EUGEN BARBU

INCOGNITO

EUGEN BARBU

INCOGNITO

*

— CINÉ-ROMAN —
VOLUMUL I

Editura Albatros
— 1976 —

Coperta: CRISTINA ANGELESCU
Versiune ebook: [1]

Ca material documentar, autorul a folosit texte din diverse publicații, cărți apărute la noi sau în alte țări, de autori mai mult sau mai puțin cunoscuți, din dorința de a da autenticitate faptelor descrise. Cititorul poate recunoaşte cu uşurință acele scurte fragmente.

I

CALUL TROIAN

Domnul Ionescu-Tismana se sculase devreme în dimineața aceea, ros de o veche nevroză care-i scurta nopțile. Nici soporificele, nici ceaiurile calmante nu mai aveau vreun efect. Încercase să lucreze ceva, foiletând hârtiile dintr-un dosar, dar nu reuşea să se concentreze. Ca să nu-şi trezească servitorii atât de devreme, era ora şase fără un sfert, trecuse în micul oficiu din spatele cabinetului său, unde ținea un reşou şi toate ustensilele pentru pregătirea cafelei; avea această manie de a-şi prepara singur cafeaua, fiind mereu nemulțumit când i-o serveau alții, pentru că ori era prea dulce, ori n-avea caimac (moştenise plăcerea cafelei de la bunicusău, care-l inițiase în pregătirea ei după obiceiul turcesc, s-o dea de trei ori în undă, lucru de care nevastă-sa, Evelyne, se amuza de fiecare dată când îl surprindea). Până clocoti apa din micul ibric, îşi căută ziarele care-i soseau încă de la cinci dimineața cu o maşină specială, vârâte de şofer pe sub uşă. Afară era încă beznă, felinarul camuflat pe sub portalul de la intrare arunca încă o dâră violetă în zăpada groasă, aşternută, în ultimele trei zile, de viscol. Răsfoise în grabă jurnalele. Agenția *Reuter* anunța că oraşul Manilla a căzut în mâinile japonezilor şi că în Germania se interzisese comerțul cu alcool. Pe frontul de Răsărit, trupele germane şi române, debarcate la Eupătoria, se băteau cu cele ruseşti. Cu asta terminase pagina externă pe care o parcurgea totdeauna prima. Răsfoi pagina de ştiri interne, surâse sec, citind titlul unui articol din pagina întâi, care anunța că regele Mihai I făcea urări plugarilor români cu ocazia noului an agricol.

— Asta ne mai trebuia, că încolo suntem lulea, mârâise singur ministrul şi-şi aprinsese *un Camel*, trăgând cu

voluptate din tutunul fin.

În pagina a treia găsi cu ochiul lui de expert o ştire scurtă: se anunța că evreii erau chemați la muncă obligatorie. Rubrica de informații marca vizita poetului german Bruno Brehm şi moartea doamnei profesor Maria I. Găvănescu. Aruncă ziarul, privi franjurile perdelei franțuzeşti şi peluza care dădea spre şoseaua Jianu, ascultând cum clocoteşte apa în ibric. Era momentul cel mai plăcut al zilei, când de fapt îşi întocmea, mental, programul, recapitulând, după o scurtă privire în carnetul de note, vizitele şi oamenii pe care trebuia să-i vadă. Pe lista primirilor se afla un nume care îl irită: Adina Iamandy, fiica fostului ministru al Justiției, obligat să restituie statului român suma de şapte sute patruzeci de mii de lei, rezultați din gestiunea timbrului juridic. Dar asta era o afacere complicată. Cu justiția Mareşalului nu prea te jucai, trebuia o persuasiune dulce, şi asta exercitată prin femei; dacă o ruga pe Evelyne, ea avea să-l oblige să treacă pe la *Resch*, sau pe la *Djaburov*, să-i cumpere un briliant. Sigur că nici doamna Iamandy n-o să rămână indiferentă dacă s-ar fi rezolvat cazul, dar el ce câştiga din toate astea? O să-i vorbească foarte politicos, o să-l roage pe Armand, secretarul lui, s-o întâmpine de la uşă, să-i vorbească cu amabilitate, cum făcea el totdeauna cu solicitanții mai delicați, în sfârşit o s-o îmbrobodească. Dar, oricum, întrevederea îl otrăvea, îi strica ziua.

Cafeaua era aproape gata. Îşi turnă caimacul încet, cu băgare de seamă, ca să facă bănuț, în ceaşca de porțelan, trase pe nări cu voluptate mirosul proaspăt de bob măcinat de cu seară, într-o râşniță cumpărată de la armenii lui, care, război-război, dar ştiau să găsească cele mai bune căi pentru a-l servi cu un produs brazilian veritabil. După cafea, reveni la dosarul pe care încercase să-l pună în ordine mai devreme, cu gândurile, oarecum, limpezite. Pe copertă, Armand scrisese cu litere mari, cu tuş, un nume cunoscut:

Max Auschnit. Afacerea era cunoscută: faimosul *proces Reşiţa* care se terminase cu o osândă de şase ani închisoare, din care condamnatul executase câteva luni, dobândind o libertate condiţională, pe bază de acte noi, descoperite între timp, chipurile, din care reieşea că „ar fi fost condamnat pe nedrept". Asta, de fapt, este treaba ministrului Justiţiei „De ce naiba îmi trimit ei, mie, dosarul? înţeleg, vor să mă informeze. Parcă n-aş şti eu despre ce cârdăşii este vorba şi ce pagube se ascund aici!" Afacere de miliarde, în care erau implicaţi demnitari, oameni de afaceri, o ciurdă de avocaţi ce sperau să facă avere în urma acestui proces, ba chiar cercuri străine, şi ele exercitând presiuni asupra justiţiei, care, şi sub Mareşal, nu strălucea prin probitate. La drept vorbind, prezenţa acestui dosar pe biroul lui nu era întâmplătoare. Şi aici se lucrase tot prin Evelyne, prin cercul ei de prietene. Cererea camuflată sub forma solicitării unui consiliu nu ascundea altceva decât o încercare de favorizare, prin relaţii, a celor puşi sub jurisdicţie. „Aceste dame de lux îşi închipuie că mai sunt pe vremea lui Carol al II-lea, care, furând el cât putea, închidea ochii şi la fărădelegile celorlalţi". *Câinele roşu*, cum i se spunea lui Antonescu, era militar, nu politician de profesie, un tip sobru, auster, nu bea, nu avea prieteni, credea în destinul său istoric, debutând în cariera de conducător de stat prin detronarea regelui şi printr-un mic război civil. Asta nu se juca, nu cunoştea nuanţele şi nu avea deviza atât de cunoscută în cercurile lor: o mână spală pe alta. Trimisese oameni la moarte fără ezitare, convins că este executorul unei justiţii divine. Această siguranţă, că e unsul lui Dumnezeu şi că exercită totul ca mandatar al unui popor în general paşnic, era neobişnuită pentru politicienii de profesie. Încercările de a-i modifica optica se izbiseră încă de la început de brutalitatea lui tranşantă. El nu discuta, el dădea ordine. Intra în consilii, lovindu-şi pulpa dreaptă cu o cravaşă,

montat gata de acasă, emițând decret după decret, cu o siguranță care nu mai permitea celorlalți membri ai Consiliului de Miniştri nicio sugestie sau replică. Nu-l menaja nici pe Mihai, pe care-l repezea chiar cu martori când nu-i convenea un lucru, voind să arate tuturor că, de fapt, România nu mai avea un rege, ci un conducător. Şi doamna Iamandy şi complicii lui Max Auschnit voiau să-şi pună el pielea în joc pentru a-i scoate din rahatul ăsta mare, în care nu el îi băgase! Mersi, ştia şi el principiul lui Quesnay: *Laissez faire*, *laissez passer*, *le monde va da lui-même*, dar vremurile astea trecuseră.

Odată cu apariția regimurilor autoritare ale lui Mussolini şi Hitler, individul devenise ceva neînsemnat, Statul te căuta până şi-n buzunar, voia să ştie cât dai şi cât iei. Inițiativa particulară trebuia să fie supusă inițiativei statale, care, într-o formă sau alta, sub un nume sau un altul – plan corporatist sau renaştere națională – convergea spre realizarea unor idealuri uriaşe, adesea utopice. Nebunul de frate-său, Raul, care bea de dimineața până seara şi spunea în gura mare, la recepții, că e fericit că trăieşte aceste timpuri mărețe, când dictatorii au vârât în fundul burgheziei o dinamită al cărui fitil sfârâie încă şi care o să arunce lumea în aer, poate că avea dreptate pe undeva. Dar asta mai era viață? În lunga lui carieră fusese silit, deşi unele haine le purta cu plăcere, să îmbrace, pe rând, diferite uniforme, de la frac la costumul *Frontului Renaşterii Naționale*. Dacă s-ar fi luat după domnul Mihalache, ar fi trebuit să iasă în iți la Topoloveni şi să țină discursuri țăranilor. Ba, Carol al II-lea o făcuse şi mai de oaie: ieşea la A.N.E.F. În pantaloni scurți şi-şi zicea *Marele Străjer*, umplându-şi pieptul cu decorații, eghileți, ordine şi insigne paramilitare, strângându-şi şalele în centuri cercetăşeşti, după moda lordului Baden Powell, salutând la modul roman, cu dreapta ridicată. El, ca vechi moştenitor al unei

tradiții burgheze în politică, tradiție care înțelegea să se reazeme pe patru instituții sănătoase, fundamentale; biserica, armata, şcoala şi justiția, de la care emanau toate principiile morale, nu pricepea defel apetența acestor oameni pentru marşuri, parade şi discursuri. Fusese în Germania de câteva ori şi asistase la mitingurile de la München ale lui Hitler. Individul, recunoştea, nu era lipsit de calități de orator, dar la o privire de expert, ca a lui, nu era greu să recunoşti regia lui Goebbels: echipele de aplaudatori, plasate după o strategie bine definită în rândurile mulțimii, repetarea scandată a lozincilor, megafoanele care amplificau până la insuportabil vocea pițigăiată a Führerului, transformată într-un torent sonor care irita şi crea o isterie colectivă, adaugă la toate astea faclele aprinse şi marşurile de noapte şi un tineret exaltat, crescut în literatura Nibelungilor şi aveai o imagine totală. Pentru oameni ca el, înainte era numai sfârşitul, asta o ştia bine. Odată pornit acel val de discursuri, iată acum şi războiul cu tăvălugul lui de fier! Orice întoarcere la vechile principii era, dacă nu imposibilă, foarte puțin probabilă.

Uitase de dosarul din față şi asculta pocnetele uşoare ale caloriferului cu gaze, care atunci începea să radieze o căldură plăcută. Afară se lumina. Umezeala ştergea zidul de întuneric de afară şi siluetele înghețate ale copacilor apăreau, pe rând, din beznă. Stinse mica veioză de pe birou, se mai uită în ceaşca de cafea, sorbi ultimul zaț zdrobind între măsele rămăşițele zgrunțuroase a ceea ce mai era pe fund. Pe coridor se auzeau paşii lui Armand. Ca de obicei, venea să-i citească presa, să-i trieze ştirile şi să-i pună actele în ordine. Îi plăcea băiatul acesta, înalt, atletic, binecrescut, blond ca un actor de cinema, rasat, obişnuit cu echitația, discret, nemirându-se de nimic, chiar de faptul de a-l fi găsit acum, atât de devreme, cu dosarul lui Auschnit în față.

— Bună dimineața, domnule ministru! Ați citit? şi-i arătă dosarul.

— Da, dragă! O mizerie. Cine invidiază meseria noastră greşeşte. Suntem nişte vidanjori de lux. Mereu afaceri necurate, învăluite în cele mai perfecte texte de legi. Mereu proteste şi contestații, mereu scandaluri în presă, mereu ziarişti ăştia care trăiesc din gunoiul moral al societății, recoltând scârboasele lor fructe.

— Nu-i mai puțin adevărat că fără meseria dumneavoastră v-ați plictisi, domnule ministru. Ați făcut o strălucită şi lungă carieră politică, *d'attente*. Este strategia celor care văd departe, care au răbdare şi care reuşesc totdeauna.

Ministrul surâse puțin înghesuit. Complimentele făcute de tânărul său secretar îl găseau totdeauna descoperit, deşi era foarte circumspect la laude şi-i suspecta pe cei amabili de interese ascunse. Dar, de când lucrau împreună, omul din fața lui, cu o bună creştere exemplară, nu-i ceruse nicio favoare, nu intervenise pentru nimeni, nu ceruse nimic pentru el. Lucra ca o maşină, nu punea întrebări, rezolva cele mai grele lucruri, era insistent, suplu, nu descuraja, găsea în fiecare moment un surâs cu care răsplătea pe cei care-i făcuseră vreun serviciu. Dacă vreodată s-ar fi revenit la formula partidelor, şi asta trebuia să se mai întâmple, cu el ar fi întemeiat o grupare politică, în fruntea căreia s-ar fi aşezat cu curaj, bazându-se în special pe economişti, pentru că națiunii acesteia, înainte de toate, îi trebuiau independență şi drumuri. În aceste două cuvinte era înscris micul lui program politic.

— Armand, ca totdeauna eşti drăguț, dar crede-mă, lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Te întrebi de ce m-am trezit atât de dimineață, deşi ne-am culcat cu toții destul de târziu... Am o zi grea, dragul meu, tâmpitul ăla de ministru al justiției îmi pasează mereu dosarele, în speranța că voi putea denatura hotărârile, care ştii bine unde se iau. La

drept vorbind, misiunea mea este să-l informez pe Mareşal despre situaţia internă a ţării, să previn revoluţiile şi nu să mă ocup de nişte găinari la scară mare. În materie de escroci, scumpul meu, îl prefer pe Florică Florescu. Tu nu erai în România când acest individ a tras nişte *hold-upuri*, ca-n America. Cel puţin, omul despre care îţi vorbesc îşi risca pielea, ataca băncile, pe când ăştilalţi – Skoda, Malaxa, Auschnit şi Carol al II-lea – făceau cacealmale. Dar cacealmaua merge la pocher, dragul meu. Să furi fier la cântar nu e totuna eu să furi brânză. Să te lauzi că aperi România cu o centură de cazemate pe care le mai şi filmezi şi le arăţi proştilor pe pânză, ca până la urmă ele să se dovedească nişte muşuroaie de ciment, asta-i cu totul lamentabil. Nu vezi dumneata, poate n-ai de unde să ştii, eşti de puţin timp în ţară, la noi viaţa oamenilor contează foarte puţin. La cutremurul din ’40, după cum bine ştii, au murit câteva sute de oameni; dacă ţin minte, între alţii, atunci a scăpat actriţa aia, Mia Apostolescu, care juca *rummy* la nişte prieteni şi încă vreo câţiva norocoşi. Antreprenorul şi arhitecţii au fost condamnaţi, unul dintre ei mi se pare că s-a sinucis, nu mai ţin bine minte. Dar cu asta ce s-a rezolvat? O viaţă de om este o viaţă de om, nu poate fi înlocuită cu moartea altuia. Clădim pe nisip, vorbim despre perspective, dar ne gândim numai la ziua de mâine. Nu avem răbdare. Românul este individualist. Nu are simţul gregar al popoarelor care se adună în turme şi pornesc să cucerească teritorii noi, în ideea că odată cu focul aduc şi civilizaţia. Prin ’33-,35, nu mai ţin bine minte, îl ascultam pe Nae Ionescu... la Universitate. Ce-i drept, avea destui fanatici. El, deşi avea prieteni evrei cu care făcea şueta *la Capşa*, i-a pregătit pe legionari. Avea o logoree strălucitoare. Ascultându-l îi dădeai dreptate, dar, odată cursurile stenografiate date la tipar, şi dacă te interesează am vreo două, ai să le găseşti prin bibliotecă, pierdeau acea

dimensiune pe care el o împrumuta textului spus în fața studenților. Ca şi Nichifor Crainic, care voia să facă din acest popor laic şi nededat la o disciplină spirituală, un popor mesianic. Greşea. Toată vorbăria asta ortodoxă care n-are decât un rol de bază față de un acid, adică de temporizare a exultărilor naționaliste, este folosită azi, după cum vezi, în forma ei cea mai dementă: războiul.

— Domnule ministru, să cred că înaintarea noastră în Răsărit vă îngrijorează? Că faceți o surdă opoziție la politica domnului Mareşal Antonescu?

— A, să ne înțelegem, Armand! Una este filosof ia mea personală şi alta este ceea ce fac pentru banii pe care-i primesc, şi primesc destui... Să ştii că Mareşalului îi sunt loial. Dar nu-mi place aspectul religios al politicii sale. Mai ții minte textul acela patetic publicat pe pagina întâi a tuturor ziarelor şi recitat la radio din sfert în sfert de oră? „*Casa mea e patria*, *drumul meu este onoarea*, *arma mea este virtutea”*... sau cam aşa ceva. Asta e bine ca literatură. El are un excelent alcătuitor de asemenea texte, un Quintilian, pe domnul Mişu Antonescu, avocat de profesie, orator strălucit şi el, dar paginile unui ziar şi cuvintele unui discurs sunt efemere. Omului trebuie întâi să-i umpli burta şi pe urmă să-l încânți cu *speech-uri* bine rostite. Asta înseamnă, în politică, „*to take somebody for a râde*”, a trage pe cineva pe sfoară. Bei o cafea? Eu mi-am pregătit ceva mai devreme, dar mai iau una şi cu tine.

Se ridică, reintroduse în priză reşoul, luă bocalul în care se afla cafeaua proaspăt râşnită, cumpărată de la armenii lui, turnă, de la mica chiuvetă, apă în ibricul aflat alături şi, după ce zvârli şi câteva lingurițe de zahăr înăuntru, mestecă gânditor conținutul.

— Ce părere ți-au făcut tipii de-aseară? Necşeşti... Calomfirescu...

Armand Sachelarie nu-şi permitea niciodată să facă

aprecieri despre oamenii pe care abia îi cunoscuse.

— Par nişte tipi bine intenţionaţi. Cât priveşte proiectele lor, ele bat mai departe, nu privesc epoca aceasta.

— Ce înţelegi prin *epoca aceasta*? se miră deodată ministrul, privindu-l cu atenţie pe tânărul din faţa lui.

— Vreau să spun: timpul care se va scurge până la încheierea războiului. Aşa cum ştiţi, în vremurile noastre se poartă oamenii de tip Churchill. Or, domnii Calomfirescu şi Necşeşti nu mi se par potriviţi pentru o companie cum e cea a militarilor care predomină în guvern. Dacă mi-aţi permite o confidenţă, v-aş spune că, trăind multă vreme în Argentina ca simplu particular, nepreocupat de politică, am asistat la multe *pustch*-uri. Nu vă spun o noutate, America de Sud este teatrul loviturilor de stat. Din Chile şi până în Brazilia, generalii îşi iau locul unul altuia cu forţa. Ce-i drept, sunt nişte generali de operetă. Dacă aţi înţelege mentalitatea lor, aţi vedea câtă asemănare au cu aceşti politicieni din ţară şi când spun asta mă gândesc la civili, nu la militari, pentru că militarii noştri, cât de cât, au studiat la Saint-Cyr sau în Anglia, adică n-au urmat la cele mai bune şcoli: cele din Germania. În Europa, *pustch-urile* se fac cu tunul, nu cu revolverul. Aşa încât, opoziţia domnilor Necşeşti şi Calomfirescu este o opoziţie formală. Ei nu-l suferă pe Mareşal şi v-o spun dumneavoastră, ştiind că n-o să-i arestaţi, pentru a statua într-un fel această *rezistenţă*, cum o numesc ei, de care se vor prevala odată.

— Şi atunci...

— Ca politician ce sunteţi, trebuie să înregistraţi ceea ce afirmă că au de gând să facă, dar nu vor face niciodată şi să nu le deveniţi inamic.

— Armand, tu, după cum afirmi, nu te-ai vârât în politică, dar, vorbeşti ca un politician. Apropo... Taică-tău vitreg, Arghirescu, şi-a anunţat sosirea. În zece zile va fi la Bucureşti. Ce l-o fi găsit, pe vremurile astea, să se-ntoarcă

în țară, nu știu. Mi-a scris o scrisoare. Vrea să lichideze ultimele rămășițe ale averii pe care a lăsat-o când a plecat, dacă nu cumva și pe cele ale cumnatei mele. Ce surpriză va fi pentru el când te va găsi aici...

— Mă bucur că am să-l revăd. A trecut multă vreme de când ne-am pierdut urma. Știe că sunt secretarul dumneavoastră?

— Nu! Nu corespondăm. De la plecarea lui e prima scrisoare pe care mi-o trimite, iar în ultimii trei ani n-am ieșit din țară. Oricum, e mai bine să-i facem o surpriză.

— Și eu cred la fel. Evelyne e informată?

— Da. Scrisoarea am primit-o ieri.

— Desigur, vom fi înștiințați printr-o telegramă cu ce tren vine.

— Nu-ți face nicio grijă. Bineînțeles că ne va trimite o telegramă în care va preciza ora și expresul cu care vine. După cât știu eu, era un om meticulos.

În clipa aceea, prin ușa masivă de lemn de mahon, care dădea în dormitorul comun al ministrului, apăru soția lui. Era îmbrăcată într-o *robe de chambre* de culoare vișinie, care lăsa să i se vadă, prin deschizătura de sus, sânii maturi, încă puternici, abia trădând cei patruzeci de ani pe care-i avea.

— *Tout le monde s'est reveille și tot*, *aujourd'hui*... să știți de la mine că scrumbiile de-aseară n-au fost grozave, mie-mi fac insomnii întotdeauna... Și vouă?

Ionescu-Tismana o sărută pe obraz, cu acel aer plictisit, matinal, al soților obișnuiți de multă vreme împreună, în care nu intră tandrețe, ci mai mult o prietenie îngăduitoare.

— Bună dimineața, draga mea. Îmi pare rău că te-ai sculat atât de devreme. Eu cel puțin am o scuză, dar tu...

Evelyne, înaltă, cambrată ca un jocheu, cu un mers de sportivă, cu părul lung și blond, strâns la spate cu o cordeluță de culoarea capotului, înaintă spre Armand și-i

întinse mâna să i-o sărute.

— Şi tu – bebeluşule, ai dormit bine?

Armand dădu din umeri cu aerul că n-are nicio părere în această problemă.

— *Comme-çi*, *comme-ça*...

— Ţi-a lipsit o cucoană căreia să-i faci curte. Ştiu eu mai bine decât tine. Şi cei de-aseară te plictiseau de moarte. N-am ce să-ţi fac, trebuie să-ţi câştigi pâinea în felul tău.

— Evelyne, iar mă tratezi ca pe o rudă săracă. Ştii că asta mă enervează...

— Terminaţi, copii, ce v-a apucat? îi potoli ministrul. Evelyne, îţi cedez cafeaua pe care mi-o pregătisem. Armand, te rog să o iei pe-a ta.

— Dar, domnule ministru, nu pot să primesc.

— Nimic! Te rog s-o bei fără să protestezi. Am o zi grea şi vreau să fii cu capul limpede. Ţi-ai pregătit actele?

— O fac în fiecare seară înainte de-a mă culca...

Evelyne îşi primi ceaşca cu cafea, se aşeză pe o mică sofa şi-i privi cu atenţie pe cei doi.

— Dragă Puiule, sper că n-ai uitat-o pe doamna Iamandy. I-ai acordat astăzi o audienţă...

— Nicio grijă. Mi-am notat. Dar să ştii că, în ceea ce priveşte putinţa de a o servi, posibilităţile mele sunt limitate. Ţi-o spun deschis. Cea mai scurtă cale este totuşi aceea pe care o cunoşti mai bine ca mine...

— Ce vrei să spui? întrebă femeia.

Armand se scuză brusc:

— Mă iertaţi, mă duc să aduc mapa cu acte...

Şi-n minutul următor se afla afară din birou.

— Vezi cât de binecrescut este băiatul ăsta? spuse ministrul, observând de-abia atunci că în scrumiera de pe birou *Camelul* pe care-l aprinsese şi nu-l fumase se stinsese singur.

— Foarte curios lucru. Cei din familia noastră sunt mai

insolenți.

— Ei, nu s-ar zice, nici pe Armand nu-l poți acuza de timiditate, fie chiar dacă ne gândim la capitolul femei.

— Ei, aici să ştii că ne seamănă. Dar să ne-ntoarcem la cele ce spuneai adineauri. Despre ce cale e vorba?

Ionescu-Tismana avea un tic. De câte ori trebuia să spună ceva neplăcut, îşi freca palmele una de alta, cum fac zidarii care se curăță de mortar la sfârşitul lucrului, folosind parcă o mistrie imaginară.

— Draga mea, *a quelque chose malheur est bon*. Ştiu că o să-mi reproşezi că niciodată nu-mi pun pielea la bătaie. Vorbesc de suma pe care o datorează doamna Iamandy Statului. Ştii că Mareşalul nu se joacă cu astfel de chestii. Mâine, am citit în ziare, are loc o consfătuire la Consiliul de Patronaj... înțelegi ce vreau să spun...

— N-o să-mi ceri să vorbesc cu soția Mareşalului...

— Ba tocmai la asta mă gândeam. Cunoşti că singura persoană căreia nu-i rezistă... ea e! Cea mai bună metodă este să-i înfățişezi chestiunea miniştrilor, în general, stârnindu-i compasiune pentru sfârşitul tragic al unora şi consecințele nefaste asupra reputației şi averii celor ce i-au moştenit. La drept vorbind, urmaşii n-au nicio vină că iluştrii lor părinți au mânuit prost nişte fonduri, rezultând, din asta, că sunt oneroşi. Sunt convins că alții au profitat de sumele imputate, şi nu cei aduşi în fața justiției postmortem.

— Treaba este greu fezabilă. Doamna Mareşal nu permite intimități cu nimeni. Are câteva prietene, în general soții de militari. Eu, crede-mă, n-am umorul acestora. Ele, toate aceste doamne, cred că fac din caritate noblețea lor. Dar una este să umbli prin spitale, împărțind pachete la răniți, şi alta să ai o familie veche de patru sute de ani. Îmi ceri foarte mult, te rog să mă crezi, chit că este vorba de o amică de-a mea. Bănuiam însă că, având un soț ministru, îmi pot

permite să fiu scutită de asemenea lucruri dezagreabile.

Bărbatul se apropie de ea şi o îmbrăţişă uşor.

— Iubita mea, obligaţiile tale sunt şi obligaţiile mele. Nu ştim când doamna Iamandy, sau altcineva din familia ei, ne poate ajuta la rândul ei. Dar în situaţia în care mă aflu îmi este foarte greu să-l abordez pe Mareşal. Întâi că, aşa cum bine ştii, el nu are dialog cu noi. El vorbeşte şi noi ascultăm. Nu pot să-i pun decât chestiuni de serviciu. Să-i cer, de pildă, mărirea soldelor subofiţerilor din Ministerul de Interne, sau aşa ceva. Sau să-i prezint o situaţie a penitenciarelor din ţară. Dar iertarea pentru o datorie mi se pare un lucru imposibil de invocat. Aşa încât...

— Ştii cât te costă, *my dear*, această intervenţie, nu?

Femeia surâse cu dantura ei de reclamă de pastă de dinţi.

— Da. Am să trec după-masă pe la *Djaburov* sau pe la *Resch* şi am să aleg ceva.

— Atunci, lucrurile se schimbă, dragul meu. Să ne gândim la ceva care să-i facă plăcere doamnei Mareşal. E foarte sensibilă la daruri şi la complimente. Ce-ai zice de nişte covoare olteneşti sau de o scoarţă transilvăneană? Ori covorul acela portughez vechi, care zace la noi la conac, la Domneşti...

— Nu e cam răpănos?

— Spui prostii! Au trecut atâţia ani peste el, sigur că e răpănos, dar asta îi dă şi autenticitate. E o piesă de muzeu doar. Şi te asigur că doamna Iamandy va afla foarte repede ce-am făcut pentru ea şi va şti să se revanşeze. Nu-i gândit bine, scumpul meu?

— Cred că ai dreptate, Evelyne. Odată aflate astea de la tine, pot s-o primesc mai liniştit şi să-i promit că voi face tot ce-mi va sta în putinţă pentru a o scuti de lezarea morală pe care a suferit-o. Crede-mă, e neplăcut, ziarele, uite, şi astăzi scriu ceva în legătură cu procesul lui taică-său. Doamne, fereşte... Ţi-ai băut cafeaua?

Evelyne îşi băuse cafeaua, dar mai avea ceva să-i spună şi se grăbi s-o facă până când Armand s-ar fi putut întoarce.

— *Darling*, ar mai fi o chestiune... venirea lui Sorin. În zece zile va fi aici, cum a scris, cât o să-ntârzie nu ştim. Spune-mi, nu crezi c-o să aibă încurcături cu autorităţile? Doar îl cunoşti, aşa-zisele lui afaceri sunt destul de încurcate. Duşmanii lui îl fac când agent al nemţilor, când al *Intelligence-ului*. De la ocuparea Franţei stă la Bordeaux. Nu ţi se pare că e cam încurcată?

Ionescu-Tismana cunoştea foarte bine biografia lui Sorin Arghirescu şi nici el nu era prea încântat de sosirea intempestivă a acestuia în ţară. Dar din moment ce nemţii nu-l arestaseră în Franţa, n-aveau să-l aresteze nici aici, întrucât relaţiile cu România aliată erau altele. În ce-l privea, ar fi preferat ca acest individ cu multe profesiuni şi cu o biografie încărcată să-şi ia tălpăşiţa cât mai repede, să vândă ce avea de vândut şi să-i lase în pace. Din vechile convorbiri cu Armand nu reuşise să scoată mare lucru. Secretarul lui era fiul lui Sachelarie, de aia îi şi păstrase numele, primul soţ al surorii nevesti-sii, care murise în Argentina din cauza unei embolii. Pe Arghirescu, nebuna de Leopoldina îl cunoscuse la Paris, într-unul din voiajurile pe care le făcea ca să-şi schimbe toaletele purtate la recepţiile fastuoase de la ambasadele şi legaţiile din capitala Argentinei. Cei doi, Leopoldina şi Arghirescu, se mai întâlniseră înainte de căsătoria lor, când, după informaţiile primite prin Serviciul Secret, aventurierul acesta fusese trimis să stabilească contacte cu fascişţii din această ţară, politicienii din Argentina rămânând, până la acea dată, credincioşi doctrinei hitleriste. El, Ionescu-Tismana, îl cunoştea dinainte ca ei să se fi înrudit în acest fel, dar niciodată nu putuse să ştie cu precizie cu ce se ocupă acest om. Prin ’36 făcea pe corespondentul de război la Madrid, la începutul rebeliunii lui Franco şi era ataşat pe lângă

cartierul general al naţionaliştilor. În ,38 îl întâlnise la *Élysée*, la o recepţie, în anturajul lui Daladier şi Léon Blum. De-atuncea nu mai ieşise din ţară şi nu mai corespondase cu Arghirescu. Din puţinele scrisori primite de Evelyne de la Leopoldina, ştia că sora nevesti-sii are un băiat care trăise în ultimii ani la Paris, unde îşi făcea studiile universitare. Pe urmă, la începutul lui '39, fără niciun preaviz, se trezise, cu Armand la Bucureşti. Acesta îi spusese că maică-sa murise într-un accident de automobil, din care el abia scăpase cu viaţă. Ca să primeşti pe neaşteptate un tânăr de 25 de ani, fără nicio situaţie, necunoscut la urma urmei, chiar dacă era fiul cumnatei lui nu fusese prea simplu. Evelyne, care nu era o fire sentimentală, privise situaţia rece şi îi recomandase să-l ia ca secretar al său, ceea ce el primi cu destulă neplăcere. Din fericire, noul-sosit în casa lor se dovedi a fi un tip foarte nobil, spiritual, îndatoritor, ca orice om care îşi începe o nouă viaţă într-un loc aproape necunoscut. Deşi nu fusese niciodată în ţară, Armand vorbea foarte bine româneşte, deoarece şi maică-sa şi taică-său, diplomatul Sachelarie, ţinuseră ca, pe lângă educaţia pe care copilul *o* primise, să nu uite îndepărtata lui patrie, unde, iată, se trezise fără să vrea. Despre afacerile destul de încurcate lăsate de către maică-sa, băiatul, la sosirea lui în ţară, nu putuse da decât informaţii vagi. Nu-l interesa nici măcar faptul că, prin decesul Leopoldinei, Arghirescu o moştenise pe aceasta, ca soţ. Desigur că, dacă ar fi intentat vreun proces, ar fi putut să revendice câte ceva din averea mamei sale, dar, aşa cum spunea acest tânăr crescut între văcari la un *ranch* de lângă Buenos Aires, efortul nu merita a fi făcut. Din relatările destul de zgârcite ale tânărului, Ionescu-Tismana înţelesese că legăturile dintre fiul Leopoldinei şi tatăl său vitreg nu erau strălucite, deşi Armand vorbea foarte frumos despre acest aventurier pe care-l vedea destul de rar. La o recapitulare a ceea ce se

întâmplase după venirea lui Armand în casa lor, ministrul nu ar fi avut ce să-i reproşeze. Evelyne nici atât, întrucât, dacă faţă de el tânărul dovedea o condescendenţă uşor de presupus, cu ea avea acea prietenie iniţială, pe care o presupune o rudenie, oricât de îndepărtată ar fi; Reticenţele lui Tismana fuseseră de alt ordin, ministrul era afemeiat şi bănuia că, din prietenie pentru sora mamei lui, ar putea să trădeze unele mici secrete care-l priveau numai pe el, dar tânărul se dovedise de o discreţie perfectă, ba chiar i se arătase, în câteva ocazii, un aliat discret, care se asociază mai degrabă cu tagma masculină decât cu cea feminină. Curios lucru, Raul, fratele său, nu-l agrease de la început pe Armand. Poate şi pentru că noul-venit în casa lor păstra o distanţă respectuoasă faţă de acest bon viveur şi refuzase de nenumărate ori să participe la libaţiile prelungite, pe care fratele ministrului le practica, seară de seară. Dar scurgerea vremii născuse acea obişnuinţă agreabilă din care nu lipseau micile tachinării şi certuri scurte, menajamentele reciproce şi efuziunile neaşteptate. Sportiv, plin de umor, un adevărat fiu de diplomat, Armand reuşise să se facă indispensabil în micul lor cerc intim, nesfiindu-se să facă curte doamnelor neglijate de soţi, însoţind-o pe Evelyne la lecţiile ei de echitaţie de la Şosea, sau făcându-*i* spate, cum se spune, în evadările extraconjugale pe care nevasta ministrului le practica nu cu destulă discreţie, dar nici ducându-le până la limitele scandalului. Într-un fel, tânărul companion al doamnelor intrate obligatoriu în infernalele relaţii pe care le presupuneau intrigile ce-i legau pe toţi îi uşurase viaţa ministrului. Pe prietenele sale, pe care le întâlnea discret în oraş, sau într-un mic apartament particular, închiriat pe numele unui subaltern, nu putea să le aducă în casă la el sau să apară cu ele în lume. Aşa încât, prezenţa secretarului îl scutea de convenţionalele conversaţii de la gardenparty-uri sau de la aniversări, cele

mai plicticoase reuniuni pe care ministrul era obligat să le patroneze, reuşind, în acelaşi timp, prin prezenţa agreabilă a acestuia, să macine anxietatea fatală a soţiei sale, care se apropia de o vârstă critică.

Nevesti-sii îi răspunsese numaidecât, în timp ce ministrul se gândea la toate acestea, asigurând-o că va trimite pe cineva în întâmpinarea lui Arghirescu, şi asta încă de la graniţa Franţei. Aparent o făcea dintr-o politeţe de soţ, dar adevărul era că individul îl interesa foarte mult, mai ales din punct de vedere al serviciului pe care era obligat să-l îndeplinească. Un om ca Arghirescu, care trăia de atâţia ani în mediile diplomatice şi ale oamenilor de afaceri, trebuia cu siguranţă să cunoască foarte multe lucruri şi chiar dacă ar fi întârziat puţin timp în România Tismana ar fi putut să afle câte ceva, ceea ce nu era de dispreţuit.

— La ce te gândeşti? îl întrebase Evelyne, cerându-i o ţigară.

— Mă gândesc dacă Armand cunoaşte cu adevărat meseria tatălui său vitreg, adevărata lui meserie, fiindcă are destule.

Scoase bricheta şi-i aprinse ţigara pe care ea o luase din pachetul *de Camel*.

— *Darling*, mie acest cum să-i spun, nepot al meu, ca să zic aşa, îmi place foarte mult, dar îţi mărturisesc că nu-l cunosc deloc. În afară de poveştile lui, care aduc cu filmele de *cow-boy*, nu ştiu mai nimic despre el. A crescut vaci la o fermă, a fost în *pampas*; mici aventuri cu vreo câteva creole, cam seamănă a recuzită de film. E ciudat, dar am pentru el o afecţiune cinică; deşi mi-este rudă, îmi place foarte mult, ţi-o spun deschis. Nu sunt o Borgia, dar n-am prejudecăţi. Din păcate, tipul mă îngheaţă. Dacă n-aş crede că se întâlneşte cu alte femei, l-aş bănui că-i impotent. Sigur că asta nu este o treabă care ar trebui să mă privească. Are faţă de mine, căreia ar trebui să-i datoreze totul, numai o recunoştinţă formală. Mi-e teamă că e un tip calculat. Tu ce

impresie ai?

— Evelyne, totdeauna oamenii neplăcuți ni se par sinceri, deşi ei pot să fie mai puțin fideli, dar tocmai îndrăzneala lor de a ne înfrunta şi a ne spune lucruri neplăcute ni se pare o dovadă de *fair play*. Nu putem să-i cerem să ne iubească ca pe nişte părinți. Nici copiii noştri, dacă am fi avut, nu ne-ar fi arătat, la vârsta lui, o afecțiune declarată. În general, în situația asta, cauți să-ți faci o platformă şi să te eliberezi de tutele. L-am întrebat ce a studiat la Paris şi răspunsurile lui au fost destul de vagi. Ceva între audierea unor cursuri muzicale şi pictură, dar nimic precis. Aşa pățesc toți copiii care îşi pierd de tineri tatăl şi mai ales cei care au avut o mamă nepăsătoare, vezi bine, nu zic uşuratică, cum a fost Leopoldina, sora ta. Din câte am înțeles, a fost crescut de guvernante la Buenos Aires sau în *ranch-urile* alea ale lor. Vorbeşte perfect franceza, ca şi maică-sa pe care am mai apucat s-o văd în tinerețe, acum douăzeci de ani, când încă nu plecase din țară. Engleza a făcut-o cu un bătrân doctor de la legația britanică de-acolo. S-ar părea că ştie şi spaniola, asta probabil că a învățat-o cu creolele lui, despre care vorbeai. La o socoteală simplă, este bine mobilat. Ar trebui să ne gândim să-l însurăm. În ce mă priveşte, am să fac totul pentru asta. Dar e atât de binecrescut, că întârzie prea mult cu dosarele acelea şi aş vrea să plec la birou... Tu ce faci astăzi?

Evelyne strivi țigara în scrumiera de pe birou şi se ridică.

— La 11 merg pe Splai, la manej. Pe urmă mă duc la madam Glogoveanu. Vreau s-o rog să-mi vândă nişte rochii pe care le-am purtat de prea multe ori. Tu?

— Să-ți spun drept, am o zi foarte încărcată, dar cred că am să-ți dau un telefon înspre seară, poate ne vedem undeva, în oraş. Am uitat să te-ntreb, azi ai primit florile mele?

— Bineînțeles, dragul meu. Un splendid buchet de liliac,

adus ca întotdeauna de un comisionar de la *Athénée*, la o oră destul de matinală. Frumoase obiceiuri au totuşi oamenii care au trăit la Paris.

— Ce vrei să zici?

— Vreau să zic că ai mai avut secretari, dar niciunul atât de atent ca acest Armand, care te-a învăţat şi pe tine că poţi să-ţi înşeli nevasta ori de câte ori vrei, dar să nu uiţi niciodată când este ziua ei de naştere. Un carneţel bine întocmit, *à la page*, te scuteşte de multe neplăceri. Şi cu asta te las, că vei mai fi având de lucru înainte de a pleca.

Ca şi când ar fi ştiut că Evelyne părăsise biroul, peste câteva secunde, Armand bătu în uşă şi intră.

*

Deşi sărbătorile trecuseră, magazinul de antichităţi din pasajul *Vilacros*, al doamnei Smaranda Robescu, cunoscuse în marţea aceea o afluenţă neobişnuită. Lucrul se întâmpla numai în preajma Crăciunului, Paştelui, de Sfântul Ion, de Sfânta Maria, de Rusalii, când mai ales doamnele din societatea bună a Bucureştiului soseau grăbite în complicatul magazin mixt, amestec de anticărie, desfacere de cărţi în ediţii rare, mobilă stil şi *bric-à-brac*-uri, la care se adăuga o anexă cu ornamentări de flori pentru onomastice, înmormântări, cununii. Clopoţelul de la intrare, cu sunetul lui cristalin, sunase de nenumărate ori şi prin perdeaua de bile de fildeş care acoperea decorul eteroclit al magazinului, cu colţurile lui întunecate, cu scara metalică în formă de melc, cu vitrinele sofisticate, aranjate după moda anticarilor parizieni, dând mister acestor mici încăperi supraetajate, trei la număr, de fapt, dar care lăsau impresia unui mic labirint, abia luminat de ferestrele mate, verzi ca nişte vitralii, filtrând lumina căzută de sus printr-un tavan de sticlă givrată, roasă de ploi, mai mult cafenie decât albă, cu pete arbitrare create de lipirea unor frunze aduse de cine ştie unde şi macerate pe acel acoperiş friabil, ca un acid ce

decanta, după orele solare, reverberațiile soarelui de-afară, intraseră unul după altul clienții. Spre seară, această scenografie subtilă era înlocuită cu un joc de lanterne chinezeşti sau de opaițe arameice, imitate bineînțeles, pentru că puținele veritabile, şi ele probabil falsificate cu vreo optzeci de ani înainte la München sau la Londra, fuseseră vândute de mult. În aceste schimbătoare lumini ale zilelor sau ale serilor de iarnă bucureştene, obişnuiții, totdeauna grăbiți, dar pretențioşi, ai doamnei Smaranda Robescu găseau o indicibilă complicitate, de unde dialogurile scurte şi repetate de la reuniunile intime organizate la *Creditul Minier*, sau la *Deutsche Bank*, în saloanele din Calea Victoriei, când se organizau cocktailuri scurte:

— Ai mai trecut pe la Robeasca?

— Da. Atenție, îți semnalez un *tiffany* delicios, dar cere scump şi ştii că are prostul obicei de nu se tocmeşte.

Lucru perfect adevărat, pentru că o condiție a acestor magazine de lux, unde se vindeau, la prețuri foarte mari, rarităților sosite pe drumuri ocolite, sau, pur şi simplu, luate din casele celor bogați din Bucureşti sau din provincie, înstrăinate la înghesuială, mai ales de către foştii demnitari care primeau, de la venirea lui Antonescu, vizitele succesive ale celor de la *Controlul averilor*, era să ți se ceară sume neobişnuite. Se presupunea că doamna Smaranda Robescu este o persoană foarte bogată şi că exportă, sub diferite forme, capital peste graniță. Bacşişuri mari, date lunar celor din serviciul financiar şi chiar poliției, asigurau o linişte perfectă a afacerilor, întrucât, atunci când lucrurile se complicau, un telefon dat la vreme şi cu insistență de către o persoană sus-pusă făcea ca orice dezagremente să înceteze. Discreția şi capacitatea doamnei Smaranda Robescu de a procura orice lucru rar o făceau indispensabilă marii societăți bucureştene, care pe vremuri

îşi procura toate aceste nimicuri scumpe, mobilă stil şi covoare rare, de la Paris sau din Italia, ca să nu mai vorbim că cei mai călătoriți participau şi la licitațiile de la *Sotheby's*, la Londra. Odată cu închiderea granițelor, puțini erau aceia care să aibă curajul de a scoate valută din țară şi de a se întoarce cu lucruri atât de râvnite. Iar cei care aveau depozite discrete în Elveția sau la băncile din Venezuela aşteptau sfârşitul războiului şi venirea anglo-americanilor. Odată cu plecarea petroliştii lor din societățile mixte americano-române, odată cu fuga multor notabilități, lista clienților doamnei Robescu se scurtase, dar asta nu însemna că ea nu mai exista, ba se putea zice că locul celor plecați fusese luat în grabă de către alți înalți funcționari, ce lucrau acum cu nemții, câştigând la fel de bine. Să cumperi un briliant de la *Resch* sau de la *Djaburov* din Bucureşti, asta înseamnă că vrei să se afle că dispui de sume mari de bani, pentru că destinația cadourilor nu putea fi aflată niciodată: A târgui un lucru rar de la madam Robescu era egal cu a face plasamente „fiecare obiect cumpărat de la ea însemnând, de fapt, însuşirea unui capital care, oricând, putea fi răscumpărat la acelaşi preț, dacă nu la unul mai mare. Pentru cei care intrau prima oară în magazin prețurile păreau inaccesibile, dar tocmai asta mărea reputația patroanei. De altfel, nu ai fi fost servit dacă nu erai în stare să spui un nume pe care patroana îl cunoştea, altfel un refuz politicos îl întâmpina pe solicitator.

— Mi-ar trebui un *céladon*, cerea, să spunem, careva.

— V-a recomandat domnul... Sau doamna...

Şi urma o pauză interogativă.

Asta crea de la început între client şi doamna Robescu o complicitate inițiatică, absența numelui solicitat însemnând ori că cel din fața tejghelei joase, de fapt un *secretaire* din lemn de santal, şi el de vânzare, era o iscoadă a poliției, ori un nevinovat client întâmplător; şi niciunul dintre aceştia

neinteresând pe patroană, răspunsul sosea invariabil:

— Da, domnule, am ținut până acum trei zile, dar s-a vândut, era un jad splendid.

Doamna Smaranda Robescu vindea diplomaților, lui Malaxa, miniştrilor, rudelor proaspeților îmbogățiți de război, care cumpărau cu toptanul, lăsând să le scape printre degete sumele uriaşe câştigate atât de uşor, în dorința lor grăbită de a-şi alcătui case somptuoase, încărcate cu lucrurile cele mai scumpe. Patroana vorbea curent germana, franceza şi engleza, avea o biografie aparent lineară, perfect verificabilă. Fiică a unor mari negustori craioveni, scăpătați după primul război mondial, la exproprierea moşiilor şi începându-şi viața la Bucureşti ca vânzătoare de mobilă, covoare şi bijuterii, după sinuciderea tatălui şi dispariția mamei, la mai puțin de doi ani de la această nenorocire, într-un stupid accident de cale ferată. Despre aceste lucruri, patroana magazinului mixt vorbea rar, dar avea grijă să-şi aleagă urechile care s-o asculte. Făcuse un liceu bun la *Choisy-Mangâru* şi visase să meargă la Paris să studieze arhitectura, dar scăpătarea familiei o silise să accepte o existență destul de riscantă pentru acele vremuri. Prin 1925-,28, odată trecută împroprietărirea țăranilor, care fusese făcută la încheierea războiului, după ruinarea câtorva familii mai înstărite, recuperarea marilor moşii începuse rapid şi cu sagacitate. Vechili, deținători de unelte agricole aduse din străinătate, cerealişti care achiziționau grâul micilor proprietari la sume mici, revânzându-l pe piața mondială pe preț greu, reconstituiau mica aristocrație rurală, deposedată, dar recâştigându-şi averile prin urmaşi. Pe Smaranda Robescu n-o mai tentase această viață destul de plină de uzură, care presupunea contactul cu oameni veroşi, lacomi de bani, lipsiți de scrupule şi gata să te arunce în procese interminabile. Un mic magazin de rarități, încropit la

început cu un capital redus, nu-i adusese cine ştie ce clientelă. Dar reputaţia ei se stabilise odată cu deschiderea magazinului mixt, pe vremea aceea instalat pe strada Blănari, într-un loc frecventat de vechii boieri provinciali care auziseră că fiica unuia dintr-ai lor supravieţuia din aceste vânzări şi înţelegeau s-o ajute. În mai puţin de un an, amatorii de cadouri discrete, destinate unor doamne mai tinere, ale căror nume erau ascunse cu grijă, răspândiseră faima micului magazin prin acea presă secretă, orală, atât de eficace, care trece ştirile de la o ureche la alta, la ceaiurile de cucoane, sau în reuniunile din cluburile marilor afacerişti. După trei ani schimbase adresa, întrucât localul din strada Blănari nu mai corespundea clientelei selecţionate cu grijă şi care, fără s-o mărturisească, găsea inconvenabil locul. După câteva luni de umblătură găsise acest loc în pasajul *Vilacros*, implantându-se în mijlocul a numeroase *boate* care vindeau ce vrei şi ce nu vrei, de la cafea de Mocca, până la biciclete franţuzeşti, gablonzuri, mătăsuri de Lyon, metraje sosite direct de la *Printemps* din Paris, cu modele unice, papiote, mercerie fină, solduri, mirodenii de Smirna, untdelemn de Chios şi mătănii de la muntele Athos. Când intrase aici găsise o adevărată dărăpănătură; e drept că nu investise sume prea mari pentru recondiţionarea bătrânei clădiri, din care strălucea numai tradiţia locului comercial, dar cu ajutorul unui decorator abil crease un spaţiu neobişnuit pentru lumea negustorească în care trăia, obişnuită să-şi vândă mărfurile ori în maghernicele întunecate din Lipscani, ori în magazine moderne, cu vitrine uriaşe de cristal, prea luminate şi deci născând senzaţia de hală de vânzare cu toptanul, lucru pe care un bun comerciant ştia să-l evite.

Această domnişoară bătrână nu fusese niciodată prea frumoasă, avea însă o dantură impecabilă, în stilul celei puse mai târziu în valoare de comicul francez Fernandel.

Vechile umilințe ale primilor ani de sărăcie o siliseră să adopte o îmbrăcăminte sobră şi o pieptănătură în maniera maicilor de la internatele bucureştene pe care le vizitase în timpul liceului cu colegele ei de la *Choisy-Mangâru*. Se îmbrăca în cenuşiu sau în negru, în rochii croite la repezeală, fapt care năştea de la început ideea de sobrietate şi inaccesibilitate. Ca la toate femeile urâte, deşi nu s-ar fi putut spune că era de tot urâtă, pentru că firea ei veselă şi comunicativă contrazicea sobrietatea îmbrăcămintei, ambiția domina cochetăria. Multă vreme bărbații nu se interesaseră de ea, sigur că se iviseră şi câțiva foarte nepotriviți, îndrăzneți, grobieni, țintind evident averea ei încă nedefinită. Un gust amar, o senzație că fericirea e un lucru inexistent dominase relațiile de mai târziu cu doi oameni care îi arătaseră dacă nu o iubire adevărată, cel puțin o amiciție sinceră: un funcționar de la Biblioteca centrală, mai în vârstă cu douăzeci de ani decât ea, un tip atemporal, purtând încă în anul 1933, pe timpul crizei, guler de celuloid şi lavaliere schimbate zilnic, scriind în secret lucrări ce n-au văzut niciodată lumina tiparului, făcându-i curte într-un interminabil şir de vizite şi conversații agreabile, dar anodine, fără obiect, semănând cu acele *discours aux nuages*, în care a excelat retorica franceză de după 1880, în cărți demodate, semnate de domnul Duhamel, pe care ea le citise. Al doilea individ, apărut în magazinul ei pe neaşteptate, era contrariul primului, un tip sănătos, la *trup*, inspector la Telefoane, văduv cu doi copii mari, mare amator de colecții numismatice rare la care privea ceasuri întregi ca un îndrăgostit, un tip tăcut, sedativ, amuțind ceasuri întregi în micul magazin, cu ochii pe monedele alexandrine din vitrine, dar care trăda, în cele din urmă, o pasiune mai mare pentru ceea ce ea vindea decât pentru propria sa persoană. În rest, relațiile ei cu bărbații rămâneau cu totul în obscuritate; nimeni nu putea

să spună dacă în mica încăpere de la etaj, către care ducea scara metalică în formă de melc, dormise alături de ea vreun bărbat. Un orar strict îi ocupa monoton viața de ani de zile. Magazinul se deschidea la ora opt şi se închidea la ora douăsprezece. Până la ora două, când mânca, soseau furnizorii poftiți printr-un culoar murdar şi igrasios, cu deschidere în pasajul *Macca*: armeni care colecționau covoare din casele celor care plecau din România sau, lichidau, piesă cu piesă, averile, foşti demnitari care țineau să nu se ştie că decăzuseră şi că nu mai câştigau cât aveau nevoie ca să-şi țină rangul, în sfârşit, acele rude – scelerate furând pe propriii lor frați şi surori când ajungeau la ananghie şi cerând prețul la jumătate, dând chitanțe care o asigurau pe doamna Smaranda Robescu că va fi scutită de neplăceri viitoare (cu aceste chestii ea nu se juca, pentru că nu avea chef să fie chemată în anchete şi procese în justiție). Femeile care aveau ceva de vândut – inele vechi, coliere (între care destul de multe falsuri), pandantive, bibelouri, *colifichet-uri*, sau îşi desfăceau mobila de zestre prin misiți – soseau prin cea de-a doua intrare în magazin, cea dinspre pasajul *Macca*, după ora nouă, aduse de taxiuri, pe care le abandonau în Calea Victoriei, în fața Teatrului Național, mai toate grăbite, înfăşurate în blănuri ce le ascundeau fețele, tocmindu-se aprig, dar nepierzând timpul pentru a nu fi surprinse de alte femei în situația lor, înşfăcând cu lăcomia pe care o au numai astfel de ființe când primesc mari sume de bani, după ce număraseră totul până la ultima hârtie şi vârând monedele în poşetele pline cu farduri, mici sticluțe de parfum rar şi polițe de asigurare. Cele mai bogate dintre ele o invitau în casele lor, la ora când bărbații erau plecați, tot în mare secret. Doamna Smaranda Robescu intra pe porți dosnice, urca scări de serviciu care duceau în budoaruri şi începea o tocmeală necruțătoare, lucru cu care se obişnuise încă din tinerețe. Sigur că nu toate afacerile

mergeau de la început cum trebuie. Învățase chiar să piardă în unele cazuri, pentru ca să câştige mai târziu de la aceeaşi sursă sume mai mari, dar toate astea făceau parte din jocul complicat al comerțului pe care-l exercita. Odată cu trecerea timpului, aceste persoane, dintre care pe unele le văzuse o singură dată, deveniseră nişte *familiari*, îndrăznind să-i ceară mari sume cu împrumut sau lăsând în gaj, la câte-o nevoie stringentă, lucruri ce nu puteau fi înstrăinate, dar declarate pierdute sau uitate o vreme. Încet-încet, ele, aceste persoane, îi deveniseră amice, îi făceau confidențe cu acea lipsă de sfială a celor cu bani, ştiind că nicio indiscreție nu va răzbate în oraş. Mari latifundiari, avocați cu procese celebre, arhitecți care, începând din 1930, cu toată criza, construiau vilă după vilă în cartierul rezidențial din Jianu pentru marii demnitari, proaspăt instaurați de Carol al II-lea, întors din exilul londonez, şi care voiau să recupereze timpul pierdut, ridicându-şi case somptuoase ce trebuiau mobilate. Mai târziu, prin ’36, apăruseră industriaşii de mână forte, acei oameni duri pe care ea nu-i văzuse niciodată la față, pentru că ei aveau interpuşi cu care lucrau, trimiteau în magazinul său numai pe câte un secretar îmbrăcat ca un cioclu, tăcut, recomandându-i, deşi era inutil, cea mai desăvârşită discreție. Aceştia erau mari amatori de mobilă bună, de tablouri ale maeştrilor francezi care se găseau destul de rar şi la prețuri piperate în România acelor ani, covoare de colecție, ceramică englezească şi porțelanuri olandeze. Cei mai mulți dintre ei erau experți, aveau ochiul format, ce-i drept, reputația doamnei Smaranda Robescu se baza tocmai pe corectitudinea ei, pe absența oricărei dorințe de a înşela pe cineva. Câțiva furnizori care încercaseră s-o păcălească fuseseră concediați rapid şi riscul de a fi crezută o impostoare dispăruse.

Aşadar, ziua aceea de iarnă începuse destul de devreme,

imediat ce obloanele fuseseră ridicate şi lumina cenuşie de-afară licărise prin vitrinele luminate de candelabrele încă aprinse. La opt şi cinci, domnul Dimitrie Ignatiev, de meserie ebenist, îmbrăcat în paltonul său de iuncher, lung până-n pământ, cu o uriaşă blană de lup în jurul gâtului, ceva mai rărită după atâta purtat, cu o enormă căciulă din blană de râs, lăsată pe sprâncenele stufoase, colilii, intrase furtunos, agitând bastonul cu cap de argint pe care era scris cu litere chirilice: *Boje ţaria chrani*! şi îmbrăţişând-o, despicând perdeaua de bile de fildeş cu un gest eroic, spusese:

— *Crasiva*, *crasiva barişnia*... *je vous aime eperdument!* Am ceva pentru dumneata. Ceva rar! Uluitor! O masă georgiană cu intarsuri de argint. Veritabilă. Adusă din Caucaz în timpul lui Napoleon. Am avut aşa ceva la conacul meu de la Harkov.

Avea un metru optzeci şi doi, siluetă de polcovnic, cap ras la sânge, monoclu cu ramă de aur, împlântat în sprânceana stângă, de sub care fulgera un ochi rece, verde, obrazul dur, netrădând vârsta înaintată, roşu de gerul de-afară, cu o mică vână albăstruie, bătându-i-se violent sub tâmplă, bărbie tăiată de asiat, emanând un uşor abur de coniac, amestecat cu un discret parfum de cumarină, şi el răspândit de pipa de lut ţigănească, cu capac metalic, filigranat, bărbie în care se mai putea zări la o privire atentă o tăietură de sabie căpătată în luptele cu cavaleria lui Budionnîi, la Sevastopol, în anii războiului civil.

Doamna Smaranda Robescu ştia ce are de făcut. Căută repede samovarul în care fierbea ceaiurile pentru astfel de clienţi, şi el o piesă rară din Kiev, cu lănţişoare fine de argint şi un horn damaschinat, care scăpa la fierbere un fum aromat şi un şuierat uşor, ca o respiraţie de copil. Până să fiarbă frunzele de ceai rusesc, patroana magazinului mixt pregăti la iuţeală câteva tartine şi desfăcu o cutie de sardele

în *Olio Sasso*, moartea fostului ofițer țarist, eşuat în Bucureşti, în anii 1917-,18.

— Şi cum spuneai, domnule Ignatiev, e vorba de o masă georgiană veritabilă, nu-i aşa?

— Exact, doamnă! Ştiți că tot ceea ce vă vând este garantat. Am furnizorii mei care mai bine s-ar lăsa fusilați decât să-mi vândă o imitație... Apropo, nu mai văd cameea victoriană cu chipul lui Apollo pe care v-am adus-o acum o săptămână.

— Am vândut-o imediat. Pe vremea regelui Carol, asta era marfa preferată a doamnei Lupescu. Începuse să-mbătrânească şi purta panglicuțe de mătase şi camee la gât ca să-i ascundă primele riduri. *Bien en chiar*, doamna Lupescu voia să pară slăbuță, dar trucul nu mergea. O trădau pulpele. Mai avea şi slăbiciunea de a purta rochii pe corp, ceea ce era catastrofal pentru ea. Eu îi recomandasem de câteva ori domnului Puiu Dumitrescu, secretarul regelui, s-o sfătuiască să-şi mascheze aceste consecințe ale exagerării culinare în rochii cu pliuri, dar probabil că el nu îndrăznea să-i spună.

Colonelul Dimitrie Ignatiev căuta cu priviri lacome în jur.

— Altă dată îmi serveați şi o votcă.

— Mă scuzi că am uitat. Imediat, imediat.

Caută de după o perdea de damasc de culoarea incertă a lămâii necoapte o sticlă terminată cu un cioc curb de aluminiu, din care îi turnă într-un pahar numai al lui.

— *Eh bien*, *maintenant je suis a vous*... Masa vă costă 300.000, puteți scoate la ea încă 150.000, să fiți sănătoasă, nu-i nicio supărare, sub prețul ăsta nu pot să v-o las, trebuie să-mi rămână şi mie ceva.

Doamna Smaranda Robescu nu-i răspunse. Aşa începeau întotdeauna convorbirile cu polcovnicul. Acesta dăduse de duşcă votca şi aştepta o a doua încărcătură, ceea ce patroana magazinului şi făcu, întrucât repetiția făcea parte

din ceremonial.

— Care mai e situația pe front? *C'est une drâle de guerre*, *n'est ce pas*?

— Ştiți bine, domnule Ignatiev, că nu citesc ziarele. Eu sunt negustorească, îmi văd de treburile mele, politica e pentru bărbați... Şi deodată, brusc: lei 150.000?

La rândul lui, ebenistul făcu *la sourde oreille*:

— Ba eu aş zice să vă intereseze politica, pentru că dacă vin bolşevicii, dumneavoastră nu veți mai avea magazinul acesta şi veți lucra la un colhoz. Ştiți ce-i acela un colhoz?

— 150.000 am zis!

Domnul Ignatiev băuse şi a doua votcă, sardelele fuseseră ingurgitate cu o mare poftă şi doamna Smaranda Robescu îi servi şi a treia votcă, neluând în seamă protestele formale ale polcovnicului.

— *C'est assez*, *madame*... *merçi*...

De la această cantitate rezistențele ebenistului scădeau invariabil şi patroana magazinului mixt ştia foarte bine acest lucru.

— Domnule Dimitrie Ignatiev...

— Dimitrie Pavlovici, protestă amabil cel interpelat.

— Domnule Dimitrie Pavlovici, am nevoie de o jardinieră *Empire*, dar urgent, te rog să mă crezi, îmi cere doamna ministru Ionescu-Tismana. Să ştii că nu se uită la preț. Am dat sfoară, dar nu se prezintă nimeni.

— Se face, se face. Nicio grijă, încântătoare doamnă! Fiți sigură că Dimitrie Pavlovici al dumneavoastră vă va procura ceea ce i-ați cerut în mai puțin de zece zile. Cred că şi ştiu locul unde se găseşte aşa ceva...

Obrazul incendiat de coniacul băut cine ştie unde, încă înainte de a intra în magazin, se făcuse şi mai roşu. În ochii glaciali ai nobilului rus sclipea acum o undă de bunăvoință.

— Ştiți că m-am gândit, lucrăm de multă vreme împreună, să vă cer în căsătorie. Dumneavoastră tot de-atâtea ori m-ați

refuzat, din motive pe care nu le-nțeleg, vă spun drept. Dar vremea trece...

— Şi eu nu vă voi da, dragă Dimitrie Pavlovici, mai mult de 150.000 de lei, îi răspunsese doamna Smaranda Robescu care cunoştea repertoriul ebenistului.

Domnul Dimitrie Ignatiev se ridicase brusc în picioare şi rostise, ca de obicei, replica finală:

— Deci, vă mulțumesc foarte mult pentru tratația dumneavoastră, astăzi nu aveți chef de încheiat afaceri, regretul e de partea mea, am onoarea...

Îşi căuta cu o grabă jucată căciula din blană de râs şi paltonul de iuncher care acoperise jumătate din *secretaire*-ul dincolo de care privirile ironice ale doamnei Smaranda Robescu îl urmăreau cu atenție. Fără să rostească un cuvânt, patroana îi turnă a patra votcă.

— Nu, nu, de data asta mă retrag... Mulțumesc, mulțumesc... sărut mâinile...

Pe această replică grăbită, doamna Smaranda Robescu făcu ultimul artificiu: scoase pe neaşteptate dintr-un raft o lămâie pe care o despică în două, tăind felii subțiri din prima jumătate şi aşezându-le cu delicateță în paharul plin ochi din fața lui Ignatiev, care nu rezista niciodată acestui detaliu final.

— În sfârşit, m-aş mulțumi şi cu 200.000 lei, rosti el, ca şi când şi-ar fi pus capul sub o ghilotină... Vedeți, doamnă, prin apartenența mea la ceea ce se numeşte, cu un cuvânt banal, nobilime, nu am fost niciodată în stare să mă tocmesc cu cineva, cu atât mai puțin să rezist unei femei. Pare neserios ce vă spun, asta ar trebui subînțeles, dar nu-i mai puțin adevărat că aş fi preferat să am în fața mea un bărbat. În tinerețe mă înjuram cu negustorii de blănuri siberieni care îmi aduceau câte cinci sănii încărcate cu blănuri de vulpi polare, de samuri şi hermeline, după care toate doamnele contese din înalta societate rusească se

dădeau în vânt. Ah, *barişnia*, *barişnia*, ai purtat vreodată la gât o vulpe polară? Eram nebun după aşa ceva. Nu era o plăcere mai mare decât aceea de a dărui blănuri şi bijuterii femeilor pe care le iubeam. Şi am iubit destule, te rog să mă crezi... Vindeam în fiecare an câte cincizeci de hectare de pădure şi aş mai fi vândut, pentru că mai aveam ce, dacă n-ar fi venit revoluția. Unde sunt toate astea?... *Elles sont a jamais perdues*...

„Dacă îl mai las să-mi spună şi povestea cu Rasputin şi cu împărăteasa scot masa georgiană la 150.000", gândi Smaranda Robescu şi-i mai oferi două tartine cu icre de Manciuria, şi ele puse unde trebuie, tocmai în vederea acestor întrevederi. Ebenistul înțelese că nu mai avea nicio scăpare şi că îndărătnica femeie nu-i va mai oferi nicio mie în plus.

— Bine, fie! Mă declar învins! De data asta dumneata ai câştigat. Mă aflu la strâmtoare, dar să ştii că altă dată mă duc la armenii ăia pe care-i ştii şi cu ei am să fiu mult mai neînduplecat.

Doamna Smaranda Robescu îi numără cele 150.000, bătrânul rus nici n-o privea, găsind că este nedemn să pară că are vreo îndoială asupra corectitudinii ei. Apucă cu o mână fermă hârtiile albastre, foşnitoare şi le vârî într-un buzunar.

— Ca de obicei, deseară omul meu va sosi aici cu piesa pe care ați cumpărat-o. Sunteți singurul om cu care tratez, care-mi plăteşte înainte fără să clipească, fără a-mi cere vreo chitanță. Asta mă obligă. Onoarea înainte de toate, doamnă. Îmi permiteți să iau şi tartina asta cu icre? Totul a fost delicios... Aşa cum ne-am înțeles, în câteva zile soseşte şi jardiniera.

Acum, că afacerea era încheiată, îşi aprinse pipa, străbătu cu paşi mărunți magazinul, în care lumina dimineții de iarnă se înstăpânea puțin câte puțin, examinând cu atenție

piesele expuse în mici vitrine: un candelabru George al VI-lea; un coş de fructe englezesc în „formă de scoică, cu picioruşe de dragon, marfă cumpărată de cineva cu un veac în urmă la Londra; un elefant de fildeş lucrat la Calcutta sau la Bombay prin 1860; două sosiere de majolică, lucrate de Pavel Ofkinikov, la Moscova, în 1896 (el ştia bine lucrul acesta), câteva ceasornice *Cheapside*, cu mâner de aur; un ceas turcesc cu capace cu safir şi ramă de aur roşcat; în sfârşit, un breloc *dark-blue* cu intarsuri de platină şi perle tulburi de culoarea icrelor de crap. „Vinde lumea, asta înseamnă că războiul merge prost, gândi ebenistul. Ciudat, după propaganda de la radio ai zice că e tocmai pe dos". Îşi îmbrăcă paltonul, îi sărută mâna doamnei Smaranda Robescu şi, cu cel mai încântător surâs, o părăsi, despicând încă o dată marțial perdeaua din bile de fildeş.

Următorul client fu doamna Bilciurescu, soția consilierului de la Casație, care voia să trimită o coroană grecească din *pin-strop*, împletită cu ramuri de brad argintiu şi ornamentată cu un buchet de *juniperus Virginiana*, pentru că îi murise o rudă îndepărtată al cărei parastas avea loc astăzi la cimitirul Ghencea-Militar. Doamna Robescu sună dintr-un clopoțel şi, printr-o uşiță mascată de untul subțire, se ivi o fată palidă, îmbrăcată într-un taior foarte strâns pe corp.

— Cornelia, eşti amabilă? Doamna Bilciurescu doreşte să-i faci o coroană grecească. Are un parastas azi după-amiază. Ai material?

— Da, doamnă, se poate? Poftiți!

Clienta dispăru în anexa magazinului mixt şi doamna Smaranda Robescu abia avu răgazul să tragă câteva fumuri de țigară până la venirea unui alt obişnuit al magazinului: Domnul Vulpescu-Govora, amator de ediții rare şi de discuri vechi.

— Sărut mâinile, sărut mâinile! spusese noul-venit,

salutând rece cu pălăria lui englezească, pe care o purta vara şi iarna. Ceva noutăţi?

— Un Caruso din 1926, casa *Pathe-Marconi*, uşor zgâriat, aria trubadurului...

— Pot să ascult?

Secţia *gramofoane* se afla undeva sub scara metalică, într-un intrând, în care puteau fi găsite radiouri cu galenă; *Blaupunkt*-uri sau aparate *Columbia*, dinainte de cel de-al doilea război mondial; fonografe cu pâlnie de alamă, care aduceau cu tromboanele de vânătoare scoţiene; discuri de jaz pe plicurile cărora un câine privea în pâlnia unui gramofon, operele lui Wagner în interpretarea orchestrei din Bayreuth sau înregistrări de discuri ale oamenilor politici care avuseseră curiozitatea să-şi imprime glasul la apariţia acestei noi invenţii. Domnul Vulpescu-Govora mirosea puternic a *Patchouli*; pe figura lui ştearsă, greu de ţinut minte, lucea o mustaţă îngălbenită de tutun, periată cu grijă în fiecare dimineaţă, nu stufoasă, nu agresivă, nu ridicolă ca a zugravului de la München, dar care, oricum, îi dădea o particularitate acestui individ îmbrăcat cu pedanterie. Purta ghetre de la începutul toamnei până-n mai. Paltonul lui avea un guler de catifea, bine periat şi parcă atunci aplicat de un croitor, care nu admitea ca tocmai clientul lui să-şi piardă aerul universitar. De fapt, tânărul domn de 36 de ani urmase, pe rând, medicina şi dreptul la Paris şi, după o studenţie prelungită poate şi din cauza izbucnirii războiului, venise în ţară gata blazat, gata plictisit de tot ce vedea în jur. În vara lui ’41, la izbucnirea războiului, refuzase să îngenunche pe stradă la ora când *haut-parleur-ile* opriseră circulaţia în toate oraşele ţării şi lăsaseră să se audă glasul monoton dar patetic al Mareşalului, care citea primul său ordin de zi: *Soldaţi*, *vă ordon treceţi Prutul*! Fusese pălmuit de către un ofiţer şi tradus în faţa unei curţi marţiale *ad-hoc*, judecat, condamnat pentru insultă adusă armatei

române şi internat în lagărul de la Târgu-Jiu, de unde ieşise după trei luni la insistenţele tatălui său, cunoscutul savant biolog Gogu Vulpescu-Govora. Cu această poveste a refuzului său de a recunoaşte că a insultat armata română neîngenunchind, din banalul motiv de a nu-şi strica un costum, Titus Vulpescu-Govora făcuse carieră în anecdotica de cafenea. Bineînţeles că poseda o scutire medicală care-l ferise de concentrări şi mobilizare şi că tăia frunză la câini căutând discuri *dixieland* sau primele imprimări ale lui Toscanini de la *Metropolitan House*.

Până la apariţia lui Armand Sachelarie, secretarul ministrului Tismana, doamna Smaranda Robescu mai primise vizita unui perceptor de la circumscripţia financiară, înmânându-i un plic dinainte pregătit; pe cititorul de contor al *Societăţii de electricitate*; *o* profesoară de la *Institutul Apelor* care căuta nişte nurci veritabile şi pe care o îndrumă la magazinul *Sabego* din Lipscani. Băiatul lui Vulpescu-Govora plecase de mult, cumpărând până la urmă trei discuri cu tangouri cântate de Estrelitta Castro, fericit de parcă ar fi achiziţionat o carte rară.

Armand Sachelarie trecea adeseori pe la doamna Smaranda Robescu, pentru că ministrul său avea multe obligaţii şi el ţinea o socoteală strictă a acestora: cântăreţe la operă, doctoriţe care profesau meseria lor ca să ascundă pe cea de doamne de lume bună, mai interesantă, studente având nevoie de protecţie pentru a trece unele examene şi, din când în când, câte un mare amor care dura şi trei sezoane, timp în care secretarul venea foarte des în acest magazin ca să aleagă câte ceva, după care vizitele se răreau brusc, întrucât Ionescu-Tismana cădea într-o prudenţă melancolică şi se întorcea în sânul familiei. De data aceasta, vizita tânărului Armand, îmbrăcat într-un fel particular pentru oraşul atât de balcanic, un fel de mesadă acoperită cu balon de mătase cumpărat la Paris, cu un guler îngust de

miel, peste care arbora acum, iarna, un mare fular tărcat, schimbat din când în când cu unul englezesc, moale şi violent colorat. Silueta lui de atlet era subliniată şi mai bine de veşmântul scurt până la genunchi şi de mersul elansat, uşor neglijent. Doamna Smaranda Robescu cunoştea orele sosirii lui, pentru că era prevenită cu un telefon, dar acum, către unsprezece, apăruse pe neaşteptate, fără niciun avertisment. Aşteptase ieşirea unui comisionar care căra coroana grecească comandată mai devreme de doamna Bilciurescu şi când acesta dispăru se retraseră amândoi sub scara metalică, în intrândul ce adăpostea discoteca.

— Ce s-a întâmplat? Nu mi-ai dat niciun telefon...

— N-am putut. Ministrul m-a târât după el tot timpul, aşa că am ales calea cea mai scurtă. Trebuie să-l văd neapărat pe Colonel.

— Îi ştii telefonul, puteai să-l convoci singur.

— Da, dar nu l-am găsit. L-am sunat de câteva ori... nu-i acolo. Eu am să dispar în câteva clipe, nu pot să întârzii. Convoacă-l pentru diseară la orice oră vrea. Dacă reuşeşti să dai de el până la şase, mă cauți acasă, sub motivul că ai făcut rost de jardiniera aceea pe care o caută mătuşa mea.

Acestea fiind spuse, secretarul ministrului o salută scurt şi ieşi din magazin. Pentru un om neavizat, conversația de mai sus părea foarte curioasă, dar ea explica foarte multe lucruri. La sosirea lui în România, la începutul anului 1939, Vasile Dănacu, voluntar în armata republicană spaniolă, refugiat la Paris la ruperea Republicii, care avusese loc în aprilie ’38, luase numele de Armand Sachelarie, la sugestia *tehnicului* care condusese grupul de voluntari români din 1937 până la acea dată, în urma primirii unor comunicări de la Bucureşti. Fără ca el să ştie, cineva din acest grup restrâns avusese ideea confruntării unei fotografii dintr-un ziar, înfățişând o recepție la Ambasada Franței din Buenos Aires, în care o doamnă, pe numele de Leopoldina

Sachelarie, apăruse alături de fiul ei Armand Sachelarie, cu ocazia sărbătoririi zilei de 14 Iulie. Cele două persoane despre care vorbim fuseseră surprinse în mijlocul unui grup de invitați care toastau cu paharele de şampanie în mână. Erau de față, la acea recepție, ministrul Franței în Argentina, Joseph du Roy de Chandel, ministrul României în aceeaşi țară, domnul Eduard Pogoneanu, precum şi alte personalități, profesori universitari, oameni de ştiință, un tenisman celebru, ofițeri superiori şi această doamnă Sachelarie care atrăsese atenția şefului *tehnicului* român. Cu o memorie bună, personajul care pe vremea aceea se numea Vintilă Dobrescu ceruse fotografia lui Vasile Dănacu, fost student la Politehnică, membru al U.T.C.-ului, voluntar în bateria care luptase pe frontul de la Teruel. Vintilă Dobrescu studiase dosarul acestui tânăr, dar nu pentru că ar fi avut unele dubii în ce-l privea pe Dănacu, ci pentru că asemănarea fizică a acestuia cu fiul doamnei Leopoldina Sachelarie îl izbise într-un mod deosebit. Acesta fusese primul fapt legat de ceea ce i se întâmplase mai apoi lui Vasile Dănacu. Acelaşi personaj citise peste câteva luni într-un ziar francez, la rubrica de ştiri, într-o scurtă relatare, că doamna Leopoldina Sachelarie căsătorită de mai mulți ani cu un anume Sorin Arghirescu, inginer, sau aşa ceva, trăind în Germania *şi* având afaceri în Argentina, avusese împreună cu fiul său un groaznic accident de automobil, în urma căruia fosta doamnă Sachelarie îşi pierduse viața, iar fiul ei fusese grav rănit. Coroborând aceste două lucruri, asemănarea flagrantă a lui Vasile Dănacu cu fiul doamnei Sachelarie şi cu dispariția acestuia, după informațiile pe care le avea, dispariție care avusese loc după o lună şi jumătate de la moartea mamei sale, Vintilă Dobrescu raportase la Bucureşti că, la cererea cercurilor de acolo, poate să le trimită, în condițiile ce aveau să fie stabilite mai apoi, pe Vasile Dănacu, alias Armand Sachelarie, care se

înrudea cu soția secretarului de Stat de la Interne, Ionescu-Tismana. Operația imaginată de şeful *tehnicului* era destul de riscantă şi, la o primă estimare, sortită eşecului. Apropierea iminentă a celui de-al doilea război mondial şi lipsa de perspectivă în politica externă a României, care, cu siguranță, avea să fie împinsă ori în tabăra germană, ori la o capitulare pe care nu o dorea nimeni, grăbise acceptarea de către *Centrul* de la Bucureşti a soluției cu substituirea lui Vasile Dănacu prin Armand Sachelarie. Acesta sosi incognito la Bucureşti imediat după Anul nou, cu un paşaport argentinian pe numele fiului Leopoldinei şi, în zarva acelor evenimente politice, reuşi să nu atragă prea mult atenția. Fu găzduit la domnul Lazăr Ionescu, de profesiune inginer, unde făcu cunoştință cu şeful *tehnicului* de la Bucureşti, care răspundea la numele de Colonelul, şi atât. Timp de o lună şi jumătate schimbă mai multe adrese şi fu familiarizat cu noile date ale biografiei sale de împrumut. I se furnizară fotografii cu grupuri de familie, ba chiar copii după unele scrisori ale doamnei Leopoldina Sachelarie, i se arătă şi o fotografie a lui Sorin Arghirescu, care, după noua sa situație, ar fi trebuit să-i fie tată vitreg şi, de câteva ori, fu condus cu un taxi în parcul Jianu, străbătând Aleea Alexandru, ca să i se arate viitorul său domiciliu, care îi fu descris în amănunțime. Biografia lui trebuia să fie destul de simplă şi de vagă în acelaşi timp, cum de altfel fusese şi biografia celui dispărut, adevăratul Armand Sachelarie. Părintele său, ambasadorul, ca şi maică-sa îl neglijaseră, lăsându-l pe mâna unor profesori particulari care îi făcuseră o bună instrucțiune. Cum Vasile Dănacu ştia perfect limba franceză şi spaniolă pe care le deprinsese în cei trei ani de război, substituirea putea fi uşor întreprinsă. Exista o singură dificultate, şi anume aceea ca el să fie recunoscut de cei cu care făcuse liceul şi primul an la Politehnică. În cântărirea situației, Vintilă

Dobrescu socotise avantajos faptul că fiul ceferistului Dănacu, de la stația de *mărfuri* Timişoara, făcuse liceul acolo şi că posibilitatea de a-şi întâlni vechii camarazi era oarecum redusă. Mai greu se prezenta chestiunea cu colegii de la Politehnică, dar cele câteva luni de studii şi prietenia lui numai cu cei de stânga îl izolaseră oarecum. Colonelul îi recomandase ca în viitoarea sa carieră de secretar al ministrului, dacă el avea să reuşească să obțină acest post, pe baza înrudirii cu soția acestuia, să păstreze o discreție absolută, să nu se afişeze, cât va putea, evident, în preajma oamenilor lângă care va fi silit să trăiască şi, mai ales, să nu se lase fotografiat sau filmat la recepțiile oficiale. Pentru asta se cerea o abilitate şi o subtilitate pe care nu mai era nevoie să i le recomande, întrucât şi un refuz ostentativ ar fi atras atenția. Eventualelor cunoştințe pe care le-ar fi întâlnit ar fi trebuit să le furnizeze, despre el, informații vagi asupra profesiunii, adresei şi preocupărilor cele mai presante. A spune că lucrează la un ziar, sub pseudonim, din cauza numelui ilustru al părintelui, sau că se pregăteşte pentru o viitoare carieră diplomatică, era foarte indicat să afirme. Sigur că în societatea în care avea să se învârtă trebuia să facă față unei curiozități explicabile. Cărți şi fotografii despre oraşul Buenos Aires şi împrejurimile sale, despre obiceiurile argentiniene şi chiar o listă a persoanelor cu care mama sa avusese relații în tot timpul şederii ei în America de Sud şi la Paris îi fură prezentate şi el le memoră conştiincios. Rudenia cu soția ministrului prin sora ei, Leopoldina, fosta lui „mamă”, i se explică cu detalii, mergând până la adrese, amici, sau mai vechi prieteni ai răposatei. Faptul că dispărutul Armand Sachelarie se născuse pe teritoriul argentinian şi că nu văzuse niciodată România şi foarte puțini români, adică numai pe aceia cu care maică-sa venise în contact în Argentina sau la Paris, îi crea un alibi perfect. Din informațiile *tehnicului* se cunoştea şi faptul că

adevăratul fiu al diplomatului vorbea perfect româneşte, cum mai târziu avea să deprindă, în puţinele şi sporadicele lui contacte cu Sorin Arghirescu, limba germană. Dificultatea cea mai mare ar fi fost ca acest tată vitreg să se ivească pe neaşteptate în Bucureşti şi cei doi să fie confruntaţi, lucru foarte puţin probabil pentru Vintilă Dobrescu la acea dată, adică la începutul anului 1939. Dar iată că, după trei ani, această împrejurare majoră se iscase pe neaşteptate şi Dănacu trebuia să-i facă faţă; în ce condiţii, avea să afle de la Colonel. Trei ani de construire migăloasă a unei biografii false erau în primejdie. Acum, când abia părăsise magazinul mixt al numitei Smaranda Robescu, recapitula cu minuţie şi înverşunare aceste aproape o mie de zile în care se silise să treacă neobservat prin existenţa tumultuoasă a dezaxatei familii a ministrului şi a cercurilor lui atât de agitate şi curioase. Hiatusuri, mici capcane, surprize cărora le făcuse faţă cu destulă dificultate prin prezenţa sa de spirit, o amabilitate pe care adevăratul fiu al lui Sachelarie ar fi invidiat-o sincer dacă ar fi trăit, toate acestea se duceau de râpă, printr-o pură şi nefericită întâmplare care se apropia cu paşi repezi.

*

Doamna Smaranda Robescu îl găsise în cele din urmă pe Colonel la telefonul ştiut (trebuie spus că magazinul mixt de antichităţi era, de fapt, o *cutie poştală* a partidului comunist, unul din multele locuri unde, într-o relativă securitate, aveau loc scurte întruniri ale *tehnicului* din Bucureşti) şi întâlnirea cu Armand fusese fixată puţin după ora nouă, oră când furnizorii cei mai discreţi veneau cu marfă. Într-adevăr, în seara aceea, după transportarea mesei georgiene furnizate de domnul Dimitrie Pavlovici Ignatiev, se mai aduseră în depozitul de sus al magazinului o garnitură descompletată, *Chippendale*, un *jauteuil à la reine*, foarte preţios, aflat şi el într-o stare deplorabilă,

pentru care motiv trebuia trimis mai întâi domnului Rastopol, tâmplar ebenist, cu domiciliul în strada înclinată, nr. 4, şi o comodă *Empire* care aparţinuse pe vremuri lui Ionel Brătianu, trecuse prin mai multe case bune şi era vândută acum, în afară de alte lucruri preţioase, de către urmaşii lui Teofil Sidorovici, care se sinucisese la aflarea ştirii că Comisia pentru controlul averilor instituită de Mareşal îl obliga să restituie Statului suma de 2 288.000 lei.

Colonelul sosise cu o furgonetă *Ford* cam rablagită, destinată să care, la plecare, lucrurile la atelierul lui Rastopol. Era îmbrăcat într-o scurtă de miel cam ponosită şi pe cap purta o şapcă, şi ea nu în starea cea mai bună, tot mototolind-o în mână, prefăcându-se că nu găseşte intrarea din pasajul *Macca*. Un observator atent al acestor locuri ar fi băgat de seamă că, altă dată, acelaşi personaj, cu un aer grav de ministru plenipotenţiar, sau jucând rolul unui colecţionar de timbre rare, totdeauna schimbându-şi hainele şi paltonul, purtând când melon, când vreo căciulă de astrahan, de culoare *gris-perle*, intra pe uşa principală a magazinului, în plină zi, certându-se ca la uşa cortului la achiziţionarea vreunui obiect destul de scump, pe care îl plătea *cash*. Trecea când secretar la Ambasada Uruguayului, cu domiciliul în strada Sofia, când un cercetător trimis de la Berlin pentru stabilirea faunei şi florei Mării Negre, cel puţin astea erau explicaţiile pe care omul între două vârste, cu aerul lui marţial, cu privirea de lup şi mersul unui om obişnuit, ce n-arăta că se grăbeşte, dar care se grăbea în realitate, le pregătise pentru cei ce-ar fi fost curioşi să-l întrebe cu ce se ocupă.

De data aceasta, falsul şofer izbuti, în sfârşit, să sune, se lăsă apostrofat de doamna Smaranda Robescu, care-i deschisese uşa dinspre scara de serviciu, strigând în gura mare, ca să fie auzită şi de cei ce ar fi avut de gând să se întrebe cu ce ocazie se afla furgoneta Colonelului în spatele

magazinului mixt:

— Altă dată, te rog să vii mai devreme, că e ora când mă culc. Mobila e sus, încarc-o cu atenție, să n-o hârşeşti sau s-o zgârii, că e mobilă scumpă, nu pentru mitocani.

— Bine, cucoană, cum ziceți dumneavoastră.

Doamna Smaranda Robescu aruncase o privire rapidă de-a lungul pasajului, pe urmă închisese uşa şi o încuiase.

— Dănacu e sus?

— Da. Vă aşteaptă.

— Ai luat măsuri pentru evacuare forțată, dacă cumva ne calcă cineva?

— Bineînțeles.

Urcară repede o scară, şi ea din metal, care făcea un zgomot asurzitor sub paşii bărbatului. Intrară într-o cameră mansardată, la origine un fost pod destul de încăpător, al cărei acoperiş era dominat de două uriaşe luminatoare, prin care ziua se strecura soarele sau negura de-afară. Încăperea era plină de mobilă veche, de brațe de fotolii dislocate, de arcuri de canapele, uşi de dulapuri florentine, balamale şi ținte de fotolii depozitate în cutii de carton, fragmente de stucaturi reprezentând flori de acant, *putti* de marmură cu câte un braț smuls, culeşi de la vreo demolare şi vreo treizeci de cutii de vopsele şi lacuri depozitate pe podele. În fund, o uşă bine mascată, vizibilă numai la o cercetare atentă, deschidea drumul spre un balcon, *nid de colombe*, a cărui balustradă era fragmentată în aşa fel încât permitea coborârea pe câteva trepte spre o terasă laterală, de unde, printr-o altă uşă de metal, care nu se deschidea decât dinspre partea aceasta, putea cel ce ar fi ales această cale de refugiu să coboare pe nişte trepte foarte înguste de ciment, şi ele în formă de melc, mai întâi în mica anexă a florăriei magazinului mixt şi de-acolo, printr-o altă uşă oarbă, în pasajul *Vilacros*.

— Bună! zise Colonelul, atingând mâna secretarului

ministrului. Ce s-a-ntâmplat? întâlnirea nu era programată...

— S-a-ntâmplat că Sorin Arghirescu soseşte în zece zile la Bucureşti, spuse direct celălalt.

Pe chipul lui nu se mai citea acea veselie amabilă cu care se întreținea, ori de câte ori avea ocazia, cu cei din jur.

— De azi de dimineață mă tot gândesc ce-i de făcut.

Smaranda Robescu îi lăsase singuri. Colonelul îi făcu semn:

— Hai să stăm jos! Asta-i o chestie prea serioasă ca să nu ne gândim bine înainte de a lua o decizie. Cum dracu' s-a putut întâmpla una ca asta?

— Ne puteam aştepta. Uite că s-a întâmplat! Ieri a sosit o scrisoare. Cred că cei de-acasă nu sunt prea încântați. Se nasc probabil, prin venirea acestui individ, acele probleme juridice despre care v-am vorbit. Mai mult ca sigur că Arghirescu va revendica partea de avere a „mamei" mele, fapt de care soția ministrului nu e deloc încântată, deşi n-o mărturiseşte.

Colonelul, ca de obicei în asemenea situații, îşi caută țigările.

— Dacă mă gândesc bine, dar asta nu se poate întâmpla decât dacă reuşim să împiedicăm întâlnirea dintre tine şi Arghirescu, am putea să câştigăm ceva din afacerea asta. Tu, ca *nepot* şi *moştenitor* al unei părți din averea doamnei Sachelarie, ai deveni brusc un tip dezinteresat şi generos, care ar oferi scumpei sale mătuşi bunurile ce ți se cuvin şi pe care ea le-ar primi cu o mare plăcere. Asta ți-ar consolida şi mai bine situația în această *familie*.

Trăsese două fumuri din țigară cu sete şi izbucnise pe neaşteptate în râs:

— În ce chestiune te-am vârât! Dacă mă gândesc bine, socoteala celor din Paris n-a fost rea. În cei câțiva ani pe care i-ai petrecut în casa ministrului, ne-ai dat un ajutor

substanțial. De fapt, pentru mine eşti o armă care încă n-a tras. Sigur că informațiile pe care mi le-ai servit ne-au ajutat foarte mult. Acum începe o perioadă şi mai grea şi eu tocmai pentru ea te pregătisem. După cum ştii, în multe locuri, grupuri organizate de comunişti au săvârşit câteva sabotaje. Dar asta a fost numai începutul. Hora cea mare acuma începe. Nu ştim cât va ține şi dacă o să scăpăm cu viață din ea, dar uite că neprevăzutul, care pentru mine e chiar mai periculos decât primejdia, ne pune într-o situație destul de neplăcută.

Strivise nervos jumătatea de țigară nefumată într-o scrumieră găsită pe o masă cam şuie ce se clătina la orice atingere şi care de mult ar fi trebuit să fie dată la recondiționat de către doamna Smaranda Robescu.

— Care mai sunt relațiile dumitale cu familia Tismana?

— Aşa cum le ştiți. Destul de bune. Se pare că timpul lucrează pentru mine. A fost mai dificil la început. Aşa cum prevăzuserăți, m-au primit cu suspiciune. Nu mă văzuseră niciodată, am sosit pe neaşteptate la ei acasă. Sigur că aveau cunoştință de existența mea, dar fără fotografiile acelea de familie, pe care nu ştiu cum le-ați procurat, i-aş fi convins mai greu.

La sosirea falsului Armand în casa lor, o răceală bănuitoare, care durase mai bine de un an, guvernase primele întâlniri dintre ei. Îl acceptaseră în casa lor, pentru că înțelegeau situația gravă în care SE afla. Curând se convinseseră de seriozitatea acestui tânăr, care vorbea foarte puțin despre trecutul lui (şi doamna Evelyne Ionescu-Tismana nu-i cerea să-i facă confidențe, după bunul obicei al lumii lor, unde chestiunile personale nu sunt discutate decât dacă cel în cauză vrea să le facă cunoscute). Tatonări subtile avuseseră loc, în mod indirect, în convorbirile dintre Armand şi ministru, sau dintre Armand şi mătuşa sa. Din ele reieşea că averea fostului diplomat Sachelarie nu era

chiar atât de mare cât se spunea şi cum afirma el în scrisorile trimise, pe vremea când trăia, cumnatei sale. Un *ranch* cu câteva mii de capete de vite care fusese lichidat până la urmă sub presiunea creditorilor, un imobil destul de mare şi bine mobilat la Buenos Aires şi nişte acţiuni în industria ţării respective, iute preschimbate în bani de imprudentul diplomat care ducea o viaţă pe picior mare, aşa cum se obişnuia în lumea nebună şi dornică de plăceri a acelui timp şi a acelui loc. Sora Evelynei se trezise asediată de poliţe şi de presiuni de toate felurile cărora le făcuse cu greu faţă. Asta şi explica rapida căsătorie cu Sorin Arghirescu, vechi prieten al familiei. Versiunea lui Armand pentru familia Tismana, în ce priveşte relaţiile cu Arghirescu, trebuia să rămână pe linia ambiguităţii. Se mergea pe un joc psihologic, pe presupusa gelozie a fiului frustrat de dragostea unui părinte mort şi prin apariţia unui nou personaj care, deşi prieten al familiei, nu înseamnă acelaşi lucru. De altfel, pentru Vasile Dănacu, om crescut într-un mediu destul de umil şi silit să joace rolul unui copil răzgâiat şi instruit cu profesori particulari, fusese lucrul cel mai dificil de interpretat. Foarte curând îşi dăduse seama că o anumită stângăcie putea să-l dea de gol. Trăise greu, în internate, întreţinându-se singur de la 14 ani, învăţase cu încăpăţânare, pe urmă se trezise deodată în plin război şi dusese o viaţă de soldat. Scurta şedere la Paris poate că mai atenuase puţin din acea rezervă nativă. Frecventarea unor cercuri zgomotoase de miniştri în exil, de spioni internaţionali, ziarişti, oameni de afaceri, femei fără profesiune sau cu profesiuni bine retribuite, dar nemărturisite, de idealişti marxişti şi de refulaţi ai puterii, visând o Europă nazistă, de troţkişti şi internaţionalişti amestecaţi cu disidenţi ai lui Mussolini şi cu oameni ai Gestapoului infiltraţi în Franţa ce încă nu fusese ocupată în momentul când se afla el acolo îl obişnuise pe Vasile

Dănacu cu ceea ce se numea atât de banal *usage du monde*, dar asta nu însemna că el putea să înşele un ochi atât de ager cum era acela al Evelynei Ionescu-Tismana. Şi pentru ca să prevină unele bănuieli, nu vorbeau decât despre viaţa pe care o dusese în *ranch-ul* lui, despre *rodeo-urile* la care participase cu mare pasiune, acele petreceri zgomotoase cu văcari, şi despre beţiile cu fermierii grosolani la reuniunile duminicale. Sora Leopoldinei se mira că „mama" lui nu-l pregătise pentru cariera diplomatică, aşa cum se lăuda în unele scrisori. Aici, *tehnicul* de la Paris săvârşise o greşeală pe care el o reparase din mers. A, cum nu, îl adusese de la ţară la multe reuniuni cu miniştrii şi cu militarii care umpleau saloanele casei lor din *Avenida Rodríguez*, deşi treburile astea nu-l pasionau. El nu semăna deloc cu tatăl său, deprinsese firea boemă a Leopoldinei, care era mai petrecăreaţă. Sigur că nu servea decât lucrurile care îi ei-au *livrate* de către Colonel. Dealtfel, *tehnicul* din Paris înteţise corespondenţa cu *amicii* imaginari din acel loc, unde el susţinea că are întinse relaţii, ceea ce, într-un fel, era destul de adevărat. Îl întrebase pe Tismana dacă i se permite să primească scrisori la adresa lui şi acesta găsise că lucrul era foarte firesc. Odată cu ocuparea Franţei, corespondenţa se rărise, dar, oricum, ştirile de-acolo puteau fi folosite de ministru, pentru că Armand avea grijă să-i strecoare şi unele chestiuni despre românii din străinătate care-l interesau. La toate astea trebuie adăugat că falsa lui identitate căpăta astfel o legitimitate şi mai mare. În particular, Tismana se felicita pentru achiziţia făcută, fapt care o măgulea pe Evelyne. „Ce spui de mutu' ăsta al tău, care sub masca lui de copil crescut la ţară a moştenit firea tatălui său? E foarte bine informat. Are prieteni în Argentina şi la Paris, unde am şi eu, evident. Am să mă interesez de el, deşi se pare că în capitala Franţei a stat destul de puţin şi că n-a avut contact decât cu cercurile anarhiste". Odată

făcută implantarea lui Armand în familia Tismana, mai rămânea de lămurit ce fel de încărcătură ideologică purta acest tânăr, atât de bizar. Cu acea indiferență falsă la lucrurile care îl interesau cel mai mult, Tismana stabilise că Armand Sachelarie iubea îndeosebi boema cercurilor artistice de care nici Bucureştiul nu ducea lipsă. Sigur că ideea de a aduce în casă pictori şi scriitori, de a transforma încăperea lui de la mansarda imobilului din Aleea Alexandru, o fostă cameră de servitori ceva mai arătoasă, într-un loc de perdiție, nu-i convenea nici lui, dar spre surprinderea sa, secretarul nu-i dăduse ocazia de a se plânge. De la Evelyne ştia că frecventează mai ales pe prietenele ei şi că, într-adevăr, îl pasiona lumea artistică. Cel mai ciudat lucru era că, probabil şi din cauza ocupațiilor de care el, ministrul, nu-l scutea, pe indivizii aceştia nu-i frecventa totuşi decât întâmplător. În materie artistică se dovedise a avea un ochi într-adevăr de cunoscător, achiziționând pentru Evelyne multe din ultimele tablouri ale Magdalenei Rădulescu, vreo trei sculpturi de Anghel şi mai încoace, după întoarcerea pictorului Pallady de la Paris, două excelente pânze ale acestuia, toate împodobind somptuoasa casă a ministrului. „Politica nu mă preocupă, spunea deseori Armand lui Tismana, întrucât spectacolul argentinian m-a vindecat pe veci. Am văzut generali răsturnați în două luni, aşa ceva nu este pentru mine. Iubesc spectacolele sângeroase, cum ar fi *corrida*, am îmblânzit cai, pentru că am trăit între cai, dar această competiție oratorică, terminată cu masacre, nu mă încântă deloc. Le las altora plăcerea. O sinecură diplomatică, pe care mi-ați putea-o înlesni vreodată, m-ar face fericit. Ce-ați spune de Roma? Sau de Madrid, deşi acolo de-abia s-a terminat războiul. Nu-i vorbă că nici bătrâna noastră Europă nu e mai liniştită la ora asta, pentru că a intrat într-o agonie din care nu ştiu cum va ieşi”. (Toate astea i le

spunea prin 1940, după căderea Poloniei şi a Cehoslovaciei.) Ionescu-Tismana avusese în vedere şi această eventualitate, dar numai la început, la venirea lui în casa din Aleea Alexandru. Nu ştia atunci ce fel de fire are Armand şi, dacă s-ar fi trezit cu un zurbagiu sub acoperişul lui, cu siguranță că l-ar fi expediat cu mare plăcere, prin relațiile pe care le avea, într-un loc cât mai îndepărtat. Numai că seriozitatea lui, prezența discretă şi tactul de care dădea dovadă, odată cu trecerea timpului, i-l făcuse indispensabil. Pe Evelyne o cucerise însoțind-o încă din primele zile la lecțiile ei de echitație de la manejul din Plevnei, unde venea câteodată şi regele Mihai, iar pe el cu pasiunea pentru ordine pe care o punea în acte, cu meticulozitatea de funcționar din vocație. Mai ținuse secretari şi secretare (pe acestea din urmă i le torpila statornic Evelyne), dar nimeni nu se dovedise la înălțimea lui Armand. Acest tânăr, crescut între văcari, avea acel *savoir-vivre* care îl impunea. Nu era zgomotos, nu-şi sublinia meritele, nu era neplăcut, nu avea căderi. Într-un cuvânt, poseda rara calitate de a ceda (nici nu putea face altfel atunci). Asta lăsa ministrului senzația că gândeşte exact cum trebuie, deci că nu greşeşte. Secretul lui Polichinelle pentru cei care au făcut sau aveau vreodată de gând să facă meseria lui Vasile Dănacu.

— Ştii la ce mă gândesc? îi zisese Colonelul într-un târziu. Dacă Arghirescu ajunge la Bucureşti, nu există decât două posibilități: ori să dispari tu, ori să dispară el. Şi dacă e vorba să dispară el, aş prefera ca acest lucru să se întâmple înainte de a te vedea.

Îl privi atent pe cel din fața lui. Un bec peste care cobora un abajur de mătase galbenă, aprins de către doamna Smaranda Robescu înainte de a-i lăsa singuri, lumina bine ochii vii ai lui Dănacu.

— Ştiu ce gândeşti. Ceea ce spun poate să pară un lucru cinic, dar nu-l cunoşti pe individ. Acum sunt dator să te

informez. În fişele noastre, Sorin Arghirescu figurează ca un om foarte periculos. Este limpede pentru noi că a lucrat, încă de la instaurarea lui Hitler la putere, pentru poliția lui secretă. Faptul e confirmat şi de împrejurarea că la rebeliune, de pildă, n-a fost trimis în România. Fost legionar, după cunoştinţele mele, lucra şi cu *Intelligence*. Într-un cuvânt, un agent dublu, A fost destul de prudent până la ocuparea Franței. Cred că în Argentina a colaborat cu nişte societăți mixte care sunt, de fapt, *spatele* naziştilor. Ei s-au gândit la toate. Războiul ăsta, după socoteala mea, poate să mai dureze câțiva ani. Poate să fie şi mai scurt, depinde de împrejurări, de arme, de loialitatea militarilor germani, de forța ruşilor şi de abilitatea aliaților. Eşti mai tânăr, ai fost soldat, poate nu eşti obişnuit cu munca în care, iată! te-am aruncat fără să te-ntrebăm. Putea să fie altul în locul dumitale, dar după atâta vreme de când ne cunoaştem, eu unul nu regret că cei din Paris mi te-au trimis. Ce mă roade pe mine la ora asta e că dumneata eşti arma mea secretă pe care prezența lui Arghirescu o va împiedica să tragă. Şi eu nu doresc asta cu niciun chip. Am nevoie de dumneata, te-am pregătit, operația este aproape reuşită, sigur, cu riscurile care se pot ivi în fiecare clipă. Şi, deodată, întâlnirea asta nedorită căreia trebuie să-i faci față! Ei bine, nu avem altă soluție, trebuie să acționăm în funcție de ceea ce ni se impune. În Argentina, Arghirescu a înlesnit depunerea unor capitaluri pe nume fictive pentru şefii nazişti. Sigur că cei care l-au trimis acolo nu i-au dat detalii şi el nu e decât o piesă mică într-un joc mare. Dar mi-ar fi plăcut să-l mai folosesc. Din păcate, n-am s-o pot face. El, cu siguranță, i-a informat şi pe englezi despre faptul că unii nazişti nu sunt deloc siguri pe viitorul lor şi că îşi aştern un pat cald încă de pe acum. Asta face parte din strategia lor şi îi priveşte. Până aici, Sorin Arghirescu ar fi putut să trăiască liniştit până la adânci bătrâneți. Numai că, după invadarea

Franței, cu cinismul care îl caracteriza, a trădat un grup de rezistenți francezi, pe care nemții i-au executat. Dacă țin bine minte, e vorba de zece sau cincisprezece vieți. Cifra exactă n-o cunosc. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. *Intelligence*-ul, fără să trădeze sursa, i-a informat pe nemți că cineva, în care au mare încredere, le-a dat pe mână doi agenți secreți. Nu l-au vândut, nu i-au dat numele, cu asta îl şantajează pe Arghirescu pentru ca să-i informeze pe ei, pe englezi. Oricum, nemții bănuiesc pe mai mulți, între care şi pe tatăl tău vitreg. Înțelegi unde vreau să ajung?

— Înțeleg foarte bine.

— Atunci, treaba pare oarecum simplă. Dacă nu-i dă în gând domnului Arghirescu să se răzgândească a se întoarce în România, el este pierdut. Şi noi nu vom avea nicio vină. Cunoşti proverbul: „Îmi place haina, dar mai aproape îmi este cămaşa".

Tăcură câtva timp şi Colonelul îşi mai aprinse o țigară, ros de unele îndoieli.

— Astfel povestite, lucrurile ți se par poate cam simple, dar ele conțin unele implicații neplăcute. Poliția română probabil că este informată despre activitățile lui Arghirescu în străinătate şi n-ar fi exclus ca el să lucreze şi pentru Biroul 2 de la noi. Bănuiesc că ministrul tău nu ți-a făcut mărturisiri în acest sens.

— Vagi aluzii, da, dar nimic precis. N-am insistat, ca să nu atrag atenția, dar, oricum, domnul Tismana ştie că ruda sa, dacă poate fi numită aşa, se ocupă cu lucruri necurate. Din deducțiile mele, venirea acestui al doilea soț al cumnatei sale aici îl şi încurcă, dar îl şi atrage. Îl încurcă, pentru că o astfel de relație în propria-i familie, la funcția lui, este permisă desigur, dar se înregistrează la dosarele serviciului *personal*.

— Da. Mareşalul e cam botocud. Înțelege greu nuanțele, chiar dacă e vorba de serviciul secret. La toate astea se

gândeşte şi domnul Tismana al dumitale. Ştiu ce vrei să-mi spui. De ce, pe de altă parte, i-ar conveni sosirea lui Arghirescu... Pentru că l-ar înghesui şi, dacă încă nu este agent al poliției, l-ar face cât ai zice peşte, în numele sfânt al patriei.

— Exact la aceste lucruri mă gândeam şi eu, răspunse Dănacu.

— Ar fi fost formidabil să fi reuşit să te întâlneşti cu acest Arghirescu fără ca el să-şi dea seama că l-ai substituit pe adevăratul Armand. Dar acest risc nu ni-l putem permite. Aşa încât, te rog să mă laşi pe mine să mă ocup de tatăl tău vitreg. Te absolv de orice responsabilitate. Dacă nu reuşesc, am să te previn. Nu vreau să-ți pun viața în primejdie.

Odată spuse aceste cuvinte, Colonelul strivi cea de a doua țigară în scrumieră şi-i strânse mâna, adăugând:

— Cel mai greu lucru în meseria dumitale, şi trebuia s-o ştii de mult, este că nu ai avut şi nu vei avea o viață personală. Dacă ai tăria de a nu te gândi la acest mic amănunt esențial, totul e în regulă. Faptul că te-ai bătut trei ani pe un pământ necunoscut pentru ideile pe care le servim amândoi este cea mai bună dovadă că nu te-ai prea gândit la viața dumitale personală, nu-i aşa?

Şi de la uşă:

— Spune-mi, ți-ai imaginat vreodată ceea ce ni se va întâmpla nouă după ce toate aceste lucruri vor lua sfârşit?

— Cred că da, răspunse Dănacu. Dacă o să simt că am talent la scris, o să povestesc tot ce mi s-a-ntâmplat. Dar n-am motive să cred că voi reuşi. Oricum, voi relua cursurile la Politehnică ca un student întârziat ce voi fi atunci. Şi pe urmă, om mai vedea.

Colonelul îşi aşezase şapca pe frunte şi cu salopeta aceea unsuroasă pe el părea un adevărat şofer ce venise să-i care mobila doamnei Smaranda Robescu.

— Nu cred că o să mai fie nevoie. Politehnica ta ți-ai

terminat-o în Spania, iar odată cu munca începută cu mine faci o a doua universitate. E cam mult pentru o viață. Dacă scăpăm cu bine din toate astea, atunci mai vorbim.

*

În aceeaşi seară, Colonelul îi făcuse o vizită acasă domnului Panaitescu, zis Regizorul, după ce îl anunțase cu un telefon că o să treacă pe la el. Acesta, ca de obicei, îşi făcea o cafea şi-şi pregătea dosarele pentru a doua zi, dosarele lui încărcate de hârtii timbrate, de cereri şi de rezoluții, de contestații şi de apeluri la Tribunalul Suprem. Vag, practica avocatura, avea relații în lumea magistraților. Uns cu toate alifiile, îşi justifica adevăratele şi delicatele afaceri din care trăia cu această hârțogărie complicată, căreia îi dădea curs prin relații, mituiri discrete şi chiar şantaje. Pierdea destulă vreme, dar pentru a-şi camufla loviturile rare, care-i aduceau câştiguri frumoase – cu această migăleală de acte pline de meschine interese, ce erau judecate în completuri sau la Tribunalul Suprem – îşi scotea prețul timpului pierdut. Cu Colonelul mai lucrase într-o împrejurare, aşa încât bănuia că dublarea prețului pe care avea să-l ceară va fi acceptată, deşi individul îi inspira destulă frică. Îşi lepădase la iuțeală halatul uzat şi se îmbrăcase în costumul său închis cu care mergea zilnic la Tribunal. Se privise rapid într-o oglindă, îşi pieptănase părul şi aşteptase soneria care se auzi într-adevăr exact peste zece minute, cum îi spusese vizitatorul la telefon.

— Bună seara, zisese Colonelul, înregistrând uimirea de pe chipul celuilalt.

— Bună seara, domnule Dumitrescu. Ce mai face fiica dumneavoastră?

— Bine, mulțumesc. Ştiu ce vreți să mă întrebați: Ce se ascunde sub costumul acesta de lucrător... Pot să mă aşez?

— Da, cu plăcere. O țigară? Cafeaua se face numaidecât. Am pregătit-o special pentru dumneata.

— Să jucăm cu cărțile pe față. Peste două zile am să-ți aduc un plic, pe care te-aş ruga să-l predai unei persoane de la Ambasada germană. Ai relații acolo?

— Bineînțeles.

— Numele meu nu-l cunoşti, pentru că bănuieşti că Dumitrescu ăsta nu reprezintă identitatea mea adevărată. Consideră-te angajat într-o afacere de mare importanță, pentru care, în afara sumei pe care o ceri pentru astfel de servicii, vei beneficia, la timpul său, de scutirea de a fi întrebat ce ai învârtit în viața dumitale. Vorbesc foarte serios, nu te interesează pentru cine lucrezi, nu vei face decât o treabă de curier. Vei duce un plic unei doamne şi atât. De acord? În rest, nicio întrebare...

— De acord.

— Atunci, poimâine... când să te caut? Dimineața la zece e bine?

— E bine... Tot aici?

— Da, tot aici... La revedere.

Colonelul îi întinse mâna şi vru să plece.

— Şi cu cafeaua asta ce facem?

— N-am timp.

Domnul Panaitescu, în schimb, avea. Voia totuşi unele lămuriri:

— Domnule Dumitrescu, sau cum ți-o spune... Noi ne cunoaştem foarte puțin, dar cine te-a trimis la mine prezintă, oricum, garanții. Sper că nu mă bagi într-o chestie aşa, cum să spun eu? care să se lase cu... pac, pac... Legație, nemți, cutare...

Colonelul zâmbi:

— Liniştește-te, domnule Panaitescu! Eu cred că după chestia asta ai să fii şi felicitat de către nemți. Vreau să te împrietenesc cu ei, nu-ți convine?

— Vorbeşte, domnule, aşa!

— Nu-ți face nicio grijă. În cinstea dumitale, uite, am să

beau şi cafeaua pe care mi-ai pregătit-o, deşi în materia asta e bine să ştii cât mai puțin. E vorba de o comunicare confidențială. Oamenii aceia vor fi foarte mulțumiți.

Pe chipul celuilalt se ivi o mare nedumerire. Domnul Panaitescu, zis Regizorul, văzuse multe în viața lui, dar acum părea încurcat rău de tot.

— Domnule Dumitrescu, la drept vorbind, eu nu mai înțeleg nimic. Ştii că data trecută, când te-am servit, am făcut-o din motive pe care nu e nevoie să le repet. Bănuiesc că serviți o cauză importantă. Nici n-am vrut să-ți iau bani la început, dar, mă rog, am şi eu cheltuieli de regie, mă-nțelegi. Pe de-o parte, o dată mă faci complice la o răpire a unei comuniste, iar acum mă pui să denunț nemților pe cineva. Prima oară chestiunea mi se părea nobilă. Era vorba de viața unei fete tinere. A fost mai uşor. Dar acum ştiu eu ce ascund hârtiile astea pe care dumneata mi le dai ca să le transmit unei doamne de la Ambasada Germaniei?

Colonelul aşează ceaşca de cafea pe consola de marmură a sobei de teracotă care se afla în spatele domnului Panaitescu, privi atent cele vreo şaizeci de cotoare ale revistei *Justiția* şi o grămadă de reviste, *Arhivele Statului*, încărcate de praful odăii în care se mătura foarte rar.

— Ce naiba pot să găsească oamenii în revista asta, *Arhivele Statului*? întrebă Colonelul pe neaşteptate, ridicând un exemplar şi răsfoindu-l.

— Ei, procese mai vechi, jurisprudențe, vechituri care într-o pledoarie bine întocmită pot să influențeze completul de judecată. Dar bag bine seama că nu vrei să-mi răspunzi.

— Ți s-a făcut frică?

— Deloc, dar îmi trebuie o justificare morală. Nu sunt un îngeraş, am făcut destule în viața mea, aş vrea totuşi să mă asigur că nu-i ceva murdar, eventual un denunț, în urma căruia cineva şi-ar pierde viața.

— A, nici vorbă de aşa ceva! mai exact este vorba de

salvarea unei vieți omeneşti.

Domnul Panaitescu rămase gânditor câteva momente, se apropie de perdeaua ferestrei apartamentului său şi privi largul bulevard în care se mişcau, printre troiene, tramvaiele şi autobuzele în şiruri. De jos, totul se vedea neclar în lumina albastră a becurilor camuflate, care lăsau în noroiul cafeniu produs de sarea împrăştiată de societatea de tramvaie o lumină spectrală de acvariu.

— Domnule Dumitrescu, îmi inspiri încredere, altfel te-aş fi refuzat în cazul ăsta, care e prea neclar, deşi aparent e simplu. Dacă e vorba de o afacere importantă, doamna la care mă trimiți şi la care voi ajunge prin intermediul unui cunoscut de-al meu de la Ambasada germană o să se intereseze de mine şi asta nu-mi prea convine.

— Ai pe cineva care ar putea să te înlocuiască?

— Nu ne putem folosi de o scrisoare anonimă?

— A, asta nu. Sigur că nemții ar da curs celor ce vor citi, dar afacerea li s-ar părea neserioasă şi ar trata-o superficial. Dacă doamna aceea se va interesa de dumneata şi te va chema vreodată să te-ntrebe cine ți-a dat plicul pe care ți-l voi aduce eu, n-ai decât să-i declari că un simpatizant al național-socialismului, care ține să rămână anonim şi care s-a întors recent din Franța, vrea să aducă la cunoştința organelor respective nişte lucruri ce pot fi verificate. Atât. Să fii sigur că nu te vor mai deranja. Ei înțeleg asemenea gesturi venite din partea unor oameni care țin să rămână necunoscuți.

— Bine, primesc. De data aceasta ai fost convingător. Dar, te rog, domnule Dumitrescu, să ai o memorie bună în ce mă priveşte, când va fi cazul.

— A, nicio grijă! De data aceasta chiar plec. Bună seara. Ne-am înțeles. Poimâine la zece, aici.

Şi ieşi.

După o jumătate de oră, cu aceeaşi furgonetă în care se

mai aflau prețioasele fotolii ale doamnei Smaranda Robescu, ce trebuiau duse în strada înclinată, la domnul Rastopol, Colonelul opri în fața bodegii „La cinci lei" aflată pe calea Griviței, colț cu strada Caraiman, foarte aproape de halta Grivița, unde îşi dăduse întâlnire cu Dumitru Tronaru, zis Dima, mecanic la depoul din apropiere, abia ieşit din schimb. Colonelul adăposti maşina în umbra gardului cimitirului Sfânta Vineri, care dădea spre strada Caraiman şi spre Grivița şi intră în bodegă. Localul era plin cu fum de țigară, se auzeau strigăte ascuțite de la mese, o lume grăbită, ostenită de munca de peste zi venea aici să-şi înece osteneala orelor făcute peste program, să lege prietenii sau, pur şi simplu, să uite că acasă îi aştepta o droaie de copii, o sobă rece sau o nevastă cicălitoare. Tronaru se aşezase la o măsuță rotundă cu spatele la uşa de intrare, supraveghind perdeaua roasă, care făcea camuflajul localului, prin oglinda înclinată pe care fuseseră pictați cinci lei, aducând mai curând cu sfinxul sau cu nişte pisici ceva mai fioroase – reclama patronului care ținea să aibă o firmă exotică pe această cale a Griviței, plină de magazine, cârciumi, bordeluri şi cinematografe sordide.

— Noroc! zisese Colonelul şi-l bătuse pe umăr pe mecanic. Ai venit de mult?

— De un sfert de oră. Am vrut să găsesc o masă liberă, ca să putem vorbi nestingheriți. Despre ce este vorba, fiindcă, îmi închipui, n-avem prea mult timp...

— Mă laşi şi pe mine să beau o halbă? Am alergat toată ziua şi mi-e sete. Au ceva de mâncare?

— Carne de berbec.

— Merge.

Colonelul făcu un semn unui chelner şi, după ce dădu comanda, spuse simplu:

— Bănuiesc că ai în echipă nişte oameni cu care te înțelegi bine.

— Bineînțeles.

— Peste câteva zile, nu ştiu câte, dacă nu s-o întâmpla altcum, pe la punctul de frontieră Curtici o să sosească un client gras. Fotografia şi instrucțiunile o să le primeşti când o să mergi cu oamenii tăi să-l întâmpini. Aş dori să te gândeşti bine cum am face ca el să nu apuce să ajungă la Bucureşti?

— E vorba de o răpire, nu-i aşa? Nu-mi închipui că...

— A, nu! Omul ştie câte ceva, noi ştim mai multe despre el, poate o să avem o conversație între patru ochi şi-o să-l sfătuim să plece cât mai repede de unde a venit. Asta e tot. Numai că, fiind persoană simandicoasă, s-ar putea ca lucrurile să se complice... Ce spun eu că s-ar putea... cu siguranță că se vor complica. Lucrurile au două aspecte: dacă va fi bal cu două-muzici-două, cum bănuiesc, atuncea nemții ne vor scuti de răpire. Dacă aceştia vor sta în banca lor, o să ne încurce oamenii poliției noastre. Or, eu tocmai asta nu doresc: o întâlnire a nouluisosit cu Serviciul Secret Român. Pricepi?

— Da, e foarte clar.

— Deci, te vei orienta în funcție de situație. Vom hotărî pe loc. Totul e să pregăteşti Oamenii cu care va trebui să lucrezi. Individul despre care îți vorbesc va sosi cu vagonul de dormit; vine tocmai din Franța.

Chelnerul aduse două halbe. După câteva clipe, sosiră şi cele două frigărui. Discuția care-i interesa pe cei doi luase sfârşit. Acum Colonelul întreba care mai era situația ceferiştilor, ce mai spuneau ei şi cum înțelegeau să saboteze maşina de război a lui Antonescu... Desigur, nu pronunțau numele Mareşalului şi nici alte nume, vorbeau într-un argou al lor. Lucrau împreună din 1933, de la greva de la *Ateliere*. Pe urmă se reîntâlniseră în octombrie 1938, la dizolvarea Confederației Generale a Muncii. Odată cu interzicerea activității legale a tuturor partidelor politice, se vedeau

destul de rar şi cu multe precauțiuni, activând în cea mai deplină ilegalitate.

Mâncară în tăcere cele două frigărui. Carnea fusese cam arsă, dar avea un gust bun pentru nişte oameni flămânzi ca ei; părea chiar foarte bună.

— Te duc cu furgoneta mea, vrei? întrebă Colonelul, după ce plăti nota pentru consumație.

Bodega se golise pe jumătate, mai stăruia perdeaua deasă de fum, într-un colț, un cerşetor îşi număra mărunțişul, sorbind rar dintr-o cinzeacă de țuică.

— Ce mizerie şi beţivanii ăştia! mârâise Tronaru.

Colonelul se întoarse spre el şi-i privi fața aspră, încă înnegrită de cărbune. Era îmbrăcat într-o pufoaică italienească de balonzaide şi şapca trasă pe ochi îi ascundea privirea.

— Nu sunt toți beţivani. Unii n-au, pur şi simplu, unde să se ducă. Acasă e mai urât decât aici. Urcă!

Colonelul trânti portiera de tablă a furgonetei şi-l întrebă:

— Unde să te duc?

— Pe Povernei. Dacă ți-e în drum...

Maşina se încălzea greu din cauza frigului de-afară. Pe aici străzile nu fuseseră curățate cu plugul şi rablioneta îşi făcea cu greu loc printre nămeți.

— Parcă e dricul primăriei. A fost o maşină bună la vremea ei, dar şi-a mâncat mălaiul.

— Ajungem noi.

— Tot nu mi-ai spus... De când nu ne-am văzut, nu cumva te-ai însurat?

— Ce-i drept, nu. Oameni ca noi n-au timp să mai facă şi treaba asta.

După care râseră amândoi ca de-o glumă bună.

*

În biroul inspectorului-şef Mizdrache se făcuse o tăcere neobişnuită. Crăciunescu, Teică şi Ciripoi priveau la chipul

acestuia. Şeful lor nu scotea niciun cuvânt. Cerceta cu atenție un dosar, ca şi când ar fi scormonit într-o ladă cu gunoi în care ar fi găsit, pe rând, lucruri prețioase.

Mârâia din când în când, numai pentru el:

— Da... da... da... da... da... da... Care va să zică, persoană sus-pusă, rudă cu domnul ministru Tismana, barosan, trăit în străinătate, cutare, cutare... Şi noi să trimitem pe careva până la Geneva... Ce Geneva? Până la granița franceză, cu flori. Turcu plăteşte, aşa... Pe cine dracu' să-l trimit dintre voi, ca să-i iasă înainte? Că mă uit, aşa, la tine, Teică, pe tine te arestează numai când te urci pe scara vagonului, dar nu aşa, ca pe unul de la Serviciul Secret, ci ca pe un borfaş care fură geamantanele.

— O-ho-ho-ho-ho! făcu Teică, ducându-şi palma la gură, parcă măgulit de cele ce auzea. Faceți spirite de glumă cu mine, dom şef. O-ho-ho-ho-ho!...

— Nu râde ca tâmpitu', că ştiu eu ce spun. Tu, Ciripoi, vorbeşti limba bengaleză? Nici româneşte nu ştiți ca lumea. Mă, de unde dracu' v-am găsit eu pe voi?

Ochii i se opriră asupra lui Crăciunescu. Ăsta părea băiat mai subțire.

— Ei, tu? Ciripeşti ceva?... Aşa, ceva, puțin?... *Pardon*... *S'il vous plait*... *Danke schön*... *Guten Tag*... *Please*... *What can I* do *for you*?...

În ochii lui Crăciunescu băteau vânturile Saharei.

— O rup puțin pe franțuzeşte, domnu' Mizdrache. Am şi eu şapte clase.

— Bine, mă! Pe tine te trimit pe post de surdo-mut.

În clipa aceea se auzi o bătaie în uşă. Apăru agentul Greierosu de la secția întâi.

— Domnule inspector, scuzați, permiteți, s-a-ntâmplat o mare nenorocire, de-aia vă deranjez.

— Ce nenorocire, Mitică? A furat careva lupoaica din Dealul Mitropoliei?

— Vorbesc serios, domnule inspector, l-au mierlit pe Gojgaru.

— Ce spui, mă? L-au mierlit pe Gojgaru?... Cine să-l mierlească, mă, pe Gojgaru?... Te-ai îmbătat? Eşti gazat cu iperită? Şi, pe urmă, vorbeşte frumos aicea... Ce limbaj este ăsta: mierlit, cutare, cutare...

Teică scoase iar un râs sughiţat, care totdeauna îl irita pe inspector: „O-ho-ho-ho...", la care acesta îi aruncă o privire, înghețându-l. Agentul Greierosu nu terminase:

— Pe cuvântul meu de onoare că au băgat patru bucăți în el.

— Patru bucăți? Nu poate fi adevărat. Ăsta era dracul gol.

— Domn inspector, l-am văzut țeapăn, pe năsălie. E mort-mort, familia-n lacrimi şi doliu la poartă. Ne-am pricopsit. Miercuri are loc înhumarea. La Străuleşti.

Mizdrache îşi făcu o cruce.

— Dumnezeu să-l ierte, dar parcă nu-mi vine să cred. De unde i s-o trage lui, aşa?

— Avea duşmani mulți. Băgase câțiva la pârnaie, a mai lăsat văduve, s-adună... Şi dacă s-adună, costă.

Ciripoi, care tăcuse până atunci, scosese batista şi exclamase:

— Uite-aşa ne ducem cu toții, unul câte unul, la datorie.

Mizdrache îi făcu un semn lui Teică:

— Aristide, adu coniacul ăla, să bem un păhărel şi să vărsăm o picătură, să cadă pe duşumea, că aşa se cuvine.

Teică se grăbi spre dulapul de lemn de nuc în care inspectorul-şef ținea paharele şi coniacul pentru ocazii. Fură umplute patru pahare şi camarazii răposatului Gojgaru lăsară să cadă câte o picătură de alcool pe podele, exclamând în cor: „Dumnezeu să-l ierte", după care inspectorul-şef îi spuse lui Ciripoi:

— Fă un raport, îl înaintăm în grad *postmortem*, să i se facă văduvei, dacă e căsătorit, pensie.

— Este, se amestecă, fără să fie întrebat, Greierosu.

— Bine, acum du-te, că aici mai avem treabă.

La al doilea pahar de coniac, Mizdrache schimbă tonul:

— Mă copii, am glumit noi ce-am glumit, dar acum vorbim serios. Cazul Arghirescu ne interesează din toate punctele de vedere şi când spun asta mă gândesc la zilele cât o să stea el în ţară. Trebuie făcută o supraveghere discretă, eficace. Omul a lipsit multă vreme din ţară, dar nu e exclus să aibă *unele* contacte care ne interesează. Mai mult nu pot să vă spun.

Ciripoi găsi ceva de adăugat:

— Dom şef, se naşte o chestie delicată... Nu ştiu dacă Arghirescu ăsta o să locuiască la hotel. Dar, după câte ştiu eu, e rudă cu doamna Tismana şi, în cazul ăsta, noi, ca să zic aşa, cum facem, că pe stradă ne mai uităm, mai filăm, dar în casa ministrului, de...

— Dar cine a spus că trebuie să vă amestecaţi în treburile ministrului? Eu vorbeam aşa, în general, să ştim şi noi pe unde mai merge, poate îl mai cheamă pe la vreo Ambasadă, cutare, cutare... Ce, trebuie să vă-nvăţ eu meserie?... Pe urmă, ştiţi şi voi cum se fac chestiunile astea. Ce, n-avem şi noi cucoanele noastre angajate, cu state de serviciu, care trag şi ele cu urechea la vreo recepţie, mai clămpănesc câte ceva la telefon; c-o fi, c-o păţi, că boul: bălţii, una-alta, că chichiri-michiri... de ce suntem plătiţi? Omul e în putere, cred că mai serveşte; strică să-i oferim ceva la aşternut? O prospătură... Că pe-acolo, pe unde a stat el, s-o fi uscat săracu'... Aud că e şi văduv, de...

Teică scoase al treilea „O-ho-ho-ho!" arătându-şi dinţii îngălbeniţi de tutun, pe care şi-i acoperea cu palma negricioasă. Ciripoi, lezat de aceste semne de intimitate cu inspectorul-şef („Adică cum îşi permite el să râdă cu gura până la urechi, când vorbeşte cu domnu' Mizdrache? Ete, al dracului! Dacă nu ţi-l trimit la Paşcani, după infractori, să

nu-mi zici mie Ciripoi. Te aranjez eu pe tine. Râzi, ai? Bine, Teică! Supără-mă, Teică! Bagă tu nasul în supa mea, că o să ți-l retez eu ție").

Spuse cu voce tare:

— Dom'şef, în materia asta să nu duceți nicio grijă „că avem batalioane de fete. De-abia aşteaptă să se afirme. Când or auzi ele că le vine un străin de-ăsta, mamă, ce-o să fie...

— Aşa ziceam şi eu, Ciripoi. Toată lumea mulțumită. Să se uite şi la noi domnul Tismana frumos, să n-o zbârcim, că ştii că numai de-alde astea îmi faceți. Şi acum „fiecare la treburile lui şi când mi-o mai fi dor de ochii voştri, vă chem eu. Lăsați paharele pe masă, că ați băut destul pe ziua de azi. Trimiteți şi voi o coroană unde trebuie, la camaradul vostru, acasă. Scrieți şi voi pe banderolă un text bine simțit, cam aşa ceva: Patria *recunoscătoare*, deşi fie vorba între noi, numai pentru patrie n-a murit el, cine ştie ce a mai învârtit, dar treacă de la mine.

După plecarea lor, făcu un număr de telefon, auzi glasul subretei din casa lui Ionescu-Tismana, îi spuse *bună seara* şi o rugă să i-l dea pe ministru, dacă era acolo.

— Da. Cu plăcere, răspunse aceasta. Cine e? Domnul Mizdrache?... Vă cunosc după voce.

— Aşa, păpuşico, dă-mi-l pe domnul ministru, că am să-i fac o comunicare. Mersi, te pup!

După câteva minute se auzi glasul lui Ionescu-Tismana:

— Scuză-mă, dragă, dar am invitați. Ştii cum e la chestii de-astea. S-a-ntâmplat ceva deosebit?

— A, nu! Ce-aş putea să vă comunic e faptul că am luat măsuri în chestia despre care am vorbit. Am găsit un băiat dezghețat pe care am să-l trimit înaintea domnului Arghirescu, fără ca acesta să ştie, numai să-mi comunicați data şi trenul cu care soseşte.

— Până acum nu cunosc nici eu aceste lucruri, dar cum o

să trimită telegrama, am să te-nştiinţez, n-avea nicio grijă. În chestiunea sabotajului acela de la Slatina mai ştii ceva?

— Ceferiştii ăştia sunt muţi ca mormântul, dar o să scot eu şi untul din ei. N-aveţi nicio grijă.

— Bine, Mizdrache, mai vorbim noi mâine la birou, că acum...

— Să trăiţi! Sărutări de mâini doamnei...

Mizdrache aşează telefonul în furcă, privi prin ferestrele biroului. Era o zi neguroasă de iarnă îmbâcsită, umedă, fără ninsoare. Lumea trecea zgribulită pe sub streşinile caselor. Două vehicule se ciocniseră din cauza alunecuşului şi vreo douăzeci de indivizi se strânseseră ca la urs şi comentau în gura mare: „Ăsta e bucureşteanul, în lipsă de evenimente, vrea să se amuze de orice". Pe urmă îşi făcu o socoteală scurtă. Treabă ar mai fi avut, dar moartea ăstuia, a lui Gojgaru, îl deprimase, sau cel puţin aşa voia să creadă. Şi la o deprimare, ce se cuvenea?

*

Invitaţia Gerdei Hoffmann de a bea o cafea la ea acasă, pe strada Londra, îl surprinsese pe maior. Relaţiile dintre ei, în ultima vreme, luaseră o turnură destul de dramatică, aşa încât acesta bănui că e vorba de ceva important. Îi trimisese de la o florărie o ramură de liliac alb, care avea un simbol dublu: acela de a-i reaminti vechile lor relaţii de amiciţie şi, într-un fel, un apel la armistiţiu. Maşina străbătuse cu greu îngrămădirea de autocamioane de pe şoseaua Ştefan cel Mare şi apucase pe liniştita stradă unde-şi avea domiciliul secretara sa îl concediase pe şofer, avea să se întoarcă cu un taxi acasă, pentru că nu ştia cât o să întârzie şi sunase la uşă. Îi deschisese chiar Gerda, care avea aerul că abia sosise din oraş, pentru că era îmbrăcată într-un taior de culoarea prunei necoapte şi păstra încă în obraji urmele gerului de-afară.

— *Guten Tag*!

— *Guten Tag*! M-am grăbit, am crezut că voi întârzia şi că nu mă vei găsi acasă. Acum două minute am intrat...

— Se vede! constată von Braun, rece, țeapăn, scoțându-şi mantaua şi şapca pe care le atârnă în cuierul din micul vestibul.

— Eşti singură, sper.

— *Jawohl! Şi* râse cu minunații ei dinți, arătându-i că sfidează insinuările pe care i le făcea.

Înăuntru era cald; în *living-room-ul* care se putea transforma în două camere, despărțite de un oblon rabatabil de lemn, peste care se trăgea o perdea de catifea galbenă, la nevoie, ardeau numai lămpile de noapte, deşi afară nu se întunecase deplin. Zgomotele străzii se auzeau vătuit, aparatele de fotografiat ale secretarei sale, ca şi micuțele canapele şi fotolii erau aşezate într-o dezordine studiată, de-a lungul pereților. Von Braun aruncă o privire distrată, ca să îşi dea seama dacă ea mai achiziționaseceva de când n-o mai vizitase. Totdeauna tablourile erau altele, cele vechi luând drumul Germaniei, fiind înlocuite cu altele târguite din magazine de antichități, din caseparticulare, unde făcea vizite dese. Parchetul strălucea de curățenie, micul bar din fundul acestui *living-room*, cu bare nichelate de aluminiu, sclipea în semiîntuneric. „Totul luceşte în această casă, mobila, covoarele, parchetul, aşternuturile, perdelele sunt spălate foarte des, asta e o manie". Mai cunoscuse o femeie la ei, în Germania, înainte de război, o servitoare care făcea şi pe secretara tatălui său la nevoie, o adevărată minune, cum spuneau cu invidie prietenii familiei lor. Dirija bucătăresele, le controla, era pretențioasă cu ele, pe celelalte servitoare le teroriza, dacă ar fi găsit un fir de praf pe biroul tatălui lui. Lepunea să umble cu aspiratorul în bibliotecă ore întregi şi, la aşezarea mesei, freca, cu o îndârjită atenție, paharele de cristal de Boemia, ca nu cumva pe ele să fie uitată vreo pată sau vreo amprentă. Era îndatoritoare,

veselă, spunea glume porcoase, cum îi plăcea tatălui său. Înalt demnitarbavarez, cu grad de general, care îi dădea pe furiş bacşişuri enorme, ca şi maică-sa, ca şi el, de altfel; toţi, ferindu-se unul de altul, tocmai pentru că erau entuziasmaţi de serviciile acestei femei. La un an şi jumătate de la angajarea ei, din buzunarele părinţilor începuseră să dispară sume neimportante de bani, dar fiecare pusese asta pe seama uituceniei sau neglijenţei, bănuiala neîndrăznind să fie îndreptată asupra vechilor servitori sau a bunei femei. Totul dură câtva timp, până când, într-o zi, maică-sa, care ţinea cheile unei casete de bani aflate în cabinetul de lucru al generalului, descoperi lipsa sumei de 20.000 de mărci. La început bănuise că taică-său avusese de făcut vreo comandă specială şi că, posedând a doua cheie, umblase acolo şi nu anunţase pe nimeni. Trecuseră zece zile de expectativă bănuitoare, până când aceasta nu mai răbdă şi-şi întrebă soţul dacă nu cumva are o iubită... Generalul nu înţelegea gluma, aşa încât se lămuriră repede. Nu luase niciun ban din casetă. Chemară poliţia. După o cercetare scurtă se constată că excelenta secretară, bucătăreasă, factotumul casei, era hoţul. După alungarea ei, generalul comentase astfel chestiunea: „Din păcate, n-am putut să-i fac nimic acestei doamne foarte îndemânatice. Trebuie să vă spun, dragii mei, că ea mi-a furat un carnet de însemnări cu care spera să mă poată şantaja. Doamna era, deci, în serviciul poliţiei, însă faptul asupra căruia vreau să vă atrag atenţia este că trebuie să vă feriţi de oameni care, roşi de o conştiinţă necurată, vor să pară totdeauna exagerat de curaţi. Asta a spus-o, de mult, bătrânul Freud".

Bineînţeles că impresia nu fu comunicată Gerdei care adusese, pe o masă cu rotile, ceva de băut.

— Aşadar, Gerda?... Facem pace?

— O pace înarmată, dragul meu. Este cea mai bună. Ne scuteşte de viitoare războaie.

Ciocnire.

— *Prosit!*

— *Prosit!*

Femeia lăsă paharul pe măsuță şi se-ndreptă spre o comodă lungă, din care scoase un dosar.

— Iată ce am primit zilele trecute, la Ambasadă, printr-o cunoştință.

Maiorul citi scrisoarea predată de domnul Panaitescu unui funcționar care i-o adusese Gerdei. Era o foaie bătută la maşină şi semnată: „Un prieten al Germaniei". După aceea, foiletă aparent distrat dosarul care însoțea scrisoarea, conținând o fotografie, câteva tăieturi de ziare, două sau trei acte fotocopiate, precum şi o amănunțită biografie a numitului Sorin Arghirescu.

Când termină, ridică privirea spre Ger da.

— Ştiai ceva despre el?

— Nu.

— Ai cercetat dacă datele aflate în dosar sunt exacte? Ai comunicat la Berlin ceva?

— Da.

— Ți-au răspuns?

— Da.

— Şi tot ce scrie aici este exact?

— Totul este exact. Până la primirea acestor acte, exista numai bănuiala că numitul Arghirescu ar fi cel pe care îl căutau serviciile noastre secrete.

— Să înțeleg că el a vândut pe Horst Paul şi pe Weber Kraus *maquis*-ului francez?

— Este exact ceea ce poate fi văzut din aceste fotocopii.

— Şi asta, după ce ne dăduse nouă un grup de *maquisarzi*!

— Chiar aşa!

— Şi cei de la Berlin ce-au spus? Sper că i-ai consultat.

— În asemenea cazuri nu există decât o singură rezolvare...

— Am înțeles. Ştii cumva şi data când numitul Arghirescu

părăseşte Franța?

— O să ni se comunice la timp. Am primit asigurări.

— Atunci e foarte bine, draga mea. Ce spectacol ai mai văzut în acest oraş destul de plicticos?

— Alaltăseară a cântat, la Ateneu, Enescu. E un excelent violonist. Îl ştiam numai compozitor şi dirijor. Lumea era entuziasmată. Părea puțin cam obosit sau marcat de o boală. Interesant tip.

*

Sala de gimnastică a casei Tismana se afla la subsol, în vecinătatea stației de încălzire a boilerului; o încăpere de 10 metri lungime, pe 4, pe pereții căreia se aflau spaliere dintr-un lemn de culoarea lămâii. Într-un colț, un cal de sărit, cu o şa de piele, abia luminat de cele două ferestre înguste care dădeau spre o alee cu pietriş din spatele imensului imobil. Mocheta verzuie reflecta lumina săracă a zilei de iarnă de-afară. Se auzea susurul egal, monoton al apei care circula prin țevile caloriferului şi uruitul violent al focului de gaze. Într-o încăpere mică, alăturată, mobilată mai intim, adică în stilul unui mic, buduar, se afla o canapea de piele pentru masaj, acoperită cu un cearşaf de olandină şi câteva perne învelite în mătase pictată cu motive orientale, adusă de domnul Ionescu-Tismana dintr-un voiaj în Persia făcut înainte de război; un dulap alb cu medicamente şi însemnat cu o mică cruciuliță roşie, pentru ca să atragă atenția celor care n-ar fi ştiut ce se ascunde acolo, câteva taburete, o perdea de muşama care ascundea un duş şi, pe nişte stative, prosoape imense, puse la uscat, sau neîntrebuințate. Prin uşa lăsată întredeschisă, către care privea Evelyne, se vedeau halterele uitate pe podele cine ştie de când de bărbatul ei, care renunțase la gimnastica de dimineață de mult, spunând că asta îl oboseşte; două perechi de măşti şi mai multe spade pentru scrimă, înfipte într-un rastel deasupra căruia se aflau două pieptare

matlasate, protejate de un grătar fin de sârmă şi patru perechi de mănuşi. Mai erau acolo câteva perechi de pantofi cu talpa de crep, de culoare albă, învechiţi, roşi pe la vârfuri, două perechi de *balerini*, cu *poantele* mâncate de atâta întrebuinţare, *tu-tu*-ul în care soţia ministrului continua să-şi facă exerciţiile de balet şi o bluză spaniolă deasupra căreia, de obicei, Evelyne arunca un şal adus mai demult de la Granada, ţesut în nişte culori focoase, negru şi roşu, în care erau încrustaţii aurii din fir. Înainte de a începe masajul, doamna Tismana îl rugase pe Bob, maseurul negru de la *Tenis-Club*, să pună în priză *pickup*-ul şi un disc care se învârtea acuma lent, emiţând melancolicele măsuri ale lui Ravel: *Pavane pour une infante defunte*. Fostul boxer negru, îmbrăcat numai într-un slip, peste care aruncase un halat, îi lucra aprig spatele, burduşind-o cu pumnii.

— Bob, mă zdrobeşti! mai încet, te rog! Te crezi la Havana, la campionatul mondial?

Maseurul slăbi presiunea asupra muşchilor doamnei ministru şi-i răspunse cu vocea lui groasă, semănând cu cea a lui Al Jolson:

— Cum vreţi dumneavoastră, doamnă.

— Apropo, Bob... La Havana ai vizitat şi tu casele acelea? Aud că erau nişte creole foarte frumoase. Americanii mureau după ele. Erau chiar aşa...

Negrul râse cu amabilitate reţinută:

— Ah, *ma'm*... sigur, erau *delicious*. Foarte scump, *ma'm*. Dar pentru un campion asta nu conta, eram plătit bine.

Şi o pisă mai departe mărunt, cu pumnii lui ca nişte melestee.

— Încet, că-mi scoţi sufletul, Bob. Spune-mi, ai trecut înainte de asta pe la doamna Ardeleanu? Tot aşa başoaldă e?

— What is this *başoaldă*?

— Adică grasă. Bate suta de kilograme. Ce, te faci că nu ştii? Stai de 20 de ani în România şi n-ai învăţat argoul?

— Oh, yes! E destul de gras. 120 kilo, văzut mine cântar.

— Dar Beldiman, soţia domnului Beldiman de la Casaţie? Mai este cu colegul ăla al vostru, boxerul? Cum îi zice?

— A, Doly! Oh, oh, nu... La el greutăţi mari. Dat afară sala de box. Zice la el jidan. Nu bun, nu bun.

În clipa aceasta îşi făcu apariţia Ionescu-Tismana, şi el într-un halat alb, strâns pe şale, cu puţinul păr rămas pe la tâmple bine pieptănat, lins şi parfumat.

— Bună dimineaţa, dragă. Dar ce e muzica asta funebră?

— Ravel, *darling*, Ravel. De câte ori ţi-am spus să mai dai şi tu pe la Ateneu? Uite, acum o săptămână a cântat Enescu. La Paris şi-n America, înainte de război, se omorau să-l asculte.

Ministrul se făcu că n-aude ceea ce i se spusese. Îl măsură concentrat pe negrul înalt de doi metri care începuse să se îngraşe uşor, dar arăta splendid. Avea o faţă lucioasă şi doi ochi inteligenţi, îşi tundea părul încreţit ca de oaie şi, când se apleca, prin deschizătura halatului i se vedeau pectoralii năduşiţi, jucând sub piele. O gelozie surdă, inexplicabilă la un om ca el, îl rodea pe Ionescu-Tismana. „Dacă nebuna asta de Evelyne s-a încurcat cu başbuzucul ăsta? Parcă-i o gorilă. Numai unei masochiste poate să-i placă un asemenea individ. Dar mai ştii

— Vrei să ne laşi singuri, dragă Bob?

— Da. Eu terminat. Mulţumesc!

Atunci realiză ministrul că soţia lui era dezbrăcată până la brâu, cum sta aşa culcată cu faţa în jos, acoperită numai cu un cearşaf îngust care-i ascundea torsul.

— Eu fac un duş, dacă ai să-mi spui ceva, vorbeşte tare, ca să te aud, că o să curgă apa şi vreau să înţeleg ce-mi spui.

Negrul dispăruse, femeia îşi aruncă prosopul din jurul coapselor şi Ionescu-Tismana îi zări spatele bine făcut şi

picioarele lungi şi bine croite. „Se ţine încă, nu e desigur, la ora asta, Mariejeanne, care are cincisprezece ani mai puţin, dar, pentru vârsta ei, silueta e remarcabilă. Gimnastică, balet, echitaţie, scrimă... E o femeie care vrea să nu îmbătrânească şi bine face”. Un val de înduioşare îl năpădi, dar se reţinu. Auzi zgomotul apei care arunca jeturi violente pe trupul abia scăpat din menghina pumnilor maseurului.

— Să-ţi fac o bucurie? întrebă bărbatul.

De dincolo, de după perdeaua de muşama, se auzi glasul ironic al nevestei:

— Dă-i drumul! Dacă ai venit până aici, înseamnă că îmi aduci o veste proastă.

— Exact.

— A telefonat Arghirescu din Paris. Soseşte mâine seară în Bucureşti.

— Ei, acum că a telefonat, asta e!

— Nu te bucuri?

— Care bucurie la tine să fie... Ştii bine că o să-mi pună chestiunile cele mai neplăcute în legătură cu partea soră-mii din moştenire. Nu face el atâta drum degeaba. O să mă jupoaie.

— În ce mă priveşte, nici eu nu sunt prea încântat. Ţi-am mai spus-o. Dar, oricum, a fost ultimul bărbat al Leopoldinei. *Nous avons* l’*obligation de lui faire un bon acqueil*...

Evelyne ieşise de sub duş. Avea încă pe cap o cască portocalie, cum purta de obicei când se ducea să înoate la bazinul cu valuri *Lido*, sau la lacuri, la Herăstrău, la *Telefon-Club*. Se învăluise într-un cearşaf de bumbac şi îşi tampona uşor faţa cu un burete parfumat.

— Te rog să mă crezi că vreau să văd mutra cumnatului meu când l-o zări pe Armand. Cred că n-o să fie încântat deloc.

— Nici Armand nu are aerul că se bucură de când a auzit

că escrocul ăla o să vină la Bucureşti. Tu nu crezi că ăştia sunt certaţi pe un motiv foarte serios?

De dincolo se auzea hârâitul plăcii şi Ionescu-Tismana se repezi să ridice braţul *pick-up-ului*, pentru ca discul să nu mai hârâie. Din micul budoar, Evelyne strigă la el:

— Fii drăguţ, sun-o pe Marcela să-mi aducă micul dejun, că vreau să mai stau întinsă puţin. M-a zdrobit bestia aia neagră.

Femeia îşi aruncase casca de cauciuc şi-şi potrivea cu braţele ridicate părul lung şi frumos, bine întreţinut. Asta îi amintea de cealaltă, de Mariejeanne, ultima lui pasiune, care avea un nas de pariziană, subţire, uşor ridicat în sus la vârf, cu nări străvezii. Tunsă *Bubico*, lăsând numai urechile acoperite, toată coafura avea forma unei căşti romane, dezgolindu-i ceafa prelungă. Blondă, subţire, jucându-i mereu comedia inaccesibilităţii, lăsându-l să o roage, cedându-i pe neaşteptate, lucru care o irita pe Evelyne, de unde, conversaţiile lor neplăcute. „Spune-i, dragă, să n-o mai facă pe focoasa, că ăsta e semn de mitocănie. Şi să-şi mai schimbe parfumul. O nevastă suportă mai uşor infidelităţile numeroase decât o iubire constantă. Este elementar, *mon chou*”. Totdeauna, când îşi amintea de cealaltă, ministrul trăgea aceeaşi concluzie: „Habar nu au proastele astea de neveste cât bine le fac prietenele noastre. Acestea din urmă nasc un termen de comparaţie. Niciodată, când eşti cu amanta, nu te gândeşti la nevastă, dar totdeauna când îţi aduci aminte de cealaltă, nu poţi să nu conchizi că soţia este o instituţie care îţi dă siguranţă în viaţă. Ele nu ştiu de ce se-nsoară bărbaţii: dacă nu e averea, e reputaţia familiei, dacă nu e reputaţia familiei, este spaima de a trăi prea liber, adică oroarea de dezordine, asta, bineînţeles, pentru un om care se ia în serios, care vrea să facă o carieră”.

— La ce te gândeşti, Puiule?

— O să crezi că sunt un mincinos, dar mă gândeam la tine.

— A, totdeauna când îl pui pe Armand să-mi trimită flori, sau îmi aduci vreun mic cadou, mi-eşti suspect. Ai trecut aseară pe la Mariejeanne?... Apropo, ce mai face?

I-a trecut dorul după tipul ăla care a murit la rebeliune? Cel care trăgea cu pistolul, făcând-o pe cow-boy-ul în Bucureşti...

— Vai, Evelyne, ţi-am mai spus... o bănuieşti pe degeaba. Nu există femeie interesantă în Bucureşti să nu mi-o pui în spinare. Actriţe, secretare... Dar tu ce crezi, dragă, că sunt armăsar? Am o vârstă, trebuie să-mi ţin rangul. Mareşalul ştii că e foarte atent la moralitatea miniştrilor săi, a pus poliţia pe urmele noastre. Acum, în ce mă priveşte, nu sufăr prea mult, pentru că nu mai sunt la vârsta exceselor, dar să i te bagi omului sub cearşaf, să vezi ce e acolo, asta numai de la doamna asta de la Patronaj ni se trage. Ea e bisericoasă, cu crucea la Bobotează, cu vizitele prin spitale. Crede că dacă o cheamă Maria, gata, e mama răniţilor. Nu-i vorbă, că nici el nu mai e la o vârstă când să-l mai intereseze o prietenă, ştii tu. Uite, la o analiză strânsă, ăştia sunt toţi paranoici, dragă. Despre Hitler se spune că e pederast. Mussolini abia acum, după cincizeci şi ceva de ani, s-a încurcat cu fiica unui doctor... Au făcut din putere o amantă.

— Vai, Puiule, dar vorbeşti ca frate-tău, Raul! Uiţi că eşti ministrul Mareşalului?

— Sunt ministru *şi* al Mareşalului. Am fost ministru în mai multe guverne. Ce-i drept, nu cine ştie ce: un subsecretar de stat, acolo, dar ministru, în sfârşit... Însă nu mai pot! *J'en ai par dessus la tete*. În fiecare zi un discurs despre victoriile din Răsărit, despre noua ordine în Europa, în frunte cu Führerul, unde o să ajungem nu ştiu.

— Ascultă, dragă, ai venit să faci politică cu mine aici? Nu mai ai cu cine discuta?

— Cui ai vrea să spun toate astea? Pot să vorbesc în gura mare astfel de lucruri? Eşti nevastă-mea. Suportă-mă, pentru numele lui Dumnezeu! Lasă-mă să mă descarc. Ce vrei, să scap vreo vorbă la vreo şedinţă a Consiliului de Miniştri? Apropo, ce-ai făcut cu doamna Iamandy? Mareşaleasa s-a lăsat abordată?

— Ah, *darling*, a fost înfiorător. Altă dată, când îți asumi ducerea la bun sfârşit a unei promisiuni, te rog foarte mult s-o faci singur, să nu mă mai laşi pe mine, fiindcă nu mai pot. Soția Mareşalului este o doamnă de bună condiție, evident, dar s-a obişnuit să fie flatată, cu toată modestia pe care o abordează, ceea ce înseamnă că nimeni nu reuşeşte să reziste puterii. Toată această mascaradă cu „doamnelor, să croşetăm pentru răniții noştri dragi, să le împletim ciorapi şi flanele" mergea pe timpul războiului de independență, dar acum... Cu câteva sute de mii de lei se pot cumpăra şi ciorapi, şi mănuşi, şi flanele... De ce este nevoie să facem... clacă, şezătoare, să ne adunăm aşa, ca-n falanstere, şi să producem obiecte de uz casnic?

— Aşadar?

— Aşadar... *I beg your pardon*... şi dă-i că arată încântător, că ştie, în sobrietatea ei, să poarte rochiile cele mai frumoase, că mi-a părut foarte bine că a luat *Colanul Trandafirului Alb* de la preşedintele Finlandei...

— *Trandafirul Alb* l-a luat Mareşalul. Ai încurcat-o...

— Ei, ce-o fi luat ea, acolo... şi tot aşa, cu complimentele, până când, în sfârşit, am ajuns la chestiune. Ei, aici m-am poticnit. „Doamnă, mi-a spus, sunteți foarte amabilă, aş vrea să vă servesc cu dragă inimă, însă dacă e vorba de averea foştilor demnitari, soțul meu este intransigent, nu poate face nicio excepție; să ştiți că nu sunteți singura care mi-a cerut aşa ceva, aşa că *I am sorry*...

— Şi atunci ce facem?

— Tu mă-ntrebi pe mine ce facem? În cazurile acestea, un

om cu cap procedează cam în felul următor: află dacă Mareşalul nu are şi el o rudă, un frate, un văr, în sfârşit, care să fie compromis în ceva. Prin ştergerea unei vini a acestuia am putea să creăm un cap de pod, ca să zic aşa, termenul e la modă.

— La toate te gândeşti, draga mea, ideea nu e rea deloc. Am să o urmăresc.

— În altă ordine de idei, vezi că astă-seară avem invitaţi...

— fără, dragă, nu mai pot...

— Las-o pe Mariejeanne, poate să aştepte o zi, că nu-i un capăt de ţară. E vorba de diplomaţii suedezi. Or să vină şi cei de la Ambasada Germaniei. Nu da înapoi, că nu poţi. Telefonează damei că afaceri de stat te reţin şi cu asta am încheiat.

Ionescu-Tismana îşi frecă bărbia bine rasă şi o privea cu o admiraţie ascunsă. „Asta femeie! Cum se cunoaşte rasa. Te arde şi n-ai cum să-i dai replica. Acum, de suedezii ăştia îmi pasă mie şi de nemţi? Nu ştiu cum să scap de recepţiile oficiale, în schimb acasă punte masă, scoal-te masă".

— Atunci când să vin acasă? Că am să mănânc în oraş cu Armand şi cu un băiat de la Culte.

— Păi, cel mai târziu la opt fără un sfert. Ai grijă să nu fii surmenat, să nu faci mutra aia de înecat pe care o ai când nu-ţi place cineva.

Ministrul îi făcu un semn amical cu mâna şi o părăsi.

*

Vasile Dănacu, alias Armand Sachelarie, avusese o zi încărcată. De dimineaţă prezentase programul ministrului pe acea zi, apoi sublinierile din ziare cu cele mai interesante ştiri: nu era cine ştie ce. Generalul Pălăngeanu fusese numit prefect al Capitalei, submarinele germane patrulau în apele canadiene, forţele japoneze debarcau în insula Noua Britanie, la Palat avusese loc recepţia, cum ştia şi ministrul, a *Cavalerilor ordinului Ferdinand* şi cam atât. „Nişte boşorogi

şi ăştia, ei cred că spiritul patriotic se ţine pe fleacuri de-astea. Pe vremea lui Ferdinand se dădea o moşie dacă luai un avanpost inamic. Mareşalul le dă tinichele, citate prin ordin de zi, tot zarzavatul ăsta lubric". Şi-i recomandase lui Armand: „Armand, tu n-ai auzit nimic". După aceea făcuse un drum până la florăria Ateneului, căci numai de acolo trimitea doamnei Evelyne flori, şi făcuse două buchete pentru fiicele gemene ale nepoatei generalului Şovăială, care împlineau în acea zi nouă ani, fapt de care el îi amintise soţiei ministrului, cercetând caietul său cu note amănunţite. După asta, dăduse câteva telefoane importante, primise rapoartele confidenţiale pe care le citea el mai întâi, ca să le poată prezenta, puse în ordine, lui Tismana, scutindu-l de un timp pierdut; făcuse un drum la gara oficială Băneasa, unde sosea o delegaţie de rangul doi din Germania, ca reprezentant al ministrului şi, după scurta recepţie care avusese loc în saloanele palatului Sturza, din piaţa Victoriei, unde se băuseră, în picioare, câteva pahare de şampanie şi se ronţăise câte un pişcot, alergase în strada Brezoianu, la etajul al doilea, unde îl aştepta domnul Stelian Popescu. Urcase în grabă cu liftul, secretara îl rugase să aştepte un minut, pentru că tocmai termina şedinţa de prânz cu redactorii lui pe care-i văzuse ieşind ca din puşcă pe uşa dublă, capitonată, a biroului patronului ziarului. Câţiva erau îmbrăcaţi stângaci în uniformă de front – purtând la centură capela cu galonul de teterist – în cizme şi în centurile cu care erau înhămaţi civilii din vocaţie, soldaţi de ocazie, nu veseli ca altă dată, nu expansivi, gesticulând la fel, cu acea retorică a braţelor, pe care o folosesc actorii rataţi, eşuaţi în alte meserii. Trecu cunoscutul reporter de front Marin Virgil Vasiliu, înalt, famelic, uşor cocoşat „într-o manta pe care şi-o îmbrăca din mers şi pe care secretarul ministrului văzu gradul de sergent şi o medalie obţinută la Odessa, „Bărbăţie şi Credinţă", sau cam aşa ceva. Cu nişte

ochi şireți, onctuos, salutându-l cu, o mare atenție, pentru că-l cunoştea – se văzuseră la o recepție – era omul cel mai en vogue al lumii ziaristice, pentru că participase la operațiunile cele mai îndrăznețe şi scria un ciclu de reportaje intitulat „Ard malurile Nistrului”, despre care răuvoitorii ziceau că au fost, de fapt, alcătuite în cârciumile din Cahul, în sunetul balalaicilor şi cu țigăncile localnice pe genunchi. Îl însoțea, agățat de brațul său ca o paporniță de piață, un tip stufos, buzat, vorbind tare, jumătate româneşte, jumătate franțuzeşte şi descriind freneticului reporter farmecele unei cunoştințe probabil comune: „... să-mi sară ochii, elle est jolie *a* croquer. Te aşteaptă diseară la Pigal's. Să nu întârzii, că pe mine mă beleşte...”

— Intră, intră, domnu' Sachelarie, ce mai aştepți? exclama din uşă temutul director al ziarului *Universul*.

Statură potrivită, mustață pe oală, un păr cănit discret, o figură de podgorean, puțină burtă, *embonpoint*, pantaloni reiați, haina strânsă pe trup, deşi tineretul purta costume à la Malagamba în acea epocă, pantofi de lac, cu elastic, mâna stângă în buzunar după prostul obicei al diplomaților care vor să-şi ia astfel un aer mai degajat; pe chip, o veselie aranjată şi în priviri o întrebare care avea să sosească mai târziu: „Ei, ce mai ştiți, cum merge cu adevărat frontul, că noi mințim destul la ziar”.

— Bine v-am găsit, domnule Stelian Popescu.

Armand intră în biroul luminos, cu ferestrele dând spre strada ziarelor, unde se şi iviseră cei două sute de puşti ai domnului Pamfil Şeicaru, care scoteau ediția de prânz a ziarului *Evenimentul zilei*, ca să-i facă în râcă.

De câte ori auzea glasul țigănuşilor anunțând ştirile, directorul *Universului* avea o crampă; acele strigăte din stradă îi aminteau de farsa pe care rivalul său i-o jucase cu ani în urmă când, după căsătoria sa cu văduva lui Luigi Cazzavillan, fondatorul ziarului, o urâțenie notorie, cu mult

mai în vârstă decât el şi pe care actualul director al ziarului *Universul* o luase pentru averea şi situaţia ei, îi trimisese într-o zi, sub ferestre, liota de ţigănuşi. Aceştia, în loc să anunţe omorârea Titei Cristescu, se apucaseră să răcnească sub ferestrele cabinetului său: „la cu peşte, ia cu peşte... *Universul* se scumpeşte!" fapt care-l făcuse să înnebunească de furie, visând la răzbunări care mergeau până la posibilitatea exterminării lui Pamfil Şeicaru. Dar, iată, timpul trecuse şi cei doi stâlpi de biserică ai regimului antonescian se tolerau îngreţoşaţi, strângeau avere din şantaje („şantajul şi etajul" lansase, la rândul lui, domnul Stelian Popescu despre Pamfil Şeicaru, ca să contracareze reaua reputaţie pe care i-o crease).

— la un loc, domnu' Armand, să stăm de vorbă ca nişte tipi realişti. Spune-mi, ai mâncat? Că e ora prânzului...

— Am luat o gustare din mers la ministerul de Externe. A sosit o delegaţie economică de la Berlin.

— Ei, atunci permite-mi să sun pe băiat să ne aducă de *la Capşa* ceva.

Apăru prin uşă capul, numai cârlionţi, al secretarei şi domnul Stelian Popescu îi spuse:

— Trimite pe băiatul ăla la maître Leon, *la Capşa*, să ne aducă două dejunuri. Azi n-am chef să ies.

Secretara dispăruse, patronul ziarului îşi strângea carnetul de notiţe, îşi privi ceasul de la brâu, un *Tellus* cu briliante; era ora jurnalului. Cu stânga deschise radioul aflat într-o parte a biroului pe o măsuţă (era ahtiat după ştiri, o boală profesională) şi pe urmă surâse cu dantura sa bine întreţinută:

— Ei, bine?

— Domnul ministru Ionescu-Tismana, şi o să vă daţi seama imediat că nu e vorba de dânsul, v-ar ruga, în particular, un lucru...

Stelian Popescu îşi înfipsese degetul mare al mâinii drepte

în marginea vestei şi asculta cu un aer distrat vorbele secretarului. Cu subsecretarul de la Interne avea relaţii bune, dar nu amicale. Auzind vorbele lui Armand se indispusese, pentru că, dacă ministrul ar fi dorit un serviciu, ar fi putut să-i ceară personal lucrul acesta la vreo recepţie şi nu prin tânărul atletic, cu faţa bronzată, parcă atunci picat de la schi, în Bucureşti. Pe scaunul pe care şedea ţâşti-bâştiul ăsta tremuraseră destui şi nu erau fitecine, oameni însemnaţi, din familii cu nume în România, aşa că trase cu urechea la glasul spicherului care anunţa ocuparea insulei Luzon de către trupele japoneze. Dar nu se putea spune că nu era atent şi la cele ce auzea din gura secretarului lui Ionescu-Tismana.

— ...ştiţi, în chestia proceselor Comisiei de cercetare a averii sunt foarte multe cazuri şi domnul ministru Tismana ar vrea să ajute pe câţiva, dar nu găseşte audienţă la Mareşal, care, aşa cum ştiţi, este un mare om de stat, însă rigid.

— A, tinere, nu cumva faci aluzie la Malagamba? Dumneata, pe cât observ, nu porţi sacou cu umerii lăsaţi, pantaloni scurţi, ciorapi reiaţi şi pantofi italieni cu talpa triplă. Pari un tip studios.

— A, nu, domnul ministru m-ar concedia imediat. Să fii secretarul său şi să te-mbraci ca derbedeii aceia...

Armand Sachelarie îl ştia pe acest tip care debutase ca întreţinut al unei femei mai bătrâne ca el şi ridica biserici în sate, patrona societăţi de binefaceri, vorbea despre înzestrarea ţăranilor din primul război mondial, deşi avea interminabile procese cu nişte ţărani cărora le furase pământurile prin abilităţi juridice, ca să-şi lărgească moşiile; cununa, ca Maria Mareşal Antonescu şi ca doctorul Lupu, pe toţi ţăranii care trăiau în concubinaj în perimetrul satelor pe care le stăpânea, nu era petrecăreţ, dar îi plăcea să stea în fruntea meselor şi să se lase fotografiat ca nun mare. Se

ştia despre el că apărea în stânga regelui la slujbele cele mari de la Patriarhie, că scria articole de fond moralizatoare, dar făcea chefuri cu maici la mănăstiri. Înfiinţase revista *Ortodoxia română*, dar înjura birjăreşte. Îşi dăduse fiica după un bănăţean rapace, care în 1944, la fuga lui şi a familiei cu un tren încărcat de covoare, îl lăsase sărac lipit pământului într-o gară din Elveţia şi se oprise cu fii-sa şi cu-averea aruncată în grabă în trenul special tocmai în Portugalia. Dar acum, toate acele triste, pentru el, întâmplări ale viitorului nu avuseseră încă loc şi domnul Stelian Popescu îl întrebase pe Armand Sachelarie:

— Fii mai explicit, domnule Sachelarie, şi spune-mi despre ce e vorba.

— E vorba despre fostul ministru Iamandy. L-aţi cunoscut... Familia: văduva, copiii, în sfârşit, trebuie să plătească o sumă foarte mare ca despăgubiri. Asta înseamnă să fie decavaţi. Şi nu este singurul caz. Cunoaşteţi.

— Da. Cunosc.

— Se fac presiuni asupra domnului ministru Tismana şi probabil şi asupra altor miniştri ca să-l înduplece pe Mareşal. Domnul ministru Tismana s-a gândit că sunteţi patronul celui mai mare ziar. Până şi Mareşalul vă ascultă. Ce să vă mai reamintesc, că aţi răsturnat guverne, că aţi dat peste cap miniştri...

Faţa de podgorean a domnului Stelian Popescu se roşi vizibil. „E sensibil la complimente", gândi Dănacu.

— Aşadar, ce-ar trebui să fac eu pentru ministrul dumitale, care, fie vorba între noi, ar fi putut să-mi spună direct lucrurile astea? Ne-am văzut acum cinci zile la Legaţia Venezuelei...

— A, să ştiţi că este o chestie absolut recentissimă şi foarte presantă, altfel cu siguranţă că domnia-sa v-ar fi rugat personal. O chestiune de zile. Sentinţa executorie se va da

chiar săptămâna aceasta.

— Mă rog, mă rog... La chestiune!

Îşi scosese o mică tabacheră de argint, reteză cu un *coupe-papier* o *Mărăşească* în faţa lui, aprinzând-o cu o rapiditate care-l ului pe secretar.

— Domnul ministru Tismana se gândea că poate nu dumneavoastră, evident, dar un publicist de seamă, unul mai cu nume, ar putea publica, dacă nu un articol de fond, un *cursiv* la pagina trei, în care, cu subtilitate, să se arate că, sigur, bine se face recuperându-se unele averi strânse repede şi prin rapt, dar că mai există cazuri în care oameni de bună-credinţă pot să dovedească că au dobândit ceea ce au prin mijloace cinstite, servindu-şi ţara.

— Şi dumneata crezi că lamandy ăsta intră în categoria celor de care vorbeşti? făcu ritos domnul Stelian Popescu, aruncând un fum albastru, puturos spre tavan. Era un şnapan, ca toţi miniştrii. Sub o glazură democratică se ascundea un *pickpocket*. În sfârşit, dar înţeleg despre ce este vorba, nu suntem sfinţi niciunul dintre noi, asigură-l pe domnul Ionescu-Tismana că în două zile articolul va apărea.

Se auzi o bătaie în uşă şi secretara făcu loc puştiului care adusese dejunul de *la Capşa*. Doi chelneri în smoching purtau tăvile cu farfuriile acoperite dibaci, peste care se aşternuseră şervete apretate.

— Pune-le acolo pe masa aia! îi îndemnă domnul Stelian Popescu. Cafele aţi adus?

— Se poate? se miră unul din cei doi ciocli, tânăr, imberb, ţeapăn, cu aerul slugilor de casă mare.

— Nu vrei să serveşti? Mie mi-e o foame de lup.

— Cu plăcere, primi Armand, în timp ce domnul Stelian Popescu făcea semn secretarei să aibă grijă de cei ce-i aduseseră prânzul.

Odată rămaşi singuri, directorul ziarului *Universul* privi cu poftă platoul de argint pe care fuseseră aliniate farfuriile în

care se aflau *consommé aux profiterolles*, aburind în două boluri de porțelan, iepure cu ciuperci, *gigot de mouton aux chips*, plus două cafele braziliene care emanau un miros suav.

— Ia, te rog, nu te uita, pentru că sunt în stare să mănânc tot.

Sorbi țărăneşte supa, ignorând mica lingură de argint a casei *Capşa*, pe urmă, cu ochii pofticioşi, îşi alese o bucată de friptură, pe care o devoră fără un cuvânt. În final, fără să se jeneze de privirea surprinsă a celuilalt, şterse cu un miez de pâine sosul de pe marginea farfuriei şi când termină de curățat şi dinții sănătoşi cu o scobitoare de argint pe care o purta în buzunarul de sus al vestei, una din acele celebre *cure-dents* care se purta într-un fel de teacă de fildeş, luă ceaşca de cafea încă fierbinte şi-i spuse, la rândul său, lui Armand Sachelarie:

— În revanşă, vreau să-l rog şi eu ceva pe ministrul dumitale... Nu e un secret că sunt într-un proces de lungă durată cu țăranii de la Cărbuneşti, nişte tipi rapaci, de la care am cumpărat o pădure şi pe care ei doresc să le-o plătesc încă o dată, ceea ce eu nu înțeleg s-o fac în ruptul capului. Animale, dragă. Mie să-mi facă una ca asta, care ştii bine că i-am cununat, i-am botezat, şi uite-i... Aşa că, dacă domnul ministru Tismana ar putea să vorbească cu ministrul Justiției, mă înțelegi... am fi chit. Dar n-ai mâncat nimic, dragul meu. Nu-mi închipui că la ministerul de Externe, în afară de doi pişcoți şi o şampanie borşită, v-a dat altceva. Mareşalul a tăiat bugetul la jumătate. Suntem într-un regim de austeritate. Mai puține recepții, mai puține petreceri. Uite, în ziarul de mâine trebuie să anunțăm că, de mâine chiar, restaurantele vor fi închise la ora 23.

Capul, numai bucle încrețite cu fierul, al secretarei se ivi iar pe uşă:

— Ridicați, vă rog, receptorul! Cabinetul domnului Mareşal

la telefon.

Armand înțelese că trebuie să-l lase singur pe domnul Stelian Popescu, ceea ce şi făcu, strângându-i în grabă mâna.

Se urcă în maşina sa, un *Citroën*, pe care ministrul i-o pusese la dispoziție de la angajarea sa, demară scurt, oprindu-se tocmai în apropierea cimitirului Bellu, unde abandonă maşina, încuind-o, după care se urcă în tramvaiul 20. În capătul şoselei Giurgiului căută cu privirea strada Tăpşanului, pe care se afla un depozit de var. Era aproape trei după-amiază şi niciun client nu se afla în curtea depozitului. Bătu într-un geam pe care scria *Birou* şi cel dinăuntru îl recunoscu.

— Poftiți pe-aici, zise el, şi-l lăsă să treacă într-o încăpere igrasioasă, încărcată cu lăzi.

Mirosea a carbid, a var nestins şi în aer plutea un praf nevăzut care te făcea să tuşeşti. Colonelul îi făcu semn să se aşeze pe o ladă:

— Vezi să nu te murdăreşti.

— În chestiunea aceea, care e situația? Aşa cum v-am înştiințat azi de dimineață la telefon, omul nostru soseşte mâine seară. Cu siguranță că Tismana mă va trimite să-l întâmpin. El n-o să binevoiască să se deplaseze pentru atâta lucru.

— Bineînțeles, te vei preface că eşti nerăbdător să-l revezi, dar imediat ce-l vei recunoaşte, dacă va mai fi cazul, înseamnă că trebuie să dispari. El n-are cum să te ştie, pentru că asemănarea cu adevăratul Armand nu-l poate izbi de la început în mulțimea de pe peroane. Vreau să-ți spun că dacă-l vei vedea coborând din tren, va trebui să înțelegi că acțiunea noastră n-a reuşit şi atunci ştii noua ta adresă. Te dai la fund şi o să primeşti dispoziții.

— Şi dacă... întrebă Armand.

— Dacă... vii acasă şi spui că nu înțelegi de ce n-a sosit.

Restul ne priveşte pe noi. S-a-nţeles?

— S-a-nţeles. Cred că asta e tot. Pot să plec?

— La revedere şi mult calm. Nu trebuie să înţeleagă nimeni că întâlnirea cu Arghirescu te-ar nelinişti.

— E ceea ce fac de mai bine de o săptămână.

Îşi strânseră mâinile şi, peste 20 de minute, coborî din tramvaiul 20, îşi regăsi *Citroën-ul* în care se urcă şi porni cu toată viteza spre cartierul Jianu. La cinci terminase de rezolvat corespondenţa zilei pentru ministru, vorbi cu el de două ori la telefon, îl pusese la curent cu întrevederea pe care o avusese cu directorul ziarului *Universul*, adăugând că între timp cabinetul Mareşalului îl chemase la telefon. „Asta e interesant de ştiut", spusese. Ionescu-Tismana în pâlnia telefonului. „Şi cum mai arăta fostul ministru al Justiţiei şi dizidentul liberal?" „Cum să arate? Prosper, avea poftă de mâncare, s-a cam supărat că m-aţi trimis pe mine şi că n-aţi vorbit dumneavoastră cu el". „Las' că-i trece lui. Nu ţi-a cerut ceva în schimb?" „Ba bine că nu. V-a rugat să-i puneţi o pilă la confratele dumneavoastră de la Justiţie în procesul cu ţăranii". „A, da, trebuia să mă aştept. Armand, fii drăguţ, eu poate am să întârzii puţin deseară, ai tu grijă de tot ce trebuie pentru recepţia pe care a organizat-o Evelyne. Să nu lipsească ceva. Inspectează pe mortul ăla de Şerbănică, să fie proaspete icrele şi şampania frapată. Vin nişte suedezi, nemţi, mă rog, tot tacâmul. M-am săturat până-n gât, dar n-am ce face. Fă-le conversaţie, spune-le anecdote, fă ca raţa, nu te învăţ eu pe tine cum să te descurci". „S-a-nţeles, domnule ministru, nicio grijă".

Pe la cinci şi jumătate urcase la el în odaie, se bărbierise încă o dată, făcuse un duş. Marcela, subreta, îi dădea târcoale. Bătuse la uşă, cum avea obiceiul, să-l întrebe dacă nu vrea cafea. „Nu, mulţumesc. N-am nevoie de nimic". Ea îl privise cu vechiul reproş şi se îndepărtase. Fusese angajată în urmă cu şase luni. Ciudat că până acum nevasta

ministrului nu o dăduse afară, pentru că în trei ani, de când şedea în casa lor, fete de genul acesta nu întârziau prea mult în casa Tismana. Dar mai era vreme pentru asta. „Într-o dimineaţă o să se scoale ea cu faţa la cearşaf şi o să mă scape de Marcela asta, care e cam insistentă. Numai să nu fie adusă de domnul Tismana, că atunci se schimbă treaba". Printr-o înţelegere tacită, cei doi soţi nu-şi refuzau nimic. Se mai certau cu discreţie, el îi surprinsese de câteva ori, dar se făcuse că n-a auzit nimic şi se eclipsase discret şi rapid. Se sfâşiau în tăcere, ca în orice căsnicie veche, în care reproşurile, împăcările, acuzaţiile erau ceva firesc şi eşuau, toate, într-o complicitate prelungită. Domnul Tismana se făcea că nu observă asiduităţile profesorului de scrimă care venea de două ori pe săptămână să-i dea lecţii şi ignora ambiguitatea relaţiilor dintre soţia lui şi fostul boxer Bob Harvey, care câştigase în '32 o centură de argint la campionatele de la Havana. Şi încă lucrurile, în ce o privea pe Evelyne, nu se opreau aici. Mai era un tânăr tenisman care se afirmase la New York: Margulius, un băiat suplu, numai muşchi şi nerv, cu care doamna ministru avea lungi colocvii după seturile de la *Tenis-Club*, cum putea fi trecut tot în socoteala ei un medic psihiatru, în vârstă, de o urâţenie înspăimântătoare, libidinos, amator de confesiuni foarte intime, pe care le obţinea de la clientele sale în timpul consultaţiilor. Ciudat lucru, pe Evelyne o fascinau ori oamenii foarte frumoşi şi sportivi, cum erau scrimeurul şi tenismanul, ori tipii foarte inteligenţi, dar urâţi. Nu lipsise o atenţie foarte insistentă şi asupra lui. Mult timp glumise pe seama camaraderiei sale, suspectă din punct de vedere feminin. Se tutuiseră din prima zi de când se întâlniseră, ca nişte rude ce erau. Evelyne avea un fel foarte direct de a se purta cu bărbaţii, dar, sub familiaritatea pe care o acorda tuturor, se ascundeau ierarhii. Dacă îi plăcea un bărbat, îl silea pe acesta ori să fugă, ori să rămână cu ea, fără multe

mofturi. Cu unii era foarte bună prietenă, probabil vechi iubiți pe care nu-i mai ura, abandonați de ea, văzându-i rar şi depănând amintiri cu o detaşare ce trăda foarte bine natura vechilor lor relații. Ministrul Tismana întreba, fără să țină seama de curiozitatea celor din jur, când surprindea asemenea conversații: „Dar voi de când sunteți aşa buni prieteni?" Abila femeie ştia să găsească replica cea mai bună şi-l îndepărta de locul primejdiei, ducându-l către alte grupuri. Pe el, pe Armand, îl abordase direct. Într-o dimineață, când urcase pe neaşteptate în odaia pe care o ocupa la mansardă, îl găsise sub duş. Nu bătuse la uşă. Îl strigase, ca să-şi semnaleze prezența. „Hello, Armand, sunt, aici! Să nu te sperii, dacă eşti dezbrăcat, nu te jena, sunt mătuşa ta doar. *Issus de la meme* souche". Îşi făcuse o socoteală simplă; încă de la intrarea în această casă ştiuse că n-o să poată evita ceea ce nu se întâmplă decât peste trei săptămâni, în cu totul alte împrejurări. Nu putea să rişte. Era trimis aici ca să rămână, nu să fie alungat de hachițele acestei doamne care l-ar fi, urât dacă ar fi fost refuzată. Sigur că nu i-ar fi reproşat nimeni nimic, din cauza aceasta era necăsătorit. Evelyne nu era dezagreabilă, dimpotrivă, dar asta era partea murdară a misiunii lui şi nu te scutea nimeni de ea. N-avea prejudecăți şi a invoca înrudirea, atât de neadevărată în realitate, cu nevasta ministrului, părea o copilărie. O luase pe altă coardă. Evelyne măsura odăița destul de cochetă, aflată chiar sub acoperişul donjonului. Crengile unui castan bătrân zgâriau acoperişul de ardezie, dând senzația celor din încăpere că afară plouă mereu. Cele două geamuri erau deschise spre vasta peluză pe care Raul juca *cricket* în grădină cu fratele său. Îi auzeau amândoi vocea puțin afectată, puțin franțuzită: „Te-am ras, Puiule, am o precizie astăzi..." îşi trăsese la iuțeală ceva pe el şi ea îi privise pieptul musculos, ars de soare. „Nu arăți rău, văcarule!" După care îşi aruncase o cămaşă deasupra şi o

rugase. „Fii, te rog, drăguță şi întoarce-te!” „Ce pudoare! Şi cu creolele alea tot aşa te-ai purtat?” „Adică, ce vrei să spui?” „Tot aşa de absent cum te porți cu mine?” „Evelyne, n-am să fac caz de faptul că sunt fiul surorii tale, dar gândeşte-te la situația în care mă aflu. N-aş zice că-mi displaci, dar nu sunt atât de cinic cum eşti tu. Şi, pe urmă, bărbatu-tău m-ar da afară cu picioare în spate dacă ar simți că e ceva între noi. Sunt un om fără nicio situație. Dacă voi fi alungat, nimeni nu-mi va mai întinde o mână”. Evelyne izbucnise într-un râs şfichiuitor: „*Caramba*, aşa se zice în limba văcarilor voştri!” Se apropiase de el şi-i pusese mâna pe ceafă, mângâindu-i uşor părul blond şi cârlionțat. „Să te cred că eşti un mucos, că n-ai trăit cu nişte doamne de pe la Buenos Aires pe unde ai fost?” „Ba bine că nu, Evelyne, dar nu erau...” Vrusese să spună *mătuşi*, cuvântul însă nu se potrivea deloc cu situația în care se aflau. „Să cred că în cele câteva luni de când ai venit în Bucureşti n-ai contactat nicio legătură, ceva? Nu-ți interzic, bineînțeles, dar vreau să-ți spun că asta nu prezintă nicio importanță pentru mine. Sau ai predilecții ancilare? Te-oi fi încurcat cu vreo subretă de-a mea, pentru că nu îndrăznesc să cred că ai coborât până la bucătărese”. Pentru un om crescut nu în frica lui Dumnezeu, dar după nişte principii morale destul de rigide pe care nu i le impusese nimeni, dar le respecta, disprețul față de toate al acestei doamne care nu ținea seama nici de ipotetica rudenie şi în general de nimic, trădând o amoralitate nefrânată, îl îngrozea. Trăise în tinerețe în mediile curate, muncitoreşti, unde familia era un lucru sfânt; dar de la prezența lui în casa lui Ionescu-Tismana înțelesese foarte limpede că ceea ce ştia el despre oamenii bogați, şi nu atât bogați, fiindcă poți să fii şi bogat cumsecade, s-au mai văzut din aceştia, dar aparținând unei anumite clase ale cărei limite nu se ştie dacă erau noblețea din acte, vechimea sau, pur şi simplu, averile acumulate, ei,

oamenii aceştia, aparţinând unei clase, era limpede, nu aveau niciun scrupul, nicio lege, nu se conduceau decât după mentalitatea lor. În cele câteva luni de când se afla în casa ministrului acesta se purtase cu el politicos, dar rece, sugerând o distanţă de care trebuia să ţină seama. E adevărat că se înrudeau, dar el, Armand, era mai întâi secretarul ministrului şi pe urmă nepotul nevesti-sii. Odată cu vremea care trecea, această răceală programatică pe care i-o arăta Tismana se transforma în uşoare tatonări. Ministrul *îi lua pulsul*, îl întreba unele lucruri din afara obligaţiilor lui de serviciu şi devenea primejdios să ajungă la intimităţi cu Tismana, dar şi mai primejdios ar fi fost să nu-i inspire încredere. Fuseseră lunile cele mai neplăcute, dar le trecuse cu bine. Bărbatul Evelynei nu era un tip scorţos, nu făcea caz de gradul său social, mai târziu avea să-l cunoască şi în alte ipostaze, dar acel timp încă nu venise. Buna lui creştere îi împrumuta un aer distrat şi politicos, nu ridica niciodată tonul, stăpânea arta persuadării, ştia să sugereze celorlalţi că i-ar face plăcere să obţină cutare lucru. Asta putea să-l facă pe oricine îndatoritor, dacă nu era un mitocan sau rău intenţionat, aşa că relaţiile dintre ei purtaseră, de la început, amprenta nu a unei amiciţii care se născuse mai târziu, ci a unei preţuiri reciproce tacite, exprimate prin mici gesturi din partea ministrului sau prin gratificaţii trecute subtil (Tismana, ca orice individ din clasa lui, credea că banii înlesnesc totul: tocesc susceptibilităţile, creează devotamente imediate şi iniţiative. Era umilitor să primeşti bacşiş, dar încă o dată îşi spunea Dănacu, ălias Armand Sachelarie, asta era altă faţă a părţii murdare a misiunii sale.)

În după-amiaza aceea scăpase de insistenţele Evelynei printr-o pură întâmplare. Era o zi frumoasă de septembrie, ministrul şi cu fratele său continuau partida lor de *cricket*. Se auzeau micile strigăte de satisfacţie ale lui Raul, sau

mormăitul înciudat al lui Tismana. Soarele se rostogolea spre amurg luminând toată peluza imensă de gazon englezesc, făcând ca iarba să pară albastră, sclipind uşor de bruma apei cu care fusese stropită mai devreme de grădinar. Ministrul luneca ori de câte ori îşi potrivea crosa. Raul purta o şapcă de jocheu cu un cozoroc mare, alb, ochelari de soare şi un şort, pentru că ziua de septembrie era foarte călduroasă, cum e toată luna aceasta în Bucureşti. Domnul Ionescu-Tismana începuse partida în costumul său de *bourrette* alb, cu capul acoperit de o pălărie de pai, cu panglică gri. După câteva schimburi de mingi, ministrul lepădase haina şi pălăria, aruncându-le pe un şezlong din apropiere. Rămăsese într-o cămaşă albă, de mătase chinezească şi se ştergea, din când în când, cu batista pe frunte. Era nervos că Raul juca mai bine ca el. Nu-i plăcea să piardă niciodată, nici măcar în această partidă amicală. Ca din întâmplare, Armand se apropiase de una din ferestrele deschise, privind la cei doi. Evelyne îi apăsa cu sânii spatele, uitându-şi mâna în ceafa lui. Bătu o rafală de vânt şi geamul, mişcat brusc, sclipi o secundă în soare. Ministrul îl zări ridicând privirile spre fereastra donjonului. Pe Evelyne n-o văzuse sau nu se mirase că erau împreună. Strigase de-acolo, de jos, ridicând crosa: „Hei! Armand, nu cobori să faci o partidă?" Evelyne se smulsese de lângă el şi-i spusese, trântind uşa: „Idiotule!" Dar şansa din ziua aceasta nu se mai repetase decât peste câteva săptămâni. De atunci, relaţiile lor, aparent, erau aceleaşi. Dar cu obişnuitul simţ de posesiune al unor femei care nu au o plăcere mai mare decât de a exercita un imperialism amoros unde şi când se poate, ea făcuse din legătura lor un joc primejdios. I-o reproşa ori de câte ori avea ocazie: „Evelyne, e o monstruozitate ceea ce facem, te rog să mă crezi". „*Mais c'est justement ça que* j'*aime éperdument*..." „*Tu es dingo*, *toi*!" Ar fi fost amuzant dacă el ar fi fost un om care

să fi făcut din acest amor, ce nu intrase în programul inițial, un sport sau ceva de soiul ăsta, numai că Armand punea în joc tocmai scopul pentru care fusese introdus în casa ministrului. Şi cu asta nu era joacă. Într-o împrejurare îi explicase Colonelului, pe ocolite, că rolul său întrecea limitele stabilite. Acela, discret, înțelegător, nu fără o oarecare îngrijorare, îi spusese: „Dragul *meu*, contez pe inteligența ta, descurcă-te!"

Şi se descurcase, dacă se poate numi aşa o-viață pe care îți impui s-o suporți neavând altă ieşire. Ceea ce era mai prost în spatele acestor lucruri era faptul că, în cercurile ministrului Tismana, începuse să se vorbească despre legătura lor. Şi să nu se fi întâmplat nimic între ei, comentariile n-ar fi lipsit, pentru că doamna Tismana avea reputația pe care o avea: nu a unei femei uşoare, pentru că aceste legături, din care ea nu făcea un secret prea mare, păreau fireşti la mentalitatea celor în mijlocul cărora trăia, cât a unei femei de lume. Nu era singura doamnă care avea curtezani, *sigisbei*, cum le plăcea doamnelor să le spună, prin acest cuvânt înțelegându-se orice: de la tânăr care îți face cumpărăturile cele mai delicate pentru că tu nu ai timp, cum ar fi parfumurile sau un metraj găsit numai într-un anumit loc, oricare trece zilnic pe la bijutier pentru a se interesa dacă acela a primit vreun lucru deosebit şi ajungând până la alte versiuni, cum ar fi, fost aceea de şofer, de partener la tenis sau la *cricket*. Ei, oamenii din această societate, făceau din cinismul lor un adevărat stil de viață. Se cunoştea, de pildă, cum un şef al guvernului, prin '38 sau '39 (fapt care a fost relatat de către un romancier într-o carte a sa, mai târziu, prin anii '57), îi reproşase în gura mare, spre stupefacția celor care îi înconjurau, secretarului său: „Ascultă, Scarlat dragă, tu de ce nu te mai ocupi de nevastă-mea? Că eu n-o mai... de mult".

Acum stătea întins pe o canapeluță şi fuma. Afară

începuse să ningă, o ninsoare măruntă, care bătea geamurile. Aici, mai sus, sub acoperişul donjonului, zgomotele iernii erau mai vii. Se ridicase de câteva ori, privise peluza acoperită de un omăt proaspăt, sfâşiat de luminile spectrale, rare, ale felinarelor camuflate. Într-o jumătate de ceas, invitaţii trebuiau să sosească. Din oglindă îi surâse un tip îngândurat, marcat de o neplăcută preocupare interioară. Despre melancolia lui nesupravegheată, Evelyne spunea că tocmai asta îi plăcea cel mai mult la el. „Armand, eşti un tip ascuns. Mi-e frică de tine câteodată". „Ai citit prea multe romane, draga mea", îi răspunsese ca-ntr-o piesă de teatru. Desigur, simţea că n-o iubeşte, că ceea ce făcea era un fel de a o tolera şi acesta era un lucru pe care ea, la mentalitatea ei, care spunea că i se cuvine totul, nu-l putea suferi. Câteodată, rămânând rigidă lângă el (se vedeau rar în mica lui cămăruţă de sus, de sub donjonul casei Tismana, în zilele când servitorii aveau ziua lor de odihnă – asta era lunea – dar nu totdeauna, şi cel mai des într-un apartament al unei prietene de-a ei, aflat în strada Ştirbey, de unde el venea să o conducă până acasă cu *Citroën*-ul, în zilele aglomerate de treburi), fumând *Chesterfield*-uri cu tutun uşor, care umpleau încăperea cu un fum verde, îi spunea cu cinismul său binecunoscut: „Armand, să nu crezi că sportul ăsta pe care-l facem din când în când intră în salariul tău de secretar". Nu voia să afirme că îşi făcuse pomană cu el aşa cum îţi faci cu o rudă îndepărtată, la urma urmelor străină, angajându-l mâna dreaptă a soţului său (probabil că dacă ar fi avut o înfăţişare mai puţin agreabilă i-ar fi oferit cine ştie ce sinecură la vreun minister sau la vreun ziar de categoria a doua, lucru ce se obişnuia cu toate rudele celor sus-puşi; da, dar tocmai chestiunea aceasta probabil că hotărâse, şi încă atât de uşor, angajarea lui ca secretar al lui Tismana), Ceea ce spusese însemna ceva mai neplăcut: voia să lase să se

înțeleagă că depinde de ea în orice moment şi că a-i crea o cât de mică indispoziție însemna că riscă să fie îndepărtat din această casă. De altfel, el şi mersese pe cartea asta, care îi şi convenea. Puțin dispreț din partea femeii ar fi alterat pasiunea care s-ar fi putut naşte față de el. La vârsta ei, femeile făceau urât. Putea să se întâmple un lucru şi mai primejdios decât acela de a fi concediat: ministrul Tismana, el însuşi un *coureur* neobosit, să nu suporte ca lumea să îl discute în spate. Dar temerile dispăruseră una câte una. El se pare că dădea o importanță prea mare acestei legături. Într-adevăr, Evelyne făcea puțin caz din faptul de-a conversa cu maseurul sau cu psihanalistul acela cu priviri bestiale, libidinos şi care vorbea trivial la reuniuni cu doamnele „spunându-le că în felul acesta le sileşte să-şi dezvăluie libidoul. Ce mai contau profesorul de scrimătenismanul şi ceilalți pe care el nu-i cunoscuse şi, poate „cei pe care nu-i cunoştea nici acuma, pentru că Evelyneera capabilă de orice, nu refuza nimic, plăcerea era singurul lucru pe care şi-l datora sieşi.

Se ridică şi începu să se îmbrace. Cămăşi bune, cumpărate la micuțele magazine clandestine cu mărfuri italieneşti, stofă englezească, în cupoane de trei metri pe care le găsea la un depozit special, destinat miniştrilor, corpului diplomatic, pantofi ultimul strigăt aduşi de *Italo-Româna*, ciorapi aleşi cu grijă, numai împreună cu Evelyne (asta era slăbiciunea ei, să târguie amanților ciorapi şi cravate, pentru că şi cravatele astea pe care le purta Armand erau alese de ea). Fusese inventată şi o croitoreasă care îi croia cămăşile: doamna Cristodulo, care ținea un mic magazin pe lângă biserica Sfântul Iosif. Pierdea foarte mult timp cu toate ocupațiile lui mondene, proba la domnul Munteanu, croitorul regelui Mihai, care n-avea firmă, dar ținea închiriate două încăperi sub scara Teatrului Național. Pe urmă, alt croitor pentru pardesie, niciodată un croitor de

haine pentru tăiatul unui pardesiu. Domnul Munteanu, de pildă, se servea de un specialist pentru pantaloni, un ovrei care nu mai avea dreptul să lucreze cu autorizație, domnul Goldenberg, care îi îmbrăcase și pe Malaxa, și pe Auschnit, și pe mulți miniștri, pe vremea lui Carol al II-lea. În sfârșit cizmarul casei Tismana îi făcea pantofi de comandă, pentru că pantofii italieni erau buni numai pentru ștrapați, pantofi sport de dimineață, cu boturi pătrate și talpa de plută sau de cristal, cum purtau și femeile, după moda „ortopedică din timpul războiului, dar la recepții trebuia să încalțe pantofi negri de lac, cu vârfuri ascuțite, sau din *chevreau* adus clandestin din Spania sau din Italia; toate astea erau detalii ale unei vieți pe care nu o dorise, dar în care intrase și trebuia să-i facă față.

Își pusese cravata, o cravată *gris-perle*, cămașă albă la un costum făcut din stofă *gris-fer*, care îi îmbrăca bine umerii și-i sublinia alura sportivă; sigur că el nu știa să poarte hainele cu nonșalanța lui Ionescu-Tismana, care nu se supraveghea, cum o făcea el. Și cu asta încă trebuia să lupte. Privindu-se din nou în oglindă, își aminti de mica încăpere a vărăriei în care-l văzuse pe Colonel și surâse: „Ce ciudat lucru! Pentru unii, găuri de șoareci, locuri sordide într-o lume mizerabilă, înfometată, și pentru el – acest travesti strălucitor, cu reuniuni mondene, cu galeria asta de tipi care nu se întâlneau, cum crezuse el multă vreme, pentru a se distra sau pentru a mânca, ci pentru a pune la cale afaceri care de care mai murdare, eludind legea și născând pe neașteptate averi ce nu puteau fi calculate”. Mareșalul lupta cu o corupție veche, dar sub el se năștea o corupție nouă. În timp ce tribunalele judecau pe foștii demnitari, actualii miniștri își aranjau, pe tabla nevăzută de șah a acestor ani, pionii lor: depuneri de bani în străinătate, achiziționarea de pietre prețioase sau de imobile pe nume de rude îndepărtate sau de frați, în sfârșit, tradiționala

maşinărie a relaţiilor, a corupţiei, care funcţiona din plin şi acum. În toată această faună, un singur tip îl interesa: Raul, fratele ministrului. Tipul era unul din acei ratați superiori, atât de frecvenți în societatea românească, începându-şi cariera ca băiat de bani-gata la Paris, tocând jumătate din averea bătrânului Tismana, care deținuse la sfârşitul veacului trecut păduri, mori, vii, foarte multe hectare de pământ arabil. Acesta îi pregătise pe cei doi băieți ai săi să fie ministeriabili, dar iată că dintre cei doi numai cel mai mic, Puiu, mai stăpânit, mai calculat, mai rece în relațiile lui cu oamenii, reuşise. Celălalt, după zece ani de Paris, se întorsese acasă, ocupând un post de consilier. Raul nu şezuse multă vreme nicăieri. Îi venea foarte greu să se obişnuiască cu un program rigid de lucru. Întârzia, încurca actele, nu răspundea la comenzi, nu avea docilitatea şi serviabilitatea altora. După moartea părintelui lor, când bătrâna doamnă Tismana preluase frânele familiei, Raul fusese chemat la ordine de către această femeie care timp de cincizeci de ani nu făcuse altceva decât să se ascundă în umbra bătrânului şef de familie. I se amintise acestui *enfant prodigue*, care trecuse totuşi de vârsta primei tinereți, că ar fi vremea să coboare cu picioarele pe pământ şi să facă ceva serios. Sigur că autoritatea maternă nu se instaurase atât de rapid în familia lor şi că Raul crezuse că este toana unei femei în vârstă, care se vede deodată luând locul unui bătrân *pater familias*, dar fosta boieroaică Varvara Slătineanu, din familia Slătinenilor, cu o răceală şi cu un calcul neaşteptat, îl pusese pe Raul într-o situație imposibilă, încheind, prin avocații ei, un teribil act de donație prin care, ca moştenitoare a răposatului Tismana, lăsa după moarte toată averea fiului cel mic-Multă vreme, aşa cum aflase Armand, de când se găsea în această casă, de la apropiații familiei şi chiar de la Evelyne, Raul nu realizase că era un om sărac, că se afla la cheremul fratelui

său. Sigur că o părticică din imensa avere, pe care o mai împuținase el însuşi după putință, îi revenea, dar asta nu însemna nimic pentru un tip cheltuitor, pus pe petrecere, nedispus să dea socoteală cuiva de ceea ce face. O oarecare şansă se ivise şi pentru Raul într-un mod neaşteptat. Charmeur, bun de gură, totdeauna cu o anecdotă pe buze, vorbind câteva limbi străine cu uşurință, amic al tuturor miniştrilor, dar nefăcând parte din nicio partidă, băutor de forță, dar care nu fusese văzut beat niciodată, curtezan neobosit al femeilor, intrase mai întâi în intimitatea reginei Maria şi, cu simțul lui special de orientare, după 8 iunie 1930, la reîntoarcerea regelui Carol al II-lea în țară, se îndreptase rapid sub aripa noului monarh. Secretar al regelui era Puiu Dumitrescu, o canalie perfectă, care avea nevoie de un instrument de talia lui Raul. Acesta nu făcea niciun secret din viața lui şi fusese cu adevărat o şansă că la fuga lui Carol al II-lea şi a acoliților săi, în scurta domnie a legionarilor, nu fusese curățat de către aceştia, cum se întâmplase cu alții: miniştri, oameni de afaceri sau pur şi simplu nevinovați. Fratele lui Ionescu-Tismana nu era ceea ce se numeşte în mod curent o eminență cenuşie, pentru că regele, ca orice tip tare, nu avea nevoie de mulți confidenți. Afacerile cele mai încurcate i le rezolva acel Puiu Dumitrescu sau prefectul Gavrilă Marinescu, care terminase prin a fi împuşcat la Jilava, în 1940. Nici firea lui muşcătoare, deschisă, nu convenea celor mai apropiați regelui, dar aceştia se serveau de el. Suveranul, aşa cum se ştie, era un priapic, nu alegea femeile, culcându-se cu unele din speța cea mai joasă, clientela bordelurilor se „crete sau pur şi simplu a caselor de toleranță, dacă nu cu cuconet subțire, unde prezența împovărătoare a unui soț sau a unui amant *en titre* crea încurcături aproape insurmontabile, pe care sceleratul secretar regal le rezolva cu ajutorul câtorva amici, între care se număra şi Raul. Timp de zece ani, fratele

ministrului Tismana trăise în intimitatea acestor trepăduşi cu rang, suportând să tacă şi să nu facă vreo indiscreție, fiindcă asta l-ar fi pierdut. E lucrul care explică salvarea sa la momentul când mâna răzbunătoare a cămăşilor verzi lichidase ceea ce mai rămăsese în România din această camarilă. Odată cu fuga regelui şi a Lupeascăi, o uitare îngăduitoare începuse să-l înconjoare pe acest om, silindu-l la o viață retrasă, dar nu atât de retrasă cât ar fi putut să bănuiască cineva, întrucât era nelipsit de la recepțiile fratelui său, ministrul. Sigur că nu mai avea trecerea de altă dată, că nu mai era cumpărat cu sume foarte mari de către naivii care îl ştiau intim al lui Puiu Dumitrescu şi deci în apropierea regelui, când promitea la zece inşi că le va rezolva încurcate afaceri, luându-le înainte sume mari şi restituindu-le, culmea, fiindcă folosea o metodă veche şi eficace: din zece angajamente, unul se realiza prin forța lucrurilor şi atunci îi convenea să ramburseze restul sumelor celor fără şansă. Să fi fost mai chibzuit, ar fi făcut avere, dar nu ăsta era genul său. Puțin câte puțin, şi ca urmare a vieții pe care o dusese, Raul se declasa. O decrepitudine strălucită punea stăpânire pe el; avea iradierea mucegaiului. Încă se cunoşteau aventuri cu strălucite femei, încă fratele lui trebuia să achite uriaşe împrumuturi pe care le contracta în numele familiei. Bătrâna doamnă Tismana murise înainte de a rezolva încurcata succesiune dintre cei doi frați, aşa încât o ură nedisimulată îl stăpânea pe acesta în relațiile lui cu ministrul. Certurile teribile de demult încetaseră; acum Raul avea puțin peste 60 de ani şi înțelegea că procesele deschise şi mereu amânate, pe care le intentase fratelui său, nu aveau nicio şansă de câştig. Trebuia să se mulțumească cu situația de tolerat, să-l toace cât putea pe ministru şi să lichideze, cât mai avea de trăit, ceea ce îi mai aparținea. Asta nu-i slăbea cu nimic alergia pe care o făcea de câte ori

se întâlneau. Demnitarul, cu aerul său satisfăcut, încărcat totdeauna de treburi şi răspunderi, reuşind să supravieţuiască câtorva guvernări, trecând dintr-o barcă într-alta, cum spunea el, cu abilitate, şi asta fiindcă se mulţumise numai cu posturi de mâna a doua, îi stârnea o ură violentă lui Raul. În clipele lui de luciditate, imagina răzbunări infernale, nu lipsiseră împrejurări în care îl vânduse aflând lucruri de care ştiau numai cei din familie şi pe urmă lăudându-se în faţa celui păgubit că el este autorul. Îl iritau linguşirile celor din preajma ministrului, acel apelativ care-i jignea urechile: *Excelenţă* în sus; *Excelenţă* în jos; *Domnul ministru e acasă? Domnul ministru primeşte*?... Apariţiile în ziare, în compania persoanelor oficiale, a suveranilor şi, mai încoace, a Mareşalului, această viaţă care i se furase, cum spunea el după patru pahare de *Courvoisier*, făcuseră din el un înrăit, un tip acru, ce-şi ascundea invidia şi dorinţa de răzbunare prin glumele cinice ce amuzau pe toată lumea. Către el îşi îndreptase Armand Sachelarie, de la început, atenţia. I se părea că este singurul cu care poate face o alianţă în această casă, dar subiectul părea reticent. Un zid de gheaţă îi despărţea. Contactul cu Raul fusese brusc şi umilitor.

„Ia te uită, Armand. Ce nume, ca-n Maupassant! Fiul canaliei de Sachelarie! îl mai ţii minte pe tatăl tău? Se pare că erai puşti când a lăsat-o pe teopoldina văduvă. Ce cacealma şi asta! Din aşternutul reginei Maria, direct la Buenos Aires! Şi barim să fi fost un vânător de fuste cum era canadianul acela, Boyle, sau ca Barbu Ştirbey. O nimicătură, cu ochi greceşti, ce cânta din ghitară ca frizerii, cu asta a făcut-o praf pe matroana noastră care nici ea nu alegea, că nu avea timp. Şi tu?... Ia să te privesc?" Îl măsurase ca pe un animal curios, probabil că făcea confruntarea cu vechile fotografii sau cu cele mai noi trimise de Leopoldina din Argentina. Rezultatele nu păreau prea

mulțumitoare. Şi interogatoriul continuase necruțător, sec: „Ce ştii să faci, ce-ai studiat, ce-ți place, cu ce-ai de gând să te ocupi în onorabila noastră familie?" Repertoriul lui era scurt şi incolor. Fiu uitat de o mamă petrecăreață, fără tată de la cinci ani, lepădat într-un *ranch*, între guvernante şi profesoare de limbi străine, iubind caii şi... în sfârşit, toată pagina aceea de roman foileton pe care fusese silit s-o învețe pe dinafară. Dar Raul era mai subtil. Desigur, n-avea nicio bănuială ca să-l suspecteze de ce fusese plantat în casa Tismana. Îl jena mai mult prezența unui străin între ei, care şi aşa i se părea că sunt prea mulți. Cu instinctul său de vechi curtean trăit în preajma unor oameni lacomi şi însetați de plăceri, cum erau regele şi regina, îşi dăduse seama din primul moment că Evelyne îl va reține pe lângă ministru şi tocmai lucrul ăsta nu-i convenea deloc. Nu-l cunoştea pe noul sosit în casa lor, nu ştia ce veleități are, acrit cum era la vârsta la care se afla, îi bănuia pe toți tinerii de a ascunde, în fiecare, un Julien Sorel. Or, în această casă, atât cât mai putea, el trebuia să troneze chiar de pe scaunul său de clovn, de unde trăgea încurcate ițe, storcând de la soția ministrului bani bunişori, pentru a-i acoperi infidelitățile pe care le ştia, sau numai pentru a-i cumpăra tăcerea. Sigur că numai faptul că era fratele ministrului, îi mai împingea pe naivi în plasa lui, pe unii dintre aceştia chiar reuşise să-i servească în unele ocazii, presând asupra apropiaților fratelui său, fără ca acesta să ştie. Armand îl tratase, de la început, cu o politețe nu slugarnică, pentru că pe astfel de oameni, dacă îi tratezi aşa, devii robul lor. Nu-l iritase, dar nici nu încercase să-i lase impresia că vrea să-i câştige bunăvoința. Raul înțelesese că avea de-a face cu un încăpățânat, silit să se apere, pentru că nu-i rămânea altă perspectivă, dar care l-ar putea izbi vreodată, când i-ar veni bine. Din principiu, ura pe toată lumea şi avea motive şi mai întemeiate să-l lovească pe acest intrus. Dar Armand ținea

garda închisă. Fusese foarte greu să reziste mai ales curiozității lui. Raul făcea un ocol mare, dar sigur. Strângea în jurul lui un cerc precis de deducții. Colonelul îi recomandase să vorbească foarte puțin despre cei din Paris şi numai despre oamenii care îi ştiau vag identitatea şi preocupările. Pentru că astfel, printr-o indiscreție, printr-o scrisoare sau vreo aluzie, s-ar fi aflat destul de uşor că aşa-zisul Armand Sachelarie nu este decât Vasile Dănacu, luptător în brigăzile internaționale din Spania din armata republicană. Până la un punct, povestea aceasta putea să-i dea o oarecare siguranță. Raul trăise în Parisul anilor 1920, probabil că în acei ani se împrietenise cu Puiu Dumitrescu care suferise exilul cu regele Carol. Exista deci un decalaj de peste zece ani care îl favoriza pe Armand, dar prudența era cea mai bună armă în acest caz. Vremea trecuse şi între secretarul ministrului şi fratele acestuia nu se produsese acea apropiere pe care Armand sconta. Se vedeau întâmplător în această casă imensă, în care fiecare îşi făcea programul său, luau mese comune cu totul întâmplător, într-o surdă ostilitate, tolerându-se cu o îngăduință ce le devenise obicei. Din prudență, Armand nu mai insistase. Lăsa lucrurile să se desfăşoare în voia lor. Dar o enervare surdă îl stăpânea, pentru că-i venise foarte greu să se obişnuiască a fi atâta vreme o armă cu care nu se trage, sau se va trage numai la timpul potrivit. Şi iată că, deodată, această săptămână şi mai ales aceste ultime zile îl treziseră la realitatea primejdiei în care trăia.

Ninsoarea şfichiuitoare de-afară lovind insistent, cu grăunțe de gheață, geamurile, precum şi farurile camuflate, emanând o lumină albastră şi scurtă pe aleea parcului, îl readuseră la realitate: soseau primii invitați, trebuia să coboare. Se mai privi o dată în oglindă, îşi potrivi cravata şi încercă să găsească acel zâmbet formal, cu care îi întâmpina totdeauna pe aceşti falşi amici. Poate era ultima lui noapte

aici, nimic nu-i garanta că în 48 de ore nu va trebui să-şi schimbe domiciliul, aşteptând să primească o altă însărcinare din partea partidului, lucru ce nu l-ar fi scutit de senzaţia de eşec, care-l stăpânise toată ziua.

Pe domnul Ionescu-Tismana îl plictiseau reuniunile organizate de către Evelyne. Era un om de societate, dar atâţia ani de uzură, de conversaţie încărcată, de amabilităţi inutile începuseră să-l roadă. Sigur că asta făcea parte din ocupaţiile lui: mai afla lucruri interesante, cu aceste ocazii se făceau schimburi de informaţii *donnant-donnant* după o lege nescrisă, pe care o respectau cu toţii. Diplomaţi ai ţărilor neangajate furnizau cele mai interesante şţiri, erau cutia de rezonanţă a vieţii internaţionale, prin ei se aranjau schimburi de prizonieri, sau scoaterea din lagăre a unor tipi mai importanţi. Se vindeau şi se cumpărau relaţii preţioase pentru serviciile secrete, ambasadele sau legaţiile ofereau mai puţină siguranţă de când se ştia că nemţii folosesc microfoane secrete portative. Erau invenţii recente, încă neperfecţionate, dar care dădeau unele rezultate. O suspiciune generală domnea în această lume, care, abilă, inteligentă, voia să cumpere mai mult decât să vândă, deşi lucrul nu era atât de lesnicios. Generali făcând pe economiştii, şefi ai serviciilor de logistică jucând rolul de şoferi sau de valeţi, bune doamne, soţii de colonei sau de secretari de legaţie, cu urechea atentă la cele mai mici zvonuri, culegând cele mai anodine amănunte din viaţa intimă a celor de care erau interesate, strecurându-le ca printr-o mătase fină, triindu-le, punându-le cap la cap şi trăgând concluziile, telegrafiind, după un cifru secret, sau în telegrame convenţionale, capetelor lor de fir, acolo unde se strângeau toate aţele acestor reţele ce se tatonau, se suspectau şi se vindeau unele pe altele, iată ocupaţia de bază a acestor doamne şi domni, care, cel puţin de trei ori pe săptămână, se vedeau în saloane aurite, jucându-şi rolul

cu câte un pahar de şampanie în mână, glumind sau citind vorbele de spirit ale marilor scriitori ai lumii, făcându-şi curte unul altuia, cu acea încântare stereotipă pe feţe, care spunea: „lată-mă, ăsta sunt, ştii ce fac, apără-te, parează, faceţi jocurile, domnilor şi doamnelor!”

La toate încâlcitele şi nedesluşitele lucruri se gândea ministrul, coborând într-un lift silenţios ca un coşciug, care îl căra de la etajul zece al blocului *Adriatica*, în holul pardosit cu marmură albă şi neagră. „Cum ajung acasă trebuie să mă spăl pe mâini cu săpun, iar miros a parfum. Şi doar am rugat-o pe Mariejeanne să ţină seama de asta, ce dracu’, are de-a face tot cu o femeie, nu se menajează deloc una pe alta, dacă ar putea, şi-ar scoate ochii. Se ştiu, se văd în societate, se salută, schimbă vorbe amabile una cu alta, dar dacă s-ar întâlni într-un loc intim, cu mine de faţă, s-ar strânge de gât”. Îşi aminti de trupul ei subţire, musculos, de ochii aceia verzi, iscoditori, de gura lacomă şi de dantura ei perfectă, de casca de păr care, îi acoperea urechile, lăsându-i ceafa descoperită, de obscenităţile pe care i le spunea în ureche şi apoi de anxietatea care urma. Ciudata condiţie a bărbatului! Sosea obosit, lacom, ca un hamal care vine de la lucru şi-şi caută nevasta în pat, dar se reţinea, ştia că această grabă nu-i place femeii. Era un fel de scriitoare, colabora la un *magazin* pentru femei: scurte nuvele sau aşa ceva, în genul ilustrat mai târziu, prin anii cincizeci, de doamna Françoise Sagan. Nu nuvele nebuloase sau romanele Hortensiei Papadat-Bengescu, cu complicatele ei personaje ce se introspectau la infinit, ci poveştile scurte ale unor fete eliberate de prejudecăţi, trăind într-o societate fără identitate, o societate inventată, nefixată ca loc geografic. Ştia perfect că nu ieşise din ţară, că dusese o viaţă foarte retrasă; două căsătorii banale, una cu un judecător de la Focşani care fusese brutal şi neînţelegător, pe urmă cu un actor ratat, prea beţiv pentru a rezista acelei vieţi de

provincie în care se dădeau câte trei premiere pe lună din lipsă de spectatori şi trebuia să înveţe mereu un rol nou; un bărbat de 35 de ani, ciudat de frumos, nu în sensul frumuseţii acceptate în acei ani de război, când se mergea pe tipul Fosco Giacchetti sau Tyrone Power, nu, nu tipul acesta, uşor dulceag sau de o falsă bărbăţie, ci un bărbat deşirat, cu ochi mieroşi, şiret ca o pisică, cu un suflet abisal, aducând mereu cu el acasă o ceată de prieteni, femei şi bărbaţi, cu care pierdea nopţile chinuind-o, pentru că pe vremea aceea avea o slujbă, era secretara celui mai mare avocat din Focşani, trebuia să bată ziua întreagă la maşină procese-verbale, declaraţii extrase din hotărâri, apeluri şi pe la prânz simţea că-i plesneşte capul, nedormită cum era, pentru că actorul avea o înclinare cabotină de a se lăsa adulat de şleahta de admiratori pe care îi căra la ea în casă. Le recita în zori versuri de Arghezi şi Lucian Blaga, Baudelaire sau Valéry. Atunci, actorul acela se spiritualiza pe neaşteptate, beţia îi dădea o demonie ciudată. Îşi alcătuia un glas sepulcral, de fapt, cum îi mărturisise lui Tismana, cu asta o dăduse gata, cu acel glas irepetabil, plin de nuanţe, funebru, strecurând în auditoriu o groază ca în faţa morţii. În câteva luni o terminase. Făcuse o nevroză gravă, încercase să se sinucidă de două ori şi nu reuşise, încercări între care el declarase că-şi va reteza beregata cu briciul dacă o va mai vedea atât de nefericită. În sfârşit, un accident provocat de beţia lui pusese capăt unei existenţe complicate, stupide ca un coşmar. Îi trebuiseră vreo doi ani ca să uite, o rudă o chemase la Bucureşti, dăduse peste un om foarte cumsecade, căruia îi povestise toate acestea, şi el o îndemnase să scrie. Cu primul caiet se dusese la un cunoscut scriitor, un tip de gangster tuberculos, care voise mai întâi s-o siluiască în biroul ziarului al cărui patron era şi, pe urmă, o sfătuise să rupă tot şi să se apuce de altceva. Dezamăgită, renunţase la meseria de scriitoare, reintrase în

viața tribunalelor ca dactilografă mai întâi şi pe urmă fusese cerută în căsătorie de un judecător, dar refuzase. Ideea de a se apuca de scris revenise pe neaşteptate, când intrase într-un cerc de aşa-zişi oameni subțiri; îngrozită la început de certurile dintre ei, fu repede fermecată de inteligența lor sclipitoare care îi împrumutase, în curând, şi ei, cinismul lor. Erau câțiva scenografi şi câțiva actori, un compozitor şi un sculptor, cu femeile lor, care făceau pe soțiile de ochii lumii. Unul dintre ei, un tip gras, leneş, scabros, având crize mistice, care desena decoruri pentru teatrul Eugeniei Zaharia din Pasajul Mic, se ocupase de ea câteva săptămâni. Îi tăiase părul, o învățase să se depileze, îi desenase şi-i croise singur rochiile, o sfătuise de unde să-şi cumpere centurile de piele şi sandalele cu ținte *à la italienne*, dându-i o înfățişare sofisticată de femeie-vampă, gen '29, cu *fume-cigarette*, coliere de perle şi pantofi negri cu barete deasupra gleznei. Cu puțină belladonă aplicată peste pupilele frumoşilor ei ochi verzi realizase ultimul detaliu care făcuse din ea una din cele mai interesante femei ale Bucureştilor: cu un aer vag, sau cu acea lipsă de privire, ca a orbilor. Pe urmă, cum mărturisea cu plăcere, dusese o viață agreabilă. Lui Ionescu-Tismana i-o semnalase Mizdrache, care ştiuse să-i alcătuiască şi o biografie convenabilă pentru ministru, afirmând lucruri neadevărate: că ar aparține unei bune familii din provincie, ruinate de crizele succesive, că avea un tată magistrat şi alte chestiuni de felul acesta, care fac impresie. Ea, care era de fapt fata unui diriginte de poştă şi a unei casnice oarecare. Dar prozele acelea scurte cu fete lipsite de prejudecăți, trăind în Honolulu sau într-un Paris închipuit, copiat din cărți, fragmente vechi din poemele recitate de actorul cabotin cu care trăise câțiva ani, frecventarea acelei lumi amestecate şi bizare, toate la un loc făcuseră din această Mariejeanne un personaj interesant.

Liftul ajunsese jos, era lucrul cel mai neplăcut: ieşirea

dintr-un loc străin şi eventualitatea de a se întâlni cu cineva cunoscut îl oripila pe ministru, dar n-avea ce face. În asemenea ocazii comanda telefonic un taxi, care-l aştepta la intrare. Noroc că afară cernea o ninsoare măruntă, şfichiuitoare. S-ar fi plimbat puțin prin aerul tăios, care-i făcea bine, dar întârziase destul. Era aproape opt şi jumătate, ministru-ministru, dar nu se cuvenea ca, tocmai el, să întârzie de la reuniunea aceea. Desigur, suedezii şi nemții aceia aveau să sosească către rele nouă, dar se grăbeau ceilalți: Necşeştii, Calomfirescu, madam Vătămanu, generalul Dobrescu cu nevasta, Frânculeştii, şi ăştia ar fi început să facă bancuri tâmpite pe seama lui, numai ca să audă Evelyne.

Într-un sfert de oră ajunsese acasă. Servitorii măturaseră aleea de la intrare, lanterna de sub pergola de sticlă arunca o rozetă mov pe asfaltul de-abia curățat. Venise pe jos, concediind, la 100 de metri de casă, taxiul. Avea să se scuze că avusese o zi grea şi că preferase să străbată drumul de la Ministerul de Externe per pedes, ca să se mai limpezească puțin la cap. Unde mai pui că dispărea şi parfumul insistent al Mariejeannei. Îşi lăsă paltonul şi pălăria în mâinile valetului Anton, care îl salută scurt.

— A sosit lumea?

Acela răspunse sec, după obiceiul cu care Evelyne îşi deprinsese slugile:

— Domnul Calomfirescu şi generalul Dobrescu, cu soția.

— Bine, bine.

Se privi în mica oglindă de cristal şi-şi cercetă tufele de păr rămase în jurul urechilor, pe care le mângâie cu un gest maşinal. Obrazul i se înroşise de ger, buzele erau vinete, încă simțea muşcăturile femeii. „Ar trebui totuşi să mă apuc să fumez pipă”. Prin uşa masivă se auzeau ritmurile unui *chimmy* pe disc, plăcerea Evelynei care era gata oricând să danseze cu cineva, dar cu oamenii din seara asta avea să

flirteze mai puțin, dacă nu l-o fi invitat, fără să-l anunțe, pe profesorul de scrimă sau pe tenismanul acela. Intră salutând vag grupul strâns în jurul unei mese ovale, pe care se găseau platouri cu gustări şi pahare amestecate, în care se afla *Martini*, alb şi negru, rom cubanez (în sonde cu picior) şi vin greu, negru, de Porto, în cupe de baccarat. Vastul salon al casei vechilor Slătineni, casă ridicată la 1856, cu încăperile ei înalte, cu ferestre în ogive, dând spre curtea interioară; cu uşile împodobite cu ghirlande aurite şi cu casolete, triglife şi bucranii arbitrare, după moda acelui timp, cu tavanul bine bucşit, în mijlocul căruia se afla o rozetă, şi ea aurită; cu urne cu ghirlande de trandafiri falşi, cu parchetul frecat bine cu encaustique acolo unde covoarele lăsau să se vadă câte-o dungă şi câteva piese rococo, burtoase, cu încrustații metalice, cu mânere şi schilduri sofisticate, mereu schimbate de neobosita sete de reînnoire a nevesti-sii, strălucea de lumini. O sărută pe Evelyne, care, îmbrăcată într-o rochie neagră de seară, cu umerii dezgoliți, retezată de o centură metalică, foarte fin cizelată, de un auriu palid şi cu părul strâns bine la spate, cu nelipsita panglică de la gât, a cărei culoare se schimba mereu, ascunzându-i primele riduri ale acelei părți delicate a trupului, panglică împodobită cu o camee, îl amuşină ca un câine de vânătoare şoptindu-i rapid, fără să atragă atenția celorlalți:

— Te-am rugat doar să nu mai treci pe la damă. Ar fi trebuit să faci un duş înainte de-a intra în salon.

Ministrul o părăsi fără nicio explicație şi strânse mâna primilor invitați: Calomfirescu, siluetă dură de rugbist american, tuns scurt, perie, după moda nemțească, într-un costum impecabil, de culoarea castanei coapte, industriaş, amestecat în afacerea cazematelor, dar scăpat cu bine, cu soția, o doamnă cu un cap ca o pară, cu părul alb, purtând un smarald cu demnitatea pe care ți-o dă o asemenea

bijuterie, întinzându-i o mână flască numai oase şi alături generalul Dobrescu, jovial, scund, botos, în costum civil, prost croit, probabil la regiment, ca să facă economie; ăsta avea reputația de om zgârcit, simțindu-se mai bine în cizme decât în pantofii cu vârfuri ascuțite care-l strângeau, evident, de nepurtați ce erau. Lângă el se afla o femeie cu ochi basedovieni, cu umeri largi, ca o salcie pletoasă, parcă ocrotind pe rotofeiul ei soț, şi ea încărcată de inele şi cu un colier ce sclipea albăstrui la gât. Într-un colț, învăluindu-se într-o absență ostentativă, frate-său Raul îi făcu un semn care putea să-nsemne orice: „Sunt aici, fac ceva pe reuniunea voastră, am venit să vă beau coniacul, pe mine să nu contați, că mă doare-n cot de viața voastră mondenă", sau cam aşa ceva, în limbajul lui pitoresc. Armand îi spunea ceva doamnei Dobrescu, care râdea zguduindu-se ca bătută de vânt. Generalul îl flancă repede pe ministru, plasându-i în stilul său cazon câteva complimente:

— Salut Tinerimea română! Sănătos, sănătos, coane Puiule, ca un cheson de tun!

— Sănătos, pe dracu'. Nu vezi că am albit de tot pe la tâmple?!

— Las' că ştiu eu... Eşti ca prazul... Alb la cap, verde ştii dumneata unde...

Ionescu-Tismana nu gusta astfel de glume, dar nu arăta niciodată că nu le înțelege. Valetul Anton făcea loc grupului suedezo-german: un domn în vârstă, cu aerul regelui Gustav la 60 de ani, adică alură sportivă, dreaptă, păr alb, bine întreținut, strălucind ca o aureolă de sfânt, însoțit de o doamnă fină, măruntă, ştearsă, fără nicio bijuterie pe mâini sau la gât, într-o rochie de *tweed* ca un sac, după moda timpului, până la genunchi, dezvelind picioarele ciolănoase în care încălțase pantofi de fason bărbătesc, ca nişte labe de gâscă. Erau urmați de maiorul von Braun şi de Gerda Hoffmann (ceea ce îl surprinse pe ministru, pentru că el se

aştepta la două personaje noi); maiorul făcu prezentările:

— Doamna Eva şi domnul Thor Erikson.

— *Es freut mich sehr*... spuneau pe rând suedezii.

Vorbeau amândoi o germană curentă, dar Ionescu-Tismana se descurca mai bine în englezeşte:

— I'*m very glad to meet you*, după care le explică că în România existau obiceiuri care puteau să li se pară curioase şi-i conduse direct spre masa pe care se aflau gustările: icre negre, batog, stridii aşezate între bucăţi de lămâie tăiate subţire de tot. Evelyne, care o îmbrăţişase prima pe doamna Eva Erikson, o conduse la ceilalţi musafiri. Soţul ei o urmă prezentându-se scurt, pe urmă grupurile se împărţiră rapid, pentru că se ivise familia Necşeşti, urmată de madam Vătămanu, aceasta din urmă, o femeie bătoasă, îmbătrânită frumos, aflată la o vârstă incertă, cu un păr *cendre*, cu o privire pătrunzătoare, vorbind repede, răstit, ca şi când ar fi interogat pe toţi cei din jur, aruncându-le complimente, invective sau familiarităţi, după gradul de cunoştinţă, apucând din mers un pahar cu *Martini* şi ciugulind o felie de lămâie din bolul în care se mai găseau ananas şi bucăţi de gheaţă, fără să se servească de cleştele de argint, pur şi simplu, luând cu două degete felia de lămâie şi aruncând-o în paharul ei, renunţând să mai strângă mâna la toţi şi făcând un semn general şi circular. Armand o abordă imediat, fiind singură, angajând o conversaţie banală. Doamna doctor Vătămanu era slăbiciunea lui Raul, care-i făcea semne disperate, fără să se ridice în picioare, nepoliticos cum era, arătându-i un scaun aragónez ce se potrivea ca pumnul pe ochi, cum zicea fratele ministrului, cu ornamentaţia clasică a salonului, dar astea erau gusturile Evelynei care, la obiecţiile lui Raul, răspundea că Parisul e plin de mobilă eteroclită, pentru că aşa lansaseră moda ebenişţii, modă care se maria cu singurele mobile ce completau acest trio bizar din salonul vechii case a

Slătinenilor, un bufet churiguerresc, cu ornamentație redondantă şi cu un scaun, imitație după scaunele desenate de Antonio Gaudi pentru casa *Calvet* din Barcelona, de o manieră macabră, ale cărui brațe sugerau oasele unui schelet.

— Ce faci, scumpe Raul?

— Mă beau! *J'attends la resurrection*, *grâce a tes médicaments*.

— Nu-ți face nicio iluzie. Institutul meu de geriatrie se află abia în faza experimentală. Săptămâna asta mi-au murit doi. Să vezi ce scandal vor face ziarele... Vor crede că i-am otrăvit, dar bătrânii au fost lacomi, au luat mai multe medicamente decât trebuia. S-au plictisit să se simtă decrepiți. Lumea crede că eu îi pun să se dea peste cap şi ei redevin tineri.

Armand îi privea. Fratele ministrului purta un costum lejer de stradă, croit dintr-o stofă de culoare incertă. „Bun pentru toate anotimpurile şi pentru toate orele", spunea el. Era dintr-o lână fără moarte, care nu se mototolea, nu păruse niciodată nouă, dar nu îmbătrânea. Şedea picior peste picior, era ostentativ nepoliticos, nu se ridica când îi era prezentat cineva chiar dacă era vorba de o femeie, bărbaților le întindea rar mâna şi atunci le arunca parcă în palmă un peşte mort. Trei degete reci, scheletice, afumate de tutun, lustruite ca abanosul, semănând câteodată, la lumina lumânărilor (Evelyne avea mania de a servi masa la lumina lumânărilor), cu nişte fluiere de os. Nesuferit, cu o față marcată de oboseală, de nopți nedormite, cu un tic al ochiului stâng ce clipea pe neaşteptate, surprinzându-te dacă nu-l cunoşteai, pentru că avea aerul de a te face complice cu el la cine ştie ce ticăloşii. Purta cravate italieneşti de mătase, în culori strigătoare şi cămăşi colorate, ceea ce era scandalos pentru epoca aceea, când numai albul domnea în lumea lor de diplomați.

Odată plantată doamna Vătămanu lângă fratele ministrului, Armand făcu un tur pe la toți invitații, se interesă dacă doamna Gerda Hoffmann, pe care atunci o cunoscuse şi care-l fixa cu o curiozitate rece, era servită, sau dacă voia să bea altceva decât vinul de Porto „se adresă maiorului von Braun cu o întrebare care ar fi putut să-l enerveze pe acesta din urmă, dar asta şi urmărea Armand. „Cum v-ați simțit la Varşovia?" (Şi privise insistent mâna stângă, pe care maiorul o avea vârâtă într-o mănuşă de piele neagră, amintire a unui atentat în capitala Poloniei.) Blond, cu un cap uscat, cu ochii albaştri lucind de inteligență, vii, scormonitori, omul Gestapoului îi răspunsese sec, în germană: „Bine, bine, războiul a mers bine!" pe urmă trecuse la domnul Calomfirescu, care se lupta cu stridiile, povestind generalului Dobrescu câte ceva despre greutățile pe care le întâmpină un industriaş. Pe uşă se iviseră şi Frânculeştii, pe care-i întâmpină Evelyne; el, director al unui muzeu de mai bine de cincisprezece ani, de meserie biolog, sugând din această sinecură, nepăsător la evenimentele anilor care treceau, uitat de cei care-l plantaseră acolo; ea, buna prietenă a doamnei Mareşal Antonescu, preşedintă a Societății de Cruce Roşie, mereu plecând pe la congrese în Germania şi Italia. Muțenia absentă a soțului, timorat de nu ştiu ce afacere întunecată a trecutului său, era compensată de volubilitatea preşedintei Crucii Roşii, care numai *când* nu dormea nu pleda pentru răniții ei.

Domnul Ionescu-Tismana îl trase discret de-o parte pe Armand şi-i şopti, în timp ce supraveghea cu o privire distrată, amabilă, salonul:

— Armand, fii, te rog, atent cu doamna Hoffmann. Este o persoană care ar putea să ne intereseze foarte mult.

— Da? Credeți?

— Altă dată am să-ți spun mai multe despre ea.

— Bine, am înțeles, domnule ministru.

— Şi mai trage şi cu ochiul la Raul, să nu se îmbete prea devreme. Ştii ce-i iese pe gură când întrece măsura.

Valetul Anton pregătea într-un alt colț al salonului al doilea rând de aperitive şi băuturi, în fracul lui cu lampasurile aurii, rigid ca un profesor universitar, absentându-se din fața celorlalți, preocupat să nu greşească cu ceva în aşezarea micilor coşulețe de flori care alternau cu vasele şi tacâmurile de argint, cu o ureche atentă spre telefonul din vestibul şi comandând-o, tăcut, pe subreta Marcela, prin scurte semne mute cu degetele înmănuşate, făcând totdeauna o bună impresie invitaților casei Tismana. Raul glumea răutăcios despre el: „Dacă Evelyne nu ține câini, pentru că are oroare de miros, în schimb şi-a adus în casă un caraghios bătrân prezentând avantajul de a nu lătra şi de a nu face pipi pe covoare. Pe deasupra, mai lasă şi impresia de casă mare, ceea ce nu e de disprețuit nici chiar de către nişte vechi membri ai familiei Slătineanu". Armand făcuse un ocol studiat al salonului, îl împinsese pe generalul Dobrescu în fața directorului muzeului Antipa şi cei doi angajară o discuție despre războiul din Răsărit, subiect ce-i convenea foarte mult militarului, care luptase într-o brigadă de cavalerie la Odessa şi acum ardea gazul, cum zicea el, în termeni cazoni, la Marele Cartier General. Mai turnă un pahar domnului Popescu-Necşeşti, moşier de viță veche, bătând 70, fără să arate, mare amator de mese bune, băutor domnesc, având pasiunea de a cununa şi boteza, ca şi Stelian Popescu, pe țăranii din comunele pe care le stăpânea. Doamna Necşeşti, mai tânără cu 40 de ani decât el, a patra lui soție (două înmormântate, a treia internată la Bălăceanca în urmă cu cinci ani), o ființă brună, lipicioasă, cu un păr lung, bine întreținut, de un negru electric, nu atât frumoasă, cât interesantă, cu o siluetă fusiformă ca a statuilor de mai târziu ale lui

Giacometti, mare amatoare de partide de pocher, suferind de o melancolie intensivă „mereu frecventând ghicitoarele din Bucureşti, nişte ţigănci care îi dădeau în cafea sau în cărţi, în lungi şedinţe plătite gras, urmărită de ideea că va muri într-un accident de maşină sau de avion, nefăcând altceva decât să cutreiere magazinele şi bazarele în căutare de lucruri rare, nefericită din naştere, nevindecată de o tristeţe pe care nici măcar o şedere de câţiva ani în Malaesia, cu un prim soţ, mort de cancer la 35 de ani, de profesiune arheolog, nu o vindecase.

Armand o evita pentru că era agresiv provocatoare, ca orice femeie la treizeci de ani, care are un soţ de şaptezeci. Doamna Necşeşti apăruse în urmă cu un an şi jumătate în casa Tismana, imediat după căsătoria ei cu moşierul şi asediul asupra tânărului secretar al ministrului începuse abia de vreo două luni, când nu mai puţin tânăra doamnă crezuse că se încheiase termenul de fidelitate datorat amabilului soţ, aflat la o vârstă critică. În sfârşit, după un lung detour, Armand ajunse în faţa Gerdei Hoffmann, căreia îi oferi încă un pahar de Porto, ciocnind cu ea şi arătându-i o curiozitate nedisimulată. O întrebase la început dacă vorbeşte franţuzeşte, dar ea prefera să vorbească româneşte, precizând de la început că trăise la Sibiu mulţi ani, că plecase pe urmă în Germania, intrând în timpul războiului în serviciile Reichului, şi cam atât. Încheiase cu un surâs care îi stătea foarte bine. Era desigur prietena lui von Braun, nu exista nicio îndoială. Armand aruncă o privire către maior şi încercă să şi-i imagineze alături pe cei doi. Femeia îi mărturisi că abia se acomodau cu România, făcuseră schi la Poiana Braşov, localitate pe care o găsea foarte frumoasă şi pe care o ştia de mult, în sfârşit, reuşiră să închege una din acele convorbiri de tatonare atât de obişnuite în cercurile acestea.

— Şi dumneata? îl întrebase.

El îi povestise pe scurt că era, de fapt, un străin, poate mai străin decât ea în această țară; se născuse în Argentina ca fiu al unei familii de români care trăiseră acolo, dar că se simțea foarte bine în casa ministrului. Evelyne se apropiase de ei şi-l apucase posesiv de braț pe Armand.

— Cum vă simțiți? întrebase gazda. Muzica asta nu vă enervează?

Doamna Gerda Hoffmann protestase, angajând imediat o convorbire despre frumoasa mobilă pe care o vedea în casă, interesându-se de unde o cumpărase şi soția lui Tismana, fericită că se găsea cineva care să nu râdă de alegerile pe care le făcea, se oferise s-o conducă în magazinele de mobilă din pasajul *Vilacros* sau *Macca*, unde putea să găsească, evident nu totdeauna, ci la ocazii, piesele cele mai interesante. Armand le lăsă singure cu gândul de a reveni lângă doamna Hoffmann; aduse doamnei doctor Vătămanu încă un pahar cu *Martini*. Valetul Anton trecea cu o tavă pe la fiecare, solicitând atenție şi recomandând, cu privirile, tartinele proaspete aduse de subreta Marcela.

Raul, aflat la al patrulea *Courvoisier*, ajunsese la punctul cel mai interesant al amintirilor sale despre casa regală.

— Iubita mea doctoriță, puteți să-l înjurați pe Carol al II-lea, dar era o persoană. Ăsta când era mic, că eu l-am mai apucat, îi dădea picioare în fund, să mă scuzați „prințului Nicolae. Ăla de-aia nici n-a domnit cât a fost fugit frate-său la Londra; de frica lui.

— Raul, mi-ai mai povestit chestia asta cu prințul Nicolae.

— A, iertați-mă! Atunci să vă povestesc ceva cu *Miss România* şi *Miss Univers*... Pe-asta o ştiți?... Cum s-a-ntors în țară nebunul, tâlharul de Vaida-Voevod, care era ministru de Interne ca frate-meu...

— Dar domnul Tismana nu e ministru de Interne, e doar secretar de Stat...

— Mă rog... A organizat, cu sprijinul revistei *Realitatea*

Ilustrată, concursul pentru alegerea lui *Miss România*, la care a invitat şi pe *Miss Univers*, pe domnişoara List Goldarbeiter. Asta era una făcută bine, moartea lui, ştiţi dumneavoastră că şi Madam Lupescu tot aşa era. Ei, şi una, alta, *Miss Univers* a plecat până la urmă cu Salvarea înapoi la ea acasă. Dar s-o iau mai bine pe rând... Sub pretextul că se pierde cultul pentru frumos, cum scria reclama revistei *Realitatea Ilustrată*, s-a organizat concursul pentru *Miss România*, *lucru* obişnuit la alţii, dar cam exotic la noi... *dans un pays éminemment agricole*... În fond, aşa cum ştim cu toţii, aceste concursuri nu erau decât prilejuri pentru recrutarea de prietene ale Majestăţii Sale. Deci, cam prin martie, sub patronajul domnului Vaida-Voevod şi preşedinţia domnului Tzigara-Samurcaş, s-a alcătuit un juriu, format din Alexandrina Cantacuzino şi domnul Teodorescu-Sion, inspector la Muzeul Artelor, doctorul Graur... îl ştii pe doctorul Graur?

— Cum să nu? răspunse doamna Vătămanu, potrivindu-şi mai bine monoclul... Deputatul...

— Exact... N. Batzaria, fost ministru, ăla care scrie basme pentru copii sub numele de Moş Nae... Ei, şi cum spuneam, a fost înghesuială mare, treizeci şi şapte de concurente, fiecare având pe cineva în spate, că ştii cum e la chestii de-astea, uite, mi-aduc aminte ca acum, deşi au trecut mai bine de zece ani, au venit din Câmpulung Muscel, din Iaşi, din Galaţi, din Cluj, din Sibiu... A... era una Tinela Stavrache din Crai o va... Să-ţi spun drept, doamnă Vătămanu, îmi plăcea şi *Miss Banat*, domnişoara Elling Kate, cum nu aş fi renunţat nici la cea din Satu-Mare. După o deliberare de o oră, juriul a declarat-o aleasă pe domnişoara Magda Demetrascu, o frumuseţe brună, de 17 ani, care a leşinat când a auzit vestea. În aclamaţiile publicului, *Miss România* a plecat într-o maşină împodobită cu flori până la Palatul Artelor, însoţită de o mulţime

entuziastă. După terminarea concursului, *Miss Univers*, care îi înmânase diploma şi cupa, împreună cu domnişoara Demetrascu au fost invitate de către Carol al II-lea, la Peleş. Domnişoara Magda Demetrascu a venit însoțită de maică-sa şi s-au întors toate trei de-acolo cu Salvarea.

— Dar spui grozăvii, Raul dragă, şi pe urmă, nu uita, ai fost un fel de consilier la curte, nu e elegant să povesteşti intimități...

Raul îl luă ca martor pe Armand:

— Ascultă, Armand, spune tu dacă doamna doctor Vătămanu nu-i nebună – Ce fel de intimități sunt astea din moment ce au intrat în domeniul public? S-a scris despre ele în ziar, s-au publicat cărți... Unii au făcut avere de pe urma aventurilor amoroase ale lui Carol al II-lea.

— Da, dar e de *mauvais gout* să le etalezi, Raul, şi cu orice prilej. Nu e o reuniune la care să nu aminteşti ce făcea acel destrăbălat de rege, la el acasă, în definitiv.

— Scumpa mea, dacă te plictisesc, să ştii că am şi alte poveşti, despre cine vrei, despre Argetoianu, despre Maniu... A, pe căcăciosul de la Bădăcin să ți-l fac eu pe pânză. Ăsta purta ciorapi de mătase, zicea lumea că merge cu posteriorul înainte, în sfârşit, sigur că nu sunt treburi pentru o feministă ca dumneata, care umbli cu geamul în ochi şi ți-ai pus în cap să ne faci să trăim o sută de ani, ceea ce pe mine unul nu mă interesează. În ce mă priveşte, am făcut tot ce-am putut ca să-mi scurtez viața, dar n-am reuşit. Să mă folosesc de pistol, de frânghig, asta fac dactilografele lui Puiu. Armand, fii amabil şi mai umple-mi paharul ăsta, pentru că nu suport să-l văd gol. Îmi merge prost după aia. Apropo, ai o țigară bună? Dacă nu, tapeaz-o discret pe Evelyne.

Secretarul ministrului profită de acest apel şi aduse un pachet de *Chesterfield*, lăsându-l pe o mică consolă de marmură din apropiere. După care îi părăsi, întârziind

numai câteva secunde lângă generalul Dobrescu şi domnul Calomfirescu, care se aşezaseră pe o *cassapanca* din mijlocul salonului, discutând despre noile achiziţii ale muzeului Antipa: un mamut adus de la Copenhaga şi nişte păsări din Melanezia. O scurtă privire îi spuse că, în curând, Evelyne o va părăsi pe doamna Gerda Hoffmann, care se aşezase pe un *escabeau* şi căuta cu disperare o scrumieră. Armand i-o aduse rapid, legând conversaţia întreruptă:

— Aşadar, doamnă Hoffmann...

— Aşadar, domnule... (Nu-i reţinuse numele.)

— Armand Sachelarie.

— Aşadar, domnule Armand Sachelarie, oare eşti curios să ştii cum îmi petrec timpul?

— Dacă nu fac o indiscreţie...

— Vizite în muzee, când nu sunt la birou, unde am de rezolvat foarte multe acte... patinaj, pe urmă acasă, sunt fotografă amatoare... Apropo, ai un chip foarte interesant pentru film, ochii puţin asimetrici, dar asta se corectează prin unghiul de filmare. Casa UFA caută juniprimi pe care să-i lanseze. Nu te-ar interesa...

Era o invitaţie şi Armand marşă:

— Cum să nu?

— Atunci... şi-i întinse o carte de vizită... îmi dai un telefon la numărul ăsta şi stabilim când să ne vedem. Am un atelier în strada Londra, te vei simţi foarte bine acolo. Facem un set de fotografii, eu lucrez pentru revista *Signal*. Câteodată mi se publică şi câte o copertă. Poate ai noroc. Ori eşti legat de meseria dumitale?

— A, nu, n-aş vrea să-l părăsesc pe ministrul meu, dar cred că nu s-ar supăra dacă aş face o carieră pe linia asta. *Prosit*!

Ciocni şi o privi cu acea atenţie, nu provocatoare, nu neruşinată, a bărbaţilor binecrescuţi, care nu vor să facă din asta o agresiune, ci un compliment mut, intens, dar din

care nu lipsea admirația.

— *Prosit*!

Avea un păr blond, platinat, cu nuanțe violacee, probabil că sub opera coaforului se afla acel fir blond decolorat, anodin, al tuturor nemțoaicelor, dar buclele rare care îi încadrau fața cu pometii ascuțiți o aranjau; gura, tăiată subțire, trădând o răutate dezmințită de privirile deschise ale ochilor căprui, bătând într-un verzui palid, ca apa de mare la țărm. Degete lungi (probabil cântase la pian în tinerețe sau mai cânta), un trup de sportivă, strâns într-o rochie de recepție, croită cu multă sobrietate, totuşi punând în valoare formele unei femei de treizeci de ani, obişnuită cu o viață aspră, cu apa rece, cu schiatul şi probabil cu concursurile de tir (asta se vedea după umerii aproape bărbăteşti). Un produs al noului Reich, femeia-soldat care mărşăluieşte, e oratoare şi trage cu puşca. Nu părea o persoană banală, un produs de serie, una din acele ființe pe care războiul o ispitea pentru că-i oferea posibilități să-şi schimbe viața. Trebuia să întrebe ce-i cu ea, de unde vine... începuse să-l intereseze într-un alt mod decât acela pe care i-l destinase ministrul său. Măcar dacă era pus să afle lucruri interesante şi secrete să le afle din toate părțile. Bănuia ce face această doamnă Hoffmann la Ambasada Germaniei, dar uniforma maiorului von Braun vorbea mai bine decât ceea ce ar fi putut afla de la ea. Cele două litere negre de pe guler erau destul de grăitoare pentru un om care se trezea pe neaşteptate cu unul dintre cei împotriva cărora lupta, în felul lui, ascuns aici, în casa unui ministru, în aşteptarea ordinelor pe care avea să le primească vreodată. Desigur, cei trei ani petrecuți în preajma lui Tismana nu fuseseră inutili şi unele informații confidențiale ajunseseră unde trebuie. Dar ele, aceste informații, aveau importanța pe care el, Dănacu, ar fi vrut s-o aibă? Poate că acel an dramatic, 1940, când legionarii reprezentau un

pericol foarte mare pentru partidul comunist, fusese cel mai important din punctul acesta de vedere. Ionescu-Tismana nu era un om de dreapta, îl opreau convingerile lui mai vechi şi o prudenţă caracteristică clasei din care făcea parte. Nu fusese, de fapt, înscris în niciun partid politic. Trecea dintr-un regim într-altul, dus de apele întâmplării, ca specialist, prin *specialitate* înţelegându-se prognoze economice, sisteme de aprovizionare, până la o brumă de cultură juridică în stare să-i permită să urmărească toate deciziile Mareşalului care se băteau cap în cap şi se anulau unele pe altele.

Poate războiul era de vină, trecerea de la starea de pace la una de marasm economic şi de măsuri excepţionale, dar cert e faptul că rămăsese mai departe în micul lui fotoliu de orchestră, de unde urmărea această sarabandă de miniştri care soseau zgomotoşi pe scena politică, ţineau discursuri, făceau promisiuni, îşi încasau lefurile şi tantiemele şi pe urmă dispăreau într-o negură şi un anonimat din care îi mai scotea câte o ştire din ziare. Iată aceste comisii de evaluare a averilor care scormoneau în trecut, aducând la bara justiţiei persoane cu nume însemnate altă dată, devenite nume de simpli infractori; şi ele, aceste comisii, pândite de alte comisii care aveau să se formeze cine ştie peste câţi ani, puse şi ele să controleze averile actualilor demnitari. În privinţa asta, Ionescu-Tismana oferea garanţii tuturor celor care-l preluau şi-l introduceau în noile guvernări; avea reputaţia unui om bogat şi era bogat. Se bănuia că nu s-ar fi mânjit, că-i ajungea salariul de subsecretar de stat, destul de consistent. Sigur că aici intrau în socoteală şi micile favorizări inerente unui om aflat într-un asemenea post, dar despre el nu se putea spune vreodată că a făcut avere ca individul acela de la *Straja Ţării*, luând sume enorme de la cei care erau autorizaţi de el să fabrice ecusoane, centuri, eghileţi, băşti, costume stas etc. Dublat şi de o prudenţă, şi

ea caracteristică unor oameni educați de către înaintaşii lor de-a lungul a mulți ani şi care trecuseră prin multe necazuri, Tismana – după socoteala lui Armand – calcula cu o mişcare înainte eventualitățile. Cu tact, fără să lase să transpire vreo ştire despre asta, ajutase multe familii de evrei să scape de prigoana derbedeilor în cămăşi verzi, închizând ochii la schimbări de nume în acte sau pur şi simplu făcându-se a nu băga de seamă că semnează paşapoarte false. Nu era animat de niciun fel de prejudecată, făcuse, de-a lungul anilor, bune afaceri cu evreii şi-i socotea buni parteneri la riscuri şi la câştig. Câțiva îi trăseseră clapa, dar asta se întâmplă în orice afaceri, cu oricine le-ai face. Nu-i plăcea, pe de altă parte, nici stilul pompieresc al oratorilor acelora exaltați, folosind cuvinte mari, mereu aruncând pe tarabă cuvinte ca: *Glia*, *Oasele strămoşilor*, *Traian*, *Decebal*, *Urmaşii Romei*, *Statul Nostru Național Ortodox*, *Mântuire*, *înviere* şi *Judecata de Apoi*. Era un limbaj neserios, un limbaj care nu suna bine în urechile unui individ sceptic, de genul ministrului său, care văzuse atâtea şi nu se mai mira de nimic. Asta mergea la ucenicii de frizer, la vânzătoarele de magazin care visau să ajungă şefe de raion acolo unde lucrau, ori să mulțumească aspirațiile secrete ale micilor ofițeri uitați în grad prin provincie, aspirând la rangul de colonel printr-o răsturnare politică, puriştilor ipotetici sub plapumă, dar făcând pipi în pantaloni când auzeau un foc de puşcă. Şi ironia cu care îi privea Tismana se transformase în dispreț când auzise că se împuşcă unii pe alții, că rezolvau rivalitățile pentru şefie la conducerea *Gărzii de Fier* cu focuri de pistol. Asta nu era în tradiția politicii româneşti. Sigur că ministrul său nu se vedea în campanie electorală, ținând discursuri la Căciulați sau la Slobozia, în care să cerşească voturile alegătorilor. Era un fermecător tip de salon, şi atât. Dar să te îmbraci în ițari ca domnul Mihalache şi să vorbeşti unor țărani,

promițându-le că le faci dispensare medicale, să urli ca Zelea Codreanu că după ce ai să beleşti pe jidani o să faci o țară frumoasă ca soarele de pe cer, astea erau metafore. Un om politic serios începe să convingă pe cei care trebuie să-l aleagă, dacă vreodată ajunge la putere, prin stomac. Mai multe şosele, mai mulți bani în buzunar, mai puțină vorbărie. „Oratorului eu îi prefer omul de cabinet. Dacă aş fi prim-ministru, aş face un guvern format din ingineri, din medici şi din sociologi", afirma Tismana. „Da, exact ca Dimitrie Gusti, zicea Raul, auzindu-l, care a ajuns pe banca acuzaților, cu toată generozitatea lui sociologică". Mă rog, asta era altă chestiune. Dar coşmarul acelor indivizi, care, odată lăsați liberi, înțeleseseră să înlocuiască legea, câtă mai era în acei ani, cu confiscări de averi, cu execuții, cu atârnarea de oameni nevinovați în cingheluri de abator, asta ura cu sinceritate Ionescu-Tismana. Din nefericire, nici Mareşalul, care reuşise să stârpească valul de ură şi nebunia colectivă stârnită de aceşti indivizi care o făceau pe Nibelungii, nu era omul pe care-l visase. Ros de ambiții personale, victima lui Carol al II-lea, care nu suferea să i se opună nimeni, odată instaurat la putere în 6 septembrie 1940, înțelesese că trebuie să umilească mai întâi casa regală şi făcuse din regele Mihai şi regina mamă Elena două marionete caraghioase, jucându-le cum voia el. Într-un fel, istoria îl ajutase, scriindu-i fără să vrea un scenariu dramatic, care debutase cu smulgerea Transilvaniei din trupul României Mari, lui revenindu-i rolul invidiat de alții de *Salvator al Națiunii*. Ambiția de a se înscrie în istorie cu orice preț îl împinsese prea departe şi rolul lui în acest mic act ce-i fusese rezervat crescuse. Se zvonea că, în '41, se opusese lui Hitler, voind să se oprească la Nistru. Dar, istoriceşte vorbind, după aceea nimic nu confirma aceste legende născute în cabinetul lui Mihai Antonescu: inspecții pe front, mereu sporirea de efective militare, execuții în

interior şi, în general, acel aer fanatic al celor duşi de vântul unor întâmplări pe care nu le mai stăpânesc. Mai târziu, Armand avea să afle că murise cam operetistic, refuzând banda neagră legată la ochi şi comandând plutonul de execuţie, şi ăsta, probabil, fiind un gest premeditat, dar care răscumpăra multe erori. Înţelegea să răspundă măcar acum pentru faptele sale şi nu se târâse la picioarele celor care trebuiau să-l împuşte, ca Mihai Antonescu, de pildă. În sfârşit, în gândurile ce reveneau mereu în mintea secretarului lui Tismana, în acel an al începutului-sfârşitului, 1942, vedea mai lucid ca alţii declinul puterii naziste. Zugravul, beat de discursuri şi de urlete müncheneze, se întinsese mai mult decât îi era plapuma. Dar el nu putea să înţeleagă asta deocamdată. Ne aflam în anul victoriilor, al căderii atâtor oraşe, unul după celălalt, al înaintărilor rapide şi al victoriilor facile, încheiate cu sute de mii de prizonieri. Propaganda domnului Goebbels împuia urechile germanilor, şi nu numai ale germanilor, trâmbiţând geniul lui Hitler. Dar el, acest neînsemnat secretar al lui Ionescu-Tismana, care călătorise şi văzuse multe, ştia că dementul bavarez se bătea, de fapt, cu lumea întreagă. Să-ţi iei în cap pe pragmaticii englezi, care nu suferiseră nicio invazie pe pământul lor şi să înfrunţi logica lor speculativă, să stai pe un câmp minat, cum era Europa ocupată şi să nu-ţi faci o socoteală elementară de militar că a ocupa însemna, de fapt, a avea garnizoane în tot locul, şi că garnizoanele însemnau soldaţi, că dacă te-ntinzi până-n India, cum visa Schickelgruber, echivala cu a inventa o imensă sursă de carne de tun, pe care trebuia s-o toci fără nicio speranţă, zi de zi, în câmpiile pline de zăpadă ale Rusiei sau în nenumăratele garnizoane din lume, care trebuiau să stea mereu în alarmă, de frica mişcărilor de rezistenţă, ce se născuseră din Norvegia până în Franţa, şi din Olanda până în această mică Românie, care avea şi ea

armata ei secretă de comunişti, de forţe antifasciste ce se opuneau alianţei cu Germania nazistă. Cât priveşte pe comunişti, după părerea lui Dănacu, Tismana îi socoteşte ca pe un fel de paşoptişti, care-şi puseseră în cap să realizeze republica lui Bălcescu pe un schelet ţărănesc-muncitoresc. Vasile Dănacu, membru al partidului comunist, ascultase în câteva rânduri *speech*-urile ministrului şi se mirase, fără să comenteze acest lucru, de naivitatea lui evidentă, ca şi a altor oameni politici din România acelor ani. Dispreţul funciar al clasei pe care o reprezenta Tismana lucra şi aici, era evident. Cu cinismul care-l caracteriza, Raul îi spusese într-o seară fratelui său, de faţă cu Armand: „Puiule, eşti un tâmpit, nu-nţelegi nimic din politică. Tu crezi că Europa asta se mai poate ţine pe picioarele ei betege? Cu burghezia ei îmbuibată, gâfâind de atâta trai bun, sfidând masele muncitoreşti care, iată! i-au şi ars o palmă la Griviţa în ’33. Te rog să mă crezi, eram, aşa cum bine ştii, în anturajul regelui Carol al II-lea, care nu prea făcea pe el de frică. După Nicolina, după Griviţa, dacă încă trei sau patru uzine mari ar fi intrat în grevă, o ştergea de nu-l mai vedeai, te rog să mă crezi. Cu Sovietele în coaste, despărţit numai de un râu ofticos, crezi că ţi-ar fi rezistat vreun guvern presiunii muncitoreşti? A fost o adevărată minune că am scăpat”. „Vorbeşti ca un comunist, îl întrerupse Tismana. Ai înnebunit. Crezi că dacă o să vină bolşevicii peste noi, tu ai să-ţi bei mai departe *Courvoisierul* tău şi ai să te scoli la 11 dimineaţa, furându-mi ţigările? O să te văd într-o fabrică la şase, trăgând la şaibă, dacă n-o să te afli în puşcărie. Atunci să te aud cum vorbeşti”. Însă nu în asta consta naivitatea ministrului. El vedea luarea puterii de către muncitori la modul romantic. Îi era imposibil să-şi imagineze nişte lucrători înarmaţi, trăgând cu puşca. Comuniştii lui erau nişte tipi bisericoşi, schimbând crucea cu secera şi ciocanul, comandanţii lor punând, în loc de sutană, salopeta. Fatală

eroare, dar ministrul n-avea de unde să ştie că este atât de naiv. Nu credea într-o Europă a fanaticilor, în categoria asta intrând şi cei de stânga, despre care afirma că vor lupta toată viața lor prin manifestații, greva foamei şi lozinci scrise pe ziduri.

— La ce te gândeşti, domnule Armand? îl întrebase brusc doamna Hoffmann, observând absența lui.

— A, la nimic important. Aşadar, am să-ți dau un telefon şi am să mă las fotografiat de dumneata. Sper că n-ai să-mi ceri să o fac pe Johnny Weissmüller.

Femeia îl măsurase cu un aer complice. Nici nu clipise la această aluzie.

— Nu se ştie. Şi germanii au avut un Tarzan al lor. Cu părul dumitale blond, cu aerul de arian pe care-l ai, sunt toate şansele să-l concurezi pe Johnny Weissmüller.

Ionescu-Tismana îi făcuse un semn discret.

— Scuzați-mă, doamnă, ministrul meu îmi cere ajutor. Mă întorc numaidecât şi vă aduc şi un pahar cu Porto. Vă place Porto?

— A, cum să nu! Germanii sunt băutori de bere, dar femeile lor beau *Mosella* şi vin de *Rhin*, care e mai aspru. Du-te, nu vreau să te fac să întârzii.

Armand căzuse pe o discuție în trei care avea loc între domnul Erikson, maiorul von Braun şi ministrul său.

— Armand, auzi ce spune domnul Erikson! Am uitat să-ți amintesc că dânsul este reprezentantul Societății de construcții de drumuri Stroessner şi fiii, din Suedia. Societatea aceasta a mai construit în România şoseaua Bucureşti-Craiova şi Bucureşti-Bacău. Cred că-ți aminteşti. Lucrează în beton, nu în asfalt. Pe urmă râse singur, ca la o glumă bună: Adică cum să-ți aminteşti, că tu nu erai în țară pe vremea aceea. O societate serioasă, care se interesează de posibilitatea de a construi noi drumuri.

— Cred că nu şi-au ales bine vremea, zise în germană

secretarul ministrului, ca să fie înțeles şi de Braun şi de suedez. Suntem în plin război.

— A, tocmai de aceea! făcu Ionescu-Tismana. Au două motive care îi determină să ne facă oferta aceasta: faptul că cucerim noi teritorii în Rusia, de unde ideea unor şosele strategice militare care să ajungă până în Siberia. („Sunt optimişti, săracii", spuse el în româneşte, pentru că vorbise până atunci în nemțeşte.) Şi al doilea, asta şi explică de ce au căutat să ajungă la mine, că dispunem de mână ieftină de lucru.

— Nu înțeleg! se miră Armand.

— O să înțelegeți foarte repede, domnule Armand Sachelarie, interveni maiorul. Aveți evrei, țigani şi puşcăriaşi ordinari, speculanți, delapidatori, infractori de drept comun. Chiar deținuții politici din lagăre..."

Ideea aceasta îi fusese antipatică de la început ministrului Tismana, aşa încât o respinse pentru a doua oară:

— A, asta nu! Există convenții internaționale care ne opresc de la aşa ceva.

— Domnule subsecretar de stat, spuse von Braun, Führerul are mai puține scrupule decât dumneavoastră. Poate că ştiți că există o organizație numită Todt, care construieşte autostrăzi, cazemate, în sfârşit tot ceea ce cere strategia Marelui Reich. Să ştiți că Führerul nu a ezitat nicio clipă când a hotărât să folosească forțele de muncă de care dispune...

— Da, am auzit. Lagărele dumneavoastră sunt celebre, spuse cu o voce albă Armand, nelăsând să se înțeleagă dacă aproba sau nu măsurile Führerului.

Tocmai această ambiguitate a vocii făcu să sclipească un licăr în ochii maiorului.

— Dar nu v-ați spus părerea la întrebarea pe care ministrul dumneavoastră v-a pus-o...

— Domnul Tismana nu mă consultă când ia o hotărâre,

dar probabil că a voit să ştie dacă am cunoştinţă de vreo propunere a altor miniştri, în acest sens. Pe urmă, nu uitaţi că nu domnul Tismana ar putea să ia această hotărâre. Există un singur om în România care hotărăşte totul: Mareşalul.

Domnul Erikson, care înțelegea foarte bine limba germană, interveni după o lungă tăcere:

— Tocmai asta explică, în afara plăcerii de a-l cunoaşte pe domnul ministru Tismana, vizita noastră. Societatea Stroessner ar fi bucuroasă să ştie că domnul Tismana şi alții au influențat la luarea unei hotărâri în acest sens. Faptul nu ar fi lipsit de consecințe pecuniare.

„Joacă tare suedezul ăsta", gândi Armand şi-l privi pe ministru.

Tismana nu suporta genul acesta de afaceri şi chiar dacă ar fi suportat, nu-i plăceau aluziile cu martori, aşa încât răspunse evaziv:

— În primul consiliu am să vorbesc cu cei care ar putea să vă dea un răspuns la propunerea dumneavoastră şi, dacă se arată favorabili, vă voi informa.

Evelyne socotea că se băuse destul şi, excluzându-l pe generalul Dobrescu care era un mâncăcios ca şi Frânculescu, îi lăsă să se descurce singuri cu valetul Anton, care le căra mereu alte gustări. O apucase cheful să danseze. Voia mai ales să-l smulgă pe Armand de lângă doamna Hoffmann. Nu scăpă ocazia să-l umilească puțin, chemându-l nu cu autoritate, ci cu un accent al vocii care vorbea limpede despre relațiile dintre el ca ajutor al ministrului şi ea ca soție a acestuia, dacă nu ceva mai mult:

— Armand, fii drăguț, caută ceva mai săltăreț între discurile alea... Doamnele vor să danseze.

Pe urmă se-ntoarse către Tismana, spunându-i cu jumătate de glas:

— *Pourquoi restes-tu comme ça... comme une momie*? *Vas et*

invite madame Hoffmann à la danse!

Secretarul aşezase un disc cântat de o orchestră de negri din New Orleans, înregistrat în 1936 şi recondiționat la Paris de casa *Pathé Marconi*. Doamna Tismana avea un set întreg, vreo douăsprezece bucăți, aduse de un diplomat, special pentru ea. Cei care frecventau această casă cunoşteau bucățile sau încercau să le recunoască, pentru că saxofoanele şi jazz-bandul scoteau o cacofonie dulceagplângătoare, săltăreață, care crea invitaților, mai ales femeilor, o poftă nestăpânită de a dansa.

Armand îşi dădu seama că trebuie s-o salveze pe doctorița Vătămanu din ghearele lui Raul, care, după şase coniacuri, devenise şi mai agresiv. Se înclină scurt în fața ei şi femeia, micuță, cu trupul foarte fragil, dar plin de energie, cu părul alb şi bine coafat, cu reflexe violete, se ridică sprintenă şi-l urmă. Maiorul o ținea în brațe pe Evelyne şi povestea atentatul care avusese loc asupra lui, la Varşovia. Germana lui aspră se auzea din când în când, acoperită de tunetele tobelor negrilor de la New Orleans. Generalul Dobrescu bea pahar după pahar şi le povestea directorului muzeului Antipa şi domnului Calomfirescu ce ar face el dacă i s-ar încredința comanda trupelor de pe frontul de Răsărit.

— Mareşalul e moale, v-o spun eu, domnilor. Degeaba i se spune „câinele roşu”. E uşor să te răsteşti la rege, care are doar 21 sau 22 de ani, nici nu i-am numărat bine. Ce ştie el cum se conduce o țară? A fost cercetaş sau ce dracu’ a fost, a purtat pantaloni scurți, locotenent la 19 ani, şi Mareşalul, ca să-şi acorde şi lui gradul de care-ți vorbesc, l-a făcut mareşal. Nu e un lucru serios. Antonescu ar trebui să fie mână forte, să aibă un pumn ca nemții, care nu se joacă. Când aud de cuvântul umanitarism mi-e silă. Asta e bine de scris la ziare, în cărțile alea ale lui Romain Rolland, ale lui Panait Istrati, că le-am citit, dar frontul e front... Acolo se trage cu tunul, se rad sate de pe suprafața pământului, nu

putem fi sentimentali.

Directorul muzeului Antipa îl privea prostit, cu ochii împăienjeniți. Nu era băutor şi vinul greu şi dulce de Porto îl moleşise.

— Domnule general, în ce mă priveşte, ce să vă spun... Sunt cu totul ieşit din chestiune. Am 55 de ani, nu m-au mai concentrat, n-am fost o zi pe front, stau între animalele mele împăiate, am o colecție de fluturi africani, o minune... Ar trebui să-ți faci timp să-i vezi... Cât îl priveşte pe domnul Calomfirescu, el, ca industriaş...

Domnul Necşeşti dansa cu nevastă-sa, se mişca dizgrațios, lent, în contratimp cu măsurile repezi ale acestui dans, râzând, el singur, de ridicolul situației în care se afla. Domnul Tismana realiză acest lucru şi i-o aduse pe doamna Hoffmann, pe care i-o pasă, spunându-i:

— Îți ofer prilejul să-ți mai exersezi germana dumitale de la Charlottenburg.

De fapt, îl interesa soția acestuia. Nu o vedea prima oară, dar subconştientul său o remarcase la alte întruniri: o dată la Ambasada Germaniei, o dată la deschiderea unui bazar al Consiliului de Patronaj; îl intrigase silueta ei subțire, aproape fără forme şi aerul căpiat de drogată, părul acela lung şi negru, de un negru electric, melancolia intensivă din fundul privirilor. Era exact opusul celeilalte, a lui Mariejeanne, dar tocmai de-aceea îi stârnea curiozitatea.

Încercă să angajeze o conversație care s-o intereseze.

— Spuneți-mi, doamnă Necşeşti, cum vă simțiți după atâția ani de stat în Extremul Orient, după clima aceea specială, în România noastră, mai ales acum, iarna? Ori soțul dumitale a reuşit să te facă să uiți arheologia şi viața de acolo? (O, cum mai uitase ea! Şi el, Tismana, ştia lucrul acesta, nu-i scăpase atenția acordată lui Armand, pe care însă trebuia să-l prevină că doamna este foarte capricioasă şi că schimbă des partenerii.)

Diby Necşeşti se mişca cu uşurinţă. Ministrul, care nu era un mare dansator, dar se descurca onorabil, simţi o adevărată plăcere că o ţine în braţe. Alcoolul îl revigorase, moleşeala de la sosirea în Aleea Alexandru trecuse puţin. Îşi apropie obrazul de ai femeii, ca să-i simtă parfumul. Nu avea nota de cap a parfumului Mariejeannei, volatilitatea acestuia şi insistenţa grea cu care se fixa în pielea lui după ce stăteau împreună. Parfumul Mariejeannei avea un iz de răşină orientală, ceva între mirt, tămâie, mosc, un parfum uscat din lemn sau plante ţinute într-un incubator. Diferenţa dintre acest *Guerlaine*, *Mitsouko*, *Chat Noir* sau *Arpege* al doamnei Necşeşti, faţă de parfumul greu al Mariejeannei, era acela dintre caramel şi whisky. Avea ceva ieftin, nu rămânea din el unda pipărată, îndrăzneaţă, ieşită din implantarea unei esenţe de piersic sau de banană care, amestecată cu fondul ne ambră sau de lemn exotic, se fixa mai ales „după". Mariejeanne, trăită între boemii aceia rafinaţi, îi şi explicase chimia organică a transformărilor survenite după acel parfum, al cărui nume nu i-l dăduse niciodată, care se schimba în funcţie de glandele sebacee ale partenerului. Era o întreagă teorie. Pe o piele grasă, nota de cap se absorbea mai repede. Totul era în funcţie de temperatura corpului, de circulaţia sângelui şi chiar de regimul de alimentare al bărbatului cu care intra în contact. De fapt, farmecul lui Diby Necşeşti venea de la ochii care luşau puţin, îndepărtaţi de rădăcina nasului şi de la acel păr care îi acoperea umerii cu unde verzi, în care lumina candelabrelor arunca un roi de raze mereu mişcătoare, ca nişte albine de argint. Şi-o imagina la lumina unei veioze, dezbrăcată, tăcută, fumând, într-o aşteptare rigidă, aşa cum se-ntâmpla totdeauna când se culca cu o femeie pe care n-o cunoscuse până atunci. Sentimentul acela de cabrare, de aşteptare plină de curiozitate şi spaima că totul va fi ratat şi acea conversaţie fără scop cu care-l obişnuise Mariejeanne,

despre cursele de cai de la Băneasa de dinainte de război, despre marele event şi despre pariurile colosale, despre lumea îmbrăcată de vară, ah, ce timpuri! Cum se duseseră. Şi terasa aceea de pe copertina tribunei, unde se serveau cocteiluri colorate, cu bucăți de gheață în sondele cu picior înalt, şi chelnerii tăcuți şi politicoşi, şi ei care erau mai tineri, el şi Evelyne, privind cu binoclul grupul mişcător al jocheilor cocoşați peste gâtul lucios al animalelor. Acele mogâldețe mici, îmbrăcate în cazace colorate violet, roşu, oranj, roz, deodată năclăite de o sudoare care le făcea şi mai strălucitoare, şi strigătul final al mulțimii, aplaudând pe învingător sau fluierând pe cei care trişaseră cursele.

— Domnu' Tismana, nu ştiu dacă soțul meu ți-a vorbit despre un lucru mic, dar care îl necăjeşte foarte mult.

— A, nu, astăzi n-am schimbat niciun cuvânt cu el. Abia ne-am salutat. („A trecut la atac mititica, vrea s-o-ndatorez, ca să fie mai uşor accesibilă pentru mine. Un lucru care să-i permită să-mi spună odată în treacăt: «Îți mulțumesc pentru serviciul făcut, cu ce pot să-ți fiu agreabilă?» Sau aşa ceva. *Cârligul*. A! Ce jocuri frumoase am inventat noi! *Changez les dames*, *changez les sieurs*. Mereu ceva nou, mereu o căutare fără scop. Oare trăim cu adevărat? În timpul ăsta ard oraşe, sute de mii de oameni mor, sfâşiați de schije, de obuze, ah! dacă te-ai gândi la toate astea nu ți-ar mai veni să mănânci şi să dormi. Lasă că ne-ajunge şi pe noi".) Şi despre ce lucru mic e vorba, doamnă Necşeşti?

Avea nişte nări mici, fine, transparente, pe care le punctase cu o tentă albăstruie abia văzută. O vână subțire i se zbătea sub tâmpla care i se dezvelise. „A, când am să mă satur de Mariejeanne, pe doamna Necşeşti am s-o rog să-mi țină de urât. Măcar atât am s-o-nvăț: să-şi schimbe parfumul ăsta ieftin".

— Andrei a făcut o cerere de mult timp ca să obțină aprobarea defrişării a zece kilometri de pădure pentru un

drum vicinal de acces la şoseaua principală. Avem o mică moşioară la Potlogi, cu ceva pădure. Trebuie să facem un ocol de 22 de kilometri din cauza acestor zece, pe care vrem să-i defrişăm.

— Al cui e locul în care ar urma să fie făcută lucrarea, doamnă?

— E al Statului.

Trompetiştii din New Orleans încetaseră cu mugetul lor de alămuri, ministrul îi sărută mâna şi o conduse spre *cassapanca* pe care se mai aflau acum doamna Frânculescu şi doamna Hoffmann.

— Ei, atunci e ceva mai greu. Sigur că se poate face, dar fiind vorba de Stat, trebuie să obţinem aprobarea ministrului Silviculturii. Ăsta e mai încuiat, e un militar, l-a inventat Mareşalul. Dar vă promit că mă interesez.

— Când să vă mai întreb?

Îl ţinea de braţ şi-i aruncă una din acele priviri scurte şi încărcate de o elocvenţă specială. Glasul ei sugera o intimitate care-i plăcu lui Tismana.

— În vreo câteva zile. Îmi cunoaşteţi telefonul de la birou, nu-i aşa?

Doamna Necşeşti nu mai avu timp să răspundă, dar se presupunea că-l ştie, pentru că Evelyne se plantă între ei.

— Diby, *méfie-toi de ce vieux Don Juan*. Ce iei? o întrebă pe doamna Necşeşti.

— Numai vin, altceva nu se mai cuvine. O să mă-mbăt, draga mea.

Îl abandonară pe ministru şi făcură un tur scurt al salonului. Când rămâneau ele două, aveau să-şi facă confidenţe.

— *Et Armand*? o întrebă, cu o curiozitate aproape lubrică, Evelyne.

— *Toujours glacial*, *muet*... *il ne hasarde pas*.

— Din partea mea ai toată libertatea, deşi sunt puţin

geloasă.

Şi izbucniră amândouă într-un râs ascuţit, ca două eleve care au făcut o şotie bună. Atmosfera se încălzise bine, invitaţii vorbeau mai tare. Generalul Dobrescu explica nenorocitului de Frânculescu cum a şarjat primele linii de apărare ale Odessei.

— Dacă vrei să ştii, cavaleria este o armă demodată, dar, neavând destule tancuri, au fost buni la ceva şi caii. Băieţii mei au murit pe capete, dar s-au umplut de glorie. Te rog să mă crezi că ruşii, admiratori ai acestui animal care le aminteşte de zei, au apreciat şarja noastră...

Răsturnat în fotoliul lui, Raul îl prinsese acum pe domnul Necşeşti, mare amator de cancan, chiar dacă ştirile despre curtea regală veneau cu o întârziere de un deceniu, dacă nu mai mult. Cât fusese el de bogat, nu ajunsese până în preajma intimilor palatului, asta poate fiindcă stătuse mult timp în străinătate, iar când venea în ţară nu frecventa decât câţiva oameni. Refuzase în tinereţe un post de consilier, socotind nedemn să muncească la averea pe care o avea, chit că acel post era mai mult onorific.

— Dragul meu, dacă vrei să ştii, regina Maria nu era aşa cum au prezentat-o ziariştii de scandal. Afacerea Boyle avea şi un alt substrat. Colonelul canadian îi adusese tezaurul şi asta comporta unele riscuri, te rog să mă crezi.

Şi ce face o doamnă de condiţia ei, chiar regină fiind, în astfel de situaţii? Poate să-i ofere, vulgar, o sumă de bani? Şi atunci s-a oferit pe sine. Preţul era bun pentru ambele părţi, cred eu. Nu eşti de aceeaşi părere?

— Ce să-ţi răspund, dragul meu?

— Ţi-aş mai cita un caz care demonstrează cam acelaşi lucru, adică faptul că dama nu era dusă de pe lume, tot timpul numai amatoare de plăceri. În vara anului 1921, când Jean Hrissoveloni trăgea tare în afacerile sale economice, avea pe vremea aceea sucursale la Paris şi la

New York, pe ăsta-l ştii. El este inventatorul *automobilelor ambulanţe Regina Maria* din timpul războiului. Plătea toate năzbâtiile suveranei. Trebuie să-ţi mai spun că, pe lângă faptul că dama era prietenă cu Hrissoveloni, mai întreţinea şi legături deocheate cu soţia acestuia, Sibyle. Trampa, ca să zic aşa, le-o făcuse Simky Lahovary, confidenta reginei şi prietenă a familiei Hrissovelemi. Când a mers la Paris, regina a tras la faimosul hotel *Mont Germont*, în rue de la Reine. La Bucureşti, scandal, îţi închipui, pentru că se compromisese familia regală. Înţeleg să te culci cu un bărbat, dar să te dai în stambă în capitala lumii, asta întrecuse măsura. Lucrul este strict autentic, mi l-a povestit Argetoianu. Scurt pe doi, *madame* s-a mutat la *Ritz*, n-avea ce să facă, la sfatul acestuia.

Domnul Necşeşti ţâţâia admirativ:

— Ce spui, domnule!

— Altă dată, dacă vrei să ştii cum stătea casa regală, te rog să mi te adresezi cu încredere. E-he, când am să-mi scriu eu memoriile, o să fie prăpăd. Multă lume o să dorească să cumpere aceste pagini înainte de a intra în librării. Tot de la Argetoianu ştiu că, încă de pe vremea Elizabetei, s-a instituit un obicei foarte costisitor pentru ţara noastră. Vorbesc de Elizabeta cea mică, care s-a căsătorit cu diadohul George. La căsătoriile regale, şi au fost destule, Carol cu Elena şi ăia doi de care ţi-am pomenit, Averescu a pus oraşele, judeţele, regimentele şi asociaţiile să facă daruri perechilor regale. Întrebată asupra preferinţelor, ştoalfa aia mică de Elizabeta nu s-a sfiit să răspundă că vrea scule şi pietre preţioase. Lumea a dat scule, ce era să facă? A oferit şi guvernul un giuvaier de un milion şi ceva şi uite-aşa s-a creat o tradiţie care a fost urmată de guvernele următoare, cu prilejul căsătoriei principesei Mărioara cu regele Alexandru şi a principesei Ileana cu arhiducele Anton. Şi asta când se-ntâmpla, în aprilie ’31-mai ’32, când prim-

ministru era Iorga! Pe Iorga îl ştii că era un tip al dracului, dar aşa apucase, aşa a făcut şi el.

Domnul Ionescu-Tismana se apropiase, dând să i-l smulgă pe Popescu-Necşeşti fratelui său.

— Mai lasă-l, dragă Raul, că i-ai împuiat capul cu basmele tale!

Raul îl fixă cu o privire încărcată de ură, augmentată şi de coniacul *Courvoisier*, care începuse să lucreze asupra lui.

— Şi încă nu i le-am spus pe toate, Puiule. Să vezi *ce-o* să fie când o să-i povestesc cum m-ați dezmoştenit tu şi cu maică-mea. Cum m-ai lăsat în sapă de lemn, numai pentru că n-am avut timp să mă ocup de afacerile mele personale. A, asta ar fi foarte instructiv pentru dumneata, domnule Necşeşti. Nu vrei să mă asculți?

Armand, simțind că din moment în moment conversația poate să ia o turnură neplăcută pentru ministrul său, se apropie rapid, oferindu-i lui Raul încă o încărcătură de coniac.

— Totdeauna la timp, Armand, totdeauna la timp. Eşti un secretar simpatic. Îți cunoşti foarte bine meseria.

Ionescu-Tismana îl înşfăcase de braț pe Popescu-Necşeşti şi-l târî spre grupul de femei, cărora Evelyne le povestea ultimele anecdote despre madam Antonescu şi vizitele ei făcute la Patronaj.

— Armand, ştii ce m-am gândit? Am să-ți permit să-mi spui pe nume: Raul. De altfel, eşti cel mai interesant din gloata asta de-aici, te rog să mă crezi. Te-am bănuit că eşti un tip ordinar, căzut pe capul familiei noastre. Dar suspectându-te atâta, mi-am dat seama că eşti onest. Nu garantez că i-ai scăpat lui Evelyne, pentru că ea nu iartă pe nimeni şi nimic. Cât îi sunt eu de cumnat, dacă aş fi venit mai devreme în casa lui frate-meu, te rog să mă crezi că nu m-ar fi cruțat. Şi, la drept vorbind, e-he! în urmă cu zece ani arăta bine de tot. Şi acuma arată bine, ascultă pe un arbitru

care a preţăluit multe femei la viaţa lui. Aşază-te, te rog, lângă mine şi bea ceva, pentru că nu-mi place să golesc singur paharele. Idiotul ăla de Necşeşti a fugit când a auzit că vreau să-i spun nişte chestiuni delicate de familie. Dar asta nu mai are nicio importanţă pentru mine acum. M-am resemnat.

Mâine-poimâine vin bolşevicii şi or să ia tot. N-o să am o mai mare satisfacţie decât aceea de a-l vedea pe Puiu sărac. *Les écumeurs*, *eux-memes écumes*. Am să mă-mbăt o săptămână de bucurie, dar ţie tot am să-ţi spun, deşi sunt beat şi m-am defamiliarizat de termenii ăia juridici, pe care nu pot să-i sufăr. De altfel, toate pledoariile avocaţilor mei în procesele deschise împotriva lui Puiu se bazau pe un simplu principiu de drept: poţi fi cu adevărat proprietar al unui bun numai dacă actul de proprietate era dobândit *nec clam*, *nec vi, nec precario*... Ştii la ce cugetam azi-noapte, gândindu-mă la iminenta sosire a tatălui tău vitreg, Arghirescu? Că noi suntem două victime ale acestei familii: eu a lui Puiu şi tu a Evelynei şi că ar trebui să ne aliem. El m-a deposedat pe mine, iar ea de ce crezi că te-a adoptat atât de repede şi l-a pus pe Puiu să-ţi dea postul de secretar? Pentru ca nu cumva să revendici partea de moştenire a mamei tale, care ţi s-ar cuveni de drept şi pe care mai mult ca sigur că Arghirescu, ca un tip feroce ce este, o va cere cu siguranţă, în calitate de soţ al răposatei. Dacă mai ţin bine minte, după lege aveţi drepturi egale la această moştenire. Nu mai ştiu însă dacă arghirofilul ăsta de Puiu n-a reuşit să-şi topească, în propria-i avere, averea nevestei, deşi Evelyne nu-i o tâmpiţică, trăieşte cu picioarele pe pământ. A, dar mai bine să nu ne mai gândim la asta. Oricum, să ştii că de-abia l-aştept pe Arghirescu, pentru că nu simt o mai mare plăcere decât aceea de a asista la ruinarea fratelui meu. O să ţi se pară curios, dar nu pot să-l iert până mor.

Pe la zece şi jumătate, invitaţii începuseră să se retragă.

Primii care plecară fură suedezii, însoțiți de doamna Hoffmann şi de maior. La cinci minute după asta, cum dicta buna creştere, Calomfirescu şi soții Frânculescu plecară şi ei, îmbrățişându-se cu Evelyne. Doamna doctor Vătămanu profită de asta ca să-i însoțească. Pe la unsprezece şi un sfert, Popescu-Necşeşti, destul de bine dispus, susținut discret de Diby Necşeşti, îşi luară şi ei rămas bun de la gazde. Bătrânul boier îi şoptea precipitat nevestei în ureche, destul de tare, ca să fie auzit şi de ceilalți:

— *N'oublié pas le pourboir pour maître Anton*.

Valetul, înghețat, drept, cu privirile impersonale, primi bacşişul cu dexteritate, îl vârî într-un buzunar al fracului, ținu blana de chinchilla a doamnei şi, până ce aceasta îşi potrivi gulerul în oglinda din micul vestibul, îl ajută pe Popescu-Necşeşti să îmbrace paltonul cu guler de blană de vidră, care îi mulțumea, bătându-l uşor cu „degetele pe obraz:

— *Merçi*, *merçi*, *mori vieux*.

Ultimul plecă generalul Dobrescu care, deşi nevastă-sa îl îndemna agasant să meargă acasă, se apropiase de fotoliul lui Raul şi-l pisa pe acesta cu asaltul cavaleriei de la Odessa. Fratele ministrului însă era incapabil să mai asculte ceva. Ochii îi deveniseră sticloşi şi nu spunea decât un singur cuvânt:

— *Merde*!

*

Expresul *Ostende-Constantinopole* oprise de trei minute în gara Basel. De la o fereastră a vagonului-restaurant, care fu lăsată uşor în jos, un bărbat corpolent, îmbrăcat într-un costum *gris-fer*, din stofă englezească privea prin ochelarii săi fumurii, foarte nepotriviți pentru ora înaintată, peronul aproape pustiu, de-a lungul căruia cărucioarele cu bagaje ale *treger*-ilor cărau geamantanele de piele ale puținilor călători ce abia coborâseră. De undeva se simțea un curent

rece de aer, deşi nu s-ar fi spus că este prea frig în acest sfârşit de ianuarie. Necunoscutul de la fereastră îşi privi impacientat ceasornicul de la mână. Peste un minut, expresul avea să pornească. Conductorul staţiei inspecta închiderea uşilor vagoanelor care pocneau pe rând, cu un zgomot sec. *Haut* – parleur-ile ce se îngânau de-a lungul copertinelor de metal anunţau staţiile următoare.

— În sfârşit! mormăi domnul Sorin Arghirescu, zărind prin uşa de cristal a *ieşirii* către peron o siluetă care străbătea ultimii douăzeci de paşi ce-l despărţeau de tren, în pas alergător.

Un tânăr îmbrăcat într-un hanorac verzui, cu capişon, în pantaloni mulaţi pe corp, cu bocanci cu crampoane, purtând cu uşurinţă o pereche de schiuri canadiene din lemn de *hikori*, săltă pe treapta ultimului vagon, în timp ce trenul se şi pusese în mişcare. Prin faţa geamului, care fu ridicat cu o încetineală studiată, domnul Sorin Arghirescu mai putu citi cele câteva reclame care recomandau în neutrala Elveţie, în aceste timpuri de război, să practicăm, cu toţii, schiurile la Saint Moritz, sau să bem apă de Evian... Reclama franceză se scorojise, părea o rudă săracă, implantată între strigătoarele recomandări ale firmelor de turism din Geneva, Bâle sau Bad Godesberg. (Reclama germană cu litere proaspăt vopsite atrăgea cel mai mult atenţia călătorilor.)

Domnul Sorin Arghirescu se aşează la masa de la care se ridicase şi îi privi pe cei doi interlocutori care îl însoţeau în această călătorie.

— E-n regulă? întrebă cel din dreapta (1, 94, tuciuriu, muşchi de luptător de *catch*, pe care hainele stăteau ca pe un manechin prost croit).

— S-a urcat în tren. Credeam că-l pierdem.

— Cum facem? întrebă cel de-al doilea însoţitor.

— Mergeţi la capătul vagonului şi aşteptaţi acolo până

termin conversația cu el. Tipul o să coboare la Budapesta...

Cel de-al doilea însoțitor al domnului Arghirescu nu arăta, nici el, prea prost hrănit. Se mişca în felul boxerilor, adică legănându-şi brațele, prea lungi, parcă, de-a lungul unui trup ceva mai îndesat, dar elastic. Sprâncenele foarte dese, care îi acopereau aproape ochii sălbatici, îi dădeau un aspect de gorilă scăpată din manej, dar pentru conductorii acestui tren apariția unor astfel de indivizi nu constituia niciun fel de surpriză. Printr-o convenție tacită, încă din 1940, acest tren era salonul umblător al tuturor spionilor din Europa. Agenți cu aspect de profesori universitari, ținând în neutrala Elveție conferințe despre demografia Indiei: emuli de-ai lui Khrishnamurti, îmbrăcați în costume indiene; femei foarte elegante purtând rochii şi blănuri de contrabandă aduse din Franța sau ciorapi de mătase de la Milano; colonei ai serviciilor secrete, deghizați în preoți catolici sau însoțitori de vagoane; oameni de afaceri care sub masca unui comerț onorabil se ocupau în realitate cu traficul de devize; în sfârşit, toată acea pleavă care se ridică deasupra tuturor evenimentelor pentru a face averi mari, cu prețul vieților omeneşti, indivizi lipsiți de scrupule, care mai târziu deveniseră directori de cazinouri în America de Sud, crescători de vite în Texas sau proprietari de hoteluri pe Coasta de Azur, cei mai mulți dintre ei se cunoşteau unii pe alții, se menajau cu discreție, pactizau din interes, se vindeau unul pe altul când nu mai aveau ce face şi nimeni nu se mira auzind, din când în când, că vreunul fusese călcat de vreun automobilist beat în Norvegia sau căzuse din metroul parizian.

Pe Arghirescu îl neliniştea două persoane care nu aveau aerul comun al acestui salon de impostori: un bărbat scund, îmbarcat la Marsilia, în port, cu un aer de docher, dar pe care mâinile fine, lipsite de orice urmă de efort îl trădau, şi un fel de vânător tirolez, dotat cu un costum din recuzita

Lipscanilor noştri, atât de prost croit, încât nu putea să înşele pe nimeni. „Ăsta, al doilea, e trimis de poliția română, gândi domnul Sorin Arghirescu, deci e cu cântare pe undeva". În concluzie, unul dintre însoțitorii săi nu era chiar atât de sigur cât bănuise. Dar celălalt? Putea fi ori un om al Gestapoului, ori unul al Intelligence-ului. Pentru a-şi masca uşoara nervozitate pe care o avea încă de la intrarea pe teritoriul elvețian, domnul Arghirescu desfăcu ziarul *Deutsche Algemeine Zeitung* din ziua aceea, citind că Mareşalul Antonescu al României era aşteptat peste câteva zile la cartierul general al Führerului, la invitația lui von Ribbentrop şi a mareşalului Göring. În acel moment, uşa glisantă a vagonuluirestaurant pocni şi domnul Arghirescu auzi paşii greoi ai schiorului. O uitătură scurtă în stânga lui îi spuse că hamalul marseillez, îmbrăcat într-un costum de excursie, privea, şi el, spre tânărul cu o față arsă de soare, surâzător, politicos, care întrebă în limba germană dacă poate să ia loc la masa domnului Arghirescu.

— Poftim, cu plăcere, se angajă acesta într-o conversație ocazională. Veniți de la schi?

— Da, mă antrenez pentru campionatele de la Garmisch.

Parola fusese spusă, aşa încât Arghirescu îi întinse un pachet cu țigări, întrebând:

— Fumați?

— Nu, mulțumesc! Veniți din Franța?

— Da. Am lichidat nişte afaceri, merg în România la rudele mele, într-o vizită.

Falsul vânător se şi lăsase pe spate după prostul obicei al agenților ageamii, ca să tragă cu urechea. Arghirescu zâmbi, făcu un semn țalului să i se aducă o cafea şi întrebă într-o doară pe cel din fața sa:

— Cum e vremea în munți?

— Soare, frumos, fete şi mai frumoase... şi surâse cu o dantură puternică şi albă ca laptele.

Îşi aşezase, neglijent, alături, pe masă, un aparat de fotografiat, în teaca lui de piele, cumpărat în Elveția şi în care se aflau deja câteva clişee care îl interesau foarte mult pe domnul Arghirescu, dar nu numai pe domnul Arghirescu.

*

A doua zi de dimineață, domnul Arghirescu se trezi pe la şapte. Cuşeta în care dormea se răcise. Trase perdeaua şi privi prin geamul murdărit de fumul de cărbune. Un peisaj alb, monoton se desfăşura înaintea ochilor săi. Pe coridor se auzeau vocile celor doi însoțitori care vorbeau în gura mare, crezând că nimeni în vagonul de dormit nu ştie româneşte. Unul dintre ei povestea cu haz o aventură cu o femeie în oraşul Bordeaux, în urmă cu o lună. Desfăcu lavaboul, se spălă rapid până la brâu după un vechi obicei, îşi privi chipul uşor îmbătrânit şi începu să-şi săpunească obrazul, cu atenție. Bărbieritul de dimineață era una din plăcerile zilei pentru acest fost militar. Trenul îşi încetini mersul. Se apropiau de Budapesta; apărură periferiile oraşului, cu siluetele lor negre punctate de urmele de zăpadă. Oraşul părea părăsit, avea ceva paşnic, incredibil în astfel de vremuri. Se auzeau acele liniilor schimbate, pocnind uşor, pe urmă Arghirescu văzu cabinele de control ale gării şi peroanele se apropiară încet, în scrâşnetul frânelor. Un grup de nemțoaice, îmbrăcate în uniformă de război, se agitau spre scările vagonului învecinat. Arghirescu îşi spălă fața grăsuță cu apă rece, tamponându-şi obrazul cu prosopul pluşat, pe care îl scoase dintr-un mic geamantănaş, care lăsa să se vadă aparatul de fotografiat *Leika*, pe care schiorul se prefăcuse a-l uita pe masa vagonului-restaurant. O privire scurtă şi călătorul înregistră amănuntul că hamalul marseillez îl urma cu un aer absent pe cel ce-i predase marfa. „Probabil că am fost pasat altuia”, gândi, în timp ce-şi îmbrăca impecabila cămaşă albă, de mătase milaneză. Lucrul avea să fie confirmat peste zece minute,

când, însoţit de cele două gorile, îşi lua micul dejun şi cafeaua cuersatz, servită în banalele ceşti ale serviciului trenului internaţional.

Vânătorul îmbrăcat pe Lipscani era la postul său, cu acelaşi aer obsecvios, care-l trăda de la distanţă. *Schimbul* hamalului de la Marsilia era format de data asta din doi indivizi: un bărbat de circa 35 de ani, gras, asudat, cu ochelari cu multe dioptrii, parcă abia văzând însoţitorii din vagon, mâncând cu poftă debreţini înmuiaţi într-un sos ardeiat şi bând palincă dintr-o ploscă îmbrăcată în postav. Lângă el, ca şi când nu s-ar fi cunoscut, privea cu scârbă, la celălalt, un tip slăbănog, tuberculos, cu ochii reci şi invidioşi, îmbrăcat prost, dar nu atât de prost ca să nu justifice prezenţa lui în acel loc. Cel gras povestea în ungureşte, ca să fie auzit de toţi cei din jur, că merge să plaseze câteva vagoane de vin de Tokay undeva, în Bulgaria.

— Când mă uit la voi mă apucă groaza, constată cu glas tare domnul Arghirescu, privind la însoţitorii săi, care ceruseră ouă cu şuncă şi bere.

Cei doi râseră tâmp, cu aerul că gustă gluma şefului lor.

— Se poate, coane Sorine, că n-oi vrea să arătăm ca Robert Taylor. Noi atâta ştim: să tragem prin buzunar!

— Pentru asta ne-ai angajat, nu? se miră şi sprâncenatul.

— Aveţi şi voi dreptate, măi băieţi, acceptă Arghirescu, aşezându-şi mai bine micul geamantan de care nu se despărţea nici la masă.

— Şi, de fapt, ce te-a apucat aşa un dor să te întorci în ţară? Războiul-război, nemţiinemţi...

Arghirescu îi măsură disprepuitor:

— Mă, chiar dacă vă spun, voi tot n-o să-nţelegeţi. Mă duc, stau o săptămână, lichidez ce bunuri mai am, că vin ruşii, cumpăr nişte covoare şi bijuterii şi mă-ntorc la bază. Vin vremuri grele pentru Europa.

— Şi cu afacerile din Franţa?

— Ei, afacerile din Franța ați văzut cum merg. Prost! Nu te lasă franțujii, nu te lasă nici nemții. Fiecare face din războiul acesta o afacere. Ca români, noi tot *meteci* rămânem, aşa că trebuie să ne gândim încotro o luăm. Eu am mai trăit în Argentina, am relații acolo. Dacă lichidez treburile din România, îmi trebuie un an ca să fac bani gheață şi să găsesc pe careva să mă scoată din Franța. Dacă o să fiți băieți cuminți şi o să ascultați, papa Arghirescu o să aibă grijă şi de voi.

Pe uşa vagonului-restaurant, cea din capul culoarului, spre care se uita Arghirescu, îşi făcu apariția un grup de clovni: o balerină cu părul roşcat, îmbrăcată într-o rochie decoltată, dansând pe poante între mese şi bătând uşor dintr-o daira caucaziană. Era urmată de un pitic gras, dar foarte agil, care executa salturi mortale, evitând pe chelnerii care aduceau tăvile cu ceaiuri fierbinți. Grupul acesta straniu era încheiat de un arlechin cam rebegit, cu un nas de carton legat cu gumilastic şi cu obrazul înecat într-un strat gros de făină. Păreau veseli şi nu prea veseli, aveau figurile lihnite (dacă îl excludem pe piticul cel săltăreț) ale oamenilor prost hrăniți, aflați mereu în turnee şi câştigându-şi o pâine amărâtă, pe unde apucau.

Însoțitorii lui Arghirescu se amuzau cinstit de schimele făcute de arlechin.

— Voi aveți ceva mărunt să le dăm pârliților ăstora? întrebă Arghirescu.

Luptătorul de *catch* se scormoni în buzunarele lui largi şi scoase o grămadă de mărunțiş format din franci francezi, elvețieni şi mărci germane, aruncând un pumn de monede în dairaua întoarsă cu fața în sus a dansatoarei care şi începuse să facă cheta. Vânătorul tirolez se prefăcea că urmăreşte peisajul de-afară. „Ăstora li se dă o alocație proastă”, gândi Arghirescu. „Te miri că au şi cu ce să-şi plătească cafeaua la restaurant”. În schimb, negustorul de

vinuri aşternuse ostentativ o hârtie de o sută de pengo în palma dansatoarei, căreia îi arunca priviri promițătoare. Tuberculosul scăpă şi el ceva mărunțiş în daira şi desfăcu un ziar unguresc care anunța lupte crâncene la Sevastopol. Domnul Arghirescu simți în aceeaşi secundă privirea insistentă a piticului, fixată asupra lui. Întoarse capul şi văzu doi ochi verzi, reci, fără lumină, că ai păsărilor împăiate, care îl fixau fără curiozitate, ca pe un lucru neînsuflețit. O senzație neplăcută îl făcu să asude; era un om cu mult sânge rece, trecut prin ciur şi prin dârmon, avea idiosincrazii numai la privirea reptilelor şi acum, în mod ciudat, simțea o uşoară frică inexplicabilă. Domnul Arghirescu îşi mută atenția spre femeia cu dairaua, şi ea cu un obraz glacial, cu un păr de norvegiană, aspru, vopsit în culoarea *garanzza*, mascând un chip fără identitate. Arlechinul, cu obrazul lui lăptos, famelic, îi producea aceeaşi frică fără sens. „Ce dracu', mi-au slăbit nervii, ori ce am?" se întrebă şi făcu semn ţalului, cerându-i să-i aducă ceva de băut.

— O palincă, un *Schnaps*?

— Un *Schnaps*, te rog! îi răspunse nervos, aruncând privirea prin geamul aburit.

— Vine viscolul, spuse sprâncenatul, mestecând încă ceva, un rest de pâine sau de şuncă şi clefăind uşor.

— De unde ştii? întrebă luptătorul de *catch*.

— Taică-meu era cioban în munții Macedoniei. Am eu semnele mele.

Domnul Arghirescu asculta fără să vrea conversația celor doi, nereuşind să-şi ia privirile de la talgerele pe care piticul le arunca cu dexteritate în sus, prinzându-le şi aruncându-le din nou în aer.

— Mai dă-i ceva, Bişteo, piticului ăsta, să ne scutească.

Acela se scotoci iar în buzunarele largi şi mai trânti un pumn de mărunțiş în dairaua femeii.

Macedoneanul privea atent câmpia înghețată, care începuse a se zbici la un vânt nevăzut.

— Ascultați la mine, ne înzăpezim. Într-o oră începe viscolul.

Arghirescu cântărea această eventualitate cu destulă neplăcere.

— Atâta ne-ar trebui. Nu-mi place să-ntârzii.

*

Ceea ce prevăzuse însoțitorul domnului Arghirescu se întâmplă. Expresul *Ostende-Constantinopole* fu oprit într-o gară mică, cu un nume imposibil de reținut şi conductorul anunță pe călători că, întrucât se lucra la deszăpezirea liniei, era posibilă o întârziere de câteva ore. De altfel, crivățul şi începuse a arunca peste pustă bicele lui de gheață, care izbeau mărunt în geamul compartimentului. Până la masa de prânz, domnul Arghirescu jucă pocher cu mână moartă cu cei doi însoțitori ai săi, înjurând mărunt capriciile vremii şi neputința feroviarilor unguri de a deszăpezi mai repede linia ferată. Pe la ora 14 sună clopoțelul, rarii călători ai acestui tren de lux se îndreptară, unul câte unul, spre vagonul-restaurant, reluându-şi locurile la mese. Domnul Arghirescu se odihnise un ceas înainte de a lua masa, trimițându-şi gorilele pe coridor, ca să fumeze, întrucât nu suporta fumul gauloiselor. Voia să recapituleze lucrurile pe care le avea de făcut la Bucureşti, să pună ordine în gândurile sale atât de încâlcite.

Aşadar, omul căruia trebuia să-i predea clişeele primite de la schior îl aştepta undeva pe drumul spre Bucureşti, în țară; afacerea cu vânzarea conacului de la Dobroteasa şi a pădurilor de la Bălceşti fusese încheiată cu avocații tocmiți de sora lui; mai rămâneau câteva lucruri încurcate, via de la Cercelu, nişte izlazuri de la Drăgăşani şi casele din Jianu, pentru care cumnatul său îi promisese toate facilitățile. Un singur lucru îl neliniştea: prezența celor doi însoțitori care

aveau un trecut nu tocmai curat. De altfel, îi întrebase dacă venirea lor în România i-ar pune în primejdie, dar ei negaseră, având probabil, la rândul lor, de aranjat nişte lucruri în țară. „În sfârşit, văzând şi făcând", îşi spuse călătorul.

Mica întârziere de câteva ceasuri se transformă într-o lungă aşteptare de 24 de ore. După controalele de rigoare, granița românească fu trecută pe la ora nouă seara, tocmai a doua zi. Trenul îşi reluase mersul, încercând să-şi sporească viteza ca să mai scoată din întârziere, dar încurcăturile tot se iviseră. Mă rog, cei de la Bucureşti probabil fuseseră înştiințați de întârziere, aşa că, mai liniştit, domnul Arghirescu luă o cină frugală în vagonul-restaurant. Le interzisese celor doi să bea ceva atâta vreme cât se aflau în călătorie. Câte un pahar de bere, da, dar atât. Dormiseră cu schimbul, fiecare câteva ore, dar n-arătau prea în formă, pentru că orele trecuseră şi oboseala îşi spunea cuvântul.

— Păreți cam dărâmați, îi spuse Arghirescu sprâncenatului, îndreptându-se spre culoarul care ducea spre cuşeta lui de dormit. Aş vrea să rămâneți amândoi pe culoar şi să mă păziți.

— S-a-nțeles! Doar pentru asta ne plătiți.

— Dar dacă se mai face vreun control, ceva?

— Ce control să se mai facă, că ne-au pipăit destul şi grănicerii unguri şi cei români. Actele sunt în regulă, ori ale voastre nu-s?

— Se poate? se miră luptătorul de *catch*.

Arghirescu ar fi fost bucuros să scape odată de toate încurcăturile care-i mai rămăseseră de rezolvat şi să se vadă din nou în Parisul care, chiar ocupat de nemți, îi oferea mai multă siguranță decât Bucureştiul despre care auzea vag din ziare şi de la radio ca despre un ținut foarte îndepărtat şi aproape necunoscut. Singura plăcere la capătul acestei

călătorii rămânea revederea cu Evelyne şi cu cumnatul său, un om foarte agreabil, cu care se-ntâlnise în străinătate de câteva ori.

— Noapte bună! Să nu mă deranjeze nimeni. Numai dacă ia trenul foc să mă treziți. Dacă se mai face vreun control la paşapoarte, pentru că ăştia sunt capabili de orice în vremurile astea, iată-l pe al meu, li-l arătați, are toate vizele, dar să nu mă treziți. Vreau să fiu freş când ajung la Bucureşti.

Trânti uşa compartimentului, se încuie şi simți o răcoare ciudată. Privi geamul care era ridicat, dar nu încuiat, cum credea el că-l lăsase. O dungă subțire de frig pătrundea abia perceptibil pe sub rama de sus. O împinse uşor, închise clapeta şi începu să se dezbrace cu a lene explicabilă. Îşi puse pijamaua, privi grămada de geamantane din plasă, erau trei sau patru, mari, burduhănoase, cumpărate de la *Galeries Lafayette* din Paris, încărcate cu lucruri pentru rude: stofe, rochii, pantofi italieneşti, ciorapi de mătase, în sfârşit costumele lui impecabile, pe care le schimba în fiecare zi, cămăşile aşezate într-un geamantan special, ciorapii şi pantofii puşi în cutiile lor de carton, pe şanuri. În compartiment începuse să se încălzească. Deşi era obosit, nu-i era somn. Făcu o ultimă verificare în micul geamantan de mână pe care-l deschise, privind cu grijă la aparatul uitat de schior. „Dacă mă gândesc bine, pe băiatul ăla bronzat or să-l curețe. Noroc că nu ştie prea multe despre mine, e numai un biet curier. Dar de ăştia din tren cum scap? Evident că vânătorul tirolez este trimis de cumnatu-meu, dar ceilalți doi?"

Şi cu aceste gânduri încurcate, simți cum adoarme.

*

Expresul *Ostende-Constantinopole* trecuse de gara Chitila şi micşorase viteza. La capătul vagonului veghea de mai bine de o oră vânătorul tirolez, care renunțase să facă pe

absentul la cele ce se petreceau în vagon şi-i salutase pe cei doi însoţitori ai domnului Arghirescu încă la ieşirea din compartimentul său, ca şi când s-ar fi cunoscut de mult.

— Îl cunoşti? întrebase Bişţea.

— Nu cred să fi avut plăcerea, răspunsese celălalt.

— Atunci ce l-a apucat cu politeţea asta cu noaptea-n cap?

Luptătorul de *catch* dăduse din umăr.

— Ştie-l şi pe el Dumnezeu.

Expresul se strecura acuma printre vagoanele aflate în remiză, între care se zăreau, abia camuflate, bateriile antiaeriene ce apărau Bucureştiul. Soldaţii, fumând în pâlcuri, băteau cu bocancii zăpada murdărită de cărbune. Pe lângă ei se strecurau, ca nişte ţipari, alte trenuri cu ferestrele încă luminate. Ziua se anunţa neguroasă, plină de burniţă.

— Nu crezi că ar trebui să batem în uşă? Se pare că barosanul a luat vreun somnifer.

— N-ai auzit nicio mişcare dincolo?

— Nu. Mai aşteptăm un minut.

Din capul coridorului, tirolezul se apropie şi le ceru un foc.

— Permiteţi?

— Vorbiţi româneşte? întrebă macedoneanul. Cu costumul ăsta n-aş fi zis că sunteţi de pe-aici.

— Vin de la o vânătoare din Germania. Am fost trimis cu Corpul vânătorilor de munte într-un concediu. Camarazii au rămas acolo, eu m-am întors, fiindcă mi s-a îmbolnăvit mama. Dumneavoastră?

Sprâncenatul privi la celălalt, apoi răspunse în dorul lelii:

— Şi noi, pe la Bucureşti, pe la rude.

— Veniţi de departe?

— De la Bordeaux.

— Ăsta pe unde mai e?

— N-ai auzit de vinul de Bordeaux? Din Franţa, tăticule.

— A, m-am lămurit.

Bişte a bătu tare în uşa compartimentului. Trenul trecuse de Podul Grant şi se zăreau capetele peroanelor Gării de Nord în ceaţă, ca nişte boturi de pachebot.

— Domnu' Sorin, deşteptarea! Am sosit!

Niciun răspuns, nicio mişcare.

— Domnu' Arghirescu, scoal', dom'le, că am ajuns!

Cei doi se priviră un minut lung, ca şi cum nu s-ar fi văzut niciodată.

— Dar asta ce-o mai fi?

Şi bătură în acelaşi timp amândoi, cu pumnii, în uşa compartimentului. Tirolezul înţelese că ceva nu era în regulă şi găsi că nu mai avea niciun rost să se ascundă.

— Îmi permiteţi? Sunt agentul Crăciunescu din Siguranţa Statului, însărcinat cu paza domnului Arghirescu pe traseu. Dumneavoastră probabil că-l însoţeaţi.

— Chiar aşa, spuse sprâncenatul şi mai bătu o dată, cu deznădejde, în uşă: Domnu' Arghirescu, zi-i, dom'le, ceva, nu ne mai freca atât...

Agentul Crăciunescu scosese din buzunar un paspartu şi făcea semne conductorului de tren care se ivise, şi el, în celălalt capăt al vagonului, însoţit de un ungător de osii, cu faţa plină de negreală, de i se vedeau numai ochii albi, parcă speriaţi (era, dar nici Crăciunescu, nici cele două gorile ale lui Arghirescu n-aveau de unde să ştie, Tronaru, omul Colonelului, cu care se întâlnise în bodega „La cinci lei").

— Ce s-a întâmplat, domnilor?

— Deschide mai bine! zise agentul Crăciunescu, făcându-i loc.

Pe canapeaua făcută pat a compartimentului zăcea Sorin Arghirescu. O incizie fină îi retezase carotida. Agentul Crăciunescu constată rece:

— Omorât în somn, dintr-o lovitură, cu o tăietură de brici. Treabă de profesionist. Dumneavoastră aţi stat toată noaptea în uşă, nu v-aţi mişcat de-aici, nu-i aşa?

Cei doi, încă uluiți de neașteptata privelişte, nu ştiură ce să răspundă mai întâi.

— Desigur. Nu ne-am mişcat deloc. Am vegheat cu rândul pe podele, câte unul, şi am aținit, dar n-a trecut nimeni pe coridor. Era imposibil să intre cineva şi să nu-l auzim.

Trenul frâna şi de pe peroane se auzea murmurul nedesluşit al mulțimii ce se înghesuia cu bagaje spre alte trenuri.

— N-a intrat prin coridor, evident, zise agentul Crăciunescu şi le arătă fereastra deschisă a compartimentului. Mai curând pe aici. Apoi se adresă conductorului: Au coborât toți călătorii?

— Da. Nici nu erau prea mulți. O doamnă care s-a urcat la Budapesta, doi militari germani şi o echipă de scamatori...

— Bine! Sigilează vagonul şi nu dai drumul la nimeni.

Eu mă duc să telefonez. Dumneavoastră mergeți cu mine.

Treaba nu le convenea celor doi însoțitori ai lui Arghirescu, dar îşi dădură în acelaşi timp seama că puteau fi, ei înşişi, bănuiți de crimă, aşa că îl urmară fără să şovăie.

*

Pe la nouă şi jumătate, telefonul sună în biroul lui Ciripoi. Comisarului nu-i erau boii acasă, avea un cap de patru frați, o gură năclăită de parcă i-ar fi turnat cineva catran în stomac sau lipitoare de muşte, încercase toate formulele de dregere, începând de la cafea, trecând prin iaurt cu lămâie, gutui uscate, câteva foi de ceapă, o măslină pisată cu sâmbure cu tot, dar numai praful de pipotă de găină adus de Teică, alt *suferitor*, îl mai întremase.

— Ţrrrr... ţrrrr... ţrrr! făcea telefonul în gol.

A şaptea oară, Ciripoi mai găsi atâta energie, încât să ridice din furcă aparatul.

— Alo! făcu cu glasul stins al ultimului supraviețuitor de la cutremurul din San Francisco. Alo! Cine e?

Avea o voce de mitropolit, dogită, scursă.

— Cine e? întrebă din nou.

De la celălalt capăt al firului, Crăciunescu răcnea cât putea de la un telefon public din Gara de Nord:

— Eu... Crăciunescu! Sunt în gară. L-au mierlit pe domnul Arghirescu. M-auzi!

— Care Arghirescu?

— Cumnatul ministrului. Trezeşte-te, ca să vezi ce nuntă începe!

Ciripoi se uită la telefon ca la un os de mort.

— Cum adică l-au mierlit?

— N-auzi? I-au tăiat beregata în tren. Dă-mi-l pe domn Mizdrache, că în capul tău e o beznă ca în fundul unui negru care trece printr-un tunel.

— Ce tunel? Ai înnebunit, Crăciunescule? Ce tunel? Care tunel?

Agentul Crăciunescu se impacientase:

— Vasile dragă, eşti doscănit? Ţi-a plecat mintea cu sorcova? Scrie pe hârtie! Să vină domn inspector Mizdrache în Gara de Nord, la trenul de Constantinopole, că nu-i dau drumul vagonului până nu facem ancheta. Rapid, mă-nţelegi?

Ciripoi lăsă telefonul în furcă şi privi creştetul lustruit al lui Teică, care ascultase, înţelegând numai pe jumătate conversaţia celor doi.

— Adică să...

— Adică ce, adică să... Unde-l găsim pe şefu'?

— Păi dacă n-oi şti matale, că eşti intim cu el! Bei de-a-n-picerele cu el la Hale, la *împăratul Troian*, aseară n-ai fost cu domnia sa? Că te văd cam chitrofonit...

— Aseară... aseară... Ce-am făcut eu aseară? Teicuţă, să fiu al dracului, pe mama aia a mea moartă de la Sfânta Vineri, dacă mai ştiu ce-am făcut. Întâi, rondul de la *Papastase*, la *Cina*, pe urmă am trecut pe la *Carpaţi*, am luat un şalău. M-am găsit acolo cu doi presari de-ai noştri

şi, pe la două noaptea, eram la *Pigal's*. Cred că acolo l-am văzut pe şef... Era cu Micşunica, că face ce face şi se-ntoarce la amorurile vechi. Ascultă-mă pe mine, Teică, pe ăsta o să-l găsim într-o dimineaţă, ştii tu cum.

Teică se uită la el ca la alte alea.

— Ce spui, dom Vasile? Ori îţi baţi joc de mine?

— Vorbă lungă, sărăcia omului. Găseşte iute o maşină şi hai să-i luăm urma. Că până-l găsesc, mă şi dezbăt.

*

Mizdrache visa că se afla la Roma, însoţindu-l pe domnul Mihai Antonescu, care ţinea o conferinţă despre *Civilizaţia romană în Dacia*. Când îi era lui lumea mai dragă, simţi o mână zgâlţâindu-l cu putere.

— Grig, trezeşte-te, tu n-auzi?

— Ce e? Ce s-a mai întâmplat?

— Te caută Ciripoi. Ia telefonul...

Inspectorul-şef bâjbâi cu mâna, să găsească aparatul de ebonită în cutele plapumii.

— Cât e ceasul?

— Zece şi douăzeci. Cred că te-au sunat ei mai devreme, dar abia acum l-am pus în priză.

— Alo! făcu Mizdrache. Cine e?

— Eu, Ciripoi, stăpâne.

— De unde telefonezi?

— De jos, din stradă, de la un telefon public. De o jumătate de oră sun şi nu răspunde nimeni.

— Dă pe gură.

— L-au mierlit pe domnul Arghirescu, cumnatul ministrului.

Inspectorul-şef crezu că n-aude bine:

— Te-ai îmbătat, eşti nebun? Ăsta trebuia să sosească de ieri. Ai fi aflat până acum.

— Acuşi mi-a telefonat Crăciunescu din Gara de Nord. Păzeşte vagonul, până sosiţi dumneavoastră.

— Mă, tu ce crezi că suntem la 1 aprilie? Îți bați joc de mine? Cine să-l omoare, mă, pe-ăsta, că am trimis om după el în Elveția? Şi adică, taman aici, în Gara de Nord, să-i fi făcut felul, sub nasul nostru?...

— Dom şef, asta ştiu, asta spun. Eu sunt jos, cu Teică, în maşină, vă aşteptăm, că oți fi şi dumneavoastră în *dezabi*.

Ciripoi nu mai auzi înjurătura pe care inspectorul-şef i-o aruncă după ce trânti telefonul.

— Ia te uită la el... s-a franțuzit! Ce zici, Micşunico, de ăsta? Pune şi tu reşoul ăla şi fă o cafea până mă bărbieresc, că e lată.

*

Mulțimea înghesuită pe peroanele Gării de Nord nu-şi dădea seama ce se-ntâmplase în vagonul de dormit al expresului *Ostende-Constantinopole*. Călătorilor din celelalte vagoane li se spusese că trenul va mai întârzia o oră, până se schimba o locomotivă, aşa încât sosirea celor trei nu intrigă pe nimeni. Crăciunescu îi aştepta la scara vagonului, împreună cu conductorul.

— Ai chemat procurorul? întrebă Mizdrache.

— Da. E-n restaurantul gării, bea un ceai. E Vasilescu, ăla cu barbă. Cioclul, că numai la chestii de-astea ne vedem.

Mizdrache privi la conductor şi-l întrebă pe Crăciunescu dacă acela vorbea româneşte.

— Nu. S-a schimbat la Basel. E elvețian. Vorbeşte franceza şi germana.

— *Dans quelle couchette*, *s'il vous plait*? întrebă Mizdrache.

— *Par ici*, *messieurs*.

Conductorul o luă înainte. Era un bărbat între două vârste, cu o ceafă ridată, tunsă nemțeşte, foarte roşie, amănunt care-l izbi pe inspectorul-şef.

— Poți să-mi spui cum s-a-ntâmplat, Crăciunescule?

— L-am luat de la granița Elveției, cum a fost înțelegerea. Se pare că ştia că sunt trimis de dumneavoastră, nu arăta

deloc neliniştit.

— Raportează ce s-a întâmplat pe parcursul drumului!

— La Basel s-a suit un schior care s-a aşezat la masa lui. A stat cam vreun ceas, făcându-se că uită un aparat de fotografiat, pe care, cu discreţie, domnul Arghirescu l-a dus în cuşeta lui. După aceea, de câte ori a revenit la masă, avea în mână un mic geamantan de care nu s-a despărţit.

— Altceva?

— Odată cu schiorul, care a coborât la Budapesta, s-a mai dat jos un tip ce aducea a francez. Purta o bască şi un costum aşa, cum să vă zic eu, de ţuţăr...

— Bănuiesc că era omul Gestapoului. Cine i-a luat locul?

— Păi, doi unguri. Unul gras care, după cât ştiu eu limba asta, zicea că are de plasat nişte vin de Tokay, şi unul ofticos, cu o mutră, cum să vă spun eu, de parcă ar fi scăpat de la *Filaret*.

Conductorul deschisese uşa compartimentului şi le făcuse loc, mut, demn, de parcă ar fi fost martor la o cununie.

— Nu s-a mişcat nimic, Crăciunescule?

Pe culoar se auzea tropăitul grăbit al procurorului, un individ scund, obez, cu o bărbiţă albă, aducând cu Niculescu Varone.

— Să trăiţi! îl salută Mizdrache. Ce spuneţi de povestea asta?

Din nenumăratele buzunare aflate sub paltonul nouluivenit apăru o pereche de ochelari cu rame de aur. Procurorul era meticulos, nu se grăbea. Inventarie din priviri tot compartimentul.

— Arghirescu a călătorit singur? întrebă Mizdrache pe agentul Crăciunescu.

— Nu. A fost tot timpul însoţit de doi tipi. Nişte matahale care au dormit la uşa lui toată noaptea.

— I-ai supravegheat?

— Tot timpul.

— Unde sunt acum?

— I-am lăsat sub paza jandarmilor C.F.R.

— Au paşapoartele în regulă?

— Cât mă pricep eu, da. E nevoie să vi-i aduc?

— Deocamdată, nu. Dar dacă cunoşti unele amănunte... poți să mi le dai.

— Victima s-a încuiat peste noapte în cuşetă? întrebă procurorul.

— Da! răspunse Crăciunescu. Însoțitorii săi păzeau uşa pe culoar.

— N-au lipsit, cumva, vreo perioadă de timp de la locul lor?

— Nu. Cât am putut, i-am controlat. Erau la uşa compartimentului.

— Şi cu fereastra deschisă ce este? mai întrebă procurorul.

— Dacă îmi permiteți, cred că pe-aici a intrat ucigaşul.

— Trebuie să fi fost un adevărat acrobat, dacă în viteza trenului a reuşit să se strecoare prin deschizătura ferestrei.

— Credeți că Arghirescu a dormit cu geamul deschis, de la graniță până aici? întrebă Mizdrache. E iarnă, domnule procuror. Nu s-a încălzit el sub limbă, ca să lase geamurile vraişte. Aici e alt chichirez.

Procurorul se făcu că n-aude cele spuse de inspectorul-şef.

— Nu se văd urme de luptă, ceea ce înseamnă că victima a fost ucisă în somn, constată mai mult pentru sine Vasilescu, cercetând cu o lupă dacă existau amprente de-a lungul ramei metalice a geamului.

— Credeți că mobilul crimei este o răzbunare sau jaful? întrebă Mizdrache, deşi intuia ce se întâmplase. Agentul nostru, aici de față, care l-a însoțit pe Arghirescu din Elveția până aici, vorbea de o valiză de mână de care victima nu se despărțea nici la masă. Crăciunescule, vrei să vezi dacă se află în compartiment?

Agentul privi plasa în care de obicei se aşază bagajele de mână şi nu văzu decât un teanc de ziare răsfoite, un mic

necessaire în care se afla aparatul de bărbierit şi o carte.

— Deocamdată nu zăresc valiza.

— Mai caută.

Mortul fu răsucit cu delicateţe pe-o parte, dar la vederea sângelui ce se scursese sub canapea, Crăciunescu simţi că vomită...

— S-o fi pus sus, unde sunt geamantanele astea mari?

Mizdrache trase scara mobilă a cuşetei şi urcă până sub planşeta pe care se aflau trei valize mari, nedesfăcute.

— Aici nu e nimic!

Rămase puţin în vârful scării, gândindu-se la ceva pe care încă nu-l mărturisi celorlalţi.

— Vă rog chemaţi echipa de fotografi să ia amprentele, ca să pot să chem medicul legist. Aş fi de părere să ne grăbim, pentru ca să putem da drumul vagonului.

După un sfert de oră, Mizdrache se afla într-un birou cu geamurile asudate, care dădea spre panorama liniilor şi a persoanelor, undeva la un etaj al clădirii Gării de Nord, privindu-i pe cei doi însoţitori ai lui Arghirescu. Se aduseseră nişte cafele, un ofiţer de jandarmi asista fără să scoată un cuvânt la cele ce se întâmplau. Procurorul şi cu Mizdrache îi interogau pe cei doi:

Numele, prenumele, ocupaţia, locul de rezidenţă...

Alături, Teică, bun la toate, bătea la o maşină cu carul mare procesul-verbal, abia găsind literele, poticnindu-se şi înjurând.

Din hârtia întocmită de ajutorul lui Ciripoi rezulta că numiţii Ion Biştea şi Titus Mormocea, stabiliţi în Germania după iulie 1936, veniţi în Franţa cu trupele de ocupaţie, pentru treburi pe care nu aveau de gând să le mărturisească, fuseseră angajaţi de către domnul Arghirescu cu şase luni în urmă pentru paza personală şi-l însoţiseră în acest voiaj în România. Erau necăsătoriţi, fără familie, cu unele rude îndepărtate aflate însă în România.

„Legionari”, gândi Mizdrache. „Curios că nu au apărut la rebeliune sau nu vor să spună. Asta o să aflăm noi mai încolo”.

— Domnilor, asupra scopului acestei călătorii a domnului Arghirescu n-avem ce discuta. Ne interesează, deocamdată, faptul că patronul dumneavoastră a fost asasinat. Din primele cercetări, rezultă că nu ați fi implicați în această crimă, întrucât nu-mi imaginez să fi lăsat victima în cuşetă şi s-o fi păzit până dimineața, pentru a da impresia că nu sunteți amestecați. Logic vorbind, dacă dumneavoastră voiați să-l omorâți, ați fi făcut-o pe teritoriul Franței sau al Elveției şi ați fi dispărut. Aşa încât v-aş ruga să-mi dați concursul să stabilim unele detalii. Domnul Crăciunescu, care v-a însoțit pe toți trei până aici, îmi spune că domnul Arghirescu purta asupra sa, în permanență, o mică valijoară, care n-a mai fost găsită în compartiment. Aveți idee ce conținea?

— Cred că banii domnului Arghirescu, spuse macedoneanul.

— Altceva, nu?

Cei doi se priviră. Biştea îşi aminti că l-a văzut pe Arghirescu ducând un aparat de fotografiat pe care nu-l avusese, după ce luase masa cu schiorul, la ieşirea din vagonul-restaurant. Amănuntul nu-l izbise atunci, dar acuma îşi amintea perfect de acest lucru.

— Pe cine ați bănui dumneavoastră de acest asasinat? îi mai întrebă inspectorul-şef pe cei doi.

Urmă o pauză lungă, după care macedoneanul, mai curajos, spuse, privindu-l pe Crăciunescu:

— Dacă n-aş şti că e din poliția dumneavoastră, pe dumnealui l-aş bănui.

— La drept vorbind, aveți dreptate, dar ia să ne mai gândim puțin! Vă amintiți de cei doi care s-au urcat la Budapesta? întrebă, la rândul lui, agentul.

— Da! răspunse macedoneanul. A fost mai întâi schiorul care a coborât la Budapesta. Pe urmă cei doi, unul gras şi unul prăpădit. Dumneavoastră aţi stat tot timpul şi ne-aţi supravegheat. Acuma îmi dau seama.

— Cine mai lua masa în vagonul-restaurant? întrebă Mizdrache, la rândul lui.

— Au fost doi ofiţeri germani care au coborât înainte de graniţa română. O doamnă atât de bătrână, încât n-o cred capabilă să se urce pe vagonul de dormit, şi cam atât.

— Pe cei doi, negustorul de vinuri şi celălalt, slăbănogul, i-aţi mai văzut de la intrarea pe teritoriul românesc?

— Cred că nu, afirmă cu tărie macedoneanul.

— Atunci, de crimă nu pot fi bănuiţi decât conductorul, agentul nostru Crăciunescu şi mai cine?

După un lung moment de stupoare, Crăciunescu spuse:

— Cred că ştiu. În vagonul-restaurant au mai intrat, la un moment dat, trei inşi: o femeie, un fel de acrobat şi un pitic.

— Ei, piticul ăsta îmi trebuia, zise Mizdrache.

*

Clădirea Crematoriului, prefigurând o uriaşă urnă funerară, cu zidurile ei cenuşii, amorfe, cu lungile vitralii în formă de cruce, abia se zărea în viscolul care se iscase. De sus, din dealul Piscului, Bucureştiul abia se mai zărea: turme risipite de case, mai mărunte sau mai înalte, bulevarde croite anarhic şi, undeva, în vlătoarea zăpezii, câteva semne de exclamare de beton, Palatul Telefoanelor, blocul 130 *Adriatica* de pe malul Dâmboviţei (Carltonul dispăruse la cutremurul din ’40), blocul *Asigurărilor Române*, la parterul căruia se afla un cinematograf şi o sală modernă care luase foc odată şi fusese reparată, Foişorul, şi cam atât, restul oraşului fiind şters de acele valuri de omăt ce măturau câmpia munteană. Maşina inspectorului-şef Mizdrache urca greoi pe serpentinele pietruite, peste care se aşeza acum un strat subţire de gheaţă, iute măturat de

vântul în rafale, care aici, sus, bătea mai tare.

— Dacă o mai ținem aşa cu înmormântările astea... Acum două săptămâni, Gojgaru, acuşi domnul Arghirescu... Ciripoi, tu nu te înscrii pentru data viitoare?

Acesta scuipă în sân făcându-şi o cruce mare, mănăstirească:

— Doamne fereşte, domnule inspector, am copii, am familie grea... Astea-s glume?

Mizdrache îşi tamponă fruntea cu o batistă. Era răcit, strănuta din două în două minute. „L-a uitat Micşunica dezvelit astă-noapte", gândea Ciripoi. Din când în când inspectorul-şef trăgea de zor, dintr-o pipetă, camfor pe nas.

— Ce te uiți aşa, mă, la mine? Tu n-ai văzut produsele *Bayer*? Marfă nemțească...

Ciripoi şedea în față, lângă şofer. Acela zâmbea complice cu inspectorul-şef, trăgând cu ochiul prin oglinda retrovizoare. „Adică tu eşti mai deştept ca mine, Cozmescule? Faci glume cu şeful, îi faci ochi dulci? Bine, Cozmescule, stăm noi de vorbă. Te prind eu când o să ciordeşti din benzină sau când o s-o cari pe ştirba aia de la Cărăbuş acasă, cu maşina poliției, şi o să pic eu aşa, făcându-mă că prind muşte în gang la bloc: «Bună seara, Cozmescule, ce faci tu, băiatule, eşti în misiune? Cu dânsa, cu dânsa?...» Şi azi aşa, mâine aşa, un raport, două, trei, şi te văd, Cozmescule, pe front".

— Dom şef, ne apropiem. Lume ca la urs. De ce or veni oamenii la înmormântări?

— Ştiu eu, Ciripoi! Dacă mor alții se face loc: o slujbă în plus, o odaie în plus, mai rămâne un costum de haine, mai ceva, se mai face o pomană, mai bea omul un păhărel, îşi mai aminteşte de răposatul... Obiceiuri frumoase, mă. Să nu uiți, să nu ne uităm unii pe alții, mă, că azi suntem, mâine nu mai suntem...

— Da, dom şef, că bine ziceți. Dumnezeu să-l ierte şi pe domnul Arghirescu, că nu l-am cunoscut decât mort.

Auzi dumneata? Să pleci din ţărişoara ta, să te duci unde a înţărcat dracu' copiii, să faci alişverişuri, ce-o fi făcut el pe-acolo şi când ţi-e lumea mai dragă să te cheme aia cu coasa de unde ai plecat... să stai în vagon cu pat, cu doi zdrahoni la uşă...

— Apropo, le-ai dat drumul la ăia? I-ai trimis de unde au venit? Că ăştia, au paşapoarte în regulă, ştampilă... Ne mai trezim, dracului, cu încurcături diplomatice. Le-ai găsit fişele?

— Găsit, dom şef. Mormocea e din Iaşi. A fost încurcat în afacerea Stelescu, când l-a mierlit căpitanul pe ăla, pe Stelescu, cum dracu' îi zice, la spital. El ţinea tira, probabil că de aia s-a uşchit în Germania. Al doilea, Bişţea a fost şi el încurcat în afacerea rectorului Goangă de la Cluj. I-au luat nemţii la sânul lor şi i-au ţinut.

— Da' la rebeliune, ceva, cumva? N-au venit şi ei să tragă vreun artificiu?

— Nu, dom şef. Două zilişoare şi două nopţişoare am purecat toate paşapoartele şi toate fişele. N-aveam motiv să-i ţinem, le-am dat drumul. Nici ei nu erau prea încântaţi să rămână. Au zis bogdaproste că au putut s-o întindă înapoi.

Şoferul oprise maşina, dar cei doi nu coborâră.

— Lasă motorul să meargă, să nu îngheţăm în dricul ăsta, zise inspectorul-şef şi privi mulţimea de cucoane şi de domni care aştepta venirea maşinii cu răposatul Arghirescu.

— Ia te uită ce clipsuri! Ia te uită blănuri! se mira, după obiceiul lui mitocănesc, Ciripoi.

— Că n-ai vrea să vină în pelea goală la înmormântare! Cocoanele pun pe ele ce au prin casă, să nu răcească.

— Da' frumoase sunt, dom şef. Uite la aia neagră, cu crăticioara în cap...

— Tocă îi zice, tâmpitule.

— Tocă, dom şef. Şi cum s-a mascat ea cu voal negru...

— Voaletă, mă Ciripoi. Învaţă, mă, şi tu, că te-am scos în

lume de atâtea ori.

— Şi cizmulițe, dom şef, de lac. Ăştia parcă sunt la starea civilă, nu la incinerarea domnului Arghirescu. Uite-l şi pe domnul Frânculescu, uite-l şi pe doctorul Policrat. Toată crema Bucureştiului. Doamna Cernat, doamna general Dobrescu, doamna Corfirotu! E şi polcovnicul

Ignatiev, samsarul ăla, sau ce dracu' e, care vinde dulapuri, covoare.

Inspectorul-şef privea distrat grupul îngrămădit pe scările Crematoriului, îşi aprinsese o țigară şi nu-l asculta. Dar urechea lui fină tresări la auzul ultimelor cuvinte.

— Ciripoi, rusul ăsta vinde mobilă fină, măi, e ebenist. Ai auzit cuvântul ăsta? E ebenist, mă. Ciocăneşte mobila ca Grigoraş Dinicu vioara, o ascultă, ştie din ce e făcută, de câți ani, unde a fost lucrată...

— Adică să fie el tâmplar, aşa, la meserie...

— Aoleo, Ciripoi, taci, dracu', din gură! Cum deschizi clanța aia, iese musca.

Îşi aduse deodată aminte:

— Ascultă, mă, că ne luarăm cu vorba. Tu ai cercetat ce ți-am spus eu să faci? Chestia cu piticul ăla?

— Se poate, dom şef? Fie-al dracului care n-a luat toate circurile la rând, că la ora asta trei sunt, mari şi late, în tot Bucureştiul. Circul *Globus* din Dudeşti, ăla făcut din lemn, trei mârțoage, o cămilă răpănoasă, două maimuțe de li se văd, să mă scuzați, dom inspector-şef, că atât sunt de nemâncate, coastele. Le plângi de milă. Mai bine le-ar împăia.

— Bă, eu te-am trimis pe tine să-mi cauți pitici, nu maimuțe. Ce, ai înnebunit? Stăm în deal la Crematoriu şi batem caporalul?

— Dom şef, permiteți să raportez... La *Globus*, pitici – canci. M-am dus pe Filantropia, aici sunt nişte zlătari, nişte hoțomani: Circul *Pândele*. Au trei cai pe care îi aleargă într-

un rond de talaş.

— Pitici, mă, pitici, mă Ciripoi, lasă... Aoleu, unde te-am găsit eu pe tine, podoabă ce eşti? Provincia ai făcut-o?

— Staţi că mai am unul... în Bucureşti. Circ mare, nemţesc. Circul *Busch*. Reclamă la cinema, reclamă la radio. Toată ziua: „Poftiţi doamnelor şi domnilor! Lei, pantere, elefanţi, dresură clasică, săritură la trambulină, arena morţii, triplu salt mortal...”

— Piticii, mă, piticii...

— E, că aici am vrut să ajung, aflaţi că la circul *Busch* au un pitic.

— Şi de ce ţi-a trebuit ţie atâta, să mă iei pe mine pe la Ploieşti, ca să-mi spui că au nemţii un pitic...

— Dom şef, dar aşa se vorbeşte. Face omul ocol până ajunge unde trebuie. Ca să vă daţi seama că şi noi alergăm, muncim...

— Bine, mă, bine. Lasă asta! Spune-mi, ce-i cu piticul? Când au venit, câte reprezentaţii au dat? Nu cumva sosirea circului *Busch* coincide cu moartea lui Arghirescu?

La una ca asta Ciripoi nu se gândise. Aşa că mutra lui se şifonă de tot:

— Dom şef, permiteţi-mi să vă spun încă o dată cum am spus-o de atâtea ori. E limpede că aveţi chestiunile alea... (şi făcu gestul cunoscut, imaginând că şeful său e bine dotat într-o anumită parte a corpului). Va să zică, dacă stau bine şi socotesc, ăştia taman cu trenul ăla trebuie să fi venit. N-am socotit, dar aşa trebuie să fie. Că nu-s veniţi de mult: o ştiu din ziare. N-au dat decât o reprezentaţie aseară. Reclama a început de mult. Eu habar n-aveam, dacă nu auzeam la radio.

Mizdrache lăsă să se scurgă o pauză, în care strivi ţigara pe jumătate fumată în scrumiera metalică din portiera interioară a maşinii.

— Adică să fii tu aşa de norocos să fi nimerit tocmai piticul

ăla de care am eu nevoie? Ia stai să mă gândesc mai bine! Mă, să ştii că e chiar aşa. Din spusele celor doi hăndrălăi care-l păzeau pe Arghirescu, ăştia au apărut în trenul de *Constantinopole* pe undeva, între Basel şi Budapesta. Este limpede. Dacă era un pitic aciuat pe la noi, n-avea ce căuta în trenul de Basel. Dar pentru orice eventualitate, ia să-l iei tu strâns, aşa, din urmă şi să cercetezi dacă trupa asta nemţească a venit cu acelaşi tren, cu Arghirescu, atunci e limpede. Pe la ăia care dau autorizaţie de funcţionare la circuri ai fost?

— Am fost.

— Şi?

— În ţară nu mai sunt decât încă două trupe în turneu. Una la Găieşti şi alta la Constanţa. Nişte amărâţi.

— Află dacă au ieşit din ţară în ultima vreme şi dacă au avut vreun pitic în trupă.

— Aflu, cum terminăm cu domnul Arghirescu. Să-l vedem pus în urna lui şi eu iau chestiunea de la început.

Pe serpentinele Crematoriului urca un scurt convoi mortuar format dintr-un autodric încărcat de coroane, mergând la pas, urmat de patru sau cinci maşini în care se aflau Ionescu-Tismana cu soţia, în a doua Armand Sachelarie, secretarul ministrului, şi cu Raul, fratele domnului Tismana, iar în celelalte, subsecretarul de stat de la Finanţe, domnul Marcu, cu soţia, urmat de încă doi draibări, un militar de la contrainformaţii, al cărui nume îi scăpa în momentul acela lui Mizdrache, cu aghiotantul lui, un tânăr agitat care se precipitase să-i deschidă şefului său portiera. În sfârşit, în ultima maşină, alţi doi civili, fără identitate, de bună seamă tot ofiţeri de la serviciul de contrainformaţii, îmbrăcaţi în civil.

„Ei, dacă bag bine seama, aici e chestie latră. Circul *Busch*, adică nemţii, serviciul nostru de contraspionaj, rude de-a şaptea mână cu Ionescu-Tismana, încurcă-i, drace,

descurcă tu ițele, Mizdrache! Să fie al dracului, că grea meserie mi-am ales! Ce concluzie să trag eu de-aici? Omul vine din Franța, Franța ocupată de nemți, băiatul lui Arghirescu a stat zece anișori la ei acasă, a fost când în Argentina, când la Paris, când cine mai știe unde, că ar trebui să-l purec eu bine pe ăsta, să-l iau din urmă. Căci aici sunt chestii grele, domnule. Pe Tismana nu pot să-l întreb, că o să se uite chiorâș la mine. Adică ce, eu îl suspectez? Trebuie întrebați cei de la Externe. Or fi prins și ei vreun fir, pe undeva".

— Coborâm, Ciripoi!

Sicriul în care se afla corpul neînsuflețit al lui Sorin Arghirescu era urcat pe umerii a patru amploiați ai Crematoriului, urmat de domnul Ionescu-Tismana, îmbrăcat într-un palton lung, negru, cu guler de biber, ținându-și melonul în mâna stângă, cu capul plecat, lăsând să i se vadă tâmplele argintate și începutul de chelie. În dreapta lui, doamna Evelyne Tismana în mare doliu, cu fața ascunsă de un lung voal negru, pe care îl ridica discret cu coatele, ca să nu se târască prin zăpadă, urmați de tânărul secretar, Armand, și el îmbrăcat într-un palton bine croit, scurt până la genunchi, cu o bucată de pânză neagră la guler, marcând doliul. Tânărul secretar saluta discret, în dreapta și-n stânga, mulțimea de cunoscuți care-l privea cu atenție. Avea un chip bărbierit proaspăt și o privire dură, fără expresie, arătând o mare stăpânire de sine. Lângă el, chefliul de Raul, fratele ministrului, se abținea să nu râdă privind întristata adunare. Ridica din când în când palma, făcând semne amicale cunoscuților, ca și când s-ar fi aflat la Băneasa, la turf. Pentru el, aceste ceremonii, înmormântări sau nunți la Domnița Bălașa, aveau aceeași însemnătate. Era un prilej de a se afla în lume multă, de a mai bea câte un pahar și de a mai bârfi. Nu se putea spune că acest sfârșit brutal și neașteptat al lui Arghirescu nu-l contrariase. Era mort de

curiozitate să-l revadă (se întâlniseră de puține ori, odată prin ’29, înainte de plecarea lui din România, altă dată prin ’36, la Medrano, în Paris, sau cam aşa ceva şi poate la vreo recepție pe undeva, prin Germania, nu mai ținea minte). Nu fuseseră prieteni, această rudă întâmplătoare, prin Leopoldina, nu apăruse decât în ultimii ani, aşa că, nesentimental cum era, nu resimțea nici cea mai mică tristețe, dar o curiozitate nestăpânită îl măcina. „Adică ce dracu’ să fi făcut ăsta, domnule, prin Europa şi prin Argentina aia?” Auzise vagi lucruri despre el, că ar fi fost legionar, chiar unul dintre cei care conduceau şleahta asta de derbedei. Dar avea despre Arghirescu imaginea mai mult a unui haiduc care, odată, făcuse nişte isprăvi nelalocul lor şi, nemaifiind moda să te ascunzi în codru, fugise în Germania. „La o retrospecție mai strânsă îmi amintesc chiar de o convorbire neplăcută cu el. Arghirescu nu avea deloc mutra unui om de anvergură: figură ştearsă, comună, nu s-ar zice că-ldădeau ideile afară din casă”. Dar atunci îl surprinsese limbajul său: „Ordine nouă, moartea democrației jidovite, distrugerea masoneriei, o lume a forței, a sănătății morale”, cuvinte mari care sunau foarte prost pentru o ureche atât de nărăvită, ca aceea a lui Raul. „Domnule Arghirescu, mie să nu-mi vinzi, domnule, chestiuni de-astea, pe mine nu mă faci praf cu lozinci, cu citate din ideologul lui Hitler, ăla, domnul Rosenberg, cum îi zice, ce *nouă ordine*, ce-i gargara asta? În loc să rămâi un om la locul dumitale, că te ştiu dintr-o familie onorabilă, să-ți găseşti o ocupație mai acătării, ceva de care să nu-ți fie ruşine, îmi vorbeşti mie ca Goebbels, ca Zelea Codreanu? La români nu ține chestia asta, domnule”. Şi-i întorsese spatele. Numai că, uite-l, găsise ceea ce căutase: şedea frumos într-un sicriu scump, care-l costase o mulțime de bani pe frate-său, şi acuma aveau să-l coboare cu liftul undeva într-un cuptor şi cu asta, gata!

Sumbra încăpere a Crematoriului, circulară, înaltă, copie meschină bucureşteană a catedralei Sfântul Paul din Roma, ridicată pentru scopuri funerare, cu zidurile lui căptuşite cu marmură roşie, în absidele cărora erau implantate câteva sute de urne, şi ele din marmură, cu numele răposaţilor scrise citeţ, îi făceau lui Raul o impresie detestabilă. Altceva era un cimitir încărcat cu flori, cu alei, cu parcele bine împărţite, cu pietre tombale şi cruci. Crematoriul ăsta semăna mai curând cu o farmacie. „Brr? ce idee, după ce că te şi arde, să te mai vâre şi într-un borcănel şi să stai în vitrină, la vedere. Nu; domnule, mai bine să te mănânce viermii!”

Din două difuzoare mascate discret se auzea o muzică tristă, în arpegii dureroase, profunde, un geamăt de viori şi o orgă, care tulbura sensibilele urechi ale cunoscuţilor familiei Tismana. Raul îl privea pe Armand. E prea tăcut. Ce spunea bătrânul, tatăl nostru, care făcuse avere vânzând herghelii de cai şi pe urmă luând cu japca de la proşti şi de la beţivani, de la moşieri scăpătaţi, bucată cu bucată de pământ? Să te fereşti de omul care nu bea şi care tace. Dar, la drept vorbind, acest Armand părea un om cumsecade. Să fi putut însă să citească gândurile lui Vasile Dănacu, s-ar fi mirat de liniştea interioară care-l copleşise pe secretarul ministrului.

Faţă de cel care era coborât acum cu liftul, în cuptorul Crematoriului, n-avea niciun fel de sentiment. Îl văzuse numai câteva clipe, când cioclii îl aşezaseră în coşciugul adus de la casa de pompe funebre. Sicriul fusese depus la biserica Domniţa Bălaşa, două zile, unde veghease şi el câtăva vreme, pentru a oferi un obraz mâhnit eventualilor ochi curioşi. Serviciul de pompe funebre mascase, cu discreţie, tăietura vizibilă de la gâtul celui ucis, acoperind-o cu flori proaspete. Fusese un sfârşit îngrozitor, de care el era străin. Când aflase că trenul *Ostende-Constantinopole*

adusese în Gara de Nord doar un cadavru, se speriase. Nu era în obiceiul celor cu care lucra să ucidă oameni. Trebuie că se întâmplase ceva neobişnuit. Întâi fusese întârzierea aceea de 24 de ore a expresului. Pe urmă, când ajunsese a doua oară în Gara de Nord, îl întâlnise pe Mizdrache, care tocmai cobora din tren cu procurorul Vasilescu. „Nu-l mai aşteptaţi pe domnul Arghirescu, domnule Armand", îi spusese brutal inspectorul-şef. Nici nu era pregătit pentru aşa ceva. Nu dorea decât să-şi dea seama dacă oamenii Colonelului reuşiseră să-l scoată din circuit sau să-l întoarcă din drum, şi fraza lui Mizdrache îi dăduse imediat liniştea aceasta pe care o simţea şi acum când juca rolul rudei întristate de moartea unui apropiat. Avusese prezenţa de spirit să întrebe repede pe cei doi care-l priveau cercetător de pe scările vagonului: „Dar ce s-a întâmplat? De ce nu mai vine?" „A fost ucis, vreţi să-l vedeţi? Poate ar trebui să-l recunoaşteţi. Am avea nevoie de mărturia dumneavoastră", zisese procurorul Vasilescu. „Nu, nu se poate, nu-i adevărat! Cine să-l omoare pe omul ăsta cumsecade? Dumneavoastră n-aveţi de unde să ştiţi cât de generos era, cât ne-a ajutat pe mine şi pe maică-mea..." „Domnule Armand, dacă nu credeţi, n-aveţi decât să veniţi cu noi, să vă deschidem compartimentul", i-o retezase scurt Mizdrache. Îi urmase, urcând treptele înalte ale vagonului de dormit. Conductorul bombănea în nemţeşte, nemulţumit că trebuie iar să redeschidă compartimentul: *Mein Gott*, *mein Gott*! În sfârşit, uşa fu trasă într-o parte. El se prefăcu a-l privi cu atenţie şi pe urmă o luă la fugă pe culoar scoţând un strigăt gutural: „Nu se poate, pentru Dumnezeu, nu se poate!" Îl lăsaseră, închiseseră la loc uşa glisantă, sigilaseră din nou compartimentul şi-l găsiră pe Armand plângând pe o bancă de pe peron, cu capul înfundat în mâini. Acum îşi juca ultimul act al acestei sinistre comedii. Dar asta nu însemna că nu fusese curios şi că nu-l căutase

pe Colonel cu un telefon.

Se întâlniseră într-o scurtă plimbare în parcul Herăstrău şi acesta îi spusese pe scurt: „Tipul făcea mai mult decât credeam noi. Vreau să *zic* că avea un preţ mare. Am crezut că-l vom scoate numai din joc, dar nemţii nu glumesc cu chestiuni de-astea. Au lucrat rapid şi brutal, cum le este obiceiul. În ce ne priveşte, ne luasem toate măsurile. Eu ar fi trebuit să mă urc în tren, dacă n-ar fi reuşit Tronaru, care l-a luat în primire de la Curtici. Aş fi inventat ceva şi l-am fi dat jos din tren. Nu ne trebuiau decât două minute. Oricum, chestiunea s-a terminat pentru el mai prost decât am fi bănuit noi. Cu un cuvânt, Dumnezeu să-l ierte, dragă Armand! Şi să ne vedem de treaba noastră".

Accentele tragice ale muzicii emise de cele două difuzoare crescuseră. Cineva le făcu semn că incinerarea avusese loc. Nu mai aveau decât să aştepte urna. Şi acea linişte reculeasă se transformă într-un murmur şi un şuşotit unanim. Grupurile de participanţi la ceremonia funebră se făceau şi se desfăceau, se schimbau impresii. După o jumătate de oră, maşinile începuseră să încarce pe cei care îi aduseseră. Se auzeau pocnetele seci ale portierelor, motoarele abia porniră în norul de zăpadă de afară, muzica funebră nu încetase. Se cânta *Missa solemnis*, sau Haendel sau *Requiem*-ul lui Mozart. Nimeni nu se gândea la asta. Lumina unor lanterne de fier forjat, înfipte în nişte torţe de bronz înnegrit, se târa şovăitoare pe chipurile celor care mai rămăseseră în incinta Crematoriului. Raul, ca şi Ionescu-Tismana, ca şi Evelyne, primiseră condoleanţele asistenţei. Acum rămăseseră apropiaţii, cei care aveau să participe la pomenirea lui Arghirescu, organizată în casa din Aleea Alexandru.

Uşor înfrigurat de răceala acestei capele, căptuşită în marmură, Raul se gândea cu o plăcere nedisimulată la coniacul pe care avea să-l bea peste trei sferturi de ceas,

după ce va fi străbătut oraşul înecat în zăpadă. Se apropie de Armand şi îl apucă uşor de braţ. Clipea mărunt din ochii lui obosiţi, lăcrimoşi, de beţiv şi căuta în glasul său exact acea intonaţie neutră care să nu fie nici atât de înduioşată, dar nici atât de ironică încât să trădeze vreun sentiment. Când o găsi, reuşi să spună această frază:

— *De mortuis nil nisi bene*; dar dispariţia tatălui tău vitreg ţi-a uşurat considerabil situaţia, Armand. Nu trebuie să fii mâhnit. Automat devii moştenitor şi al părţii mamei tale, aşa încât Evelyne va trebui să se poarte cu mare grijă cu tine. Nici acum nu cred să-ţi facă multe mizerii. Dar, oricum, acest cadavru purificat de flăcări şi din care ni se va transmite numai cenuşa ţi-a oferit un atu în plus. Ador morţii care ştiu să se dea la o parte când trebuie. Nu găseşti că Arghirescu ăsta al nostru a fost un mort adorabil?

Armand nu-i răspunse, dar atâta cinism era în stare să clatine chiar pe un om cu nervii tari ca ai lui. Lângă ei, Ionescu-Tismana vorbea cu inspectorul-şef. Secretarul căuta să tragă cu urechea fără să se observe acest lucru. De altfel, aceştia nici nu se ascundeau. N-aveau secrete.

— Dragă Mizdrache, ce poţi să-mi mai spui în chestiunea omorârii lui Arghirescu?

— Domnule ministru, totul pare simplu în aparenţă, dar cu implicaţii nebănuite.

— Vrei să fii mai explicit?

— Da. Aşa cum ştiţi, din ancheta făcută rezultă că Arghirescu a fost asasinat în compartimentul său – deşi era păzit – de cineva care s-a strecurat în cuşetă, în timp ce victima se afla în vagonul-restaurant, probabil, deschizând şi închizând uşa cu o cheie falsă. În primele clipe am crezut că asasinul s-a strecurat prin fereastră pe acoperişul vagonului, dar lucrul era imposibil, întrucât pe dinafară era greu să se deschidă geamul.

— Stai, stai, dragă Mizdrache, aici e o chestiune care mă

intrigă. Înțeleg că cineva s-a strecurat în compartiment, dar unde s-a ascuns, pentru că victima avea doi paznici la uşă. Intrând în mica cuşetă, Arghirescu l-ar fi zărit imediat pe asasin.

— Ați judecat perfect, numai că criminalul era un om neobişnuit: un pitic!

Ministrul îl privi cu atenție pe Mizdrache:

— Sper că nu glumeşti. Cum adică un pitic?...

— Pur şi simplu, un pitic, care, aşa cum mi-am dat seama încă de la intrarea mea în cuşeta celui asasinat, se ascunsese în spatele unui geamantan.

— Da. Asta ar fi o explicație, dar Arghirescu era un om solid. S-ar fi bătut, ar fi strigat...

— Dacă n-ar fi fost adormit. Asasinul a aşteptat ca ruda dumneavoastră să adoarmă şi, cu o singură tăietură de brici bine aplicată, i-a curmat viața. Este limpede că era vorba de un profesionist.

— Vrei să zici un *tueur a gages*... într-adevăr, numai un om de statură mică putea să facă lucrul acesta... Şi pe acest pitic cum îl găsim?

— Cred că l-am şi găsit, domnule ministru. Lucrează la circul *Busch*, care a sosit, bănuiesc, după informațiile pe care le am până acum, cu acelaşi tren cu care a sosit domnul Arghirescu.

— Circul *Busch*, zici? Dar ăştia sunt nemți! A, o să avem complicații! începe să miroasă urât afacerea asta. Nu crezi?

II
POLIGONUL MORȚII

Pentru membrii *Cercului de planorism* din Ploieşti, ce trecuse sub comandă militară şi organiza zboruri nu de agrement, cum se întâmpla înainte de război, ci pentru centrul de piloți şi paraşutişti voluntari care figura în scriptele armatei sub benignă însemnare: *Corpul auxiliar*, perimetrul de barăci şi pavilioane, aflat sub liziera pădurii Mija, părea mai curând un loc de retragere, poate o mică localitate balneară despre care ziarele nu pomeniseră niciodată. Pentru un ochi de expert însă, alinierea micilor clădiri de lemn şi dispozitivul clădirilor de cărămidă roşie, intersectat de alei înguste, acoperişurile vopsite într-un verde bălțat, care de la mare înălțime ar fi lăsat iluzia unei pajişti, sau chiar a unei prelungiri a pădurii din apropiere, avea altă semnificație. Un mic drum județean, în mod ciudat asfaltat, ducea de la şoseaua principală Ploieşti-Târgovişte spre un cot de pădure, încă din 1934, pe marginea acestui drum lung de aproximativ doi kilometri se plantaseră salcâmi pentru a camufla, la observarea aeriană, centura aceea scurtă, asfaltată. Pentru cei care soseau cu maşina în acest loc, accesul era destul de anevoios. Încă înainte de a se ajunge la nişte porți făcute din bulumaci răzuiți între care se pusese sârmă ghimpată, o barieră tărcată, alb şi roşu, avertiza pe şoferi să încetinească viteza. Două santinele controlau actele, un post de telefon lega baraca, aflată lângă barieră, cu corpul de pază al acestei ciudate aşezări, jumătate lagăr, jumătate fabrică de armament. La început acest *Corp auxiliar* al regimentului de intervenție din zona petroliferă fusese destinat numai anumitor categorii de muncitori, specializați în fabricarea şi încărcarea explozibililor. Circa două mii de oameni, în general femei,

recrutați din satele şi comunele apropiate, după un curs de trei luni de familiarizare, făcut de ofițeri de geniu şi maiştri specializați în detonări şi montaje de piese de artilerie, lucrau în trei schimburi. De la izbucnirea războiului, depozitele subterane aflate în coasta unui deal, la care ajungeau numai anumiți ofițeri, nu mai apucau să fie umplute, întrucât producția de armament era încărcată imediat în vagoanele de marfă, garate într-o mică stație, şi ea foarte bine camuflată în pădurea Mija, servită de o scurtă linie ferată, deviată de la traseul liniei principale, Ploieşti-Târgovişte. În toamna anului 1941, la câteva luni de la izbucnirea războiului, comandantul acestei tabere primise ordin să ridice în grabă 20 de barăci, cu priciuri, cu o capacitate de 50 de locuri fiecare, înconjurate cu sârmă ghimpată şi puse sub o severă pază militară. Se turnaseră în grabă fundațiile de beton, se făcuseră nişte duşuri şi W.C.-uri lângă intrarea fiecărei barăci, se aduseseră 1.000 de saltele de paie. 1.000 de pături cazone şi, pentru că iarna sosea şi locul era destul de umed, se ridicaseră şi câte două sobe uriaşe de teracotă, la cele două intrări în fiecare cabană. Cei care ocupau corpul serviciului *administrativ*, adică vilele-tip din cărămidă, încălzite cu gaze, pentru ofițeri şi soțiile lor, detaşați pe termen de trei ani, dacă nu cereau prelungire, întrucât salariile erau aici mai ridicate din motive binecuvântate, aşteptau cu curiozitate sosirea „întăririlor" despre care se ştia precis că sunt clienți ai lagărelor recent înființate: speculanți, alarmişti, hoți de buzunare, prostituate, în general oameni fără căpătâi, ba chiar categoria numită pe vremea aceea, atât de pitoresc, malagambişti, tineri bişnițari, care prin fraudă reuşiseră să fie scutiți de front, dând bacşişuri grase sau având rude cu influență, „grupul antisocial", cum scriau ziarele timpului, strânsură de pe bulevardele Capitalei şi ale principalelor oraşe din țară, care se îmbrăcau după moda pusă în cârca

celebrului şef de orchestră de muzică uşoară, Sergiu Malagamba. Acesta nu se îmbrăcase niciodată în stilul în care era acuzat că l-ar fi lansat, dar avea să fie el însuşi arestat, întrucât avea în repertoriul orchestrei sale o serie de melodii anglo-saxone. Cam pe la întâi noiembrie, pe o ploaie mocănească obişnuită prin aceste locuri, dintr-un tren cu zece – cincisprezece vagoane fuseseră coborâți noii clienți ai barăcilor proaspăt date cu var pe dinăuntru şi pe dinafară, se auziseră fluiere ascuțite, grupuri de femei şi bărbați îmbrăcați în haine civile, dar ducând o viață militară, se aliniaseră pe micul peron şi, cu cântece răguşite, cântate cam în dorul lelii, cu glasuri batjocoritoare, străbătuseră cei trei sute de metri care-i despărțeau de intrarea în lagărul organizat pentru ei. Cele douăzeci de cabane, zece pe-o parte şi zece pe alta, erau despărțite de o curte largă, plină de iarbă, în mijlocul căreia se afla un pavilion, pe care flutura un steag tricolor. Comandantul lagărului era un locotenent roşcovan, înalt, crăcănat, cu o față adormită. Ajutat de doi subofițeri ai *Corpului auxiliar* Mija, făcuse primul apel, strigând timp de două ore cele aproape o mie de nume la care, femei şi-bărbați, împărțiți în plutoane şi companii, răspundeau prezent. Un magaziner îi aştepta în mica încăpere care servea de vestibul al barăcii ce fusese destinată administrației lagărului, ca să le înmâneze câte o salopetă, o pătură, câte-o pernă de paie, o gamelă cu o lingură şi o furculiță, un pahar de tablă, o pereche de saboți, un sac pentru lucruri personale şi un ecuson pe care se afla tipărit un număr şi o ştampilă: actul lor de identitate. Din balcoanele vilelor-tip cu două etaje, despărțite de un gard des de sârmă ghimpată şi un şanț adânc de doi metri, plin cu apă, priveau cu curiozitate ofițerii şi soțiile lor la acest spectacol inedit pentru ei. Se auzeau comenzi scurte, nu domnea cine ştie ce disciplină, dar, în mai puțin de alte câteva ore, totul fu organizat, se făcu repartiția pe secțiile

respective şi chiar din acea seară începu instructajul. Paralel cu sosirea acestui grup numeros şi gălăgios de oameni, o aripă a fabricii fu lărgită, construindu-se încă două hale, cu benzi rulante şi bancuri de probă, înguste alei asfaltate, ca să nu zguduie la transport. Un alt tren descărcă într-o după-masă cincisprezece transportoare electrice cu acumulatoare, cu conducere manuală, destinate să care producţia noului corp de muncitori. „Forţaţii", cum îi numeau muncitorii liberi care lucraseră până atunci la Mija, erau aduşi din Deltă, unde lucraseră toată toamna la dragarea canalelor, muncă de ocnaşi, pe lângă care montarea şi manipularea proiectilelor, deşi mai periculoasă, părea mult mai lesnicioasă. La mijlocul lui ianuarie, noua secţie a fabricii de armament Mija începu să funcţioneze. După trei săptămâni de lucru, ceea ce păruse acestor oameni o treabă uşoară se dovedi a fi un lucru foarte primejdios Prin telegrafia fără fir care domnea în acest lagăr sau închisoare, „forţaţii" aflară, după primul accident în care două femei şi un bărbat fuseseră ucişi de o explozie, că exista o statistică ce anunţa, *în* medie, cam zece accidente de acest gen, anual. Se produseseră primele proteste, ba chiar o evadare şi regimul se înăsprise. Carcerele, care aveau să fie introduse mai târziu în toate fabricile din România, fură instalate în noile secţii şi supraveghetorii dublaţi. Nu era un secret pentru nimeni că, în rândul acestor internaţi, se aflau agenţi ai poliţiei, turnători de ocazie sau oameni care sperau ca printr-un denunţ să obţină eliberarea sau să-şi îmbunătăţească tratamentul din lagăr. Ca urmare a actelor de indisciplină, porţiile de mâncare fuseseră micşorate şi ameninţările comandanţilor anunţau noi presiuni. La toate acestea se adăugau şi dijmuirile obişnuite exercitate de către soldaţii de pază, la îndemnul subofiţerilor, care înţelegeau să facă din acest loc de detenţiune, al mizeriei şi suferinţelor, o sursă de

îmbogățire. Se rulau sume importante date de rudele celor internați pentru obținerea de facilități sau a unor vizite care aveau loc o dată pe lună, cu aprobări speciale. Corupția împotriva căreia Mareşalul lupta prin decrete şi articole amenințătoare, de principiu, în ziare scrise de o echipă de propagandişti formată din gazetari şi scriitori, luase, cu toate acestea, proporții înspăimântătoare şi, dacă, din când în când, câte un parvenit care devenea în câteva luni proprietarul unui cinematograf sau al unui bloc de locuințe se pricopsea cu câte o condamnare pe viață (pedeapsa cu moartea încă nu se introdusese), asta nu descuraja pe ceilalți, o haită nemiloasă de afacerişti bine organizați, cu tentacule în administrație, armată şi chiar biserică.

La începutul acelui an, 1942, după primul accident petrecut în secția „forțați" şi un sabotaj organizat de către muncitorii liberi, soldat cu incendierea unei aripi a fabricii Mija, incendiu iute localizat de către corpul de pompieri al fabricii, la care fusese anexat un lagăr, colonelul Decu Dabija reuni pe cei trei mii de oameni aflați sub comanda sa şi le ținu un discurs sever, anunțându-i că este împuternicit de Mareşal să înainteze curților marțiale pe cei care ar mai fi îndrăznit să se dedea la acte ostile şi să organizeze astfel de sabotaje. Era într-o zi de martie şi un vânt ascuțit mătura curtea din fața barăcilor „forțaților" unde, ca o aluzie tacită, fuseseră aduşi şi muncitorii liberi, arătându-li-se, în felul acesta, că puteau oricând să fie trecuți dincolo de gardul de sârmă ghimpată care îi despărțea de cei condamnați. Era o măsură de intimidare desigur, pe care muncitorii liberi o luară ca atare. Asta nu însemna că peste alte două săptămâni nu avu loc o altă încercare de sabotaj, soldată cu arestarea a trei inşi care fură trimişi la Tribunalul Militar din Ploieşti şi care îşi aşteptau judecarea. La trei zile după ridicarea acestora se întâmplă încă un fapt care îl puse pe gânduri pe comandantul fabricii. Unul dintre cei mai buni

informatori aflați în rândul muncitorilor liberi, şi anume Ilie Drăguțescu, fost matrițer la o uzină din Arad, condamnat pentru furt şi trecut prin mai multe închisori până a ajunge la Mija cu vechi state de turnător, fusese găsit în incinta administrației cu coloana vertebrală ruptă, după ce se prăbuşise de pe scara turnului de apă, lucru foarte curios, întrucât nu avea ce să caute acolo. Acest accident păru de la început suspect. După patru ore sosiseră de la Ploieşti doi polițişti, care începuseră o anchetă strânsă, soldată cu rezultate puțin concludente, întrucât niciunul dintre cei interogați nu reuşea să dea vreo indicație precisă pentru curioasa moarte a tovarăşului lor de muncă. Ceea ce putură afla era faptul că mortul, cam bețiv şi afemeiat, avusese câteva conflicte cu tovarăşii lui din secție, lucru care îi făcea pe ceilalți să-l evite. Nu i se cunoştea niciun prieten, n-avea familie şi locuia în căminul pentru cei care nu plecau seara acasă în comunele din apropiere, o clădire sumbră, cam nemăturată, cu câteva dormitoare comune. Nu lăsase niciun act compromițător, dar niciun indiciu că ar fi avut pe cineva care să reclame pensie de pe urma lui. Unul dintre polițişti întârziase în biroul comandantului şi colonelul Decu Dabija îl pusese la curent cu treburile ascunse pe care le făcea informatorul:

— Omul era în slujba poliției noastre. Lucram cu el prin magazinerul de la administrație, unde, chipurile, Drăguțescu venea să lase în fiecare săptămână sacul lui cu rufe. În magazia acestuia din urmă, informatorul îi raporta intermediarului ce gândeau şi ce vorbeau muncitorii din secție. Drăguțescu nu era singurul care săvârşea o astfel de muncă, mai erau vreo cinci sau şase, între care vreo două femei. Eu coroboram toate aceste informații, făcând un raport săptămânal Siguranței Statului...

— A, dumneavoastră lucrați cu forurile de la Bucureşti. Noi, oricum, o să facem un raport pe care o să-l înaintăm

superiorilor noştri, dar ar fi bine să chemaţi pe cineva de acolo, pentru că lucrurile se cam îngroaşă. Dumneavoastră aţi venit de vreo doi ani aici, dar noi am mai avut doi oameni care au păţit la fel şi, dacă adăugăm la toate astea şi sabotajele care au avut loc, ar cam trebui să cădem pe gânduri, nu credeţi?

— Lucrurile cam aşa stau, zisese colonelul Decu Dabija, dar dacă cerem întăriri pentru supravegherea muncitorilor, o să se facă ironii pe seama noastră şi o să fim declaraţi incapabili.

— Bine, bine, eu vă-nţeleg pe dumneavoastră, dar nu putem trimite nici forţe din poliţia noastră aici. Avem un sector mare. Suntem într-o regiune petrolieră unde au loc dese sabotaje. Gândiţi-vă că nu ne putem împărţi în aşa fel încât să facem faţă... Ne aflăm în război, efectivele poliţiei secrete n-au fost mărite din cauza bugetului de stat. Nu pot să vă dau niciun sfat.

Această convorbire îl îngrijorase pe colonelul Dabija. Dacă actele de sabotaj se înmulţiseră însemna că avea de-a face cu o organizaţie clandestină, implantată în uzină, care, cu siguranţă, va îndemna şi unele elemente dintre infractori la acţiuni de anvergură. Câtă vreme se produseseră unele decalibrări de proiectile, refuzate la controlul unităţilor militare sau acel incendiu iute localizat, parcă mai mergea. Dar iată că se vorbea de un al treilea om ucis în aceste locuri, unul dintre ei – ca să spună aşa – prevenindu-i. Odată înăsprit regimul aplicat muncitorilor liberi şi „forţaţilor", comandantul fabricii putea să se aştepte la acţiuni mai largi şi mai bine organizate. Dar asta nu era singura lui sursă de îngrijorare. Se mai întâmplase că, încă din toamna trecută, în perimetrul locuinţelor-tip fusese golită o vilă, în care se mutaseră un anume profesor Gheorghe Vrăbiescu cu fiica lui, ocupând un apartament la etajul de sus, celelalte camere ale vilei stându-i la dispoziţie

pentru organizarea unui laborator care, în mai puțin de cincizeci de zile, fusese utilat cu diferite instrumente de către o echipă a Arsenalului armatei de la Bucureşti. La un kilometru de lagăr se defrişase, de către aceeaşi echipă, un mare loc viran, înconjurat cu un gard de piese prefabricate, de beton, înalt de trei metri, păzit zi şi noapte de santinele. Într-o latură a acestui poligon, pentru că evident că era un poligon, fusese construit un buncăr, la cinci metri sub pământ, dotat cu scări şi ambrazuri, cu geamuri din triplex, special, ca loc de observație. Fuseseră montate cabluri electrice, detonatoare, într-o magazie ridicată special, din beton, fuseseră depozitate piese blindate, de diferite dimensiuni şi, mai recent, aduse şi tancuri care aşteptau, abandonate în terenul golaş. Actele misteriosului profesor Vrăbiescu recomandau să fie ajutat să-şi ducă la bun sfârşit experiențele care erau legate de o armă antitanc, evident aflată în curs de experimentare şi despre care se recomanda să nu se vorbească în niciun fel. Încercările colonelului Dabija de a se împrieteni cu acest savant nu fuseseră prea fructuoase. Omul nu părăsea decât duminica locuința pusă la dispoziție, făcând împreună cu fiică-sa plimbări lungi în jurul poligonului sau în pădurea Mija. „Urechiştii" lui, care fuseseră trimişi să spioneze activitățile ciudatului personaj, îi dăduseră puține relații. Profesorul Vrăbiescu lucra de dimineața de la ora şase până la douăsprezece, în laboratorul apărat, în care ei nu putuseră cu niciun chip să pătrundă, de o uşă blindată. Duminica dimineață asculta la radio slujba de la Sfânta Patriarhie din Bucureşti. În pauzele dintre cele două reprize, cea de dimineață şi cea de după-amiază, pentru că profesorul lucra şi după-amiaza în laboratorul său, savantul ieşea în jurul casei, însoțit de un câine care răspundea la numele de Samurai, un buldog fioros, în stare să sfâşie un cal, hrănit numai cu carne de viței, neprietenos, amintind de câinele din Baskerville, din

filmul cu acelaşi nume, cu Basil Rathborne. În primăvară, profesorul Vrăbiescu îl rugase pe comandant, cu care avea scurte convorbiri, dar nu prea dese, să-i amenajeze un mic teren de tenis în spatele vilei pe care o ocupa. Colonelul Decu Dabija chemase la el zece „forțați", comandase un vagon care transporta armamentul la Ploieşti, adusese de acolo zgură roşie şi un tăvălug, bătătorise şi drenase *courtul* improvizat al savantului. Odată cu luarea zăpezii, Vrăbiescu şi cu fiică-sa puteau fi văzuți, între trei şi cinci, lovind o minge de tenis cu rachetele, tachinându-se şi strigându-şi amical, ca doi concurenți ce se înfruntă la un campionat, diferite glume. Aprovizionarea cu materiale pentru experiențe o făcea un serviciu special, cam la zece zile sosea o dubă blindată de la Bucureşti, din care coborau doi indivizi îmbrăcați în civil, rămânând cam un ceas, un ceas şi jumătate să discute cu profesorul şi cu fiica lui, după ce descărcaseră, cu ajutorul şoferului, lăzi, flacoane cu soluții, containere, ustensile sigilate bine, canistre metalice şi chiar proiectile de o construcție specială, la atâta lucru se pricepea şi colonelul Dabija, depozitate cu grijă în pivnița vilei locuită de profesorul Vrăbiescu. Un post special, telefonic, îl ținea, se pare, pe acesta, în contact direct cu Marele Stat Major al Armatei, sau cu *Biroul Patente* al Armatei. Rar, dar cam la aceleaşi termene, fiica profesorului, care era şi laboranta lui, pleca cu o servietă la Bucureşti, urcându-se în duba care îi aducea materiale, colonelul Dabija înțelegând din aceasta că era păzită şi că documentația pe care o transporta era destinată numai anumitor ochi. Soția colonelului Dabija încercase să-i invite de câteva ori la masă pe cei doi locuitori misterioşi ai vilei speciale, dar fuseseră respinşi politicos, sub pretextul că profesorul Vrăbiescu mănâncă regim. Evident, comandantul fabricii nu mai insistase după aceea, arătând, la rândul său, o rezervă înțepată şi socotindu-se jignit. Asta nu însemna că

prin amicii pe care-i avea în rândul armatei şi chiar în serviciul secret nu se interesase de natura muncii profesorului. Puse cap la cap, informaţiile dădeau, prin deducţie, un singur rezultat: profesorul Vrăbiescu lucra la o armă antitanc, un proiectil termic care ar fi străpuns orice blindaj. Amicii lui îi recomandaseră să nu vorbească cu nimeni despre asta, întrucât activitatea savantului constituia un secret de Stat. Ca unul care răspundea de această fabrică, iată-l încărcat şi cu obligaţia de-a asigura liniştea şi ducerea la bun sfârşit a experienţelor lui Vrăbiescu. O obligaţie în plus, nu lipsită de riscuri, pentru că nu-şi imagina că acei adversari nevăzuţi, amestecaţi printre cei trei mii de oameni cu care lucra, nu vor afla mai devreme sau mai târziu natura activităţii savantului, dacă nu o ştiau. Or, acest fapt îi punea în primejdie viaţa, era posibilă o răpire, sau, pur şi simplu, pulverizarea laboratorului. Cu toată antipatia pe care i-o inspira profesorul Vrăbiescu, fără să se consulte cu nimeni, colonelul Decu Dabija dublă numărul de santinele din jurul vilei lui (acestea făceau o supraveghere discretă, întrucât savantul protestase de câteva ori când constatase că locul este împânzit de soldaţi), ba, mai mult, un agent special de la contrainformaţii fusese plantat în apropierea vilei, pe post de pădurar. Sigur că ceea ce făcea nu era agreabil lui Vrăbiescu, dar puţin îl interesa. Ca militar, el trebuia să execute ordinele primite, şi atunci mijloacele nu mai contau, n-avea timp să le mai aleagă. Oricum, moartea lui Drăguţescu crease o alarmă destul de mare în rândul celor care-l păzeau pe Vrăbiescu, iar pentru el, comandantul acestei fabrici, era un lucru foarte neplăcut.

*

Seara se certaseră. Evelyne avusese un ceai de doamne, de la cinci până la şapte jumătate şi voia să-l care pe bărbatul ei la Operă, ca să audă pe Werner Heger în *Maeştrii cântăreţi*

din Nürnberg, cu Mircea Lazăr, Niculescu-Basu, Păun, Puican şi Oprişan, sub bagheta lui Ionel Perlea.

— Mulţumesc, n-am dormit bine azi-noapte, n-am chef să moţăi în lojă să mă vadă lumea. Du-te cu Armand şi lasă-mă în pace! Am de rezolvat chestiuni importante.

— Dacă ai de rezolvat chestiuni importante, atunci cu siguranţă că ai nevoie de Armand şi o să-mi faci mutre. Îţi amintesc că ar trebui să mai apari din când în când în lume, că eşti ditamai demnitarul şi nu vreau să zică lumea că faci rezistenţă faţă de nemţi. O să fie şi ambasadorul Killinger şi tot corpul tehnic german aflat la Bucureşti, generali, ofiţeri, oameni de ştiinţă. Nu mai vorbesc de ai noştri, care vor fi în păr. Ia te rog să te îmbraci şi să mă însoţeşti fără multă vorbă!

Ministrul, bufnind şi trăsnind, sunase subreta, o rugase să-i aducă fracul, se enervase încercând câteva cămăşi care nu erau bine călcate şi, vorbind cu secretarul său, se privise în oglindă. Nu-i plăcea cum arăta: faţa buhăită şi palidă, sub ochi cearcăne adânci. „Rinichii! gândise. Rinichii şi excesele. Eh, o viaţă are omul!" Nu avea întâlnire în seara aceea cu Mariejeanne, aşa că putea să se arate măcar o jumătate de spectacol, să nu creadă nemţii că-i buclează. Îşi potrivi papillonul negru, de mătase şi-şi privi cei patru năsturaşi formaţi din tot atâtea perle. Să fi fost puţin mai slab, fără acest început de pântec, ar fi arătat şi mai bine. Dar e greu să faci faţă la atâtea mese oficiale, numai prefăcându-te că guşti. Unde mai pui alcoolul, şampania şi salatele de fructe, care îi plăceau atâta.

— Armand, tu nu te îmbraci, ce naiba faci? Doar n-o să mergi în costum de stradă la Operă?

— Nu mi-aţi spus; o fac cu plăcere. Şi, pe urmă, mie nu-mi trebuie prea mult timp.

— Dispari şi vir-o în trei minute să mai stăm de vorbă. Şoferul e prevenit?

— Cred că da. Evelyne l-a sunat mai devreme. Parcă aşa am auzit.

— Ei, atunci e în regulă. Nu ştii la ce oră începe?

— La 19, ca de obicei.

Ministrul îşi privi ceasul.

— Mai sunt douăzeci şi cinci de minute. Noi, ca noi... dar să vezi ce-o să se întâmple cu nevastă-mea. Ba că nu i se potrivesc pantofii la rochie, ba rochia la poşetă, până îşi pune bijuurile, până îşi aşază zulufii... Ah, Armand „te invidiez, să nu te însori în viaţa ta, ascultă la mine; iartă-mă că vorbesc aşa de mătuşă-ta, uite numai când îi spun aşa şi mă-ngrozesc, ea n-are nimic de mătuşă, este o făptură delicioasă, dar femeile sunt nişte fiinţe complicate „dragul meu, ăsta e cuvântul: complicate.

— Am dispărut. Mă duc sus la mine. Revin imediat.

Rămas singur, ministrul apucase telefonul, făcuse un număr ascultând cu ureche atentă zgomotele casei. Telefonul sună de câteva ori în gol şi Ionescu-Tismana simţi o strângere dureroasă de inimă. „Nu-i acasă. Dar, ce-mi închipui eu, că o să stea să pândească telefonul meu? Precis că are un amant tânăr, o jagardea de-asta cu nas de boxer, pe care-l primeşte-n lipsă". Simţea că i se urcă sângele la cap. Când fusese gata-gata să pună telefonul în furcă, în pâlnia de ebonită se auzise un glas pierdut, sosit din eter:

— Alo! Alo! Cine e?

— Eu, Puiu, ce mai întrebi? Ce faci, dragă, de ce nu răspunzi?

— Eram sub duş.

— Pleci undeva? Ce-i cu duşul la ora asta?

— Unde să plec, *mon chou*? Stau acasă.

Ionescu-Tismana fusese puţin descumpănit.

— Iartă-mă. Dar aş fi vrut să stau mai mult de vorbă cu tine, numai că tâmpitele astea de obligaţii sociale mă determină să mă duc astă-seară la Operă. Închipuie-ţi că

trebuie să ascult tâmpenia aia a lui Wagner: *Maeştrii cântăreți din Nürnberg*. Ceva fioros. Poate aş reuşi să te zăresc după asta, măcar în treacăt, la *Athénée* sau la Cină. Aş trece cu Armand şi cu nevastă-mea să mănânc ceva după spectacol. Sigur că tu nu poți să ieşi singură, parcă aveai un cavaler servant, Mirel, dansatorul de la Operă. Scoate-l de undeva şi plăteşte-i o masă. Vreau numai să te zăresc. O jumătate de oră. Atât. Asta o s-o mai liniştească şi pe Evelyne, văzându-te însoțită. Te bănuieşte groaznic.

— Bine, bine, am să încerc să fac ceva, dar spune-mi exact unde, la *Athénée* sau la *Cina*?

— La *Athénée*, în salonul albastru. Am să încerc chiar acuma să rezerv o masă. Trebuie să te las. Te sărut. Dacă se întâmplă ceva şi nu pot să te văd, trec mâine seară pe la nouă jumătate, oricum, pe la tine. Pa!

Mai făcu un număr, comandă o masă de cinci persoane (totdeauna păstra o rezervă în asemenea ocazii). Pe urmă îl strigase pe Armand, impacientat dintr-odată dintr-un motiv pe care nu-l desluşea.

— Armand, ce naiba faci de nu mai vii?

— Acuşi, acuşi, domnule ministru, strigă el de sus prin uşa deschisă. Nu-mi găsesc butonii. Pe toți dracii, totdeauna trebuie să răscolesc toată casa ca să-i găsesc.

Pe ministru îl strângeau pantofii de lac. Totdeauna pățea aşa. „Unde naiba i-or fi ținând servitorii ăştia, pentru că purtându-i rar *se* strâng, sau ce naiba se-ntâmplă cu ei?” Pe uşa cabinetului năvălise, valvârtej, Evelyne îmbrăcată într-o rochie argintie de lame.

— Fii drăguț şi ridică-mi tu fermoarul de la spate, că n-ajung.

În părul blond, lung, strâns bine la spate, purta o diademă subțire de briliante. Ionescu-Tismana nu scăpă ocazia să-i facă un compliment. Ştia foarte bine cât de mult țin femeile la astfel de vorbe.

— Arăți minunat astă-seară. Ce s-a-ntâmplat? O nouă idilă la orizont? Un nou spărgător de inimi care lucrează cu pikamerul asupra sentimentelor tale?

— *Sois pas vilain*... Eşti gata? Te-ai îmbrăcat?

— Nu se vede, draga mea?

Apăruse şi Armand. Siluetă subțire, într-un smoching croit pe corp, care-l făcea şi mai atletic. Văzându-l în spatele nevesti-sii, realiză într-o secundă ce pereche reuşită făceau, de fapt. Să nu fi fost atât de tânăr, Armand, care semăna cu actorul francez Jean Pierre Aumont, ar fi putut trece, mai curând, soțul Evelynei decât el, cu statura sa îngroşată, mai scurt şi trădând primele semne de îngrăşare ale vârstei care nu iartă. „Compensații, gândi, totdeauna plătim cu ceva şi primim altceva în schimb". O clipă căută să-şi aducă aminte cum arăta el cu ani în urmă, la vârsta lui Armand. Nu avusese niciodată silueta acestuia, alura aceea inimitabilă de acrobat, sau de conducător de maşini de curse înaintea raliurilor. „Genele ereditare", gândi din nou şi vru să şi-o închipuie pe Le-opoldina, maică-sa, lângă el. Aveau acelaşi aer, dar nu semănau. Probabil mai luase ceva şi de la taică-său. Da, cu siguranță, asta era. Aducea şi cu bătrânul Sachelarie. După socotelile lui, era un copil făcut la 49 de ani, sau cam aşa ceva. În general, astfel de urmaşi ies ori foarte reuşiți ori regreți toată viața că i-ai conceput.

După zece minute reuşiră să se regăsească împreună în limuzina ministrului, după o ultimă trimitere a subretei Marcela înapoi, în casă, care aduse poşeta cu strasuri ce se lega mai bine cu diadema pe care o purta Evelyne în păr. Aceasta, urcându-se lângă şofer, se mai uitase o dată în micuța oglindă retrovizoare de deasupra volanului şi realizase că îi trebuia o altă poşetă.

— Ca de obicei, o să întârziem, Evelyne, făcuse morocănos Tismana, după năravul tuturor bărbaților.

— Nu sunt nici ei aşa de punctuali.

— A, unde cântă un neamț, să știi că spectacolul începe la oră precisă. Ăsta cine mai e: Werner Heger?

— Eu de unde să-l știu? Un cântăreț celebru. Nemții au umplut lumea cu celebrități. Când îți merge bine războiul ai și artiști mari, ai și scriitori buni, ai de toate!

Ministrul nu știa ce-l enerva: își dădu seama că, împotriva recomandațiilor sale, Evelyne iar se urcase lângă șofer.

— Și doar te-am rugat, draga mea, să nu mai stai lângă Costache, că nu-i de bun gust.

— Uite ce e, eu m-așez unde-mi place și te rog să nu mă mai bârâi la cap de față cu Armand și cu șoferul.

— O auzi, Armand? Nu primește nimic. Face tot ce știe ea. Abia o așteaptă prietenele ei s-o vadă coborând de lângă șofer, ca să mănânce rahat la ceaiurile lor. „Ai văzut-o pe madam Tismana?”

Armand asculta toate astea și se îngrozea. Ministrul nu ținea seama de nimic. Probabil că-l socotea pe șoferul Costache un obiect. Căută să schimbe vorba:

— Domnule ministru, v-a căutat de dimineață maiorul von Braun de la Ambasada germană. N-am reușit să vă spun până acum, dar bine că mi-am adus aminte.

— Ce mai vrea și ăsta? Probabil că o să-l găsesc la Operă. Când vine câte un artist de-al lor, nu lipsește nimenea. Au spirit de echipă.

În București, sfârșitul lui martie în anul acela era fără zăpadă, cu nopți friguroase. Nu bătea încă vântul acela nebun de Bărăgan, care arunca valuri neașteptate de căldură, silind pomii să-nflorească pe neașteptate și pe urmă o schimba, aruncând lame reci de frig, ofilind bobocii timpurii și florile de-abia deschise. Nici nu ploua, ar mai fi curățat orașul de praf. Străzile erau prost luminate, vitrinele care altă dată străluceau de atâtea becuri erau luminate cu fosfor, chenare plumburii în întuneric, siluete de manechine abia zărite în reflexul mort al acelei substanțe chimice care

făcea din galantarele bijutierilor nişte sarcofage. „Urât mai e oraşul ăsta al nostru, dar o să treacă şi războiul, or să înceapă iar chefurile la Şosea”.

Străbătuseră Calea Victoriei, trecuseră de Teatrul Național, pe peronul căruia se legănau în vânt două lanterne, şi ele camuflate, abia luminând grămada de spectatori care se înghesuiau spre intrări. Război-război, dar lumea tot se-ngrămădea să vadă piese de teatru: *Lucreția BorgiaK* de Victor Hugo, cu Marioara Voiculescu, sau *Doamna Bovary*, cu Agepsina Macri, Calboreanu şi Băltățeanu. Ministrul privi spre silueta barocă a hotelului *Continental*, cu stucaturile lui roase de ploi, şterse parcă de vremea nemiloasă, abia distingându-se în lumina albastră a unui bec. Prin perdelele de la etajul doi, o siluetă neagră privea strada asfaltată. Maşina trecu mai departe, depăşi Palatul Telefoanelor, ajunse la răscrucea cu Bulevardul Elizabeta. Armand trăgea cu ochiul la vitrina librăriei Socec în care se aflau romanele lui Rebreanu, Cezar Petrescu şi Ionel Teodoreanu. La capătul Căii Victoriei, peste Podul Senatului, se zărea intrarea vechiului teatru *Regina Maria*, care adăpostea spectacolele Operei Române de la incendiul ce mistuise reşedința dinainte de război, din spatele Cişmigiului, prin ’38, cine mai ținea minte? Maşinile se înghesuiau, una după alta, lăsând pe treptele abia spălate de către oamenii de serviciu înaltele personalități de la Ambasadă, generali, ofițeri îmbrăcați în civil şi nişte doamne care purtau la pardesie (anticipând primăvara) nurci subțiri în jurul gâtului. Pălăriile negre de *grand* gala cu borurile largi, lăsate pe sprâncene, cu taioarele bine croite pe corp ale celor care sfidau răceala serii de martie, acel toc-toc al pantofilor grăbiți pe trepte, rumoarea şoferilor care deschideau portierele şi a însoțitorilor ce-şi căutau febril biletele de intrare, invitația repetată şi monotonă a controlorilor de la intrare, totul marca un spectacol

deosebit.

Armand coborâse înaintea lor, deschisese portiera soției ministrului, şoferul, pe partea cealaltă, îi făcea loc lui Tismana, care nu părea deloc încântat de ceea ce-l aştepta. „Cel puțin patru ore", gândea. Ultimii întârziați străbăteau holul în care luminile se stinseseră de două minute, căutându-şi locurile în loji, la balcoane, sau în rândurile întunecate ale parterului, luminat acum numai de un bec aprins deasupra pupitrului dirijorului. Cortina groasă de catifea avea marginile roş-aurii, franjurate de lumina discretă a rivaltei. Evelyne purta peste rochia de lame o scurtă din chinchilla, pe care o lăsă în brațele şoferului ce primi, în acelaşi timp, şi pardesiul de stofă englezească al domnului Tismana, negru, uşor, subțire, luat peste fracul cu aripi, bine croit şi pantalonii cu lampasuri de mătase neagră. Armand îi făcu un semn să ducă la garderobă uşorul bagaj, aruncând deasupra şi balonzaidul lui. O plasatoare care-l cunoştea pe Tismana o luă înainte, luminând cu o lanternă micul intrând al lojei întunecate. Orchestra atacase uvertura, de jos, din fosă, se auzea un sunet prelung de viori, acoperit din când în când de vagi alămuri „izbite uşor. Ministrul o ajută pe Evelyne să se aşeze, rămase puțin mai în urmă şi privi spre Armand care se aşeza şi el. Curând se obişnuiseră cu întunericul şi cercetară, fără să întoarcă capul, benoarele întunecate din care apăreau puțin câte puțin contururile palide ale fețelor unor femei şi bărbați pe care aveau să-i vadă mai bine de-abia la finalul actului întâi, când grelele candelabre ale sălii aveau să se aprindă, dezvăluind privirilor ornamentația simplă, aurită, a ancadramentelor tavanului, sala şi pe spectatorii ascunşi în penumbră.

În prima pauză, domnul Ionescu-Tismana nu coborî în holul sălii. Cântăreții aveau voci bune, neamțul acela, puțin cam scund şi cam gras, care făcea pe Hans Sachs, deținea o

voce bine pozată, poate prea puternică pentru sala improvizată, fără acustică prea bună a fostului teatru Re*gina Maria*. Cu ochiul lui perspicace, ministrul făcu o recunoaştere rapidă a lojilor: în centru, ambasadorul Germaniei, Killinger, un tip roşcovan cu părul tuns perie, îndesat ca un hamal, despre care se spunea că participase la omorârea lui Roehm, îmbrăcat în civil, deşi era general, privind plictisit parterul care, sub lumina candelabrelor, lăsa să se vadă, ca un fund de mare, un pietriş strălucitor de pietre prețioase: cercei, colane de perle, broşe, diademe, centuri de platină şi tot acel arsenal de podoabe care fac, ele însele, un spectacol. Îl zări pe maiorul von Braun undeva în stânga ambasadorului, în a doua sau a treia lojă, cu nelipsita doamnă Hoffmann în spatele său; mai erau, în sală, Necşeşti cu soția, generalul Dobrescu, însoțit de fiica sa, o fată cam de douăzeci-douăzeci şi trei de ani, cu pleoapele exagerat de vopsite, cu sprâncene dese, negre, cum au armencele de obicei, cam grasă, cam tălâmbă, într-o rochie neagră, decoltată, arătându-i pieptul bine dezvoltat. Doctorița Vătămanu nu obținuse probabil o lojă, pentru că o zări în primul rând de la balcon, cu monoclul ei înfipt în sprânceana stângă, scrutând vecinătățile şi mai ales lojile. Mai erau Frânculeştii, Calomfirescu, polcovnicul Ignatiev, nelipsit de la orice eveniment monden, într-un frac cam larg, cum avea să bage de seamă în pauză, când îl zărise în hol, trupul fostului comandant de sotnie mai micşorându-se cu vremea, ca o rufă când intră la apă. Dintr-o lojă aflată în anfilada stângă, un bărbat de 45 de ani, cu o cicatrice mare pe obraz, cu ochelari cu rame de baga, îl saluta făcându-i semne cu mâna. Era Popescu-Grivița, proprietarul fabricii de conserve cu acelaşi nume, cel care adusese în stare de faliment pe urmaşii lui Barbu Ştirbey, cu fabrica lui de la Buftea. Domnul Ionescu-Tismana îi răspunse rece la salut. Nu-i plăceau semnele acestea de efuziune în public, dar cu

îmbogăţiţii ăştia peste noapte nu aveai cum să procedezi altfel decât ori ignorându-i, ori tolerându-le ieşirile grobiene.

Evelyne şi cu Armand făcuseră un tur prin hol şi se întorseseră.

— De ce n-ai coborât? Toată lumea întreabă de tine, Puiule. Te cred bolnav. E şi madam Vlăsceanu cu bărbatu-său şi cu unchiu-său, ăla care trăieşte la München.

— Să fie sănătoşi. N-am chef de conversaţie astă-seară.

De fapt, singura plăcere la care se gândea în aceste clipe era că va lua masa la *Athénée Palace* şi că o va putea zări pe Mariejeanne, dansând în braţele imbecilului ăluia inofensiv.

— Domnul maior von Braun m-a rugat să vă spun că ar dori să vă întâlnească în pauza viitoare. Asta este urmarea telefonului de azi-dimineaţă, spusese Armand.

— Da, mi-ai zis tu ceva. Ce dracu' or vrea nemţii ăştia, domnule? Nici la Operă nu te lasă în pace? *Ils sont des rustres*... Popoare trăite în păduri. Orice-ar face, nu sunt ca franţujii. Ăştia chiar dacă ţi-ar arde casa nu te-ar înştiinţa în timpul unui spectacol. Ar vorbi despre orice, despre Bayreuth, despre Cosima Wagner, numai despre afacerile lor curente, nu. În sfârşit.

Asta nu înseamnă că după al doilea act nu coborî, urmat de Armand în spatele Evelynei, care rămase la un mic *aparte* cu doamna Necşeşti, tocmai pentru a-i lăsa pe bărbaţi să-şi vadă de politica lor.

Maiorul, în uniformă, ca de obicei, cu figura lui spelbă, cu pometii aceia ascuţiţi de bavarez şi ochii vii, vârâţi în fundul capului, îl salută scurt, înclinând capul, strângând mâna ministrului şi pe a lui Armand, după care spuse:

— Îmi pare bine că aţi venit. Ambasadorul nostru va fi informat că spectacolul acesta a fost onorat de prezenţa dumneavoastră. În altă ordine de idei, cred că v-a spus secretarul dumneavoastră că v-am căutat azi-dimineaţă. Aş vrea să vă consult într-o chestiune de mare importanţă. Nu

mă ascund de domnul Sachelarie. N-am greşit, nu-i aşa? (Ultima frază o spusese în limba română, cu un uşor accent, ceea ce însemna că luase lecții sau se silise să învețe câte ceva.)

— Vă ascult, domnule maior.

— Cunoaşteți pe un anume profesor Vrăbiescu, sau aşa ceva?

— Vrăbiescu, Vrăbiescu... făcu ministrul scormonind în memoria lui, care era destul de bună. Apoi se întoarse către secretarul său: Armand, ție îți spune ceva numele ăsta?

Şi pentru că secretarul nu răspunsese prea repede la întrebare, von Braun reluă:

— E un fel de specialist în armament. A studiat în Anglia, mi se pare că şi în America. De ani de zile stă retras. Din informațiile noastre, lucrează la o invenție care ne interesează foarte mult. În sensul acesta am primit o corespondență de la Berlin chiar ieri. Cei de la Penemunder savanții noştri, ar fi foarte interesați să-l cunoască, să-l invite într-un schimb de experiență acolo la ei. Ştiți cumva cum am putea să-i transmitem această invitație?

— Vrăbiescu, Vrăbiescu... ăsta n-are o fată?...

— O nebună şi ea. Cu care lucrează... A fost chimist, sau cam aşa ceva. Carol al II-lea l-a chemat la Palat. Ziarele scriau foarte des despre el prin '37, pe urmă s-a dat la fund, nu mai ştiu nimic despre el. Promisese regelui un tun fără recul sau lucra la o armă antitanc, parcă. Pe când noi ne mai echipam regimentele cu căruțe cu cai, nebunul ăsta se gândea la tancuri. Şi, dacă ştiu bine, dumneavoastră, germanii, ați cucerit Franța tocmai cu această armă în două săptămâni.

Maiorul surâse măgulit. Armand se prefăcea că trage cu ochiul la elegantele doamne care străbăteau holul bine luminat, punându-le în valoare umerii pudrați şi adâncile decolteuri, în mijlocul cărora străluceau cele mai frumoase

bijuterii din Bucureşti.

— Nu mi-aţi spus totuşi, din moment ce vă amintiţi de acest bizar personaj, cum l-am putea contacta.

A, cred că cineva de la Ministerul de război poate să cerceteze şi să dea de el. Trebuie să lucreze undeva, dacă nu cumva a murit.

— Nu, nu e mort, zise cu precizie maiorul. Vă spun eu unde puteţi să-l găsiţi. Ca totdeauna, suntem foarte bine informaţi. Lucrează la fabrica de la Mija. Cunoaşteţi?

— A, la Mija, făcu ministrul. Interesant. La Mija! se miră. Armand, poţi să-mi spui ce fel de armament se fabrică acolo la Mija?

Secretarul dădu pentru a doua oară din umeri:

— Habar nu am, domnule ministru.

— Eu cred că ar fi bine să-l întrebaţi pe generalul Dobrescu. L-am văzut într-o lojă. Mi se pare că l-aţi cunoscut când ne-am văzut la mine acasă ultima oară. El precis că ştie ce fel de arme se fabrică la Mija. Dar ăsta nu e un secret militar, domnule maior?

— Între aliaţi? se miră, uşor contrariat, von Braun.

— În sfârşit, dacă cei care răspund de treaba asta vă vor înlesni întrevederea cu profesorul Vrăbiescu, eu n-am nimic contra. Dar nu mi-aţi spus unde cântă acest Werner Heger...

— A, la Opera din Dresda. E un nume care se ridică acum. O descoperire a lui Buschoetter, care, şi el, este un dirijor tânăr. La Berlin a apărut într-un concert acompaniat de Gieseking.

Pe lângă ei trecu doamna Necşeşti. Purta două rubine care aruncau sclipiri roşii, sub lumina violentă a candelabrelor.

— Atunci? mai întrebă maiorul.

— Atunci vorbiţi cu oamenii care pot să transmită profesorului Vrăbiescu invitaţia dumneavoastră. Nu-i de resortul meu, îmi pare foarte rău, dar, dacă vreţi, pot să-i dau un telefon ministrului de război să-i spună că

invenţiunea domnului Vrăbiescu îi interesează pe cei de la Penemunde.

— Nu interesează numai pe cei de la Penemunde, domnule ministru. Interesează pe foarte multă lume, dacă nu ştiţi cumva, la Mija se învârt agenţi comunişti care nu sunt trimişi acolo degeaba.

De ei se apropiase doamna Hoffmann, îmbrăcată şi ea într-un taior sobru, care aducea foarte mult cu uniforma corpului auxiliar feminin german, singura deosebire fiind că femeia purta o parură în argint aurit, îmbogăţită de smaralde şi rubine implantate într-o reţea fină. Ministrul îi sărută mâna, Armand o aşteptă să se desprindă de braţul maiorului, căruia îi şoptise ceva şi o salută şi el scurt.

— Cum mai stăm cu schiatul? întrebă secretarul ministrului, cu aerul că ar fi dorit să o însoţească undeva, la Braşov sau la Predeal, dacă ea i-ar fi îngăduit.

— Din păcate, sezonul e pe sfârşite. Îmi pare bine că te văd, domnule Armand. Cei de la Ambasadă mi-au spus că m-ai căutat de câteva ori cu telefonul, dar nu eram acolo. Să ştii că proiectele mele în legătură cu dumneata...

— Ce proiecte? se miră Armand.

— E vorba de fotografiile acelea pe care voiam să le fac pentru casa UFA. Ori nu te mai interesează cariera de artist de cinema?

— Ba cum să nu! Abia aştept să vă faceţi mai mult timp liber pentru mine. Niciodată nu e prea târziu să schimbi o meserie, meserie plicticoasă, cu una mai plăcută.

Era limpede că până atunci doamna Hoffmann stătuse de-o parte şi că-şi dăduse seama că prezenţa lui Armand îl incomodează pe Braun. Aşa că sub acest pretext străveziu îl îndepărtase de Tismana şi de maior. Neţinând seama de acest amănunt, Armand angajă o convorbire despre frumuseţea primăverii la Bucureşti, care putea să le ofere ieşiri solitare la şosea, la nişte partide de echitaţie.

Soneriile invitau lumea în sală, mulțimea se înghesuia spre scările de acces, grupurile se salutau cu uşoare înclinări de cap şi-şi reluară locurile.

— Ce voia maiorul? întrebă Evelyne, curioasă. Mi se părea foarte insistent.

— Pe naiba voia. Ăştia după ce că ne iau petrolul şi grâul mai vor să ne confişte şi mintea, câtă o mai avem.

— Nu înțeleg! se miră Evelyne. Despre ce vorbeşti?

— Ei, fleacuri, draga mea. Au aflat despre un profesor, despre o invenție şi vor să pună mâna pe ea. Sper că dobitocii ăia de la Ministerul de război n-or să-l lase pe profesorul Vrăbiescu să plece în Germania.

Pe urmă, aducându-şi aminte, se întoarse spre Armand:

— Ai citit despre ce vorbea Braun? Despre agenții ăia care au fost arestați la Mija, sau aşa ceva?

— O să-l întreb mâine pe inspectorul Mizdrache. El trebuie să fie la curent cu treburile astea. Dacă era ceva important, ne raporta el.

— Aşa cred şi eu.

— Tăceți, vă rog, că a început actul al treilea! le şopti Evelyne.

Dar nici Tismana, nici Armand nu ascultau frumoasa voce a domnului Werner Heger.

*

Dis-de-dimineață, Mizdrache fusese trezit de telefonul lui Armand.

Întâmplător era acasă, fapt foarte rar în zbuciumata viață de noapte pe care o ducea.

— Vă salut, spusese secretarul ministrului. Sunt Armand Sachelarie. Poate te-am trezit din somn, domnule Mizdrache, dar nu fac altceva decât să transmit un ordin al domnului ministru. Aseară am fost cu dânsul la Operă, unde l-am întâlnit pe maiorul von Braun. E o chestie mai complicată cu un profesor Vrăbiescu, care lucrează la Mija,

la fabrica de armament. Îți spune ceva numele ăsta?

Sculat din somn, pe nemâncate, pe nebăute, memoria inspectorului-şef funcționa destul de greoi.

— Vrăbiescu, Vrăbiescu... A, ăla, cu mintea în concediu?

— Ce face?! se miră, la capătul celălalt al firului-Armand.

— Aşa avem noi o vorbă. Adică e un tip cam trala-la. Nu e un inventator?

— Ba da. Chiar aşa.

— Şi ce-i cu el?

— Între altele, maiorul spunea că serviciile secrete ruseşti s-ar interesa de el. Că lucrează la o armă secretă. Ai cunoştință?

Urmă un lung minut de tăcere.

— Da. Cred că e ceva care nu e în regulă. Mi-au raportat cei de la Ploieşti că au arestat trei sabotori şi că într-adevăr îl au pe unul Vrăbiescu acolo, pe care-l păzesc ziua şi noaptea. Asta trebuie să fie. Dacă mă lăsați o jumătate de oră, mă interesez şi vă spun tot. Sunteți acasă, să vă dau un telefon?

— Da.

— Să fie ăsta, adică, aşa dat în Paşte? Să umble nemții şi ruşii după el? Ia te uită, domnule!

Şi după ce ajunsese la birou, îl sunase la rândul său pe Ciripoi. Acesta se precipitase pe coridoare, urcând şi nişte scări, pentru că liftul se defectase şi sosise lac de apă.

— S'trăiți! S'trăiți! La dispoziția dumneavoastră!

— Trăiesc eu, dar nu trăiesc ca alții, mă Ciripoi. Mă, noi vorbim senegaleza aici, la serviciu?

Ajutorul inspectorului-şef făcuse iar o față mototolită...

— Senega... cum?...

— Senegaleza, Ciripoi! Tu de ce nu mă informezi, mă băiatule? De ce nu-mi dai toate hârtiile? De ce să mă ia pe mine lumea la-ntrebări, mă?

— Pe mama...

— Lasă jurămintele, Ciripoi, că te trimit la garnizoană şi de-acolo ştii unde ajungi. Mă, vă fac tăieţei, mă! Mă, vă trec prin maşina de tocat carne, mă! Tu ştii cine mi-a dat mie telefon azi-dimineaţă?

Şi privind iar faţa lui Ciripoi, care arăta ca un cearşaf de pat, îl ajută:

— Secretarul ministrului, Ciripoi! Că i-au luat la întrebări pe ăia de la Ploieşti, mi-ai spus. Mi-ai raportat. Că bagă târfele ălea nisip în bombe, ştiu. Că l-a aruncat pe Drăguţescu ăla din turnul de apă, am aflat. Dar cu Vrăbiescu ăla ce e, mă, Ciripoi? De ce nu aflu şi eu pe ce limbă vorbeşte ăsta? Ascultă tu la mine, suntem în război, mă Ciripoi. Nu la balul pompierilor, la 13 septembrie. Or să ne ia, mă, nemţii la întrebări. Ascultă la mine! Că-s aliaţi cu noi, mă. Ăia nu fabrică, mă, biscuiţi, acolo, la Mija. Că de Mija e vorba. Şi-a vârât dracu' coada, tu nu vezi? Trei bucăţi ne-au terminat şi cu Gojgaru patru. Cât o să mai aşteptăm, mă, noi? Adică să ne ia cu fulgi cu tot, asta aşteptăm noi? Ministrul ştie că umblă şi ruşii, dacă nu s-or fi băgat şi englezii şi americanii, după Vrăbiescu ăsta, ca după prescură. De-ai noştri ce să mai vorbim? Că uite, secretarul zicea că s-a interesat de el şi maiorul Braun.

— Păi, dom şef, nici noi nu am stat degeaba. Am vorbit colo-colo, am băgat oameni, am dublat paza, avem rapoarte la zi, ce face, cum se distrează şi el pe-acolo cu fii-sa...

— Bine, bine, să-mi dai rapoartele să le înaintez ministrului, să ştie şi el cum stăm, dar mie să-mi spui cine şi-a băgat coada aici.

Ciripoi, ca şi când ar fi obosit de câte avusese de spus, ceru permisiunea să stea pe un scaun:

— Pot să mă aşez?

— Stai şi spune!

— Din raportul primit ieri ar reieşi că în afacerea asta există unul, Tronaru.

— Tronaru? Unde am mai auzit eu numele ăsta? N-ai fişa lui, ceva?

— Ba, cum nu? Să vă povestesc. Ăsta a lucrat pe la C.F.R. Se bănuieşte că ar fi participat la greva din ’33, dar n-a putut fi arestat.

— Îl ştie cineva? Există vreo fotografie?

— Nu. Nici ăia trei pe care i-au arestat şi i-au dus la Ploieşti n-ar putea să-l recunoască. I-au bătut, i-au întors pe faţă şi pe dos. Nu ştiu, pur şi simplu.

— Păi atunci de unde aţi scos voi numele ăsta?

— Din zvon public. Vorbesc muncitorii liberi, la Mija. Dar de cunoscut nu-l cunoaşte nimeni. Sau n-au pus ăia mâna pe cei care-l cunosc pe Tronaru.

— Halal poliţie! Şi tu n-ai, aşa, un fir? Nu dai din tine nimic?

Ciripoi ştia el ceva, dar voia să vândă cartea mai târziu. Strâns cu uşa, n-o mai amână:

— Ar fi unul, domn şef, Jean Tomescu. Agent cam băut la minte, cartofor. Dar putem să avem încredere în el. Ăsta a lucrat pe linie de ceferişti, la Griviţa, în ’33. A fost pe la mitinguri, la *Locomotiva*, a lucrat la sindicate...

— Şi acum unde aia mă-sii este Jean Tomescu?

— Păi, lucrează mascat, în Văcăreşti. Stă de două luni şi ţine tira. Ne mai vinde şi nouă ce vorbesc barosanii. C-a băgat Mareşalul numai crema sus, în deal. Care ciripeşte că de ce face război, care schimbă napoleonii pe blat, e o plăcere să te duci la vorbitor să vezi cucoanele cum vin cu pachetele să le aducă de ciuguleală.

— Şi crezi că Tomescu ăsta l-ar recunoaşte după atâţia ani pe Tronaru?

— De ce nu? Are memorie bună. Când nu bea, e mai normal ca mine.

— Atunci ce mai aştepţi? Valea! îl scoţi de la mititică, îl bagi la baie, îl bărbiereşti, îi dai ţoale noi. Dacă l-au tuns în

cap, ce dracu' îi facem?

— Păi de tuns l-au tuns, pentru că Văcăreştiul nu-i pension.

Inspectorul-şef se gândise o secundă şi găsise soluția:

— Îi faci acte de reformat de pe front şi-l înveți *Tatăl nostru*. Că a băgat şpagă la comisarii militari, 20.000 a dat, şi că l-au lăsat la vatră, şi a venit şi el la Mija să lucreze, că a fost artificier de meserie. Dă-i un sergent, ceva, să-nvețe cum să bageața în ac, să nu ne facă de râs pe-acolo şi, cât se poate de repede, vârâ-l printre muncitori, să-i facem felul lui Tronaru ăsta.

Ciripoi se şi ridicase şi saluta din mers:

Inspectorul-şef ridică receptorul, făcu numărul casei Tismana şi-l sună pe Armand.

— Domnu' Sachelarie? Aici Mizdrache. Am luat chestiunea din urmă. Domnule, e unul acolo, Tronaru, aşa-i zice, care a lucrat în C.F.R. Nu ştie nimeni cum arată, dar ăsta e trimis să ne bage bețe în roate. Am pus pe careva să meargă la fața locului şi să mi-l dibuiască. Cum aflu ceva, vă raportez. Spuneți-i domnului ministru să stea liniştit şi să-l asigure pe maiorul Braun că la Mija o să fie linişte şi că îi găsim noi pe ăia care umblă după Vrăbiescu. E bine?

— E bine, îl îngânase, fără să vrea, Armand. Îți mulțumesc, domnule Mizdrache, am să-i spun domnului ministru. Şi după ce aşezase telefonul în furcă: Ia te uită, Tronaru!

*

În 1926, Dumitru Tronaru avea şaptesprezece ani şi lucra ca ucenic la I.A.R. Braşov, uzină proaspăt înființată cu contribuția capitalului francez. Cu tatăl său, Dumitru Tronaru se vedea duminica, când acesta, muncitor în petrol pe valea Prahovei, venea să-i aducă la căminul de ucenici de pe strada Bârsei nr. 14 cămăşi spălate, indispensabili, ciorapi şi câte un pachet cu mâncare. Ion Tronaru era un bărbat cam de 43 de ani, avea peste 100 de kilograme,

neştiind de ce se îngraşă aşa de mult, deşi nu mânca cât mâncau alţii; la schela din Băicoi unde lucra i se spunea Ursu, era arţăgos, umbla cu nişte cizme de cauciuc şi vara şi iarna, în lunile de viscol purtând pe deasupra hainei o pufoaică, iar pe cap o căciulă cu clapete, care-i astupau urechile. Muncea în schimburi de 24 cu 12 ore, câştiga binişor, dar asta nu însemna că se împacă cu viaţa pe care era obligat să o ducă. Îşi ţinuse băiatul într-un liceu industrial din Ploieşti, voise să-l facă petrolist, dar, la sfatul unor tovarăşi de-ai lui, îl trimisese ucenic la întreprinderea aeronautică română, „unde avea să înveţe mecanică fină, într-o industrie de viitor". Mama lui Dumitru Tronaru murise în 1923 de septicemie şi tatăl său nu se mai însurase. Fiul muncitorului în petrol era negricios, mic, slab, ager, semănând maică-sii, adică nedând semne de îngrăşare, fapt care-l îngrijora pe Ion Tronaru, pentru că în lumea muncitorească a avea un copil slab însemna că acesta este tuberculos, expus oricând unor grave pericole de îmbolnăvire. De-aia îi şi căra pachete cu mâncare în fiecare duminică, sfătuindu-l să se hrănească bine, să se îmbrace gros, că Braşovul se află în preajma munţilor şi era un oraş în care ploua mult şi iernile erau lungi. Stăteau împreună două sau trei ceasuri în curtea acelui cămin sumbru, cu ziduri de cărămidă afumată, aducând mai curând cu o cazarmă, sau, dacă era vremea rea, în sala de mese a clădirii, o încăpere largă, cu geamuri înalte, pe care şiroia ploaia nesfârşită şi prin care se vedeau zece sau cincisprezece plopi, scuturându-şi frunzele în vânt. Fiul nu se văita de nimic, nici măcar nu se plângea că taică-său nu-l lăsase să înveţe mai departe. Înţelegea că n-are bani şi că nu se poate face nimic, că trebuia să deprindă o meserie cât mai repede şi cât mai bine.

În acelaşi an, prinţul Carol fusese îndepărtat de la succesiune şi pe tron se suise Mihai, ca principe moştenitor

al României. Fusese un an al grevelor, deşi el, pe vremea aceea, abia începea să înţeleagă această noţiune. Muncitorii din Cluj, Bucureşti, Timişoara, Oradea, Satu Mare şi chiar din Braşov încetaseră lucrul; pentru câtva timp, fabricile îşi închideau porţile şi, în cercul celor de la uzina aeronautică, se auzeau cele mai contradictorii ştiri: ba că or să fie ocupate uzinele şi că armata o să ia locul muncitorilor, ba că or să-i conducă sergenţii majori, ba că au fost arestaţi cutare şi cutare. „Puştiul", cum i se spunea, îşi vedea de bancul lui, la care lucra cu un muncitor mai în vârstă, mătura şpanul în pauze şi, când mai avea câte-un sfert de oră liber, citea câte un roman din colecţia „cincisprezece lei". Pe la urechi zburau fraze pe care nu le înregistra decât întâmplător. Meşterii lui se uitau în ziarul *Dimineaţa* şi spuneau admirativ că se inaugurase prima linie aeriană civilă română, Bucureşti-Galaţi, servită de aparate italiene de tip *Ansaldo*. Directorii uzinelor se lăudau că nu va trece mult şi vor scoate şi ei un aparat românesc de zburat. Ne aflam în anul în care, la Reşiţa, se construise prima locomotivă ce putea merge pe o cale ferată normală, iar în Bucureşti, prin octombrie, avusese loc o grevă de 24 de ore a muncitorilor tipografi, împotriva denunţării de către patroni a contractului colectiv. Dumitru Tronaru îşi cumpărase primul costum de haine din banii câştigaţi la uzina I.A.R. şi mersese la un bal la sala *Hübel*, într-un subsol neaerisit din spatele vechii primării, unde se adunau muncitoarele de la fabrica *Scherg* şi câteva coafeze care lucrau pe strada principală, în lipscănia Braşovului, nişte fete parfumate, cu părul platinat, dansând *charleston* până la cinci dimineaţa cu maiştrii de la gara Dârste sau cu impiegaţii de mişcare de la Braşov-Triaj. Aceştia din urmă purtau uniformă bleumarin şi şapcă roşie, ceea ce le dădea dintr-odată ascendenţă asupra coafezelor în căutare de bărbaţi cu situaţie. Peste un an de zile avea să danseze şi el

pentru prima oară cu una dintre ele pe care o condusese dimineața până în cartierul Bartolomeu, pe o stradă îngustă, pietruită, ascultând clopotul de dimineață al unei biserici din apropiere. Revenise de câteva ori, se plimbaseră pe la Schei, plecaseră cu un autobuz până la Codlea. Ea era o fată veselă, gureşă, lucra la o cofetărie de lângă hotelul *Coroana*, servind câte două sute de clienți pe zi, stând în picioare şi ajungând ruptă de oboseală acasă. Peste câtva timp, Tronaru îşi dăduse seama că, deşi erau de aceeaşi vârstă, fata era mai matură şi căuta să se mărite, ceea ce şi făcu în iarna anului următor, luând pe maistrul cofetar de la prăvălia unde lucra, un şvab blond, sportiv, care practica alpinismul, urcând în fiecare duminică în Piatra Craiului sau pe Cristianul Mare. Asta făcuse din colegul de muncă al fetei un fel de erou local, fapt care şi explică opțiunea rapidă, nedeliberată a fetei pentru el. Întâmplarea îl mâhni pe Tronaru, dar îl şi ambiționa. Avea 19 ani, mersese pentru prima oară cu un grup de tineri la o petrecere, cu mai multe domnişoare, foarte accesibile, fără pretenții, care înțelegeau să-şi trăiască viața şi Sonia aceea, care împărțea ecleruri şi savarine în cofetăria *Lămâița* de lângă hotelul *Coroana*, îi dispăru din memorie. Îşi luase carnetul de lucrător, avea bani mai mulți, taică-său venea mai rar la el, fără pachete şi fără entuziasmul de altă dată. Îmbătrânise pe neaşteptate, boala glandulară de care suferea îl făcuse să renunțe la munca lui, ținea acum un fel de carnet de norme în care nota cifrele foştilor lui colegi, cu un sentiment de inutilitate care-l rodea mai rău decât orice. „M-am făcut hârțogar”, spunea cu amărăciune, pe urmă îi povestea despre condițiile grele în care lucrau petroliştii lui. De câteva ori îi adusese la cunoştință că luase foc o sondă în care arseseră câțiva lucrători, după care urmaseră înmormântările la care ținuseră discursuri revendicative în ceea ce priveşte condițiile de muncă. Societatea americană care exploata

sondele plătea bine, dar înțelegea să nu audă despre revendicări, aşa încât revoltele erau înăbuşite în faşă. Muncitorii de la uzină îl chemaseră pe Tronaru la câteva reuniuni de-ale lor, în sala sindicatelor C.F.R., aflate deasupra vechii gări şi, când se trezise în mijlocul celor 200 de inşi care îi ascultau pe oratori şi votau rezoluțiile ce trebuiau trimise la Bucureşti, îşi dăduse seama că ei cu toții, muncitorii de la uzina aeronautică sau cei de la căile ferate, ori cei de la fabrica de postav, aparțineau aceleiaşi familii şi că, uniți, puteau să impună punctul lor de vedere chiar unor patroni care păreau atât de puternici. Un anume Năsturescu, zis *Chibrit*, un lungan suferind de diabet şi care spunea că e de meserie agitator, lucrând pe unde apuca şi pe urmă plecând în altă parte, află că este fiul unui petrolist şi se împrieteni cu el cărându-l pe la toate întrunirile. Vorbea frumos, cu patimă, avea un fel de a-i câştiga pe cei care-l ascultau, punându-le întrebări şi tot el răspunzându-le, luându-i pe sus, cum spunea, arătându-le condițiile de mizerie în care lucrau şi exploatarea la care erau supuşi. „Tu să nu judeci după condițiile pe care le avem noi, ci după leafa lui taică-tău, îi spunea Năsturescu. Voi sunteți muncitori în unități de elită, la societăți cu capital străin. Ăstora le convine, plătesc mai nimica. La banii lor, ei câştigă de şase ori, dacă nu de zece ori mai mult. Şi voi, orbeții, credeți că v-a pus Dumnezeu mâna în cap. Dacă vrei, îți dau şi cifre ca să-ți arăt că din aviația asta a lor şi din petrolul lui taică-tău se scot miliarde". Se plimbau ceasuri întregi prin oraş, şi *Chibrit* îi arăta cartierele în care locuiau inginerii şi funcționarii superiori de la fabricile din Braşov. „Şi încă oraşul ăsta nu e cel mai păcătos din România. Aici au mai prins muncitorii cheag, pentru că cei mai mulți vin de la țară. Sunt proprietari şi pe câte un loc de lângă casă pun cartofi, cresc un porc, doi şi au de-ale gurii. Celor de la fabrica *Scherg* li se dau câte trei metri de stofă de Paşti sau

de Crăciun. Au cu ce-şi face haine; aşa-numitul *tain*, cum au şi cei de la C.A.M. din Bucureşti. Dar pe ăia, în loc să-i îmbrace, îi otrăvesc cu tutun. Mă uit la tine, eşti tânăr, bagă-n cap ce spun eu. Nu te uita că lumea are, de bine de rău, ce băga sub nas. Nu-i peste tot aşa. Eu am fost şi pe valea Jiului, pe la Petrila, să vezi cum muncesc ăia sub pământ, prin galerii, ca nişte şoareci, negri ca dracu', scuipându-şi plămânii. Voi, la I...R., îmbrăcaţi în halate albe ca la spital, sunteţi boieri, dar asta nu înseamnă că e rezolvată situaţia clasei muncitoare. Eu am să-ţi dau cărţi să citeşti. Vreau să faci meseria mea, aceea de a deschide mințile proştilor, că mai avem mulţi proşti şi printre noi. Le dai un kil de basamac şi ei zic c-au pus mâna pe piciorul lui Dumnezeu". Într-adevăr, îi adusese câteva broşuri hărtănite, trecute prin multe mâini, Lenin, Plehanov, Marx şi Engels, în popularizări cam simpliste, dar poate potrivite pentru o minte proaspătă ca a lui. Le citise şi i le dăduse înapoi, şi Năsturescu îl luase la rost: „N-ai înţeles mare lucru. E mai bine la *Hübel*, la dans, sâmbătă seara". Îl cam lua peste picior şi asta nu-i plăcuse lui Tronaru. Două săptămâni nu mai voise să-l vadă. În iunie 1927, se înfiinţase organizaţia fascistă Legiunea Arhanghelului Mihai, care peste trei ani, în 1930, avea să se numească Garda de Fier, iar în 1935, partidul Totul pentru Ţară. *Chibrit* îi arătase câteva manifeste care se tipăreau într-o micuţă tipografie de pe strada Bucureşti, în care Partidul Comunist Român protesta împotriva acestui lucru. Contactul cu cei câţiva zeţari, linotipişti şi maşinişti de la tipografia *Cultura* îl adusese în preajma unor oameni foarte interesanţi. Ei îi dăduseră lui Tronaru revista *Cugetul liber* şi câteva cărţi de Panait Istrati, care îi plăcuseră foarte mult. Erau buni vorbitori la întrunirile din sala sindicatelor. Povesteau cu umor unele lucruri care mergeau la inima auditoriului şi părăseau totdeauna estrada de pe care vorbeau, în aplauzele unei

mulțimi amestecate, de femei şi bărbați. Sala de întrunire, împodobită cu ghirlande colorate de hârtie, în care se făceau baluri după conferințele lor, se golea abia spre zori. Pe vremea aceea se împrietenise cu o croitoreasă de la o casă de mode. Aceasta-l părăsise după un an şi jumătate, şi cea de a doua experiență neplăcută în materie de femei îl făcuse ursuz, neplăcut cu tovarăşele lui cu care lucra pe linie de sindicat. De la Bucureşti începuse să le sosească, prin poştă, publicația *Apărătorul proletar*, tipărită de *Comitetul Central de ajutorare al sindicatelor unitare*. Între 1929 şi '30, sub conducerea comuniştilor, avuseseră loc puternice lupte greviste la uzinele metalurgice *Lemaître* din Bucureşti. Toată muncitorimea din țară urmărea cu atenție desfăşurarea acestor evenimente. Tot în '29 avusese loc la Timişoara congresul sindicatelor unitare, la care participase şi Tronaru, însoțit de Năsturescu, care-l luase cu el. Întrunirea se terminase cu o încăierare în care *Chibrit* fusese lovit şi internat într-un spital. Pe el îl reținuseră trei zile la poliție. Pe urmă, aflaseră, şi el şi mentorul său, că sindicatele unitare sunt desființate. De la Bucureşti le venea ziarul ilegal *Steagul Roşu*, pe care cei din cercul lor îl răspândeau în mijlocul muncitorilor de la uzinele din Braşov. Primele semne ale marei crize începuseră şi avuseseră loc greva şi luptele minerilor de la Lupeni, care fuseseră înăbuşite în sânge. Era anul marelui crah la bursa din New York, ce se terminase cu sinucideri şi cu falimente în serie. Ziarele timpului tipăreau ştiri îngrozitoare, dar asta nu era decât începutul marei crize mondiale, care avea să se răsfrângă într-un chip şi mai dramatic, în '33, la Griviția, gloanțele de la Lupeni fiind numai uvertura, cum zicea *Chibrit* în limbajul lui colorat. Tot atunci murise şi taică-său, ca urmare a vechii lui boli. Tronaru îl înmormântase într-un cimitir din cartierul de vest al oraşului Ploieşti şi, văzând mulțimea de muncitori petrolişti care țineau să-l ducă pe

ultimul drum pe Ion Tronaru, avusese, încă o dată, sentimentul unei solidarități de neclintit, fapt care-l făcuse să se obişnuiască mai uşor cu sentimentul de singurătate care-l încerca câteodată.

Prin martie 1930, când ziarele anunțau încheierea contractului de furnituri între ministrul Apărării Naționale şi firma *Skoda*, pentru înarmarea țării, în uzina I.A.R. supravegherea polițienească se înăsprise şi Năsturescu fusese silit să plece la Bucureşti, angajându-se lăcătuş la uzinele de locomotive *Grivița*. Fusese anul întoarcerii lui Carol al II-lea în țară, anul când Lucian Popescu cucerise primul titlu european de box la categoria muscă, al formării guvernului Național-Țărănesc în frunte cu Iuliu Maniu, al Conferinței Micii înțelegeri şi al primei curbe de sacrificiu care însemna reducerea cu zece la sută a lefurilor salariaților publici. În anul următor avuseseră loc mari demonstrații şi adunări de protest la Bucureşti, Cluj, Timişoara şi Galați împotriva aplicării curbei de sacrificiu. În vara aceluiaşi an, *Chibrit*, socotind că, rămas singur la Braşov, Dumitru Tronaru se afla în primejdia de-a fi luat la ochi de către organele Siguranței, îl adusese la Bucureşti. Lucrase câteva luni ca lăcătuş, după care absolvise un curs de mecanici de locomotivă. În august apăruse primul număr din ziarul *Scânteia*. Cei de la căile ferate lipiseră cu clei cele patru pagini, pe față şi pe dos, pe pereții depourilor. În vremea aceea, Dumitru Tronaru locuia pe undeva, pe lângă Podul Grant, în cartierul Belvedere, într-un subsol subînchiriat de către un pensionar de la C.A.M. cam hapsân şi cam belaliu. Mergea la cinema *Regele Ferdinand* sau la *Triumf* şi vedea filme cu *Tarzan* şi *Stan şi Bran*. Apăruseră *Charlot* şi *Pat şi Patachon*. Lumea se strâmba de râs la bătăile lor cu frişcă şi când îşi dădeau picioare în fund. Mânca în atelier dintr-un sufertaş, aşa cum făceau toți ceilalți din secția lui. Sâmbătă seara mergea la sala

Locomotiva cu Năsturescu şi încă doi lăcătuşi, Petre Iosif şi Titi Ionescu, tineri amândoi, buni dansatori, care îi făcuseră cunoştinţă cu câteva lucrătoare de la *Adesgo* şi cu două chelneriţe care lucrau pe Griviţa, la bodega *Boghici*. Se distrau destul de bine pe vremea aceea. La iniţiativa lui merseseră de câteva ori la Braşov, când aveau câte o duminică liberă. Tronaru cunoştea bine oraşul şi ştia unde să-i ducă, ca să se simtă bine. Plecau de sâmbătă noaptea cu un tren şi se întorceau duminică la miezul nopţii, ca să nu plătească hotelul. Ajungeau la Bucureşti rupţi de oboseală şi începeau o nouă săptămână de lucru, spălaţi la cap, de aceste ieşiri, spre mirarea celorlalţi lucrători din secţie, care, preferând să bea prin crâşme în ziua lor de odihnă, nu înţelegeau de ce *echipa lui Chibrit*, cum i se spunea, se întorcea mai proaspătă la treabă după două nopţi nedormite şi atâţia kilometri străbătuţi, fie chiar cu trenul. Excursiile îi costau puţin, fiindcă aveau gratis pe C.F.R. şi, oricum, era mai plăcut în aer curat, urcând crestele dulci ale Braşovului, decât să-ţi bei minţile. În martie 1932, avusese loc conferinţa muncitorilor C.F.R.-işti, care aleseseră un *Comitet Central de acţiune pe ţară*, avându-l ca secretar general pe Gheorghe Gheorghiu-Dej. Deşi membru de partid de câţiva ani, Tronaru nu participase ca delegat, mulţumindu-se să asculte ceea ce îi povestise Năsturescu, care fusese invitat. Peste un an, în ianuarie, la fabrica de textile *Saturn*, muncitorii ocupaseră fabrica făcând o grevă poloneză. La sfârşitul lui ianuarie, mitingurile se înmulţiseră, la *Ateliere* aveau loc arestări. La Ploieşti, petroliştii lui taică-său părăsiseră şi ei lucrul. În sfârşit, în februarie, sirenele de la Griviţa sunaseră în zorii zilei de cincisprezece şi jandarmii, cu armata trăseseră în miile de grevişti închişi în incinta atelierelor de vagoane. Lovit de un glonţ, Dumitru Tronaru fusese evacuat printr-o ieşire dosnică, peste câmpul Constanţei şi adăpostit într-o

casă din cartierul Bucureştii-Noi. Îi fusese atins un plămân şi, după înăbuşirea grevei şi arestarea conducătorilor ei, după cărarea sutelor de cadavre la Morgă, gazda lui chemase un doctor care, dându-şi seama că starea lui era gravă, îl internase într-o rezervă a spitalului *Witing*, cu complicitatea altor doctori, operându-l. După o convalescenţă de câteva luni, timp în care fusese căutat de către organele poliţieneşti, se ascunsese în Sanatoriu, la Moroieni, cu ajutorul altor tovarăşi de-ai greviştilor şi când lucrul nu mai fusese posibil, fu transportat într-un sat din Făgăraş, la nişte rude îndepărtate (un fiu al fratelui lui Ion Tronaru, baci la 450 de oi, pe care le urca la munte vara şi le cobora iarna până în Dobrogea, la câmpie, cu o nevastă surdo-mută şi cu şase copii), trăind ca vai de el, până se înzdrăvenise. Se angajase ca muncitor forestier într-un parchet silvic sub Bâlea, cu acte false, unde rămăsese până în anul 1938, pentru că sănătatea nu-i permitea munci prea grele (în parchet ajuta la repararea joagărelor şi a morilor săteşti din împrejurimi), dar şi pentru că voia să-şi piardă urma. Legătura cu partidul o ţinea un frânar de la halta Porumbacu de Jos, care îi aducea sâmbăta sau duminica un pachet de ziare şi dispoziţiile repetate de-a rămâne acolo până la noi ordine. Pădurarii, tăietorii de lemne, rarii jandarmi patrulând aceste locuri îndepărtate îl socoteau un om la locul lui, silit să-şi îngrijească sănătatea. (Doctorii de la *Witing* şi de la Moroieni îi procuraseră certificate de t.b.c.-ist, aşa încât autorităţile îl lăsau în pace.) Despre greva din ianuarie ’34, a metalurgiştilor de la Schile, aflase din ziare. În martie al aceluiaşi an, minerii de la Anina obţinuseră mărirea salariilor cu zece la sută şi asta îl bucurase, ca şi când lupta lor ar fi fost a lui, personală. În iunie ’34 avusese loc rejudecarea procesului intentat celor de la *Atelierele* Griviţa şi ale petroliştilor. În procesul de la Griviţa, printre cei care suferiseră o condamnare mai mică, Tronaru citise

numele lui Năsturescu; căpătase patru ani şi jumătate de recluziune. Odată cu aceste brutale decizii, îngrijorarea lui crescuse. Bănuia că partidul comunist este decapitat prin arestarea şi condamnarea conducătorilor acestor două acțiuni, dar iată că, în iarna lui '35, avusese loc o altă grevă, cea a metalurgiştilor de la fabrica *Haug* din Bucureşti. Din corespondența pe care o primea cu ajutorul ceferistului de la Porumbacu de Jos, aflase despre înfăptuirea *Frontului Popular Antifascist*. În mai, avusese loc greva muncitorilor de la fabrica de postav din Buhuşi. În 1936, la Arad, prin aprilie, cei de la uzinele textile, sub conducerea comuniştilor, făcuseră şi ei o grevă, terminată cu succes. Era anul jocurilor olimpice de la Berlin. Marile societăți forestiere tăiau sistematic pădurile noastre şi apăruseră societăți mixte germano-române şi, dacă americanii se ocupau de petrol, oamenii lui Hitler rădeau munți întregi din preajma Făgăraşilor, în foamea lor de cherestea. În 1937, din inițiativa partidului comunist se crease organizația legală de masă *Uniunea Democratică*. El tot mai întreba prin scrisori dacă „unchiul" (ăsta era Năsturescu-Chibrit) ieşise din puşcărie. Dar după câteva asemenea misive, i se răspunsese că murise de vechiul lui diabet, pe care nu putuse să şi-l îngrijească. În decembrie al aceluiaşi an, evenimentele se precipitaseră, se vorbea de război, represiunile împotriva comuniştilor crescuseră şi se formase un guvern național-creştin în frunte cu Goga şi Cuza. La începutul anului 1938, Partidul Comunist Român crease un front comun, antiguvernamental, format din reprezentanți ai P.C.R. şi P.S.D. „Frontul Plugarilor, Uniunii Democratice, a Partidului Socialist condus de Popovici şi a Madosz-ului. Peste o lună numai, la aşa-numitul dejun al miliardarilor, care avusese loc la sediul Asociației *finanței şi marii* industrii din Bucureşti, avusese loc o întrunire, la care se hotărâse îndepărtarea guvernului Goga-Cuza şi instaurarea imediată

a dictaturii regale. În 10 februarie se formase guvernul Patriarhului Miron Cristea, partidele politice fuseseră desfiinţate şi, prin canalele pe care le aveau, comunişţii aflaseră că deţinuţii de la Doftana ţinuseră o conferinţă de partid. În mai, o scrisoare ciudată, semnată de un prieten al lui Năsturescu pe care-l cunoscuse la unul din mitingurile ţinute înainte de declanşarea grevei de la Griviţa, pe nume Săndulescu, abia ieşit din puşcărie, îl chemase la Bucureşti. Lipsise trei zile de la lucru, se întorsese cu nişte radiografii pe care le arătase celor cu care lucrase până atunci, din care rezulta că boala lui de plămâni se vindecase, anunţându-i că se stabileşte la Buzău, la un văr de-al lui, a cărui adresă, bineînţeles, inexistentă, o lăsase celor care s-ar mai fi interesat de el după plecare. De fapt, se reîntorsese în Bucureşti, locuia pe strada Caraiman, la numărul 23, la o văduvă, unde îl vizitase, puţin după sosire, un bărbat între două vârste, cu nişte priviri reci, bărbierit la sânge, într-un costum corect, cu un aspect de militar care nu poartă uniformă. Acesta se prezentase simplu; cu un nume bineînţeles nici el real, Petroveanu, şi căruia de atunci el şi cei cu care avea să lucreze îi vor spune Colonelul. Acesta îi explicase în puţine cuvinte că aveau să i se încredinţeze câteva munci de mare importanţă. Îi lăsase o sumă de bani destul de însemnată, trimiţându-l la o cunoştinţă de-a lui, de la Ateliere, cu care Tronaru lucrase cu ani înainte. Despre ceea ce făcuse de la întoarcerea lui în Bucureşti şi până la acţiunea pe care avea s-o ducă la bun sfârşit la uzinele Mija numai domnul acela, care se recomandase Petroveanu, cunoscut sub numele de Colonelul, ştia câte ceva.

*

În 1935, la una din manevrele regale la care asistase Carol al II-lea, regelui îi fusese prezentat un anume Vrăbiescu care, pe vremea aceea, era căpitan în rezervă şi fusese

ataşat pe lângă un corp de artilerie ca specialist în arme antitanc. Armata română, dotată cu echipament francez sau englezesc, experimenta o tanchetă uşoară foarte mobilă, echipată cu mitraliere şi cu un tun. Manevrele se desfăşurau într-un perimetru larg, în regiunea Curtea de Argeş. Se începea cu un marş forţat al trupelor de infanterie, care erau trimise în avangardă, ca să ocupe poziţii dinainte stabilite, până nu răsărea soarele. *Trupele albastre* executau tema atacului după gruparea mijloacelor pe o bază de plecare, iar cele *roşii*, apărarea pe poziţii de avanposturi. Erau concentraţi în acel loc peste zece mii de soldaţi, cantonaţi prin satele din apropiere sau în corturi peste care ploua nemilos în toamna aceea rece, umedă, cu rare zile senine. Trupa, formată mai ales din fii de ţărani, oameni obişnuiţi să se scoale de noapte, să se spele la fântânile lângă care se organizau cantonamentele şi taberele de corturi, arăta proaspătă, optimistă. Soldaţii mărşăluiau încărcaţi de mitraliere *Maxim*, demontate în câte două piese, cu ranițe, lopeţi *Linemann*, puşti, gamele. Îşi spuneau cu glas scăzut în timpul marşului, fiindcă n-aveau voie să vorbească tare, glume de la ţară, cu femeile lăsate acolo în grija altor bărbaţi, care făcuseră armata sau erau reformaţi; se auzeau din când în când chiote înăbuşite şi comandanţii de plutoane, nişte sublocotenenţi, de meserie contabili sau profesori sau studenţi la *Academia Comercială*, aruncau priviri severe spre grupele compacte de ostaşi, înaintând pe şoselele pline de noroi. Îi mai scoteau pe câte unii la raport, pe cei ce se dovedeau mai gureşi, anunţând cu Câte un mormăit, şi el înăbuşit, că le vor interzice permisiile şi că-i vor băga la carceră, deşi carcera era un lucru iluzoriu într-un cantonament mereu schimbat. Sublocotenenţii care băuseră mai puţin decât căpitanii şi coloneii, la mesele organizate în fiecare seară în vreo şcoală primară sau la locuinţa vreunui preot, se trezeau din mers, simţind aerul

rece şi biciuitor al dimineţilor de toamnă, amintindu-şi cu plăcere de vreo ţărăncuţă pe care o înghesuiseră în vreo şură de paie sau cu care dormiseră pe vreo cergă aspră, simţind mirosul de carne proaspătă şi-şi făceau socoteala câte zile mai aveau până se încheia manevra, ca să se întoarcă la treburile lor.

Odată ocupate poziţiile iniţiale, apăreau şi comandanţii în maşini de campanie, decapotabile, nu în mare ţinută, înveliţi în foi de cort, cu capele de campanie cu cozorocuri lungi, mantale aproape soldăţeşti, şi ele umezite de atâtea ploi neîntrerupte, cu cizmele lustruite de ordonanţe încă de cu seară şi iute murdărite de noroaiele din ogrăzile ţărăneşti, cu *portharturi* pe un şold şi cu pistolul pe celălalt, gata să răspundă apelurilor telefonice venite de la Comandamentul General, care dirija de la Punctul de Comandă manevrele; erau asudaţi, cu obrazurile roşii, obosiţi şi ei de mesele care se terminau după miezul nopţii, înfricoşaţi la ideea că vor greşi vreo mişcare şi că asta se va afla la Marele Stat Major, ori chiar de către Majestatea Sa Regele Carol al II-lea, dar aţâţaţi, în cele din urmă, de atmosfera aceea care sugera războiul, de pâcla târâtoare acoperind colinele din jur, de acel du-te-vino al curierilor şi de rapoartele scurte primite de la sublocotenenţi. Şi mereu rachetele trase în plafonul moale de aburi, care iute se mistuiau în văzduh, şi dârele de fum ale trasoarelor sau ale grenadelor fumigene, pocnetul sec, repetat, al cartuşelor de manevră, care sunau ca nişte pistoale cu dopuri, în sfârşit, era toată acea confuzie generală care cuprinde pe zece mii de oameni când se joacă de-a războiul şi când, scutiţi de pericolul real al morţii, imaginează manevre îndrăzneţe, aproape imposibile, unele căzând în ridicol, silind companii întregi să se rătăcească prin hăţişurile unui ţinut necunoscut, abia atunci călcat, cu surprizele lui, cu imposibilitatea de a te orienta mai ales în locuri închise,

unde nici busola nu mai ajută, nici semnele naturale...

Regele întârzia în acea dimineață de octombrie. Seara băuse cam mult coniac şi deşteptarea fusese greoaie, dacă nu penibilă. Cu chiu cu vai se urnise, abia coborând din patul episcopal al unei frumoase chinovii puse la dispoziție de către Mitropolia de la Curtea de Argeş, o încăpere cu bolți joase, cu o urmă de mozaic discret, implantat în peretele alb, țărănesc, pe care erau atârnate una lângă alta mai multe icoane, formând un fel de perete diaconic, sub care ardeau trei candele, cu o lumină şovăitoare. Pe jos, covoare țărăneşti, în culori foarte vii, violet cu verde şi portocaliu, care s-ar fi bătut una cu alta în orice compoziție, dând tocmai din cauza nuanțelor speciale un efect fantastic, aşternute peste podelele de lemn, frecate cu apă fiartă şi sodă până la refuz şi unse cu o răşină, ca mierea de albine. Regelui îi plăcuse curățenia, liniştea uriaşă a unei păduri de brazi peste care ploua mărunt, tocind ca o maşină de cusut (auzea totul prin fereastra deschisă, simțind apăsarea aerului rece, umed, încărcat de oxigen şi de putreziciune şi de miros de ace de brad). Se spălase într-un lighean de alamă, cu desene armeneşti pe margine şi bătut cu ciocanul. Îi turna dintr-o cană de porțelan alb, cu un țuțuroi ca ciocul de pasăre, un bărbat tânăr. Apa limpede, rece, îl înviora pe Suveran. Îi ceruse aghiotantului prosoape, tamponându-şi obrazul, pe care peste cinci minute avea să i-l radă bărbierul lui personal. Încercă să facă şi câteva mişcări de gimnastică, dar renunță din lene. Un sentiment de jenă îl stăpânea. Ar fi vrut să iasă undeva să vomite, dar îşi reprimă toată greața cu un efort de voință. O fată îmbrăcată în catrință şi bluză albă, cu opinci în picioare, după gustul semănătorist al Mitropolitului, adusese gustări pe o tavă, oale de lut în care se afla lapte bătut şi lapte dulce, bucăți de urdă şi de unt lângă o pâine abia scoasă din cuptor, rumenă, galbenă ca lumânarea şi regele

înfulecase la iuțeală ceva, privindu-şi ceasornicul de la mână. Apucase să se îmbrace înainte de a permite suitei să intre în apartamentul ce-i fusese rezervat. Îşi trăgea totdeauna singur cizmele. Acum îşi controla discret ținuta într-un geam al ferestrei, pipăindu-şi mecanic nasturii uniformei. Haina momă de campanie nu aducea deloc cu costumele de paradă care îi plăceau atât de mult, dar ținuse să nu se deosebească cu nimic de corpul ofițeresc, dacă excludeam un eghilet kaki în partea stângă a vestonului. Bău cu sete jumătate din cana cu lapte bătut, asta îl răcorea, primi să îmbrace mantaua cu care îl aştepta, în spate, un al doilea aghiotant, nu înainte de a-şi pune centura şi de a-şi fixa pe şoldul stâng *porthartul*, prins cu o diagonală de piele.

— Gata, putem merge! Am cam întârziat puțin. Îmi pare rău, trebuia să mă treziți mai devreme.

Graseia, avea ochii bulbucați, înroşiți pe margini, mustața roşcovană îi acoperea gura pofticioasă, la vremea aceea arăta încă tânăr, cât putea să fie de tânăr un om la anii lui. Se mişca sigur, cu acea precizie a persoanelor care se ştiu privite în toate momentele vieții lor, al căror subconştient lucrează cu siguranță pentru ca să nu le permită niciun gest exagerat sau greşit, în stare să compromită. Se urcase degajat în *Plymouth-ul* decapotabil vopsit în culori verzi-kaki de camuflaj, cu cauciucuri enorme, înalte, cu o caroserie ridicată, care să-i permită parcurgerea terenurilor dificile. Afară ploua mărunt. Îşi pusese cascheta şi ochelarii de praf, deşi drumul era noroios, dar îşi proteja în felul acesta ochii slăbiți de alcool. Şoferul voise să tragă capota, dar el îl oprise cu un gest. Avea un simț bine dezvoltat al teatralității: voia să apară în fața ofițerilor de la Statul Major cu veşmintele umezite, cu o brumă de ploaie pe obraz, lucru care ar fi sugerat că inspectase şi alte locuri înainte de-a veni la ei, ceea ce ar fi explicat întârzierea. Îşi trăsese

mănuşile de piele de căprioară şi privise absent casele acoperite cu stuf sau cu şiță, de pe marginea drumului. Nu mai era pavajul de piatră din bolovani de râu din curtea chinoviei, nu mai erau acei pereți sclivisiți sub care se ascundea cărămida sănătoasă. Automobilul îşi încetini mersul, şoferul claxona disperat, pentru că asta însemna o nouă întârziere: în față se ivise o turmă de oi pe care doi ciobani în mițe plouate le risipeau alungându-le cu ciomagul în şanțurile din dreapta şi din stânga şoselei. Trecură de nişte garduri prăbuşite peste un pod improvizat, făcut din trunchiuri de mesteacăn care se mişcau la apăsarea cauciucurilor. De sus, din maşină, se zăreau bolovanii spălați de apa rece şi iute a râului. Ici şi colo, pe dealuri, în lumina incertă a dimineții se ridicau fumuri şovăitoare din coşurile caselor. Urcau nişte serpentine glodoase, maşina patina uşor, pe urmă cauciucurile se înfundară, dar motorul puternic purta vehiculul tot mai sus. Aghiotantul aflat în spatele său, într-o motocicletă de campanie, o luă înainte ca să facă o recunoaştere a drumului şi să-l conducă pe şofer. După un sfert de ceas ajunseră pe o măgură unde aşteptau, pâlcuri-pâlcuri, ofițerii care comandau manevra. Îi salută, strânse câteva mâini şi-l întrebă pe comandantul exercițiului:

— Putem începe?

— La ordinele Majestății Voastre!

— Da! făcuse morocănos regele, simțindu-şi capul greu şi privind discret la ceasornicul de la mână.

Era opt şi douăzeci şi cinci. Trei rachete roşii sparseră plafonul de nori şi pe urmă se făcu tăcere. Undeva, dincolo de dealurile mărunte, se aflau cele două armate care primiseră ordinul de desfăşurare a luptei. Şeful Statului Major, general Buicliu, desfăşurase pe o planşă planul bătăliei, însemnase o hartă la scara 1/20.000 un plan director cu dispozitivul trasat. Într-un colț al hărții erau

marcate efectivele celor două partide: *roşii* şi *albaştrii*, în pătrățele egale care închipuiau companiile aflate în desfăşurare. Ploaia țârâia enervant, deocamdată nu se întâmpla nimic, ofițerii plasați în spatele Suveranului şi al comandanților scormoneau cu binoclurile liziera pădurii apropiate, înăbuşită de o ceață ce se rostogolea în valuri moi, albe. Nu vedeau nimica în afara unui perete albicios, impermeabil. Ploaia le curgea şiroaie pe lângă urechi, intrându-le de-a lungul şirei spinării, pe sub gulerul de celuloid, care le strângea, pe dinăuntru, vestoanele. „O să putrezim aici, până apare Moş Teacă cu trupa lui". Moş Teacă era generalul de divizie Dumitrescu-Cazemată, cum îl numeau cei de la Statul Major, adept convins al războiului de aşteptare, pozițional, cel ce conferența în fiecare lună despre războiul viitor, cu fotografii şi planşe care arătau auditoriului fortificațiile liniilor *Maginot* şi *Siegfried*, aflate în construcție. Partida *albaştrilor* era condusă de generalul Alexandru Pantelimon-Grănicerul, cel ce teoretiza războiul de mişcare şi care avea să demonstreze superioritatea acestui stil de luptă Majestății Sale, chiar cu acest prilej.

După trei sferturi de oră se auziră pocnete înfundate şi dintre viile din stânga teatrului de luptă se ridicară coloanele de fum alb, iscate de grenadele fumigene, plantate de către genişti. Răspunseră rare focuri dintr-o direcție neaşteptată pentru apărători. Era limpede că manevrarea neaşteptată a atacatorilor îi prinsese pe picior, greşit pe *roşii*. Binoclurile se îndreptară spre acea aripă, cercetând lacom desfăşurarea manevrei. Regele găsise ingenioasă surpriza făcută de generalul Pantelimon-Grănicerul şi arbitrul partidei nota puncte în graficul bătăliei. De pe flancul din dreapta se auzi acelaşi țăcănit scurt, ca un lătrat de câine, al unei mitraliere de câmp care trăgea, şi ea, cu gloanțe de manevră. Pe urmă, fură iar simulate nişte explozii de artilerie şi se auziră pocnetele repetate ale

apărătorilor aflați în tranşeele săpate încă de cu noapte. Trupa strigă: „Ura! a avut loc şi o luptă corp la corp. Prin binoclu se vedeau banderolele colorate ale celor două partide într-un amestec ciudat. Grupele se repliau şi foloseau terenul evitând locurile falselor explozii. Mai disciplinată, trupa atacatorilor, ajunsă în teren deschis, înainta în salturi bine coordonate, cu o precizie care îl încântase pe Suveran.

— *Albaştrii* luptă foarte bine, aprecie regele. Avea o voce dogită de băutură, dar umezeala din aer şi locul deschis îi făceau bine.

— Acum o să vedeți lupta de tancuri, Majestate, îl preveni generalul Buicliu. În partea finală o să asistați la folosirea proiectilului special pe care îl experimentează un inginer de la Pirotehnie, inginerul Vrăbiescu.

— Ce fel de proiectil? întrebase Suveranul, atent mai mult la manevra de încercuire a trupei lui Pantelimon-Grănicerul.

— Să nu vă aşteptați la cine ştie ce. S-ar putea să fie şi un eşec, dar e vorba de un proiectil nou, pe bază termică, pentru încercarea blindajelor.

Din flancul stâng, coborând de pe un deal dulce, soseau în viteză cincisprezece sau douăzeci de tanchete ale *albaştrilor* care voiau să închidă retragerea *roşilor* aflați în apărare. Schimburile de focuri se întețiseră, se făceau manevre de dezangajare din partea celor atacați, alte grenade fumigene explodau în serie în spatele liniilor *roşilor*. Fumul exploziilor, acele sunete repetate de benzi de mitralieră ce se îngânau cu ecouri târzii de undeva din văzduhul umed, scrâşnetul înăbuşit al şenilelor înfundate în noroi şi micile flăcări roşii ale obuzelor de manevră, şi ele scuipate spre ipoteticul *inamic*, dădeau feerie acestei manevre care sugera războiul adevărat.

— Urmăriți acum coloana de tancuri care vine din dreapta! spuse regelui, cu un respect cazon, generalul Buicliu.

Proiectilul adevărat cu care se face experiența va lovi turela. Ținta este carul de luptă numărul 236 care-i tractat de către tancul din fața lui. Agresor, vă rog să observați, este carul de luptă cu numărul 34, cel care are o dungă galbenă în jurul turelei.

Tanchetele partidei *albaştrilor* se desfăşuraseră, odată coborât dealul, într-un evantai larg. Ocoleau şanțurile antitanc ale adversarului, îşi înălțau boturile când trebuiau să urce movilele artificiale, ridicate de apărători şi coborau cu rapiditate spre locul deschis, trăgând tot timpul cu tunurile uşoare de bord şi cu mitralierele. Vacarmul creştea, fumul proiectilelor se amesteca cu ceața lăptoasă care abia se risipea, plutoanele de soldați alergând de-a lungul şanțurilor de protecție se mistuiau în pământul umed, se auzeau comenzi guturale şi tot acest spectacol cu zece mii de figuranți îl încânta pe Suveran, care urmărea prin binoclu, cu atenție, atacul prelungit al carului de luptă cu numărul 34. „Ținta", manevrată de tancul care ducea ca o remorcă acest hipopotam de oțel la stânga şi la dreapta, ferindu-le de bătaia directă a tunului vânător ului, scăpă de câteva ori din vizorul urmăritorului. La a patra sau la a cincea manevră, tancul tractat se împotmoli, oferindu-şi flancul carului de luptă cu numărul 34. După o secundă se auzise o plesnitură surdă, urmată de o explozie şi de o flacără foarte vie care devora carcasa metalică a turelei.

Suveranul luase o secundă binoclul de la ochi şi-şi freca *porthartul* aşezat peste mantaua umedă cu mănuşile, bucurându-se ca un copil:

— L-a lovit, l-a lovit... *Beautiful*! *Marvellous*!

Şi pe urmă se întorsese către generalul Buicliu, dându-i un ordin scurt:

— Adu-l la mine pe Vrăbiescu ăsta, să-l cunosc şi eu!

— E aici, Majestate! În grupul ofițerilor din spatele nostru.

Regele nu-l mai ascultase. Privea lacom, prin binoclu,

topirea metalului, în flacăra violentă a proiectilului tras. Restul manevrei nu-l mai interesa şi, abia după câteva minute, îşi dădu seama că în spate aşteptau generalul Buicliu şi inventatorul acestui proiectil, în poziție de drepți. Carol al II-lea mişcă uşor capul, cu un surâs fermecător, aşa cum ştia el să surâdă diplomaților la recepțiile oficiale:

— Deci, dumneata eşti?

Vrăbiescu, îmbrăcat în uniformă de căpitan, un om de patruzeci, patruzeci şi cinci de ani, încărunțit pe la tâmple, cam deşchiolat în uniforma aceea de campanie, cu privirea impenetrabilă a oamenilor distrați, strânse mâna înmănuşată a regelui.

— La dispoziția Majestății Voastre!

— Te felicit din toată inima. Spune-mi unde ai studiat?

— Trei ani în Anglia şi o specializare de doi ani în Germania.

— Este o invenție a dumitale sau numai o copie a unei arme pe care o au şi alții?

— Cercetări fac şi germanii. Arma termică este o armă a viitorului. Nu ştiu în câți ani va fi pusă la punct, dar este o armă foarte utilă pentru apărare.

Regele îşi frecă bărbia umezită de ploaie, cu mâna înmănuşată.

— Ai nevoie de ajutor, de ceva? Vrei să te trimit undeva la specializare? Mă interesează foarte mult ceea ce faci.

În 1937 profesorul Vrăbiescu se întorsese din America. Timp de un an şi jumătate urmase un curs de specializare, avusese unele greutăți fiindcă era străin, dar placiditatea firii lui, absența pe care o trăda şi, mai ales, muțenia care îl stăpânea întotdeauna, îl ferise de orice bănuială. Fusese tratat drept un specialist întârziat care voia să mai prindă un tren din urmă, pentru a mai obține un grad la bătrânețe. De fapt, profesorul Vrăbiescu avea o memorie fenomenală şi studiile de laborator, experiențele la care asistase fuseseră

memorate cu îndârjire şi folosite la continuarea experienţelor lui de mai târziu. Cunoscuse acolo mai mulţi asistenţi americani, se împrietenise cu vreo câţiva din ei, între care un filipinez (peste mai mulţi ani, în timpul războiului din Coreea, acesta avea să pună la dispoziţia armatei americane o armă teribilă: napalmul).

În viaţa particulară, profesorul Vrăbiescu nu dobândise satisfacţiile pe care şi le-ar fi dorit. În timpul primului război mondial se căsătorise cu o profesoară de muzică de la Iaşi. Silvia Vrăbiescu, fiica lui, se născuse la trei ani după căsătoria lor, mama murind la naştere. Singur, cu un copil atât de mic, preocupat numai de cercetările sale care începuseră foarte devreme, încă din timpul studenţiei, profesorul Vrăbiescu se descurcase destul de greu, încredinţându-şi fiica unei surori care locuia la Bucureşti, unde se instalase şi el după obţinerea unei catedre. La sfârşitul anului 1935, când plecase în America, fiica lui avea cincisprezece ani, crescuse aproape singură, în sărăcie, tolerată în casa unei femei pline de hachiţe, capricioase, fără a-i arăta o mare dragoste, amintindu-i mereu că nu e fiica ei şi că o creşte numai din respect pentru fratele său, care este un savant. Fata moştenise înclinaţiile ştiinţifice ale tatălui. În liceu era cea mai bună elevă la chimie; când se reîntâlniră, el, un om ratat, cu semnele unei îmbătrâniri premature pe chip, obosit, absent; ea, o fată tăcută, timorată, fără prieteni, „ochelarista clasei", care nu ştia să poarte o rochie, îmbrăcată cu ce se găsea prin dulap de la sora tatălui său, nişte rochii mai lungi sau mai largi pe care şi le croia singură pentru trupul plăpând, cu înverşunarea celor lipsiţi de mijloace, care îşi fac din ideologia reuşitei sociale un suport moral, în stare să-i ţină în viaţă şi, mai ales, să le îngăduie să-i suporte pe ceilalţi din jurul lor, care au totul; ei, această ciudată pereche, tată şi fiică, între care nu exista niciun sentiment patern sau filial, se împrieteniră

dintr-odată, constatând că îşi seamănă unul altuia şi că au aceleaşi preocupări. Din momentul acela, absența lui Vrăbiescu se transformă într-o obsesie încărcată de îngrijorări şi, tot timpul cât stătu în America, fu urmărit de grija pentru fiica sa, pe care o descoperise atât de recent: o fată severă, cu bune studii, care promitea foarte mult în meseria de chimist. Îi trimise de-acolo cărțile cele mai noi în limba engleză, sfătuind-o să învețe această limbă, obsedat, în cursul acelui an şi jumătate de absență, de ideea că ea s-ar putea îmbolnăvi sau să pățească ceva. Situația materială a Silviei se schimbase considerabil din acel moment, întrucât tatăl său îi lăsase o procură ca să ridice salariul din țară, fapt care i-ar fi permis, dacă ar fi voit, să devină o domnişoară cochetă, înconjurată de tineri curtezani, care s-ar fi putut îmbrăca după ultimele modele ale caselor de modă, aşa cum făceau colegele ei de liceu, care la şaisprezece ani se logodeau şi la ieşirea din liceu deveneau doamne, renunțând la studiile universitare. La întoarcerea din America, profesorul Vrăbiescu se hotărâse să rezolve mai curând cariera acestei fete de o inteligență neobişnuită. Ea rămăsese la rochiile ei şleampăte, umbla cu pantofi scâlciați, era tot studioasă, lipsită de orice apetență pentru viața obişnuită a celorlalte fete. Termină liceul la şaptesprezece ani, după examene grele, dând câte doi ani într-un an, şi în 1941 absolvise Facultatea de chimie cu *magna cum laude*, iar la mutarea profesorului Vrăbiescu la uzina de la Mija, el o luă ca laborantă şi, într-un fel, colaboratoare.

La introducerea legilor rasiale, promulgate de Alexandru Vaida-Voevod şi desăvârşite în timpul guvernării Goga-Cuza, din Facultatea de chimie şi fizică fuseseră îndepărtați câțiva studenți evrei, între care numitul Gicu Leventer, animatorul anului în care învăța Silvia, cel care organiza carnavalurile studențeşti, *balul bobocilor*, sau serbările de absolvire, cu

micile lor petreceri, ce creaseră de-a lungul timpului o amiciție lipsită de prejudecăți între studenți. Dar iată că şi din rândurile lor se iviseră câteva gorile, doi sau trei indivizi care activaseră până atunci subversiv, deşi, din discuțiile cu ei, ceilalți înțelegeau ce fel de mentalitate au şi care, odată ieşiți la suprafața vieții sociale, îşi dăduseră arama pe față. Plecarea lui Leventer şi a prietenilor lui din facultate se făcuse cu tămbălău, după o îngrozitoare şedință în care foştii colegi fuseseră înfierați, huiduiți şi bătuți. Pentru o fată frustrată cum se simțise totdeauna Silvia Vrăbiescu, această violență neaşteptată, pumnii nemeritați pe care foştii lor colegi, deveniți deodată *paria* pentru ceilalți, îi primiseră, fu o lovitură morală insuportabilă. Habar n-avea de politică, nu citea ziare, învățase engleza şi franceza la îndemnul tatălui şi nu citea decât cărți de specialitate şi, iată, deodată, ura animalică a unor oameni care puteau să te lovească fără niciun motiv, să te alunge într-un minut din incinta Universității, unde competiția învățăturii era singurul criteriu al valorilor. La vârsta asta, inechitatea, pe care ea o suportase într-un alt fel, deveni deodată ceva inacceptabil. În primul moment voise să părăsească ostentativ Facultatea de fizică şi chimie, dar profesorul Vrăbiescu fusese foarte dur şi-i spusese că o priveau simțămintele pe care le avea față de colegii ei năpăstuiți, dar datoria de fiică, față de cariera pe care el i-o destinase, o obliga să se întoarcă de unde plecase. Se născuse un moment de cumpănă între cei doi, pe care îl trecuseră amândoi cu bine. Ăsta nu însemna că renunțase la prietenia cu Gicu Leventer şi cu prietenii lui. Învățau mai departe împreună, deşi ei nu mai puteau să dea examene, pregătindu-se pentru nişte vremuri care se arătau destul de incerte la ora aceea. Frecventau cercuri mai mult sau mai puțin clandestine, unde se aduna o lume ciudată, compozitori, scriitori, ziarişti, medici, care nu țineau seamă

de mizeria legii ce promovase *numerus clausus*, arătându-se uneori chiar ostentativi alături de cei prigoniți, recomandându-i unde puteau să-i mai recomande şi ajutându-i tacit să treacă peste această epocă neagră. La venirea legionarilor la putere, Silvia Vrăbiescu îl ascunsese pe Gicu Leventer şi pe un prieten al său la ea acasă. Ocupa pe vremea aceea, împreună cu tatăl ei, o casă pe strada Bitoliei, pusă la dispoziție de către Direcția funcționarilor civili din cadrul armatei, o casă destul de încăpătoare, cu multe încăperi, pe care, bineînțeles, profesorul Vrăbiescu, obişnuit cu o viață sobră, aproape absent la necesitățile unui cadru social care să-l fi reprezentat, o mobilase numai parțial, neînțelegând de ce trebuie să plătească o chirie aşa de mare, când nu avea nevoie decât de două sau trei camere în care să stea el şi fiică-sa. Timp de un an de zile, habar nu avusese că în imobilul din strada Bitoliei mai locuieşte cineva. Cei doi chiriaşi ai Silviei veneau la căderea nopții, dormeau până în zori şi în timpul zilei dispăreau. Silvia nu-i întrebase niciodată unde se duc şi cu cine au legături, dar Gicu Leventer o rugase să-l asculte într-una din seri, când ea îi deschisese uşa grea de metal de la intrare: „Draga mea, vreau să te previn, ceea ce faci e foarte primejdios. M-am sfătuit şi cu Zigu (Zigu era prietenul lui), trebuie să părăsim casa asta, pentru că te punem în primejdie. (Era iarna prigoanei legionare, când se devastau magazinele şi evreii erau scoşi din case, ucişi sau internați în lagăre.) Şi nu e vorba numai de tine, pentru că pe tine te înțelegem; eşti colega noastră, ai acceptat să te solidarizezi cu noi, dar tatăl tău nu ştie nimic şi cariera lui ar fi expusă din cauza ta şi mai ales a noastră”.

Silvia Vrăbiescu nu se gândise niciodată la consecințele pe care le-ar fi avut descoperirea acelor doi în casa în care locuia, dar ideea de a-i arunca în stradă, pentru că era limpede că la domiciliile lor nu mai puteau să se ducă (Gicu

Leventer n-avea familie, era ținut de un unchi al său, iar pe părinții prietenului lui îi deportaseră încă din iarna lui ’40), o revolta. Iată ce o făcu să îi spună aceluia că dacă ar pleca împreună cu Zigu, n-ar mai vrea să-l mai vadă niciodată. Era un fel sentimental de a trata o chestiune foarte gravă, dar Gicu Leventer primi şi lucrurile merseră mai departe, trecuseră toți trei prin momente foarte dramatice la rebeliune, în ianuarie 1941, când în oraş se auzeau focuri de mitralieră şi lumea indignată vorbea despre ucideri în masă, fapte care urmau suprimării miniştrilor şi demnitarilor închişi la Jilava şi asasinării lui Iorga. La câteva luni după aceste teribile evenimente, Silvia îi spusese tatălui său totul. Cei doi băieți nu mai locuiau la ei, se întorseseră la vechile domicilii, făceau muncă forțată şi se aşteptau la lucruri şi mai rele. Oricum, nu mai trăiau sub spaima că vor fi împuşcați fără somație pe stradă; vorba lui Gicu Leventer: „Un lagăr e un lagăr şi un glonț de puşcă, un glonț de puşcă”. Profesorul Vrăbiescu se uitase la ea ca la o ființă de pe altă lume:

— Nu-nțeleg nimica, draga mea. Vrei să spui că la noi în casă au fost adăpostiți doi evrei. Ce-i cu asta?

Silvia îl privise prin ochelarii cu multe dioptrii cu aceeaşi curiozitate cu care el se uita la ea.

— Adică tu nu ştii ce se întâmplă în jurul nostru? Nu ştii că au venit legionarii la putere pentru câteva luni şi că au omorât evreii şi că unii dintre ei stau acuma în lagăre?

Profesorul Vrăbiescu nu înțelegea absolut nimic.

— Cum adică stau în lagăre şi au fost omorâți? De ce să fie omorâți? Ei sunt cetățeni ca orice cetățean al acestui Stat. În timpul războiului din 1917, în regimentul meu erau chiar doi ofițeri evrei, care au luptat foarte bine. Cine şi de ce să-i omoare?

— Dar tu nu ştii că există nişte legi rasiale care au fost aplicate întâi în Germania de către Hitler şi care sunt puse

în practică şi la noi, acum?

Profesorul Vrăbiescu se posomorâse. Era miop ca şi fiică-sa, îşi lepădase greii ochelari de la ochi şi clipea mărunt, obosit parcă de un gând care-l irita. „— Nu cumva tu te-ai apucat să faci politică? Hitler, legi rasiale, ce sunt chestiunile astea? Politica este o ocupaţie scârboasă. O fac numai cei care nu iubesc nicio meserie.

— Depinde ce fel de politică, spusese cu o neobrăzare neaşteptată fata. (Fraza, de fapt, era a lui Gicu Leventer. O auzise o dată de la el şi o ţinuse minte.)

Profesorul Vrăbiescu îşi pusese ochelarii la ochi şi-i apucase mâinile amândouă cu palmele lui fierbinţi. Avea o faţă tristă de baset, urechi clăpăuge şi un păr rar şi albit. Privirea era lucrul cel mai frumos la el, privirea izbucnită din nişte ochi curaţi, căprui, parcă de copil, nişte ochi care nu îmbătrâniseră.

— Draga mea, ascultă pe tatăl tău, oamenii ăştia vin şi pleacă. Guverne, generali, demnitari... Ştiinţa este eternă. De mii de ani oamenii gândesc, inventează, vor să-şi ajute semenii, sunt siliţi să-i servească chiar şi pe războinici. Lucrez la o armă distrugătoare nu pentru că îmi plac armele, ci pentru că asta este invenţia mea. O invenţie este ca un copil, trebuie s-o naşti, s-o creşti, s-o realizezi, chit că ea este o nenorocită de armă. Nu ştiu dacă mă înţelegi. Dar politica e cu totul altceva. O profesiune de mincinoşi.

Îl oprise:

— Tată, nu fac niciun fel de politică. Habar n-am ce e aia politică. Te rog să mă crezi. Laboratorul a fost viaţa mea şi va continua să rămână viaţa mea. Dar aici a fost vorba de altceva. Să presupunem că ai fi avut doi colegi cu care lucrai şi, deodată, aceştia ar fi fost izgoniţi, scoşi din slujbele lor, numai pentru motivul că sunt evrei. Ce-ai fi făcut? Sau şi mai rău; să fi fost tu în situaţia lor! Să nu mai fi contat faptul că eşti un savant sau ce te socotesc cei care te-au

angajat şi-ţi dau un salariu.

Profesorul Vrăbiescu nu-i răspunsese. Se ridicase de lângă ea şi privise afară pe fereastră. „Îmi închipui că nu s-a mai uitat pe un geam de douăzeci de ani, gândise Silvia. Ce om bizar! îşi închipuie că trăieşte, dar, de fapt, stă parcă în fundul unei mări. Substanţele chimice, energia calorică despre care afirmă că va fi viitorul omenirii, atâta ştie". „Când toate resursele acestui pământ vor fi sfârşite, îi spunea el, omul va trebui să inventeze ceva ca să supravieţuiască. Pământul se poate răci, soarele poate să dispară. Asta se va întâmpla, probabil, peste multe mii de ani. Dar trebuie să ne gândim de pe acum la o asemenea eventualitate. Nu vom avea decât două posibilităţi: să ne vârâm sub pământ, sau să zburăm pe alte astre. Or pentru asta trebuie inventate energii noi. Eu sunt pe urmele unei astfel de energii, pe care vreau s-o dezleg din inerţia ei iniţială. Dacă cercetările mele s-ar fi îndreptat într-un domeniu civil, nu m-ar fi ajutat nimeni. Dar iată că, aşa cum Nobel s-a îmbogăţit din crearea dinamitei, şi eu a trebuit să-i câştig mai întâi pe aceşti militari ca să pot căpăta banii şi laboratoarele de care avem nevoie. E partea pozitivă a războaielor. Omul, înlocuind praştia cu sulița, fără să vrea a trecut într-alt stadiu de civilizaţie. Când a lăsat arcul cu săgeţi pentru puşcă, se despărţise de un mod de a gândi şi de a trăi, fără să ştie. Prima lovitură de tun a însemnat, de fapt, plonjarea într-un veac nou. Noi, care am avut foarte mulţi inventatori, deşi suntem o ţară foarte mică, suntem printre puţinele ţări care au creat aviaţia. Privită superficial, această plăcere de a zbura pare o distracţie. Am urmărit reportajele publicate în ziare, care povesteau zborul lui Bleriot. Mi-am adus atunci aminte de moartea lui Aurel Vlaicu, atât de stupidă, dar încărcată de atâta curaj şi îndrăzneală. Mi se pare că mai avem vreo doi nebuni care trăiesc prin străinătate, alungaţi de nepăsarea noastră

crasă, de administrația care nu ştie ce e acea cercetare şi gândire în viitor. Este unul Vuia şi altul Coandă, mi se pare. Parcă aşa îi cheamă. Se zbat şi ei pe unde pot. Unul în Anglia, altul la Paris. Mi-este şi groază că invențiile lor vor fi folosite împotriva noastră, ceea ce poate fi un lucru absurd. Iată, cum spuneam, citeam reportajele despre zborurile lui Bleriot. N-a trecut mult şi aceste păsări cu aripi de pânză sau de lemn s-au transformat în nişte maşini infernale. În războiul din Spania şi mai ales la invadarea Poloniei, nu tunul, care credeam noi că este regina armelor, a făcut cele mai multe ravagii, ci aviația. Ştiu toate astea şi lucrez, la rândul meu, la perfecționarea unei arme, deocamdată defensive. Dar cine ştie ce vor face alții din ea, peste câțiva ani? Te întreb, pot să renunț, pot să-mi aleg altă meserie? Prin asta exist, prin invenția mea. Ea, această invenție, îmi justifică existența. Dacă nu o voi duce la cap, mă voi considera un ratat, or, asta nu pot să suport".

Toate aceste lucruri Silvia le transmisese prietenilor ei, în convorbirile pe care le aveau. Mergeau des la un cerc, aşa-numit artistic, unde cei ce nu puteau să apară oficial pe scenele din Bucureşti dădeau concerte la care intrarea era benevolă, pentru că banii strânşi acolo constituiau singura sursă de câştig a artiştilor refuzați. Se cântau sonatele lui George Enescu sau Debussy sau Cesar Franck. Silviei îi plăcea muzica şi mai ales lumea aceea care se aduna în mica sală dintr-un subsol al unui fost ateneu popular de pe Calea Văcăreşti. Autoritățile, desigur, aveau spionii lor în publicul amestecat, tolerau aceste reuniuni, pe care din şase în şase luni un funcționar de la poliție le suspenda pentru câtva timp. Pe urmă, recitările şi concertele reîncepeau. Silvia ieşea cu Gicu Leventer şi cu Zigu pe străzile întunecate, pustii, ajungeau în Piața Mare, ocolind un ceas sau două tarabele pustii în timpul nopții, priviți cu suspiciune de patrulele militare, sau urcau dealul încărcat

de promoroacă al Patriarhiei, pe urmă coborau de-a lungul Dâmboviței, discutând până târziu. Amândoi, şi Gicu Leventer şi Zigu, nu dezaprobau meseria în sine a tatălui ei, dar se îngrozeau la ideea că vreodată invenția la care profesorul Vrăbiescu lucra ar fi putut fi însuşită de către serviciile secrete germane. Fără să-şi dea seama, absenta laborantă, care se ferea să facă politică, optase pentru o idee politică. Gicu Leventer îi vorbea despre lupta unor forțe pe care ea nu le cunoştea, silite să ascundă că-şi riscă viața în fiecare clipă, pentru a se împotrivi forței brutale a naziştilor, care se agitau să domine mințile europenilor încă din 1920, odată cu apariția acelui caraghios Mussolini, inventatorul fascismului, perfecționat după 1933 de către zugravul austriac paranoic, Hitler. „De altfel, această falsă înfruntare de principii, acest refuz de a mai îngădui domnia a ceea ce numeau ei o gândire bolnavă, învechită şi nevoia de a înlocui bătrânele instituții tradiționale cu setea de absolut, sau cu ideea unui Dumnezeu tiranic, care îți cerea orice în afară de rațiune, o declanşaseră, să mă ierți, nişte intelectuali căcăcioşi, nemulțumiți de nereuşita lor socială, de incapacitatea de a se adapta vremurilor pe care le trăiau. Semidocți agresivi, abia aşteptând o justificare a dorinței lor de putere, care totdeauna este dublată de teorie, îşi însuşiseră lozincile şi tezele acestor refulați şi, odată forțele răului declanşate, iată rezultatele: marşuri, torțe, arderi de cărți în piețe publice, lagăre, plutoane de execuție şi acum războiul, drăgălaşul de război, care îi surprinsese atât de neajutorați tocmai pe cei care se arătaseră cei mai deschişi la astfel de reforme. Unde aveau să se termine, toate astea nu ştia nimeni, deocamdată drumul omenirii este încărcat de lacrimi şi sânge”. Dar în spaima colectivă pe care o simțeau cu toții, şi prigoniți şi prigonitori, solidaritatea cu câte un mic grup de oameni, cum era aceea dintre Silvia Vrăbiescu şi prietenii ei şi cu prietenii acestora, pe care îi

cunoscuse în cercurile marxiste ilegale (pentru ea, pe vremea aceea, cuvântul marxist nu avea decât un sens ştiinţific, sociologic, cum spunea Gicu Leventer), îi făcea bine. Vechiul sentiment de singurătate, de izolare în mijlocul unei lumi care se vâna şi vâna în acelaşi timp, al micuţei laborante cu ochelari, închise opt sau zece ore între pereţii goi ai unei încăperi de la Facultatea de fizică şi chimie, cu acele mici bucurii pe care ţi le dădeau experienţele reuşite, dispăruseră. Avea, în sfârşit, o familie, o familie numeroasă, formată din oameni pe care abia îi cunoscuse, dar cu care se împrietenise rapid, într-un fel neaşteptat. Se amestecau laolaltă, muncitori, studenţi, funcţionari, chiar un cunoscut om de ştiinţă, un celebru matematician, Stoilov, ţineau conferinţe, împărtăşind experienţa lor în cadrul aşa-numitelor cercuri de *muncă manuală*, unde puteai să deprinzi orice, de la legătoria de cărţi până la sculptura în lemn şi repararea aparatelor de radio, arta fotografiei, croşetatul, broderia, împletirea de lasetă, croitoria... meserii care puteau fi practicate după câteva săptămâni de învăţătură, lucruri care o amuzau foarte mult pe fata profesorului Vrăbiescu. Aceasta mai avusese şi surpriza de a constata că ceea ce ştia despre muncitori era o prejudecată. Sigur că cei pe care îi cunoscuse în aceste cercuri erau nişte oameni speciali, care voiau să-şi depăşească condiţia lor socială, nutrind o ambiţie, nu oarbă, ci sistematică, de a învăţa cât mai multe lucruri, de la cunoştinţele elementare de chimie pe care ea însăşi le preda în aceste cercuri, la stenografie şi limbi străine. Aveau greutăţi, mai ales la învăţatul unor noţiuni ştiinţifice, erau şi foarte obosiţi, veneau după multe ore de muncă fizică, dar uluitoare era bunăvoinţa lor, dorinţa teribilă de a se instrui, bucuria de a înţelege lucruri care li se păruseră inaccesibile până atunci. Silvia Vrăbiescu nu avusese bossa pedagogiei, nu se gândise niciodată că va fi în stare să predea, să explice cuiva ceea ce

învățase în lungul şir de ani, pregătindu-se temeinic şi deodată descoperise, la rândul ei, bucuria de a instrui pe alții. Dormea mai puțin şi dădea meditații gratuite în particular celor mai tineri sau mai în vârstă, care voiau să-şi ajungă din urmă propria lor existență, întârziată de lipsuri şi de obstacole. Şi când înțelese lucrul acesta, prietenii ei dispărură. Pe Gicu Leventer îl arestaseră, şi stătea, probabil, internat într-un lagăr, la Vapniarka sau la Râbnița, iar despre Zigu, după câteva luni de corespondență întâmplătoare (el îi scria probabil fugărit prin diferite oraşe din țară), aflase mult mai târziu că murise într-un naufragiu pe-un vapor numit *Struma*, despre care se spunea că ar fi fost torpilat de un submarin german în Marea Neagră.

*

La sfârşitul anului 1941, un camion al Armatei cărase la Mija puțină mobilă, cele câteva covoare, aşternuturile de pat şi vreo trei geamantane ale profesorului Vrăbiescu şi ale fiicei sale. Casa din strada Bitoliei fusese încuiată şi rămăsese pustie, fără ca acest lucru să creeze foştilor locatari vreun regret. Pentru cei ce duceau o astfel de viață, cum era aceea a savantului şi a fiicei sale, schimbarea de domiciliu era un lucru neînsemnat. Şi la Bucureşti, şi la Mija, aceleaşi ore fixe de program, de dimineață până seara, cu o mică întrerupere pentru masă, de o oră, pe urmă reintrarea în sala de lucru. Mutarea în provincie fusese determinată de depăşirea fazei de laborator şi intrarea în faza experiențelor de poligon. Locul funcționarilor civili, reci şi politicoşi, care veneau cu servietele lor doldora de acte şi cereau rapoartele profesorului Vrăbiescu, fusese luat de nişte militari severi, cu un aer mai preocupat decât erau în realitate, aferând cunoştințe ce întreceau posibilitățile lor dovedite. Dar pe profesorul Vrăbiescu aroganța lor îl lăsa rece.

Locul cam sălbatic, aflat în mijlocul unor păduri care

camuflau vilele funcționarilor de la fabrica de armament, şi mai apoi barăcile construite în grabă alături, ocupate de către „forțați", începuseră să le placă şi profesorului şi fiicei sale. Nu mai era zgomotul acela de mare oraş, tramvaiele, autobuzele, telefoanele, nu mai erau nici laboranții aceia, care, fără să o plictisească cu întrebările lor, înțelegeau să-şi ducă o existență ce nu semăna deloc cu a lor. Apariția terenului de tenis amenajat de către soldații trimişi de la Ploieşti sau de la Bucureşti, ei nu ştiau de unde „în foarte scurt timp, făcu ca orele acelea, când jucau amândoi tenis, să constituie o plăcută destindere după orele de încordare din laborator. Construirea poligonului din apropiere îl umpluse de o febră jovială pe Vrăbiescu şi apropierea datei primelor experiențe îi dădea o mândrie pe care n-o mărturisea, dar care se simțea în tot ceea ce făcea. Asistaseră amândoi de pe balconul vilei pe care o ocupau la sosirea „forțaților", la micul eveniment în viața acestei colonii atât de izolate. La început crezuseră că noii-sosiți sunt muncitori sezonieri, angajați de către fabrica Mija; pe urmă, cu toate că trăiau izolați de ceilalți funcționari, angajând puține convorbiri cu ei, în plimbările făcute cu bicicleta în drumul spre Ploieşti, care, de fapt, nu erau plimbări cât incursiuni pentru aprovizionare, întâmplător, Silvia aflase că locuitorii barăcilor erau, de fapt, deținuți. Din nou semnele hâde ale războiului îşi trimiteau mesageri până la ei. Buletinele de ştiri ascultate întâmplător la micul aparat de radio adus aici anunțau bătălii uriaşe undeva în Rusia, distrugeri de oraşe, scufundări de vapoare, bombardamente şi alte nenorociri fără nume. Poate izolarea de care se bucuraseră toată viața, şi ea şi taică-său, îi ferea de o participare afectivă la aceste îngrozitoare acte de distrugere umană. O mică insulă fusese casa din strada Bitoliei, o mică insulă era şi această vilă aflată în apropierea pădurii Mija, cu camerele ei goale, pentru că nu avuseseră

mobilă decât pentru două încăperi, cu aerul acela de provizorat de care nu mai scăpau oriunde se duceau, pentru că altfel cum putea să se numească aerul acestor apartamente înguste, cam meschine, încărcate de lăzi şi eprubete, de boilere mai mici sau mai mari, care fuseseră probate până dăduseră rezultate, de cazane nituite, abandonate şi ele când numai corespundeau grozavelor focuri la care fuseseră adaptate pentru experienţă. Saci cu substanţe chimice, iute inflamabile (despre asta avertizau mereu tăbliţe bătute în pereţi), depozitate mai apoi în containere de tablă bine încuiate, casete cu filme, menite să înregistreze primele experienţe ce aveau să fie examinate de către specialiştii armatei, plus acele recipiente, eprubete, stative metalice, rasteluri, boluri şi bocaluri ca ale alhimiştilor, tot acel decor faustic care ar fi îngrozit pe un „civil", cum le spuneau ei la cei ce nu se pricepeau în meseria lor, dar atât de familiare fetei şi tatălui ei, era universul lor care, odată părăsit, le-ar fi dat senzaţia la amândoi că sunt săraci, expulzaţi dintr-un loc numai al lor. Şi iată că acest univers fusese corupt de către hidoasele semne ale războiului. Peste tot, un grup de oameni care sufereau, prigonit de către alt grup de oameni. Nu ştiau ce făcuseră acele femei şi acei bărbaţi siliţi să muncească împotriva voinţei lor câte opt ore pe zi pentru o hrană mizerabilă, să încarce proiectile cu şedită sau cu alt exploziv, să împingă vagonetele grele pe îngustele căi de decovil, până la rampa gării din apropiere. Auzeau, din locul lor, fluierăturile şi comenzile răstite ale militarilor puşi să-i păzească. Vedeau de sus, de pe balconul vilei, acele garduri înalte de trei metri, acoperite cu sârmă ghimpată, păzite de către soldaţi ascunşi în gheretele lor cocoţate pe nişte pari încrucişaţi. Şi, deodată, acel loc cu dealuri dulci şi păduri de fagi bătrâni nu mai avea nimic idilic în el, luase imaginea unui sinistru lagăr de concentrare, ceea ce era de fapt. Şi

simțământul că ea şi tatăl său stau încarceraţi începuse să crească şi să ia proporţii în conştiinţa ei. Dar nu vorbi niciodată despre asta profesorului. El trebuia lăsat să trăiască în uriaşa lui gogoaşă de mătase cu iluzia, şi poate nu numai cu iluzia, că-şi va duce invenţia la capăt, că o va desăvârşi, deşi, ea, această invenţie, nu avea decât să declanşeze alte nenorociri, în tot acest holocaust în care trăiau cu toţii.

Un aparat mic de radio, din ebonită, aducea pe calea undelor sunetele unor concerte de la Salzburg, sau din Viena ocupată, frânturi de muzică de dans, o muzică sincopată, melancolică, cântată de orchestre de negri, cine ştie în ce colţ îndepărtat de lume, sau voci răstite de oratori care dominau o mulţime urlătoare, adunată în săli uriaşe, acele aplauze ca nişte explozii, urale demente, pe care depărtarea, ceţurile, aerul planetei infectat de atâtea vorbe gratuite, încărcate de promisiuni deşarte în care se amestecau deopotrivă cuvintele: *viitor*, *fericire*, *nouă ordine*, *victorie finală* etc., etc., toate învârtindu-se bezmetic în jurul munţilor, mărilor, oraşelor, pentru a putea fi captate ca nişte mici insecte care se transformau din nou în cuvinte ce bombardau neobosit urechile auditorilor... Apoi iar valsuri de Strauss şi Lehár, şi buletine de ştiri scurte, solemne, cifre de morţi, răniţi şi prizonieri, la toate astea adăugându-se şi câinele Samurai, buldogul blând, pentru care căra cu bicicleta ei, o dată pe săptămână, câte un sfert de viţel cumpărat de la vânzătorii de carne clandestini. Două rachete de tenis, câteva mingi de pâslă albă, acel *court* de zgură roşie, tăiat în două de o plasă de bumbac alb, zgomotul sec al loviturilor şi bucuria bătrânului când obţinea câte un punct, fuga lui de la un capăt la celălalt al terenului, siluetă lungă, deşelată, a unui om îmbătrânit prematur, încă viguros, îmbrăcat într-un şort lung până la genunchi, care-l făcea caraghios, şi pe urmă iar orele de

tăcere în laborator, de muncă încordată, constituiau o existență monotonă cu care însă se obișnuiseră.

Și în această recluziune impusă, deodată apariția unui om! Într-o dimineață, un bărbat într-o salopetă pătată de petrol și unsoare, al cărui chip Silvia nu știa de unde să-l ia, un om văzut cândva, întâmplător, o față pe care n-o reții însă, pentru că avea un aer comun, imposibil de particularizat. Cel mai sigur, putea fi un vechi vecin din cartierele în care locuiseră, un cunoscut al femeii ce-o crescuse, sau unul dintre cei cu care se întâlnise la cercurile de *lucru manual*. Să nu fi desluşit pe fața omului cu umerii înguşti, cu ochi şovăitori, şi el scotocind în memorie ca să găsească o punte comună, dar iute reprimându-şi o bănuială, acea undă scurtă de curiozitate, ar fi trecut peste incident.

— Sunt mecanicul stației de încălzire. Vreau să vă întreb dacă nu aveți cumva nevoie de vreo reparație! Fac controlul acesta pentru prima oară, fiindcă sunt angajat abia de o lună aici. Aveți vreun foc în sobă care nu funcționează, scăderi de debit de gaze, ceva...

Profesorul Vrăbiescu, care tocmai cobora scările vilei, se miră ca de o veste care-l surprinsese cu totul:

— Despre ce vorbeşti dumneata?

— Despre focurile din sobă. Dacă nu cumva aveți nevoie să vă repar ceva...

— A, nu! Dacă vrei, fă o inspecție, fiindcă noi nu locuim decât în două camere, iar în laborator nu-mi amintesc să fi avut vreo neplăcere.

— Da, am să controlez, spuse lucrătorul în salopetă, aruncând din nou o privire scurtă Silviei. De altfel, sunt trimis special de cei de la administrație, care vor să nu aveți niciun fel de neplăcere. Aici e răcoare, mai ales dimineața şi seara. Se face foc până în mai.

Avea un sac cu scule în care şi începuse să caute ceva. Îl lăsaseră singur, mergeau tocmai să joace partida de tenis de

după-masă. Noroc că iarna care trecuse nu fusese atât de grea. Zăpadă puțină, timp cam ploios, dar pe zgură apele nu rămâneau. *Courtul* fusese bine drenat, avea o înclinare dulce, care permitea ca şuvoaiele mai mari să fie eliminate.

Trebăluise vreo câteva ceasuri, găsind unele defecte la conductele de gaz, ba chiar unele scurgeri periculoase care ar fi putut da naştere la vreun incendiu întâmplător, dacă nu s-ar fi făcut nişte suduri. Profesorul Vrăbiescu voise să-i dea un bacşiş, dar el refuzase şi-o mai privise pe Silvia scurt şi cu o curiozitate reținută. Peste trei zile fata îl revăzuse. Urca pe bicicletă spre vila lor, încărcată cu pachetele de cumpărături.

— Să vă ajut, domnişoară! auzise un glas care venea parcă de undeva din şanțul drumului.

Acelaşi chip banal pe care nu puteai să-l ții minte, nu mai era îmbrăcat în salopeta murdară de mecanic, purta o haină de camgarn, puțin prea scurtă parcă, de culoare maro, probabil o fostă haină militară, pe care o vopsise. Un pantalon kaki completa acest costum.

— Nu, mulțumesc! spusese Silvia, în timp ce se hotăra... să descalece. De unde să te iau eu pe dumneata? îl întrebase apoi direct.

— Ştiu eu de unde să mă luați? Numele meu e Tronaru, dar v-aş ruga să nu-l rostiți niciodată cu martori. M-am angajat caloriferist la stația de încălzire a vilelor sub numele de Samoilă. Deci, pentru toată lumea mă numesc Samoilă. Pentru dumneavoastră sunt Tronaru, v-am cunoscut la cercul de *muncă manuală*. Sunt prietenul lui Gicu Leventer.

— A, acum îmi amintesc! Şi cum ai ajuns aici?

— Am fost trimis să iau contact cu tatăl dumneavoastră. Când v-am cunoscut acolo, la ateneul acela de pe Văcăreşti, n-am bănuit niciodată că o să vă cer concursul pentru asta.

— De ce tocmai tatăl meu?

Se înnsera, aerul era deprimant, jumătatea lui martie. Pe

aici, dacă nu ploua, băteau vânturi reci şi el era îmbrăcat numai într-o haină, dar puţin îi păsa de frig şi de tot ce credea ea că ar fi putut să-l facă să sufere.

— Dacă nu v-aş fi cunoscut unde v-am cunoscut şi dacă n-aş fi ştiut că sunteţi prietenă cu *tovarăşul* Leventer, nu v-aş fi vorbit direct. Dar iată despre ce este vorba... Trebuie să mă duceţi la profesorul Vrăbiescu. Puteam să-i vorbesc atunci când l-am văzut prima oară, dar nu voiam să-l sperii. Ştiu că este păzit. Necunoscându-mă, poate ar fi reacţionat în vreun fel special şi atunci misiunea mea ar fi fost compromisă. Este adevărat că lucrează la o armă secretă?

— Domnule Tronaru, aşa spui că te cheamă, ce-mi garantează mie că dumneata nu eşti un agent al poliţiei? Chiar dacă erai prietenul lui Gicu Leventer...

Bărbatul râse într-un fel special. Vechea lui rezervă faţă de femei se ivi din nou, dar în felul acesta para spaima care-l cuprinsese: într-adevăr, dacă fata se temea de poliţie şi ar fi spus cuiva că un individ care se dă drept mecanicul Samoilă şi pe care-l cheamă, de fapt, Tronaru, o acostase, cerându-i să vorbească cu tatăl său şi dovedind că ştie foarte multe lucruri în legătură cu el... Făcu ceea ce ar fi făcut orice om în situaţia lui. Îi spuse direct:

— Nu am decât o singură cale: să insist să mă duci la tatăl dumitale. Poţi să n-o faci, poţi să chemi pe cei care-l păzesc pe profesorul Vrăbiescu. Când te îndoieşti de mine, ai dreptate. Dar dacă, cu adevărat, eu sunt trimis de oamenii aceia, de tovarăşii aceia, să-l conving pe tatăl dumitale să nu mai lucreze la arma secretă la care lucrează, şi dumneata mă denunţi? Şi vin cei de la Ploieşti şi mă arestează şi intru la puşcărie? Atunci cum te vei simţi? Şi ca să nu mai lungim vorba, iată, am să-ţi dau dovada că eram cu adevărat prietenul lui Gicu Leventer! în iarna anului trecut, dumneata l-ai adăpostit pe acesta şi pe Zigu, prietenul lui, în casa din strada Bitolia. Dacă Gicu Leventer

nu ar fi avut încredere în mine, nu mi-ar fi spus lucrul acesta. Eu eram legătura lui de partid şi trebuia să ştiu unde-l găsesc.

Fără să-şi dea seama niciunul, nici altul, mergeau amândoi pe şoseaua asfaltată, unul lângă celălalt, ea purtând de ghidon bicicleta grea *Diamond*, privindu-l cu coada ochiului, el puțin în urmă, vorbind fără grabă, ca şi când ar fi avut amândoi de pus la cale un lucru foarte important. Se vedeau încă departe vilele de la Mija, silueta cenuşiu-întunecată a fabricii, cu halele ei şi barăcile „forțaților".

— Şi de ce vor ei, *tovarăşii*, cum le spui prietenilor dumitale, ca tatăl meu să înceteze să lucreze la această invenție, care îl preocupă de atâția ani?

— Pentru că nu este o invenție oarecare. Este vorba de o armă după care umblă foarte multă lume. Şi asta n-ar fi nimic, dar între cei care umblă după ea se află nemții.

— Nemții? Asta ce mai e? De unde să ştie nemții ce se întâmplă în această mică localitate, dintre Ploieşti şi Târgovişte, numită atât de banal: Mija?

— De ce nu te întrebi atunci de unde ştim noi, comuniştii, despre acest lucru?

Fata se opri cu mâna crispată pe ghidonul bicicletei.

— Cum, dumneata eşti comunist? Gicu Leventer este sau era comunist? Că nu l-am mai văzut. Ştii ceva despre el?

— Da. Este internat într-un lagăr „tocmai pentru că este comunist. Asta în afara vinei de-a fi evreu. Dacă ceea ce-ți spun te face să te gândeşti că cei mai mari duşmani ai nemților sunt la ora asta comuniştii, vei înțelege de ce mă aflu lângă dumneata.

Fata porni înainte, împingându-şi uşor bicicleta, mereu gânditoare şi muşcându-şi uşor buzele. Pe urmă se întoarse spre el:

— Dacă vreodată tatăl meu îți va îngădui să-i vorbeşti, ceea

ce va fi foarte greu, pentru că e un om curios, te rog să nu-i spui că eşti comunist.

— De ce, ţi se pare un lucru ruşinos?

Se indignase. O privea, cu o furie nedisimulată, drept în ochi. „Asta îmi dă şi două palme", gândise Silvia rapid. Acum toate îndoielile i se risipiseră.

— Te rog să mă asculţi! N-am vrut să spun asta. Cu siguranţă că n-am vrut să înţeleg asta. Dar tatăl meu nu vrea să audă de oamenii care fac politică. Dacă l-ai cunoaşte, m-ai înţelege mai bine. El nu lucrează pentru nimeni. Nici pentru nemţi, nici pentru români. El lucrează pentru sine. E un savant, cum ai spus şi dumneata. O viaţă pentru o idee. E un preţ prea mare şi nu poate să-l clintească cineva, să-i impună să aibă simpatii pentru vreuna din taberele care se bat acum, între ele, în lume. Nimeni nu are dreptul să-i ceară să-şi înceteze experienţele. De ce să-şi înceteze experienţele? Nici măcar nu ştie dacă va reuşi să le ducă până la capăt. Nici măcar nu ştie cât va mai trăi. Şi dumneata vii în numele unui grup de oameni pentru care eu am o adevărată simpatie şi îmi ceri să te duc la el ca să-i spui treaba asta pe care nu va accepta-o niciodată? E ca şi cum i-ai cere să-ţi dea o mână sau un ochi. Iartă-mă, dar n-ai nicio şansă! Ţi-o spun eu, care-l cunosc foarte bine.

— Nici măcar nu vrei să mă laşi să încerc? Atunci ce căutai dumneata acolo în Calea Văcăreşti, unde se adunau nişte nenorociţi daţi afară de peste tot, nişte prigoniţi? Ce fel de simpatie este asta, dacă te solidarizezi cu un om care, cât ar fi de mare, are şi el datorii de conştiinţă faţă de omenire? Şi la urma urmei ce-ţi dă dumitale dreptul să presupui că el nu va primi propunerea mea?

— Domnule Tronaru, vorbele astea: conştiinţă, omenire, milă, sau cum vrei dumneata să le zici, sunt foarte frumoase, dar un om de ştiinţă, şi eu mă pregătesc de pe acum pentru o astfel de carieră, nu poate să fie sentimental.

Pentru el există o singură problemă: reuşeşte sau nu reuşeşte. Atât. În spatele acestor experienţe se ascunde tot o idee generoasă. Pe el nu bomba asta după care aleargă militarii şi nemţii dumitale îl interesează. Îl interesează energia calorică. Dumneata ştii ce e aia energie calorică? La ora asta, în lume, germanii încearcă dezagregarea atomului, şi nu sunt singurii. Încearcă şi americanii. Au fost inventate gaze îngrozitoare, care, dacă vor fi folosite în război, vor ucide milioane de oameni. Să sperăm însă că toţi vor fi atât de înţelepţi şi nu o vor face. Vreau să-ţi spun că toate lucrurile primejdioase pentru noi vor fi folositoare cândva în lupta împotriva unor factori pe care încă nu-i cunoaştem. Asta trebuie reţinut.

— Da. Dar primejdiile pe care noi încă nu le ştim vor face cu adevărat ca semeni de-ai noştri să moară şi tatăl dumitale, conştient sau nu, îi înarmează pe cei care ard de nerăbdare să câştige un război început fără nicio justificare, tocmai din motivul de a omorî cât mai mulţi din ăştia. Eu te rog să te mai gândeşti. N-am să te plictisesc prea mult, o să te mai caut săptămâna viitoare. Dacă ai să începi să-mi dai dreptate, sau ai să-mi laşi o posibilitate ca să-l văd pe tatăl dumitale şi să încerc să-l conving, va fi unu la zero pentru noi, pentru mine şi pentru prietenii lui Gicu Leventer.

*

Jean Tomescu, fost parlagiu, fost hoţ de buzunare, informator profesionist al Siguranţei Statului de ani de zile – mic, simpatic, rotofei, cu ochi lipicioşi, gata să plaseze un banc cu Mareşalul şi nevastă-sa ca să te tragă de limbă, abia scos din Văcăreşti, trecut pe la baie, îmbrăcat într-un costum de caporal, cu o centură care-i cădea prost pe şolduri şi cu o capelă fleşcăită pe sprânceana stângă – era inspectat de către comisarul Ciripoi în biroul acestuia din Bulevardul Pache. Fusese adus pe o intrare dosnică, după unsprezece noaptea, *ca să fie trecut în revistă*, cum zicea în

limbajul lui polițienesc ajutorul inspectorului Mizdrache:

— Pe mama mea, aia moartă, de la Sfânta Vineri, dacă n-arăți ca fiul lui Frankenstein când l-a scos regizorul ăla, *Cecil B. De Mille*, din mormântul faraonului. Ori n-ai văzut filmul ăla, „Fiul lui Frankenstein", cu Boris Karloff?

— Se poate, dom Ciripoi? Astea-s vorbe? După ce mă ții trei luni la mititica între carditori şi lume bună, numai speculanți de mălai, țigani şi negustori de ghiuluri, acum mă faci de fiul lui Frankenstein? Să fie la cine ştiu eu! mai bine cardeşte-mi biografia, ca să ştiu ce dau pe gură.

Intrase Teică, cu privirea lui păguboasă, cu o țigară fumată pe jumătate, lipită pe buza de jos.

— ăsta e?

— ăsta!

— Parcă e făcut în Vinerea Mare, de sfintele Paşti. Aoleu, pe cine se bazează Siguranța Statului Român!

Îşi trăsese scaunul şi încălecase de-a-ndoaselea, ca pe un cal de lemn. Ciripoi răsfoia nişte foi dintr-un dosar.

— Tomescule, fii atent, că te pierdem de muşteriu. Pe trei i-au băgat în pământ, tu ai fi al patrulea la socoteală.

— Să nu pățeşti şi tu ca Gojgaru, să-ți facă mațele coadă de zmeu sau să te arunce ăia de la balcon, cum l-au făcut pe ultimul.

— Ochiul mare! Mergi la administrație, iei numele la toți ăia care s-au angajat în ultimele trei luni, că Tronaru ăsta n-o fi fost prost să-şi zică numele adevărat. De altfel, am şi întrebat noi acolo. Nu există niciunul pe numele de Tronaru. Tu zici că l-ai mai văzut...

Jean Tomescu îşi scoase capela şi se scărpina pe frunte încurcat.

— Aşa ținere de minte aş avea eu, dar au trecut aproape zece ani, dom Ciripoi. Omul se mai schimbă, se mai îngraşă, îşi mai lasă o mustață, mai albeşte, de...

— Treaba ta, eu fotografia lui n-o am. Că dacă o aveam, nu

te mai trimiteam pe tine, îl umflam şi singur pe Tronaru. Te descurci şi singur, că de-aia iei lozul la cincisprezece ale lunii.

— Oi vedea eu. Mai bine spune-mi şi mie cam ce aş fi eu, aşa...

— Păi, uite, ai actele de trimitere aicea. Şeful, sforțaților" este prevenit. Ştie că îi pică un caraliu. Eşti caporalul Trandafirescu Ilie din unitatea 116 infanterie, care ai dat o gaură la magazia de efecte şi te-a prins.

— Dom Ciripoi, stai aşa, încet, să o luăm cu bani mărunți. Ce înseamnă aia: că am dat o gaură la magazia de efecte? Că eu militar n-am fost, instrucție, canci!

Teică tăcuse până atunci, dar simțea nevoia să intervină:

— Mă, să nu spui că ai furat şosete de damă sau chiloți de mătase milaneză, că nu eşti diliu. Ai manglit bocanci, cizme de la domni ofițeri şi le-ai vândut. Au pus laba pe tine, au vrut să te trimită la Curtea Marțială, ai dat ceva şpagă şi ăia s-au milit de tine şi te-au trimis la Mija, în loc să te bage în linia întâi, ca să te curețe. E bine?

— E bine. Şi mai departe?...

— Mai departe, îl preluă din mers Ciripoi, gura mică, nu bei nimic, nu faci pe al dracului, nu te lauzi, destupi urechile şi într-o săptămână să aud că-mi dai un telefon şi-mi spui că vrei să vorbeşti cu verişoară-ta la *parloar*. Ori nu ştii ce e aia parloar?

— Se poate, dom Ciripoi? Am trecut prin atâtea puşcării... Auzi la dumnealui! Asta e glumă!

— Atunci o să te însoțească Teică, îmbrăcat în costum de plutonier, cu automatul pe burtă, cum scrie la carte. Te dă în primire, îți mai arde şi două palme, ca să-l ții minte, să zică ăia că ai fost al dracului şi ai vrut să fugi pe drum, ca să-l bagi pe ăsta în puşcărie, să te respecte, să nu-ți facă unul bucuria când dormi. Poți să-ți iei şi un cuțit cu tine, să-i înțepi pe ăia care nu te lasă în pace. Trebuie să faci

față, ca noi, să te înmormântăm pe banii Statului şi tu să nu ne aduci nicio informație, asta nu... Dacă eşti la vreo nevoie, o să te ajute băieții ăia pe care îi mai avem acolo. Ei te cunosc pe tine, tu nu-i cunoşti pe ei, nici n-ai nevoie de aşa ceva, dar lucrează repede. Na şi nişte bani, bagă-i în ciorapi, când ajungi te pui bine cu şeful de dormitor, îi dai de băut, îl îmbeți, îl laşi să ciripească, şi restul... cunoşti meseria, că nu eşti la prima afacere.

— Trăiți, am plecat! Unde ne întâlnim cu dom Teică şi la ce oră? Că eu mai trec în seara asta pe la o damă, să-mi iau la revedere, că mi-ajunge cât am stat în Văcăreşti.

*

Ploua, cum ploua adeseori la Mija. Duba militară care îl transportase pe Jean Tomescu se mistuise în cețurile dinspre Târgovişte. Magazinerul barăcilor îi împachetase efectele militare, bocancii şi moletierele, îi luase capela şi centura şi-i dăduse o salopetă cârpită în spate.

— Ascultă, mă, da' un costum de gală, a-ntâia, de lux, fără ochelari în fund n-ai? şi-i aruncă un pachet de *Regale roşii* pe strapontina de lemn lustruit, care-l despărțea de cel din fața sa.

Magazinerul, un țigan îndesat, vânjos, cu o mutră de edec de puşcărie care drenase câtăva vreme lângă Sulina şi mai avea încă palmele bătătorite şi o privire de câine bătut, dar nu bătut destul, îl măsură de jos în sus cu o privire profesională:

— Dacă te mai *exprimi* încă odată cu încă un pachet de țigări, atunci mandea se mai uită în galantar şi-ți caută matale un costum la două rânduri, de la Menzel, de-or să te aleagă ăştia regele balului sâmbătă seara la apel.

Al doilea pachet de *Regale roşii* ateriză pe strapontina magazinerului.

— M-am dus!

Salopeta cârpită fu strânsă din două mişcări ca un plic şi

aruncată într-un coş de rufe. După trei minute, Jean Tomescu era un om făcut.

— Poate îmi spui şi ce număr am la cuşetă...

— Ia şi tu un pat, care-ţi place. Unde nu te trage. Că te văd că ai mai locuit la hotel *Rogojină*. Şi dacă se zbârleşte vreunul, să-i povesteşti că eşti vărul meu şi că ţi-a zis doctorul să nu te necăjeşti, că faci piatră la rinichi. Ai înţeles?

— Am înţeles. Dar nişte carabe nu-mi dai? Aşa, mai pe picior, că m-am săturat de bocanci.

Pe strapontină apărură doi galenţi cu talpă de lemn şi curea lată bătută în ţinte.

— Ia, că face piciorul mic.

— Da' o pijama, aşa, o cămăşuţă de noapte?

— Mai bine dormi îmbrăcat, că te ia vântul.

Jean Tomescu n-avea chef să plece atât de repede de lângă magaziner. Privea prin uşa întredeschisă a barăcii şi vedea cele cincizeci de perechi de picioare bătucite de marşuri, spânzurând la capătul priciurilor. Un amestec confuz de voci, de strigăte, un fum des de ţigară răzbăteau până în micul vestibul în care se afla magazia de efecte a deţinuţilor.

— Da, aşa, pe sub tejghea pe la matale pe aicea s-ar mai găsi o măslină, ceva, un rom, o bucată de halva? Că vin de pe drum, m-au adus din post în post, băga-i-aş... Dau, nu mă uit!

— Cum te cheamă, puişorule? Eşti cam coconos.

— Păi nu scrie în acte, în hârtiuţele alea, pe care le ai înainte? Ori nu ştii să citeşti?

Cacademonul barăcilor îl privi drept în lumina ochilor.

— Mă, tu trebuie să-mi spui mie cum să-ţi zic aşa între patru ochi, că eu nu mă iau după ce scrie în actele astea ale tale. Păi eu am jucat gioale, mă, cu domnul Teică care te-a adus pe tine. Adică nu cunosc eu la marfă? O făcea pe zmeul. Şi-a pus grade. Şi lemnul ăla cu gloanţe oarbe, pe

piept... Ți-a ras şi două dosuri de palmă, ca să cred eu că vii taman de pe front. Ei nu, că-i bună! Ascultă, fii atent cu şmecherii ăştia, au şi ei ginitorii lor. Cunoşti legea puşcăriei, ți-au tăiat beregata. Şi mie mi-e frică de ei, dar nu ştiu care e mai mare. Poate latri tu şi mi-l vinzi. Că de când vreau eu să înec unul de-ăştia într-o hazna!

— Atunci se schimbă chestia, şefule. Dă-mi o sticlă de rom, că vreau să-i trag de limbă.

— Figura asta o fac toți. Să ştii că nu ține. Mai curând au încredere în adventişti. Ori ăia, cum dracu' le zice... inochentişti. Ori nu ştii că avem şi inochentişti pe aici? A strâns Mareşalul toată crema: tuciurii ca mine, au umplut Transnistria cu ei, dar țiganii fug, nu stau acolo. Pe care îi prinde, îi aruncă aici, doar – doar or sări cu toții în aer, să scape de ei. Aşa că n-o fă pe deşteptul. Zi-i mai bine că te dor mațele, că nu bei, că nu fumezi. La început, vreo săptămână, să nu dezlipeşti pliscul. Or să te încerce. Să fii atent!

Acum vorbeau în şoaptă.

— Am mai trecut eu prin puşcării, dacă te interesează, află că vin de la *Vatican*, de la Văcăreşti. Am aia... şcoala vieții.

— Bine. Cum crezi. Oricum, contează pe mine. Nu te uita că am buzele vinete. Am fost şef de sală la *Athénée Palace*. Dacă aveam baftă, serveam şi acum *meringue glacee* la cucoane. Ori nu ştii ce e aia?

*

Într-o seară (început de primăvară, 1942) domnul Ionescu-Tismana făcu împreună cu soția o vizită la *Clubul diplomaților*, din strada Wilson nr. 4, într-o clădire cu un singur etaj, care aparținuse pe la 1890 unei vechi familii, Vartic-Râmniceanu, cumpărată mai apoi de un cerealist grec, Calamata, care o ocupase până în preajma primului război mondial şi o vânduse unei rude a Slătinenilor. Evelyne îşi amintea vag de acest unchi după mamă locuind

la Londra şi venind rar în ţară, când casa era descuiată şi începeau zilnic vizitele amicilor, mai bine de două săptămâni, după care, din nou, porţile din fier forjat erau încuiate şi dincolo de obloanele trase nu se mai simţea nicio mişcare pentru un an sau doi. Evelyne făcuse, copilă fiind, o vizită sau două în această casă, pe care şi-o amintea imprecis şi care fusese revândută Ministerului de Externe. Acesta o amenajase pentru un cabinet al regenţilor, dat fiind şi apropierea de palatul regal. La fuga lui Carol al II-lea, în 1940, casa fusese sigilată şi redeschisă abia în 1942, la începutul anului, când diplomaţii aflaţi în capitala României sugeraseră acest lucru Ministerului de Externe. Intrarea se făcea printr-o curte pavată cu dale de granit, printre care crescuse iarba sălbăticită, iscând vizitatorului un sentiment de părăsire; se urcau vreo câteva trepte, roase de ploi, străjuite de doi pilaştri metalici, în vârful cărora se aflau două lanterne, aruncând, seara, când erau aprinse, o palidă lumină asupra curţii dezolate. Se intra într-un hol rece, ai cărui pereţi erau îmbrăcaţi în marmură galbenă de Sienna, un galben obosit. În faţa scărilor se afla o grilă, *trompe l'oeil*, în stilul capelelor italiene, imitată probabil după cea de la *Clementinum* din Praga, mereu dată de-o parte, ca să permită escaladarea scărilor, şi ele roase, ca şi cele de la intrare, acoperite cu un covor roşu, peste care se puseseră *leifere*.

La jumătatea scării, reflectând greoaia uşă şi grila ciocnită pe alocuri, o oglindă *Sansovine* cu ramă de lemn aurită, cumpărată probabil de la Veneţia pe la mijlocul secolului al XVI-lea şi ajunsă prin cine ştie ce hazard în această casă, favoriza doamnelor un scurt prilej de a-şi vedea coafura înainte de a intra în marele salon aflat la mezanin. Apele ei coclite deformau uşor lustrele în formă de torţă şi chipurile pudrate ale oaspeţilor. Odată ajuns pe palierul mişcător acoperit cu un *Herat* de la începutul secolului al XIX-lea, pe

un fond *bleu-ciel*, ros de soare, a cărui poartă roşie în formă de crin presat închidea în ea două privighetori imaginate de cine ştie ce ţesător din Balkir şi a cărui bordură, ceva mai închisă, de o mare finețe, se rosese pe margini de atâtea călcături, vizitatorul se afla în fața a două uşi din lemn de cireş, ascunse de perdele galbene, grele, sugrumate în apropierea parchetului, lăsând să se vadă clanțele şi încuietorile dantelate cu zăvoare duble din alamă. Se intra într-un salon de aproximativ douăzeci de metri lungime, luminat de şase candelabre din sticlă transparentă de Boemia, cu câte patru etaje de lumină şi cu pandelocuri de metal, care sofisticau eclerajul realizat cu ajutorul unor lumânări false. Plafonul pictat, împărțit în romburi de ghips aurit, se afumase la trecerea vremii şi lăsa să se vadă, vag, motivele lui florale. Pe margini, deasupra unui cămin uriaş de marmură, în care ardea un foc de gaze, pe consola îngustă, cu vine cenuşii se înşiraseră alte candelabre *rococo*, cu patru brațe, în bronz, în care erau înfipte lumânări veritabile ce se aprindeau numai la banchetele intime. Pe peretele din fața acestui cămin se afla o imitație în mătase, şi ea produsă în secolul al XVII-lea şi al XVIII-lea, probabil în atelierele din regiunea Loirei, după celebrul motiv arturian *Doamna cu licornul*, într-o fină țesătură care imagina un câmp încărcat de flori, populat de mici vietăți campestre, cu pomi abia schițați şi, *în* mijloc, cu o oriflamă verde, bariolată, cu trei semiluni dispuse în anfiladă. Motivul tapiseriei, al *Doamnei cu licornul*, relua legenda zânei Vivianne, rătăcită în pădurea Brocelaindei, lângă fântâna dătătoare de tinerețe. În colțurile acestei vaste încăperi se aflau mese de joc, lăsând mijlocul liber, acoperit cu un superb *Sarouk*, care avea în bordură un text persan şi inimaginabile motive florale, de un exotism subtil, în culori verzui, degradate, pe un fond vişiniu. Câteva fotolii Ludovic al XV-lea, roase şi ele imperceptibil, ofereau celor care nu

participau la jocuri un loc de privire avantajos.

La o masă de joc de lângă ferestrele care dădeau spre Piața Palatului, acoperite şi ele cu draperii franțuzeşti, domnii Ionescu-Tismana şi Andrei Popescu-Necşeşti, împreună cu soții Erikson, continuau încă de la ora 20 o partidă de bridge. Doamna Diby Necşeşti şi Evelyne, însoțite de Armand Sachelarie, secretarul ministrului, beau citronadă adusă pe o tavă de către unul din valeții clubului. La celelalte mese se îngrămădiseră diplomați şi câțiva oameni de afaceri râzând zgomotos şi discutând cu voce tare, domnul Gerhardt Herder, doamna Gerda Hoffmann şi maiorul von Braun în uniformă. Se bea *Martini*, rom de *Jamaica*, coniac de *Segarcea* sau *Courvoisier* de contrabandă. La deschiderea unei uşițe care dădea într-o încăpere alăturată izbucneau vagi efluvii de cafea, fiartă atunci, în ibrice electrice. Câteva doamne necunoscute, probabil soțiile ambasadorilor Venezuelei, Guatemalei şi Costa Ricăi, trei frumuseți ciocolatii, cu ochi foarte negri, strălucitori, îmbrăcate în rochii de seară, cu bretele subțiri, numai cu câte o bijuterie pe deget, sau cu un pandantiv, sau cu o pereche de cercei, într-o montură fină, cizelată, undeva, la bijutierii Parisului, în cine ştie ce vremuri, adunate lângă consola căminului, vorbeau în acelaşi timp, portugheza sau spaniola, cu glasuri guturale, ciugulind cu degetele lor prelungi alune prăjite, dintr-un mic bol de argint. Bărbații lor fumau țigări de foi, pufăind şi gesticulând rar, trăgând cu ochiul discret la mişcarea secretă a grupurilor din acest salon monden, unde se aranjau afaceri, se schimbau informații sau se puneau la cale aranjamente diplomatice.

Domnul Ionescu-Tismana îi făcu un semn discret lui Armand, rugându-l să-i țină locul la masa de joc. Se plictisise de compania suedezilor. Aceştia nu vorbeau decât de afacerile lor în legătură cu şoselele strategice pe care le

proiectau să fie construite în România. Ministrul era atras de fapt de silueta fusiformă a lui Diby Necşeşti şi de chipul ei măsliniu, pus în valoare de părul negru, electric", cu fibră groasă şi strălucitoare, din care izbucneau luminile unor ochi vii, curioşi, cărora nu le scăpa nimic din forfota din jur.

— Ei, cum vă distraţi? întrebase ministrul cu o jovialitate plictisită, trăgând discret cu ochiul la ceasornicul de la mână. Pe mine astfel de seri mă obosesc teribil, dar n-am ce face.

— Doamna Necşeşti tocmai îmi povestea greutăţile în legătură cu chestiunea aia a drumului, pe care o cunoşti bine. Domnul Necşeşti n-a obţinut nici până acum aprobarea pentru defrişarea pădurii, spusese Evelyne, privindu-şi bărbatul cu o atenţie lipsită de curiozitate.

— A, îmi amintesc! Şi doar am vorbit cu cretinul ăla de Brănescu să facă ceva. Cum, doamnă, nici până acum n-a mişcat nimic?

— Absolut nimic. Andrei e disperat.

— Ai să vezi ce am să-l frec! O să vină şi el la mine, că nu scapă fără asta...

O inventaria cu nişte priviri lacome, pe care le simţi, cât era de neatentă, şi Evelyne, fixându-i gura proaspătă, abia rujată şi dinţii mărunţi, foarte albi.

De fapt, lăsase masa de joc. O surdă gelozie, inexplicabilă, îl rodea văzându-l pe Armand între cele două femei. „Băiatul ăsta este foarte reuşit în munca de cancelarie, dar ce mă fac cu el? O să-mi sufle toate femeile". Cu două seri înainte se certase cu Mariejeanne. Aceasta, după obiceiul femeilor cu care trăieşti mai multă vreme şi care văd în coabitarea prelungită un fel de legitimare a legăturii lor, îi pusese, pentru a doua sau a treia oară, chestiunea a ceea ce numea ea „situaţia ei nedefinită", înţelegând prin asta că provizoratul, care îi aduna laolaltă din când în când şi cu totul întâmplător, dacă s-ar fi prelungit, i-ar fi interzis orice

aranjament mai solid pentru viitorul ei, şi aşa destul de incert. Discuţia căpăta un fond neplăcut şi ministrul o evita de câte ori putea, dar femeia o reactualiza ori prin aluzii foarte transparente, ori prin evocarea unor cazuri similare, în care alte femei ajunseseră la legitimarea unor legături mai vechi. Reacţia lui Tismana la asemenea presiuni era brutală, directă şi fără menajamente. Mariejeanne avusese grijă încă de la începutul legăturii lor să-i spună că îşi părăsise pentru el o veche legătură, un bărbat al cărui nume nu-l pronunţa, şi el bine situat, care ar fi vrut de mult să o ia de soţie. Din când în când evocarea acelui tip necunoscut revenea şi literatura asta matrimonială, abia camuflată, îl irita vizibil pe ministru. Aşadar, ca totdeauna, retezase violent: „Draga mea, ai toate dezlegările, nu pot să te împiedic să te măriţi; în ce mă priveşte, situaţia mea e destul de clară şi, se pare, definitivă. Bărbaţii din familia noastră au avut totdeauna *des amies*, *des confidentes*, *des maîtresses*, amice de zile bune şi de zile rele, cu care te sfătuieşti şi cu care iei decizii, dar care nu au ţinut neapărat să transforme amiciţia lor într-o convieţuire plicticoasă, cum e căsnicia. Pe urmă, familii ca ale noastre sunt legate de căminul lor prin averi, prin nume, relaţii. Căsătoriile nu se desfac atât de repede, cât am voi. Poţi să greşeşti în alegerea soţiei, dar trebuie să suporţi consecinţele. Asta dă un sentiment de durabilitate, de tradiţie. Pe urmă, draga mea, Mareşalul n-ar putea suporta să audă că miniştrii lui îşi schimbă nevestele. E un conservator, nu-i plac schimbările, iniţiativele şi asta merge până la protecţia familiei. Nu ştiu dacă mă înţelegi”.

Femeia surâse cam artificial, cu acea ironie insuportabilă, pe care o au femeile când vor să-ţi arate dispreţul pentru laşitate sau pentru neputinţa de a te decide într-o chestiune mai serioasă, lucru care-l iritase şi mai tare pe Tismana. De obicei, în asemenea ocazii, trimitea un uriaş buchet de flori, făcea o ultimă vizită, lăsând prietenei pe care o părăsea o

piatră prețioasă şi aceea nu-l mai vedea, ministrul înțelegând să rămână surd la telefoane, scrisori sau chiar amenințări trimise prin terțe persoane. Avea atunci zile grele, neplăcute, de migrenă, pornea cu automobilul prin țară, în inspecții inopinate, soldate cu demiteri şi retrogradări. Era nervos, dur, neplăcut. Evelyne glumea cu prietenele ei: „Dragile mele, Puiu iar a fost lăsat de o damă". Acasă devenea drăgăstos, făcea vizite dese, însoțit de Evelyne. Îşi amintea de vechi proiecte comune de a pleca în străinătate, evoca tinerețea lor şi timpul când era îndrăgostit de ea şi, odată efuziunea aceasta falsă trecută, cădea în negre melancolii. Fuseseră şi vreo două cazuri când dispoziția lui amoroasă luase faze mai dramatice, dar îşi reprimase sentimentele cu curaj, suferind fără s-o arate şi redresându-se pe nebăgate de seamă. Ştia că dacă vrea să scape de un sentiment apăsător pentru o femeie, trebuie să-şi creeze un altul, la fel de obsedant, şi asta cât mai repede. Când noutatea pe care o bănuia satisfăcătoare se ivea la orizont, o consuma lacom, iluzionându-se că găsise leacul, dar se iveau mereu reşutele, acele căderi abisale, din care nimic şi nimeni nu mai reuşea să-l scoată. Atunci pleca la Domneşti, la conacul lor, vânând sau pescuind, încercând să chefuiască fără a reuşi, pentru că nu era un băutor, pierzând timpul la mese ce durau ore întregi, unde făcea o figură tristă, *une mauvaise mine*, devenind şi mai nesuferit. În asemenea perioade, Evelyne fugea de el şi, ciudat lucru, vechea ei gelozie, o gelozie sportivă totuşi, se transforma într-un sentiment prietenesc, aproape matern. Îi scria scrisori lungi, spirituale, povestindu-i mici cancanuri de la Bucureşti, ştiind că asta îl mai scoate din gândurile lui negre. Dar odată trecute perioadele lui grele, Ionescu-Tismana îşi regăsea siguranța şi aplombul, redevenea tipul forte, gata de decizii rapide şi neaşteptate. Atunci, după aceste căderi care nu țineau mai mult de trei săptămâni, lua

cele mai bune hotărâri.

Evelyne îl simțea şi în seara asta capsat, gata să explodeze. De vină era poate şi începutul acela furtunos de primăvară, al serii de sfârşit de martie, încărcate cu electricitate. Toată după-amiaza plouase, o ploaie imundă, înăbuşitoare, ca de vară. Pe la şapte, înainte de venirea lor la *Clubul diplomaților*, vremea se răcise deodată, un vânt tăios măturase oraşul risipit şi jos, aşezat în calea Crivățului sosit dinspre Bărăgan şi acum focul de gaze în uriaşul cămin al salonului de joc încălzea abia simțit spatele înfrigurat al femeilor îmbrăcate în rochii decoltate. Evelyne observase curiozitatea, nu lubrică, mai mult estimativă a bărbatului ei față de Diby Necşeşti, nu se înşela niciodată în asemenea momente şi ştia că aceasta va urma lui Mariejeanne, dacă nu în zilele următoare, cel mai târziu în săptămâna care venea. Puține femei îi rezistau bărbatului său, avea un stil impetuos de a le provoca; îl ajutau, în legăturile acestea, titlul lui de ministru, reputația şi chiar o anumită faimă de bărbat care avusese legături numeroase cu femeile din marea societate bucureşteană, de altfel destul de accesibile, schimbându-şi partenerii într-un joc nesfârşit. Circulau glume pe seama cuşajelor trecătoare, fiecare bărbat socotindu-se *beau-frere* cu ceilalți bărbați. Aceştia îşi spuneau între patru ochi, direct, pe româneşte: „*cumnate*”, dar nimeni nu ştia prin care anume femeie se aflau în situația asta.

Se apropiase de grupul lor, pe neaşteptate, maiorul von Braun, salutând cu o înclinare uşoară, mai întâi doamnele şi pe urmă abordându-l, fără să-i strângă mâna, pe Ionescu-Tismana şi vorbindu-i în germana lui aspră, bavareză:

— Să mă iertați, domnule ministru, că-mi permit să vă distrag de la această plăcută convorbire cu doamnele, dar am câteva veşti pentru dumneavoastră.

Evelyne, silită adeseori să se retragă cu prilejul unor astfel

de convorbiri presupus confidențiale, o apucă uşor de braț pe Diby Necşeşti, spunându-i peste umăr bărbatului ei:

— Îl zăresc pe domnul Dominique Barreiros, vreau să schimb cu el câteva cuvinte în chestiunea în legătură cu care m-ai rugat.

Rămaşi singuri, ministrul îl privise pe maior cu ochii reci.

— Aşadar, domnule von Braun...

— Berlinul întreabă de ce oficialitățile dumneavoastră, sau chiar domnul profesor Vrăbiescu, căruia i-am trimis o invitație pentru a conferența la Penemunde, nu dă curs amabilității celor de-acolo?

Ionescu-Tismana bănuise că în jurul acestei chestiuni se va desfăşura prima lor convorbire când se vor vedea. Subiectul îi era neplăcut, dar inevitabil.

— Ce v-a răspuns ministrul nostru de război? Ştiu că ați intervenit. Adică, sper...

— Că profesorul Vrăbiescu este foarte prins cu experiențele sale. E într-o fază avansată.

— Şi că, deci, nu poate da curs invitației prietenilor noştri de la Penemunde...

— Chiar aşa. În schimb, au lansat o invitație pentru cei care ne interesăm de experiențele sale, la Mija. Tocmai de aceea v-am abordat, domnule Tismana. Pentru ca să nu avem greutăți nici noi, nici dumneavoastră, am vrea să stabilim, de comun acord, data şi modalitățile când ar putea avea loc această vizită la Mija.

Mai era o chestiune nelămurită, pe care ministrul nu se sfii s-o pună:

— Probabil că domnul Killinger a vorbit cu Mareşalul. Fiind vorba de-o experiență cu arme secrete, nu se poate trece peste aprobarea lui.

— Da. Avem aprobarea de principiu a Mareşalului. Rămâne numai ca dumneavoastră să vă încredințați de acest lucru şi să stabilim, repet, după consultarea şi a profesorului

Vrăbiescu, data experienței şi a împrejurărilor în care vom putea participa şi noi la această demonstrație.

— Am să vă comunic în timp util, pentru că aşa cum bănuiți, departamentul nostru trebuie să ia măsuri de securitate, întrucât, cum ştiți şi dumneavoastră, locul este supravegheat de către serviciile de spionaj şi o asemenea experiență bănuiesc că-i interesează foarte mult pe acei oameni introduşi clandestin în uzină.

— Şi pe care, sperăm, serviciile dumneavoastră secrete vor pune, în sfârşit, mâna.

— Să sperăm, domnule maior, că nu vom avea surprize.

— Ce vreți să spuneți?

— Dumneavoastră ştiți mai bine ca mine ce vreau să spun.

*

După o oarecare febrilitate vădită în viața micii colonii de la Mija, Tronaru înțelese că aici se pregătea ceva. Paza în jurul poligonului, abia construit pentru experiențele profesorului Vrăbiescu, se întețise. Zi şi noapte se făceau patrulări în echipe duble. Controlul la intrarea în perimetrul „forțaților" sau al muncitorilor liberi devenise foarte sever, emițându-se legitimații speciale, cu timbru sec, nişte carnete galbene cu fotografie, fără de care nici şefii de echipă nu puteau să admită accesul în secție al angajaților. La toate acestea, se adăugase o carte poştală pe care mecanicul Samoilă, numele sub care se ascundea Tronaru, o primise cu câteva zile în urmă. Sora lui de la Râmnic era grav bolnavă şi bărbatul ei, care semna puținele rânduri de înştiințare, îl ruga, *dacă poate*, să vină câteva zile să vadă ce-i de făcut. În limbaj cifrat, asta însemna că cineva trebuia să sosească curând la Mija, pentru a-i da o ştire proastă. Într-adevăr, după o săptămână fusese chemat la intrarea în colonie, unde falsul cumnat, sosit cu o ocazie tocmai de la Râmnicu Vâlcea, îl înştiințase din partea Colonelului că în fabrica de la Mija fusese trimis un agent al Siguranței care-l cunoştea,

tocmai pentru a-l identifica, cerându-i în consecință să ia măsurile necesare. Uşor de zis de la Bucureşti. Prinde orbul, scoate-i ochii! Ghiceşte, din aproape trei mii de oameni, pe cel trimis de poliție. Niciun indiciu. Pentru agent era simplu. Pe el îl cunoştea, probabil că-l văzuse cândva sau avea o fotografie de-a lui. Invers, însă, situația se prezenta ca la duelul american: stingi lampa şi tragi la întâmplare. „Nu-mi rămâne decât să mă maschez în prapuri şi cu ochelari de piele, ca un cal de dric", glumi, cu el însuşi, Tronaru. Nu avea nici măcar certitudinea că misiunea lui va fi îndeplinită într-un termen mai scurt. Convorbirea cu fata profesorului Vrăbiescu nu-l încurajase deloc. Să dea buzna peste ciufutul personaj risca: ăsta se poate supăra, pur şi simplu, să-l dea afară cu picioare în fund, sau să-l vândă poliției. Probabil că invenția la care lucra profesorul Vrăbiescu costase foarte mult şi pe cei care-l ajutaseră să o ducă până aproape de capăt şi că, în cele din urmă, avea să fie plătită cu o sumă bunicică. „Prea sunt obişnuiți tovarăşii ăştia ai noştri să umble ca popa cu iordanul. Cel care a inventat aşa-numita *muncă de lămurire* a citit *Utopia*, pentru că altfel nu se explică cum îşi închipuie ei, ăia, *deştepții*, că eu am să-l întorc pe profesorul ăsta, vorbindu-i despre binefacerile socialismului, care este doctrina viitorului". Îi ştia el pe ăştia, umblau cu capu-n nori, habar n-aveau de ce-i în jurul lor. Îşi vedeau de treburile lor încurcate. Când se prefăcuse că vrea să inspecteze conducta de gaze din vilă, intrase în laboratorul de la parter şi timp de un sfert de ceas privise, ca vițelul la poarta nouă, borcanele cu substanțe colorate, serpentinele de sticlă, sacii sigilați, cu cine ştie ce materii explozibile, acizii din containere şi canistrele metalice, o harababură, să te apuci cu mâinile de cap! Nu lipseau cuptoarele metalice cu nişte țevi de alamă întortocheate, un cuptor uriaş de topit metalele. „Cum dracu' o fi lucrat ăsta singur cu fătuca aia, cum de nu i-o fi frică că o să sară în

aer cu toate drăcoveniile astea? Aici trebuia trimis un specialist, dar mai specialist ca el nu era nici dracu'. O să-i dărâm prăvălia dacă nu înțelege cu voie bună, îi arunc pachețelul ăsta care se aprinde, cu fosfor, cum am învățat, unde trebuie şi se satură ei de bombe". Nici nu-l văzuse prea bine, nu schimbaseră decât câteva cuvinte şi intelectualul ăsta şi vrusese să-i dea un bacşiş! Ăştia vorbeau cu banii, nu cu gura. Îl ura din toată inima fără să aibă vreun motiv special, sau poate avea un motiv special. Se şi închipuia certându-se cu el, luându-se de piept şi strigându-i: „Fascistule! Lucrezi pentru nemți! Le fabrici arme! Puțin îți pasă de ce se întâmplă în jurul tău! Vrei o primă şi o s-o ai!" Şi dându-şi seama că este singur, făcu cu obidă un semn obscen frângându-şi brațul drept cu stânga: „Ciuciu, o să vezi tu pe dracu', cu fie-ta, cu tot". Numai că, peste o săptămână, aşa cum se înțelesese cu Silvia, fiica lui Vrăbiescu, aținându-i calea, îşi dădu seama că se întâmplase ceva neobişnuit cu ea. Aceasta nu-l mai privise cu ostilitate, părea abătută dintr-un motiv pe care el nu-l cunoştea. Ceva se întâmplase, era limpede. Nu avea de unde să ştie că în cursul uneia din exercițiile miniaturizate care pregăteau experiența de pe poligon, experiență făcută în urmă cu două zile, se întâmplase o nenorocire. Într-o cameră despărțită de un perete metalic făcut dintr-un blindaj antecalculat fusese instalat un ecran de doi metri pe doi, şi el reprezentând parametrii ultimi ai rezistenței blindajelor de tanc la ora aceea şi, printr-un lansator electric, profesorul declanşase jetul caloric în centrul țintei. Era o experiență făcută numai în prezența ei, un fel de repetiție generală, o ultimă verificare în mic a ceea ce aveau să vadă peste numai câteva zile experții de la Statul Major Român şi câțiva invitați germani a căror prezență profesorul Vrăbiescu şi-o explica mai greu, dar n-o refuza. Proiectilul se dovedise a fi foarte eficace, străpungând ecranul de oțel,

perforându-l şi topindu-l pe o mare rază, ceea ce însemna că energia lui calorică, aşa cum prevăzuse inventatorul, putea să distrugă şi ceea ce era dincolo de acest blindaj, un motor, un tun, sau mai mulţi oameni. Profesorul Vrăbiescu nu era un tip care să-şi manifeste imediat, într-un mod spectaculos, bucuria. Se afla poate în faţa ultimului act din această lungă întrecere cu timpul, la capătul căreia îl aşteptau recunoaşterea, recompensele, decoraţiile şi tot ceea ce se leagă de o celebritate iscată de confirmarea unor experienţe, atât de interesante şi de utile armatei.

Uşa blindată care-l despărţea de ţinta zdrobită, pulverizată, calcinată, fusese dată la o parte şi profesorul, ajutat de fiica sa, deşurubase cu o cheie tubulară buloanele care fixau într-o ramă dreptunghiulară bucata de blindaj. Ea trebuia să meargă la laborator, să fie analizată, urmau calculele, şi ceea ce trebuia mai apoi să constituie concluzia întregii experienţe, bineînţeles la proporţii mai mari. Atunci se întâmplase un lucru îngrozitor: cu stupefacţie, cu o groază care transformase acea bucurie reţinută într-un strigăt de indignare, ce nu mai avea nimic omenesc, profesorul îi arătase fiicei sale cadavrul calcinat al câinelui Samurai. Acesta, dintr-o neînţeleasă atracţie sau lene, îşi alesese locul de odihnă tocmai în spatele panoului iradiant şi o căldură de-o mie de grade îl ucisese. „Legenda meşterului Manole! exclamase cu glas înăbuşit profesorul Vrăbiescu. Ar fi trebuit să ştiu asta. Ţăranii taie un cocoş şi-l îngroapă la temelia unei case noi. Fiecare invenţie cere un suflet, ca jertfă. Această moarte îngrozitoare a câinelui mă oripilează”. Pe urmă se năpustise asupra ei, deşi îşi dăduse seama că nu are nicio vină: „Tu unde naiba ai fost? De ce-ai lăsat animalul ăsta idiot să intre?” „Dar cine să-l fi văzut?” Şi începuse să plângă zdrobită de durere. Urmară două zile înfiorătoare. Profesorul abia mâncase câte ceva fără niciun fel de poftă, ea nu dormise deloc, simţea o ameţeală şi un

vid interior, care o enervau. Nu era în stare să lege un gând de altul, ura toată experiența asta şi pe toți oamenii legați de ea. Privea încremenită prin fereastra dormitorului la pregătirile febrile pe care un grup de soldați le făcea pe poligonul unde trebuia să aibă loc explozia acelui proiectil.

Ceea ce în experiența miniaturală fusese un ecran blindat acum erau două tancuri scoase din uz, aduse de cine ştie unde, de pe front, cu şenilele zdrobite de alte lovituri de proiectil, dar încă amenințătoare, greoaie, anunțând o primejdie iminentă, cu gurile lor de tun îndreptate spre buncărul de unde avea să se tragă proiectilul de probă. În turela celor două tancuri fuseseră vârâte două manechine, după cum în dreapta şi-n stânga celor două tancuri, închipuind două trupe de infanterişti, fuseseră plantate încă vreo nouă sau zece siluete de acestea, fără chip, bucăți de sac şi de piele, în care soldații necunoscuți, la manevrele de luptă corp la corp, îşi înfipseseră de nenumărate ori baioneta.

„O repetiție a morții, o repetiție a crimelor pe care aveau să le comită nişte nenorociți de soldați necunoscuți, undeva pe un câmp de luptă, unde vor trebui să înfigă baionetele lor, cu aceeaşi furie şi precizie, de data aceasta în nişte trupuri adevărate, ale unor soldați adevărați, îmbrăcați în alte uniforme". Şi atunci îşi adusese aminte de trupul calcinat al câinelui Samurai. Buldogul acela care mânca un sfert de vițel pe săptămână, inteligent şi credincios, crud cu cei pe care nu-i cunoştea, cu colții lui teribili, devenit într-o secundă o grămăjoară de păr şi de carne calcinată, aşa cum probabil că, numai peste o zi, vor deveni şi acele manechine, care vor fi arse în tancurile ce trebuiau să fie incendiate sau perforate numai şi, mai târziu, în alte tancuri, oameni adevărați, cu carnea sfârâind la această temperatură îngrozitoare, emanată de proiectilul închipuit de tatăl său, imaginea însăşi a ceea ce reprezenta munca de o viață a

profesorului Vrăbiescu. De fapt, asta o hotărâse. În aceeaşi seară, încercând să-l hotărască să mănânce ceva, îi spusese, luându-l pe departe, tocmai pentru a nu-l irita, că era destul de iritat şi aşa:

— Tată, acum lucrurile sunt aşa cum sunt. O să găsim alt câine. Ştiu că nu e acelaşi lucru; nu trebuie să facem o tragedie din asta. Samurai putea să fie otrăvit sau să-l calce o maşină. Dar întâmplarea, ai cărei martori am fost amândoi, mă face să îndrăznesc să te rog ceva. Există aici, la Mija, un om care vrea să-ți vorbească.

— Să-mi vorbească mie? Ce poate să-mi spună un om necunoscut? Ştii bine cât mă feresc de cunoştințe întâmplătoare şi că nu mă interesează cu nimic. Dacă cere vreun ajutor, sau aşa ceva, dă-i o sumă de bani, cât putem să-i dăm noi, şi să ne lase în pace. Există cerşetori pe toate drumurile, n-am scăpat de ei nici aici.

— Nu-i vorba de un cerşetor.

— Atunci despre ce naiba este vorba?

Fata tăcuse. Nu ştia ce să-i mai spună. Simțea că, dacă mai vorbeşte, cauza acelui prieten, a lui Gicu Leventer, era pierdută. Şi, de fapt, fără moartea aceasta neaşteptată a câinelui nici nu i-ar fi trecut prin cap să înlesnească convorbirea dintre Vrăbiescu şi Tronaru.

— Este o chestiune foarte importantă, asta pot să-ți spun.

— Ce poate să fie atât de important pentru un om pe care nu-l cunosc şi care să mă privească pe mine şi pe tine? E vorba de un bărbat? Te cere de nevastă? Asta ar fi cel mai important lucru pentru noi doi. E timpul să te măriți. Stai toată ziua în laborator şi-ți pierzi tinerețele. Nu ştiu, parcă sunt nebun. Ce fel de tată oi fi şi eu, dacă nu mă gândesc la viitorul tău?

— Este un bărbat, dar nu e vorba de nicio căsătorie. Cine ia o fată ca mine, cu ochelari, şleampătă, care nu ştie să danseze?

— Atunci?

— Atunci e vorba de un bărbat care vrea să-ți vorbească despre tine şi invenția ta. Te-aş ruga să-l asculți!

Profesorul Vrăbiescu fu surprins de vehemența glasului fiicei sale, sfâşiat dintr-odată de cruzimea celor auzite de la Silvia în ceea ce o privea: da, era adevărat, avea o fată şleampătă, cu ochelari, cu un păr ca tutunul presat, cu o rochie croită fără gust! O mâhnire fără limită îl strivea parcă. Într-o secundă îşi dădu seama de imensul egoism care îi însoțise toată viața. Nici pe nevastă-sa n-o iubise, nici pe această fiică pe care o crescuseră alții şi pe care n-ar fi admis-o lângă el dacă nu şi-ar fi dat seama că-i seamănă, că au aceeaşi bossă ştiințifică; o folosise ca pe un asistent oarecare la experiențele lui, muncind-o de dimineață până seara. „Ce ciudat lucru! Dumnezeu cu o mână îți dă şi cu alta-ți ia! În momentul acesta, când, după ani de zile, mă simt ca un om care a făcut înconjurul lumii pe o plută şi a scăpat de toate furtunile şi pericolele şi posibilitățile de a muri, în acest moment, când ar trebui să mă bucur foarte mult că am reuşit, pentru că este limpede că am reuşit, îmi dau seama că triumful meu este golit de orice înțeles, de orice sens. Da, ei bine, am descoperit un proiectil miraculos, am eliberat energia calorică. Poate este primul pas spre descoperirea energiei nucleare. Poate că, cu acest mic proiectil, uriaşele forțe ale cosmosului vor fi deschise. Se lucrează la avioane cu reacție. Un nebun de profesor de la Sibiu a imaginat un vehicul cu care putem străbate imensele spații ale cosmosului. Tâmpiții ăştia ai noştri, burghejii noştri, când au văzut, s-au speriat şi l-au lăsat să plece. Cine ştie unde-o fi! Poate e mort, poate încearcă să convingă pe alții să-i dea banii de care are nevoie pentru experiențele lui. Nemții vorbesc de pe acum de nişte bombe zburătoare, de nişte avioane fără pilot. Da, toate astea sunt frumoase, te fac să visezi. Şi iată că, deodată, moartea unui

câine la care ai ținut foarte mult te readuce pe pământ. Suntem legați de bucata noastră de țărână. Avem un lest legat de picioare...”

O mângâiase pe Silvia, cu o tandrețe pe care aceasta n-o știa, privind-o îndurerat, și-i spusese:

— Dacă tu crezi că omul ăla poate să-mi spună niște lucruri esențiale, adu-mi-l! Sunt tare curios.

*

Și acum îl aducea în laboratorul unde profesorul Vrăbiescu îi aștepta pe amândoi, cum se înțeleseseră. O clipă, lui Tronaru îi fu frică. Schimbarea bruscă de atitudine a fetei ascundea o cursă? Nu cumva tipul acela, care-l căuta printre cei trei mii de oameni de-aici, îl văzuse și-l recunoscuse? Și acum mergea ca o oaie la strungă să se dea legat? Nu îndrăznea să întrebe nimic. O urma tăcut, cu șapca trasă pe ochi (precauție luată abia în ultimele zile de când aflase că ar putea fi recunoscut), cu mâinile înfundate în buzunarele pantalonilor, privind din când în când liziera de fagi a pădurii Mija, gândind că acest drum putea să fie ultimul pe care-l face în libertate. În astfel de vremuri, un om care se interesa de asemenea lucruri putea fi foarte ușor tradus în fața unui tribunal și pus la zid. Probabil că aveau fișa lui, știau ce făcuse la Grivița în ’33, știau că este membru al partidului comunist și acuzația de spion, sau de agent al Moscovei infiltrat la Mija, într-o fabrică de armament, i-ar fi adus în cel mai fericit caz o condamnare pe viață, dacă nu, așa cum gândise cu un minut înainte, zidul. Se întâlniseră pe drum cu câțiva lucrători care ieșeau din schimb. Ei o salutaseră pe fiica profesorului pe care o știau mai bine și-l priviseră în treacăt. „Sunt ca un păduche pe creasta unui chel, gândise Tronaru. Dacă unul dintre acești oameni cu care mă întâlnesc este, din întâmplare, cel venit special după mine aici, nu mai am, cu adevărat, nicio scăpare”. Dar acum era prea târziu pentru a se mai teme de

ceva. Intraseră pe poarta vilei. Un soldat care făcea de gardă, văzându-l cu fata profesorului, nu întrebă nimic.

— Bună ziua, domnişoară! zisese soldatul şi le întoarse spatele.

Străbătuseră o alee de pietriş şi Silvia deschisese uşa care dădea spre laborator. Prin ferestre soarele lumina decorul complicat, plin de aparate şi de eprubete, mirosind a eteruri şi a substanţe chimice nedefinite. Profesorul Vrăbiescu calcula ceva într-un carnet. Îi auzise, dar nu întorsese capul. În cele din urmă lăsă ochelarii pe hârtia plină de cifre şi se întoarse spre ei. Şedea pe un taburet rotitor, în faţa unui pupitru înalt, *în* care câteva sertare erau pline cu filme înguste de celuloid, risipite sau înfăşurate pe role metalice, şi ele scoase din nişte discuri de plumb. Un aparat de proiecţie pe care îl manevrase până atunci manual, răsucind o manetă, care îi permitea să studieze fotogramă cu fotogramă, prin proiectarea ei pe un ecran mic, fusese abandonat abia cu câteva minute înainte; acum, profesorul Vrăbiescu îl privea pe Tronaru.

— Dumneata eşti? Unde te-am mai văzut eu?

— Sunt mecanicul Samoilă. De altfel, nu ăsta e numele meu. Nu ştiu dacă fiica dumneavoastră v-a spus.

— A, ai şi un pseudonim? Şi, mă rog, care e numele dumitale adevărat?

— Tronaru. Dumitru Tronaru.

— Nu-mi spune nimic numele ăsta. Lucrezi la fabrica de armament sau eşti „forţat”?

— Nu. Nu lucrez nici la fabrica de armament, nu sunt nici „forţat”. M-am angajat ca mecanic la grupul de încălzire al vilelor. De fapt, sunt trimis aici, ca şi alţii, să mă interesez de ceea ce faceţi.

— Nu-nţeleg bine ce spui. Eşti poliţist?

— Nu.

— Atunci?

— Sunt trimis de către nişte oameni care ţin foarte mult să amânaţi experienţa, sau să renunţaţi la ea.

Profesorul Vrăbiescu râse cu vocea lui spartă, neobişnuită cu astfel de izbucniri:

— Ce spui, Silvia? Şi, mă rog, ce fel de oameni reprezinţi dumneata?

Îl măsură sfidător.: Tronaru nu se intimidase, dar nici nu se simţea prea bine în bătaia ochilor scrutători. Învârtea în mâini şapca pe care şi-o scosese de pe cap şi nu găsea cuvântul cu care să-nceapă.

— Este vorba de un grup de oameni care doresc foarte mult ca invenţia dumneavoastră să n-ajungă în mâinile nemţilor. E vorba de un grup de patrioţi români.

Profesorul Vrăbiescu nu reacţionă în primul moment. De fapt, nu înţelegea prea bine ce-i spune celălalt. O căută cu privirile pe fiică-sa, care le întorsese spatele şi se îndepărtase spre fereastra ce dădea spre curte.

— Domnule Tronaru, sau Samoilă, cum să-ţi zic... ce nume curioase ai... Patrioţi, la ora asta, sunt destui în România. Toată lumea îşi zice patriot. Uite, şi eu mă cred un patriot ca şi dumneata. Probabil că ştii că lucrez pentru armata română...

— Da. Ştiu! Dar mai ştiu ceva: că nemţii, şi nu numai nemţii, abia aşteaptă ca această experienţă, pe care o veţi face probabil mâine, să reuşească, pentru ca să fiţi luat ca un balot de-aici şi dus în Germania, unde veţi fi pus să lucraţi pentru Hitler.

Profesorul îşi căută ochelarii pe care şi-i aşeză nervos la ochi.

— Domnule, eşti cam îndrăzneţ! îmi spui lucruri care mă surprind. Cum îţi imaginezi dumneata că nemţii or să dispună de persoana mea? Ai citit romane poliţiste...

— Nu. Vă spun lucruri perfect adevărate. Pe unde au ajuns, au căutat oameni ca dumneavoastră. În

Cehoslovacia, în Polonia, în Franța... Probabil că şi prin Rusia se caută aşa ceva. Pun numai o condiție: să nu fie evrei, ceea ce din punctul meu de vedere este o prostie.

— Ia te uită! Ai şi un punct de vedere în chestiunea asta! Şi râse cu poftă, un râs neobişnuit la un om ca el, ceea ce o sili pe fată să se întoarcă şi să-i privească. Domnule, dacă vrei să ştii, sunt păzit foarte bine, nu va reuşi nimeni să mă clintească de-aici. Nici măcar dacă nu ştiu cine s-ar înțelege, peste capul meu, cu nemții dumitale. Ce am aici (şi se bătu cu degetul peste frunte) nu poate să-mi fure nimeni. Înțelegi dumneata?

— Există metode, domnule profesor.

— De pildă?

— De pildă, tortura.

— Exagerezi. Sunt angajat al armatei române. Ofițerii noştri n-au niciun interes să lase nişte străini să pună mâna pe o invenție importantă. N-aş accepta nici eu, n-ar accepta nici Mareşalul, te rog să mă crezi.

— Domnule profesor, aş dori din inimă să aveți dreptate, dar nu-i cunoaşteți pe nemți. Aşadar, ce aveți de gând să faceți cu această armă a dumneavoastră? Oamenii pe care îi reprezint vă roagă să nu contribuiți la prelungirea războiului.

— Dumneata vorbeşti serios? Adică îți închipui că invenția mea va prelungi războiul?

— Da. Specialiştii noştri...

— ...ai dumneavoastră? Ce specialişti *ai dumneavoastră*? Unde se află aceşti specialişti?

— N-are nicio importanță unde se află! Dar ei, aceşti specialişti, bănuiesc că, pornind de la invenția dumneavoastră, ați mai da o şansă nemților şi asta ar prelungi războiul.

Profesorul îşi lăsă iar ochelarii pe carnetul din fața lui.

— Domnule, vreau să ştii de la început că eu nu lucrez

pentru nemți. Că nu mă interesează războaiele, care sunt cauzele războaielor şi cum se vor termina ele. Pe mine mă interesează numai invenția mea. Ea, întâmplător, este o armă, pentru că se pare că războaiele ajută întotdeauna la declanşarea unor energii necunoscute de care omul simte mai ales nevoia în momentele când trebuie să distrugă alți oameni. De treizeci de ani mă căznesc să reuşesc şi, iată, sunt foarte aproape de această reuşită. Vii dumneata, un necunoscut, vorbind în numele unui grup de oameni necunoscuți şi-mi propui să mă opresc înaintea ultimului pas, sau să distrug invenția mea. Admit că lucrez la o armă distrugătoare, dar în fiecare distrugere există germenul progresului, al mersului înainte. Un om ca mine se gândeşte la viitor, nu la prezent. Încă Heraclit spunea, nu ştiu dacă ai auzit de Heraclit: *fulgerul guvernează universul*. Şi doar nu era un prostovan oarecare. Arhimede a ținut în şah trei ani, la Siracuza, armatele romane cu ajutorul unor oglinzi. Şi te rog să mă crezi că războiul nu-l interesa cât îl interesa invenția lui. În evul mediu, Nicolaus Cusanus a imaginat o ghiulea. Leonardo da Vinci avea cunoştințe de balistică. Dumneata n-ai de unde să ştii, probabil, ce e acela *impetusul*, care e virtutea, mişcării. Tartaglia anunță la 1537 o nouă ştiință: balistica. Toți aceşti oameni iluştri pe care ți i-am amintit sunt fiii războiului, într-un fel, o invenție a lui.

Îl privea cu o interogație teribilă în ochi, dar Tronaru nu se descumpăni.

— Domnule profesor, mi-ați ținut o foarte frumoasă lecție, vă mulțumesc pentru ea, dar eu sunt trimis aici pentru un lucru simplu: am venit să vă reamintesc că sunteți român şi că puteți să-i ajutați pe români, şi nu numai pe români, să scape cât mai repede de nemți.

— Cuvintele dumitale mă coboară pe pământ, brutal şi sigur. Cum aş putea eu să reuşesc să fac ceea ce alții au hotărât înaintea mea? Politicienii ştiu poate mai bine ce

trebuie să fie făcut şi ce nu trebuie.

— Dacă-mi îngăduiți, domnule profesor, sunt şi eu un om care face politică.

Profesorul Vrăbiescu îşi smulse încă o dată ochelarii de la ochi.

— Dumneata? (Îl măsură cu o privire distrugătoare.) Dar şi politica, dragul meu, este o ocupație serioasă.

— Tocmai de aceea trebuie făcută de cine trebuie şi nu de cine se nimereşte.

Urmă o secundă de stupoare, după care Vrăbiescu exclamă:

— Se pare că ai o bună şcoală oratorică, dar eu într-adevăr nu pot să fac nimic pentru dumneata şi pentru oamenii pe care îi reprezinți.

— Atunci?

— Atunci nu ne rămâne decât să ne spunem bună seara. În ceea ce mă priveşte, voi fi discret. Nu voi povesti nimănui că ai trecut pe aici şi că mi-ai spus ceea ce mi-ai spus.

Îi întinse mâna, dar Tronaru nu i-o strânse.

*

Colonelul Decu Dabija se trezise într-o dimineață, în birou, cu un individ negricios, cam insolent, care ridicase două degete la şapcă, fără să şi-o scoată, spunând laconic:

— Bună, şefule!

Era îmbrăcat în costumul „forțaților”, dar ceva îi spunea comandantului fabricii că omului ăsta numai de muncă nu-i arsese de când venise la Mija. Îl şi privea oarecum batjocoritor, ca şmecherii de Bucureşti, fapt care pe un militar era în stare să-l scoată din sărite.

— Cine eşti şi ce cauți aici?

Jean Tomescu se aşezase, fără să fie invitat, pe un scaun din fața biroului încărcat de hârtii al colonelului.

— Nu v-a dat de la domnul Mizdrache ecsivă? Sau de la Ploieşti?

— Despre ce vorbeşti? Mai întâi scoală-te în picioare când vorbeşti cu mine.

Agentul se ridicase în silă şi-l privise tot de sus:

— Numele meu e Jean Tomescu. Sunt trimis aici de Siguranța Statului pentru a-l descoperi pe un sabotor, pe nume Tronaru. V-aş ruga să dați un telefon la Bucureşti, să fiu confirmat.

Colonelul ezită un moment, căută într-un carnet aflat în sertarul biroului, făcu un număr şi aşteptă să se termine apelurile telefonice ale fetelor de la Centrala-Ploieşti. După mai bine de cinci minute se auzi un glas morocănos în pâlnia telefonului:

— Alo, cine sunteți?

— Aici e Mija. Colonelul Decu Dabija, comandantul fabricii de armament. Cu cine vorbesc?

De la capătul celălalt al firului se auzi un nume mormăit. Colonelul vorbea cu Ciripoi.

— Da. Spuneți! Vă ascult!

— A intrat acum două minute pe uşă, la mine, un fel de vagabond, pe numele de Jean Tomescu, care spune că e trimisul dumneavoastră aici. Îl caută pe un anume Tronaru.

— Faceți-i o descriere fizică.

Colonelul era gata-gata să izbucnească în râs, dar se stăpâni:

— Statură mijlocie, negricios, buze groase, tuns în cap, a fost adus de către... Cine te-a adus, domnule?

Jean Tomescu se reaşează pe scaun:

— Domnul Aristide Teică.

— A fost adus de domnul Aristide Teică.

— Cu o dubă militară?

— Cu o dubă militară.

— E-n regulă, se auzi de la celălalt capăt al firului. Dați-i tot concursul, e omul nostru.

— Bine! spuse colonelul şi trânti enervat telefonul în furcă.

Îl măsură pe cel din faţa lui şi se miră: Toţi arătaţi în felul ăsta?

— Uniformă de serviciu, domnule colonel.

— Cum pot să te ajut?

— Aveţi o situaţie a celor care lucrează aici?

— Da, cum să nu? Să-l chem pe şeful serviciului administrativ? El poate să-ţi dea orice informaţie în sensul acesta.

— A, nu! Nu aşa. Daţi-mi o ţigară.

„Nici *te rog*, nici nimic. Ce maniere au tipii ăştia de la Siguranţă”, gândi colonelul Decu Dabija. Trase sertarul biroului în care avea două sandvişuri făcute de nevastă-sa şi câteva dosare secrete, cotrobăi şi găsi un pachet de *Speciale*, cu plută, pe care îl aruncă pe birou, spunându-i celuilalt:

— Serveşte-te!

„O să-mi ceară şi chibrit acuma”. Chibrit nu-i ceru Jean Tomescu, pentru că avea o cutie în fundul buzunarelor. Se scotoci, o scoase, luă un băţ, îl frecă pe talpa sabotului, dar chibritul nu luă foc. Vârî la loc cutia în buzunar, scoase o ţigară şi se întinse peste birou, spunând:

— N-a mers. Dă-mi matale un foc!

Familiaritatea convorbirii îl enerva pe colonel. Îi aprinse ţigara şi aşteptă cu mâinile încrucişate.

— În chestiunea asta lucrăm numai noi doi, domnule colonel. Şeful serviciului administrativ să-ţi prezinte o listă cu cei angajaţi în ultimele trei luni. Această listă o să mi-o aducă magazinerul de la baraca numărul cincisprezece, unde am reşedinţa. Nu vreau să fiu văzut des pe aici; bate la ochi şi nu e sănătos. Când o să dau de omul pe care-l caut, o să te rog să mă ajuţi. Am plecat. Salut!

Peste câteva ceasuri, trecuse ca din întâmplare pe la Cacademon.

— Am o telegramă la tine.

— Ce telegramă?

— Nu face pe nebunu', că ştii despre ce-i vorba. Dă-mi hârtia, că n-avem vreme.

Magazinerul scoase un plic şi i-l întinse.

— Ia cu pâine! Ţi-ai făcut relaţii mari. Îţi zici pe nume cu ştabul! Te tragi de nas cu colonelul!

— Mucles. Am întins-o! Pe băieţii ăia doi mi i-ai scutit de treabă astăzi? I-ai lăsat în ţoale, nu?

— Te-aşteaptă în dormitor.

Jean Tomescu intrase în lunga baracă care avea ferestrele deschise. Era curent, plantonul de serviciu terminase cu măturatul şi inspectase paturile făcute. Era şi el „de-acolo" şi-i făcu un semn discret către fundul dormitorului, după care închise uşa. Pe un prici se ridicaseră, în coate, doi inşi: unul care fusese introdus în mijlocul „forţaţilor" odată cu arestarea unui grup de *malagambişti* şi care era, de fapt, un fost actor al teatrului *Cărăbuş*, angajat de poliţie încă din 1938, pe numele lui, Nicu Benjamin, o *ocnă cu faţă*, cum îi ziceau colegii lui de meserie, uns cu toate alifiile, care ar fi vândut-o *şi* pe mă-sa dacă ar fi simţit nevoia, şi al doilea, Gigi Puştiu', vămuitor la Piaţa Mare, luat din greşeală la o razie şi rămas bun la secţia *speculanţi*, deşi protestase în calitatea lui „*oficială*", lucru sâcâitor pentru cei de la poliţie, în special pentru Aristide Teică, care răspundea de *flotanţi*, *populaţia rurală*, *mici meseriaşi* şi care scrisese cu caligrafia lui agramată pe rapoartele primite: *Să fie ţinut acolo până la noi dispoziţii*.

Jean Tomescu săltase pe prici ca un gimnast bun ce era şi scosese o hârtie din plicul primit de la Cacademon.

— Ia să vedem noi ce scrie acilişa...

Erau şapte nume de oameni, cu data angajării, specificarea locului de muncă, de unde veneau şi postul pe care-l ocupau respectivii.

— Victor Silişteanu? Gagiilor, aţi auzit cumva de ăsta? Ştiţi

cumva ce poartă în maţe?

— Nu e la „forţaţi”. De el răspunde Gogu de la *muncitorii liberi*. Îl întrebăm noi deseară.

— Mai departe! spusese Nicu Benjamin.

— Ion Apietroaiei. Ăsta vine de la Ploieşti, din *petrol*, 44 de ani, căsătorit, doi copii, locuieşte în comuna Gura Beliei.

— Şi ăsta e tot la secţia *muncitori liberi*.

În momentul acela, Jean Tomescu se lumină:

— Mă, noi suntem tâmpiţi? Toţi şapte sunt la *muncitori liberi*, că dacă erau cu voi, veneau de la drenări. Că voi sunteţi băieţi fini, aveţi cazier, aveţi poză, v-au adus cu mijloace de transport, n-aţi căzut de capul vostru. E vreunul, aşa, care a picat peste noapte printre voi?

— Nu, nea Jeane. Se poate? zise Gigi Puştiul.

— Atunci? Adu-l, unu, repede pe Gogu. Ştiţi în ce secţie lucrează?

— Mă duc eu, nea Jeane! se oferi Nicu Benjamin. Unde să lucreze? În secţia f*itile de candelă*! În cinci minute sunt cu el aici.

Şi plecase valvârtej.

— Fii atent să nu te vadă careva unde-l cari. Spune-i că l-a chemat verişoară-sa la vorbitor, că i-a murit careva din familie. Vezi tu ce cardeşti pe gură.

Peste zece minute, Gogu Iftode, agent acoperit în secţia *muncitori liberi*, se prezentase la raportul lui Jean Tomescu, „omul Centralei”.

— Trăiţi!

— la un loc pe blană. Fă-te comod! De unul Victor Silişteanu ai auzit?

— Auzit. Îl cunosc bine. Lucrează la secţia *strunguri*, Dar pe cine căutaţi?

Jean Tomescu îşi bălăbănea picioarele spânzurate peste prici şi căuta în memoria lui găunoasă chipul de demult al lui Dumitru Tronaru.

— Mă, ar fi unul aşa, cum să-ţi spun eu, când îl vezi, nu-l ţii minte. Vorbeşte bine, dă pă gură câte-n lună şi-n stele. A lucrat în C.F.R., la *Griviţa-Vagoane*. S-a lăudat că se pricepe la trenuri, la chestii de-astea, la locomotive...

Gogu Iftode nu auzise de aşa ceva. Nu rămânea decât metoda eliminării.

— Deci ăsta nu seamănă.

Jean Tomescu îl tăie de pe listă cu un creion bont găsit prin largile-i buzunare.

— Dar Ion Apietroaiei?

— Amărăştean. Nu ţine.

Mai erau cinci nume.

— Frăsineanu Marin, 43 de ani, necăsătorit, locuieşte în Ploieşti, pe strada Cometa 14. Lucrează la *montaj*.

— Pe ăsta nu-l ştiu, ce-i drept, zisese Gogu Iftode.

— Să-i punem o cruciuliţă atunci. Mai departe...

— Toader Alexandru...

— E valabil. Nu-i ce cauţi matale.

— Mai sunt trei bucăţi. Dar Ovidiu Samoilă? Ştii ceva despre el? Lucrează la serviciul *întreţinere*, e caloriferist.

— Pe ăsta nu prea l-am văzut. Nu s-a arătat la faţă. Pune-i o cruciuliţă.

— Mai departe! Dar Oprişiu? Mituş Oprişiu...

— Cu el beau eu sâmbăta la *Berbec*, în Ploieşti, Nu e.

În sfârşit, fu citit şi al treilea nume, Dinu Colceag.

— Ăsta e maistru. Eu către el aş bate. E cam suspect.

Jean Tomescu făcu şi a treia cruciuliţă în dreptul numelui.

— Gogule, eşti invitatul meu. Mergem să mi-i arăţi. Dar nu aşa ca la bal: „Îţi prezint pe domnişoara cutare...” Te faci că ai o treabă cu fiecare şi-i iei pe rând, nu ne grăbim. Îl întrebi de una, de alta, c-o fi, c-o păţi, eu o să stau de-o parte să-l studiez, că nu l-am mai văzut pe tip de zece ani. S-a înţeles?...

— S-a înţeles!

*

Inspectorul-şef Mizdrache dusese în ultima vreme ceea ce numea el o *viaţă sportivă*. Nu tu morun de la *Papastase*, nu tu o cegă ameţită în mujdei de usturoi, nu tu un popas la *Cina*, unde se făceau nişte papanaşi a-ntâia cu brânză de vacă, nu tu o incursiune la *Carpaţi* după un *Chateaubriand*, cu mărar, nimic pe linia asta. Cu femeile mai scăpa caii. Campase în ultimele luni la Micşunica, dar acum bătea un vânt de primăvară şi, la asemenea schimbări de anotimp, trebuia un boboc, ceva, o prospătură. Ciripoi îi semnalase că barul *Fu-Ciang*, sub o nouă direcţiune, adusese un corp de balet nemaivăzut.

— Numai minore, dom'şef.

— Ce vorbeşti, măi Ciripoi? Minore? Dar cine le dă lor voie să aducă minore? Că legea interzice.

— Ei, legea merge şi ea până unde poate.

— Ce vrei să zici?

Comisarul îşi freca palmele de pantaloni, după obiceiul lui de neam prost.

— Dom'şef, aici nu e lucru curat, dom'le. V-am spus eu dumneavoastră că s-a redeschis sub o nouă direcţie. Ăi dinainte, cine mă-sa or fi fost, că aveau nişte nume greceşti, au dat faliment, au crăpat, au tras oblonul. Din ce am mirosit eu, aici sunt băgaţi bani nemţeşti. Intri dumneata după 11 noaptea la *Fu-Ciang*; contrar dispoziţiilor date de poliţia Capitalei, ordin de la Mareşal, ard lumânaşterile. Lumea împopistrată, numai nemţi. Ofiţeri în permisie de pe front, delegaţi economici de la Berlin chipurile, dame, dame... Am ginit-o şi pe doamna Hoffmann şi pe maiorul von Braun. La bar e unul care nu mai iese din „*aber*" şi „*Herr*" şi „*die deutsche Offizieren*".

Mizdrache ridicase o sprânceană: semn prost.

— Bă Vasile, tu ai început să vorbeşti nemţeşte, mă! Ce mă fac eu cu tine, mă? Trebuie să te avansez.

Ciripoi nechezase:

— Unde nu dă Dumnezeu, dom şef.

— Ia mai zi-i, mă, ce mai e pe la *Fu-Ciang*, pe-acolo?

— Păi e piticul ăla pe care-l urmărim noi, de se zice că l-a mierlit pe domnul Arghirescu, că nici n-am făcut raport să afle domnul Tismana, că atunci intrăm în conflict diplomatic, şi asta ne mai trebuie... Mai e una, dom'şef, fie a dracului, când iese pe stradă, se-ntâmplă carambol. Are un nume italienesc, cum să vă zic eu: Jo-Jo Martinelli.

— Bă, fii atent, că Martinelli ăsta are o fabrică de cauciucuri. Să nu faci o confuzie.

— Dom'şef, de Jo-Jo sunt sigur. Frumoasă, neagră, durdulie...

Mizdrache scosese un pachet de ţigări *Macedonia*, lungi, cu plută, ţigări de damă, mai slabe, că voia să se lase de fumat. Aprinse una.

— Şi cum zici, Ciripoi? Arată chiar aşa cum spui?

— Tot echipamentul, dom şef. Cum am văzut-o, mi-am zis: „Asta-i trebuie lui dom'şef de sfintele Paşti. Că s-apropie răstignirea Mântuitorului şi dumneavoastră, să mă iertaţi, tot la Micşunica... Şi viaţa trece, dom şef, şi noi ne ducem, şi ne lasă câinele, dacă n-are şi el o trufanda acolo". Eu zic să mergem deseară, nu de altceva, dară să vedem şi noi ce e cu piticul ăla. Că de amestecat nu ne putem amesteca, dar de ştiut trebuie să ştim. Aici sunt treburi încurcate. Ascultaţi-mă pe mine! Numai d-ăia cu cap de mort pe şapcă. Mie îmi pute. O să intrăm într-un rahat de n-o să ne mai vedem. Dar măcar pe Jo-Jo s-o vedeţi şi dumneavoastră şi să-i spuneţi basmul ăla cu Scufiţa Roşie.

Barul *Fu-Ciang* suferise schimbări radicale. Pe vechile scări de ciment fusese aşternut un covor îngust, uşile batante, care aduceau cu cele ale unui *saloon* din Far West, erau acum luminate de o lanternă de mătase roşie, cu ciucuri, iar pe lemnul dat cu lac roşu fuseseră pictate câteva ideograme

de bronz. Ringul de dans, un disc circular de parchet, era înconjurat de trei rânduri de mese, ultimele aşezate în formă de loji, cu paravane despărţitoare, şi ele pictate cu dragoni şi şerpi, cu toată acea recuzită scenografică banală, cunoscută în anii aceia la Bucureşti. Pe mesele rotunde, cu un picior, aceleaşi lanterne în formă de pagodă, îmbrăcate în mătase, labau o lumină rubinie, stranie, în jur.

— Ce e cu bomba asta, mă Ciripoi? Mai lipseşte Fu-Manchu şi cu Mister Motto. Aici te omoară unul cât ai zice peşte. E o beznă de nu se vede om cu om. Uită-te, ai dracului, ce le-a dat prin cap! Nemţinemţi, dar bat departe.

Inspectorul-şef făcu o inspecţie circulară cu privirile. Se obişnuise cu lumina scăzută, sigur că nu vedea pe toată lumea, dar o părere îşi putu face. Câteva doamne din lumea bună, cu soţii, cântăreaţa Sidonia Zvorişteanu de la Operă, câţiva balerini, tot de-acolo, Ionescu Griviţa cu o puştoaică, pe care o pelota fără sfială, crezând că nu-l vede nimeni în semiîntunericul din jur, câţiva ofiţeri germani, grade mari, cu S.S.-ul la petliţele negre, („Avea dreptate Ciripoi, lume bună!"), domnul Dimitrie Ignatiev, care bea votcă din pahare cu picior, cu două fete din baletul de la *Alhambra*, niciuna sărită peste douăzeci, *trup şi suflet*, vorba lui Ciripoi, mai mulţi necunoscuţi, agentul Năstase de la *Moravuri*, care era de serviciu în seara asta, şi alţi câţiva. Un bar de aluminiu, şi el abia luminat de aceleaşi lanterne în formă de pagodă, dincolo de care străluceau un rastel de sticle cu etichete multicolore. Pe barman îl cunoştea Mizdrache, lucrase la Ambasada germană, angajat ca chelner la recepţiile date de nemţi în diferite ocazii, pentru că ştia bine limba lor. Se apropie un şef de sală care-l cunoştea şi el pe inspectorul-şef.

— Bună seara, domnule Mizdrache, cu ce vă putem fi agreabil?

— Ia te uită, Ciripoi! E şi domnul Dănălache pe-aici. Mă,

cât vă costă pe voi, mă, ca să vă angajeze ăştia aici „să trageți cu dopuri de şampanie, în loc să fiți pe front?

— Ei, dom'şef. După posibilități: omul trebuie să se orienteze în viață.

Avea sub braț o listă de băuturi. Vru să i-o întindă inspectorului-şef.

— Nu. Spune-mi ce-mi recomanzi!

— Păi să vă dau *Mao-tai*.

— Asta ce mai e? făcu Ciripoi, parcă atunci paraşutat într-un bar de lux.

— Un rachiu chinezesc foarte bun, curat, nu face capul mare. Să vă pun şi o gustărică, atenția casei pentru dumneavoastră, că ne-ați tăiat panglica. Pe urmă să vă oferim şi o sticlă de şampanie, ca la orice lansare de transatlantic.

— Nu, nu! Fără şampanie, că mie şampania îmi face rău, spusese Mizdrache. Dacă ai o sticlă de *Şaba*, ceva, un *Riesling*, un *Muscat*...

— Un *Muscat*, domnule inspector, foarte bun, de la mama lui, nişte icrişoare negre... Lăsați pe mine.

— Şi restul...

— Băiat fin, spuse Ciripoi.

Prin uşile batante intra căpitanul Fritz Müller, amicul maiorului von Braun. Mizdrache îl recunoscu, dar nu-i spuse nimic lui Ciripoi. Orchestra aflată într-o mică fossă suspendată în stânga barului începuse să cânte uvertura *într-o piață persană*, de Ketelbey, bucată favorită a corpului german în acele vremuri.

— Şi Jo-Jo aia a ta? Când s-arată şi ea?

— Păi până mai băgăm noi ceva în raft, până gustăm rachiul ăla, cum îi zicea, *Mao-tai*, se-arată şi ea, că-i fată bună. Dar vă propun mai întâi să studiați corpul de balet.

— Nemțoaice, cumva? întrebase Mizdrache.

— A, nu! Fete bune de-ale noastre. Din Dudeşti-Cioplea,

din Pantelimon... E un impresar, Sirfiache, cam ovrei el, a scăpat de bombe, l-au lăsat ăştia în pace, el le adună, toată crema. Le spală, le parfumează, le dă cu odicolon, ba să fiu al dracului, am auzit că le şi cântăreşte. Care n-are sub 54 de kilograme, nici n-o lasă să se dezbrace. O să vedeţi marfă a-ntâia, tineret bovin... mmmm...

Şeful de sală Dănălache adusese două păhărele, parcă abia stropite cu o băutură albă. Ciripoi se uitase la el, de parcă ar fi omorât-o pe maică-sa.

— Ce-i cu degetarele astea?

— 60 de grade, maistre! Îţi ia gura foc. Atenţie la vopsea.

Ciripoi, pe post de degustător, ca şi cum ar fi vrut să-l ferească pe Mizdrache să nu fie otrăvit, gustă prudent, plesni din limbă şi aprobă:

— Merge! Domnule Dănălache, mai adu două *doze*.

— S-a făcut! zicea acela. Acuşica pică şi icrele.

După care dispăru.

— Să ne trăiţi, dom'şef, şi la mai mare!

Mizdrache dădu ruseşte paharul peste cap, simţi în stomac o arsură, plescăi şi el din limbă, cum procedase mai devreme Ciripoi, lăsă paharul pe masă şi, fără să facă vreun comentariu, privi spre perdeaua de unde tocmai ieşea corpul de balet, atât de lăudat de Ciripoi. Şase fete îmbrăcate în chimonouri galbene, în picioarele goale, pe vârfuri, înaintau în sunetele melodiei *Tamburina chinezească* „de Kreisler. Grupul de fete era machiat în aşa fel încât feţele palide, la lumina unui reflector, să arate ca ale unor chinezoaice: sprâncenele smulse, în locul cărora se trasase cu creionul dermatograf câte o linie subţire, ridicată spre tâmple. Ochii codaţi, un fond de ten alb măreau şi mai mult senzaţia că aceste fete, culese de prin tramvaiele care duceau spre Vitan sau Bucureştii-Noi, fuseseră aduse tocmai din Asia. Coregraful imaginase un dans mai mult indian decât chinezesc, fetele înaintau cu paşi mici, pe vârfuri, cu

palmele adunate sub bărbie, ca în riturile zeiței Kali, făceau mişcări ondulatorii, aruncând din când în când brațele la dreapta şi la stânga, spre a sugera o mişcare şerpească. Ciripoi, care vedea pentru a treia sau pentru a patra oară acest program, uitase că nu e singur la masă.

— Vasilică, ai nevastă, ai copii acasă. Şi tu stai prin baruri cu mine, Vasilică, şi-ți curg ochii, Vasilică, ca la pisoi. Ia spune tu, Vasilică, a treia din stânga... cum o cheamă, mă?

Ciripoi nu ştia.

— Dom'şef, nu i-am cerut biroul populației până acuma, dar dacă dumneavoastră începeți să aveți nişte sentimente, eu pe loc mă duc şi o întreb.

— Nu, nu, stai dracu', aici, ce, ai băut lauri?

Şeful de sală adusese icrele negre, lămâia tăiată mărunt şi încă un rând de *Mao-tai*. „Începe bine seara, gândise Ciripoi, dacă lu' dom Mizdrache i-a plăcut o bucățică, e bine. Când o ieşi şi Jo-Jo, atunci o să fie căderea Bastiliei".

Fetele începuseră să mai lepede de pe ele întâi nădragii largi, apoi bluza scurtă cu dragoni verzi, rămânând în cunoscutele lor piese de bază, sutienul şi chiloțelul. Ofițerii nemți, ca şi cum nu le-ar fi văzut, discutau mai departe. Ciripoi observase lucrul ăsta şi se mirase:

— Ce fel de oameni or fi şi feldvebelii ăştia? Că nu se uită şi ei la o formă de femeie, la frumusețea naturii, ca să zic aşa...

Băuse al doilea *Mao-tai* şi începuse să vorbească ca-n cărți.

Locul fetelor îl luă curând un grup de trei: un arlechin, o dansatoare cu o mască rigidă pe chip şi cu părul roşu, cu *tu-tu* roz, înaintând pe poantele unor *balerini* de mătase, urmați de un pitic, care jongla cu nişte farfurii. Mizdrache îl fixa pe acesta din urmă.

— Ciripoi, ăsta e piticul tău de la circul *Busch*?

— Chiar el, dom'şef. Omul pe care-l bănuim.

Cei trei îşi făceau numărul, fără ca atenția celor de la mese

să fi sporit. Bătea o tobă, subliniind clipele de emoție când, pe o sfoară legată de doi stâlpi ai unor loji, arlechinul mergea fără prăjina de echilibru, ajutându-se numai cu brațele desfăcute în formă de cruce, la un metru deasupra podelei, balerina în roz mima exagerat pe lângă el groaza, iar piticul făcea tumbe, simulând că vrea să-l imite. În bătaia şi mai grozavă a tobelor se aduse un panou înalt cât o siluetă de om, dansatoarea se lipi de scândurile vopsite în culoarea sângelui şi arlechinul cără, pe o tavă, douăsprezece cuțite ascuțite, pe care piticul începu să le arunce cu dexteritate deasupra capului femeii, de-a lungul brațelor şi picioarelor. Nicio clipire pe fața parcă dată cu var a femeii, numai tobele acelea care iritau urechile şi curiozitatea câte unuia, atent la acest număr.

— Acuşi o să intre Jo-Jo, îl anunță Ciripoi pe Mizdrache.

Luminile circulare de deasupra ringului se stinseră brusc, o fâşie galbenă a unui reflector mascat măturăparchetul şi orchestra atacă primele măsuri ale cunoscutului cântec *Lilly Marlen*, lansat de Zarah Leander, într-un film al studioului UF A. Aplauze furtunoase marcară intrarea unei femei înalte, cu brațe lungi, îmbrăcată într-o rochie neagră, foarte decoltată, despicată în față şi lăsând să i se vadă frumoasele picioare, îmbrăcate à la Marlene Dietrich, în ciorapi negri de mătase.

— *Vor der Kaseme*, *vor derrt grossen Tor*.

Stand cine Lanterne, *und stent sie noch davor*...

Nu avea vocea profundă a lui Zarah Leander, dar lua destul de bine notele grave, producând un efect sigur asupra auditoriului. Dansa bine, arătându-şi picioarele frumoase, fapt care-l făcea pe Ciripoi să exclame:

— Ce şanuri, dom şef! S-o duci la Bellu să scoale morții!

— Exprimă-te frumos, Ciripoi, că te aude cineva şi o să zică că am adus mitocani la masa mea.

Asta nu-l timoră pe comisar, care îşi continuă comentariile

la acelaşi diapazon:

— Şi cum se mişcă, dom şef, parcă e moara lui Asan. Aia a lui ta-su mare, nu cea din Ştefan cel Mare. Cu valţuri.

Pe Mizdrache îl podidi râsul, dar se stăpâni.

— Măi, tu ai fi bun la industria morăritului.

— După posibilităţi, dom şef, după posibilităţi, făcu modest Ciripoi şi înşfăcă ultima tartină cu icre, pentru că Mizdrache făcuse ravagii până atunci.

După trei ceasuri, dansatoarea Jo-Jo fusese adusă cu taxiul în faţa blocului în care locuia inspectorul-şef. Comisarul cărase cu şoferul, până sus, un coş cu sticle oferit de Dănălache, plus nişte gustări şi le pusese la vedere.

— Apoi eu mă duc, dom şef. Să vă dea Dumnezeu spor, că fetiţa am prelucrat-o. Cunoaşte regulamentul de ordine interioară. Mi-a zis mititica să vă purtaţi frumos cu ea, că se va purta şi ea cu dumneavoastră.

— Bine, bine, Ciripoi, cărei, că noaptea e mică.

Jo-Jo era sub duş, alături se auzea presiunea apei. Uitase uşa deschisă, nu se sfia şi începuse prin a arunca de-acolo pantofii negri cu baretă, ciorapii cu care dansa şi restul. Comisarul plecase. Mizdrache se dezbrăca cu gesturi leneşe.

— Mămicule, n-ai şi tu un halat să pun şi eu pe mine când ies de-aici?

— Cum să nu, puişor, să nu răceşti, că pe urmă răguşeşti. Şi eşti şi tu cântăreaţă, te fluieră lumea. Vezi, după uşă, că am tot ce trebuie. Ce bei? Am un *Murfatlar*, am un *Riesling*...

— Şampanie, mami. Şampanie beau la ora asta.

— Zeama aia de varză pe care nu pot s-o sufăr?

— Lasă că am vorbit eu cu Dănălache să-mi pună un *Cordon Rouge*, că voi ăştia de la poliţie nu ştiţi să trăiţi.

Apăruse în uşă, învelită într-un halat alb, din prosop, strângându-şi părul umezit puţin; îşi ştersese de pe faţă machiajul. Era mai tânără de cum părea sub lumina

reflectoarelor. Avea un nas grecesc şi o gură mică.

— Dă-mi o ţigară bună, să mă afum niţel...

— Nu, dragă, nu te grăbi, că la mine nu-i chiar aşa, n-am condică de semnat...

Femeia se aşezase într-un fotoliu.

— Dar cum de nu ne-am cunoscut noi până acum?

— Ba ne-am cunoscut noi odată, dar ai uitat. Cântam la o *bombă* pe Griviţa, acum vreo trei ani. Ai fost într-o razie. N-aveam acte, era să mă umfli. Pe urmă te-ai răzgândit.

— La *Tunelul Texas*, unde veneau pieţarii ăia cu bani mulţi? Ei, ai avansat!... Dar, ia spune-mi mie, cine ţine barul ăsta, că pe ăi dinainte îi cunoşteam. Ştii cumva nemţeşte?

— Da' de unde! Cântecele le învăţ ca papagalul pe dinafară. Am învăţat vreo cinci până acum.

— Şi capital cine a băgat în taraba asta?

— Cred că sunt mai mulţi. E o doamnă, nu ştiu cum o cheamă, pe mine m-a adus o prietenă de-a mea, care a jucat şi ea pe Griviţa la un cinematograf, în pauze: Claudia.

— A, doamna Hoffmann! Trebuia să-mi închipui.

— O cunoşti, micule?

— Da, o cunosc. Şi altcineva?

— Păi ar fi un bărbat, dar nici pe ăsta nu ştiu cum îl cheamă.

— Şi cât îţi dă pe lună?

— Păi două bucăţi de o mie.

— Plus ce mai pică.

— Ei, asta-i pe barba profetului, zise femeia.

— Şi n-ai vrea tu, drăguţă, să ne mai spui şi nouă din când în când ce mai e pe acolo, pe la *FU-Ciang*? Nu de alta, dar să nu ne pui în situaţia să-ţi retragem autorizaţia de artistă...

Femeia strivise ţigara *Macedonia* pe care i-o aprinsese Mizdrache.

— Eram sigură că o să ajungem aici. Voi presarii n-aveţi

nimic sfânt. Eu am venit cu tine, că te-am văzut băiat frumos, mai în vârstă. Credeam că te interesez, aşa, ca femeie...

— Lasă chestiile astea! Te-am întrebat ceva. N-o să fie degeaba. Ia şi tu un manual de-ăla de învăţat limba germană. Ce mai prinzi din mers, şi poate mai asculţi pe careva, ne mai spui şi nouă ce se ascunde sub firma asta, *Fu-Ciang*. Că nemţii nu deschid cârciumă degeaba la Bucureşti.

Inspectorul-şef căutase în coşul adus de şofer şi găsise două sticle de şampanie, deschisese barul mascat într-un perete, apucase cu dexteritate două pahare cu picior, le umpluse, oferise unul femeii, ciocnise şi zisese:

— Baftă!

— Noroc, mami!

După ce îl golise cu sete, mai întrebase:

— Şi cam cine te-ar interesa pe tine? Doamna aia... Hoffmann i-ai zis tu? Da, şi celălalt, bărbatul în chestiune. Şi mai e o trupă acolo, cel ce merge pe sârmă, dansatoarea aia... O oră, comentase Jo-Jo, care, ca orice femeie, nu putea suferi alte femei.

— Mă rog. Însă mie piticul ăla mi-ar trebui, să ştiu ce-i cu el. Ăştia trei, ai băgat de seamă sunt nemţi, sau i-a cules careva de pe maidane, de pe la noi, de la circ?

— Sunt nemţi-nemţi, veniţi direct din Germania, cu circul *Busch*. Nu sunt angajaţi decât cât stă circul aici. Dar tu numai de afaceri vorbeşti cu toate femeile, sau nu-ţi mai merge motoraşul...

Pe la unsprezece dimineaţa sunase telefonul. Mahmur, Mizdrache ridicase receptorul şi auzise vocea) dogită a lui Ciripoi:

— Alo! Alo!

— Tu eşti, Ciripoi?

— Eu, dom'şef. Aveţi ureche muzicală. Mă iertaţi că v-am

deranjat.

— Zi-i!

— Jean Tomescu l-a găsit pe Tronaru. A dat telefon acuşi un sfert de ceas. Ce facem? îl umflăm?

Inspectorul-şef lăsase să treacă un minut de gândire. Privea piciorul alb şi cărnos al lui Jo-Jo, scăpat de sub cearşaf.

— Nu ți-a spus şi ce învârteşte ăla pe-acolo?

— Ba da, dom'şef. S-a angajat mecanic sub numele de Samoilă. I-a făcut o vizită profesorului Vrăbiescu. Eu l-aş înhăța fără multă discuție.

— Iar te grăbeşti! Las că vineu acum, într-o jumătate de oră. Trimite şoferul. Aici e chestie serioasă, trebuie să ne mai gândim.

Socoteala era simplă. Să-l întoarcă pe profesorul Vrăbiescu nu mai era vreme. În urmă cu un ceas, în pivnița în care se afla boilerul instalației de încălzire a vilei coborâseră doi inşi care miroseau de la o poştă a fi de la poliție. Ochiul obişnuit cu asemenea indivizi, al lui Tronaru, îi recunoscuse într-o secundă. „M-au mirosit, dar sunt doi, nu unul. Omul meu de legătură mi-a vorbit de un singur agent, şi, uite, s-au înmulțit".

— Dumneavoastră? îi întrebase.

Gogu Iftode, care îşi pregătise repertoriul, cum zicea el în limbaj golănesc, spuse fără să clipească:

— Suntem de la Corpul de voluntari, paza contra incendiilor şi a bombardamentelor. Am venit să vedem cum stați cu sacii de nisip şi dacă ați amenajat vreun adăpost antiaerian.

Tronaru nu avea altă alternativă decât să facă pe prostul:

— Saci de nisip nu mi-au dat cei de la magazie şi nici n-au vorbit de vreun adăpost antiaerian. Adăpost există în curtea fabricii.

Jean Tomescu se înțelesese cu Gogu Iftode ca acesta din

urmă să-l țină de vorbă pe Tronaru. După chip şi-l amintea vag, dar vocea nu-l mai înşela. El era! Stătură amândoi un sfert de oră, schimbară țigări între ei, şi atât.

Cei doi se învârtiră fără rost prin pivnița boilerului, traseră cu ochiul la mica încăpere în care falsul mecanic dormea noaptea şi pe urmă plecară.

— Păi... noroc! zisese Gogu Iftode.

Cu simțul lui special, Tronaru îşi dădu seama că negriciosul, cel de-al doilea, era agentul pus pe urmele sale. Ieşi după ei şi-l văzu coborând pe şoseaua îngustă de asfalt spre tabăra sforțaților. Era limpede. Trebuia să acționeze foarte rapid şi cu orice risc, lucru cel mai puțin indicat în asemenea împrejurări, însă nu mai avea de ales. Asta se petrecea cam pe la 11 dimineața. Soldații care pregătiserăpoligonul pentru experiența de a doua zi se retrăseseră. Totul era pregătit, tancurile, manechinele care trebuiau să înregistreze gradul de arsuri pe care le-ar suferi oamenii aflați în preajma monştrilor incendiați cu proiectilele lui Vrăbiescu, buncărele păzite de efective duble de soldați, cu siguranță însă că proiectilul nu fusese transportat şi introdus în lansator, din motive de securitate. El se afla, după socotelile sale, depozitat undeva în laborator şi abia mâine dimineață avea să fie transportat la locul de experiență, care se afla la două sute de metri depărtare. Să furi acest proiectil era un lucru de neimaginat. Întotdeauna, în asemenea acțiuni, cel care te trimite să le duci la îndeplinire şi cel care le execută îşi acordă o şansă. Nimeni nu-ți cere să te sinucizi şi nimeni nu vrea să plătească cu cadavrul său reuşita unui sabotaj. Probabil că, odată recunoscut, cei doi merseseră să înştiințeze organele de poliție de la Ploieşti sau de la Bucureşti. Asta însemna că, dacă nu s-ar întâmpla altfel, are măcar un ceas şi jumătate sau două pentru a acționa. Primul lucru ce-l avea de făcut era să-i imobilizeze pe cei doi şi să evite întâlnirea cu alții,

care i-ar fi putut anunța pe aceştia. Odată scoşi din joc, trebuia să se întoarcă şi să mai stea de vorbă încă o dată, nu cu profesorul, pentru că oameni ca Vrăbiescu nu puteau fi convinşi, era limpede. Poate că pe fiică-sa ar fi avut o şansă s-o hotărască. Şi dacă ea n-ar fi vrut să înțeleagă? Şi dacă prostul ăsta bătrân s-ar fi încăpățânat până la capăt, treaba se putea termina prost pentru ei. Cel mai greu lucru, şi care devenise aproape un obstacol de neînlăturat, era faptul că laboratorul se afla sub locuința lui Vrăbiescu şi a fiicei sale. Un incendiu sau o explozie, cu atât mai mult, i-ar fi omorât pe amândoi. Trebuia să-i scoată afară din vila aceea mințindu-i sau amenințându-i. Totul se complica. Deocamdată trebuia să termine cu cei doi agenți. Îşi strânse puținele lucruri pe care le avea în cămăruța unde locuise; era, de fapt, bucuros că termina mai repede cu treaba asta, stătea de vreo 60 de zile aici, locul nu-i plăcea. Avea să fie tărăboi mare. Va veni armata, poliția. Un incendiu sau o explozie la o fabrică de armament, asta însemna să pui pe drumuri forțe foarte mari. N-avea nici măcar timpul să-i înştiințeze pe cei de la Bucureşti care îi spuseseră că, după actul de sabotaj ce avea să-l facă, trebuia să se descurce foarte rapid, singur şi să ajungă cu orice mijloc la Ploieşti, unde avea două adrese. Uşor de zis, dar cum să atingi foarte repede Ploieştii când vor începe să sune sirenele alarma, când toate şoselele vor fi blocate şi va trebui să treacă, să încerce să scape, printr-o plasă foarte deasă de agenți de poliție şi de soldați? Judeca repede, cu graba disperării. Poate dacă s-ar îmbrăca în țăran, dacă ar fura o căruță, s-o ia pe un drum vicinal... Dar de unde să scoți o căruță, de unde hainele țăranului? Era complicat. Să se ascundă în pădurea aceea din spatele coloniei ar fi fost altă soluție. Făcuse câteva recunoaşteri, ştia potecile, dar probabil că cei de la fabrică aveau posturi şi acolo. Nu-i plăcuse mutra pădurarului, care, cu treabă, fără treabă, cobora şi el din

când în când până în apropierea vilei profesorului. Probabil că cei doi care-l vizitaseră mai devreme nu erau singurii agenți. Își privi ceasul de la mână. Își aduse aminte de bicicleta fetei lui Vrăbiescu. O văzuse pe laborantă de câteva ori pe șoseaua care ducea spre Ploiești. Ăsta era un instrument ușor, putea să-și aleagă potecile lăturalnice, să se ascundă, să fugă iar, măcar până venea noaptea și atunci totul se schimba și ar fi fost mai ușor. Își privi lucrurile strânse într-un mic geamantan de carton. Trebuia să-l lase aici. Ar fi preferat să-i dea foc, dar nu mai avea timp. Mare lucru nu era în el. Niște haine vechi, o pufoaică, o pereche de bocanci și cam atâta, dacă nu mai puneai la socoteală cele câteva cămăși și indispensabili. Într-o nișă din spatele boilerului, pe care o descoperise încă de la venirea sa aici, se aflau cele două grenade artizanale cu fosfor și revolverul său, o *Bereta* cu șase gloanțe. Verifică încărcătorul, lăsă un glonț pe țeavă și-și vârî arma în buzunarul hainei. Cele două grenade le ascunse sub haină. Avea două teci de piele pe care și le confecționase singur, legate de centură cu două curelușe. Se asigură că cele două grenade nu se puteau dezamorsa decât dacă voia el și, pe urmă, porni hotărât spre vila lui Vrăbiescu.

Era o zi limpede, cu cer albastru, soarele lumina fagii abia înverziți ai pădurii Mija. De aici, de sus, de lângă castelul de apă, se vedea toată colonia așezată în amfiteatru, barăcile date cu var ale, sforțaților", fabrica de armament cu halele ei întunecoase și aleile interioare, asfaltate. Ce ciudat lucru, între cei aproape două mii de muncitori liberi se aflau câțiva cu care ar fi putut să se ajute, dar nu reușise să-i depisteze. Instrucțiunile fuseseră clare: să nu ia contact cu nimeni, să acționeze când nu se mai putea face nimic, adică atunci când s-ar fi aflat într-o situație de forță majoră.

Ferestrele laboratorului erau deschise. Probabil că Vrăbiescu își punea la punct ultimele amănunte ale

experienței de mâine. Bicicleta fetei stătea rezemată de uşă, afară. O luă fără să facă zgomot, se sui în şa şi începu să pedaleze grăbit. Drumul cobora spre intrarea din tabăra „forțaților". Văzuse santinelele care păzeau poarta şi frână brusc în fața lor.

— Îl caut pe magaziner. (Tronaru îl ştia pe acesta, se întâlniseră de câteva ori.) îl caută comandantul.

Soldații aveau o ocupație mai plăcută, fluierau după nişte fete care ieşiseră de la bucătăria cantinei fabricii.

— Intră şi tu, vezi că-l găseşti la baraca numărul 15.

Îi deschiseră poarta de sârmă ghimpată, Tronaru încălecă pe bicicletă şi dădu ocol barăcilor. Reparase câteva sobe cu câtva timp în urmă în sectorul acesta, dar nu se orientă prea repede. Când, în sfârşit, găsi baraca cu numărul 15, descălecă prudent şi se apropie, fără să facă zgomot, de uşa deschisă prin care auzea glasurile celor doi. Jean Tomescu îi spunea celuilalt:

— Tu crezi că individul s-a prins?

Gogu Iftode, aşezat pe o grămadă de efecte (descuiaseră magazia Cacademonului, cu care vorbiseră mai devreme şi pe care-l aşteptau aici), îi răspunsese, destupând o sticlă de rom găsită sub tejgheaua magazinerului:

— Nu pare prost. Şi dacă e ăla care zici c-a fost la Griviția şi n-ați pus voi mâna pe el, ditamai poliție, zece ani, înseamnă că nu-i fitecine.

— Toarnă, zisese Jean Tomescu (acum, Tronaru îi vedea pe amândoi) şi întinsese un pahar de excursie din aluminiu. Gogu Iftode îi turnase şi, după aia, dăduse o duşcă din sticlă pe gât.

— Bun basamac. Citi eticheta: *Rom Jamaica*. Fie el al dracului, dacă nu e făcut în pivniță la *Jariştea* şi bătut cu lanțul.

Jean Tomescu îşi încheia şireturile de la pantofii de tenis pe care îi avea în picioare. (Făcuse ce făcuse şi nu mai purta

saboți ca toți ceilalți „forțați”.)

— Tu crezi că motologii ăia de la Bucureşti or să vină ei repede, să-l facă balot pe Tronaru ăsta al tău? întrebase Iftode mai dând o duşcă pe gât.

— Dracu’ ştie! De venit o să vină cineva încoace, dar eu n-am voie să-l grăbesc, că de mult ți-l făceam fedeleş. Au şi ăştia metodele lor. Cică să stăm la filă cât om putea, să vedem dacă n-are complici. Pe mă-sa... Mai dă-mi o înghițitură de rom. Da’ Cacademonul ăsta al nostru de ce nu mai vine? zicea că se întoarce în cinci minute, că de-aia ne-a dat şi cheia!

— O fi găsit şi el o *piele* ceva, pe drum. Că nu-i stau ochii bine în cap. Dar voi cum v-ați împrietenit, aşa, tam-nisam?

— Ei, am eu pe vino-ncoace, de-aia...

Şi în clipa aceea Jean Tomescu rămase cu paharul la gură. În fața lor stătea omul pe care) îl vizitaseră cu câtva timp înainte, ținând un pistol în mână. Nu mai avea aerul de prostovan pe care şi-l lua ori de câte ori se întâlnea cu cineva.

— Ridicați mâinile sus!

— Nenică, glumeşti, ori te faci? întrebă Jean Tomescu, încă nevenindu-i să-şi creadă ochilor.

— Nu glumesc deloc! N-am timp să glumesc. Fața la perete!

Ridicase strapontina care-l despărțea de cei doi, îi pipăise repede să vadă dacă n-au un cuțit ascuns sub haine şi vârâse țeava revolverului în coasta lui Gogu Iftode.

— la frânghia aia de-acolo şi leagă-l! îi porunci. Şi nicio mişcare în plus.

După două minute, Jean Tomescu era legat fedeleş. Tronaru găsi nişte prosoape într-un raft. Smulse două, îi aruncă unul lui Gogu Iftode şi-i spuse:

— Bagă-i-l în gură şi strânge-i-l la spate. Că-ți vine rândul şi ție.

Odată imobilizat Jean Tomescu, Tronaru îi arătă celuilalt

locul din spatele acestuia.

— Aşază-te cu mâinile la ceafă şi aruncă-mi restul de frânghie.

Luă cu stânga bucata de frânghie rămasă, îi înconjură gleznele, pe urmă o înfăşură în jurul gâtului, astfel încât, la orice mişcare, Gogu Iftode s-ar fi sugrumat. Pe urmă, cu un nod marinăresc îl legă de celălalt, trecându-i şi lui frânghia peste beregată. Făcuse din cei doi un balot frumos. Îi vârî şi lui Gogu Iftode un prosop în gură, puse revolverul pe strapontină şi-l legă la spate şi pe cel de-al doilea.

— O să vă strângă nițel, dar vă trece.

Îi lăsă pe amândoi, mai căută o frânghie şi, când o găsi, îşi pregăti un fel de lasso. Era prost dacă magazinerul ar fi venit însoțit de încă cineva, dar un revolver în mâna unui om hotărât era un argument decisiv pentru oricine. Aşteptă zece minute după ceas; dar nu se întâmplă nimic. Cei doi îl priveau curioşi, fără să poată să se mişte. Jean Tomescu înjura mărunt în gândul lui: „Aşa ne trebuie, fir-ar mama noastră a dracului, dacă nu punem laba pe infractorii ăştia când îi avem în mână. Că noi zicem că sunt cuminți, că nu umblă cu arme de foc, şi uite-i. Stau cu Gogu Iftode de gât aicea, ca doi coinaci, gata-gata să ne beregățim la prima mişcare. Halal treabă! Când o auzi nebunul ăla de Ciripoi că m-am dat prins, mă bagă iar şase luni în Văcăreşti, de-o să-mi iasă pe ochi”.

După încă trei minute se auziră paşii magazinerului.

— E cineva aici? întrebă. Văzuse bicicleta fetei lui Vrăbiescu. Domnişoară, mă căutați pe mine?

Intrase, dădu cu ochii de cei doi legați fedeleş şi simți în jurul gâtului un laț care îl sugruma.

— Nicio mişcare. Deschide gura!

Un prosop vârât între dinți ca celorlalți, mâinile imobilizate la spate. Cacademonul încercă o lovitură parşivă cu piciorul, dar, din doi pumni, celălalt îl pusese jos. Îl târa acum către

ceilalți, legându-i şi lui picioarele adunate la gură. Găsi cheia cu care descuiase Jean Tomescu, mai făcu o inspecție cu privirile ca nu cumva să fi uitat vreun amănunt, îi încuie în magazie, se sui pe bicicletă, trecu pe lângă soldații care îi deschiseseră poarta şi-l întrebau miraţi:

— Ai terminat aşa de repede?

— Am terminat.

Le făcu un semn cu mâna şi se îndepărtă repede.

*

— Deci dumneata îmi furaseşi bicicleta?

Fata lui Vrăbiescu îl privea mai mult curioasă decât mânioasă.

— Unde dau, unde mă întorc, tot de dumneata mă împiedic. Ce ai de gând?

Tronaru rezemase bicicleta de zidul casei. Acum stătea în fața ei şi Silvia Vrăbiescu îl măsura în voie. N-avea nimic dintr-un erou. O mutră obişnuită de bărbat care n-o dusese prea bine în viață, cu o privire specială, pe care trebuie s-o aibă numai acei oameni decişi să săvârşească, în minutul următor, un lucru imprevizibil.

— Ce s-a întâmplat?

— Domnişoară Vrăbiescu, ai asistat la discuția mea cu tatăl dumitale. Nu ne-am înțeles. Mâine, aşa cum s-a stabilit, va avea loc experimentarea proiectilului pe care l-a construit. Eu am ordin să nu plec de-aici până nu zădărnicesc lucrul acesta. Poliția va sosi în cel mult o oră. N-am de ales.

Îşi desfăcu haina şi-i arătă cele două grenade.

— Trebuie să arunc laboratorul profesorului în aer. Tatăl dumitale e înăuntru. Probabil că ne aude, dar, distrat cum e, habar n-are ce-l pândeşte. N-am chef să-l omor pe profesorul Vrăbiescu. Vreau numai să amân experiența asta cât se va putea amâna. Sunt un soldat fără uniformă, primesc ordine, trebuie să le execut. Ce-ai face în locul

meu?

Totul era atât de neaşteptat, încât fata nu ştia ce să spună mai întâi.

— Cum să arunci laboratorul în aer?

— E singura soluție. Fă ce ştii şi scoate-l în trei minute pe tatăl dumitale de-acolo. Altfel voi fi silit să arunc aceste grenade înăuntru.

— Eşti nebun. De-a binelea nebun. Cine naiba te-a mai scos şi pe dumneata înaintea mea? Dacă ştiam, te dădeam pe mâna poliției. Am să strig, am să chem lumea, să vedem pe unde ai să mai fugi.

— N-ai să faci asta, domnişoară, pentru că e vorba de viața tatălui dumitale.

Atunci se-ntâmplă un lucru neaşteptat, care grăbi hotărârea fetei. De la intrarea principală în colonie se auziră claxoane de maşini care sunau agitat. Din locul acesta, şoseaua se vedea ca-n palmă. Din trei maşini negre coborâseră câțiva ofițeri germani care parlamentau cu soldații de la intrare. Probabil că îl întrebau la telefon pe comandantul Decu Dabija dacă să-i lase să intre înăuntru sau nu. Se uitară, şi Tronaru şi fata, în aceeaşi direcție.

— Cum? E adevărat? Nemții aici?

— Probabil că cei de la Statul Major i-au invitat să asiste la experiența tatălui dumitale. Dacă ea, această experiență, va reuşi, profesorul Vrăbiescu va fi într-o mare primejdie. În două săptămâni, cu orice mijloace, ei l-ar căra în Germania.

Fata îşi frângea mâinile, neînțelegând prea bine ce să facă.

— Dumneata mă minți. Dumneata vrei cu orice chip să distrugi o muncă de-o viață. Şi eu n-am să te las.

Era limpede că rezistența ei morală scăzuse. Apariția neaşteptată a acelor maşini negre şi a uniformelor germane făcuse mai mult decât cuvintele lui.

— Domnişoară, ascultă de un om care nu vrea răul nici tatălui dumitale, nici dumitale. Ascultă de-un prieten al lui

Gicu Leventer, pe care-l ştii bine ce hram purta. Noi nu suntem nişte nebuni care ne jucăm de-a războiul. Dumneata crezi că mie nu mi-ar plăcea să stau liniştit undeva, acasă la mine, sau să mă plimb? Crezi că este plăcut să-ți arăt aceste grenade? Uite, am şi un pistol. Şi, crede-mă detest armele. Când eram mai tânăr, la vârsta dumitale, deşi nu s-ar zice că sunt atât de bătrân, vedeam ocupația asta a mea altfel. Speram că noi vom sădi grădini şi vom ridica fabrici. Atât. Nu mi-am închipuit în viața mea că o să umblu cu drăcovenia asta prin buzunare. A trebuit să învăț să mânuiesc grenadele şi pistolul italienesc, dar am pierdut destul timp cu dumneata. Hotărăşte-te! Eu am să te las să intri în laborator, să-l convingi pe tatăl dumitale sau să-l minți să iasă de-acolo. După părerea mea, ar fi mai bine să-l minți. Du-te şi spune-i că au venit nemții şi că vor să-l cunoască. Spune-i că-l cheamă comandantul fabricii, colonelul Dabija. Să-şi ia o haină pe el şi să se ducă să se întâlnească cu ei. De restul mă ocup eu.

O privea cu o insistență îngrozitoare drept în luminile ochilor. Şi înainte ca fata să-i întoarcă spatele, îi mai spuse:

— Ştiu că aveți în laborator un telefon. Puteți să telefonați unde vreți! Dacă în zece minute nu părăsiți vila, eu tot am s-o incendiez.

În clipa aceea, în uşă se ivi profesorul Vrăbiescu.

— Ce faceți aici? Iar dumneata?

Tronaru o privea pe fată ca şi când nu l-ar fi auzit.

— M-a chemat comandantul. Au venit nemții. Eu îi aşteptam abia deseară. Colonelul Dabija spune că vor să ne cheme în Germania. M-a invitat să mâncăm cu ei, la prânz. Vii cu mine?

Fata ezită o singură secundă şi pe urmă spuse cu glasul parcă limpezit:

— Ia-o înainte, te ajung! Trebuie să mă schimb. Nu pot să merg aşa.

— Nu vrei să te aştept?

— Nu. Vin singură. Trebuie să-i plătesc omului ăsta, că mi-a reparat bicicleta.

Profesorul Vrăbiescu îl mai măsură încă o dată pe Tronaru, cu o curiozitate nedisimulată.

— Ia te uită!

Dădu din umeri şi se îndepărtă cu mersul lui caraghios, mormăind încă ceva.

Rămăseseră singuri.

— Mai ai răbdare câteva minute să-mi iau lucrurile de sus?

— Da. Am să fumez o ţigară până cobori.

— N-avem prea multe lucruri. Ia bicicleta şi salvează-te! Am să fac eu ceea ce trebuie, crede-mă, nu te mint!

III
UN PROCES CU MULTE CONSECINŢE

În dimineaţa zilei de 6 mai 1946, în strada Ştirbey Vodă, într-o sală întunecoasă, se judeca procesul Mareşalului Antonescu şi al complicilor săi. În rândul celor care ocupau băncile de lemn masiv, ca de catedrală catolică, asista, printre alţii, şi numitul Vasile Dănacu, care funcţionase pe lângă subsecretarul de Stat de la Ministerul de Interne, Petre Ionescu-Tismana.

Era foarte de dimineaţă, într-o zi luminoasă. Acuzatorul public Vasile I. Stoican, şef al Tribunalului Poporului, şi Constantin Dobrian, procuror la Curtea de Apel din Timişoara, îl delegaseră ca acuzator public pe Dumitru Săracu'. Grefierul manifesta o mare energie în citirea paginilor bătute la maşină pe care le avea în mână, privind din când în când, cu o ură nedisimulată, spre locul unde se aflau cei douăzeci şi patru de acuzaţi, păziţi de către soldaţi şi ofiţeri ai unui detaşament special de pază. În jurul clădirii patrulau maşini ale corpului de gardă. Circulaţia pe această arteră principală a Bucureştiului fusese deviată şi locul era înţesat de o mulţime care, deşi ştia că nu are acces în sală, ţinea să asiste, măcar de afară, la proces. În sală, atmosfera părea foarte încordată şi o privire atentă ar fi descoperit, în rândul celor care aşteptau să depună mărturiile, numeroase chipuri palide, trădând o lungă detenţiune, deşi trecuseră aproape doi ani de la ieşirea lor din lagăre. Bărbaţi şi femei, îmbrăcaţi corect, fără a trăda profesiunea lor adevărată, mai curând foşti muncitori şi muncitoare, deveniţi – din clipa Eliberării – activişti de partid sau ocupând posturi importante în ministere, încă trădând stângăcia celor deprinşi cu uneltele de lucru, păstrând cu toţii, ca pe o pecete, acea privire stinsă, aproape fără identitate, a celor

care au stat ani întregi în celule, fără lumină. Nu vorbeau prea mult şi când o făceau nu ridicau tonul.

Rumoarea de dinaintea intrării completului de judecată se stinsese brusc. Se ridicaseră milităreşte în picioare şi se reaşezaseră cu o energie nebănuită în băncile greoaie, de lemn negru, privind cu o atenţie mânioasă spre uşa prin care îşi făcuseră apariţia acuzaţii, pe rând. În boxa cu trei ronduri de scaune intrase mai întâi mareşalul Antonescu, îmbrăcat în haine civile, nemaiavând aerul marţial cu care cei mai mulţi dintre privitori erau obişnuiţi să-l vadă pe ecranele cinematografelor, sau în jurnalele săptămânale, fără aroganţa privirilor cu care inspecta unităţile de pe front şi, mai ales (nici nu se putea altfel), fără gesticulaţia uşor cabotină a fostului conducător, obişnuit să dea ordine oriunde intra: într-o uzină de armament, într-o şcoală militară sau chiar la slujba de la Patriarhie.

De statură potrivită, cu capul încărunţit pe la tâmple şi un uşor început de calviţie, păstra acelaşi aer auster cu care îşi dominase colaboratorii începând de la 6 septembrie 1940, până când se lăsase încuiat într-un sale al Palatului Regal în după-amiaza zilei de 23 August 1944. Îl urmase, şovăitor, cu o privire umilă, căutând mereu spre masa unde se afla completul de judecată, Mihai Antonescu, un bărbat de 43-45 de ani, îmbrăcat într-un costum negru, rămas puţin cam prea larg, la care arborase ca ultimă cochetărie o batistă albă, pusă cu discreţie în buzunarul de sus al hainei. O figură macerată, măslinie, în care numai ochii foarte vii, iscoditori căutau să înţeleagă, încă de la deschiderea procesului, ce soartă îl aşteaptă, fără aerul machiavelic arborat mai ales la reuniunile cu studenţii, când, ca bun orator ce era, căuta, prin lungi şi tunătoare discursuri, să fure atenţia galeriei. De data aceasta, auditoriul era o masă tăcută de chipuri cenuşii ce nu anunţau prea multă îngăduinţă. Era în prima zi a procesului şi acest avocat încă

spera să evite soarta contelui Ciano, care, ca şi el, dusese tratative cu aliaţii prin intermediari, căutând să se salveze. De fapt, lupta pentru supravieţuire începuse în acel ceas de dimineaţă al zilei de mai, o zi întunecată, cu o ploaie rece, duşmănoasă, care bătea în ferestrele înalte şi întunecoase ale Tribunalului Poporului din strada Ştirbey Vodă, aducând mai mult cu nişte vitralii ce reţineau lumina puţină de afară şi împrumutând sălii de judecată o severitate contrazisă numai de flash-urile aparatelor de fotografiat ale corespondenţilor de presă străini, de reflectoarele puternice ale celor de la *Jurnalul de actualităţi*, oprite când pe chipurile acuzaţilor, când făcând un panoramic al sălii, prin rotiri circulare, când fixând dâra luminoasă pe chipul acuzatorului public.

În stânga Mareşalului se aşezaseră: generalul de Corp de Armată Constantin Pantazi, fost ministru al Apărării Naţionale; Constantin Z. Vasiliu, fostul ministru de Interne; Titus Dragoş, subsecretar de Stat al Românizării, cu ultimul domiciliu în strada Gogu Cantacuzino, numărul 59; Gheorghe Dobre, fost general de Corp de Armată, fost ministru al Economiei Naţionale şi subsecretar de Stat al Departamentului înzestrării şi înarmării Ion Marinescu, fost avocat, mare industriaş, fost ministru al Economiei Naţionale şi al Justiţiei, de 58 de ani, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, strada Nicolae Filipescu, numărul 16; Traian Brăileanu, pensionar, fost profesor universitar, fost ministru al Educaţiei Naţionale, al Cultelor şi al Artelor, de 63 de ani, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, strada Porumbaru, numărul 39 bis, şi ceilalţi:

Acuzatorul public Dumitru Săracu' citea lista celor 24 de acuzaţi. Penultimul nume fusese acela al lui Petre Ionescu-Tismana, care se ridicase, cum făcuseră toţi cei din boxă, în picioare, cu o privire uscată, dispreţuitoare, aşezându-se imediat în scaunul său, aflat în al treilea rând, exact în

spatele lui Gheorghe Alexianu, fost profesor universitar, fost guvernator al Transnistriei. Lipseau din rândul acuzaților: Horia Sima, fost profesor secundar şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, de 39 de ani, dispărut; Constantin Dinulescu, medic radiolog, fost subsecretar de stat la Ministerul Muncii, cu ultimul domiciliu în strada Jules Michelet, numărul 17, dispărut; Vasile Dimitruc, fost subsecretar de Stat la Ministerul Economiei Naționale, dispărut; Mihail Sturza, licențiat în Drept, fost ministru al afacerilor străine, de 60 de ani, dispărut; Corneliu Georgescu, doctor în Drept, fost subsecretar la Ministerul Economiei Naționale, de 45 de ani, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, strada Locotenent Victor Manu, numărul 7, dispărut; Constantin Papanace, licențiat al Academiei Comerciale, fost subsecretar de Stat al Ministerului Finanțelor, de 41 de ani, dispărut şi Vasile Iaşinschi, farmacist, fost ministru al Muncii, Sănătății şi Ocrotirilor Sociale, de 50 de ani.

Vasile Dănacu privea spre fostul său ministru, Petre Ionescu-Tismana, zis Puiu în intimitate, care, din când în când, îşi tampona fruntea asudată cu o batistă imaculată, fără să privească nici măcar o secundă spre sala tăcută, încordată, ascultând cu atenție concentrată lectura actului de acuzare. Dănacu îşi mutase o clipă privirile spre extremitatea băncii pe care se afla şi-i făcuse un semn uşor, cu ochiul, lui Dumitru Tronaru, şi el invitat la acest proces, în sală luase loc Ilie Ciorogârla (erou cu care cititorul se va întâlni curând), numit asesor popular. Lipsea din această sală Smaranda Robescu, proprietara magazinului mixt de mobilă şi antichități din pasajul *Vilacros*, despre a cărei viață şi activitate s-a mai pomenit până acum.

„*Ion Antonescu şi cei care l-au sprijinit în politica sa s-au făcut vinovați de dezastrul țării şi de crime de război prin aceea că au trădat interesele poporului român*, *punând țara*

în slujba duşmanului fascist şi hitlerist. Naţiunea română, reprezentată prin judecători, va avea să cerceteze faptele lor şi să hotărască osânda ce li se cuvine. În cercetarea crimelor regimului care a subjugat poporul român timp de patru ani, instrucţia s-a străduit să nu alunece pe panta legitimei indignări. Ne-am dezbrăcat de toată amintirea umilinţelor şi suferinţelor îndurate de acest popor ieri, totuşi am meditat adânc asupra consecinţelor pe care le suportă azi o naţiune întreagă pentru a examina şi a expune faptele în toată obiectivitatea. Am deschis arhiva, am cercetat documentele, am examinat datele, am întrebat experţi acolo unde am avut îndoială, nu am făcut nicio afirmaţie care să nu fie sprijinită pe documente sau pe fapte cunoscute şi nu am tras nicio concluzie înainte de *a pleca de la datele verificate*..."

Acuzatorul public continuase să citească timp de un ceas şi jumătate, cu o voce egală, stăpânindu-şi, cu oarecare dificultate, mânia, iar pentru cei care sperau că procesul va debuta dramatic, această monotonie şi lipsă de patetism a textului constituia o dezamăgire. Corespondenţii străini se înghesuiau unul în spatele celuilalt, lacomi să surprindă instantanee din boxa acuzaţilor. Dar singurul care se preta, inconştient, la această vânătoare de imagini era Mihai Antonescu, care, cu toată situaţia îngrozitoare în care se afla, căuta să păstreze aerul unui jucător de pocher, sigur de cartea pe care o joacă. În această primă zi a procesului şi încă alte multe săptămâni după aceea, sinistrul personaj mai păstra încă din aplombul fostului purtător de cuvânt al Mareşalului.

Pe măsură ce lungul text citit de acuzatorul public Dumitru Săracu' era străbătut, indiferenţa crâncenă a lui Ionescu-Tismana începea să dispară. Fuseseră citite documentele instalării la cârma ţării a guvernului legionar, patronat de către fostul general şi mai apoi Mareşal Antonescu şi se stabilise că, încă din anul 1930, cercurile

reacționare românești pregătiseră venirea la putere a cămășilor verzi, că în România nucleul coloanei a cincea fusese gruparea legionară. Actul de acuzare mai stabilea că politica acestei grupări mixte care se despărțise în cursul anului 1940 printr-o înfruntare dintre armată și grupurile de legionari promovase xenofobia, șovinismul și antisemitismul, cu toate Consecințele lor în politica externă: părăsirea neutralității, apropierea de Axa Roma-Berlin, separarea țării de aliații ei firești. Fusese citată declarația din 18 septembrie 1940 a lui Ion Antonescu, care spusese în public: „*Noi ne-am așezat pe Axa Roma-Berlin*, *mergem sută la sută și cu cea mai mare cinste în această direcție*. Se amintise apoi faptul că, începând cu 12 octombrie 1940 și în baza convenției din 15 septembrie al aceluiași an, intervenită între guvernul român și generalul von Tippelskirk, fusese încălcată suveranitatea Statului, prin admiterea misiunii militare germane la instruirea armatei române. Pe linia politicii de dezastru național, Ion Antonescu anunțase în Consiliul de Miniștri care avusese loc la 18 noiembrie 1940 că România urma să-și dea adeziunea ei la pactul tripartit, fapt care se și întâmplase, cinci zile mai târziu. Prin acest act, politica Reichului, de dobândire a spațiului vital, de instaurare a unei ordini noi în Europa, fusese însușită de guvernul generalului Antonescu. Urmase stabilirea numărului celor care muriseră la Odessa, citindu-se un fragment dintr-o scrisoare trimisă lui Hitler de către Mareșalul aflat în boxă, în care se spunea în stilul ușor bombastic, caracteristic acestui personaj: „*Voi merge până la capăt în acțiunea ce-am pornit-o în Răsărit*; *nu pun nicio condițiune și nu discut cu nimic această cooperare militară pe un nou teritoriu”*. Pe urmă, cu aceeași voce egală, monotonă, acuzatorul public anunțase cifrele înspăimântătoare ale pierderilor de oameni și materiale de pe urma acestui război distrugător: 624 740

de ostaşi, ofiţeri şi subofiţeri. Total pierderi de materiale de război, în sumă de 145 638 673 214 lei. Pierderi din cauza bombardamentelor aeriene, în valută '38: 100 578 150.000 lei. Valoarea pierderilor suferite în industria petrolului se ridica la suma de 29 367.000.000 lei în valuta anului '44. Fuseseră apoi evocate organizarea lagărelor de la Târgu-Jiu, Vapniarka şi Odessa şi crimele săvârşite de Zlătescu, Murgescu, Isopescu şi alţii. Un alt cap de acuzare era acela al militarizării întreprinderilor, al introducerii carcerelor şi bătăii pentru lucrători, precum şi trimiterea în Germania a unor mari grupuri de muncitori români. Acuzatorul public citase din raportul experţilor economici şi alte cifre: 30-40% din consumul de produse petroliere ale maşinii de război, germane fusese acoperit de petrolul românesc, 3-4 milioane de tone de petrol fiind furnizate armatelor hitleriste, anual. Fuseseră pomenite firmele hitleriste mixte *Solagra*, *Dunărea* şi *Agromex*, prin care se pompau bunurile româneşti în Germania. Astfel, în domeniul petrolului controlul fusese exercitat de *Cel A.G.*, în cel metalurgic de către *Rogifer*, iar în cel agricol de societatea *Solagra* şi filialele sale.

Acuzatorul public Dumitru Săracu' amintise corupţia dezgustătoare a celor de la Ministerul Românizării, care strânseseră averi de miliarde, reprodusese acte din care rezulta că Maria Antonescu şi Mihai Antonescu făcuseră depuneri de aur în Elveţia. Pe urmă se trecuse la detalierea actului de acuzare, citându-se câteva afirmaţii ale fostului Mareşal al României, care declarase la 5 aprilie 1941: „*Îmi este indiferent dacă în istorie vom trece ca barbari*. *Imperiul Roman a făcut o serie de acte de barbarie faţă de orizontul contemporan şi a fost totuşi cel mai măreţ aşezământ politic*. *Dacă este nevoie*, *să trageţi cu mitraliera*..."

Aglomerarea de date şi fapte care deveneau, puse cap la cap, un necruţător act de acuzare pentru cei aflaţi în boxă, schimba imperceptibil dar vădit umoarea acuzaţilor. Mihai

Antonescu, cu fața lui măslinie, bine rasă, cu ochii metalici, în care strălucea în mod ciudat o veselie nejustificată, care ar fi vrut să arate siguranța fostului avocat obişnuit cu procesele, gata să recunoască adevărul celor citite de către acuzatorul public, dar solicitând, tocmai de aceea, bunăvoința prin privirea slugoasă adresată procurorului general, pe care-l fixa cu o insistență ce începea să devină jenantă, începuse să-şi piardă calmul puțin câte puțin. Pe un familiar al tribunalelor, cum era el, îl indispunea tocmai lipsa de patetism a actului de acuzare, care nu avea accente speciale, nu insista asupra unor detalii care să influențeze acuzarea, bazându-şi greutatea tocmai pe semnificația îngrozitoare a matematicii morții, ce rezulta din expunerea acuzatorului public. Fostul Mareşal voia să afişeze o somnolență plictisită, deşi, pentru un ochi sagace ca al lui Vasile Dănacu, această mască, blazată şi împăcată cu sine, nu însemna nimic. Cei mai agitați erau foştii miniştri de război şi de interne, generalii Pantazi şi Vasiliu, care, la citirea datelor despre lagăre şi despre măsurile de represiune luate după aruncarea în aer a comandamentului de la Odessa, mimau o surpriză totală, voind a transmite acelei asistențe mute, severe, neînduplecate prin imobilitatea şi atenția cu care asculta enumerarea unor fapte trăite, consternarea lor şi să sugereze că nu participaseră, în niciun fel, la emanarea unor hotărâri ce omorâseră sute de mii de oameni. Pentru Ionescu-Tismana, o mare parte din faptele enumerate de acuzatorul public nu constituiau o noutate. Ciudat lucru, el nu se simțea responsabil cu nimic de executarea acelor ordine pe care nu le semnase niciodată şi, într-un fel, nici nu le executase direct. Primise, în cei patru ani de când era subsecretar de Stat, mii de hârtii, de memorii, de proteste, de decizii ale tribunalelor speciale, dar niciodată nu realizase îngrozitoarea realitate pe care o ascundeau. Pe Armand

Sachelarie îl zărise încă de la intrarea în boxă şi, după explicaţia finală pe care o avuseseră amândoi în ziua de 23 August 1944, când se lămurise ce rol jucase în această complicată afacere tânărul lui secretar, prezenţa lui în sală nu mai constituia o surpriză. Acum, această contabilitate a crimelor regimului lui Antonescu, care probabil că fusese cu abilitate camuflată în acte întocmite cu dibăcie, apărea nemilos în actul de acuzare pe care-l auzeau, cu toţii, la alcătuirea căruia, cu siguranţă, Armand Sachelarie avusese un rol important. Ministrul îşi amintea de unele bănuieli pe care le avusese de-a lungul timpului în ce-l privea pe colaboratorul său. Mici nepotriviri de date, unele fraze care-l intrigaseră şi apoi eşecurile repetate pe care serviciul lui le înregistrase, sugestiile ironice făcute de inspectorul-şef Mizdrache în câteva împrejurări, ce-i drept pe un ton politicos, pentru că acesta din urmă ţinea seama de „rudenia" (*vai*, *ce caraghios lucru*!) dintre Armand Sachelarie şi soţia lui. Trebuie să recunoască că aceşti oameni jucaseră tare, că aveau un curaj neobişnuit şi, lucrul cel mai surprinzător, că-şi implantaseră oameni în cele mai riscante locuri. Muriseră destui, pentru că aparatul represiv, din care făcuse şi el parte, se dovedise de-a lungul timpului necruţător, dar o abilitate extremă trebuia să le recunoască adversarilor, pe care aparatul de propagandă al domnului Mihai Antonescu îi ridiculiza nepermis de uşor. Ionescu-Tismana ştia că va fi condamnat, evident se gândea la o condamnare mai uşoară, la viitoare tratative şi pertractări întreprinse de către amicii lui din străinătate şi chiar din guvernul sub egida căruia se desfăşura acest proces. Pe urmă, mai era Regele, care ar fi trebuit să înţeleagă că oamenii din boxă nu erau decât actorii temporari ai unei drame care se jucase mereu în alte variante pe acest pământ blestemat. Vor fi câteva sentinţe capitale probabil, gândea fostul secretar de Stat, dar cine ştie dacă ele vor fi executate

(nu se dăduseră încă sentințele în procesul de la Nürnberg, care se deschisese în noiembrie 1945 şi se încheiase în octombrie ’46, şi Ionescu-Tismana nu avea de unde să ştie că aliații, pe care îi bănuia îngăduitori, generoşi cu adversarii, vor fi necruțători cu supraviețuitorii regimului hitlerist, cum în alte procese aveau să se dovedească neînduplecați şi cu colaboratorii şi quislingii acestora). Îl îngrijorau numai ştirile primite la vorbitor prin soția sa Evelyne, care fusese şi ea arestată şi eliberată după un an şi jumătate de detenție şi care îi spusese că în Franța justiția maquisarzilor fusese fără milă cu colaboraționiştii: fusilări, ghilotinări etc. Sigur că mai exista în tulburea lui existență un fapt îngrozitor, despre care nu ştia dacă anchetatorii aflaseră, dar, oricum, judecarea pentru această crimă avea să aibă loc separat. În timpul lungii sale detențiuni şi al instrucției, Ionescu-Tismana îşi făcuse socotelile şi coroborase unele fapte care ar fi trebuit să-i stea în ajutor. Sigur că nu putea conta pe mărturia favorabilă a lui Armand Sachelarie, din motive binecunoscute, dar un avocat dibaci, care ar fi ştiut să pună întrebări ce aveau să fie sugerate unor foşti demnitari sau unor foşti amici, în ce priveşte toleranța arătată în unele împrejurări, toate astea, cu siguranță, i-ar fi uşurat mult situația dacă acest juriu neobişnuit, format în general din oameni umili, „în numele poporului”, avea să dea dovadă de obiectivitate şi bună-credință.

Cu un singur gând nu se putea împăca Ionescu-Tismana: cu cel al vinovăției. Ciudat lucru, la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, în aproape toate procesele politice ce au fost judecate de către tribunalele speciale, două principii de drept fuseseră cel mai des invocate: că învingătorul nu poate judeca pe învins şi acela că cei mai mulți dintre acuzați (evident că Hitler şi Mareşalul Ion Antonescu nu se puteau prevala de un asemenea principiu) executaseră de

fapt, nişte legi regulat promulgate. Pentru Ionescu-Tismana, care se considera mai întâi de toate un tehnician şi pe urmă un politician de profesie prin tradiţia de familie, sprijinirea unei politici în general acceptate, un număr de ani de către popor, nu constituia o infracţiune. Una era să citeşti nişte hârtii (chiar nişte condamnări la moarte), stabilind internări în lagăr, trimiteri silite pe front, scoateri din funcţiuni publice şi chiar oprobriul cu martori, cum ar fi fost şedinţele publice în care unii funcţionari superiori fuseseră acuzaţi de corupţie sau de sabotaj în faţa propriilor subalterni şi alta „programul" general al Statului. Nu avea trista specialitate a lui Eugen Cristescu, cu care colaborase cel mai mult, sau a lui Mizdrache, căruia îi dădea ordine. Pe ministrul de Interne, Constantin Vasiliu, îl socotea numai un jandarm care execută orbeşte ordinele. El nici nu conta ca un individ care gândeşte la ordinea generală, pentru că ordinea o făcea un singur individ, şi acela era Mareşalul Antonescu. Ionescu-Tismana nu avea orgoliul unui lider politic care vâna numai posturi de prim-ministru şi atunci când se supăra sau era demis pleca la Bădăcin, ca Iuliu Maniu. Să fie limpede pentru toată lumea, afirma peste tot în gura mare, *de el avusese nevoie Mareşalul*. Lichelele partidului naţional-ţărănesc şi naţional-liberal, vechi grupări de opoziţie excelând în organizarea de cabale şi de căderi spectaculoase de guvern, colaboraseră, de fapt, cu Mareşalul, în special George Brătianu, filogeriman declarat, dar şi el păstrând o rezervă politică şi mărginindu-se să ţină conferinţe culturale în Germania, dar neacceptând vreun post în guvernul militar al lui Antonescu; nu, el, Ionescu-Tismana, era bun la toate, un funcţionar superior, gata să servească pe oricine, şi asta voia să spună în apărarea sa, chiar pe comunişti, dacă aceştia l-ar fi solicitat. (La auzul acestei gogomănii, câteva zile mai târziu, asistenţa izbucnise în râs.) I se părea logic ca, în cadrul acestui program

naționalist, şovin, spuneți-i cum vreți (el, de pildă, nu era deloc antisemit), să existe şi represiuni. Existând represiuni stabilite prin legi, tipărite, votate, acceptate, chiar dacă modul de-a fi acceptate era, după părerea lui, absolut nedemocratic şi se făcea sub forma unor referendumuri cu date trucate, nu reprezentau nuanțele care ar fi putut încăpea în acceptarea sau neacceptarea unor decizii luate de un singur individ. Pe Antonescu, de pildă, el, Ionescu-Tismana, îl crezuse totdeauna un om de bună-credință, mai puțin în momentele când gustul acestuia pentru gesticulația retorică lua locul rațiunii. Admitea ca un om cu lecturi ce era că există indivizi care vor să fie confundați cu istoria unui popor, şi chiar reuşesc de multe ori, cu voia sau fără voia lor, poate că Antonescu era unul dintre aceştia, dar el, Tismana, începea să fie jenat acolo unde acest individ, îmbătat de ideea că are o misiune sacră, confunda Statul care este, orice s-ar spune, un instrument complicat, dificil şi cere un mare echilibru psihic când e vorba de dirijarea lui cu propria-i minte. Limbajul mesianic de la începutul guvernării antonesciene înflăcărase mințile unor oameni mai puțin pregătiți politiceşte, dar el, ca unul care ascultase cuvântările lui Averescu şi-l văzuse cât de lamentabil terminase, deşi nu era o persoană de mâna a doua şi câştigase un război, el, care funcționase în guvernul Iorga şi asistase la crahul financiar în care dusese țara acest mare savant, bine intenționat, dar naiv în arta guvernării, el care trăise ducerea de râpă a țării de către regele Carol al II-lea, cel mai odios personaj dintre toate aceste marionete în frac, urcate pe scena politică, nu mai credea în promisiuni, chiar rostite în frazele bine încheiate ale domnului Mihai Antonescu, cel care fabrica în fiecare zi un discurs istoric pentru conducătorul Statului, Dar asta nu însemna că simțise vreo clipă că este complice la unele decizii tragice, cum ar fi înființarea lagărelor de concentrare. Ştia, mai bine

ca oricine, că pe adversarul politic ori îl convingi, ori îl distrugi fiziceşte. Lagăre existau multe în lume în aceşti ani de război. Emisiunile radiofonice ale aliaților, pe care le ascultase mai des în ultimii ani de război, vorbeau despre exterminări în masă întreprinse de către nemți, dar lui îi venea greu să creadă că această armată disciplinată, teribil de eficientă, că aceşti ofițeri binecrescuți, de o perfectă politețe în societate, cu care luase contact, pot, într-adevăr, să ucidă cu răceală milioane de oameni. (Mai târziu, jurnalele cinematografice aveau să-i confirme teribilele adevăruri, dar încă în timpul acestui proces, Tismana bănuia că, în lupta necruțătoare dintre cele două tabere, se folosiseră mijloacele cele mai murdare pentru defăimarea adversarului şi că mormanele de cadavre arse în cuptoarele de la Dachau sau Auschwitz nu erau decât invenția unui alt Goebbels, aflat în tabăra anglo-americană.) Acum aveau, desigur, să-i aducă copii de pe deciziile la execuția cărora contribuise tocmai prin ceea ce numea el „specialitatea" sa. Era un adevăr de necontestat că, în aceşti ani, o seamă de oameni fuseseră arestați, încarcerați, torturați, condamnați şi ucişi. Dar asta făcea parte, după părerea lui, din contextul istoriei care este absurd şi, de cele mai multe ori, irațional, deşi în acest absurd şi irațional exista o misterioasă logică. În familia lui se numărau oameni care muriseră pe frontul de la Iaşi, de glonț german, iar el, printr-un joc inexplicabil al timpului, acceptase să-i servească pe cei ce fuseseră odată adversarii necruțători ai înaintaşilor săi. Nu exista nimic rațional în treaba asta, dar nu putuse să facă altfel. Ar fi putut să trăiască ca moşier, fără a se angaja în acest guvern, pe care, acum, auzind cifrele şi faptele acuzatorului public, îl recunoştea drept criminal. Dar el nu fusese decât o piesă necesară poate, doar o mână mecanică care executase. Atât. Nu o făcuse cu niciun sentiment, cu nicio patimă, nu asistase la nicio execuție şi,

la citirea comunicatelor din ziare, care voiau să înspăimânte pe adversarii Mareşalului, lua cunoştinţă de moartea unor oameni, pe care nici măcar nu-i anchetase, cu seninătatea cu care parcurgea ştirile despre unele catastrofe naturale, cum ar fi cutremurele de pământ, uraganele, accidentele de avion şi de cale ferată, terminate şi ele cu victime omeneşti, traducând, de fapt, imanenţa morţii, imposibilitatea ca această operă satanică să poată fi împiedicată de ceva. Dacă, din întâmplare, Serviciul Secret ar fi fost mai vigilent şi ar fi dedus din unele fapte câte ceva despre activitatea periculoasă a lui Armand Sachelarie, el nu ar fi regretat dispariţia acestuia chiar dacă ea ar fi avut loc în circumstanţele tragice ale unei execuţii. Un om politic nu are nevoie de sentimente. El trebuie să-i sacrifice chiar şi pe cei mai apropiaţi colaboratori, dacă situaţia o cere şi Ionescu-Tismana nu ar fi ezitat să o facă, chiar dacă în particular nutrea o simpatie deosebită pentru acest tânăr capabil, politicos, binecrescut, jucându-şi perfect rolul de informator. Dar, oare, partea cealaltă, el, tânărul destul de curajos, dar, oricum, adversar, avea să aibă vreun sentiment faţă de cel care îl primise în propria-i casă şi se lăsase, fără să vrea, spionat, şi încă atât de bine? Dacă ar fi ştiut, se întreba fostul ministru, privind feţele acelea necunoscute, că Armand Sachelarie este omul comuniştilor, n-ar fi căzut la învoială cu el, aşa cum o făcuseră din vreme foarte mulţi dintre amicii săi cei mai buni? (Şi el ştia asta, pentru că rapoartele îl informau.) Cum au făcut Calomfirescu sau Necşeşti, care ajutaseră tacit pe unii dintre membrii opoziţiei lui Antonescu, evident nu pe comunişti, pentru că unor tipi ca ei le-ar fi fost foarte greu să colaboreze cu nişte lucrători, pe care nu şi-i puteau închipui vreodată la cârma Statului. Cu siguranţă că nu l-ar fi trădat pe Armand Sachelarie, asta şi din cauza soţiei sale Evelyne, cu care intrusul acesta se dăduse atâta vreme

drept rudă şi ar fi găsit o soluţie de a-l îndepărta din casa lui, trimiţându-l undeva în străinătate, fără însă a se gândi că pactizează cu el şi că dobândeşte o poliţă de asigurare pentru viitor. Nu, asta nu putea să facă Ionescu-Tismana, care era adept al unui loialism elementar în politică, prin educaţie şi tradiţia familiei. Iată de ce, în mod curios, înţelegea să răspundă pentru complicitate la faptele celor aflaţi alături de el în boxă, dar nu se simţea vinovat.

*

Citirea actului de acuzare îi amintea, la acea dată, lui Vasile Dănacu două împrejurări în care îl văzuse pe Mareşal. Prima fusese după aruncarea în aer a Comandamentului din Odessa, urmată de o reprimare sângeroasă. Antonescu ordonase să i se raporteze cine era responsabil cu neexecutarea sau executarea necompletă a ordinului 2016 din 22 octombrie 1941 şi a ordinului 2092 din 22 noiembrie 1941 al comandamentului Vrancea, care stabilea ce clădiri din Odessa trebuiau perfect şi sigur curăţate şi deminate, cercetându-se şi împrejurimile lor. Se stabileau şi represaliile ce trebuiau făcute, execuţiile urmând a avea loc chiar în aceeaşi zi. În 24 octombrie 1941, compania a II-a din batalionul 10 mitraliere primise ordinul de a executa la bariera Dalnic alţi oameni.

Peste două zile (secretarul ministrului îşi aducea aminte perfect), pe o vreme superbă de sfârşit de octombrie, valetul Anton (era 11 dimineaţa) îl anunţase pe Armand că ministrul său este căutat de domnul Pavel Candrea. „Pavel Candrea? Pavel Candrea?" Armand luase cartea de vizită de pe tava valetului, bătuse discret în uşa cabinetului lui Tismana, întrebând: Pot să vă deranjez?" „Da. Ce este? Ce s-a întâmplat?" „Vă caută un domn, Pavel Candrea". Ministrul îşi lăsase ochelarii deasupra dosarului pe care-l studia, îşi frecase bărbia cu gestul pe care-l făcea ori de câte ori era încurcat şi-i spusese secretarului: „Pofteşte-l!" Armand îi

ieşise înainte. Se ivise un bărbat de statură potrivită, negricios la faţă, ca şi când abia atunci s-ar fi întors de la mare, cu un aer puţin aiurit. Purta ochelari cu multe dioptrii şi urca cu repeziciune treptele scării de marmură a locuinţei lui Tismana. Îşi lăsase pardesiul şi pălăria în mâna valetului şi părea că nu este străin de topografia casei.

Ajuns în capătul scării, îl salutase scurt cu o privire uşor aferată, întrebându-l direct pe secretar: „Dar dumneata cine mai eşti?" „Sunt Armand Sachelarie, secretarul ministrului". „Probabil, o invenţie recentă. E drept că n-am mai trecut pe aici de trei ani de zile, dar atunci nu te-am văzut. Ştiu că Tismana al dumitale obişnuia să angajeze femei pe postul ăsta. Ce l-o fi găsit?" Avusese un zâmbet sarcastic, îşi scosese ochelarii şi-l măsurase cu atenţie. „Mă conduci?" „Da! Poftiţi!", spusese Armand şi o luase înainte, simţind pasul uşor al celui care-l urma. Pavel Candrea, într-un costum maro reiat, purta pantofi galbeni de sport, cu tălpi de crep şi o uriaşă batistă revărsată peste reverul hainei. Avea un aer bonom, părea unul din acele personaje pe care le întâlneşti mai curând în cafenele sau în redacţiile ziarelor de pe Brezoianu şi în secunda următoare secretarul ministrului făcuse legătura: era chiar Pavel Candrea, autorul unor celebre pamflete antihitleriste, pe care le publicase în serie un mare cotidian, în cursul anului 1940.

Odată intrat în cabinetul lui Tismana, Candrea nu aşteptase să fie invitat să se aşeze pe unul din cele două fotolii de piele aflate în faţa biroului ministrului. „Bună, Puiule, zisese, fără să-i strângă mâna, bine că te găsesc!" Ca totdeauna în asemenea ocazii, Armand se retrăsese în micuţa încăpere de alături, unde întocmea actele urgente ale ministrului, având grijă să lase uşa capitonată uşor întredeschisă. A trage cu urechea era o ocupaţie firească pentru un om aflat în situaţia lui, aşa încât ascultase cu mare atenţie conversaţia celor doi. Musafirul părea tulburat

de un lucru neplăcut şi debutase brusc: „Dragul meu, am venit la tine să-ţi dau un sfat, dacă tu mai poţi primi un sfat. Este vorba despre cele ce s-au întâmplat la Odessa zilele acestea”. Cu aiureala lui binecunoscută, ministrul Tismana întrebase: „Da’ ce dracu’ s-a mai întâmplat şi la Odessa aia?” „Păi tu nu citeşti nici măcar ziarele?” „Le citesc, dragă, dar în ziare se publică o mulţime de chestii. La ce te referi?” „E vorba de execuţiile care au loc în aceste zile acolo”. „A, represaliile care au loc din cauza aruncării în aer a comandamentului armatei de la Odessa?” „Chiar aşa!” „Şi ce pot să fac eu?” „Nu ştiu ce poţi să faci, însă vreodată s-ar putea ca cineva să te tragă la răspundere. Tu nu-ţi dai seama că eşti implicat în crimele astea?” Ministrul apăsase pe un buton şi secretarul se ivise în uşa cabinetului. „Armand, tu ştii ceva despre represaliile de la Odessa? Ce se întâmplă acolo, dragă? Stai jos şi spune-mi şi mie! Eu mă iau cu ocupaţiile astea ale mele şi nu mai ştiu nimic”. Ignorându-l, dar voind să şi-l facă martor, Pavel Candrea era de meserie avocat şi, ca orice avocat, avea dezvoltat simţul publicităţii, simţindu-se bine când era ascultat, suportă fără proteste prezenţa încă a unui personaj în cabinetul lui Tismana. „Domnul Candrea este foarte bine informat”, răspunsese sec Armand. „Şi noi ce amestec avem în treaba asta? Acolo este frontul, armata. Pretoratele, curţile marţiale de front deţin iniţiativa juridică”. Pavel Candrea îşi smulsese de pe nas ochelarii şi-i trântise pe dosarele ministrului. „Cum poţi să vorbeşti astfel? Chiar dacă lucrează armata, cum spui, ai putea măcar să-i sfătuieşti pe Mareşal şi pe acoliţii lui să n-o ia pe urmele lui Hitler. Masacrul nu este în tradiţia poporului român”. Ionescu-Tismana îl privise cu atenţie pe musafirul său, ca şi când l-ar fi văzut pentru prima oară în viaţă. „Iubitule, unde ne-am cunoscut noi? Mai ţii minte?” „Cum să nu? La cursurile lui Nae Ionescu”. „Ei! Asta nu-ţi mai spune nimic?” „Ce legătură au cursurile

lui Nae Ionescu cu ceea ce îți spun eu ție acum?" „Ei, uite că are. Mai ții minte?" Ministrul privea visător prin perdelele franțuzeşti care îndulceau lumina galbenă a soarelui acelei dimineți de octombrie melancolic în Bucureşti. „Deci, ce spunea profesorul nostru comun, comunistule de salon? Avocat al tuturor cauzelor pierdute. Spadasin boem care ai să ajungi în lagăr şi ai să mănânci un sfert de pâine neagră pe zi şi o să mori de inaniție. *Atitudinea religioasă trebuie să ajungă la ceea ce se numeşte mântuire*. *Atitudinea metafizică ajunge în chip fatal la cunoaştere*. *Obiectul metafizicii este adevărul absolut*. Iată adevărul absolut al omului pe care îl admirai atât, exprimat de data asta cu gloanțe cu focuri de puşcă şi cu frânghia la gât! Crede-mă că dezaprob toate acestea şi că nu sunt amestecat în niciun fel în masacrele de care vorbeşti, dar nu e mai puțin adevărat că nu pot să le împiedic. Acolo, după cât îmi dau seama, funcționează legile războiului. Nişte oameni care au fost ocupați s-au simțit datori să răspundă acestei ocupații cu un atentat. De data asta cei lezați, pentru că să ştii că am pierdut şi noi destui ofițeri şi încă dintre cei mai buni, au răspuns la brutalitate cu brutalitate. Sângele cere sânge. Sau cum spunea pe vremuri profesorul nostru: *Credința este afirmarea unei existențe*, *independent de înțelegerea ei*. Celălalt îl măsura ca pe o vietate ciudată pe Ionescu-Tismana. „Te rog să mă crezi că am văzut hoardele lui Hitler în Germania. Cred că ai şi citit ce-am scris despre ele. Este de mirare că încă nu m-au arestat şi că nu m-au trimis în blestemata lor țară, să mă jupoaie de viu. Dar tu, Puiule, nu înțelegi că una este să-l asculți pe un nebun, cum era acest Nae Ionescu, făcând nietzscheanism verbal şi alta să auzi că mii de oameni au fost executați într-o singură zi. Şi asta de către cine? De către nişte soldați români care abia îşi bat muierile când sunt necăjiți foarte tare. Şi iată că, deodată, nişte ordine imbecile, venite din cine ştie ce cancelarie întunecoasă, îi

transformă în călăi. Noi l-am cunoscut bine pe acest salonard, pe acest *bacalaureus faustic* pirpiriu, care a murit otrăvit de regele Carol al II-lea şi te rog să mă crezi că a murit la timp. El poate că nici n-a înţeles cum a trăit şi cum a murit. Pentru că dacă ar fi văzut ce-au născut cuvintele sale, şi nu erau nici măcar cuvintele lui, el era, dacă-ţi aduci aminte, un torturat în sensul pascalian, pendulând între evlavie şi satanism. Făcea oratorie ca să le înnebunească pe cucoanele care ascultau năucite în amfiteatrul ăla pe care-l luau cu asalt discursurile acestui faun, reputat mai mult pentru virilitatea lui şi pentru pofta cocoşească de-a încerca, ca Mahomed, să posede, dacă nu toate femeile din lume, măcar pe cele aflate în amfiteatre.

Ionescu-Tismana părea că se amuză de această năvală pamfletară a interlocutorului său. Armand îşi dăduse seama mult mai târziu că Pavel Candrea îl fascina cu privirile lui, cu gesticulaţia avocăţească şi cu limbajul metaforic. În acelaşi timp însă, cu cât conversaţia celor doi înainta, simţea o groază nedisimulată care îi înfiora şira spinării. Ei amândoi, şi Ionescu-Tismana şi acuzatorul masacrelor de la Odessa, în mod inconştient mergeau pe o pistă falsă. Ministrul îi întinsese musafirului o cutie cu ţigări de foi aduse într-o valiză diplomatică tocmai de la Havana, el aprinzându-şi un trabuc. Musafirul trăgea voluptuos din ţigara parfumată de foi, urmărind spiralele verzi ale tutunului abia ars. Părea să fi uitat de ce a venit aici. Contempla şi el nemaipomenita zi de toamnă de-afară şi nu răspunsese decât târziu la interogaţia violentă a lui Tismana: „Tu-l aperi pe Nae Ionescu şi ideologia lui? Asta ar trebui să o fac eu, instrumentul unui guvern care, într-un fel, îi continuă ideile. Dar tu...” „Nu-l apăr deloc! Vreau numai să arăt că ăsta n-a fost totuşi o brută ca Zelea Codreanu. Era antisemit, dar, foarte ciudat, avea prieteni evrei. Era un *studiosus*, un famelic, un înfometat după artă,

după filosofie şi ştiinţă. Era un catolic eşuat în ortodoxismul pe care voia să-l reformeze, ca Eminescu. Citise pe Stirner şi pe Ignaţiu de Loyola, de fapt un tip pitoresc şi un jemanfişist. Tutela pe poeţii simbolişti de la *Noua revistă română*, iar la München intrase în taverna anarhistă, unde se aflau laolaltă, pictori, poeţi, socialişti şi catolici. Tipologic era un ascet. Pleda pentru abstinenţă, dar era lacom. Voia să-i vadă pe alţii biciuindu-se, dar el nu rezista femeilor, plăcerii. Stătuse într-un lagăr de prizonieri, îl citise pe Jacques Maritain, se visa călugăr şi dorea să-l împace pe Sorel cu Marx. Dacă ţii minte, în 1923, la Institutul Social Român a ţinut o conferinţă despre sindicalism. Cum dracu' a ajuns Nae Ionescu, din taverna simbolistă, stârneriană, în sânul bisericii străbune?" „Aşa cum ai ajuns şi tu în partidul comunist!"

Candrea râsese cu toată gura. „Ai avut o replică de dramaturg!" Armand se gândise în acel minut că aceşti comunişti de salon, cum îl numise Tismana pe pamfletar, o să le dea odată mult de furcă celor din partid, dar nu putea să nu recunoască inteligenţa celor doi şi chiar farmecul unei conversaţii sclipitoare care continuase în acelaşi ton: „Mi-ai zis că îl apăr pe Nae Ionescu, dar îţi dai seama că nu asta vreau. Era enigmatic, scandalos şi a intrat prin poarta catolică în grădina bisericii răsăritene". („Ah, ce spumoase fraze spune omul acesta! gândise Armand atunci. Probabil că le învaţă acasă în faţa oglinzii. Venirea lui aici este o intrare în scenă, o apariţie la bară.") „Puiule, numai tu eşti în stare să crezi că dezgrădinarea unor forme moarte ori factice, ori dinamitarea lor duce numai la răzvrătire. Numai tu poţi să-l confunzi pe Nae Ionescu cu Şeicaru sau cu Crainic sau, Doamne fereşte, cu doctorul Rădulescu. Profesorul acesta era un tactician politic al anarhiei. El a făcut mai întâi apologia statului ţărănesc, a trecut prin experienţa conservatoare de tip Iorga-Argetoianu, a

recunoscut în Carol al II-lea pe regele stăpân, după care s-a certat cu el şi acesta l-a ucis fără să clipească. Vorbea în cluburi evreieşti despre cabală şi hazidism şi ridica în acelaşi timp antisemitismul pe culmi reprobabile. Nu ți se pare ciudat că, precum Tolstoi şi Ghandi, el a fost un duşman înrăit al politicii culturii occidentale? El practica apocalipsa de cafenea, dar o *agora* fără bancă şi industrie este oloagă în epoca modernă; chiar Heracles îşi pierde atletismul printre smârcuri". „Credeți că meritați aplauze prelungite", gândise, nu fără ironie, Armand, privindu-l cu o curiozitate din ce în ce mai mare pe musafirul neaşteptat, care simțea aceasta şi, încălzit de propriul lui discurs, începuse iar să pozeze. „Nae Ionescu a fost primul anarhist sistematizat, dacă aceşti doi termeni nu sunt cumva o *contradictio în adjecto*. El nu suporta nici pe iobagi şi nici pe cei mari. Era un jucător de şah care iubea cacealmaua.

— Te întrebi, poate, de ce un marxist ca mine poate să exulte un om care vedea în mase numai un *sac de cartofi* din punct de vedere politic..." „Chiar aş vrea să văd ce eşti în stare să mai scorneşti". „Pentru că profesorul nostru îl admira pe Cesare Borgia, fiind, la rândul lui, o mare inteligență. Era incontestabil un eleat conservator, dominat în acelaşi timp de un nihilism spiritual nietzscheian, dar şi un evlavios franciscan. Visa să fie numit pedagog al națiunii, aşa cum fuseseră numiți cândva Vasile Pârvan şi Nicolae Iorga. A fost, de fapt, Sar Paladan într-o fază fumist-esoterică, un Leon Bloy al românilor, eşuat pe malurile Dâmboviței. Diabolicul şi divinul se împleteau în el într-o superioară armonie".

Ministrul se ridicase şi căuta în barul din spatele biroului său. „Îți mulțumesc pentru frumoasa lecție, dar cred că ai uitat pentru ce ai venit aici. Sosiseşi indignat de nişte masacre petrecute undeva, la Odessa şi iată-te făcând elogiul unui deşănțat ideolog al dreptei. Dracu' să te mai

înțeleagă! Bei un coniac?" Turnase în trei pahărele câte un deget de *Courvoisier* şi-i privea pe cei doi. „Tu ce spui, Armand, despre nebunul ăsta?" Secretarul ministrului, ca orice actor care trebuie să joace un rol mut, dăduse mai întâi din umeri. Pe urmă îndrăznise să spună: „Totuşi, faptul că domnul Candrea a venit pentru a face un apel, prin dumneavoastră, la umanitatea autorităților, este un lucru de reținut". „Probabil că nici legionarii în scurtul lor răstimp de guvernare şi nici militarii aceştia, pe care îi deteşti atâta, nu te-au luat în serios vreodată, pentru că dacă te-ar fi luat, trebuiau de mult să te fi împuşcat". Apoi, ministrul i se adresase direct secretarului său: „Ca să vezi, Armand, un nebun de scriitor construieşte teoreme şi le distruge singur. O bestie comunistă, aflată în casa subsecretarului de Stat de la Interne, ce nu se sfieşte să spună ceea ce crede despre acțiunile armatei, curaj care, în zilele noastre, se termină la Curtea Marțială. Dar probabil că eu sunt cel mai nebun dintre noi trei, pentru că îl las să trăncănească. El e un admirabil pledant, dar şi-a găsit un auditoriu neputincios. Poate că pe Mihai Antonescu l-ar convinge mai degrabă decât pe mine şi ăla chiar că ar mai putea face ceva ca să împiedice setea de sânge a răzbunătorilor de la Odessa. Cred că amicul meu Pavel Candrea n-a plecat niciodată decât la cafenea. Apropo, i se adresă musafirului, mai eşti înscris în barou, sau te-au măturat?" „încă nu, dar mai au timpul s-o facă. Am pledat procesele de la Grivița, în '33, şi de la instaurarea dictaturii carliste m-am specializat în chestii politice. Sunt un erudit în materie de drept muncitoresc. Procese pe linie sindicală, procese pe linie de sabotaj, dezertări, crime de înaltă trădare, treceri frauduloase la inamic, o plăcere... Dar bine că mi-ai adus aminte, iată de ce venisem! Ia-l deoparte, într-o dimineață, pe tâmpitul ăla de Vasiliu, sau pe moş Bodrângă de Pantazi şi spune-le să-l sfătuiască pe Mareşal

să termine cu represiunile". „Vorbeşti în numele partidului comunist, al cărui reprezentant de seamă te crezi?" îl întrebase ministrul. „Da' de unde! Vreau doar să pot să pledez cu inima deschisă şi la procesul tău, când criminalii de război vor sta pe banca acuzaților. Îmi şi închipui cum voi deschide marea mea pledoarie: „Domnilor, aveți în fața dumneavoastră un om care a înțeles în vremuri grele să ia partea celor injuriați, celor torturați, celor puşi la zid, fostul ministru Ionescu-Tismana pe care-l cunosc «din vremurile când oraşele erau incendiate şi mii de oameni erau executați fără judecată»". „Puşchea pe limbă!" zisese ministrul. (Şi iată că previziunea pamfletarului se împlinise, Pavel Candrea se afla în sala Tribunalului Poporului, care judeca în acele zile de mai ale anului 1946 pe Antonescu şi pe acoliții săi.) După plecarea ziaristului, Armand ținea foarte bine minte acea zi şi tot ceea ce se discutase atunci, rămaşi singuri, ministrul îi spusese: „Armand, n-ai impresia că nebunul ăsta are şi puțină dreptate? Dacă aş crede, definitiv şi irevocabil, că războiul va fi câştigat de Mareşal şi la ora asta, ținând seama de situația militară, n-am niciun motiv să mă îndoiesc de asta, ar trebui să stau în banca mea, să-mi văd de treabă, dar firea-mi închisnovată îmi spune că e bine să-ți acorzi întotdeauna, ție însuți, două şanse. Astă-seară este un consiliu la cabinetul Mareşalului. Te-aş ruga ca la ora opt fără un sfert să-mi aduci toate actele în chestiunea sabotajului de la *Malaxa*. Vreau să le prezint Conducătorului. Asta nu va avea deloc darul să-l liniştească, deşi cred că mi-am ales un moment nepotrivit să-l sfătuiesc ce m-a învățat Candrea, dar oameni ca el (era vorba de Mareşal) abia când îşi dau seama că există, de fapt, o opoziție, atunci realizează că trebuie să-şi pună frâu. Cred că am să îndrăznesc să-i spun că nu face bine încurajând represaliile".

Într-adevăr, în aceeaşi seară, mersese cu servieta plină cu

acte la cabinetul Mareşalului aflat în clădirea Şcolii de Război (unul din cabinetele pe care acesta le avea la dispoziție), aşteptându-l pe ministrul său care sosise exact cu un sfert de oră înainte de ora opt, febril, asudat, cu o nervozitate abia stăpânită, aşa cum Armand nu-l văzuse niciodată pe Tismana. Nu era singurul secretar, mai erau încă doi indivizi în uniformă care aduseseră de asemenea actele lor pentru ministrul de Interne, un general înalt, tălâmb, cu un aspect cazon, deşi ținuta lui nu s-ar fi putut spune că-i neîngrijită. Acesta era ministrul de Interne Vasiliu. Celălalt, generalul Pantazi, părea un bătrânel afabil, amuzat parcă de rolul pe care îl juca la ora aceea în Stat, zâmbind fără vreun motiv special pe sub mustața albă, care-l făcea să semene oarecum cu Pétain. Ministrul le spunea ceva foarte vesel. Generalul Vasiliu se bătea cu palmele lui uriaşe peste vipuşca pantalonilor, hohotind tare, lucru cam nepotrivit pentru acel loc sumbru; în sfârşit, după aproximativ zece minute, un aghiotant deschisese brusc uşa şi făcuse loc unui personaj de statură mijlocie, îmbrăcat simplu, într-o uniformă militară, cu părul roşcat, tuns scurt şi o privire rece. Era Mareşalul Antonescu care spusese simplu: „Bună seara, domnilor! Poftiți!” Degaja ceva neprietenos în atitudinea lui, poate era o mască de apărare, poate nu simțea niciun fel de afecțiune față de aceşti ofițeri pe care îi disprețuia pentru servilismul lor. Cei doi generali luaseră poziția de drepți şi-l priveau încremeniți, Pantazi mai puțin înfricoşat decât Vasiliu, cu un zâmbet uşor pe buzele foarte roşii (amănuntul îi rămăsese în minte lui Armand), probabil că acea condescendență pe care o lăsa să-i scape pe față venea din sentimentul că este mai în vârstă decât Mareşalul şi căpătase chiar un aer paternei, ceea ce, socotise secretarul ministrului, era cam nepotrivit. Tismana, rece şi el, ca un şarpe, se regăsise în cele câteva minute de aşteptare în cancelaria Mareşalului şi, odată cu

glumele, luase acel chip impenetrabil afişat, mai ales, faţă de cei pe care îi simţea dificili. „Armand, dă-mi actele, te rog”. Ceilalţi doi secretari ai celor doi miniştri, amândoi ofiţeri, încremeniţi şi ei, întindeau mapele generalilor Vasiliu şi Pantazi. În secunda următoare, cele trei personaje fură înghiţite de tăcerea acelei încăperi îmbrăcate în lemn lustruit. Secretarii rămăseseră să privească la aghiotantul care păzea uşa şi la secretarul instalat la un mic birou, răspunzând din când în când la telefoanele rare, un căpitan sau un locotenent-colonel, Armand nu-şi mai aducea bine aminte. Urmaseră două ceasuri de tăcere, sau mai mult. Din când în când, dincolo de uşa capitonată răbufnea o voce tăioasă, nu ridicată, autoritară în sensul cel mai bun, probabil a Mareşalului. Nu se desluşea niciun cuvânt, cei doi însoţitori ai miniştrilor şi cu Armand stând impasibili, nemişcaţi, privind numai portretele reginei-mamă şi al regelui Mihai, aflate deasupra biroului.

Primul ieşise, după întrevederea cu Mareşalul, generalul Vasiliu. Avea buzele albe şi părea palid. Era cu siguranţă un coleric care se stăpânea greu şi, mai probabil, auzise lucruri neplăcute. Îşi căută în vestibulul întunecos mantaua şi chipiul, tuşind înfundat şi reprimându-şi furia. Generalul Pantazi îşi manifesta nervozitatea printr-o absenţă superioară. Avea ochii albaştri, visători şi numai o uşoară ceaţă marca oboseala şi bătrâneţea acestui militar. Ultimul ieşise Ionescu-Tismana, cu pasul lui măsurat, cu capul uşor plecat, mângâindu-şi bărbia cu gestul acela de zidar care curăţă o mistrie după ce a tencuit un perete. Armand învăţase să-l cunoască. Nici vorbă de vreo intervenţie, aşa cum îl rugase Pavel Candrea, probabil că discuţia dintre cei trei şi Mareşal avusese accente neplăcute. Prin uşa lăsată întredeschisă un minut sau două, secretarul ministrului mai zărise o dată chipul sever al lui Antonescu. Acesta cerea aghiotantului său ceva pe un ton scăzut, dar ferm şi

supărat.

În maşină, Ionescu-Tismana izbucnise: „Ce ciudat lucru! Omul (nu-i pronunța numele, de frică să nu fie auzit de şofer) doreşte să i se spună numai lucrurile care-i convin. Il *n'accepte pas la mauvaise part de* l'A*ffaire*... *Mais nous ne sommes pas* l'*agence Havas*, *pour donner seulement des nouvelles du théâtre Olympia*".

Aceasta fusese prima dată când îl văzuse Armand pe Mareşal.

A doua oară îl revăzuse tot cu ocazia unei şedințe destul de neplăcute, la care şi participase: cu prilejul răpirii profesorului Vrăbiescu de la Mija de către un Comando al serviciilor secrete germane (cum reieşise din dezbaterile procesului la care participa Armand, nemții aveau la ora aceea mai multe servicii secrete, unul al lui Himmler, pe linie de Gestapo, altul al Abwehrului, plus un serviciu al ambasadorului Killinger şi vreo opt nedepistate încă, concurându-se şi anulându-se unul pe altul). Dar până la acest al doilea eveniment care se petrecuse în primăvara anului 1942, prin aprilie parcă, se întâmplaseră mai multe lucruri legate într-un fel, dacă nu direct, de evenimentele următoare. Între altele, Armand Sachelarie, care avusese mai multe convorbiri cu Colonelul de la sosirea lui în casa lui Ionescu-Tismana, primise sarcina de a face o estimare largă în lumea intelectualilor, în ce priveşte orientarea lor politică şi ideologică. Cercetarea trebuia făcută cu discreție, secretarului lui Tismana nerevenindu-i un rol activ în discuțiile pe care trebuia numai să le provoace. El, oficial, trebuia să treacă drept un tânăr preocupat mai mult de femei, ducând o viață mondenă. Pe vremea aceea, Vasile Dănacu, alias Armand Sachelarie, se specializase în palmaresele marilor competiții automobilistice dinainte de război şi, mai ales, în cele care avuseseră loc pe continentul sud-american, precum şi în etalarea unor cunoştințe destul

de bune în materie de turf. În cei trei ani petrecuți în casa lui Ionescu-Tismana, avusese grijă să spună celor din preajmă că nu lipseşte de la nicio întrecere de la hipodromul Băneasa, unde mergea des, mai ales duminica, neuitând să lase, ca din întâmplare, în camera lui, sau chiar pe biroul ministrului, buletinele de pariuri, fapt care stârnea comentariile ironice ale ministrului: „Armand, este limpede că ai trăit între cai din moment ce toți banii pe care îi câştigi îi laşi la hipodrom". De fapt, acest loc al întâlnirii lumii mondene a Bucureştilor era foarte potrivit pentru primirea dispozițiilor din partea organizației ilegale, din care făcea parte. În afara cunoscuților întâlniți în tribuna principală (Armand ținea foarte mult să fie văzut de aceştia) în timpul angajării pariurilor, în mulțimea care lua cu asalt casele de bilete se vedea cu trimisul Colonelului sau chiar cu acesta, schimbând câteva vorbe, dând ocol pistei ca şi când ar fi vrut să miroasă cu o clipă mai devreme pronosticurile pariurilor şi aranjamentele făcute între jocheii dubioşi de pe hipodrom. Uneori întârzia un ceas, un ceas şi jumătate, sub diferite pretexte, cum ar fi fost acela al completării buletinelor sau al încasării unor sume derizorii (Armand mai şi câştiga câteodată, jucând prudent, pe sume mici, afirmând că nu banii îl interesau, cât plăcerea de a fi câştigat, încrezându-se în forțele unui cal la care ținea sau care i se părea foarte bine antrenat).

Dar nu numai ieşirile la hipodrom aveau să mascheze viața dublă a lui Armand Sachelarie. Odată cunoscut acest ciudat Pavel Candrea, pe care secretarul ministrului mai curând îl crezuse agent al Siguranței decât un simpatizant al partidului comunist, cum afirma (lucru care se dovedise absolut neîntemeiat, pentru că, într-adevăr, Pavel Candrea militase pentru cauza muncitorească şi făcuse parte din partidul comunist român în ilegalitate, apărând, după 23 August, în anturajul lui Lucrețiu Pătrăşcanu, cu care se

înrudea, dar Vasile Dănacu nu avea de unde să ştie aceste amănunte în anii 1940-1942 şi chiar mai târziu), se ivise o problemă destul de complicată în ceea ce-l privea şi anume aceea referitoare la el, aflat într-o situaţie cvasioficială (informând în secret şi ajutându-i pe tovarăşii lui de muncă) şi ceea ce trebuia să gândească şi să spună în contact cu o lume amestecată, contradictorie, sfâşiată de îndoieli şi incertitudini. Primise, deci, însărcinarea să pătrundă mai ales în lumea ziariştilor şi a artiştilor, pentru că ea, această lume, era foarte bine informată într-un fel. O cenzură severă oprea orice ştire care i-ar fi interesat pe cei din închisori sau pe cei daţi la fund, aflaţi într-o libertate provizorie, dar o informare exactă şi făcută, la timp era mai mult decât necesară. Societatea în care era obligat Armand să trăiască mişuna de informatori, de veleitari, de politicieni care nu-l iubeau pe Antonescu, dar tratau cu el, visând la răsturnarea dictaturii nu pentru că programul Mareşalului i-ar fi stânjenit cu ceva, din contră, ci pentru că abia aşteptau ca războiul să se sfârşească pentru a se instala în posturile mult râvnite, pentru a începe afacerile lor veroase sau pentru a fugi peste graniţă după ce ar fi strâns, în câţiva ani, cu lăcomie, acea cantitate de devize în stare să le permită un trai uşor undeva, în lume. În ce priveşte oamenii din lumea artistică, Armand avea avantajul de a nu fi cunoscut de nimeni. Trăise scurtul timp al studenţiei în mediul politehnicienilor, cei mai mulţi opaci la marile frământări filosofice care măcinau conştiinţa acelei pegre spectaculoase, întâlnite prin ateliere mărginaşe, prin subsoluri sau la *Café de la Paix*, *la Capşa* şi, cel mai ades, în aşa-numitul *Tunel norvegian*, aflat în subsolul pasajului *Majestic*. Gangul, fostă pivniţă sau adăpost antiaerian în aceste timpuri, pervertit în ceea ce ar fi vrut să fie o *boată*, la modul parizian, nu era decât o cârciumă ordinară, deschisă de către un bucureştean intrepid care vindea,

mititei şi fleici cu nemiluita, desfăcând bere sau alcooluri tari de cea mai joasă calitate, cum ar fi izma, secărica, romul, chimionul, care, toate, amestecate în halbe abia spălate, dădeau naştere unei băuturi coţăite, numite când *adio mamă*, când *te-am zărit printre morminte*, când *te-am condus cu şapca-n mână*. Aici aveau loc scandaluri şi bătăi marinăreşti, cu scaunele şi cu sticlele. Poliţia sosea des în razii scurte şi hotărâte, încărcând, în brecurile negre, bişniţari fugiţi de pe front, negustori clandestini, proxeneţi, speculanţi, femei fără condicuţă şi, din când în când, câte un poet care nu se afirmase. Pe ceilalţi, pe „domnii artişti", comisarii de serviciu îi lăsau în pace, pentru că ei îşi aveau fişele lor la poliţie de multă vreme, unii fiind informatori, fără ca cineva să pună prea multă bază pe ceea ce raportau, întrucât, în starea permanentă de ebrietate în care se aflau, totul devenea aproximativ. Armand Sachelarie venea rar la *Tunelul norvegian*, pentru că locurile rău famate îl expuneau la incidente şi nu voia să rişte să-l pună pe Ionescu-Tismana într-o situaţie neplăcută. Acestuia Armand îi explicase că este util să frecventeze lumea artistică care era o sursă interesantă de noutăţi pentru un subsecretar de Stat la Ministerul de Interne. Indivizilor pe care-i întâlnea, oferindu-le să bea şi să mănânce câte ceva, le lăsa impresia nu a unui om care dispune de multe mijloace, pentru că asta ar fi stârnit invidie şi el ar fi devenit suspect, cât a unuia care are o meserie plicticoasă, ca aceea de inginer, cum afirma Armand, dar e mare amator de artă, gata să asculte şi să înveţe câte ceva de la dezaxaţii ce se urcau pe mese, declamând poezii, furând tablouri din muzee, recuperate de autorităţi destul de repede, dar exact cu atâta întârziere încât hoţul să-şi poată plăti cu un Pallady sau cu un Iser o masă îmbelşugată, cu banii dobândiţi de la cine ştie ce naiv, picat din întâmplare în infernul plin de fum, de tipi zgomotoşi, nebărbieriţi, agresivi, familiari, interpelându-

se peste mese cu gesturi generoase, sărutându-se, pentru ca peste câteva minute să-şi reproşeze unul altuia cele mai josnice lucruri, să se ia la palme şi să se lase despărțiți cu greutate de către un al treilea, mai puțin beat.

Mai des, Armand Sachelarie mergea după opt seara sau după spectacolele la care lua parte, însoțindu-i pe Evelyne sau pe ministru la *Café de la Paix*, cafenea aflată peste drum de *Capşa*, loc de întâlnire a boemei mijlocii, adică a acelor artişti care nu aveau atâția bani ca să ocupe un loc peste drum, acolo unde pe timpuri ținuseră masă

Nae Ionescu, Minulescu, filosoful Țuțea (care şi peste ani încă îşi mai povestea conținutul *Operelor complete* ce avea să le scrie odată, dar pe care nu le începuse încă), iar acum veneau: poetul Ion Barbu, marele calamburgiu al literaturii române, Şerban Cioculescu, apoi Pompiliu Constantinescu şi, pe atunci, mai tânărul Vladimir Streinu, dar nici nu se aflau în starea disperată de a intra fără un ban în *Tunelul norvegian*, unde un scriitor nedebutat ar fi avut şansa să întâlnească la o masă sordidă pe proprietarul unei galerii de tablouri, reprezentând țigănci goale şi flori ordinare, vândute ca pâinea caldă mahalagiilor mai pricopsiți din Obor sau Filantropia. La *Café de la Paix* venea o boemă subțire, formată din câțiva poeți care, prin ceea ce scriau la ora aceea (ne aflam în primii ani de război) voiau să facă o opoziție declarată scriitorilor oficiali, de genul Nichifor Crainic, Radu Gyr (acesta spăsit, trecut în tabăra antonesciană după fuga legionarilor în Germania), Vasile Militaru şi alții.

Aşa-numitul grup *Şotron* format din *cei patru cavaleri ai apocalipsei*, cum le plăcea să se numească, era reprezentat de un tânăr spălățel, bărbierit cu ostentație până la sânge, îmbrăcat în haine modeste, dar bine călcate, cu cămaşa mereu curată, frumos ca un zeu tânăr, frecventând cenaclul lui Lovinescu şi racolând de acolo scriitoare aflate la vârstă

dificilă, romanciere din şcoala *psihanaliştilor*, protestatar de profesie, pe numele de Dionisie Mocanu, fugit de la plug cu intenția de-a intra la Seminar, ca să se facă popă şi eşuat în gangurile bucureştene, dormind pe la azilul de noapte şi povestind toate acestea într-un roman. Aghiotantul acestuia, care după ce spălase podelele redacțiilor şi i se încredințase să scrie câte un cursiv pe săptămână, ajungând prin şantaje discrete în postul de secretar al unui ziar de prânz, era Lupu Rădulescu, un tip înalt, firav, cu părul ondulat, redactând o publicație franțuzească, înființată încă de pe timpul reginei Maria, intitulată *Curierul Palatului* şi în care puteai să afli în ştiri scurte că: „...*Sa* Majeste-*Mere Hélène a reçu au palais de Cotroceni la visite du baron de Brunswik-Hollstein et de sa femme*...” Sau: „*La princesse Ileana partira le mois prochain pour une visite au château de Sigmaringen*”. Îmbrăcat după ultimul jurnal, Lupu Rădulescu, fumând pipă cu tutun englezesc, intra invariabil la ora 23 în *Café de la Paix*, unde avea rezervată o masă, fiind aşteptat de mai mărunții săi colaboratori: Caius Tudoran, un reporter obscur, redactând rubrica *fapte diverse* a ziarului *Curentul* şi *ştirile sportive* de ultimă oră, precum şi *rețeta culinară* a zilei... Al patrulea *cavaler al apocalipsei* era Savu Drăgănoiu, de fapt un pseudonim care voia să-l delimiteze de tatăl său, cu care avusese un conflict puternic, alegând în locul unei cariere universitare boema artistică în care se manifestase mai întâi ca actor, îmbrăcând costumul lui *Hamlet* pe scena *Teatrului de vară*. Fusese o cădere răsunătoare, rămasă în amintirea lumii de la premieră, dar asta nu-l descurajase pe tânărul amic al puternicului Lupu Rădulescu. Ca şi redactorul-şef al *Curierului Palatului*, Savu Drăgănoiu umbla îmbrăcat după ultimul jurnal, făcea curte doamnelor din *high-life*-ul bucureştean şi se lăuda cu o lungă listă de cuceriri în materie feminină.

Pe cei *patru cavaleri ai apocalipsei* îi uneau interese majore. O prietenie din tinereţe a cimentat acest grup care avea să lase amintiri numeroase în viaţa literară şi artistică. Ei nu făceau frondă directă, ca unii mai tineri, opunând invaziei de troiţe, oscioare, morminte şi rugăciuni tradiţionale, evadări în medii exotice şi vehiculând ideea dreptului de a trage cu puşca, nu, grupul *Şotron* vâna funcţii comode, cum ar fi direcţia unui cotidian, un post de şef de birou în *Ministerul Propagandei*, poate chiar un fotoliu în conducerea unui teatru, practicând o gazetărie conformistă, cu accente neutrale „ce-i drept, fapt ce nu-l împiedica, de pildă, pe Lupu Rădulescu să apară la conferinţele de presă ale lui Mihai Antonescu.

Mai târziu (şi la toate astea se gândea, privind boxa acuzaţilor, Armand Sachelarie; procesul ziariştilor colaboraţionişti nu avusese încă loc) când, după Stalingrad, războiul lui Antonescu începuse să meargă prost, grupul celor *patru cavaleri ai apocalipsei* se repliase cu mişcări subtile. Pe nesimţite, sau din lipsă de fonduri, sau pentru că Mareşalul nu mai înghiţea ca Palatul să tipărească un curier care să vestească naşterile, căsătoriile şi decesele alteţelor lor, cocheta publicaţie tipărită pe hârtie fină „japon", în limba franceză, dispăruse. Redactorul-şef reapăruse mai târziu ca avocat în procesele politice ale timpului, susţinând pledoarii pe la Sighişoara, Sibiu sau Bucureşti şi angajându-se să apere pe membrii partidului social-democrat sau ai partidului comunist, implicaţi în false comploturi, sabotaje, sau pur şi simplu încadraţi ca inamici ai patriei, fără ca acest lucru să poată fi dovedit. Patronul spiritual al grupării *Şotron*, Dionisie Mocanu, fusese marcat de foarte tânăr de o neplăcută întâmplare pe care o relatase într-un roman publicat la *Georgescu-Delafras* sau la *Mecu* prin 1939 sau 1945, intitulat *Barosanii*, în care povestea incursiunea lui în lumea marei finanţe pe vremea când o

curtase cu îndârjire pe fiica lui Max Auschnit, a cărei situaţie o vâna în realitate, numai că aceasta aparţinea unei lumi în care averile nu se încredinţau primului venit, chiar dacă el avea un chip fermecător de actor de cinema. Desigur, refuzul brutal al acelei uşuratice femei din lumea mare avea să aibă asupra acestuia o influenţă catastrofală, dureroasă şi să dea naştere unei atitudini protestatare. La o recepţie, printre invitaţii sosiţi în mijlocul artiştilor se afla şi Colonelul. În saloanele de primire se înghesuiau o mulţime de ziarişti, scriitori, pictori, muzicieni, actriţe şi actori binecunoscuţi, sorbind câte un pahar de şampanie şi întreţinându-se grupuri-grupuri. Nu lipseau nici cei patru cavaleri ai apocalipsei, între care Dionisie Mocanu, Savu Drăgănoiu, Lupu Rădulescu şi Caius Tudoran, adică întreg grupul Şotron. Mai într-o parte, cel de-al doilea val de poeţi, al Kalendiştilor, trăgea spre masa cu gustări „obicei vechi al foştilor frecventatori ai cafenelei Café de la Paix, bârfindu-şi subţire colegii mai în vârstă. Vasile Dănacu, alias Armand Sachelarie, se apropiase de fostul Colonel, îl salutase cu multă afabilitate, ciocniseră un pahar de şampanie şi vorbiseră câtva timp privind mulţimea care-i înconjura. Se vedeau rar şi întâmplător, şi nu din vina lor, erau foarte ocupaţi pe vremea aceea, pierdeau multă vreme în şedinţe, dar se obişnuiseră şi cu asta, deşi fuseseră amândoi oameni de acţiune, suferind să stea închişi în birouri, în loc să facă muncă de teren. „Ce se mai aude?" întrebase Colonelul, peste care anii trecuseră fără a-i schimba prea mult înfăţişarea. Poate nu mai avea figura aceea a unui boxer aflat în corzi, mereu la pândă, privirile nu mai păstrau acea duritate ce cu greu putea fi ascunsă, se îngrăşase puţin, deşi făcea sport, păstra încă aerul său sportiv, să nu fi fost părul alb, coliliu, tuns tot scurt, milităreşte, ca pe vremuri, n-ai fi bănuit, că peste amândoi trecuseră anii.

De ei se apropiase Dionisie Mocanu, cu zâmbetul

fermecător de totdeauna. Excelent orator, cu o frază mişcătoare, metaforică, foarte plastică, el aduna la reuniunile de acest gen pe toată lumea în jur, reținând atenția celor care nu-l mai părăseau. Armand, încă de pe vremea lui *Café de la Paix*, păstra o reținere nedisimulată față de acest om, fiindcă aflase între timp câteva lucruri neplăcute datorită indiscrețiilor unor femei care trăiseră cu frumosul bărbat, părăsite de acesta şi înțelegând să se răzbune, şi altele de la colegii lui de breaslă, a căror gură spurcată nu ierta pe nimeni. Pe vremea acelor frumoase şi romantice seri literare de la *Café de la Paix* îl admirase pe tânărul neinstruit de atunci, dar *puțind de talent*, cum spunea el, un autodidact nu atât de lacom de lecturi, cum sunt autodidacții în general, ci având o inteligență foarte vie, ştiind să facă din meseria scrisului o adevărată virtuozitate.

Dar în tulburii ani 1941-1942, când Armand Sachelarie nu era director în Ministerul de Externe, ci numai secretarul ministrului Ionescu-Tismana, jucându-şi rolul său de băiat de familie bună, sărăcit de împrejurări şi ancorat în mizerul Bucureşti ca să-şi câştige o existență precară, nu atât de precară încât să nu poată oferi câte o masă acestor poeți săraci, practicând de nevoie boema, locuind în subsoluri igrasioase, sau în poduri neîncălzite iarna, pentru că moda de a dormi pe cheiul Dâmboviței se dusese, acele bârfe aflate întâmplător îl impresionaseră până la suferință. În convorbirile avute de-a lungul timpului cu Colonelul, care nu se ocupa pe vremea aceea numai de sabotarea industriei de război a lui Antonescu şi de mişcarea ilegală a tuturor cercurilor oponente Mareşalului, dar avea şi ideea, cel puțin curioasă la data de care vorbim, de a se gândi la un viitor pe care îl prospecta încă de pe acum, cerându-i lui să afle ceva despre profilul moral al unor oameni care-l interesau, Armand vrusese să ştie de la legătura lui de partid ce ascunde această curiozitate. „Eşti tânăr şi ai să înțelegi mai

târziu despre ce este vorba. Ziua aceea pe care o aşteptăm şi eu şi tu nu e prea departe. A prevedea înseamnă a putea. Când țara asta va fi eliberată de funcționari corupți, de ofițerii fără credință care sunt dominați de setea lor de glorie, nu de soarta patriei, cum o afirmă în toate discursurile, atunci noi va trebui să facem de toate. Ştii ce e un Stat? E un lucru abstract, un mecanism complicat dacă nu ştii să-l conduci. Putem să câştigăm o sută de bătălii pe câmpul de luptă sau în ilegalitatea în care ne zbatem noi şi, odată ajunşi la putere, să pierdem prima şi ultima bătălie, aceea a conducerii. Dacă mă întrebi, nici eu nu ştiu să-ți spun exact ce înseamnă a conduce. Probabil că am să învăț din mers. Profesiunea mea este cea de militar. În armată înveți foarte multe lucruri în legătură cu organizarea. Cred că şi disciplina foloseşte foarte mult, dar mai importanți sunt oamenii. Nouă, comuniştilor, poate să ne dea cineva arme, poate să ne dea bani, numai minte nu poate să ne dea. Cu asta trebuie să venim de-acasă. Suntem puțini, poate nu atât de puțini cât credem chiar noi. Există în acest popor o mulțime de indivizi care gândesc ca noi, care vor acționa ca noi, dar deocamdată nu ştim care sunt aceia. Trebuie să-i depistăm, trebuie să-i facem să aibă încredere în noi, trebuie să ni-i apropiem. Ştii ce-a spus Lenin despre drojdia care urmează oricărei revoluții? Probabil că în primele clipe după Eliberare vom avea de-a face tocmai cu această drojdie. Oportunişti, fracționişti, dezertori ai altor partide. Oamenii cinstiți sosesc în general mai târziu. Au îndoieli. Nu uita: o propagandă sistematică a făcut din noi un fel de căpcăuni. Fiind atât de puțini, ne vom izbi de greutăți foarte mari. Te rog să mă crezi că nu glumesc când spun asta. Va trebui să avem răbdare, va trebui să aşteptăm. Pe mulți dintre cei cu care ne-am luptat o să fie nevoie să-i recuperăm. Există între ei oameni capabili de care nu ne putem lipsi, chiar dacă au o ideologie care nu ne

convine. Un Stat are nevoie de savanți, ingineri, medici, militari. Țara este ruinată; la sfârşitul războiului o vom găsi într-o stare şi mai proastă. Trebuie să o refacem. Nu cu discursuri o să reuşim aceasta, ci cu fapte. Eu mai mult decât ce ți-am spus nu pot să-ți spun. De ce mă interesează oamenii în mijlocul cărora te învârteşti? E foarte simplu de aflat: ei sunt un capital uşor disponibil. N-au niciun motiv să iubească regimurile prin care au trecut, dar nu ştiu asta, trebuie să le deschidem ochii. Au fost minţiți cu multă abilitate: *Patrie*, *Onoare*, *Dumnezeu*. Cuvinte frumoase, cuvinte mari. Dar noi nu avem o patrie, Armand? Noi nu avem o onoare? La Dumnezeu, ce-i drept, am cam renunțat, deşi eu îmi mai fac cruce când îmi este greu. Ei?..."

În perspectiva timpului, toate aceste lucruri atât de contradictorii privind oamenii cu care lucrase sau cu care dusese în secret o luptă ideologică i se păreau de înțeles, oarecum. Mai târziu, după, sfârşitul perioadei cultului personalității, când lucrurile se limpeziseră, având o perspectivă istorică, cei în situația lui putuseră să capete o imagine a dificilei conviețuiri cu foştii adversari şi a mecanismului complicat al puterii. Dar lui Armand Sachelarie, atunci, încă îi venea greu să priceapă de ce la temelia unei societăți noi trebuie amestecați în mortarul de granit laolaltă cu drepții şi cei care ezitaseră. Ceea ce îl domina nu era o intransigență fanatică, undeva îşi simțea încă mâinile murdărite de falsele strângeri de mâini ale unor oameni cu care altă dată ar fi preferat să nu se întâlnească față în față în singurătatea nopții, pentru că, poate, i-ar fi ucis. Că mai devreme sau mai târziu aceşti indivizi vor fi demascați, asta constituia o satisfacție destul de palidă pentru cei care crezuseră că grajdurile augiene vor fi curățate mai devreme. Prin 1963 sau '64, Armand Sachelarie se întâlnise cu Pavel Candrea, strălucitul pamfletar de altă dată, violentul om al anilor de boemă din

timpul războiului; arăta ca un bătrân, deşi nu avea mai mult de 55 de ani. Îşi pierduse cu totul strălucirea lui verbală. Părea un om terminat, lipsit de orice inițiativă. Aflase puțin mai târziu că terminase lamentabil din pricina unor nefericiri personale.

Însă în anii acelei boeme de la *Café de la Paix*, Armand Sachelarie fusese martorul unei scene violente. Dionisie Mocanu, pe vremea aceea retras din presă, scria sub pseudonim romane pe care le publica la o editură de mâna a doua. El, care nu ştia nicio limbă străină ca lumea, traducea pe Pitigrilli, trăind cu o interesantă scriitoare mai în vârstă decât el, posesoarea unui apartament în strada Batistei. Câştiga bine, avea complicități destule, la cafenea se declara „un critic neîndurător al regimului antonescian", vorbind despre exploatarea muncitorilor şi țăranilor, scriind pe sub mână pamflete despre lipsa de morală a conducătorilor spirituali, acoperiți de pulpana lui Mihai Antonescu. Curios lucru cum un fiu de țăran (țăranul român fiind îndeobşte cunoscut ca sfios, cucernic, respectând datinile şi cele sfinte) putea să fie stăpânit de această dublă natură: Armand Sachelarie primise, mult mai târziu, la el acasă, în fostul bulevard Duca, pe un bătrân intelectual, unul dintre semnatarii protestului împotriva lui Antonescu, care îi spusese deschis (se cunoşteau încă din anii de război, când acesta conducea o editură, practicând o rezistență deschisă față de regimul militar, fapt care l-a şi determinat să demisioneze în cele din urmă din postul acela): „Cum puteți, şi asta ți-o spun dumitale, ca reprezentant al partidului comunist, să acordați credit unui om ca Dionisie Mocanu ăsta, autor remarcabil, e adevărat, al unui volum, am uitat cum îi zice, lipsit însă de orice moralitate?" Sigur că protestul cunoscutului editor era un detaliu poate insignifiant, dar ilustra un lucru pe care Armand Sachelarie îl intuise încă din vremea frecventării cafenelei *Café de la*

Paix. Numai că un revoluționar trebuie întâi să știe să tacă, trebuie să cunoască umilința așteptării care este cel mai rău lucru (aici nu e vorba despre umilința creștină, penibilă, lașă) și mai ales să cântărească foarte bine oamenii pe lângă care este silit să trăiască. Orice nuanță, orice cuvânt în plus te pot duce la moarte. Pentru el, fiecare zi fusese lipsită de acel „mâine" pe care-l gândește fiecare noaptea, înainte de-a se culca. Dar nu asta îl înfricoșa. Îl înfricoșa ideea nerealizării misiunii pe care o avea. În această expectativă, nimbată numai de un viitor mai mult sau mai puțin probabil, Armand era obligat să asiste la spectacolul celor din jur. Și, într-adevăr, întâmplarea făcuse ca el să stea în preajma grupului *Șotron* care își crease cu vremea și o istorie destul de spectaculoasă în ceea ce privește *rezistența* la opresiunile antonesciene, care era cu adevărat un spectacol. Lupu Rădulescu, de pildă, ciudat lucru, fusese atras, ca și Dionisie Mocanu, de lumea mirifică a celor avuți, unul alegându-și un mare industriaș cu care voia să se încuscrească, celălalt intrând pe ușa din dos a Palatului, pentru a respira aerul curții regale măcar de la distanță. Din originea lor umilă făcuseră mai târziu un cal de bătaie. Articolele lui Dionisie Mocanu aveau totdeauna o supralicitare care îi scotea din sărite pe Armand și pe prietenii săi. Colonelul, mai bătrân și mai disciplinat ca om de partid, căutase să explice în câteva rânduri că, de fapt, Dionisie Mocanu făcea servicii cauzei lor prin patetismul prozei lui, ce-i drept, scrisă cu strălucire. Pe fostul redactor-șef al *Curierului Palatului* îl auzise în câteva ședințe. Era un foarte bun orator, avea o logică rece, fără speranțe pentru adversari și nu scăpa nicio ocazie să nu amintească în discursurile lui că pledase cauza muncitorimii necăjite în timpuri foarte grele (lucru perfect controlabil și adevărat).

Armand Sachelarie, care contemplase spectacolul deprimant, nu s-ar spune că nu îi atrăsese de câteva ori

atenția Colonelului asupra faptelor adevărate. Dionisie Mocanu, după ce-şi arsese toate exemplarele păstrate prin casă ale romanului său *Barosanii*, monument de cinism, trăsese la dana sentimentală a semănătorismului. Practica o proză plângăcioasă, poematică, jelind pe cei fără soartă, deşi el trăise în anticamera celor cu parale şi în preajma mai-marilor, fără grija zilei de mâine. Cariera lui lineară, într-un fel previzibilă, cum fusese în viziunea lui Pavel Candrea în acea discuție teribilă la care Armand asistase într-o noapte de primăvară a anului 1942, şi-o realizase punct cu punct. Fostul secretar al ministrului Tismana şi-o amintea până în cele mai mici detalii.

Era prin aprilie sau mai. Geamurile mari ale cafenelei fuseseră ridicate şi, prin cercevelele metalice, intra un aer rece, îndulcit de mirosul de salcâm, cărat de vântul din Bărăgan, de cine ştie unde. Era aproape de miezul nopții. Cafeneaua aproape se golise. Chelnerii îşi făceau socotelile în carnetele lor. Pe Calea Victoriei treceau grupuri de oameni întârziați, venind dinspre *Athénée Palace* sau de vizavi, de *la Capşa*. Armand plecase mai devreme de la o recepție care avusese loc la Ambasada Germaniei, sub pretextul că îl doare capul şi se întâlnise, pe la 10, în magazinul Smarandei Robescu, cu Colonelul, discutând cu el cam vreun ceas şi, *pe* la 11, intrase în *Café de la Paix*, ca să-şi pună la punct un alibi cât mai bun pentru acea seară. La o masă, în colțul obişnuit, unde se adunau *cei patru cavaleri ai apocalipsei*, nu se afla la ora aceea decât Lupu Rădulescu, îmbrăcat într-un costum *havanne*, impecabil, fumând o țigară de foi şi fixând cu impertinență puținele femei care se mai aflau la o masă alăturată. Pe bancheta de pluş de alături, roasă şi decolorată, cânta îngânat, beat-mort, cum era de obicei, poetul Mitea Stelaru, botezat atât de ostentativ şi nepotrivit de către criticul Lovinescu. Era un tip țigănos, famelic, cu părul lung, băiat *subțire*, dar

imprudent, nefrenat, bând de dimineață până seara, nescăpând nicio onomastică, nicio masă familială, niciun parastas, nicio nuntă, scriindu-şi poemele în rarele clipe de luciditate pe mesele crâşmelor de periferie, poeme în care îşi plângea singur de milă, într-o bună tehnică poetică. Lupu Rădulescu îl privea cu surâsul lui sardonic pe care şi-l perfecționase de-a lungul anilor, studiindu-şi profilul în oglinda de-acasă. Bea mai puțin decât Mitea Stelaru, dar nu se îmbăta niciodată, chiar dacă ar fi întrecut măsura; avea o rezistență uluitoare la alcool, era subțire, palid, nervos, musculos, părea pe vremea aceea un sportiv de performanță. Când îl zărise pe Armand, răsuflase uşurat. Partenerul lui de până acum nu-i mai spunea nimic, se prăbuşise pe masă şi horcăia zgomotos, făcându-şi o parte din somnul lui mereu întrerupt, mereu reluat între cinzecurile cu rom de Jamaica sau izmă, servite la bufetele periferice. „Bună, Armand, ce faci? Singur la ora asta? Şi mai spune lumea că nu poți fi găsit decât în patul femeilor sau ținând servieta ministrului tău!" Muşcându-şi mustața, ironic, rânjind cu dantura perfect sănătoasă, Lupu Rădulescu nu scăpa nicio ocazie să-l ia peste picior, lucru care intra în socotelile lui Armand şi pe care îl încuraja. „De unde vii la ora asta?" „Am fost la o recepție, la nemți şi m-am plictisit al dracului. Ăştia nu mai ies din Wagner şi din Lilly Marlen. Te cheamă la cinci după-amiază ca să asculți *Walkiria* şi la nouă seara plâng unul pe umărul celuilalt, aducându-şi aminte de frumosul lor Rhin şi de fetele pe care le-au lăsat acasă. Dar cu Mitea ce-i? A dat în primire „Nu-l vezi? Doarme pe unde apucă. Ultima lui locuință a fost în strada Roma. L-am găsit într-o cadă de baie, dormind cu picioarele afară „îmbrăcat. Ținea la cap un sifon cu care s-a spălat pe față şi a băut restul ca să-i treacă damful, după care l-am luat cu mine".

Mai schimbaseră câteva cuvinte. Lupu Rădulescu îi

povestise că venea tocmai de la Sighişoara, unde avusese loc un proces important în care apărase nişte muncitori („Sper că tu n-o să mă pârăşti ministrului tău sau să pui pe careva să mă aresteze", comentase el). Pe urmă, dăduse câteva detalii de la ultima petrecere care avusese loc la Mogoşoaia, la palatul Marthei Bibescu, unde era un invitat obişnuit. Armand putuse să afle cine cu cine se mai încurcase cu această ocazie şi când Lupu Rădulescu îl întrebase ce ar dori să bea, precizând că el merge pe un *Dubonnet*, secretarul ministrului nu scăpase ocazia de a-l ciupi şi el: „Tot mă întreb cum se împacă dubla dumitale profesiune, aceea de *coureur* al feţelor princiare, cu cea de apărător al celor umili prin jegoasele tribunale ale statului burghez?" „O, ce limbaj, Armand! Ţi se spune degeaba văcarul argentinian. În puţinii ani de când te afli în România ai învăţat tot ceea ce ar fi trebuit să ştii prin naştere. Se cunoaşte că ai avut o mamă autoritară. Uneori chiar mă întreb dacă nu-i tragi lui Tismana o cacealma nemaipomenită. Din când în când, disting în vocea ta câte o rezonanţă iberică. Altfel te-aş crede mai curând un tip sosit din provincie, cu studii bine făcute. O faci pe prostul, dar nu eşti atât de prost cât vrei să ne laşi să credem. În sfârşit, dacă vrei să-ţi dau o explicaţie, am să-ţi dau: sunt un om care a dus-o foarte prost. Am învăţat de foarte tânăr să mă apăr, să fiu prudent. Faţă de lumea princiară, cum spui tu, am o atracţie instinctivă. Iar către cei umili şi «josnici», cum le spune Zola, sunt atras prin sângele tatălui meu, care era un Doolittle. Ţi-am spus totul, mai vrei o explicaţie? De altfel, cel mai mult mă tem de viitor. Îţi fac o confidenţă. Suntem la o răscruce de veacuri! Ştiu eu ce vom avea de ales mâine? Dacă cei de la palatul Cotroceni mă acceptă pentru că am ştiut să le învăţ manierele şi să vorbesc franţuzeşte, asta satisface orgoliul meu. Cu ceilalţi mă simt solidar din punct de vedere al clasei, dar, crede-mă, nu visez

să mă întorc într-un grajd sau să dorm în Gara de Nord. Au plătit alții şi pentru mine. Îmi plac restaurantele bune, vreau să stau la masă cu oameni care au parale sau cu tipi inteligenți ca dumneata". (Mai târziu, aducându-şi aminte de această seară şi de aceste fraze, Lupu Rădulescu îl acostase la una din primele recepții de după 23 August şi-l înghesuise într-un colț al sălii, vârându-i în mână un pahar, nici acuma nu ştia Armand ce băuse, spunându-i precipitat: „Sper că ai înțeles jocul meu. Tu, ca ilegalist, făceai exact ceea ce făceam şi eu. Pe vremea aceea nu ştiam de ce parte te afli". La început nu înțelesese prea bine despre ce era vorba. Nu-l contrazisese, dar o răceală de gheață i se întipărise pe față, ceea ce îl făcuse pe Lupu Rădulescu să dea înapoi. După aceea, prudent, lăsase să treacă multe luni până să-l abordeze din nou şi să-i vorbească pe un ton neutru despre lucruri care nu aveau nicio legătură cu ilegalitatea. Pe urmă, îl uitase, se mai vedeau la recepții, dar Lupu Rădulescu, era limpede, îl evita şi regreta totdeauna a doua gafă a sa.)

Însă în seara aceea de aprilie sau mai a anului 1942, în costumul lui *havanne*, cu cămaşa bine apretată, cu o cravată italienească asortată la costum, cu butoni de aur la manşete, picior peste picior, pe canapeaua roasă a cafenelei *Café de la Paix*, cu privirea scormonitoare, agresivă, inventariind femeile din fața lui, atletic şi disprețuitor, făcând-o pe Oscar Wilde pe malul Dâmboviței, Lupu Rădulescu atrăgea atenția oricui ar fi intrat în acel local, pe jumătate gol. Mitea Stelaru sforăia uşor, ca un samovar, lângă ei. Îl uitaseră amândoi, deşi privirile şefului de sală arătau dezaprobarea față de acest client nemanierat. Armand, ca să curme scena care se prelungea, îl bătu pe umăr pe poet, întrebându-l: „Mitea, nu vrei să-ți dau bani de taxi să mergi acasă ca să te culci?" Răspunsul nu mai fusese auzit nici de el nici de Rădulescu, pentru că pe uşă

intrase un grup de trei inşi, în care secretarul ministrului recunoscuse, surprins, pe Raul, fratele lui Tismana. Ceilalţi doi erau ziarişti Mitu Palade şi Marcu Greceanu, binecunoscuţi pentru gurile lor spurcate, pentru scandalurile publice pe care le provocau şi pentru farsele pe care le făceau miniştrilor. Primul, Mitu Palade, fusese condamnat de către un tribunal, iar cel de-al doilea, binecunoscut cronicar plastic, nu scria despre expoziţiile pictorilor decât contra unei sume bunicele şi a unei mese consistente *la Capşa* sau la *Athénée*, găsind adjectivele şi atributele cele mai sugestive, în funcţie de suma primită şi de calitatea serviciului din ziua respectivă a cunoscutelor restaurante.

— Ia te uită, pe cine văd! exclamase Raul, grizat ca de obicei, dar nu beat, cu rânjetul lui obişnuit pe buze, cu o pălărie de fetru în mână, pe care şi-o scosese la intrarea în *Café de la Paix*, îmbrăcat într-un costum lucios de alpaca *gris-perle*, cu mănuşi, în pantofi de lac, o apariţie care atrăgea atenţia întotdeauna tocmai prin aerul uşor vetust al acestui om în vârstă, care se ascundea sub o aparenţă petrecăreaţă.

— Luaţi loc! le spusese Lupu Rădulescu, arătându-le fotoliile din jurul mesei, în timp ce Armand îl căra uşor către ieşire pe Mitea Stelaru, care, nedumerit în ce loc se află, recita portarului galonat:

— *Bună dimineaţa*, *Verlaine*, *ciudatul meu zeu şi prieten*...

Se căutase în buzunare ca să găsească un bacşiş, dar, bineînţeles, nu găsise nimic şi Armand făcu ceea ce ar fi vrut poetul, adică îi umplu palma celui de la uşa cafenelei cu câteva hârtii.

— Cheamă un taxi, te rog, şi urcă-l pe domnul!

Cei trei se aşezaseră în faţa lui Lupu Rădulescu şi comandaseră ceva de mâncare. Mitu Palade nu bea. Se declara vegetarian şi antialcoolic. Chelnerul care-l servea îl

ştia, aşa că îi aduse numaidecât o halbă cu apă în care vârâse bulgări de gheaţă. Marcu Greceanu avea o foame de lup; consultase lista, ceruse un *Chateaubriand* cu mult unt, o salată şi, bineînţeles, un *Pinot Noir*, specialitatea casei. Raul, care sosise de la o aniversare şi era sătul, comandase o sticlă de şampanie „bine frapată, măi băiatule, că altfel mi se apleacă". Când un picolo adusese frapiera, scosese popicul de sticlă din glazura măruntă şi citise eticheta, strâmbând din nas:

— *Mott*? Rahat! N-ai un *Cordon Rouge*?

— Nu ţinem, zisese băiatul de 14 ani, tuns cu breton, îmbrăcat în haina neagră tradiţională a chelnerilor.

— Ia te uită la el! Nu ţinem... Dar ce ţineţi, mă? Borş ţineţi? Zeamă de varză ţineţi?

Şi râsese de unul singur, răstignindu-se peste spătarul fotoliului, după care pocnise din două degete, făcând apel la patron:

— Domnu' Cristodorescu! Ce se întâmplă aicea, domnule? Las eu *Athénée Palace*, las *Capsa* ca să vin în bomba asta şi dumneata îmi dai şampanie *Mott*? Dar ce, suntem pe Griviţa? Suntem la *Borţoasa*? Trimite, domnule, pe careva să-mi aducă o butelie franţuzească, că-ţi strici firma.

În momentul acela pe uşa rotitoare a cafenelei îşi făcuse apariţia Dionisie Mocanu, însoţit de Pavel Candrea. Gesticulau amândoi agitaţi, aveau aerul că se certaseră pe drum şi că intraseră la *Café de la Paix* pentru o conciliere. După obiceiul lui, avocatul vorbea cu glas tare, luând parcă martor pe toţi cei care ar fi fost dispuşi să-l asculte:

— Mie să nu mi-l plângi pe Armand Călinescu, pe Tersite ăsta urât, mic, chior şi şchiop, care a vrut să se suie pe calul alb al dictaturii, în locul Căpitanului, pe care l-a şi omorât fără multe scrupule.

— Dar n-am spus nimic, domnule Candrea! De ce-mi atribui simpatii pe care nu le am?

— Las că te ştiu eu!

După obiceiul lui, Candrea îşi smulsese ochelarii cu multe dioptrii şi privise spre mesele cafenelei:

— Uite-i şi pe ăia trei! Hai să ne aşezăm lângă ei şi o să continuăm discuţia, pentru că tot n-am aflat ce-i cu dumneata. Ai fost sau n-ai fost ţărănist?

Lupu Rădulescu le făcea semne încă de la intrare, ridicat în picioare şi arătându-le bancheta de alături. Se cunoşteau cu toţii, nu-şi mai strânseseră mâinile, ocupaseră fotoliile şi comandau, în grabă, ce se mai putea comanda la ora aceea. Candrea un şvarţ cu două cornuri, iar Dionisie Mocanu un capuţiner. Nu beau niciunul, nici altul, parcă juraţi, alcool, în schimb erau mari amatori de cafea şi marţipanuri.

— *Le conclave des iezuits*! zisese Raul. Comitetul e în plen, pe cine mai asasinăm astăzi?

După aceea, replicile se încrucişară amestecat peste masa care începea să fie ocupată de tacâmuri, de farfurii şi pahare, de coşuri cu pâine, de ceşti, de ibrice de aramă, care fuseseră ţinute la nisip.

— Ascultă-mă, Palade, aruncase Pavel Candrea colegului său de presă. Am auzit că te-ai însurat. Şi, pe urmă, luându-l martor pe Dionisie Mocanu: Te uiţi la el? Ştii ce făcea ăsta cândva? Scria de la Paris reportaje de pe front. Halal!

Colaboraseră amândoi la aceleaşi gazete de stânga până în 1940, dar nu se înghiţeau, din motive pe care le ştiau numai ei doi. Pavel Candrea declara despre Mitu Palade că nu-i suferă stilul infatuat şi reportajele gongorice. „Are un stil plăcintos, spunea cui vrea să-l asculte. Ăsta nu scrie, exclamă! Şi dă-i cu Ursa mare şi Ursa mică, ori cu steaua Aldebaran. O marmeladă întreagă. Da' uite că a prins. Imbecili ca voi ăştia de la masă îl declaraţi mare scriitor, o să fiţi crezuţi şi o să vă ia mama dracului după aia".

Şvarţul sosise, pamfletarul gustase de două ori cu

prudență şi-şi aduse aminte de victima cu care intrase în *Café de la Paix*.

— Dacă n-ai făcut parte din statul-major al lui Maniu, domnule Dionisie Mocanu, cel puțin ai aspirat să faci parte din el. În sfârşit, e o chestie care te priveşte. Să vorbim mai departe despre Armand Călinescu, pe care l-am cunoscut cum te cunosc pe dumneata. L-ai apucat?

— Îl vedeam de sus, de la galerie, de la Parlament. Şedea pe banca ministerială cu geamul ăla negru înfipt în sprânceană...

— Era un carierist politic de tip franțuzesc. Un voltaireian. Se îmbrăca elegant. Purta mănuşi gri, imitându-l pe Georges Clemenceau. Ceea ce numeşti dumneata geam era un monoclu, acoperind nonşalant un defect polifemic. Ar fi fost hidos, dacă nu l-ar fi salvat o igienă perfectă. Se îmbrăca în haine de postav englezesc, tăiate la Paris; îşi schimba cămaşa de două ori pe zi şi avea totdeauna în dulap trei sute de cravate proaspete. Asta nu înțelege mitocanul român, că obiectul vestimentar despre care îți vorbeam nu este un jujeu...

Ridicase glasul ca să atragă atenția şi celorlalți care se prefăceau că vorbesc între ei, dar în realitate trăgeau cu urechea la cele ce spunea Candrea. Singurul care părea absent, abia aşteptând o fisură în perfectul discurs al pamfletarului, era Raul, pândind clipa când va putea să-şi plaseze poveştile lui cu Duduia şi cu Carol al II-lea.

— De fapt, acest om mărunt, cu politețea lui perfectă, de monden, ascundea o poftă nemăsurată de putere. Care poftă nemăsurată de putere se putea explica prin două drame personale. Prima: de un caracter fiziologic, referindu-se, bineînțeles, la pierderea ochiului; adaugă la asta statura inconvenabilă şi urâțenia de maimuță din adolescență şi trage concluzia. Ceilalți, în închipuirea lui, îl vedeau chior, pitic şi cu capul mare. Încă din liceu devenise obiectul

deriziunii generale. *Une tete de turc*, în care se sparg oalele unui întreg colegiu banal, cu copii sălbatici, prost crescuți şi răutăcioşi, unde îşi făcuse studiile.

— Nu era fiul unui medic veterinar, dacă nu mă înşel? îl întrerupsese Raul, căutând cu ochii spre uşa pe care nu mai sosea picoloul cu şampania cerută.

— Ba chiar aşa, domnule Tismana! Dar nu asta cred că l-a marcat. Eu vreau să explic, prin mentalitatea doctorului Freud, setea lui de putere. De fapt, era un infantil care căuta o compensație pe căile subconştientului. Îşi câştigase, de pildă, o independență materială relativă, prin tranzacțiuni umilitoare din care ieşise mortificat.

— Avea moşie, case, mobile, haine. Era un cinic, îl cunosc foarte bine, precizase Raul, simțind o satisfacție ascunsă că poate să dea detalii pe care numai Candrea le cunoştea.

Imperturbabil, pamfletarul, neținând seama de întreruperile fratelui ministrului, îşi continuase spiciul:

— A doua dramă personală a lui Armand Călinescu, dragă domnule Mocanu, era situația socială a familiei. El făcea parte dintr-un clan de liberali subalterni, de provincie. Un clan născut sub egida lui Brătianu. Meca politică românească a acelui timp se numea Florica şi profetul ei era Ionel Brătianu. Doctorandul juridic din Paris, Armand Călinescu, ar fi dorit să intre cât mai repede în camarila bătrânilor mafioți. Tatăl său avea legături agronomice şi veterinare cu domeniul de la Florica şi transmisese respectuos padişahului liberal dorința feciorului venit în vacanță de la Paris. Studentul Armand a fost amânat o dată, de două ori, de trei ori, în sfârşit acesta a acceptat să-l primească o dată, după siestă. Tânărul s-a îmbrăcat ca şi cum s-ar fi dus să facă o vizită în *Parc Monceau*, la ducele şi ducesa de Grammont. Dar, vai, ducesa de Grammont, în speță principesa Eliza Ştirbey, fostă Marghiloman, devenită Brătianu, nu s-a arătat. Nu i-a servit ceaiul cu mânuțele ei

delicate în porțelan de Sèvres, nu l-a întrebat despre hipodromul de la Auteuil. Principesa avea musafiri de marcă la ceai şi Brătianu i-a primit, pe tată şi pe fiu, pe la grajduri, unde au discutat despre mânji, vaci şi porci şi despre creşterea găinilor. Mănuşile *gris-perle* şi pantofii cu ghetre albe s-au murdărit de bălegar şi pământ proaspăt. Brătianu a căscat de câteva ori, ca orice om după siestă şi i-a concediat pe tată şi pe fecior fără să solicite înscrierea fiului în partidul liberal, aşa cum l-a solicitat pe Titulescu şi cum solicita înscrierea tuturor doctoranzilor şi doctorilor în Drept, proaspăt sosiți de la Paris.

Sosise şampania, învelită într-un prosop ud, şi domnul Cristodorescu i-o înfățişase, ca pe un prunc nou-născut, lui Raul, învârtind-o de câteva ori în gheața mărunțită în frapieră, turnând-o apoi cu grijă într-o cupă albăstrie de cristal, pe care o mai privise o dată în lumina candelabrelor cu o sută de perle, albe, mate, electrice.

— După părerea mea, intervenise Raul, Armand Călinescu era un carierist de tonalitate conservatoare, care se încadra complet în mentalitatea, finalitățile şi structura partidului liberal din epoca 1918-1940. Putea să ajungă un tehnician financiar, de talia lui Mircea Cancicov. Un *debatter* parlamentar de nivelul lui Duca sau Tătărăscu. Putea da şuete şi face intrigi palatiste mai reuşite decât ale lui Richard Franasovici, care a adus de trei ori partidul liberal la putere.

— În care intrigi palatiste nici dumneavoastră, domnule Tismana, nu s-ar zice că nu erați specialist. Cât despre domnul Lupu Rădulescu, ce să mai vorbesc, că dânsul ți-a preluat ştafeta de când ai căzut în dizgrație şi va putea şi el să contribuie cu un larg capitol la istoria secretă a regalității noastre.

Fostul redactor al revistei *Curierul Palatului se* făcuse că n-aude, aşa încât Pavel Candrea putuse să-şi continue fişa

vorbită:

— Cu monoclul lui, cu frizura marghilomanistă, cu vocea nazilantă, după felul francez, acumulând sute de anecdote, strângând date în materie culturală sau administrativă, având o bună dispoziție permanentă, Armand Călinescu s-a făcut curând util şi utilizabil. Într-un anumit sens, el a repetat cazul acelei pastişe de lord englez din partidul conservator român, numit Alexandru Marghiloman, care avusese un bunic hoț de cai, şi cazul lui Tache Ionescu, care era fecior de accizar, negustor ploieştean. Acesta din urmă fiind şi izgonit din cauza originii plebeene, din partidul conservator.

Armand Sachelarie bea *Pinot Noir* cu Marcuireceanu şi asculta atent potopul de vorbe al pamfletarului. Ceea ce îi caracteriza pe aceşti oameni, pe care îi studia de mai multă vreme, era tocmai abundența lor de informație, memoria fenomenală a detaliilor celor mai gingaşe, în care ei probabil găsiseră portițele de atac în vechile pamflete, publicate în ziarele la care avuseseră acces pe timpuri. Era şi multă răutate în ceea ce spunea acest Pavel Candrea, caracteristică celor guralivi, care stau pe tuşă şi strigă: „Huo deşi doresc în intimitatea lor să fie actori principali în arenă.

Prins, ca de obicei, de verva-i avocățească, Candrea trecea cu vederea faptul că Armand Călinescu fusese unul dintre cei care militase pentru o politică externă opusă expansiunii Germaniei naziste.

Raul, care nu se împăca deloc cu succesul pe care il simțea concretizându-se în tăcerea atentă a celor de la masă, intervenise din nou, ca să arate că nu era străin de istoria lui Armand Călinescu:

— Nu ştiu dacă spun pentru dumneavoastră vreo noutate, domnule Candrea, dar omul despre care vorbim debutase ca Dobrescu-Argeş, semnând polițe. Îl ştii pe Dobrescu-Argeş?

— Cum nu!? Căzătura aia mică de provincie! Avocatul ăla

fără clientelă...

— Ei bine, mitul dumitale domn, care de fapt era *un vrai monsieur*, nu putea să scoată mănuşile de piele de culoarea *gris* pentru a strânge mâna asudată a clienților lui țărani. Atunci, să ți-o spun eu, a cunoscut pe directorul unei bănci locale, Grigore Coandă, fost liberal, eliminat de partid ca partizan al lui Stere şi ca germanofil, între 1916-1918. A intrat deci la Coandă ca secretar politic şi particular şi, când acesta n-a mai fost interesant l-a aruncat peste bord. Nici nu era greu. Avea de-a face cu un bancar naiv şi idealist...

— Da! După aceea, îi tăiase macaroana Candrea, fratelui ministrului, a trecut la Ion Mihalache, pe care Armand Călinescu l-a condus aproape un deceniu, cu surâsul lui şarmant şi cu intrigile pe care le făcea. A, şi Mihalache ăsta, nu ştiu dacă-l cunoaşteți dumneavoastră cei mai tineri, n-a gândit niciodată cu capul lui propriu. A gândit o vreme prin capul lui Stere, până nu i-a mai convenit patosul doctrinar, pe urmă a gândit prin Grigore Iunian, care l-a plictisit prin ironia lui atică şi prin sarcasmul avocățesc. Pe doctorul Lupu nu l-a suportat decât la bătrânețe. În schimb, s-a înțeles minunat cu Armand Călinescu.

— *Vas-y toujours! Chante tes vieilles chansons*! îl persiflă Raul, făcând semn picoloului să-i toarne al doilea pahar de şampanie.

— Evident că Mihalache a fost dirijat de Armand Călinescu. Amicul lui de bridge, Richard Franasovici, aducea partidul liberal la putere când vrea, dar partidul era partid şi şeful, şef. Adică două lucruri *tabu* când sunt reale. De la oficiile intime pe lângă Grigore Coandă şi Ion Mihalache, Armand Călinescu a trecut la oficii şi servicii pe lângă regele Carol al II-lea şi anturajul său.

Fratele ministrului Tismana, ca o veche caiafă, îl lăsă pe Pavel Candrea să mai soarbă o înghițitură de cafea şi când acesta vru să continue, pară scurt:

— Ceea ce nu ştii dumneata este că Ion Mihalache, la o întrunire din Argeş, a spus pur şi simplu că Armand Călinescu avusese o mamă cu moravuri uşoare.

— Este exact, dar nu de aici pornisem, domnule Tismana. Pe drum, venind încoace, îi povesteam domnului Dionisie Mocanu că cea mai perfectă canalie a politicii româneşti a fost Iuliu Maniu, în care domnia-sa vede încă un idol, imaginea rezistenței împotriva lui Antonescu. Dumneata trebuie să-l cunoşti mai bine, eşti mai în vârstă ca mine. Ăsta a făcut pactul cu legionarii în '37, iar în timpul rebeliunii dădea şuete la restaurantele de lux, mâncând portocale, mere şi covrigi. Dar, de fapt, ştim noi cine a fost Iuliu Maniu?

— Cum să nu, domnule Candrea? Vreau să-ți amintesc broşura lui Iorga care dă unele detalii de biografie: studii de Drept la cea mai înapoiată Facultate de Drept din toată Europa, instituția aia medievală, sprijinită pe *Arrobatae constitutiones* a lui Verboczy, şcoala de deznaționalizare din Budapesta. Maniu s-a întors avocat al unei bănci din Blaj, în Ardeal. Era, cum zicea bătrânul dascăl, avocat, fiu de avocat, avocat de bancă şi fiu al unui avocat de bancă. L-a ales ca secretar pe Ionel Pop, un jurisconsult excelent, vânător pasionat şi membru de peste un deceniu al administrației Băncii Româneşti. Şi de-atunci administratorul-avocat care era civilist, comercialist, om de bancă, a făcut tranzacție peste tranzacție, a pertractat, s-a aliat şi cu dracu', păstrând mereu o *rezervatio mentalis* pentru treburile lui personale.

De la locul lui, Dionisie Mocanu intervenise:

— Îmi permiteți, sunt mai tânăr ca dumneavoastră, dar am intrat devreme în anticamerele miniştrilor şi am ținut cronica parlamentară câțiva ani. Părerea mea este că Iuliu Maniu a fost un formidabil om politic de opoziție, pentru că nu şi-a ales instrumentele de atac. Cât a guvernat, s-a

arătat mediocru...

— Ce mediocru, domnule? A fost catastrofa naţiunii române, intervenise Pavel Candrea. Sub aparenţa unui om preocupat de morală şi moralitate, Iuliu Maniu a reuşit să facă o platformă politică dintr-o chestiune de alcov. Sub aparenţa de nobil nemeş, din *gentry-ul* budapestan sau londonez a adus concupiscenţe provinciale de Zalău, mahalagisme dezgustătoare de Blaj, la tribuna unui popor de 18 milioane de locuitori. A făcut, în acelaşi timp, alianţă cu Garda de fier, criticându-le politica externă, deşi aproba în interviuri cuceririle coloniale ale lui Mussolini în Abisinia. Pe plan intern a mers cot la cot cu verzii în '37, contracarând orice acţiune de lichidare a acestora întreprinsă de Carol al II-lea. Ca om de stânga ce sunt, şi nu mă sfiesc să o declar în faţa dumneavoastră, chit că stau la masă cu fratele subsecretarului de Stat de la Interne, Maniu a fost adevăratul şef al burgheziei româneşti. Sub mantia lui stau ascunşi păduchii bancari, profitorii C.N.R.-ului, afacerişti ai alianţei româno-germane, legionarii căzuţi, afacerişti prezidenţiali de la C.A.M. ai acestei epoci a lui Antonescu.

— Îmi pare rău că vă contrazic, domnule Candrea, dar sunteţi nedrept, protestase cu energie Dionisie Mocanu. Iuliu Maniu este cel mai mare om politic pe care l-am avut de la Brătianu cel bătrân.

— Ba să mă scuzi dumneata, acest rece produs al educaţiei calvine, cum îi spunea Iorga, n-a fost decât şeful unui clan afacerist politic şi nu al unui partid. El a practicat, şi-şi mai închipuie că practică, o democraţie bleagă, pe care istoria o s-o arunce la gunoi, cum a aruncat atâtea lucruri...

Armand Sachelarie simţea că discuţia va degenera; deşi lucrurile începuseră să-i placă foarte mult, cu siguranţă, auzind despre cele ce se discutaseră la această masă, prin informatorii poliţiei, care, nu mai târziu de-a doua zi de

dimineață, aveau să depună rapoartele lor pe masa lui Tismana, ştia că ministrul lui nu va fi deloc încântat. Spera totuşi în tactul lui Raul, care avea o admirabilă pricepere în crearea de diversiuni în astfel de momente. Era însă foarte greu să-l potoleşti pe Pavel Candrea, care stabilea, bătând cu pumnul în masă, ce însemna pentru el partidul național-țărănesc:

— Dacă am face o topografie tripartită a politicii acestui partid, am găsi întâi banca, pe urmă clanul, în al treilea rând pe țărănişti. Asta foloseşte în primul rând sicofanților intoleranți, fasciştilor larvanți sau maimuțelor ideologice ale fascismului, pe care noi, cei de stânga, o să-i curățăm cu totul, odată cu taraba aşa-zis moderată, de care face atâta caz domnul Mocanu.

Probabil că Pavel Candrea nu intuise în bărbatul acela mai tânăr decât el cu zece ani un individ care poate să înghită în totalitate orice, mânat de invidie şi mai ales de o ură de clasă pe care fiul unor boiernaşi olteni, cum era Candrea, o uitase. Fostul seminarist, care nu ajunsese să deschidă măcar *Psaltirea*, tipul care dormise în gangurile bucureştene, strânsese destulă obidă în seara aceasta, când se lăsase tras de urechi, purtat în corzi de către verbul sarcastic al comeseanului. Cu un gest scurt, făcut cu o violență cenzurată, reteză finalul lui Candrea şi, cu vocea limpede, răspicată, care creştea pe măsură ce cuvintele se înmulțeau, luându-i martori pe cei de față, începu să emită, ca un vulcan, lavă:

— Cel mai ciudat lucru din tot ceea ce spuneți, domnule Candrea, este faptul că vă arogați un drept pe care nu-l posedați prin naştere. Ați colaborat, ca şi mine, la gazetele de stânga. Probabil că o să fiți, ca şi mine, mai devreme sau mai târziu, internat într-un lagăr, la ordinele date de fratele domnului Raul, care ne priveşte cu înțelegerea unui om moderat, aşa cum îl ştim cu toții. Dar de ce să facem noi din

cel care ne-a adus Transilvania la trupul patriei-mamă, printr-un efort al său şi al partidului său, un om de nimic numai pentru că, din punctul nostru de vedere, tot ceea ce este burghez este, neapărat, şi criminal, şi imbecil, şi neavenit în istoria noastră? Cred în domnul Maniu, pentru că văd în politică nu o întrecere între oratori, ci succesul. E mare om politic omul care are succes, nu cel care vorbeşte frumos. Dacă mă gândesc bine, acest om care, vrea sau nu vrea domnul Candrea, este şi el de stânga, pentru că, în spatele stângii, se află „alături de muncitori, şi țărănimea.

— Mersi! Chiaburimea îmbuibată cu cartofi. Grofii aceia de calibru mic, care nici nu-şi ridică o casă şi-şi fac un gard ca de cetate, ca să nu tragă nimeni cu ochiul la ei în ogradă. Eu vorbesc, domnule Mocanu, despre țărănimea mizeră, desculță, neşcolită, din care faci şi dumneata parte, mi se pare. Nu de intelectualii cu diplome la Viena, care vorbesc prost româneşte, pentru că mai degrabă se uită spre Budapesta decât spre Bucureşti. Şi de ce, mă rog, eu, prin naştere, n-aş avea dreptul să-l combat pe acest Maniu, care apără, vezi, Doamne, drepturile țăranilor români?

— Pentru că, pur şi simplu, domnule Candrea, dumneata ai o altă origine. Eşti, după câte ştiu, fiul unui avocat cu clientelă, ai şi o mică moşioară la țară, nevasta dumitale este o doamnă din lumea bună, ți-ai luat diploma la Paris. Dumneata ai găsit cuvântul ciutură într-un dicționar...

— Iar dumneata te faci exponentul unei clase, ce-i drept nedreptățite, jupuite, batjocorite. Dumneata crezi că mâine, când în Parlament nu vor mai fi căpuşele astea burgheze, ci nişte frați de-ai dumitale, sau numai nişte simpli lucrători, intelectualii vor fi duşi la eşafod şi descăpățânați şi vei rămâne numai dumneata şi ai dumitale.

— Dar potoliți-vă, frate, ce v-a apucat? intervenise Lupu Rădulescu. Nu vedeți că ați alunecat de la discuție? Adică tu, Dionisie, vezi în mine, care sunt şi eu de meserie avocat,

un duşman virtual al tău, numai pentru că mă duc la Mogoşoaia şi stau de vorbă cu prinţesa Bibescu? Vremea lui Saint-Just şi a lui Danton a trecut de mult...

Raul, care îi ascultase, făcu un gest vag cu mâna:

— Potoliţi-vă! Uite unde duce democraţia. Un urmaş al Slătinenilor stă la masă cu poporul de rând. Mă uit la voi: niciunul nu sunteţi la a treia generaţie încălţată. Dumneata, domnule Candrea, ai avut strămoşi pe care bunicul meu nu i-ar fi angajat decât vechili. Şi iată că ţi se şi reproşează originea boierească. Dumneata, domnule Rădulescu, cel puţin eşti mai cinstit; doreşti din tot sufletul să ajungi cineva. Domnul Marcu Greceanu, care n-a scos un cuvânt până acum, este şi el fiu de medic sau aşa ceva. Un intelectual, tot de stânga. Vă ocupaţi cu politica. Eu mi-am ales o sinucidere lentă. Beau averea familiei mele în porţii bine studiate, îmi ruinez fratele, mă doare în cot de guvernanţii voştri circari, de discursurile lor ipocrite care seamănă unul cu altul ca două picături de apă. De mai puţin de o jumătate de secol, pe mine, cel puţin, au vrut să mă fericească regii, şambelanii, mareşalii, brătienii, averescanii, conservatorii, manişţii, legionarii şi, acum, oamenii lui Antonescu. Dacă îi luam *în* serios, trebuia de mult să-mi trag una în cap. Secretul unei existenţe fericite stă în moştenirea unei averi bine rotunjite. Şi ai mei au ştiut ce fac; şi-au cumpărat pământ, au vândut pe aur recoltele, s-au distrat, au jucat la ruletă şi ne-au mai lăsat şi nouă ceva. Destul, dar nu atât de mult încât să nu-l silească pe bietul frate-meu să-şi găsească o ocupaţie. Şi încă ce ocupaţie...

Făcuse un semn discret picolaşului care îi turnă ultimul strop de şampanie pe fundul paharului.

— Domnilor, e destul de târziu. V-aţi spus lucruri neplăcute. Probabil că mâine, când o să fiţi cu capul limpede, o să vă împăcaţi. Vă doresc noapte bună! Armand,

plăteşte tu aici şi pune totul în contul lui Puiu. Nu-i lăsa pe mitocanii ăştia s-o facă pe generoşii, că nu sunt. Să ţii minte de la mine, cel mai mare în grad plăteşte mesele comune, dar eu n-am acest obicei. Noapte bună, domnilor!

*

Amintirea discuţiei atât de disputate îi lăsase lui Armand Sachelarie un gust amar, pe care mulţi ani de-atunci încolo nu-l uitase. Ce se întâmpla cu oamenii aceştia care, curios, *nu aveau dreptate*? Asta simţise în acea noapte când se întorsese pe jos, singur, spre casă, cugetând la cele ce auzise. Ciudat, peste ani de zile, la procesul Mareşalului, Armand avusese ocazia să-l vadă pe Iuliu Maniu dându-i mâna Mareşalului Antonescu, voind să sublinieze, prin acest gest, că se solidarizează cu cel din boxă, deşi în tot timpul cât Mareşalul sau Mihai Antonescu îi solicitaseră concursul prin întrebări puse în apărarea lor el respinsese ajutorul cu o tehnică a negaţiei remarcabilă, uluitoare, dar nu mai puţin dezgustătoare. Era bătrânul cu faţa smochinită, pudrată şi rujată ca a actorilor de cinema, numai un tip paradoxal care iubea contradicţiile, dorind să uimească tot timpul? Armand nu înţelesese niciodată aşa-numita complexitate a sufletului omenesc, posibilitatea să susţii, în acelaşi timp, două lucruri care se bat cap în cap, sub pretextul nuanţărilor. Iată de ce, după trecerea unei perioade de timp, nu putea să înţeleagă de ce fusese nevoie mai degrabă de Dionisie Mocanu, decât de unul ca Pavel Candrea. Poate că tocmai disponibilitatea verbală a ultimului, setea lui de auditoriu îl duseseră unde ajunsese în cele din urmă. Dar adevărul, adevărul gol-goluţ, unde se afla el?

*

Ajunsese târziu de tot acasă, putea să fie două sau trei noaptea, văzuse încă de la poartă fereastra cabinetului ministrului deschisă spre parcul care înconjura casa

Tismana şi-şi zisese că se petrecuse ceva neobişnuit, dacă la ora aceea ministrul nu se culcase încă. Străbătuse în pas alergător aleea asfaltată care ducea până la intrarea principală, deschisese cu cheia pe care o avea şi urcase gâfâind.

— S-a-ntâmplat ceva, domnule ministru? îl întrebase pe Tismana, care se vede treaba că-l căutase mai devreme sus la el, în odaia din donjon şi lăsase uşa deschisă, ca să-l audă venind.

— Bine că te văd, dragul meu! Nu te scuza, eşti tânăr, înţeleg, n-aveai de unde să prevezi evenimentele. Am venit şi eu abia pe la 11 acasă, secretarul Mareşalului mă căuta de două ceasuri. Mâine la 6 dimineaţa e bairam mare. Se pare că nemţii l-au răpit pe profesorul Vrăbiescu. Ştii, chestia aia de la Mija, cu bomba lui termică... S-a ales praful de tot...

Armand ştia de două zile că misiunea lui Tronaru fusese îndeplinită. În seara aceasta, Colonelul îi dăduse şi amănunte, când se întâlniseră în magazinul Smarandei Robescu. Fusese o chestie destul de interesantă, dar acum trebuia să asculte versiunea lui Tismana, prefăcându-se mai întâi că este foarte surprins:

— Cum se poate? Ce s-a-ntâmplat?

— S-a-ntâmplat că nemţii, grăbiţi cum sunt, s-au invitat singuri la Mija şi că cineva a dat foc la laborator. A sărit totul în aer. Experienţa, dacă va mai avea loc vreodată, trebuie pregătită din nou şi asta durează câteva luni bune.

— Ceea ce nu pricep eu, domnule ministru, e cum a putut cineva să pătrundă în laboratorul lui Vrăbiescu şi să-i dea foc? Dacă-mi amintesc bine, inspectorul Mizdrache ne asigurase că profesorul este foarte bine păzit, că agenţii Siguranţei patrulează zi şi noapte în jurul locuinţei lui Vrăbiescu.

Tismana, îmbrăcat într-un halat matlasat, fuma nervos o havană, căutând un punct de sprijin, ceva.

— Ce-i mai prost în chestia asta este că şi cei care stau în spatele experienţelor, şi ministrul de Interne, şi serviciile secrete vor trebui să răspundă lui Antonescu, şi nu atât să răspundă, cât să explice, cum a fost posibil ca totul să fie aruncat în aer...

— L-aţi căutat pe Mizdrache?

— Da! De la ora 11, trei telefoniste ţin legătura cu cei de la Siguranţă, dar probabil că este ascuns pe undeva, la vreo damă. Nu-l cunoşti? El crede că numai ziua se conspiră în astfel de vremuri. Bizar tip. Nu este incapabil deloc, te rog să mă crezi. E plin de umor, cam fatalist pentru postul pe care-l deţine şi împăcându-se prea uşor cu eşecurile. În câteva ocazii am vrut să-l dau afară, să-l înlocuiesc, dar Eugen Cristescu mi-a spus că n-are altul mai capabil decât el. A avut şi o cugetare în sensul ăsta.

— Ce cugetare? făcuse Armand curios.

— A spus că, în meseria lor, este ca la vânătoare" Dacă vrei să vânezi mult, mergi la iepuri. Dacă vrei să te simţi viteaz, tragi la mistreţ, dacă vrei să pui mâna pe un mare spion, trebuie să ai răbdare, ca la cocoşul de munte. Ai idee cum e chestia asta cu cocoşul de munte? În ce mă priveşte, n-am participat decât la vreo două vânători. M-a luat o dată mareşalul palatului Mocsony-Stârcea pe undeva, pe la Strehaia. Acum, de tras cu puşca, bănuieşti că ştiu să trag, dar nu mă amuză... A fost o întreagă chestie. Vorbesc, ca să ne mai treacă timpul, pentru că până nu dau de Mizdrache, tot n-am ce să-i spun Mareşalului mâine...

Îi întinsese cutia cu havane, pe urmă se mirase singur:

— Ah, uitasem că nu fumezi! În Argentina aia a ta ce dracu' fumau ăia, acolo?

O secundă, Armand avusese un lapsus şi crezuse că va claca. Dar pe urmă se regăsise ca un automobilist care iese din curbă când se află în dificultate.

— A, eu am trăit între peoni. Ăia mestecă tutun, nu

fumează. Văcari, cum le spuneți dumneavoastră. Usucă foi de tutun, fac un fel de pastă pe care o mută dintr-o parte în cealaltă a gurii. Pute îngrozitor.

O singură secundă ministrul îl fixase cu o atenție deosebită. (Nici acuma, după atâția ani, nu ştia dacă Tismana voise, în clipa aceea, să-l încerce, sau avusese numai o secundă de lipsă de atenție).

— Cum îți spuneam, m-a dus pe undeva, pe lângă Strehaia. Era prin 1936, într-o dimineață de primăvară timpurie... verdeață puțină, ploaie măruntă... Simțeam că în jurul meu se coace ceva. Eram vreo 30 de vânători, răposatul ministru Costandache de la Sănătate, vreo doi generali. Ăştia au tras cel mai prost, te rog să mă crezi. Şi mereu flancându-mă, fără ca eu să-mi dau seama, decât foarte târziu, vreo cinci indivizi cam flenduroşi, pe care i-am crezut la început hăitaşi, deşi aveau puşti sub braț, sau erau chiar paznicii noştri...

În clipa aceea sună telefonul. Ministrul smulse receptorul din furcă:

— Alo! Cine este? Tu eşti, Mizdrache?... De unde vorbeşti?... Te aud foarte prost. De la Mija? Interesant! Te credeam la vreo balerină acasă şi tu, la Mija! Ce dracu' faci acolo? Vino încoace repede, că am nevoie de tine. Ai aflat ceva? Ai vreun indiciu? Suie-te în maşină şi dă-i bice! Mâine dimineață la şase Mareşalul trebuie să aibă un raport detaliat despre cele întâmplate... Spui că ai prins un fir? Foarte bine! în cât timp eşti aici? Într-un ceas, într-un ceas jumătate?... Foarte bine! Sfărâmă maşina, dă-i foc, te aştept, sunt curios...

Trântise telefonul în furcă.

— Ce spui de el?... La Mija!... înseamnă că stă de două zile acolo şi că nu s-a mişcat. E băiat bun, totuşi. Are ale lui, că om este, dar când e vorba de datorie, uite-l...

Îşi frecă câteva secunde bărbia, privindu-l din nou pe

Armand cu o concentrare curioasă, după care continuă povestea lui de la vânătoare:

— Unde rămăsesem? A, la băieții ăia caraghioşi, îmbrăcați într-un fel curios, în treninguri. Dacă ai mai pomenit, să mergi la vânătoare în trening! Mocsony-Stârcea mă luase în primire încă de la urcarea în maşină. Plecasem pe noapte, nici nu se luminase de zi şi el: „Coane Puiule, ca să zic aşa, ai mai fost la vreo vânătoare, că te văd om încercat, ori eşti ageamiu? Că se mai întâmplă şi asta!" „*Pas du tout*, *cher ami*! *Je suis encore tout a fait vierge*" „Ştiam asta, dar bănuiam că o să te lauzi ca alți măgari". Ştii că el îşi permite să-mi spună *măgarule*, că este mai în vârstă ca mine cu vreo 15 ani bunişori... „Dar de ce mă întrebi, *mon cher*?" l-am chestionat eu, suspectându-l că-mi pregăteşte o farsă. „Dragă, şi vânătoarea asta are un dichis al ei, nişte reguli, trebuie să fii botezat, că pe urmă îți rămâne vânatul în gât. Pentru că, nu ştiu dacă cunoşti, după ce facem cele trei partide, luăm o masă vânătorească pe cinste şi *bobocii* trebuie botezați..."

Sună din nou telefonul.

— Alo, cine este? Da, domnule ministru! Am dat de inspectorul Mizdrache, e în drum spre Bucureşti. Se află la Mija, are un fir... Nicio grijă... Sigur, e cam matinal Mareşalul, dar n-avem ce face... Mâine dimineață vom fi acolo... Inspectorul are un fir... Nicio grijă... Am onoarea, noapte bună... E adevărat că e o noapte mică, dar ăsta e serviciul... Am onoarea, am onoarea...

Armand îl privea la rândul lui foarte curios, căutând să-şi mascheze cât putea sentimentele. Ce ciudat? Acest incident destul de grav, dacă se gândea bine, nu-l afectase deloc. Nu se simțea implicat. Răspunderea lui ținea cât perimetrul acelui birou pe care-l ocupa când venea dimineața la orele 11, la minister. Atât.

— Cum îți spuneam, mirosisem ceva, un mic complot, dar,

cum am umor, am zis: „Lasă-i, domnule, să vedem până unde merg”. Întâi s-a tras la iepure. Ne-a băgat nebunul pe o mirişte, aşa, preţ de 15 kilometri, prin noroi şi prin ceaţă, mergând în şir indian, ca să închidem cercul făcut cu hăitaşii. Nu se vedea decât la cinci paşi, haidamacii ăia în trening vorbind de-ale lor, cu puşca frântă pe braţ, cu câte două cartuşe pe ţeavă, nici că se uitau în stânga şi-n dreapta. În faţă se auzeau chiuituri şi fluierături, pământul răscolit, eu cu ochii în patru ca să mă remarc ca orice om care iese pentru prima oară la vânătoare. Aveam o puşcă englezească, *Winchester*, adusă din străinătate în urmă cu doi ani, unsă bine, pusă la punct, să tottragi. Nu zic una, nu zic două, încep să se arate iepurii. Fie ei ai dracului de urecheaţi, erau mari, graşi, frumoşi. Am tras două focuri unul după altul, alături. Mă uit în faţă, mă uit în spate, caracuda aia de tipi în trening, fără să ţintească, trăgând din mers, făcuseră prăpăd. N-au ratat un foc. Zic eu: „Domnule Mocsony-Stârcea, se lasă cu scamatorie! Mi-ai adus oameni de la circ, iepuri mecanici, cine ştie ce drăcovenie mai e aici”. Mergem ce mai mergem, iar chiuituri, iar strigăte, vine al doilea val de urecheaţi. Băgasem alte două cartuşe pe ţeavă, mă apucaseră dracii. „Dacă mai ratez, râd jerpeliţii ăştia de mine”. Mă opresc, mă cabrez, pun puşca la ochi, trag de două ori, cred că am schilodit un iepure, dar de căzut n-a căzut. În faţa şi-n spatele meu, iar prăpăd. Ăia, fără să se uite la mine, tot vorbind de-ale lor şi trăgând din mers, nu rataseră niciun foc. N-am zis nimic. M-am făcut că nu înţeleg, am mers la partida a doua. Ne-am aşezat într-o margine de pădure, zburau fazanii ca aruncaţi din praştie deasupra capului. Mă gândeam să schimb puşca, dar n-am vrut să mă fac de râs. Puşca se schimbă numai la mistreţ, unde trebuie să tragi cu carabina. Am stat ce am stat, ce mi-am zis: „Nu se poate să nu dobor eu o pasăre din astea”. Trăgeau ăia în jur ca la Verdun. Se auzea

buf! în iarbă, săreau penele din fazani, ca la Moşi. Trag şi eu de două ori, se luminase bine de ziuă. Mi-am dat seama că ratasem iar. Numai că, din spatele meu, cineva ochise în acelaşi timp cu mine şi-mi aruncase parcă în scârbă, la picioare, două păsări. Mă uit, doi hăndrălăi, îmbrăcaţi în trening, zâmbeau cu înţeles. Încarc iar, mă uit în sus, aştept fazanii, sar doi ca nişte pachete, mă fac că trag, dar n-apăs pe trăgaci. Iar îmi cad două bucăţi la picioare. „Să vă trăiască! face din urmă unul. Sunteţi în formă!" La mistreţi nu m-am mai dus. Când ne-am adunat la căruţe să numărăm care ce-a vânat, ca să nu mă facă de râs, mi-au pus şi mie doi urecheaţi în socoteală şi fazanii. Dar fazanul eram eu! Pungaşul de mareşal al palatului zâmbea pe sub mustaţa aia a lui... nu ştiu dacă îl ştii pe Mocsony-Stârcea... Are o mustaţă ca a lui Carol al II-lea... a uitat-o deasupra buzelor... regele a fugit şi el a rămas cu mustaţa... Cum îţi ziceam, zâmbea pişicher pe sub mustaţă: „Coane Puiule, să vă fie de bine, pentru unul care trage pentru prima oară, rezultatele sunt remarcabile. Trebuie să te botezăm". Şi m-au băgat într-o odaie unde se pregătise din timp o masă şi ţinte cu glume şi cu dat coate şi toţi cu ochii pe mine. „Ei, zic eu, acuma să-i vedem ce-au pus la cale..." S-a sculat mareşalul palatului şi a început să vorbească, că una, că alta, că a fost o vânătoare bună, că ţine să mulţumească participanţilor care au dovedit multă tragere de inimă şi o bună pregătire, dar că vrea să sublinieze cu acest prilej că, în mijlocul lor, se afla, vezi bine, subsecretarul de Stat... că eram şi pe vremea aia subsecretar de Stat... domnul Ionescu-Tismana, care participă la prima sa vânătoare şi care s-a dovedit un foarte vajnic vânător. Aplauze, strângeri de mâini. «Să ne trăiască», până s-a ridicat unul şi a zis: „Se cuvine să respectăm tradiţia vânătorească şi să-l botezăm pe domnul Ionescu-Tismana". Şi iar *ura*! şi iar *să ne trăiască!*... Ce crezi că mi-au făcut, Armand? A sosit unul cu o trestie

de mare, lungă de un metru, pusă pe o tavă, m-au poftit în capul mesei şi mi-au tras 25 la fund, să mă ierți, de-am văzut stele verzi. N-am crâcnit, am primit felicitările de rigoare, mi s-a zis că, dacă scoteam măcar un icnet, mai luam 25, aşa că am zis bogdaproste. Dar, pe urmă, nu m-am putut stăpâni să-l întreb pe mareşalul palatului: „Ascultă, dragă, toate bune şi la locul lor, v-ați râs de mine, m-ați bătut la spate ca la militărie, dar să-mi spui un singur lucru: cine erau, dragă, şapcaliii ăia în treninguri? Că trăgeau din mers, nici nu se uitau la iepuri, n-au ratat un foc. Şi eu care nu dădeam doi bani pe ei!" Mocsony-Stârcea râsese, de credeam că o să moară de apoplexie. „Coane Puiule, ai să râzi, era lotul olimpic pentru Berlin, la tir. Ăştia pleacă peste trei luni în capitala Germaniei să ne reprezinte la talgere". E bună, nu-i aşa?

*

Pe la patru fără un sfert, dimineața, după ce Tismana băuse al patrulea rând de cafele cu Armand, se auzise zgomotul maşinii lui Mizdrache, care sosea de la Mija. Se lumina de ziuă, cerul era de un verde-tutun, copacii parcului din jurul casei începuseră să iasă din întunericul subțire. Inspectorul-şef urcă în goană scările (uşa de la intrare era larg deschisă), servitorii nu dormiseră deloc în noaptea aceea, până şi Evelyne băgase capul de câteva ori pe uşa cabinetului şi întrebase nelinişitită:

— Dar voi nu vă mai culcați? Staţi ca huhurezii, noaptea?

— Du-te, dragă, şi te culcă, lasă-ne, că avem treabă. Vezi-ți de ale tale. Ai dat o pasiență? Ce iese?

— Am dat pasiența lui Napoleon şi a ieşit binişor. La început o să fie cu niţică supărare, un tip de ghindă vă gândeşte de rău pe amândoi. Tu, Armand, cazi cu o femeie de verde. Fii atent ce faci, că a început să se vorbească înnoraş...

— Lasă-l, dragă, pe Armand şi spune-mi ce-mi face mie

Mareşalul ăla mâine, tipul de ghindă, că ăsta e Mareşalul, nu?

— Ei, iese cu niţică supărare şi pe urmă o să fie totul bine. A mai căzut un dar de bani, te gândeşte şi pe tine dama de roşu cu gând la aşternut, că nici tu nu eşti mai breaz ca Armand.

Ministrul o lăsase să trăncănească şi se uitase mereu la ceas, abia aşteptând sosirea inspectorului-şef.

— Bună dimineaţa, sau cum să vă spun, domnule ministru. Să trăiţi! Am sosit! făcuse Mizdrache pătrunzând în cabinet cu aerul unuia care s-a întors de pe front. Să mă scuzaţi, sunt mototolit, plin de praf, dar de două zile şi două nopţi n-am dormit, am făcut o anchetă dură.

Tismana sunase şi comandase alt rând de cafele şi coniac.

— Da' un coniac bei ca să te refaci, nu?

— Dacă spuneţi dumneavoastră... A, uite-l şi pe domnul Armand. Nici dumneavoastră n-aţi dormit. Ce belea a dracului... Şi spuneţi că mâine la şase... adică ce spun eu mâine, azi, peste două ore, Mareşalul vă cheamă la ordine.

— Mizdrache, spune-mi cum stăm, că fierb!

— Pot să mă aşez, domnule ministru? Sunt rupt de oboseală.

— Armand, fii drăguţ, ţine-i pardesiul ăla niţel, dacă vrei scoate şi cravata, nu te formaliza, că suntem la lucru. Stai în cămaşă. Să chem să-ţi aducă şi o gustare, ceva...

— Domnule ministru, nu zic nu. O ţigară bună am... îmi permiteţi...

— Armand, tu notează tot ce spune domnul inspector. Fă-mi un punctaj, ca să ştiu ce să-i vorbesc Mareşalului.

— Domnule ministru, chestiunea e destul de complicată.

— În ce sens complicată?

— Pentru că profesorul Vrăbiescu a fost răpit de nemţi. Asta o ştiţi. V-am telefonat încă de alaltăieri. L-au luat direct din cancelaria colonelului Decu Dabija, când au auzit

explozia. Ăsta, colonelul, făcuse şi el o masă, să-i cinstească, să-i omenească, ca românul. Nemţii s-au şifonat, cel puţin aşa mi-a spus Dabija... l-au invitat pe profesor: „Dumneavoastră mergeţi cu noi!" Ăla s-a uitat în dreapta, s-a uitat în stânga... „Domnilor, dar cum vă permiteţi..." Că una, alta, l-au umflat! Am pus eu caraula după ei, dar e greu să ştii unde l-au vârât. Am trimis fotografiile profesorului la punctele de frontieră, la aeroporturi, sper să nu-l fi scos din ţară până acum. Oricum, trebuie să-i spuneţi Mareşalului că răpirea este împotriva oricăror convenţii şi alianţe.

— A, în privinţa asta să nu-ţi faci niciun fel de grijă. Am să fiu foarte energic. Cine a fost acolo? Că mă invitaseră şi pe mine şi s-au făcut că plouă.

— Maiorul von Braun, cine să fie? Au mai picat şi vreo doi granguri de la Berlin. Ăştia nu ştiu câte servicii secrete au pe teritoriul nostru, de parcă am fi ocupaţi. Dacă vă amintiţi, noi am protestat împotriva chestiunii, dar Ambasada face pe surda şi nemţii îşi văd mai departe de treburile lor puturoase.

— Asta-i altă chestie, Mizdrache, fii sigur că o s-o rezolvăm. Acum lămureşte-mă exact: cum a fost cu incendierea laboratorului şi explozia aceea care a împiedicat experienţa profesorului Vrăbiescu?

Sosise valetul Anton cu un bocal de coniac şi câteva pahare, cu gheaţă mărunţită; subreta Marcela adusese de la bucătărie câteva gustări calde, aşezându-le pe biroul ministrului.

— Ia gustă ceva, Mizdrache, şi tu, Armand, că o să avem o zi grea.

Inspectorul-şef luă două sau trei măsline, o scrumbie şi nişte crenvurşti fierbinţi, bău puţin coniac, îşi şterse gura degajat cu şervetul de olandă pe care şi-l aşternuse mai întâi pe genunchi, îşi pipăi mecanic barba nerasă, dând să

se scuze, dar Tismana îi făcuse semn: „Lasă, lasă” şi pe urmă, conversaţia se reîncheg㠖

— Deci, chestiunea profesorului Vrăbiescu e lămurită. Spune-mi acum, cum şi cine a sabotat experienţa lui Vrăbiescu?

— Păi, s-o luăm de la început, domnule ministru, pe puncte. Când am ajuns eu acolo, oamenii mei, mai binespus trei dintre ei, erau legaţi fedeleş, la magazia de echipament a „forţaţilor”, în cap cu Jean Tomescu, care, cel puţin în felul acesta, o să-l ţină minte pe Tronaru ăla pe care-l căutam noi.

— Cum adică „legaţi fedeleş”?

— Uite-aşa, foarte bine, domnule ministru. În urmă cu vreo două luni sau mai mult, nu ştiu exact, deştepţii ăia de la colonie l-au angajat pe unul Samoilă, mecanic caloriferist. Avea acte în regulă, l-au băgat în pâine, băiatul a stat frumos la locul lui, şi-a văzut de treabă, până când a sosit clipa în care să acţioneze. Noi l-am trimis pe Jean Tomescu cam târziu, ce-i drept. Ăsta e un agent foarte destoinic, cred că-l ştiţi, dar omul n-a avut baftă, scuzaţi limbajul meu. Până să-l identifice, băiatul se şi vârâse unde trebuie. Cum am ajuns la Mija, m-am dus direct la laborator, care era făcut ţăndări. Geamurile sparte, a ars parterul şi un etaj. Prăpăd. Pagube de peste 250.000 de lei, o să vedem cine o să plătească dandanaua asta... Am pus agenţii pe urma lui Tronaru, ia-l de unde nu-i. Ieri, abia, am aflat că l-a văzut careva, imediat după incendiu, pe bicicleta fetei profesorului, pe nişte drumuri de ţară. Probabil că la ora asta este ascuns la Ploieşti, la vreo gazdă. Comuniştii lucrează organizat, au peste tot complici, gazde. Să vă spun drept, domnule ministru, noi i-am cam subestimat. I-am confundat cu socialiştii ăia care sunt altă marfă, mai romantici, te mai înţelegi cu ei, dar ăştia sunt apucaţi rău.

— Lasă, Mizdrache, chestia! La subiect, te rog! Acum se

face şase şi nici nu m-am bărbierit. Apropo, Armand, şoferul ştie că plecăm atât de dimineaţă?

Secretarul zâmbise uşor:

— Se poate? De azi-noapte l-am trezit din somn. La cinci şi jumătate va fi la peron.

— Bine, îţi mulţumesc. Ia zi-i, Mizdrache!

— Deci, Tronaru s-a dat la fund. Siguranţa îl caută în tot Ploieştiul, o să-l dibuim noi dacă o să avem puţin noroc. Dar să ne întoarcem la chestiune. După primele indicii, treaba s-a petrecut cam în felul acesta: individul, sub masca unui caloriferist, a studiat terenul, a văzut cum stau lucrurile, dacă nu mă înşel, şi nu mă înşel deloc, că acum îmi amintesc, a stat de vorbă şi cu profesorul Vrăbiescu, căutând să-l convingă să renunţe la experienţele lui. Nu ştim dacă a reuşit sau nu. M-a mai izbit un amănunt: bicicleta fetei lui Vrăbiescu, cu care a fugit Tronaru. Omul a acţionat neaşteptat pentru toţi agenţii noştri: atacând! Jean Tomescu îl identificase şi chemase oameni de la Ploieşti. Pe ăştia i-am şi găsit acolo. În două ceasuri, şoselele principale fuseseră blocate. Dacă era prost, Tronaru ar fi folosit o maşină şi ar fi fost, cu siguranţă, prins. Pentru că se făcuse un filtru total al tuturor vehiculelor. Nici trenurile locale n-au scăpat de control. Numai că el a folosit drumurile vicinale şi a ajuns la Ploieşti pe bicicletă. La asta nu se gândise nimeni. În primul moment, uluiţi, am uitat de fata profesorului. Ne-a căutat ea după două ceasuri, întrebându-ne unde e taică-său. Crezuse că noi l-am arestat.

Când am întrebat-o de ce vine la noi, că noi de-abia am sosit de la Bucureşti, a rămas cu gura căscată. Noroc că a picat şi comandantul coloniei, colonelul Decu Dabija, care i-a spus tristul adevăr.

— Sper că nu i-aţi permis să plece fără să vă dea vreo explicaţie, spusese Ionescu-Tismana, cu o uşoară îngrijorare în voce.

— Chiar aşa de ageamii nu suntem nici noi, domnule ministru. Într-adevăr, fata voia să ia primul tren sau ce va găsi la îndemână şi să meargă la Ambasada Germaniei, ca să se plângă. Am liniştit-o... „Domnişoară, răspundeţi la câteva întrebări şi de găsirea tatălui dumitale o să ne ocupăm noi, mai bine decât dumneata". Ciudat lucru, pe ea n-am bănuit-o deloc, la început...

— Ce vrei să spui? Nu Tronaru a incendiat laboratorul?

Se făcu o pauză în care şi Armand şi ministrul ciuliră urechile să audă mai bine răspunsul celuilalt. Inspectorul-şef scuturase scrumul ţigării într-o scrumieră şi răspunsese oarecum încurcat:

— Aici încă există ceva foarte obscur, dar o să vă spun ce bănuiesc eu. Expertul care venise cu mine de la Bucureşti, când s-a dat alarma, s-a lămurit repede cum fusese incendiat laboratorul. Cineva dăduse foc filmelor care înfăţişau diferite faze ale experienţei. Erau foarte multe filme şi ştiţi că astea sunt un material inflamabil. În câteva minute, substanţele explozive şi chiar proiectilul pregătit pentru experienţă au făcut explozie. Până şi fata lui Vrăbiescu era cât pe-aci să fie rănită. Nu apucase să ajungă prea departe de la locul acela. Din ceea ce vă spun se putea deduce că, dacă într-adevăr Tronaru ar fi provocat distrugerea laboratorului, ar fi trebuit să-i prevină pe cei doi în vreun fel sau să încerce să-i îndepărteze de locul exploziei. Tipii ăştia nu omoară oameni decât când nu mai au ce face. Deci, în ultimele momente dinaintea sabotajului, logic vorbind, fata ar fi trebuit să vorbească cu Tronaru, pentru că tatăl ei fusese chemat la comandantul coloniei şi prezentat nemţilor. Ea rămăsese în urmă sub un pretext. Am luat-o direct, rugând-o să povestească ce a făcut înainte de explozie şi de ce n-a plecat cu profesorul Vrăbiescu la colonel. După ezitările pe care le avea, am înţeles că ştia ceva despre Tronaru. Luată din scurt, a recunoscut că îl

cunoscuse pe acesta undeva, în

Bucureşti, că l-a revăzut la Mija în urmă cu o săptămână, când Tronaru i-a cerut să vorbească tatălui său. Despre ce au vorbit n-a vrut să-mi spună nimic. Nici n-am insistat. Am luat-o pe coarda sentimentală. „Domnişoară, i-am spus, cunoştinţa asta a dumitale este un comunist foarte periculos, un sabotor, care dacă va fi prins, va fi condamnat la moarte, fără nicio putinţă de salvare. Dar asta n-ar fi nimic. Nemţii îl cred pe tatăl dumitale vinovat de explozia care a avut loc. De aceea l-au şi răpit. Eu, personal, nu cred că tatăl dumitale a fost atât de nebun încât, după ce a muncit o viaţă întreagă la invenţia lui, să facă gestul unui piroman". Pentru mine însă este limpede că Tronaru a folosit împrejurarea că o cunoscuse, şi de-aici aş deduce eu, domnule ministru, că în fiecare loc unde există un interes pentru aceşti comunişti, ei îşi plantează câte-un om. S-au folosit de ea ca de-un instrument. Este tactica animalelor sălbatice, care pândesc săptămâni, uneori luni, prada, atacând numai atunci când trebuie, o singură dată şi bine. Dar să mă întorc la fată. Ea mă asculta destul de indiferentă. De fapt, era foarte îngrijorată de soarta tatălui ei şi cred că dacă ar fi bănuit că nemţii îl vor răpi pe Vrăbiescu şi-ar fi văzut de treabă.

— Ce vrei să zici?

— Vreau să zic că după ce m-a lăsat să vorbesc preţ de o jumătate de oră, eu crezându-mă deştept foc, mi-a trântit direct: „Domnule inspector, sau cine oi fi dumneata". „De la poliţie sunt, dacă te interesează". „Eu am dat foc laboratorului. Am aprins, pur şi simplu, filmele, ca să nu mai rămână nici măcar fotogramele experienţei". Am rămas *bouche bee*, vă daţi seama. O ochelaristă, pe urmă am aflat că e şi ea laborantă, lucra cu tată-său, deci cunoştea chestiunea, care aruncă prăvălia în aer şi spune, ca şi cum ar fi băut un pahar cu apă rece: „Eu am făcut toate treburile

astea!”

— Sper că e arestată, nu?

Mizdrache zâmbise:

— Aş, de unde, domnule ministru! Ar fi fost o mare eroare.

— Cum aşa?

— Păi, lăsând-o în libertate, ea va face două lucruri: întâi va căuta să-şi elibereze tatăl, ducându-se la Ambasada germană. Şi, în al doilea rând, va căuta să-l găsească pe Tronaru acela, întrucât incendiind laboratorul, vrând-nevrând, ea a optat pentru comunişti. Va merge să le ceară sprijinul, pentru a-şi găsi tatăl. În noi are mai puțină încredere.

— Mizdrache, n-ai greşit deloc. Te felicit! De fapt, dacă mă gândesc bine, comuniştii au un interes mult mai mare decât noi pentru ca Vrăbiescu să nu fie dus în Germania. Îți dai seama?

Inspectorului-şef nu-i era prea limpede gândul ministrului, dar aşteptase o explicație.

— Ce vreți să spuneți?

— Eu, cel puțin, în locul lor aş gândi în felul acesta: dacă l-au răpit pe profesor, înseamnă că, indiferent de nereuşita acestei experiențe, cu filmele sau fără filmele acelea care au ars, inventatorul va putea să reconstituie proiectilul termic. Sigur că asta va mai dura câteva luni, se mai poate întâmpla ca Vrăbiescu, încăpățânat cum e, să se simtă jignit de faptul că a fost răpit şi să nu vrea să colaboreze cu nemții, dar ei au şi mijloace de constrângere. Îl pot sili să fabrice din nou bomba. Înțelegi? Şi atunci... Orice om, în situația lui Tronaru şi a celor care stau în spatele lui, va judeca cum judec eu acum. Bun! Prima experiență am zădărnicit-o, dar, din moment ce inventatorul se mai află în viață şi e în mâinile nemților, primejdia de-a se fabrica un alt proiectil există încă. Şi atunci tu ce-ai face în locul lor?

— Păi, ori l-aş omorî pe Vrăbiescu, ori l-aş răpi.

— Ei vezi? Am gândit la fel. Dar mai există şi a treia ipoteză, ca să epuizăm toate ipotezele: probabil că nemții judecă şi ei ca noi. Îşi vor fi spus că vom căuta să-i împiedicăm să-l scoată pe Vrăbiescu din țară. Pentru asta vor încerca, după logica mea, mai multe stratageme. Ori ne vor „furniza" un cadavru, lăsând lângă el actele de identitate ale lui Vrăbiescu, ori o vor răpi, la rândul lor, pe fata lui Vrăbiescu, să-l şantajeze pe profesor, ca să-i urmeze. În cazul acesta, îl vor scoate îmbrăcat în uniformă de militar german sau cine ştie sub ce altă mască. Deci, eu cred că punerea în libertate a fetei lui Vrăbiescu a fost foarte bine gândită, însă trebuie protejată de către oamenii noştri, pentru că, odată încăpută pe mâinile nemților, vom deveni cu adevărat neputincioşi.

— Urâtă treabă! exclamase Mizdrache.

Ministrul se învârtea în jurul celor doi. Căuta o soluție şi nu o prea găsea.

— Asupra chestiunii aruncării laboratorului în aer am lămurit treaba. Sigur că o să fim traşi la răspundere de Mareşal, pentru că nu am reuşit să asigurăm protecția lui Vrăbiescu şi, mai ales, pentru că el nu are la ora asta proiectilul termic, care ar fi cântărit foarte mult la tratativele pe care le duce cu Hitler din şase în şase luni. Pentru asta o să ne frece destul. Cât priveşte răpirea lui Vrăbiescu, nu putem să o ascundem, deşi încă o dată ne-am dovedit lipsiți de fler. Vreau să-ți spun că în ce priveşte aceste abuzuri nemții nu se află la prima lor faptă. Şi noi nu ne aflăm la prima dare înapoi. Mareşalul se îmbățoşează, strigă la subalterni şi pe urmă se face că nu ştie nimic. Preocupat să nu-şi ştirbească prestigiul istoric, pozează drept intransigent, dar ai să-l vezi, Armand, şi dumneata, domnule Mizdrache, peste un ceas, la şedință. O să se răstească, o să se facă roşu de-o să credeți că-l apucă apoplexia, o să dea dispoziții drastice şi, până la urmă, tot

noi o să scoatem castanele din foc. Mă rog! În ceea ce vă priveşte, suntem lămuriți. Cum o să ieşim noi de-acolo, o să vedem. Dar pentru dumneata, Mizdrache, rămâne un lucru foarte clar. O datorie de onoare pe care ți-o încredințez. Viu sau mort, Vrăbiescu trebuie să rămână în țară. Doi: fata lui nu va cădea în mâna nemților cu niciun preț. Nu te uiți până unde merg? În câteva luni ne-am izbit de două ori de ei. În cazul Arghirescu, cercetările dumitale au dus tot acolo: la serviciile secrete germane. Am făcut raport, au fost trimise proteste la Killinger, şi ce ne-au răspuns? Nimic! Ambasadorul face *la sourde oreille* şi-şi vede de treabă. Acum, a doua oară, crezi că vor fi atât de amabili să ni-l trimită înapoi pe Vrăbiescu, numai pentru că noi dorim asta? Cu acestea zise, dragul meu Mizdrache, eşti liber, odihneşte-te nițel şi ține-mă la curent cu tot ceea ce se întâmplă! Armand, fac un duş, apoi mergi cu mine.

*

La ora şase punct, Mareşalul intrase pe uşa unei mici săli de şedințe aflate în corpul Preşedinției Consiliului de Miniştri, într-o sală nu prea largă, cu ferestrele dând spre Calea Victoriei, în care fuseseră aşezate patru mese la care se instalaseră: ministrul de Război, ministrul de Interne, şeful Serviciilor Secrete, experți, stat-majorişti. În spatele lui Constantin Vasiliu şi al lui Constantin Pantazi se aflau cei doi secretari militari, în uniformă, ținând lângă ei serviete, doldora de acte; în stânga lui Tismana, Eugen Cristescu, cu o față palidă, puhavă, cu ochii lui iscoditori, şireți; se consultase, până la intrarea Mareşalului, cu un individ îmbrăcat în haine bleumarin, care îi ținea deschis, pe masă, un dosar. Armand avea să-l vadă pentru a doua oară pe Mareşal şi, contrar aşteptărilor, să asiste la una din cele mai monotone şedințe la care luase parte vreodată.

La intrarea conducătorului Statului, cei aproape 30 de inşi se ridicaseră în picioare. Mareşalul le făcuse semn să se

aşeze. Nu avea un aer încruntat, părea mai curând indiferent, rece. Fusese urmat de către Mihai Antonescu, îmbrăcat într-un costum proaspăt de primăvară, de culoare bej, cu un aer sigur de sine, cercetând pe rând pe cei aşezaţi la cele patru mese, întrebând, din când în când, pe secretarul său, un tânăr agitat, care luase loc pe un scaun exact în spatele lui, câte ceva.

La începutul şedinţei, ministrul de Război ţinuse o informare despre situaţia frontului, anunţând începerea ofensivei germano-române din peninsula Kerci. Urmaseră cifrele plicticoase despre pierderile adversarului, în tunuri, tancuri şi oameni; ministrul Aviaţiei citise un comunicat al comandamentului german care anunţa că până la data aceea ruşii pierduseră 21.000 de avioane.

De la locul lui, Mareşalul mârâise nemulţumit:

— Asta e propagandă bună pentru cititorii domnului Goebbels. Mie să-mi dai cifre reale.

Pe urmă, ministrul de Interne, Vasiliu, făcuse şi el o scurtă informare asupra situaţiei din ţară. În martie avusese loc procesul celor 19 comunişti de la uzinele I.A.R-Braşov, terminat cu condamnări grele. Din informările agenţilor din străinătate (şi precizarea asta o făcuse Eugen Cristescu) rezulta că Anglia, drept răspuns la acţiunile României, se pregătea să declare război Bucureştiului şi Sofiei. Se semnalau, de asemenea, mişcări subversive la Arsenalul militar din Târgovişte şi la depozitul de muniţii din Buzău.

— Şi voi ce păziţi acolo? întrebase, cu o voce lătrată, Mareşalul.

— Am luat toate măsurile, vă rog să ne credeţi.

— Sunt lămurit cu măsurile voastre, după cele întâmplate la Mija... Poţi să-mi spui ce s-a petrecut acolo?

— Permiteţi să vă raportez...

Generalul Vasiliu citise, destul de încurcat şi cu opintiri, un raport prezentat de către Eugen Cristescu, care, la

rândul lui, fusese informat de către Tismana, rezumând situaţia de la Mija. Totul spus foarte pe scurt, pentru că Mareşalului nu-i plăceau rapoartele detaliate şi, mai ales, imprecise. Ultimul punct al acestei informări fusese acela al anunţării răpirii profesorului Vrăbiescu.

— Cum e posibil? întrebase brusc Mareşalul pe Mihai Antonescu, aflat lângă el.

Faţa îi era numai pete-pete, furia îl făcu să izbească uşor cu pumnul în masă, deşi se stăpânea cât putea.

— Permiteţi să vă spun, domnule Mareşal, am protestat pe lângă baronul Killinger. El abia s-a familiarizat cu chestiunile româneşti. Probabil că operaţia a fost întreprinsă de către serviciile secrete.

— Ei, şi ce-i cu asta? Parcă Killinger nu este în Serviciul Secret? Eu nu permit ca un savant român să fie răpit şi transportat din ţară sub niciun chip. La prima întâlnire cu Führerul am să mă plâng pentru aceste procedee, dar aş vrea ca până atunci, să-l scoatem pe acest profesor, Vrăbiescu, parcă aşa îl cheamă, din mâinile lor. Ori nu putem? Cristescule, ce ştii până acum despre el?

Şeful Serviciului Secret luase o notiţă din dosarul pe care îl avea pe masă şi spuse calm:

— Profesorul Vrăbiescu a fost dus cu o maşină de către maiorul von Braun şi de către maiorul Müller la Ambasada germană. Prin serviciul nostru de supraveghere, ştim că până acum nu s-a produs niciun fapt nou, în ce-l priveşte pe profesor, dar este posibil ca el să fie transportat într-un alt loc din Bucureşti sau din provincie, încercându-se o trecere frauduloasă peste graniţă.

— Mulţumesc, asta îmi închipuiam şi eu, Cristescule. Mie să-mi raportaţi în 24 de ore locul unde se găseşte Vrăbiescu şi măsurile pe care înţelegeţi să le luaţi ca să-l recuperăm din mâinile lor. S-a înţeles?

Armand, care se aşteptase la o izbucnire polemică din

partea Mareşalului, fusese foarte surprins de felul metodic în care chestiunea fusese tratată de către cei de faţă.

*

(Explicaţia acestei atitudini avea să o aibă Armand în a treia zi a procesului Mareşalului, când avusese loc interogarea mai întâi a lui Ion Antonescu şi, pe urmă, a lui Mihai Antonescu. Iată câteva fragmente din stenograma procesului:

Acuzator public Săracu': Hotărârile de politică internă şi externă erau luate în Consiliul de Miniştri, sau le luaţi personal?

Preşedintele: Vă întreabă domnul acuzator public dacă hotărârile de politică internă şi externă importante le luaţi singur sau în Consiliul de Miniştri?

Ion Antonescu: Totdeauna discutam cu miniştrii de resort. Sigur că au fost câteva cazuri când am discutat de faţă şi cu câţiva subalterni ai miniştrilor, dar aceştia veniseră în calitate de experţi...

Acuzator public Săracu': Recunoaşte acuzatul Antonescu că prin politica dusă a sprijinit acţiunea de război a Germaniei hitleriste, prin care a abătut dezastrul economic şi social asupra ţării?

Ion Antonescu: Nu recunosc.

Acuzator public Dobrian: *A* admis ca pentru Germania să se cultive terenuri întinse cu orz şi secară? Să fie trimişi în Germania muncitori calificaţi pentru a servi industria de război germană? permis acuzatul transferarea clandestină sau oficială a vreunor oameni de ştiinţă care să se pună în serviciul Germaniei hitleriste?

Ion Antonescu: Nu recunosc.

Acuzator public Dobrian: *A* admis acuzatul ca pentru exploatarea petrolului să se întemeieze societăţi mixte româno-germane?

Ion Antonescu: Da. Eram aliat cu Germania, ea trebuia să

câştige războiul, trebuia să ajut Germania.

Acuzator public Dobrian: În timpul guvernării domniei-sale, a acuzatului Antonescu, convenția *Wohltra* de petrol şi armament a suferit vreo modificare?

Ion Antonescu: Convenția a fost făcută de domnul Victor Slăvescu, aşa cum îmi spunea domnul general Dobre.

Acuzator public Dobrian: Ea, această convenție, a suferit modificări ulterioare?

Ion Antonescu: Foarte multe.

Acuzator public Dobrian: Şi-au respectat germanii obligațiunile?

Ion Antonescu: Totdeauna a fost o luptă între noi şi germani. Această luptă o ducea în spinare, de fapt, Mihai Antonescu. Căci germanii căutau să ne păcălească, noi să le dăm şi ei să nu dea nimic.

Acuzator public Dobrian: Este adevărat că acuzatul Antonescu a acceptat majorarea parității de la 60 de lei marca, la 120 de lei, după venirea nemților în țară?

Ion Antonescu: Nu mă ocupam eu, personal, de aceste lucruri. Aveam un ministru al Economiei Naționale.

Acuzator public D. Săracu': Este adevărat că s-au făcut schimburi forțate de tehnicieni şi de specialişti în materie de armament, pe care le-ați acceptat?

Ion Antonescu: Nu am acceptat niciun schimb forțat de specialişti. Tot domnul Mihai Antonescu se ocupa de treburile acestea.)

*

Armand, care îl văzuse pe Mareşal cum reacționase în împrejurarea răpirii profesorului Vrăbiescu, recunoştea că, în depoziția lui, exista un dram de adevăr. Cazul Vrăbiescu nu fusese invocat în actul de acuzare sau în cursul dezbaterilor, dar el ştia, mai bine decât oricine, ce se întâmplase în realitate cu nefericitul profesor. Sigur, de lucrurile acestea destul de grave conducătorul Statului nu

se ocupa, ci le trecea subalternilor, cazurile cele mai delicate preluându-le Mihai Antonescu. Dar ceea ce nu răzbătea din depozițiile celor doi, la proces, era complicitatea tacită dintre ei, pentru că, prin protestele ferme ale Mareşalului, făcute cu martori în Consiliul de Miniştri, cum fusese şedința la care luase şi el parte, Antonescu îşi asigura, cel puțin prin memoria stenogramelor, atitudinea sa fermă față de germani: el deci nu era de acord cu ştirbirea prestigiului României când era vorba de dispariția unui savant, aflat sub jurisdicție română, dar din răspunsurile date acuzatorilor publici nu rezulta că cel însărcinat cu ducerea la capăt a acelui caz delicat, intitulat *cazul Vrăbiescu*, îl rezolvase favorabil în vreun fel. Cel mai uşor lucru era că se găsise un țap ispăşitor, şi anume Mihai Antonescu, asigurându-se în felul acesta prestigiul Mareşalului care, față de el însuşi şi de istoria la care ținea atât de mult, luase toate măsurile cuvenite.

Lucrurile aveau însă un aspect şi mai dramatic şi el o ştia de la Ionescu-Tismana. Într-adevăr, după şedința de la Consiliul de Miniştri, Mihai Antonescu îi făcuse o vizită lui Killinger, protestând pe lângă acesta împotriva răpirii savantului român. Baronul îl primise la Snagov, unde şedea când timpul era bun, într-o vilă aşezată pe malul lacului. De față fusese şi secretarul de Stat pe care ministrul Propagandei îl luase cu el. Baronul Killinger n-avea nimic din stofa unui diplomat. Era un om dur, obişnuit să comande, să ceară şi să nu răspundă de faptele pe care le atribuia subalternilor săi. „Ce crezi că mi-a răspuns, dragul meu Armand? Şi nu atât mie, cât lui Mihai Antonescu, pentru că eu eram o piesă neînsemnată. «Domnilor, dumneavoastră aveți o idee foarte ciudată despre relațiile dintre țara noastră şi România. Cu aliații ne purtăm bine. După cum ştiți, ultima dată am concedat ca marca germană să valoreze 80 de lei, nu 120, cum au cerut experții noştri.

Asta era o chestie economică, puteam s-o rezolv. Dar cazul Vrăbiescu intră în altă sferă de preocupări, mult mai complicată. Oamenii care *l-au răpit*, cum spuneți dumneavoastră, pe inventatorul acela, sunt oamenii lui Himmler. Or, cu Himmler nu discută decât Führerul, eu nu pot să mă amestec. Găsiți dumneavoastră pe profesor şi n-am nimic împotrivă ca el să revină la domiciliu. Şi, pe urmă, aş mai vrea să vă spun ceva: natura relațiilor noastre, dat fiind raportul de forțe, cred că îngăduie ca, atunci când Marele Reich socoteşte că are nevoie de un om ce-i poate fi util, să poată fi împrumutat fără ca să facem din chestiunea aceasta un *casus belli*. Nu-i aşa, domnule Mihai Antonescu?» Şi, bineînțeles că Mihai Antonescu a zâmbit, ca şi în alte cazuri şi a dat din umeri. Îl voiau nemții pe Vrăbiescu, n-aveau ce le face! Puteau să-l ia. Dar vezi, Armand, că dacă Mareşalul îşi va aminti vreodată de acest nenorocit de profesor şi va întreba cum s-a rezolvat cazul lui, totuşi noi vom fi traşi la răspundere. Totul este ca într-o bună piesă de teatru. *Betonată*, cum spun dramaturgii. Toată lumea şi-a jucat rolul impecabil, Mareşalul s-a indignat pentru dispariția lui Vrăbiescu, Mihai Antonescu a protestat pe cale diplomatică, ba chiar a avut o întrevedere cu baronul Manfred von Killinger, Eugen Cristescu a întocmit rapoarte foarte detaliate, noi ne-am silit să dăm de urma profesorului Vrăbiescu, şi până acum ia-l de unde nu-i! Totul este perfect, rotund, logic, fără fisură".

*

În loja presei, cam înghesuiți, pentru că spațiul era foarte redus, luaseră loc, încă din prima zi a procesului lui Antonescu, în afară de corespondenții străini, câțiva scriitori şi corespondenți ai ziarelor principale. Între ei nu lipseau Pavel Candrea, Dionisie Mocanu, Lupu Rădulescu, Savu Drăgănoiu, Caius Tudoran şi Mitu Palade. Cu o întârziere de trei sferturi de oră, sosise la proces, în Ştirbey Vodă, şi Călin

Merdea, privindu-şi contrariat ceasul pe care-l purta în buzunarul pantalonilor, legat cu un lanţ de aur.

La apariţia în loja presei a lui Călin Merdea, Pavel Candrea avusese o senzaţie de vomă. Îl ştia şi pe el încă din timpul războiului, bătând cafenelele şi intrând prin toate redacţiile, nu se putea să nu-l fi întâlnit, şi reporterul turnător al poliţiei se izbise de câteva ori de protestele orale ale temutului pamfletar. „Da' pe ăsta cine dracu' l-a mai invitat la proces? gândise Pavel Candrea. Şi dacă l-a invitat, de ce vine aşa târziu, ca la cârciumă?" Ştia de la prieteni că falsele lui afirmaţii în favoarea muncitorilor şi a celor de stânga (de fapt masca lui de poliţai provocator) fuseseră folosite ca atare. Dar acum eram abia în 6 mai 1946 şi lui Pavel Candrea tipul acesta care folosea ochelarii numai când citea, dintr-o cochetărie prost înţeleasă, îi amintea o împrejurare destul de delicată în legătură cu ei doi.

Lucrurile se petrecuseră cam pe timpul răpirii lui Vrăbiescu, în mai 1942, când Ionescu-Tismana îl chemase, prin Armand, la el acasă, într-o seară. Pavel Candrea venise ca de obicei cu aerul său zăpăcit, făcând gălăgie şi anunţându-se în stilul său bombastico-retoric:

— Dar ce dracu' s-a mai întâmplat, domnule? Nu e deloc plăcut să te cheme unul din Ministerul de Interne, cât îţi este el de prieten şi de bine situat şi chiar dacă o face la el acasă. Tu ce crezi, Armand, despre treaba asta?

Acesta nu ştia nimic despre motivul convocării lui Candrea la ministru acasă. Pamfletarul intrase în cabinetul lui Tismana, îl salutase vag şi se trântise în fotoliul de piele, afectând o lehamite care îi era caracteristică.

— Ia zi-i, Puiule... de ce m-ai chemat?

Armand se retrăsese în mica încăpere de alături, prefăcându-se că are treabă, dar uitând întredeschisă uşa care da spre biroul ministrului.

— Mai ţine-ţi gura, Pavele! Să ştii că te apăr cât pot şi unde

pot. Nu fac un secret din faptul că suntem amici, dar nu-ți ții gura, şi dacă vorbeşti cum vorbeşti cu mine, asta e o chestiune, dar tu nu te mulțumeşti cu atât, trăncăneşti şi la cafenea. Asta încă ar mai merge. Deocamdată măsuri de represiune nu se iau împotriva celor care fac opoziție deschisă, te previn însă că nu va trece mult şi o să ai neplăceri.

— Adică ce fel de neplăceri?

— Păi, de pildă, să fii internat în lagăr.

— A, asta m-ar onora! Te rog să mă crezi. Fă-mi plăcerea şi vâră-mă-n lagăr cât poți de repede.

— Nu glumi, pentru că, în alte locuri, oameni ca tine au terminat-o prost. Nu e vorba numai de autoritățile noastre, e vorba şi de nemți. Acum vreo săptămână ai fost *la Capşa* sau nu ştiu unde naiba ai fost, era şi Armand cu tine, se aflau acolo şi nişte scriitori şi te-ai apucat să vorbeşti despre Corneliu Zelea Codreanu. Eu îți cunosc ideile în legătură cu Căpitanul, pe care l-ai detestat toată viața, dar una e ce spui tu şi alta e ce raportează nişte duşmani ascunşi pe care-i ai. Pe de o parte, cei care lucrează cu poliția noastră te fac simpatizant legionar, ceea ce tu nu eşti şi nu Vei fi în viața ta niciodată şi, pe de alta, cei care lucrează pentru nemți, pentru că sunt şi de ăştia foarte mulți, îi înfundă cu rapoarte false în care eşti prezentat ca un duşman al Reichului, bătându-ți joc de Hitler şi de generalii lui, şi mai ales de această invenție a nemților, Corneliu Zelea Codreanu, de unde nimeni nu mai înțelege nimic. Rapoartele se bat cap în cap, tu eşti considerat un tip extrem de periculos şi eu trebuie să te apăr mereu.

— Şi de ce-ți este atât de greu să mă aperi? La urma urmei, nici nu vreau să mă aperi. Într-un fel, suntem adversari ireductibili. Tu-l serveşti pe Antonescu care este omul nemților şi eu abia aştept să vă căraţi, să vă duceți dracului, să se aleagă praful de voi. Lucrurile sunt foarte

clare.

— Sunt foarte clare în capul tău, dar nu sunt atât de clare cât ar trebui să fie în ceea ce priveşte soarta ta viitoare. Mareşalului şi autorităților nu le convii dintr-un dublu motiv: apărând în rapoartele secrete ca adept al legionarilor, Antonescu, care i-a alungat de la putere şi i-a împuşcat, n-are niciun motiv să te iubească. Înjurându-i pe nemți, îi faci greutăți, pentru că mereu serviciile secrete aflate în România îi prezintă rapoartele celor care te denunță că nu poți să-l suporți pe Hitler. Cât priveşte faptul că vrei să faci pe eroul, eu te sfătuiesc să-ți bagi mințile în cap, pentru că e păcat ca un tip ca tine să moară în vreun lagăr, cine ştie pe unde, în Germania.

Pavel Candrea părea destul de plictisit de afacerea asta, dar nu îngrijorat. Mai stătuse un ceas cu ministrul şi, la plecare, îl rugase pe Armand să-l însoțească.

— Ascultă, dragă, tu-ți aminteşti când am fost ultima dată împreună la *Capşa*? Ce-am vorbit eu acolo despre Corneliu Zelea Codreanu?

— Dar cine poate să reproducă ce spui dumneata când eşti în formă?

— Nu, serios, arătam eu ca un simpatizant al lui Codreanu? Sau eram beat? Că de obicei nu mă îmbăt. Ştii bine că nu beau decât cafea. (Pe vremea aceea, într-adevăr, Pavel Candrea nu bea decât rareori vin şi cu multă prudență.)

— Nu cred să fi spus ceva în felul acesta, zise Armand Sachelarie, care avea o memorie foarte bună şi ar fi putut să-i reproducă, cuvânt cu cuvânt, tot ceea ce spusese în seara aceea.

— Dar nu mai ții minte cu cine mai eram la masă? întrebase Pavel Candrea. Pentru că, îmi amintesc, n-a fost lume multă, ca de obicei, în care caz ar fi dificil să-l identific pe turnător.

— Să facem o scurtă reconstituire... întâi, ai venit matale cu actrița aia de la Național, Proserpina Matache, căreia îi făceai o curte în draci, dar care, trebuie să afli de la mine, e întreținută de un tip cu bani de la Casație şi dacă află ăla s-au dus rochiile, s-au dus bijuteriile şi chiar postul de societară a primei scene româneşti.

— Bun! mai departe...

— Păi, după aia a picat Lupu Rădulescu, care a stat foarte puțin, pentru că avea şi el o încurcătură cu o pictoriță...

— Şi, şi...

— Şi pe la zece jumătate, a intrat Călin Merdea. Îl ştii pe ăsta. Gazetarul ăla care are, şi el, simpatii de stânga. Mă mir că nu vă-nghițiți, pentru că l-ai privit cam ostil, te-ai uitat *câş* la el, dar pe urmă te-ai luat cu vorba, cum ai obiceiul, şi ai uitat de el.

Pavel Candrea se oprise pe aleea parcului casei Tismana şi privea bătrânii copaci din jur.

— Armand, pe tine te simpatizez, nu ştiu de ce dracu', n-ai nimic din şmecherul bucureştean, oi fi trăit tu la Buenos Aires, oi fi fiu de diplomat, dar miroşi a bălegar, a vacă. Se cunoaşte că ai copilărit cu peoni, care erau şi ei nişte țărani. Pe tine nu te pot bănui că m-ai fi turnat, nici nu e logic, din moment ce ştii că vorbesc deschis cu Tismana şi că nu mă tem să-l combat pe el şi ideile pe care le slujeşte, mai mult sau mai puțin convins, dar ăsta care umblă în cămaşă milaneză roşie, pe ăsta îl bănuiesc. Vreau să-ți spun un lucru pe care l-am afirmat rareori, şi nu oricui. Ai asistat la cearta mea cu Dionisie Mocanu, în seara aceea, la *Café de la Paix*. Cu el mă cert de multe ori şi nu-l pot suferi, ca şi pe Merdea, sau cum dracu' îl cheamă, nu pentru că am o prejudecată de clasă, aşa cum mi-a reproşat, pentru că n-am nicio prejudecată de clasă. Nu sunt vinovat că nu am umblat desculț şi că mi-am făcut Dreptul la Paris. Convingerile politice nu sunt legate deloc de starea mizeră a

veşmântului sau de precaritatea intelectuală. Ar fi o nenorocire ca mâine partidul comunist, în care eu cred, să-şi aleagă membrii săi numai dintre analfabeți. Tu n-ai de unde să ştii, dar primul lucru pe care îl vom face după luarea puterii va fi alfabetizarea. Asta e scris în programul nostru, să ții minte ce-ți spun acum, ceea ce nu mă împiedică să am o mare suspiciune față de indivizi de genul acestui Călin Merdea. În România, prima generație încălțată a dat mari intelectuali, oameni serioşi, medici, ofițeri, ingineri, dar în mediul în care mă învârt există exemplare foarte curioase. Vor să ardă etapele, vor să se pricopsească şi asta nu suport.

*

De fapt, scena de *la Capşa* se petrecuse cu totul altfel decât în informarea trimisă de Călin Merdea inspectorului Mizdrache, cu care colabora de câteva luni. Tatona, era dispus să servească pe oricine şi în orice fel, numai să poată să-şi încropească o situație la Bucureşti. Cel mai mult suferea la gândul unui eşec, care i-ar fi fost insuportabil. Să nu reuşească şi să fie silit să se întoarcă în comuna lui, să fie luat în râs de consăteni, după ce aceştia ştiau că plecase de-acolo ca să cucerească Capitala, i se părea de neconceput. De altfel, Călin Merdea nici nu făcea un secret din asta. Intrase în seara aceea *la Capşa* puțin mai familiarizat ca la prima întâlnire pe care o avusese cu inspectorul Mizdrache şi cu ministrul Tismana. Indivizi de felul lui erau atraşi ca fluturele de lampă mai ales de locurile ce li se păreau întotdeauna inaccesibile şi pe care, odată pătrunşi, nu le mai părăsesc. Pe Merdea îl atrăgeau luminile candelabrelor, canapelele roase pe care stătuseră atâția oameni iluştri de-a lungul timpurilor, zgomotul discret de tacâmuri, politețea chelnerilor, acel zumzet înfundat de voci de femei şi de bărbați, într-un cuvânt atmosfera *Capşei*, tradițională, plină de farmec...

Pe Armand Sachelarie, Călin Merdea îl cunoscuse la o recepție, unde ministrul Tismana i-l prezentase, cam stingherit şi cam cu antipatie: Armand, tipul e cam sordid, dar ne face servicii, sunt obligat să-i vorbesc. Nu te formaliza". Iar pe Pavel Candrea îl întâlnise în redacția unui ziar, unde pamfletarul îşi făcea rondul în fiecare zi, pe la prânz. Zărindu-i la masă, îi acostase familiar, în stilul său bădăran:

— Bună! Ce faceți aici?

— Mâncăm, nu se vede? răspunsese tot printr-o întrebare Candrea, care era indispus în seara aceea.

Morocănos, pamfletarul nu fusese atent la primele schimburi de cuvinte dintre Armand şi Merdea. Acesta îi spusese secretarului ministrului că ar vrea să-l roage ceva.

— Domnule Sachelarie, dumneata eşti mai introdus. Eu sunt băiat sărac de la țară. Am venit la Bucureşti să mă pricopsesc. Întâi am făcut-o pe funcționarul, dar nu-i de mine. Muncă multă, te freacă fitecine... M-am gândit să devin ziarist. Am intrat la un ziar, ăia m-au pus să scriu, le-am făcut ce mi-au cerut. Acuma să ştii că treburile sunt cam încurcate. Ziarul trage cam la stânga. I-am spus eu domnului Tismana.

— Şi ce? Nu-ți place că trage la stânga? sărise de la locul lui Candrea. Foarte bine că trage la stânga. Echipa de irozi de la putere o să se ducă dracului. Întâi s-au curățat legionarii; nici Mareşalul nu are multe zile, ascultați la mine...

Tonul drastic al pamfletarului îl cam înghesuise pe Călin Merdea.

— Domnule Candrea, eu nu fac politică, domnule! Eu vreau să trăiesc mai bine, asta mă interesează. Am făcut concentrare în '41, m-au luat şi pe front. N-am stofă de soldat. Dar voiam să-l rog pe domnul Sachelarie să mă introducă şi pe mine pe la Ambasada Germaniei. Vreau să

iau o nemțoaică de nevastă.

Pavel Candrea îşi pusese ochelarii lui cu multe dioptrii şi-l privea ca pe o insectă rară.

— Şi de ce-ai vrea dumneata să iei tocmai o nemțoaică?

— Păi, întâi şi-ntâi, sunt harnice, domnule Candrea. Curate. Pe urmă, mi-ar plăcea să mă duc, aşa, la mine la Țăndăreii-din-față, să le arăt la ăia de-acolo: „Uite, bă, ce-a ajuns al lui Merdea! A luat nemțoaică şi el!" Nemțoaicele sunt cucoane. Aş mai învăța şi eu o limbă străină. Unde mai pui că altfel eşti văzut în timpurile astea dacă ai o nevastă nemțoaică. Ascultați la mine, domnilor, ați citit ziarele de azi? Nemții i-au bumbăcit pe ruşi la Kerci. Or să ia Moscova, or să-i arunce până în Siberia... Ăştia pun mâna pe toată lumea... Şi ce, strică să stai cu ei la masă?

Atâta îi trebuise lui Pavel Candrea. Când auzea de nemți, lua foc.

— De unde ai mai ieşit, mă neică, şi tu? Din ce cătun? Din ce şanț? Taică-tău n-a făcut război? Nu s-a bătut cu nemții „pă nouăsuteşaptesprece", cum spuneți voi la țară? Şi tu de ce îi pupi în fund aşa?

Călin Merdea nu se supăra atât de uşor. Ştia să primească. Părea doar uimit că pamfletarul nu înțelegea un lucru elementar:

— Dar nu v-am spus că pe mine mă doare-n cot de politică? Dacă băteau englezii, aş fi luat o englezoaică, dacă bat nemții, iau o nemțoaică. Eu țin cu ăl mai tare...

— Şi deci dumneata ai vrea ca domnul Sachelarie să-ți găsească o nemțoaică, care să te facă om. Păi să-ți găsim o „*spalt-kamarade*". Ştii ce-i aia o „*spalt-kamarade*"?

Armand surâsese subțire şi tăcuse.

— Dacă nu ştii foarte bine. Armand, fii drăguț şi găseşte-i lui Merdea o „*spalt-kamarade*" cât mai repede, că arde pipota în el. Şi, pe urmă, îl interpelase brutal, violent, pe Merdea: Domnule, te compătimesc! Dacă un fiu de țăran a

ajuns să umble după nemţoaice numai ca să-i fie bine, înseamnă că, după tine, poporul ăsta al nostru degenerează. Eu i-am văzut pe nemţi, domnule, am fost în Germania. Dumneata nu-i cunoşti. Dacă ar cuceri lumea, aşa cum speri dumneata, noi, probabil, după hărţile pe care le-au publicat, am fi strămutaţi în India, pentru că unii de-ai lor ne socotesc ţigani. Atunci să te văd eu, domnule Merdea, cu nemţoaica dumitale, stând şi uitându-te cum curg rahaţii pe Gange şi-ţi strămută nasul de miros. Dacă nu eşti debil mintal, eşti ceva şi mai rău.

Călin Merdea behăise în felul lui insuportabil: „He-he-he-he".

— Ai umor, domnule Candrea! Rahaţi pe Gange! Care-ţi strămută nasul de miros? Păi dumneata crezi că la Ţăndăreii-din-faţă avem closet cu apă? Tata şi mama şi-acum se dau după casă şi spun că îngraşă porumbul... He-he-he-he! La drept vorbind, eu vreau să bată nemţii, ca să se facă ordine în lumea asta. Că m-am săturat.

— Ordine, ordine... *Neue Ordnung*! Asta a băgat o generaţie întreagă în pământ. Dumneata i-ai apucat pe legionari? Că te văd băiat mare...

— I-am apucat. Dar nu mi-au plăcut.

— Nu mai înţeleg nimica, zisese Candrea. Stânga nu-ţi place, visezi noua ordine, dar legionarii te-au decepţionat. Dumneata trebuie să ai muci în cap.

— He-he-he! râsese iar berbeceşte Călin Merdea. Să ştii că nu mă supăr, domnule Candrea.

— Dar, de fapt, ce vrei, domnule?

— Vreau să-mi fie bine, pur şi simplu. Binele tuturor începe de la binele meu. Asta am citit într-o carte. Mi se pare că a spus-o Goethe.

— E-he! Ai ajuns şi la Goethe! Unde o să te opreşti dumneata, domnule Merdea? Nu mi-ai spus însă de ce nu ţi-au plăcut legionarii...

— Domnule Candrea, ăştia aveau şi părți bune, domnule. Uite, mie îmi plăceau, aşa, cum umblau în marşuri, cu cămăşile alea ale lor. Prea suntem balcanici, domnule! Căpitanul ăla ştia ce face.

— Tot nu înțeleg. Îți plăceau sau nu-ți plăceau legionarii?

— Păi, n-am spus că aveau şi părți bune? Dar ce nu-mi plăcea la ei e că prea o luaseră cu biserica. Şi pe mine m-a bătut un popă la şcoala primară de mi-a spart timpanul, de am rămas cam surd, şi de-atunci să n-aud de biserică, de popi, de Evanghelie... Că ne şi chema duminica la slujbă cu o condicuță, să semneze popa acolo că am fost la slujbă. Nu-mi place să fiu constrâns.

— Păi ordinea ce e, domnule Merdea, decât o constrângere? Dumneata nu vezi că nici nu ştii ce vrei!? Reduci o doctrină politică la ceea ce îți place sau nu-ți place dumitale... Dacă vrei să ştii, eu l-am cunoscut pe Zelea Codreanu. Am fost colegi la Mănăstirea Dealul.

— Ce spui, domnule?

Pavel Candrea, simțind că avea cui să-i deşerte sacul în seara aceea, făcuse un semn şefului de sală şi mai comandase un şvarț.

— Dumneata ce iei, Armand?

— Un *Martini* cu lămâie şi gheață.

— Dumneata? îl întrebase şi pe Călin Merdea.

— Eu am să mănânc ceva, că mi-e foame. Am umblat prin oraş şi n-am băgat nimic în gură.

— Dar să ştii că la urmă te pun să-ți plăteşti porția, că te-am văzut, cam tragi chiulul la notă.

— He-he-he! behăise Călin Merdea.

Se făcuse comanda şi, odată *instalat în* bateriicum îi plăcea să spună pamfletarului, acesta se dezlănțuise:

— Codreanu ăsta părea cam țărănos. Era din Bucovina. Frust, neîndemânatic. Moale ca temperament şi coleric la mânie, asta explicând şi de ce l-a ucis pe prefectul Manciu.

În aparență era un călugăr prostănac, înalt, spătos, mânuind cu dificultate cuvintele radicale şi ideile... Ca dumneata... Fizionomia lui era impregnată de-un soi de visare provenită din ochii vitroşi şi din cearcănele pocăinței unui asasin. Un smoc rebel i se lăsa pe fruntea îngustă. Taică-său venea din Maramureş şi suferea de alcoolism, iar maică-sa, iacă, ceea ce visezi şi dumneata, era o blândă, harnică şi cuminte nemțoaică, moldovenizată pe la Huşi şi Fălciu, unde tatăl Căpitanului preda limba germană în învățământul secundar.

Pavel Candrea îi invitase pe cei de la masă să se servească. Călin Merdea începuse să înfulece cu lăcomie bucata de piept de curcan pe care o comandase, ascultând cu atenție la cele ce spunea teribilul pamfletar. Sorbind rar din şvarțul său, salutând din când în când pe cei care părăseau localul sau pe noii intrați, Candrea se încingea tot mai mult. Pe față i se aşternea o bucurie copilărească (nici acum, după atâția ani, nu ştia dacă adevărații pamfletari îşi urăsc subiectele pe care, cu atâta violență, le încondeiază).

— Codreanu nu avea niciun fel de vocație intelectuală. El pendulase între Mănăstirea Dealul, Huşi şi Iaşi, şi nu ar fi ajuns în liceul militar dacă nu l-ar fi tentat titulatura asta de *cuib de şoimi*, cum i se spunea gimnaziului militar undeşi făcuse şi Vodă Mihăiță un stagiu. Zelea trecea la clasificație printre elementele cele mai mediocre şi era sortit declasării. Era un codaş devorat de ambiție şi hărnicie. Mai interesant ar fi să vă spun ce era cu liceul ăsta, întemeiat de Nicolae Filipescu şi organizat după modelul colegiilor englezeşti, *Eton*, de pildă, cu o reputație din cele mai riguroase. Tradiția severă îşi avea sorgintea în prezent în cripta învăluită în mătase roşie a craniului lui Mihai Viteazul, care exercita asupra celor dinăuntrul colegiului şi a celor dinafară o teribilă iradiație spirituală. Între eminenții elevi care treceau un examen de admitere foarte greu, un

tocilar obscur şi ambiţios, cum era acest Codreanu, trebuia să-şi descopere o vocaţie care să-l remarce. Şi el şi-o găsise. S-a aruncat cu patimă în sport, care convenea caracterologiei sale atletice şi cerebralităţii sale primare...

— He-he-he-he! behăise iar Călin Merdea, rumegând cu poftă ultima rămăşiţă din pieptul de curcan din farfurie.

— Codreanu era slab la matematici, slab la partea literară, lamentabil la limbi străine. Avea un singur talent: acela de organizator. Noi, în mod paradoxal, îl numisem *Mucea*, deşi era tare la scheme, la temele eroice cercetăşeşti şi la vocabularul frust, militar.

— Vezi, domnule Candrea, că avea şi părţile lui bune Căpitanul? exclamase Merdea, turnându-şi un pahar de vin negru pe care-l privise în lumina candelabrelor.

— Eu altceva voiam să-ţi spun. *Frăţiile de cruce* îşi aveau o origine în cercetăşia cultivată la Mănăstirea Dealul şi importată din Englitera. Ca terminologie, cuvântul *cuib* venea de la acel termen de *cuib de şoim*, expresie încastrată pe frontispiciul portalului şcolii. Cultul arhanghelilor Mihail şi Gavril era legat de numele domnitorului Mihai Viteazul. Au mai existat şi alte coincidenţe: la 8 noiembrie se făcea parastas pentru Mihai Viteazul, lucru care a trecut şi în ritualul religios introdus de *Garda de fier*. Şi acum ajung la ceea ce nu-ţi place dumitale, domnule Merdea, adică la părţile lor rele. În fiecare dimineaţă se făcea o scurtă rugăciune în biserica voievodală, cu lecturi din psalmi, oficiată de preotul capelei, rugăciune urmată de alte vreo şapte-opt, în tot cursul zilei, până la stingere. Apetitul pentru sportivitate şi marşuri intra în programa şcolii şi el le-a împrumutat *Legiunii*. Tot de-acolo, trinitatea valorilor: *Onoare*, *Răspundere*, *Pocăinţă*.

— He-he-he! behăise iar Călin Merdea. Pocăinţă...

Făcându-se a nu observa întreruperea, Pavel Candrea continuase:

— Ceea ce nu împrumutase Codreanu, pentru că celula lui defectuoasă nu putea asimila, a fost respectul pentru intelectualitate, care se cultiva la Mănăstirea Dealul. Dascălii şi ofiţerii pedagogi de la acest gimnaziu militar se ţineau de ritualurile europene occidentale şi de politeţea englezească. Pilda mistuitoare era *Eton*. Ofiţerii intermediari erau stat-majorişti, trecuţi în mod special prin stilizarea şcolilor engleze. Din Danemarca şi din ţările scandinave, aduseseră practicarea gimnasticii suedeze, a tenisului, rugbiului, voleiului, fotbalului, a scrimei şi natației...

Călin Merdea intervenise iar în felul lui familiar şi grosolan:

— Nu ca la noi, la *Şcoala de comerţ* de la Giurgiu, unde jucam oina şi trânta. Eu, de pildă, nu ştiu să joc fotbal, spusese uimit, ca şi cum atunci şi-ar fi descoperit această lipsă.

— Mare brânză că nu ştii să joci fotbal, domnule Merdea! Cum spuneam, în şcoală nu se înjura, nu existau violenţe brahiale sau mitocănii. Domnea un olimpianism de factură anglo-saxonă sau de fiord norvegian, ceva glacial şi puritan, fără ironie şi zeflemeaua localnică, balcan-levantină, cu loialităţi desuete, graţiozităţi morale şi cavalerisme sportive...

— Ce spuneam eu, domnule Candrea, despre balcanism şi levantinism?

La care teribilul pamfletar îi tăiase avântul, laconic:

— *Les grands esprits se recontrent*...

Armand nu se mai putuse stăpâni şi izbucnise în râs. Călin Merdea îl privise ca pe un nebun.

— Şi dumneata ce-ţi arăţi fasolele aşa? Ce-i de râs în chestia asta?

Imperturbabil, Candrea continuase portretul:

— La Mănăstirea Dealul europenismul era *la qualite maîtresse*... Şcolarul de-aici îl imita pe micul gentilom de la *Eton*. Nu purta joben sau jabou, ci beretă. Nu-i lipseau

mănuşile, ghetele îi sclipeau, făcea duş zilnic, se tundea săptămânal, îşi călca singur hainele. Tot aşa era şi la dumneata, la *Comerţ*, domnule Merdea?

— Dumneata, domnule Candrea, mă iei peste picior, văd eu.

— Nu te iau deloc peste picior. Duş nu făceaţi dumneavoastră acolo, dar la gârlă, ca fiecare, tot vă duceaţi...

Căzut în plasa finei ironii a pamfletarului, Călin Merdea acceptă:

— Da, la gârlă mergeam cu toţii, cu dirigintele, cu profesorul de gimnastică. Ştiu să înot foarte bine. Când voi face eu o *voinicească*, vă las cu gura căscată! Ori nu ştiţi ce-i aia *voinicească*?

— Cum să nu... *crawl*, nu?

— Cum aţi zis? *Crawl*? În sfârşit, sigur, *crawl*. Ştiu să fac şi pluta, mă dau şi la fund, stau ca peştele sub apă trei minute, de zici că m-am înecat...

Armand simţea că plesneşte. Se ridicase brusc, sub pretextul că avea de dat un telefon şi revenise după câteva minute. Candrea continua să vorbească despre Codreanu:

— Interesant e că în acest liceu militar, în care s-ar fi putut presupune că sunt încetăţenite prejudecăţile cele mai stranii, se cultivau camaraderia, fraternitatea, larga toleranţă şi nu spun o minciună când afirm că aici au fost toleraţi şi evreii, câţiva profesori şi pedagogi importanţi făcând parte din lojile masonice de rit scoţian. Şi mai ciudat lucru era că, promovându-se sportivitatea şi disciplina, nu era totuşi încurajată brutalitatea animalică. Şefii clasei se recrutau dintre şcolarii dotaţi la partea literară sau la matematici. Se respecta talentul, deci. În această lume în care *fair-play*-ul era la loc de cinste, gorila asta de Codreanu era un *paria* ambiţios şi catilinar. El avea un caracter plebeian, antiintelectualist. A împrumutat pentru doctrina

sa partea mistică a rugăciunilor, a spovedaniilor obligatorii, a căinței, a autoflagelării, a penitenței. În clase funcționau tribunale formate din cei mai buni şcolari, care aplicau pedepse. Cea mai gravă dintre ele era excluderea din comunitate şi refuzul oricărei conversații. Cel decretat *paria* pentru o săptămână se zvârcolea în chinurile disprețului colectiv, în solitudine şi tăcere. Pedeapsa maximă se aplică *periuțelor*, *felonilor* şi *carieriştilor*. Carierismul lui Codreanu s-a grefat pe un pietism încărcat de ranchiună. El avea un dinte împotriva valorilor unei lumi superioare şi prestigioase, în care nu se putea încadra. De aici doctrina lui, sumbră şi canibalică, care a început cu un asasinat la Iaşi şi a terminat cu un mormânt peste care s-a turnat o placă de beton. Dacă ar fi apucat să trăiască, Codreanu ar fi fost Quislingul României, cel care i-ar fi ajutat pe nemții dumitale să se instaleze la putere... Ai înțeles ceva, domnule Merdea, din ce ți-am spus?

Cu intuiția lui, Armand simțise atunci că, de fapt, sinistrul portret făcut Căpitanului de către Pavel Candrea îl uluise pe Călin Merdea. În mai 1946, în timpul procesului lui Antonescu, în pauzele dintre şedințele de audiere a martorilor şi pledoariilor, stătuse de câteva ori de vorbă cu el. Curios era la acest om că, pentru el, procesul lui Antonescu şi al acoliților săi nu era decât un spectacol sinistru, ce-i drept. El înțelegea foarte greu semnificația politică a celor auzite acolo în acele zile. Bățoşenia Mareşalului făcea asupra lui Merdea o impresie covârşitoare. Sigur că, în comparație cu ceilalți acuzați, încolțiți de către acuzatorii publici, citându-li-se date precise, care se apărau înverşunați, dar penibil, această dârzenie a fostului conducător părea un lucru deosebit. Mareşalul era singurul dintre acuzați care îşi asuma răspunderea unor fapte reprobabile, dar ceea ce nu înțelegea Merdea era faptul că recunoaşterea unor crime nu

făcea din acesta ceva mai puțin odios. Și îngăduința tacită față de măsurile luate de Mareşal, în numele legilor războiului, al dreptului pe care îl are un şef de stat să iscălească decizii grave, cum ar fi fost aceea a uciderii a sute de mii de oameni într-un război sau a exterminării în masă a altora în lagăre, poate că i se păruse normală lui Merdea.

*

Cu o inconştiență senilă, Merdea îi amintise lui Armand, tot într-una din pauzele procesului, că, de fapt, Mareşalul avea şi unele merite politice pe care le putea invoca, cu acest prilej, şi asta apropo de schimbul de cuvinte dintre acuzatorul public şi fostul Mareşal, la care asistaseră şi el şi Armand şi care-i readusese în minte lui Merdea, fără ca la această dată (1946) ziaristul să mai pomenească de cele petrecute cu patru ani în urmă. „Ții minte, domnule Sachelarie, că, printr-un adevărat noroc, am fost implicat în descoperirea profesorului Vrăbiescu, despre care s-a pomenit în acest proces?"

Era adevărat. Şi atunci întâmplarea jucase un rol deosebit. Ancheta întreprinsă de Serviciul Secret condus de Eugen Cristescu şi mai ales de către inspectorul-şef Mizdrache stagnase câtva timp. Lucrurile băteau pe loc, şi asta pentru că mâna nemților nu putea fi forțată. Se exercita o supraveghere discretă asupra Ambasadei din Calea Victoriei şi a câtorva centre nemțeşti din Capitală şi din provincie. De ceea ce erau siguri oamenii lui Mizdrache, până la un moment dat, era faptul că profesorul Vrăbiescu nu fusese scos din țară. Aeroporturile fuseseră supravegheate cu atenție, chiar cele militare, de către o întreagă armată de agenți civili sau din Contrainformații. Se adoptase tactica aşteptării. Oamenii Gestapoului aşteptau un moment de neatenție al oamenilor poliției, fiind conştienți că aceştia stau la pândă şi că nu pot face nicio mişcare în sensul dorit. Şi iată că, pe neaşteptate, într-o după-masă pe la cinci, în

biroul lui Mizdrache îşi făcuse apariţia Călin Merdea.

— Bună ziua, zisese el, aşezându-şi pălăria de panama abia cumpărată pe un scaun alăturat.

— Ce s-a mai întâmplat, domnule Merdea? Dumneata ori ai un fler nemaipomenit, ori o baftă chioară. Probabil că mai ai vreo ştire interesantă pentru mine...

— E-he-he-he! behăise el după prostul său obicei. Ar trebui să vă cer un premiu mai consistent pentru cele ce am să vă spun acum.

— E chiar atât de important?

Inspectorul-şef îl măsurase cu o privire de expert „Ăsta nu-i tâmpit, dacă mă gândesc bine, şi cade ca prostul exact în locurile cele mai interesante. Lumea nu-l ia în seamă, clămpăneşte, el trage cu urechea şi uite că cine ştie ce lucruri a aflat".

— Domnule Merdea, bei un coniac, ceva, ca să-ţi faci curaj?

— Coniac nu, dar o cafea parcă aş bea. E ora când, de obicei, trag un somn. Dar am venit întins la dumneata, că nu mai puteam să mai rabd.

Picior peste picior, cu ochii bulbucaţi de broască, din cauză că nu purta ochelari, deşi avea nevoie, încă nesigur de unde să înceapă povestirea, dându-şi şi puţină importanţă, ca orice om care aduce o veste interesantă, Călin Merdea îşi ştersese fruntea cu o batistă (toate aceste detalii, reproduse aproape exact, inspectorul-şef i le dăduse lui Ionescu-Tismana, în prezenţa lui Armand, care îi recunoştea lui Mizdrache talente remarcabile de portretist):

„Domnule Mizdrache, am aflat unde e ţinut ascuns profesorul Vrăbiescu".

„Când am auzit una ca asta, domnule Tismana, să mă scuzaţi, am crezut că fac pe mine. De unde aia mă-sii dăduse ăsta peste urma lui Vrăbiescu, când noi, concentrând toate forţele, cu ochii în patru, n-am reuşit să

găsim niciun indiciu?”

„Spune, Mizdrache, nu mai mă fierbe!” exclamase ministrul, excitat şi el de atâta mister.

„Pe scurt, şi domnul Armand ştie mai bine, ipochimenul ăsta vrea să se ajungă. Şi ce s-a gândit el: cum să facă mai repede carieră altfel decât luând de nevastă o nemţoaică?”

„E adevărat, recunoscuse Armand. Într-o seară, eram cu Pavel Candrea şi cu Călin Merdea *la Capşa*, când acesta din urmă m-a rugat să-l introduc în cercurile nemţeşti. Chestiunea n-ar fi fost un capăt de ţară, dar aşa cum îl ştiţi şi dumneavoastră, domnule ministru, de la omul ăsta te poţi aştepta la orice, aşa că am fost foarte prudent şi l-am amânat”.

„Numai că el, continuase Mizdrache, văzând că dumneata nu te înghesui să-i deschizi o frumoasă carieră, şi-a căutat singur şi a găsit-o pe una, Ethel Wassermann”.

„Ethel Wassermann, ce nume, Dumnezeule! exclamase Tismana. De el sunt legate numai două chestii: Wassermann era un romancier şi celălalt lucru nu vi-l mai spun, că-l cunoaşteţi cu toţii. În sfârşit, zi-i mai departe, domnule Mizdrache”.

„Această Ethel Wassermann este de profesiune soră medicală la spitalul profesorului Busbaum, deschis provizoriu într-o aripă a Institutului Cantacuzino şi unde sunt trataţi ambuscaţii de război, bolnavii psihici de pe front”.

„Nu văd legătura cu profesorul Vrăbiescu”, spusese ministrul.

„Încă puţin şi ajungem şi la el. Cunoscând-o pe această domnişoară, pe care noi am şi reperat-o şi care locuieşte chiar în spital, în aripa rezervată personalului de serviciu, Călin Merdea, ca omul, i-a făcut vizite destul de dese. Nemţoaica nu-i nici ea Greta Garbo, dar nici Merdea nu arată ca un Făt-Frumos. Probabil că, suntem între bărbaţi,

țărănoiul nostru are vreun atribut, aşa, mai dezvoltat, pentru că domnişoara, cel puțin după spusele lui, îl ține ca-n palmă. El nu e un sărăntoc, mai câştigă un ban pe la ziare, dar e cam pomanagiu. Aşa că, ducându-se la damă, ce credeți că a aflat de la domnişoara, pardon de expresie, Wassermann? În clinica de nevropați a profesorului Busbaum, bine păzit, închis într-o rezervă, se află profesorul Vrăbiescu. Drept care băiatul a venit la mine, mi-a mărturisit tot şi iată-mă, domnule ministru, în situația de-a vă putea spune tot. Ca să raportați Mareşalului ar fi bine, pentru că asta l-ar mai linişti, dar ca să vă aşteptați că el va mai face vreun protest pe lângă Killinger, să nu aveți nicio speranță. Întâi că i-am alarma pe nemți şi asta n-ar fi bine, al doilea, că baronul ar nega că în spitalul lor s-ar afla profesorul Vrăbiescu. După părerea mea nu rămâne decât o soluție: să-l răpim".

„Mizdrache, sigur că profesorul trebuie răpit, dar de ce s-o facem noi? Parcă ți-am mai spus o dată! Hai să ne folosim de fata lui Vrăbiescu, care ne poate duce ca o momeală şi la cea de-a doua țintă, la comunişti. Noi putem să încercăm să-l răpim pe Vrăbiescu, dar riscăm ca, nereuşind, să intrăm în conflict cu autoritățile germane şi Mareşalul n-o să se solidarizeze cu noi. Aşa încât fă într-un fel ca aceşti oameni, care au zădărnicit experiența cu proiectilul termic al lui Vrăbiescu, să fie împinşi să meargă ei să-l elibereze pe acesta".

Inspectorul-şef mai avea o îndoială:

„Domnule ministru, credeți, cu adevărat, că au vreun interes comunistii să-şi rişte pielea, salvându-l pe Vrăbiescu?"

„Bineînțeles, uiți raționamentul meu? Pe ei nu atât Vrăbiescu îi interesează, cât proiectilul termic. Lăsându-l pe profesor în mâna lor, ei ştiu mai bine decât oricine că experiența va fi reluată şi că atunci nu vor mai putea să o

zădărnicească, pentru că va fi mult mai complicat”.

„Aveți dreptate. Aşadar...”

„Aşadar, Mizdrache, încearcă să-i faci pe aceşti oameni să acționeze ca să scoatem castanele din foc cu mâinile lor, iar dacă faptul nu se produce în câteva zile, vom prelua noi afacerea”.

„E foarte bine ceea ce spuneți, domnule ministru, numai că oamenii pe care eu vreau să-i informez de soarta lui Vrăbiescu şi pe care trebuie să-i determin să-l răpească nu pot fi găsiți la colț de stradă”.

Tismana râse franc.

„Ai dreptate, dar drumul cel mai scurt dintre ei şi dumneata se poate parcurge cu ajutorul acelei fete. Mi-ai spus că ai lăsat-o în libertate. Ai vreun indiciu că s-ar fi întâlnit până acum cu Tronaru acela sau cu altcineva?”

„Încă nu. Şi tocmai aşteptarea asta mă scoate din sărite. Sunt convins că individul ăla nu i-a lăsat adresa lui de-acasă, că nu era prost s-o facă. Aşa că numai o întâmplare poate să îi adune laolaltă...”

Inspectorul-şef Mizdrache nu avea de unde să ştie că *întâmplarea* despre care vorbea avea să fie provocată tocmai de prezența lui Armand Sachelarie la această convorbire.

IV
CAMERA CU GRATII

Conflictul dintre Gerda Hoffmann şi maiorul von Braun avea să cuprindă, odată cu trecerea timpului, implicaţii foarte mari. Dar niciunul din cei doi protagonişti încă nu realizau, la acea dată, proporţiile la care se ajunsese, şi nu numai din vina lor. La 27 mai 1942, în Cehoslovacia, şeful Gestapoului, Heydrich, fusese atacat de către un grup de patrioţi şi murise după câteva zile. În afara consecinţelor pe care le-au avut de suportat făptaşii şi răzbunarea organelor de represiune germane, vezi Lidice, mai pot fi evocate mişcările imperceptibile, dar cu grave consecinţe din cadrul Gestapoului. Ne aflam la începutul rivalităţii sângeroase dintre Himmler şi Canaris, iscată de concurenţa dintre serviciile secrete ale armatei şi Gestapoului. În mic, faptul că şi maiorul Braun şi doamna Gerda Hoffmann informau pe superiorii lor despre afacerile care se făceau în România, pentru persoane care au rămas şi astăzi necunoscute, aflate în posturi de mare răspundere în Germania, nu reflecta decât dorinţa de îmbogăţire rapidă, la toate nivelurile, a celor care vedeau în război un mijloc de parvenire rapidă. Nu era un lucru nou, pentru că, odată cu înfiinţarea de către Himmler a acelor grupe de luptă *Einsatzgruppen*, alcătuite din SS-işti şi agenţi ai poliţiei naziste *SD* şi *Gestapo*, de fapt se instituise jaful organizat. Încă în 1938, Schellemberg, la ordinele lui Heydrich, pregătise aceste grupe de luptă înaintea invadării Cehoslovaciei. Ele aveau un dublu scop: acela al epurării populaţiei civile prin teroare şi al organizării transportului în Reich a tuturor bogăţiilor din ţările ocupate. Încă din ’41, în textele oficiale şi rapoartele armatelor germane, apăruseră expresii ca: „*infiltrare*”, „*măsuri de însănătoşire*”, „*epuraţie”,* „*măsuri*

speciale”, „*regim special*” şi arareori cuvintele: „*lichidare*” sau „*execuţie*”.

Aceste *Einsatzgruppen* fuseseră alcătuite pe baza unui acord intervenit între conducerea *R.S.H.A.* şi *O.K.W.*, în acest scop încheindu-se un acord cu militarii, care prevedea *drepturile* grupei lor de luptă în spatele trupelor de pe frontul de răsărit. Instrucţiunile lui Heydrich fuseseră categorice: trebuia nu numai ca armata să tolereze prezenţa *grupelor de luptă* în spatele său, dar şi ca serviciile responsabile ale armatei să fie categoric obligate să asigure tot sprijinul oricărei acţiuni întreprinse de *Einsatzgruppen* şi de către comandourile *Sipo* şi *S.D.* Armata era obligată deci să sprijine *Einsatzkommando*-urile, să le aprovizioneze cu benzină şi alimente, să le pună la dispoziţie reţeaua ei de legătură. Pe front, în teritoriul U.R.S.S., cele mai cunoscute operaţii până la data la care ne aflam, se puteau cita execuţiile de la Riga, unde muriseră 35.000 de persoane, terminate cu raportul din 31 octombrie 1941 al Obergruppenführerului SS, von dem Bach-Zelewski, care putuse să-i raporteze lui Hitler: „În Letonia nu mai există niciun picior de evreu”. Mai era cunoscută operaţia *Cottbus*, condusă de generalul SS von Gotteberg. Asasinatele în ambele cazuri erau însoţite de jafuri sistematice, adunându-se şi trimiţându-se în Germania tot ceea ce putea fi utilizat: încălţăminte, piei, haine, bijuterii, aur, obiecte de valoare. Dar cum România nu era o ţară ocupată, în afara jafurilor oficiale organizate prin societăţile mixte germano-române şi pentru că Mareşalul Antonescu refuzase predarea evreilor către organele de represiune nemţeşti, printr-o înţelegere tacită, funcţionarii superiori ai Ambasadei, generalii şi ofiţerii superiori aveau dreptul de a trimite aşa-numitele pachete sau cadouri către rudele lor din patrie. În valizele diplomatice, în pachetele curierilor, sau pur şi simplu prin poştă, zeci de mii de colete plecau, anual, din ţară, vameşii

români neîndrăznind să le desfacă.

Doamna Gerda Hoffmann, mai bine orientată în ceea ce priveşte realităţile româneşti, alesese o cale mai sigură şi mai subtilă pentru transmiterea de valori dincolo de graniţele României: ea nu achiziţiona bijuterii decât foarte rar şi de la persoane foarte sigure. Asta neînsemnând că în România, la acea dată, nu existau bijuterii care să tenteze pe cei care ar fi vrut să le cumpere, dar posesorii lor nu erau încă sărăciţi şi nu începuseră încă, cel puţin la acea dată, transferul valorilor în băncile elveţiene. Însă cu acelaşi folos şi cu mari câştiguri, pentru că la orice tranzacţii secretara maiorului von Braun primea un comision de zece la sută din valoarea obiectelor achiziţionate, doamna Hoffmann achiziţiona covoare, mobilă stil şi tablouri, lucruri care păreau proprietarilor lor mai puţin importante dar, în realitate, nu erau mai puţin preţioase. O vreme maiorul von Braun nu văzuse în această activitate a secretarei sale un lucru jenant. Credea că doamna Hoffmann, neavând ce face cu banii pe care-i primea, achiziţionează lucruri pe care le trimitea rudelor din Germania, ca să le facă plăcere. Pe urmă îşi dăduse seama că persoanele care primeau pachetele venite din România, cu toată discreţia adreselor şi a numelor necunoscute, aveau în spatele lor oameni amestecaţi în camarila aflată în jurul lui Hitler. Fisurile teribilului aparat de represiune reprezentat de poliţia secretă germană încă nu se iviseră. Atâta vreme cât războiul mergea bine, o concordie uşor de înţeles îi unea pe jefuitori. Dar asta nu însemna că von Braun, vechi ofiţer al Gestapoului, nu simţise, o clipă mai devreme, ceea ce avea să aducă viitorul. Şi deodată se ivise în mintea lui ideea că secretara sa poate fi şantajată pentru serviciile pe care le face unor oameni aflaţi în anturajul Führerului. Îndrăzneala presupunerilor lui nu mergea până la ideea că însuşi mareşalul Göring, mare amator de tablouri bune (el se

înfruptase până atunci din plin din muzeele franceze), ar putea să fie clientul discret, prin interpuşi bineînțeles, al acestei neînsemnate doamna Gerda Hoffmann. Dar, ca orice ofițer de poliție care cunoaşte valoarea informațiilor cât ar fi ele de neînsemnate şi a posibilităților pe care le lasă deținerea de secrete personale despre unii oameni, căutase să facă din negoțul ilicit al doamnei Hoffmann un mijloc de presiune asupra celor care ar fi putut hotărî, la un moment dat, chiar soarta lui în armată. Rapoartele întocmite de maior ajunseseră unde trebuia, dar tot unde trebuia se găseau şi oameni ai discretului client al doamnei Hoffmann, care o informaseră pe aceasta de neloialitatea şefului ei. Şi cum nici von Braun nu era un sfânt, folosind şi el poziția pe care o avea şi relațiile cu cei din guvernul Antonescu pentru a facilita unele achiziții şi transporturi de cereale şi mărfuri şi având grijă ca sumele rezultate din aceste comisioane să fie depuse, sub un cifru şi un nume fals, la aceleaşi bănci unde cei mai mulți dintre grangurii vremurilor tulburi de atunci îşi depuneau câştigurile, Gerdei Hoffmann nu-i fusese prea greu să întocmească, la rândul ei, rapoarte secrete către cei ce aveau interes să ştie despre fiecare câte ceva şi să noteze undeva ce făceau, în timpul liber, ofițerii Gestapoului.

O discuție tăioasă, nu lipsită de amenințări, avusese loc la locuința doamnei Hoffmann din strada Londra cu câtva timp în urmă. Fusese un scurt schimb de replici, cărora femeia nu-i dăduse importanța cuvenită, pentru că, deşi îl cunoştea foarte bine pe von Braun, nu bănuia că acesta va merge prea departe cu amenințările. Logic vorbind, n-aveau, niciunul dintre ei, interesul ca un conflict pe față să fie în atenția superiorilor lor. Dar odată declanşate rapoartele, denunțurile, lucrurile nu mai puteau fi oprite. Asta şi explică de ce, într-una din diminețile lunii mai a anului 1942, maiorul von Braun îl rugase pe şoferul său Kurt să

treacă după ora 20 pe la biroul său, pentru că avea să-i facă o comunicare confidențială. Acesta, disciplinat, fusese la opt fără cinci în anticamera maiorului, aşteptând să fie invitat dincolo de uşa capitonată, lucru care se şi petrecu, exact la ora fixată.

— Bună seara, dragul meu Kurt, pofteşte! făcuse maiorul von Braun, introducându-l în biroul său, aflat într-o aripă a unei clădiri de pe cheiul Dâmboviței, pe strada Cometei sau cam aşa ceva, la etajul doi, unde serviciul secret al armatei germane avea unul din locurile lui de lucru.

Kurt aşteptase ca ofițerul să se aşeze în fotoliul său şi să fie invitat la rândul lui să ia loc.

— Stai! zisese von Braun.

Şoferul se aşezase. Privise o clipă la portretul lui Hitler aflat deasupra biroului lui Braun şi făcuse o mutră îngrijorată. În clădire nu se afla nimeni, în afara santinelelor, asta băgase de seamă încă de la venirea lui aici.

— Bei ceva? întrebase maiorul.

„Trebuie să fie ceva foarte serios dacă îmi dă şi de băut", gândise Kurt.

— Dacă se găseşte, nu refuz.

— Foarte bine! O să bem un şnaps de Schwerin. L-am primit ieri de-acasă. O sticluță de rachiu. Te cinstesc pentru că îmi eşti foarte simpatic.

Maiorul umblase în biroul lui, scosese sticla, două pahărele, le umpluse, îl lăsase să golească de două ori măsura aceea şi, pe urmă, o luase uşurel, cum şoferul nu era obişnuit să-l ştie pe superiorul său.

— Kurt, lucrăm de mulți ani împreună. Ții minte timpurile glorioase din Polonia? Atacul postului de la Gleiwitz, în Silezia...

— Am lucrat ca nişte îngeri...

— Trebuie să recunosc că aşa a fost. Acolo ai primit şi o

decorație, parcă.

— Chiar aşa.

— Mai bei un şnaps?

— Cum nu, cu plăcere!

Von Braun părea că se gândeşte la ceva foarte îndepărtat şi complicat.

— Aş vrea să-ți fac o confidență, Kurt. Operația ştii cum s-a desfăşurat?

— Cum să nu? îmi amintesc foarte bine toate amănuntele.

— Ei, ar mai fi nişte detalii pe care nu le cunoşti prea bine.

— Vreți să-mi povestiți ceva despre cei doisprezece morți?

— Exact, Kurt! Vezi ce băiat deştept eşti? Ai şi ținere de minte; asta este foarte bine pentru un soldat german. De altfel, nu te-am ales întâmplător ca şofer, pentru că în împrejurările prin care am trecut noi doi trebuie să fii întotdeauna sigur de omul de lângă tine.

— Şi dumneavoastră n-ați fost sigur de mine?

— Vai, cum se poate spune aşa ceva, dragul meu Kurt? Noi am trecut prin nişte încercări tragice. Un şofer mai puțin abil decât tine nu mi-ar fi salvat viața în acel atentat. Ai avut o prezență de spirit remarcabilă. Şi un reflex de adevărat as al volanului.

Kurt, sergent-major al armatei germane, 23 de ani, tuns scurt, cu o mutră de măcelar, cu nas turtit la o încăierare, de profesie căruțaş, condamnat de trei ori pentru jaf, râse măgulit de cele ce auzea.

— Ceea ce aş vrea să-ți amintesc însă, spuse maiorul von Braun, e faptul că dacă eu îți datorez ție viața, şi tu îmi datorezi mie viața. Trebuia să fii al treisprezecelea mort la atacul postului de radio polonez de la Gleiwitz.

— Ştiu, domnule maior.

Urmă o secundă de tăcere.

— Vreau să-ți mai spun, adăugă von Braun, că nu te-ai purtat prea frumos în Polonia.

— Asta-i cam adevărat.

— Ai impulsiuni regretabile. Ai omorât oameni şi când a trebuit şi când n-a trebuit. Orice vizită în lagăre se solda cu reproşuri care mi se făceau din cauza ta. Ba de vreo două ori cei de la Comandament au vrut chiar să te lichideze. Trebuie să-ţi spun că mi-am pus obrazul în joc pentru tine şi pentru asta trebuie să-mi porţi totdeauna o recunoştinţă pe care eu *am* s-o apreciez în funcţie de faptele tale. *Prosit*!

Maiorul golise şi el al doilea pahar de şnaps şi-i mai turnă unul lui Kurt.

— De fapt unde vreţi să ajungeţi, domnule maior?

— Kurt, suntem între bărbaţi. Am făcut amândoi multe lucruri împreună. Şi permise, şi nepermise, nu vreau să le evoc aici, nu e cazul. Pe noi ne leagă ceva mai mult decât o camaraderie de arme. Ne leagă o idee pe care o servim.

Fostul ocnaş, condamnat pentru viol şi jaf organizat, scos din puşcărie ca să fie asasinat într-o uniformă poloneză şi supravieţuind printr-o minune sau printr-o întâmplare, nu înghiţea limbajul emfatic, aşa că o reteză scurt:

— Domnule maior, intraţi direct în subiect! N-o să mă supăr. Am atâtea pe conştiinţă, ce mai contează încă ceva în plus?

În ochii lui von Braun sclipi o mulţumire pe care nu şi-o putuse înfrâna.

— Îţi mulţumesc. Am bănuit că eşti un om cu care am să mă înţeleg.

— Daţi-i drumul!

— Kurt, dragul meu, înainte de orice, îţi promit o permisie de o lună de zile în Germania. Te-oi fi săturat şi tu de stat între străini, poate vrei să-ţi mai vezi prietena, bănuiesc că ai o prietenă, dacă nu mai multe. Doreşti să te întâlneşti cu amicii, să bei câteva halbe de bere, să mănânci un *ausbain* făcut bine, pregătit de un om care se pricepe, în sfârşit, să uiţi nişel de război.

— Vă mulțumesc, domnule maior, sunt al dumneavoastră.

— Asta în afara unei propuneri de avansare, pe care o voi întocmi chiar astăzi şi o voi trimite la Berlin.

— Deci, despre ce-ar fi vorba?

— Scumpul meu Kurt, în relaţiile dintre oameni, aşa cum ştii foarte bine, există perioade foarte bune de înțelegere şi dragoste, când ți-ai da viața pentru celălalt, dar şi clipe de cumpănă, când unii dintre prieteni trădează şi trebuie pedepsiți. Ce spui de treaba asta?

— Spun că cei ce trebuie pedepsiți merită să fie pedepsiți. Uite, de pildă eu, am făcut puşcărie cu un băiat din München, îl chema Klaus, era cizmar, îşi omorâse nevasta din gelozie. Un caraghios, n-ai fi dat doi bani pe el. Plângea toată ziua. Îl ajutam să care tineta, munceam pentru el, nu ştiu de ce voiam să-i fac numai bine.

— Şi...

— Şi împrietenindu-ne foarte bine în celulă, m-am apucat să-i vând nişte ponturi, să-i povestesc tot ce aveam pe suflet şi când colo, el era un turnător de groază. Asta nu mi-a mai plăcut şi, cum am ieşit afară din puşcăria, l-am căutat... El scăpase mai devreme, pentru că era înțeles cu directorul puşcăriei. L-am găsit şi bineînțeles că a avut parte să-i cadă în cap o ladă cu cuie de pe o schelă şi că l-am înmormântat, plângându-l din toată inima...

— Te înțeleg foarte bine, scumpul meu Kurt, eu nu voiam decât să te consult într-o chestiune foarte delicată. Pe doamna Hoffmann o cunoşti...

— Cum să nu?

— Lucrăm împreună din Polonia. E o femeie respectabilă, de familie bună. O femeie în care am avut multă încredere, aşa cum ai avut şi tu încredere în prietenul tău. Numai că... Cum se întâmplă în asemenea cazuri, pe cei care ştiu foarte multe lucruri îi mănâncă limba.

— Înțeleg! făcuse Kurt, frecându-şi nasul de boxer şi

privindu-l drept în luminile ochilor pe maior.

— Doamna Hoffmann are prostul obicei de a-i informa pe superiorii noştri de la Berlin despre tot ceea ce facem noi. Acuma tu mă cunoşti pe mine, Kurt. Ştii că dacă am exagerat vreodată, am făcut-o pentru binele patriei, pentru ideea de care îți vorbeam mai înainte. Dar să mi se pună în spinare lucruri odioase, asta nu mai înțeleg. Un amic de la Berlin m-a informat că această doamnă, repet, respectabilă, de familie bună, a insinuat într-un raport că aş fi un om care s-a vândut serviciilor secrete engleze. Spune, Kurt, că mă cunoşti foarte bine! Zi şi noapte, iarnă şi vară, prin zloată, înfruntând mari primejdii amândoi, m-ai dus cu maşina unde a fost nevoie. Unde am putut eu să mă întâlnesc cu aceşti oameni cărora să le vând secrete de Stat? Nu e o infamie? Pe urmă, bănuiesc că din aceste rapoarte, oricum ai lua-o, nu poate lipsi nici numele tău. Aşa că judecă asupra consecințelor.

*

Inspectorul-şef Mizdrache se vedea din când în când cu dansatoarea Jo-Jo. Întâi, un telefon la barul *Fu-Ciang*, în timpul repetițiilor de la prânz. Niciodată vocea lui Mizdrache. De treaba asta se ocupa Ciripoi, ce se dădea când inspectorul financiar de sector, Crăciunescu, care vrea să întrebe ceva în legătură cu o casă pe care ea ar fi vrut s-o cumpere, când un prieten din provincie, în trecere prin Bucureşti. Telefonul suna undeva, într-o încăpere mică aflată lângă fossa orchestrei barului şi, după ora respectivă, celelalte fete din balet ştiau că era vorba de Jo-Jo.

— Sună, tu, care te urci! Să vezi pe cine caută.

Maestrul de balet se enerva de întreruperile care aveau loc din ce în ce mai des, amenințându-le:

— Fetelor, o dăm dracu', aicea nu-i tractir! mai lăsați telefoanele, că eu n-am timp, la 3 trebuie să fiu la Operă. După ce vă mişcați ca nişte boarfe, că numai dansatoare nu

sunteți, mă mai țineți şi de la mână!

Urca câte una din ele, în fugă, şi ridica receptorul; de sus, se auzea vocea ei piţigăiată:

— Cu cine? vorbiți mai tare, că nu se aude. Aicea e repetiție. Da... bine... cu Lili... (sau cu Monica, sau cu doamna Jo-jo). Imediat...

Jo-jo avea dublă repetiție: cu maestrul de balet, pentru mişcarea în grup cu corpul de balet şi cu pianistul cu care repeta noile cântece nemțeşti, lansate la Berlin sau la Hamburg, auzite mai întâi la posturile de radio sau desluşite, pur şi simplu, pentru prima oară, după ştimele muzicale. Erau, în general, nişte melodii soldățeşti, vorbind despre viața plină de primejdii a celor de pe front, despre iubitele lăsate acasă; în general, propaganda domnului Goebbels îi ținea bine struniți pe compozitori şi poeți, pentru că, în afara unui aer nostalgic, textele şi melodiile nu aveau nimic plângăcios. Se cântau şi câteva cântece în ritm de marş, foarte gustate aici la *Fu-Ciang*, locul de întâlnire al ofițerilor veniți de pe front, cu reputație pentru programul său reuşit şi băuturile bune.

Jo-jo urca în grabă scările, găsea telefonul pe mica măsuță de marmură şi întreba cu glasul ei uşor voalat de fumat şi de alcool:

— Alo! Cine e?

— Tu eşti, Jo-Jo?

— Eu! Dar cine întreabă?

— Crăciunescu. (Alteori din pâlnia telefonului se auzeau şi alte nume; cântăreața de 28 de ani avea destui prieteni cu care îşi toca timpul liber.)

— În chestiunea aceea, cu *ştii tu cine*, zicea, la celălalt capăt al firului, Ciripoi. Ar fi bine să treci după-masă pe la cinci, ori astă-seară după program.

— Bine-bine! mormăia Jo-Jo, spunându-şi în gând: „Nu se mai satură nici taurele ăsta, eu nu ştiu ce-i cu bărbații

ăştia; să câştige bani şi să se culce cu femeile, altceva nu fac nimic”.

Trântea telefonul în furcă şi cobora scările reluându-şi repetiţiile cu acompaniatorul. Lili, Monica sau altă fată o întrebau peste umăr, în timp ce-şi făceau exerciţiile cu maestrul de balet:

— Cine a fost, tu?

— Cine să fie? Tot inspectorul ăla financiar, cu casa. Mi-a luat o mulţime de bani până acum.

— Aiurea! Zexe! Aşa-i zice acuma... inspector la finanţe... Moş Crăciun cu... Iată! (Aceşti *iepuraşi* de balet, cum îşi ziceau între ele fetele, aveau un limbaj scandalos care nu mai ultragia urechile nimănui.)

Dar după câteva secunde, barmanul Ernst, care supraveghea, fără a avea aerul că o face, toate mişcările din local, se apropia discret de Jo-Jo şi o întrebă:

— Tot el a fost?

— Dar cine vrei să fi fost? Sfântul Petru?

Pentru toată lumea, pur şi simplu Ernst, fără alt nume, barmanul de la *Fu-Ciang* era de fapt cel ce răspundea de localul rău famat, cel ce făcea toate angajările şi raporta maiorului Müller tot ce se petrecea sub acest acoperiş. De socotelile, contabilitatea şi toate angaralele administrative în aparenţă se ocupa doamna Gerda Hoffmann, care declara cui voia s-o asculte şi cui nu, că îşi investise o sumă mare de bani în acest local.

Pentru cei din anturajul maiorului Braun şi al doamnei Hoffmann, pretextul era destul de subţire. Ei se aflau în meserie, ştiau ce lucruri face doamna Hoffmann aici şi, în general, nu veneau la *Fu-Ciang* decât dacă erau în misiune sau nu aveau un alt loc unde să-şi petreacă o seară. Ceea ce rămăsese însă secret pentru toată lumea era faptul că Ernst, barmanul, era cel care răspundea politic direct de tot ce se petrecea în acest bar. Întrebată de către von Braun

cine este patronul acestei oficine, doamna Hoffmann ezitase să dea vreun răspuns.

— Înțeleg, zisese maiorul. E un secret profesional... Şi făcuse o estimare mentală, socotind că singurii care ar fi putut fi bănuiți de a controla afacerile de la *Fu-Ciang* nu puteau fi decât trei inşi: portarul, cu care lucrase o vreme, un anume Geller, un zdrahon de doi metri înălțime, fost boxer, care se ocupa cu evacuarea celor care întreceau măsura la băutură, şi erau destui şocați de pe front, care terminau petrecerile de la bar într-o teribilă criză de nervi, scoțând pistoalele şi trăgând orbeşte în aer; şeful orchestrei, Knochen, un tip titirisit, prețios, cochet ca o femeie, care se ruja în fiecare seară înainte de a lua conducerea orchestrei barului, muzician fin, îmbătându-se cam o dată pe lună, după spectacol, când rămânea singur la pian, cu prietenul lui din orchestră, un violonist ciudat, cu o figură de matroană, pe nume Helldorff, sau chiar misteriosul pitic Blomberg, venit cu circul Busch, care îşi făcea numărul împreună cu un arlechin şi cu o dansatoare, toți trei nedespărțiți, jucându-şi rolul de artişti în această lume amestecată şi atât de suspectă. Pe Ernst, von Braun avea să-l bănuiască foarte târziu, pentru că părea un tip bleg, îndrăgostit lulea de Jo-Jo, un nemțăloi de la Sibiu, despre care nu ştia că avea un mare grad în Abr *wehr* şi că fusese recrutat încă din 1936 pentru asemenea servicii.

Cu Ernst, Jo-Jo se vedea totdeauna după vizitele pe care aceasta i le făcea lui Mizdrache. La început, inspectorul-şef nu fusese o țintă pentru adevăratul patron al barului *Fu-Ciang*, dar, odată începută legătura cu Jo-Jo şi aflând despre cine este vorba, Ernst aruncase la rândul lui o nadă prin această femeie în treburile poliției secrete româneşti. Nu-şi făcea mari iluzii, pentru că bănuia că un om de profesie, cum era Mizdrache, nu putea să fie atât de imprudent încât să discute secretele sale cu prima femeie

întâlnită. Dar iată că, tocmai din pricina profesiunii lui, Mizdrache îi oferise lui Ernst prilejul de-a afla ceea ce îi privea pe ei, cei de la *Fu-Ciang*. După prima vizită făcută inspectorului-şef, Jo-Jo fusese cercetată scurt, cu brutalitate:

— Spune-mi, ce ţi-a propus individul?

În situaţia acestei femei nu aveai ce să faci decât să joci pe două planuri, şi ea jucase de la început pe două planuri. Îi răspunsese cu francheţă neamţului:

— Domnul Mizdrache vrea să ştie ce se întâmplă aici, cine este patronul barului şi ce-i cu piticul ăla al nostru.

Primele două obiective ale curiozităţii inspectorului-şef i se păruseră fireşti lui Ernst. Aşa ar fi procedat oricine. Dar piticul?

— De ce-l interesează Blomberg?

Ernst nu ştia nici el că acesta fusese ucigaşul lui Arghirescu. Sigur, bănuia că prezenţa lui la Bucureşti nu era deloc întâmplătoare, chiar dacă venise cu un circ renumit, cum era circul *Busch*, după cum nu era întâmplător că această femeie, Jo-Jo, nu fusese plantată aici de către serviciile secrete româneşti cu intenţia de a-i spiona pe ei. Într-un astfel de joc complicat, toată lumea vrea să afle câte ceva şi se lucra după principiul: „Îţi dau, îmi dai”. Era ca la un dans unde fiecare îşi schimba partenerii în speranţa că, culegând de ici de colo câte ceva, se poate reconstitui câte o informaţie interesantă sosită pe diferite canale. Totul era să ştii de la început ce vinzi şi ce cumperi şi dacă preţul era meritat sau nu. Oricum, curiozitatea lui Mizdrache faţă de Blomberg (el nu vedea nicio legătură între prezenţa acestui pitic şi cazul Arghirescu, pe care îl ignora) îi era suspectă. Jo-Jo primise deci misiunea ca, sub aerul de dansatoare care nu e preocupată decât de „arta” ei, să afle de ce Mizdrache vrea să ştie ce-i cu Blomberg, ce face, sau ce urmăreşte. Întrebând-o pe Gerda Hoffmann dacă poate

să-i spună ceva despre inspectorul-şef al Siguranței, aceasta îi dăduse un raport succint despre activitățile lui Mizdrache.

— Periculos? întrebase Ernst.

— Foarte inteligent.

— Ce să înțeleg?

— Trebuie să înțelegi că omul poate fi un adversar redutabil la un moment dat, dar că nu crede prea mult în meseria lui.

— Bănuieşti că ni l-am putea apropia?

— Nu ne suferă. Îi suntem profund antipatici. Nu va colabora decât dacă va fi şantajat, sau dacă se va afla într-o mare primejdie.

— Ai idee de ce îl interesează Blomberg, piticul nostru?

Gerda Hoffmann făcuse imediat legătura între prezența acestuia şi cazul Arghirescu, pe care-l ştia mai bine, dar îi răspunsese vag lui Ernst:

— Nu-mi dau seama!

De fapt, pe Gerda Hoffmann nu cazul Arghirescu o interesa. Ea trebuia să fie mereu în gardă chiar față de cei cu care lucra. Rapoartele pe care le întocmea erau trimise la Berlin lui Müller, cât timp acesta se afla acolo. Când acesta venea în scurte inspecții în România, discuțiile lor aveau ca subiect tocmai fisura care se ivise în serviciile secrete germane. Pe Ernst, care era apropiatul lui Müller, ea, Gerda Hoffmann, putea să conteze. Era omul *Abwehr-ului*. Dar iată că, în paralel, Gestapoul, prin Braun, lucra la rândul lui, informând la Berlin, pe canalele sale, adesea contradictorii, căutând să contracareze acțiunile *Abwehr*-ului. Ce vor fi înțelegând cei din Centrală nu ştiau nici ei. Hârtiile cifrate, care furnizau informații, se băteau adesea cap în cap, dispăreau cine ştie unde şi sintezele care luau naştere în confruntarea ştirilor furnizate de cei de-aici sau din altă parte nu erau citite de unii ca ei, aşa încât nimeni n-ar fi putut să ştie cine pe cine se baza. De câtva timp, doamna

Hoffmann simțea o adevărată gelozie profesională față de maiorul von Braun, din cauza cazului Vrăbiescu, despre care în lumea celor de la Ambasadă se vorbea, desigur, acoperit, dar destul de des. Rezolvarea acestui caz îi revenea maiorului şi asta o scotea din sărite, pentru că dacă transferarea profesorului în Germania ar fi reuşit, meritele Gestapoului ar fi fost mai mari decât ale *Abwehr-ului*, lucru intolerabil, dacă te gândeşti bine, asta intrând în competența secției lor. Nefasta concurență dintre cele două servicii avea să aibă rezultate catastrofale nu numai în România, ci şi în alte locuri, dar, deocamdată, pentru naratorul acestei istorii, lucrul nu este atât de important.

Între timp, se mai petrecură câteva fapte care erau strâns legate de soarta unora dintre eroii acestei povestiri. Unui tip ca von Braun nu putea să-i scape atenția, chiar disimulată, a Gerdei Hoffmann față de cazul Vrăbiescu. Situația era, la ora aceasta, oricum, complicată. Inventatorul era deținut în mod ilegal în clinica profesorului Busbaum, sub narcotice, dar treaba nu putea să dureze la infinit. Supravegherea aeroporturilor şi a punctelor de frontieră de către autoritățile româneşti, militare şi civile, părea destul de severă. La toate acestea se adăuga şi faptul că, pe lângă ambasadorul Killinger se produsese un protest oficial şi că, dacă s-ar fi descoperit locul de detenție al lui Vrăbiescu sau încercarea de a-l transporta peste graniță şi n-ar fi reuşit, urmările ar fi fost foarte neplăcute pentru cei de la Ambasadă şi pentru cei din serviciile secrete. Pentru maior era şi mai limpede că drumurile lui şi ale Gerdei se despărțiseră. Nu era vorba numai de câştigurile ilicite pe care încercau fiecare să şi le producă: ei aveau acum doi stăpâni. Dacă lăsa deoparte rapoartele pe care secretara lui le trimitea regulat la Berlin, lucru care-l deranja foarte tare (şi nu se sfiise s-o amenințe deschis pe Gerda Hoffmann), încă mai exista primejdia ca aceasta, dintr-o rivalitate rău înțeleasă, să caute să

zădărnicească transferul profesorului Vrăbiescu. Iată explicația convorbirii pe care o avusese von Braun cu şoferul său Kurt. Gerda Hoffmann trebuia, prin nu ştia încă ce mijloace, să fie eliminată din acest joc. Dar lucrul trebuia executat cu discreție, fără să prilejuiască anchete care ar fi dus la concluzii neplăcute.

În acel moment, Gerda Hoffmann nu bănuia cât de aproape se află de o încercare de lichidare din partea maiorului von Braun. Oameni de genul lor ştiau mai bine decât oricine că chiar o insinuare amenințătoare ascunde o primejdie foarte mare. Dar date fiind serviciile pe care le făcuseră împreună, relațiile dintre ei doi, toate astea la un loc o făceau să creadă pe femeie că el nu va încerca la început decât s-o intimideze şi că o primă sancțiune ar fi fost aceea de a încerca să scape de ea printr-un transfer la un serviciu dintr-o altă țară sau chiar în Germania. Pe de altă parte, cu toată această primejdie pe care o bănuia, ideea de a interveni în cazul Vrăbiescu nu o părăsea. Sigur că la ora aceea baronul Killinger ştia unde se află profesorul Vrăbiescu şi că transportarea lui în Germania nu s-ar fi făcut fără aprobarea sa. Dar era vorba de un om, nu de un colet. Riscul de a-l îmbrăca pe inventator într-o uniformă germană şi de a-l transporta cu un avion era poate cel mai mic, dar nimeni nu-şi imagina că la asta nu se gândiseră şi românii. Trebuia inventat ceva, trebuia ca acest dificil „colet" să fie preluat de către oamenii lui Müller şi ai lui Ernst chiar de sub nasul celor care îi supravegheau şi dat cu tifla celor care se credeau mai deştepți decât ei. Müller, împreună cu Ernst, venise într-o dimineață la ea acasă, în strada Londra. Păreau amândoi exasperați de lungirea acestui caz, a cărui rezolvare nu se arăta deloc la orizont. Cei de la Berlin îl presau pe baron, baronul îi chema pe fiecare pe rând şi le punea întrebarea cheie:

— Ei, când?

În sfârşit, în mintea, lui Ernst se iscase o idee îndrăzneaţă:

— *Circul*!

— Care circ?

— Circul *Busch*!

Maiorul Müller îi privise pe amândoi.

— Ce zici, Gerda?

— Să vedem despre ce este vorba.

Ernst nu se lăsase rugat şi spusese ceea ce gândea:

— Dacă spuneţi că aeroporturile, gările, punctele de frontieră sunt supravegheate, sigur că la ieşirea din ţară a circului va fi acelaşi control. Dar între atâţia acrobaţi, jongleri, dresori, unde mai pui animalele, îngrijitorii şi tot tămbălăul legat de un astfel de aparat, un om poate fi mai uşor strecurat.

— Cu condiţia ca el să vrea asta, zise Gerda Hoffmann. Dar profesorul Vrăbiescu nu va vrea să se lase transportat în Germania.

— Să presupunem că un animal fioros, un tigru sau un leu, îl răneşte pe un om de-al nostru. Acesta, bandajat, sub morfină, n-ar trebui transportat în Germania pentru a fi salvat?

— La asta cred că s-a gândit şi maiorul von Braun, spusese Müller. În definitiv, avem atâţia răniţi prin spitale aici, aviatori arşi, ambuscaţi... Te rog să mă crezi, dragă Ernst, că-l vor mirosi. Altceva!

Lucrurile rămăseseră încurcate, când se întâmplase un fapt pe care niciunul dintre ei nu-l prevăzuse: încercarea de suprimare a Gerdei Hoffmann de către şoferul Kurt, la instigaţia maiorului Braun. Într-o dimineaţă, pe la sfârşitul lunii mai, la uşa apartamentului din strada Londra apăruse şoferul maiorului, cu figura lui de ţărănoi din Thuringia. Ieşise Claudia, care venise mai devreme la Gerda pentru a-i aduce nişte cumpărături şi cu care se certase, reproşându-i că mult amânata plecare în Germania nu mai avea loc.

— Am să-mi găsesc un amant şi am să plec de la tine! o ameninţase micuţa prostituată. Am rămas fără serviciu, mă duci cu vorba, cât crezi că am să mai rabd? Te servesc, îţi car lucruri din oraş, trimit pachete pe numele meu, poliţia mă întreabă din 15 în 15 zile ce-i cu mine, nu ştiu ce să le mai spun...

În asemenea cazuri, o sumă de bani rezolva totul, aşa că doamna Hoffmann deschise rapid un sertar, scoase de-acolo câteva mii de lei, îi smulse poşeta Claudiei şi îi înfundă înăuntru hârtiile.

— Ia banii ăştia şi cară-te, că m-am săturat de tine! Să ştii că dacă mă înfurii, ai s-o păţeşti!

Cu suma aceea în poşetă, cu care putea să-şi cumpere câteva rochii şi să-şi plătească chiria pe câteva luni înainte, Claudia judeca altfel:

— Nu te supăra şi tu, iubiţicule, uită-te şi tu la fetiţa ta ce necăjită este. Ea te iubeşte pe tine şi nu ştie ce să mai facă şi tu, tot timpul încruntată şi nefericită, îi spui vorbe rele şi fetiţa plânge...

— Vezi că sună cineva la uşă, lasă smiorcăielile, du-te şi deschide!

Intrase Kurt, râzând fără motiv şi învârtindu-şi şapca în mână.

— Mă iertaţi că vă deranjez, doamnă Hoffmann, dar sunt trimis de serviciul auto, pentru verificarea maşinii dumneavoastră. (Gerda Hoffmann avea un B.M.W. decapotabil, de două locuri, pe care îl ţinea în garajul de la subsolul clădirii din strada Londra şi cu care îşi făcea micile ei drumuri.)

— Dar ce i-a găsit şi pe-ăştia să facă verificări?

— E vorba de reglarea motoarelor care are loc anual. Pe drumurile româneşti nu există *service*-uri şi riscaţi să rămâneţi în pană pe undeva...

— Bine, stai să caut cheile!

Claudia îl măsura pe vlăjganul cu mutră de bandit, care nu-i plăcea deloc. Kurt avusese grijă să o ciupească grosolan de braț cum rămăseseră singuri, spunându-i într-o românească stricată:

— *Püppchen*, eşti foarte drăguț! Când dai la mine un întâlnire?

— Du-te dracului! îi zisese Claudia, întorcându-i spatele.

Gerda Hoffmann se întorsese agitând cheile de la garaj şi cheia maşinii.

— Poftim! Sper să termini repede.

— Nicio grijă. În câteva ceasuri am terminat.

Prinse cheile în palma lui mare, butucănoasă, făcu un semn de salut şi mai întrebă de la uşă:

— Unde-i garajul dumneavoastră?

— Jos, cum cobori la stânga. Ai să vezi şi singur.

— Ăsta nu e Kurt, şoferul lui domnul Braun? întrebase Claudia, după ce rămăseseră singure.

— Ba chiar el e.

— Ce mai podoabă... N-aş înnopta cu unul ca ăsta.

— Lasă că ai tu cu cine să înnoptezi, zisese Gerda Hoffmann şi o privise cu înțeles.

Incidentul ar fi trecut neobservat dacă mai târziu, aflată în spital, doamna Hoffmann nu l-ar fi coroborat cu un altul. În seara aceleiaşi zile, maiorul von Braun plecase la Predeal, însoțindu-l pe baronul von Killinger. A doua zi, pe la nouă de dimineață, telefonul din apartamentul din strada Londra sunase prelung.

— Alo! Alo! Bucureştiule! Bucureştiule! Sunteți doi, cinşpe, treişpe?

Gerda, abia sculată din somn, răspunse căscând:

— Da! Pe cine căutați?

— Vrea să vă vorbească Predealul.

Aşteptase câteva minute cu urechea în pâlnia de ebonită. Se auzeau pârâituri, voci care se interferau, apeluri, în

sfârşit, recunoscu glasul lui Braun, uşor îndepărtat:

— Alo, Gerda! Hier ist Braun...

— Ce s-a întâmplat?

— Suie-te repede în maşină şi vino până aici! Sunt la vila *Mathilde*, lângă, gară, prima stradă pe stânga imediat. Ai s-o găseşti. Cât faci până aici?

— Trei ore.

— Grăbeşte-te cât poţi, că avem o treabă foarte importantă.

— Nu poţi să-mi spui despre ce-i vorba?

— Lasă, nu e vreme, suie-te repede în maşină şi vino încoace!

Gerda îşi trăsese nişte pantaloni, o bluză, un pulover, îşi acoperise părul cu o caschetă de voiaj, căutase ochelarii de soare. Afară era cald, plăcut, bătea un vânticel uşor, blând, cald, lumea umbla în Bucureşti în cămaşă, dar probabil că la munte avea să fie mai răcoare. Îşi controlă actele, coborî în garaj, pe care îl descuie repede, privi maşina neagră, abia spălată, şprițată de către harnicul Kurt, verifică dacă are benzină; trebuia să mai ia de undeva, de la Snagov sau de la Ploieşti 50 de litri ca să aibă şi de întors, vârî cheia în contact, scoase B.M.W.-ul din garaj, încuie, deschise porţile curţii, le încuie şi pe ele la loc, cum încuiase şi casa şi porni spre Piaţa Confederaţiei, ascultând motorul care torcea egal, plăcut, avea o bătaie lină de maşină bună ce putea fi condusă foarte uşor, fără crispări sau surprize. Nu verificase cauciucurile, dar după suspensia canapelei pe care şedea îşi dădea seama că totul fusese bine pus la punct de către un profesionist care ştia ce are de făcut când îi încape o maşină de asta pe mână. Spre Băneasa, la drum deschis, mări viteza. În dreapta şi-n stânga drumului copacii plini de frunziş scoteau un şuierat continuu. Gerda Hoffmann se gândea ca mai încolo să oprească un minut şi să lase prelata decapotabilă, pentru ca să simtă mai bine bucuria acestei zile strălucitoare de sfârşit de primăvară.

De fapt, călătoria până la Predeal era o adevărată plăcere, o mai scotea din mecanismul zilelor de birou, cu telefoane sâcâitoare, cu actele ce trebuiau rezolvate. Dacă ținea bine minte, astăzi n-avea o zi prea încărcată, dar parcă ar fi trebuit să fie pe la cinci şi jumătate la un cocteil, undeva, la Ministerul de Externe. Eh, ăştia n-au să se supere dacă n-o să se ducă, ar fi fost totuşi plăcut, şi-ar fi pus o rochie abia scoasă de la croitoreasă, ar mai fi dansat puțin, ar fi băut un pahar-două de şampanie, pentru că, în totalitate, ducea o viață destul de plicticoasă, chiar în aceste reuniuni unde te vedeai cu aceiaşi oameni şi schimbai fraze stereotipe, de genul: „Ce mai faci? Ce se mai aude? Aveți noutăți? Da, domnule ministru, da, domnule ambasador...” etc., etc.

Trecuse de Snagov, la orizont, deasupra Ploieştilor, se strângeau nori, etaje albe şi negre, se auzeau tunetele îndepărtate ale unei furtuni către care se îndrepta. Renunță la ideea de-a ridica acoperişul de pânză şi continuă să ruleze egal.

„De fapt, ce-i misterul ăsta şi de ce m-a chemat atât de urgent Braun? Probabil că iar, e vorba de vreo acțiune diplomatică, dacă nu cumva de profesorul Vrăbiescu”. Maiorul plecase cu ambasadorul, deci era o chestiune serioasă, altfel n-ar fi chemat-o. Dar ce să caute ea la o întrevedere cu Killinger? De obicei, aceste convorbiri aveau loc între câțiva inşi, şi ăştia trebuiau să fie persoane importante. În sfârşit, avea să afle.

Trecuse de Ploieştise îndrepta spre Câmpina, făcuse mai bine de un ceas şi jumătate. Sigur că la urcuş maşina nu va mai goni atât, câştigase timpul de care avea nevoie, nu-i plăcea să gonească, dar nici să meargă ca după mort. O barieră, şapte minute pierdute, trecuse un tren interminabil cu vagoane de marfă, pe urmă cele două stinghii de lemn se ridicaseră, ambreiase, peste încă o jumătate de oră intrase pe serpentine. Un autocamion cu prelată al armatei române,

încărcat cu soldați, urca greu, vrusese de câteva ori să-l depășească, dar drumul era prea îngust. Renunțase o dată, de două ori, începuse să se enerveze, în sfârșit, când văzu, prin oglinda retrovizoare, că nu era nimeni în spate și că în față, până la prima curbă, se ivise un culoar liber, de circa 100 de metri, apăsă pe accelerator. Șoferul autocamionului îi făcu loc, dar B.M.W.-ul prinse cu greu viteză. În sfârșit, depăși punctul critic și Gerda Hoffmann se îndreptă în mare viteză spre unghiul mic al curbei din față. În secunda următoare își dădu seama că volanul n-o mai ascultă și că, în loc să meargă spre dreapta, apuca spre marginea de beton a drumului. Încercă să se redreseze, nu reuși. „Bara de direcție", gândi fulgerător. Din față se ivi un alt vehicul, tot un autocamion încărcat cu mobilă. Pe urmă nu mai știu nimic...

*

Se trezise pe un pat de spital și prima senzație fusese aceea a unei liniști îngrozitoare, mai rea decât orice. Nicio voce omenească, nicio mișcare. Niște pereți albi, vopsiți în ulei, trași parcă cu rigla, marginea metalică și albă a patului de spital pe care se afla o foaie de observație, un calendar în peretele din dreapta, nimic altceva. Obloanele coborâte până la jumătate, lăsând o lumină difuză, verzuie, care juca pe podelele bine lustruite. Un linoleum care reflecta frunzișul mișcător al unei grădini. Nu o durea nimica, era perfect conștientă, dar o senzație de gol, de inconsistență o urmări. Căzu într-un somn, adânc, care dură un minut sau două. Pe urmă se trezi iar și se bucură că recunoaște încăperea albă și patul în care se afla, cu foaia lui de observație, cu linoleumul de pe jos, strălucind de curățenie și cu acea liniște netulburată intensă, care o strivea. Încercă să recapituleze, gândurile veneau greu, parcă își pierduse memoria, se întâmplase ceva cu un telefon, da, un telefon de la Braun care o chemase, da, unde o chemase? A, da, la

Predeal... afară era foarte frumos... era soare... asta se petrecea la Bucureşti... lumea umbla în cămăşi cu mânecile scurte, trebuie să fi fost foarte cald, pe urmă zgomotul acela de frunziş mişcat de vânt, ca al valurilor mării, nişte ferme în dreapta şi-n stânga, cu acoperişuri de olane roşii, grădini care se mişcau şi ele la vânt, copaci uriaşi, şi păsări, şi norii aceia dinspre Ploieşti, şi tunete înfundate, dar ploaia nu venise... Trecerea unui pod spre Câmpina, peste un râu secat, cu un fir de apă ce abia se mişca printre bolovanii albi de râu şi pe urmă serpentinele şi camionul acela încărcat cu soldaţi, chipurile lor negre, râzând şi spunând ceva, deşi ştiau că nu sunt auziţi, apoi încercarea de a depăşi camionul, apăsarea pe accelerator, culoarul, curba...

*

— Te-ai trezit?

Pe un scaun, lângă pat, Claudia, cu părul abia scos de sub casca coaforului, blond, numai bucle, cu ochii săi atât de nevinovaţi, cu gura vicioasă şi dinţii mărunţi, albi, privind-o nu cu compătimire, ci cu o curiozitate parcă morbidă.

— Unde ne aflăm? întrebase Gerda.

— Într-o clinică. Ai fost adusă cu Salvarea la Bucureşti.

— Ce mi s-a întâmplat?

— Ai avut un noroc chior, *iubiţelule*! Era să te facă sandviş un autocamion. Ai sărit peste bordura drumului şi ai căzut la vreo douăzeci de metri. Nici măcar o fractură, eşti întreagă. Doctorii spun c-ai avut un şoc. Ai dormit două zile şi două nopţi. O să te ţină sub supraveghere câtva timp. Spune-mi, ce simţi?

— Nu ştiu exact. O mare sfârşeală...

— Asta probabil pentru că n-ai mâncat. Te-au hrănit cu nişte sonde. Numai cu lichide.

— Şi spui că nu am nimic?

— Întregulează-întregulează, mânca-o-ar mama pe ea!

— Ştii ce mi s-a întâmplat?

— Da! S-a rupt bara de direcţie. Ai făcut buf şi cu asta gata. Ţi-am adus nişte flori. Uită-le pe masă! Am să te mai vizitez, abia m-au lăsat să te văd; împuţiţii ăştia de nemţălăi ai tăi zic că eşti nebună. Cum adică eşti nebună, dacă ai avut şi tu un accident? Bine că ai scăpat întreagă!

Gerda simţea că-i este greu să vorbească, lucrurile se legau încă destul de dificil unele de altele. Mai întâi, telefonul acela, dar nu, înainte de telefon fusese altceva, fuseseră ameninţările lui Braun şi asta parcă se potrivea cu venirea lui Kurt la ea acasă. Ce căutase Kurt la ea acasă, ce era cu revizia asta a maşinilor? Ar fi trebuit să-i întrebe şi pe ceilalţi dacă, într-adevăr, se făcea revizia maşinilor. Şi aiurita asta de Claudia ce tot spunea că doctorii o cred nebună? Ce legătură avea accidentul acela cu ceea ce spunea ea?

Claudia se ridicase de pe scaunul pe care stătuse şi se privea într-o mică oglinjoară pe care o scosese din poşetă.

— Apoi eu mă duc, nu te lasă fetiţa ta, o să-ţi aduc şi prăjituri, dar să fii cuminte! Să asculţi de doctori şi o să te faci bine. Şi o să ieşi de-aici, să ne plimbăm la Şosea şi să-mi faci din nou poze, şi să te joci cu iubiţica ta.

Ajunsese la uşă. Când să dispară, mai spusese:

— Dar să ştii că mie spitalul ăsta nu-mi place deloc.

Şi plecase. Peste un ceas apăruse o soră, sora Ethel, o femeie ciolănoasă, cu părul sur, cu o privire rătăcită, nesigură, care o întrebase:

— Cum vă simţiţi?

— Bine. Aş vrea să mă ridic. Se poate?

— Deocamdată, nu. Aţi avut un şoc, e bine să nu vă mişcaţi deloc.

— Cum te cheamă?

— Ethel Wassermann.

— În ce clinică ne aflăm?

— În clinica doctorului Busbaum.

— Sunt de mult aici?

— De trei zile. Aţi avut un accident grav de automobil.

— Ştiu. Şi medicii ce spun?

— Starea fizică este bună. Se tem de repercusiuni nervoase. Nu trebuie să vă alarmaţi.

— În timpul ăsta a întrebat cineva de mine?

— Da. Şeful dumneavoastră, maiorul von Braun. A fost ieri să vă vadă, dar eraţi în stare de inconştienţă. E un domn foarte bine.

— Da. Mulţumesc. Un domn foarte bine. Şi altcineva?

— Nimeni. Domnişoara de astăzi. Vă e foame? Vreţi ceva de mâncare?

— Da. Dacă s-ar putea, ceva uşor.

— Ăsta e semn de sănătate. Am să vă aduc imediat ceva foarte uşor. Un compot, un iaurt...

Sora Ethel voise să iasă afară. Gerda o oprise:

— Soră, spune-mi, ce profil are clinica asta?

Sora ezitase puţin, pe urmă o privise drept în ochi, cu o privire cenuşie, neexpresivă.

— A, nu trebuie să vă speriaţi! Clinica este un loc special pentru cadrele noastre superioare de pe front. Şocaţii, cei care au suferit traume la bombardamente, e o lume foarte interesantă. Când o să vă ridicaţi din pat şi o să vreţi să mergeţi, o să vă arăt clienţii noştri. Foarte puţini sunt periculoşi, de aceea sunt internaţi într-o secţie specială, izolată. Li se fac şocuri electrice, duşuri. Pe unii îi mai şi bat. Dacă o să auziţi, noaptea mai ales, strigăte sau plânsete, să ştiţi că ei sunt, cei cu şocuri depresive. Dar pe mulţi am reuşit să-i vindecăm. S-au întors la treburile lor ca şi când nimic nu li s-ar fi întâmplat.

Rămasă singură, Gerda încercase să se ridice pe coate, dar simţise că nu poate. Avea o slăbiciune în tot corpul şi de-a lungul coapselor o jenau un fel de hamuri, ţinând-o legată de pat. „Aha, chestiunea e mai gravă decât mi se spune, dar,

ciudat lucru, nu mă doare nimic. Trebuie să aştept. Am să-i cer fetei ăsteia un aparat de radio. Măcar să ascult muzică. E plicticos să stai aşa încinsă şi să nu faci nimic". Şi pe urmă reluase raționamentul de mai înainte. „Deci Braun a vrut să scape de mine. Era limpede. Îl trimisese pe licheaua aia de Kurt, care umblase la bara de direcție. Fusese totul calculat ca să îndepărteze orice bănuială, o scoseseră din Bucureşti ca să motiveze apoi, prin uzura pieselor maşinii, acel accident imprevizibil. Ce uşor se moare, gândise, şi cu ce eleganță te pot curăța doi indivizi ca ăştia, care probabil că în viața lor au mai făcut ticăloşii". Dar se terminase totul? De ce o aduseseră tocmai la clinica lui Busbaum? Voiau s-o declare nebună? Să scape de ea în felul acesta? Clinica lui Busbaum, clinica lui Busbaum... Unde mai auzise ea numele ăsta? Clinica lui Busbaum...

Adormise din nou, fără să-şi dea seama, Probabil că-i dădeau somnifere. Se trezise peste câteva ore. Pe o noptieră ardea o mică lampă electrică învăluită într-o pară de mătase. Afară probabil că era întuneric. Se auzeau, de undeva, dintr-o altă parte a spitalului, nişte gemete înfundate. Îşi aminti imediat unde se află, şi cuvintele surorii Ethel Wassermann. Ăştia erau şocații de pe front, suferind de melancolie. Sinistru loc! Pe o măsuță cu rotile îi lăsaseră ceva de mâncat. Două mere curățate de coajă, un corn şi un iaurt. Încercă să guste, ridicându-se uşor, ca să nu fie sugrumată de hamurile care o țineau. „Sper că nu sunt picioarele", gândi. Dar n-o durea nimica, le simțea întregi. Apucase uşor lingurița şi luase din iaurt. Era rece, răcoritor. Când termină, muşcă de două ori din măr, pe urmă îl lăsă. N-avea chef de nimic. O stăpânea un sentiment ciudat, de dezgust, de lipsă de voință. Trăise războiul într-un fel special, văzuse grozăviile făcute de ai lor în Polonia. Nebunul de Frank lucrase dur, dar toate aceste grozăvii apăreau numai în hârtiile pe care le mânuia. Nu văzuse mai

mult de trei sau patru cadavre, şi asta întâmplător. Intra într-o clădire foarte veche, dimineaţa la opt, şi ieşea noaptea, însoţită de Braun, care o ducea cu o maşină până undeva, într-un cartier al Varşoviei, unde coborau într-un bar. Beau rachiuri tari, poloneze, se îmbătau repede, priveau la orchestra aceea de infirmi, scutiţi de front, ce fusese afectată pentru corpul ofiţeresc german, care cânta fără chef, pe o estradă, asta era toată distracţia lor. Dimineaţa o luau de la cap. Întocmeau tabele şi multiplicau ordinele poliţiei secrete. Prin mâna ei trecuseră sute de acte, peste care o ştampilă punea pecetea condamnării: „Bănuit de activitate dăunătoare statului", sau

O alta: „Bănuit că ajută pe dezertori"... Toate semnate *Reichssicherheitshauptamt*, cunoscut mai bine cu iniţialele R.S.H.A., sau *Oficiul central de siguranţă al Reichului*. Ei, ea cu von Braun, făceau parte din amtul patru al acestui serviciu. Dar toate actele acelea care le treceau prin mână însemnau oameni morţi: spânzuraţi, împuşcaţi, pe care însă, nevăzându-i, îi considerau numai nişte cifre care căpătaseră o teribilă realitate, când, din întâmplare, prin luna februarie 1940, deschisese ziarul *Volkischer Beobachter*, în care ziaristul Kleist lua un interviu comandantului lor din Polonia, Frank. Acesta îşi bătea joc de von Neurath, gauleiterul german din Cehoslovacia, care pusese nişte afişe roşii pe zidurile caselor, anunţând executarea a şapte studenţi cehi. „Dacă aş dispune să se lipească afişe pe ziduri ori de câte ori sunt împuşcaţi şapte polonezi, toate pădurile Poloniei nu ne-ar ajunge ca să fabricăm hârtia necesară pentru aceste afişe". Câteva zile după citirea acestui interviu crezuse că el nu era decât o lăudăroşenie găunoasă a unui comandant care băuse ceva mai mult. Dar peste o săptămână, şeful ei, maiorul Braun, îi spusese că se luase hotărârea de-a se transfera în Germania un milion de muncitori polonezi. Asta era numai o parte a

cunoscutei acțiuni codificate sub titlul de A.B. (*Ausserordentliche Befriedungs-aktion*, acțiunea extraordinară de pacificare), care începuse cu deportarea profesorilor universitari din Cracovia şi probabil că nu se terminase nici la data aceasta. După câtva timp, într-o noapte ploioasă, cât mai întârziase în barul acela din Varşovia şi Braun părea destul de beat, îl întrebase: „Spune-mi, cifrele pe care noi le contabilizăm sunt exacte?" „Dar, cum crezi? Precizia germană n-ar permite altfel". „Da, dar dincolo de ele e vorba de oameni, nu-i aşa? „Bineînțeles". „Şi Germania are ea capacitatea de a-i transfera în lagăre, de a-i îmbrăca şi de a-i hrăni pe aceşti oameni atât de numeroşi?" „De ce nu? Ei reprezintă o formidabilă forță de muncă. Să nu crezi că sunt duşi acolo ca să se distreze". „Şi familiile lor?" „Familiile lor se descurcă". „Să înțeleg că niciunul din milionul ăsta de oameni pe care trebuie să-l transferăm în Germania nu se va revolta?" „Şi dacă s-ar revolta, n-ar avea ce să facă! Există o maşină infernală care nu poate fi oprită. Striveşte tot în calea ei. Dacă n-o să fim atenți, Gerda, o să ne strivească şi pe noi".

Şi acum, iată, făcea cunoştință cu această maşină care putea strivi pe oricine, fără putință de împotrivire. Accidentul ei de maşină fusese doar un mic detaliu. Ceea ce simțea acum nu era frică, pentru că frica ei se consumase probabil în cele câteva secunde de luciditate, când îşi dăduse seama că nu mai poate să-şi controleze maşina şi că va muri sfărâmată de vehiculul care venea din fața ei. Dar un sentiment de neputință o stăpânea. Da, dezgust era de fapt ceea ce simțea cu precizie. Un dezgust profund pentru viață, pentru ce înțelegea acum...

De undeva, din pavilionul nebunilor periculoşi se auzeau strigăte ascuțite. Vorbe nedesluşite. Cineva fluiera încercând să potolească acea larmă care sporea; pocneau uşi trântite şi nişte gardieni alergau pe o alee de asfalt. Pe urmă totul fu

înăbuşit parcă şi izbucniră, în mod ciudat, greierii din iarba parcului clinicii doctorului Busbaum. Un cri-cri unanim, prelung, tăios, rozându-i timpanele. Exasperată, Gerda îşi dusese mâinile la urechi, constatând că putea să se mişte repede, să aibă reflexe. În minutul următor, îşi trase picioarele din hamurile aşternute peste cearşaful care o acoperea şi păşi, clătinându-se, pe lângă pat. Era întreagă, zdravănă. Toată acea amorţeală a membrelor nu era decât efectul narcoticelor. Simţi o mare bucurie cuprinzând-o. Ar fi dansat. Scăpase. Dar trebuia să fie prudentă. Trebuia să se prefacă mai departe că se află sub influenţa acelor somnifere, să fie atentă la ceea ce se întâmplă cu ea şi cu cei din jur. Să ghicească intenţiile lui Braun care, cu siguranţă, avea să profite de accidentul ei, ca să o îndepărteze din locul acela, de unde ar fi putut să afle ce face el, lucru care îl stingherea foarte tare. Merse până la fereastră şi ridică oblonul de lemn cu prudenţă, ca să nu facă zgomot, privind afară. Se găsea undeva, la etajul trei sau patru al clinicii. În jur, prin ferestrele camuflate cu perdele albastre sau cu obloane, se zăreau uşoare dâre de lumină, abia strecurate printre jaluzele. Găsi un dulap în care nu exista niciun obiect de îmbrăcăminte, în afara unui halat asemănător celui cu care era îmbrăcată. Asta nu-i plăcu. Dacă ar fi vrut să plece, trebuia întâi să găsească ceva îmbrăcăminte. Era o chestiune pe care trebuia să o discute la prima venire a Claudiei. Nu-i mai era somn şi veghe până în zori, ascultând greierii care tot mai rupeau liniştea intensă cu ţârâitul lor ascuţit.

*

Doamna Smaranda Robescu abia scăpase de Dimitrie Pavlovici Ignatiev, care îi adusese în seara aceea câteva piese de poterie din majolică de Faenza, o espagnoletă de bronz cu un cap de femeie surâzătoare şi coafată, cu diademă, o piesă foarte rară, copie după un personaj al lui Watteau, şi un

taburet din cele numite *escabeau*, din lemn de piper, ajurat, pe care le lăudase o oră întreagă, pentru că, până la găsirea unui taxi de transportat, întârziase o oră la *Trocadero*, unde băuse patru sau cinci votci.

— *Madame*, *toujours jeune et ravissante*. *J'attends votre décision avec impatience*...

— Dragul meu Dimitrie Pavlovici, să ştii că toate complimentele dumitale n-or să mă facă să-ți dau un preț mai mare decât acela cu care cumpăr astfel de obiecte. Nu ştiu de unde ai scos lucrurile acestea, cu adevărat splendide, dar trebuie să trăiesc şi eu, ca şi dumneata...

Polcovnicul bătuse din călcâie milităreşte, în obraji i se ridicase o roşeață agresivă şi părul argintiu îi căzuse pe frunte.

— Dacă vrei, pot să ți le dăruiesc, dar n-ai să laşi un ofițer superior din armata țarului să cerşească pe străzile Bucureştiului. Ne cunoaştem de atâția ani, ştii că nu mi-am permis niciodată să te înşel. Am dat 125.000 de lei pe tot ce vezi. Sunt piese rare. Tot capitalul meu e investit aici. Nu pot să le duc oricui. Am venit la dumneata ca la un cunoscător. Uite, priveşte la această *espagnoletă*, parcă e vie, nu mai găseşti aşa ceva. Şi taburetul ăsta din evul mediu. Cine ştie cum a ajuns în pârlita asta de țară! La Paris mi-aş face o casă din banii câştigați la o astfel de vânzare şi dumneata mă priveşti ca pe un borfaş!

Doamna Smaranda Robescu se grăbea, trebuia să-l scoată repede afară din magazin pe bătrân, peste cel mult 20 de minute trebuia să sosească Colonelul, care avea o întâlnire cu Armand şi omul ăsta flecărea şi nu mai termina.

— Nu vrei să vii mâine, să mă mai gândesc şi eu în noaptea asta?

— Imposibil! Am nevoie măcar de jumătate din bani, pentru că mi s-a ivit ceva şi mai fericit, pe care am să-l aduc tot la dumneata. E vorba de o farfurie a *berettino*, *o* nebunie.

Faianță de pe la 1.500, casa Pirotta. Ai auzit dumneata despre aşa ceva? Numai la Curte am mai văzut astfel de vaze...

— Oricum, mai mult de 25.000 n-am în casă, aşa că ia-i astă-seară, mâine ne mai tocmim. Trebuie să închid magazinul, am o întâlnire şi eu.

Polcovnicul se oprise electrizat, izbind cu vârful bastonului în podele:

— *Ah*, *non*! *Tu ne peut pas me trahir comme ça*. *Tu ne va pas me dire qu'il y a un autre*... Am să te pândesc, am să te urmăresc. O să-l distrug.

Doamna Smaranda Robescu nu-l mai asculta, căuta în sertar banii pe care îi promisese şi pe care îi vârî în mâna lacomă a ebenistului.

— Ăştia sunt, du-te, dragul meu Dimitrie Pavlovici! Noapte bună, mai vorbim mâine. Şi mai lasă votca, că nu face bine la inimă. Eşti la o vârstă când ar trebui să te mai îngrijeşti.

Îl condusese până la uşă, încuiase după ce trăsese oblonul şi aşteptase la uşa din spatele magazinului sosirea celor doi.

*

— Iată de ce v-am convocat, domnule Colonel. Este vorba de cazul Vrăbiescu. Ştiu unde l-au ascuns nemții, zisese Armand.

Pe uşă, condus de doamna Smaranda Robescu, intrase Tronaru.

— Bună, băiatule. Auzi ce zice Dănacu... Cică clientul tău s-ar afla bine-mersi, într-un loc pe care îl ştie el.

Îşi strânseseră mâinile şi se priveau.

— Şi unde ar fi locul ăsta?

— Într-o aripă a spitalului Cantacuzino.

— Bun! Un spital nu e o cazemată. Putem să pătrundem uşor acolo.

Armand îl opri, ridicând mâna:

— Uşurel, că nu e chiar aşa. Să ştii că după ora nouă nu

poate să intre nici pasărea. Duble santinele, gardul înconjurat cu sârmă ghimpată electrificată. Probabil că au ei vreo clientelă aleasă. După spusele informatorului lui Mizdrache, am dedus că în clinica lui Busbaum sunt internați ofițeri superiori, generali, oameni care, din cauza șocurilor nervoase, vorbesc mai mult decât trebuie. Şi asta nu înghit nemții, pentru că defetismul este un lucru periculos...

— Şi atunci, ce propui să facem?

Colonelul îi privise pe amândoi şi spusese simplu:

— Vă propun să ne grăbim! Ăsta e primul lucru pe care trebuie să-l facem.

Pe urmă, după o clipă de gândire:

— Spune-mi, Tronarule, fata aia a lui Vrăbiescu a dat vreun semn?

— Nu. Nu ştie de unde să mă ia.

Armand interveni şi el:

— În socotelile poliției tocmai pe asta se scontează: pe întrevederea dintre Tronaru şi fată.

— Dar ce vă spune vouă că tocmai el trebuie să se întâlnească cu fata? întrebase Colonelul. Ştie careva pe unde se află ea acum?

Armand ştia, aflase de la Mizdrache, care îl informase, fără să-şi dea seama. Se întorsese la Bucureşti, la vechea adresă.

— Tronaru, tu cunoşti adresa asta? întrebase Colonelul.

— Da, strada Bitoliei.

— Bine. Un punct câştigat. Probabil că locul e supravegheat. Am să trimit eu pe cineva, nu acasă, trebuie să vedem pe unde putem s-o interceptăm, fără ca poliția să bage de seamă. Asta ar fi o problemă. A doua, continuase Colonelul, e că ne trebuie o soră, cineva, în clinica lui Busbaum. Acolo zici că e Vrăbiescu... Armand...

— Da. Dar n-au decât personal nemțesc. A, dar am o idee. Clinica se află instalată într-o aripă a Spitalului

Cantacuzino. Pe aici trebuie găsită o poartă de intrare.

— Şi cam cum vedeți această glorioasă pătrundere în incinta clinicii nemțeşti şi rezolvarea cazului Vrăbiescu? întrebase Tronaru.

— Mai întâi trebuie stabilit cine va pătrunde acolo, hotărâse Colonelul. Pe Armand nu pot să-l folosesc niciodată în astfel de acțiuni directe. El este postul nostru de ascultare. Dacă i-am vinde fetei locul unde se află taică-său, fără să ştie de la cine vine informația, ea s-ar duce peste nemți şi le-ar face o papară frumoasă şi atunci poate că ei i-ar da drumul în spital.

— Credeți? întrebase Armand. Domnule Colonel, ăştia pe ce pun mâna nu mai scapă. Eu tocmai aici văd primejdia: nemții se pot alarma că cineva a aflat locul unde este ascuns Vrăbiescu şi să precipite măsurile de transportare în străinătate.

Colonelul se gândise încruntat câteva secunde.

— Ai dreptate! Ce încurcătură a dracului! Nu-mi place să mă grăbesc, dar uite că totul ne înghesuie.

Când era nervos, Colonelul îşi frângea degetele, ca şi când s-ar fi jucat cu ele, ascultând trosnitura ligamentelor.

— Dar de unde pornisem? A, de la desemnarea celui care trebuie să-l răpească pe Vrăbiescu. Acela o să fii tu, Tronarule. Cu Ciorogârla şi cu mine. Ştii unde dai de Ciorogârla? Tot la S.T.B. lucrează?

— Tot! spuse Tronaru.

— Atunci pregătiți-vă şi, când o să dau semnalul, să ne ajute. Acum să repetăm! Punctul unu: eu voi găsi pe cineva care s-o informeze pe fată unde se află tatăl său...

— Domnule Colonel, de asta o să mă ocup eu. O să-i dau ideea lui Mizdrache s-o cheme pe fată la el sau s-o caute la domiciliu şi să-i spună unde e taică-său, ca să provocăm un mic scandal. Atunci vom vedea dacă nemții se vor arăta dispuşi să-l elibereze pe Vrăbiescu, sau nu.

— Ideea e foarte bună. Punctul doi: asupra metodei de pătrundere în spital, în clinica lui Busbaum, o să vă dau detalii când o să avem o informare cât de cât asupra topografiei clinicii nemțeşti. Trebuie lucrat foarte repede şi cât se poate de atent la amănunte. Cred că e vremea să ne despărțim, semnalele le cunoaşteți, telefoanele le aveți. Tronarule, tu rămâi tot la gazda pe care o ai. Dacă e nevoie să-ți schimbi adresa, o să-ți comunic eu. Nu te mişti decât în caz de nevoie. Ai bani?

— Am înțeles, nu mă mişc! Bani am.

Îşi strânseseră mâna. Doamna Smaranda Robescu îl condusese până la ieşirea dinspre pasajul *Macca* şi, după un semn discret, musafirul dispăruse. Peste alte zece minute, plecase Colonelul, urmând ca Armand să iasă pe intrarea principală, ca şi când ar fi întârziat tocmindu-se cu patroana magazinului mixt asupra vreunei achiziții făcute pentru doamna Tismana.

Secretarul ministrului îşi privise ceasul, se urcase în *Citroën-vi* pus la dispoziție şi pornise spre Mogoşoaia, unde avea loc o recepție a principesei Martha Bibescu. Avea întâlnire aci cu Tismana şi cu soția sa, Evelyne, pe care trebuia să-i aducă înapoi, acasă. Făcu o jumătate de oră mergând cu şaizeci la oră şi recapitulând cele discutate în seara aceasta cu Colonelul şi cu Tronaru. Pătrunse pe aleea castelului, un portar îi deschise porțile de fier, salutându-l. Se auzea de departe orăcăitul broaştelor şi un aer umed pătrunse prin geamul deschis al maşinii. Ocoli pe aleea de pietriş cu o largă peluză de iarbă, privind lampioanele galbene din *loggia* palatului, necamuflate (aici nu se fereau de război), trânti portiera, făcându-şi o scurtă inspecție a veşmintelor. Plecase într-un costum de după-amiază, din *homespun*, n-avea ținuta unui om invitat la o asemenea serată, dar erau obişnuiți cu el; pe omul de alergătură al ministrului puteau să-l scuze, el trebuia să fie când la

manejul din Plevnei, pentru angajarea orelor de antrenament ale Evelynei, când să comande nişte flori pentru onomasticile din săptămâna respectivă, mergând direct la fermele regale din jurul Bucureştiului, pentru că magazinele de desfacere din capitală erau sărace în marfă, ca-n vreme de război, când alergând pe la impresarii de la Ateneu, ca să obțină biletele necesare la concertele date de orchestra simfonică din Berlin sau din Stuttgart, aflate în turneu prin Balcani. „Băiatul ăsta aleargă toată ziua, de colo-colo, nici nu ştiu când are timp să le facă pe toate", zicea ministrul Tismana, lăudându-l. „O să-l lase şi prietenele pe care le are, pentru că le neglijează din cauza mea, dar n-am ce-i face".

Armand parcase lângă vechea aripă a palatului şi străbătuse o alee circulară, care ducea spre intrarea în sala de recepții. Ieşise luna, aruncând o lumină roşcată pe peluza din fața palatului, pe care se plimbau maiestuos păunii prințesei Martha Bibescu. Aceştia strigau, din când în când, ca pisicile, un țipăt impudic, enervant, pe urmă, speriați la ivirea unor maşini întârziate, care aruncau fâşii de lumină galbenă pe peluza de iarbă, zburau prelung în clopotnița de la intrare sau aterizau în tinda bisericii din spatele locuințelor pentru servitori. Clădirea părea tăcută, cărămida ei roşie, netencuită, fixată cu mortar alb, lucea mort în lumina lunii. „Sper că nu s-au culcat. Parcă au murit cu toții. Şi doar e devreme. Aşa le trebuie, dacă la recepțiile astea invită mai mult bătrâni şi artişti. Ăştia nu ştiu să facă antren, beau şi mănâncă, atât". Intră, salutând din mers un grup care se pregătea să plece, doi bărbați în smoching, clătinându-se uşor şi vorbind răguşit şi două femei între două vârste, cu umerii acoperiți de *fichu-uri*, cu piepturile decoltate, sticlind de bijuterii: briliante, cumpărate la *Djaburov* sau moştenite, puse rar şi numai la asemenea recepții, pentru a nu stârni discuții şi invidii.

Secretarul ministrului urcă scara de marmură peste care era aşternut un covor roşu aprins, false lumânări electrice se reflectau în rampa de lemn care ducea în salonul de sus, pustiu acum, părăsit de către invitaţii care ieşiseră în *loggia* centrală. Servitorii strângeau sfeşnicele de argint puse la capetele lungii mese, şi tacâmurile, şi platourile pe care se mai aflau fructe... Armand străbătu lungul salon în care ardeau lumânări adevărate, mirosind a ceară bună, reflectând luminile lor şovăitoare din cauza curentului, venit dinspre lac, pe pardoseala bine lustruită. Printr-o uşă sculptată cu motive persane, mărunte, cu vulturii cantacuzineşti bicefali, zări un interior alb, monastic, luminat de o candelă aflată sub o cruce de smalţ. Secretarul ministrului intrase de câteva ori aici, la invitaţia principesei Martha Bibescu, care îi arătase câteva patere turceşti şi tăvi damaschinate, cruci cu filigrane şi un chivot al Hurezului, precum şi vechiul jeţ brâncovenesc din secolul al şaptesprezecelea, sculptat mărunt, în stil gotic, ca un fagure, în care nu se aşeza nimeni, cu un acoperiş sticlos, din cauza vechimii, lăsând să curgă, deasupra scaunului, ţurţuri răsuciţi din lemn de chiparos. Ajunsese *înloggia* deschisă spre lac, se auzea şi mai insistent orăcăitul broaştelor, un miros umed de iarbă se amesteca cu fumul lumânărilor. Armand văzu lângă o coloană spiralată cu capiteluri florale, uşor roşcate în lumina lunii, chipul băut al lui Raul. *Loggia* veneţiană care dădea spre apartamentele Doamnei şi Domnului, după moda bizantină, nu mai avea strălucirea de altă dată, pictura cu teme religioase, mitologice dispăruse. Acum, tavanul, altă dată atât de lăudat de englezul Chis Hull şi de francezul La Motraie sau de Del Chiaro, fusese văruit cu alb. Frumoşi erau numai stâlpii sculptaţi în torsadă, stucaturile, consolele, parapetele, capitelele şi arcadele bătute blând de lună, casele vechi, „*surpate şi nesăbuite*, *altă dată grijite foarte*

frumoscum scria logofătul Greceanu, loc al slujnicilor şi acum rămase numai nişte anexe pentru femeile de serviciu şi servitorii Marthei Bibescu, altă dată case egumeneşti „*cuvios şi întru toate împodobite cu blândeţe*, *cu vârstă şi cu sfat*", formând o aşezare desuetă, arhaică, pe jumătate ruinată, pe care proprietarii actuali o întreţineau cu greutate, folosind numai aripa veche a palatului în care se dădeau astfel de recepţii la care participau treizeci-patruzeci de persoane alese cu grijă. În stânga *loggiei*, acolo unde lacul mâncase pământul surpat de umezeală şi înainta spre copacii seculari, lucea mort marmura mormintelor brâncoveneşti, în care erau săpate, cu litere chirilice, pisaniile celor duşi, care nu făcuseră altceva decât să treacă din *loggia*, în care stătuseră vechi cironomi brâncoveneşti, „*mângâiaţi cu vin de Cotnar şi tutun lasma ghiubec*, *împărtăşindu-se cu nevestele lor*, *cuvioşi întru toate* şi *împodobiţi cu blândeţe* în cerdacul acesta cu stâlpii săi corinthieni, ce cunoscuseră strapaţele şi supărările domniei, urmaşul creştinului domn Şerban Cantacuzino Băsărab Voievod, se învârtea o lume amestecată, îmbrăcată în costume de seară, femei tunse à la *gargon*, cu rochia până la jumătatea pulpei, cu şiraguri lungi de perle, duble sau triple, cu pantofi de mătase cu tocuri înalte, cu talia foarte jos, fumând din portţigarete lungi de argint sau de chihlimbar, vorbind franţuzeşte cu domnii în smochinguri, monoclaţi, graseind, spuma societăţii bucureştene a acelor ani, nebănuind că doar peste două veri vor părăsi aceste locuri şi acest palat.

— Iată-l şi pe Armand, cârâise de lângă stâlpul de piatră de care stătea rezemat Raul, *mieux vaut tard que jamais*...

Ionescu-Tismana dansa cu Diby Necşeşti, ţinând-o posesiv lângă pieptul lui masiv şi fulgerând-o cu privirile grele de o dorinţă abia stăpânită. Într-un grup, Evelyne povestea cum a fost la bazarul *Crucii Roşii* cu o zi mai înainte, când se

întâlnise cu doamnele de la *Patronaj*, „*ma foi*, *elles sont tout a fait terre à terre*, *seulement chez vous on peut rencontrer les vraies dames de Bucharest*”, se adresase ea direct gazdei, doamnei Martha Bibescu, îmbrăcată într-o camilafcă călugărească neagră, cu flori roşii, care îi dădea o maiestate şi o linişte hieratice, dar o şi ferea de curentul *loggiei*.

Într-un alt grup, domnul Calomfirescu şi domnul Necşeşti puneau la cale o afacere cu lemne pentru construcţii, sugerată de către ataşatul comercial al Germaniei la Bucureşti, şi el de faţă, un bărbat scund, gras, rotund, cu gene blonde, pe care hainele stăteau atât de corect, că îi veneau rău. Părea mai curând un şef de birou deghizat decât un diplomat al Reichului.

Armand salută pe toată lumea, sărută mâinile câtorva doamne şi aşteptă ca ministrul său să termine dansul cu Diby Necşeşti, care îi aruncă o privire cotropitoare. Era îmbrăcată într-o rochie neagră de mătase, care acoperea un furou lung de satin. Bretelele decolteului foarte evazat erau împodobite cu strasuri negre, mănăstireşti, de forma unor mătănii sau a unor boabe de cafea, părul lung, albastru, sclipind în reflexele lumânărilor, de data aceasta lăsat liber pe spatele gol, până aproape de mijloc, acolo unde fusele lungi şi înalte se întâlneau, se mişca somptuos, ca o cascadă neagră de smoală. Ionescu-Tismana părea fascinat de această apariţie subţire, fusiformă, aeriană, care putea să pară în acelaşi timp şi de o mare absenţă şi de o stringentă posesivitate.

„Iar se lasă cu trandafiri, două sute cincizeci de trandafiri galbeni de la *Athénée*, trimişi cu maşina specială, să umpli un apartament cu ei, aşa o să facă nebunu’, uitând că femeia are bărbat, care o să se întrebe, bineînţeles, cine e craiul care îndrăzneşte să facă aşa ceva”. Totul în stilul său impetuos de a face praf femeile pe care le dorea. Parcă îl auzea sfătuindu-l: „Eşti mai tânăr, învaţă; întâi loveşti cu

trandafiri, pe urmă vin cadourile, habar n-ai ce slabe sunt femeile în faţa florilor; pe cât iubesc bijuteriile, pe atât plâng când văd un buchet frumos". Trebuia să-l ţină strâns, să nu facă vreo prostie. Era limpede că cealaltă, Mariejeanne, agoniza, era pe ducă, începea să se estompeze, forma deja un trecut al domnului Tismana.

În sfârşit, ministrul îi sărută palma femeii, lăsând-o lui Roger Cantuniari, un zdrahon care juca rugby la *Stadiul român*, tip de 23 de ani, scandalagiu notoriu, nepotul de vară al prinţesei Martha Bibescu, nelipsit de la asemenea recepţii, înfometat după astfel de doamne, care nici nu aşteptau prea mult să cunoască forţa atletului bine construit, necruţător şi lăsându-le cu o amintire de neuitat.

— Armand, unde ai întârziat atât?

— Am fost la doamna Smaranda Robescu, este singura persoană care putea să găsească ceea ce mi-aţi cerut. Am adus.

Ionescu-Tismana privise îngrijorat în jur, îl luase de braţ, cu aerul lui protector de totdeauna, ridicând braţele spre Evelyne, care-l privea cu suspiciune şi strigându-i: „Probleme, draga mea, totdeauna probleme, nici aci nu scap de ele, revin imediat!" Îl înghesui pe Armand spre scări şi coborâră grăbiţi în curte, folosind umbra neagră a spatelui palatului care le acoperi siluetele. Lăsară peronul de marmură cu piatră mişcătoare, la marginea căruia stăteau legate două bărci goale şi intrară într-o mică grădină tăiată în formă de labirint de un grădinar francez. Traversară curtea pe o alee de pietriş prin faţa bucătăriilor. Prin ferestrele deschise se auzeau glasurile servitorilor. Ajunseră în faţa micuţei bisericuţe, joase, cu coloanele ei greoaie de piatră şi cu turla de lemn ridicată în 1688, clădită sub hramul Sfântului Gheorghe.

— Ia să văd!

De aici nu-i mai putea zări nimeni. Ionescu-Tismana

înaintă pe scurta pajişte de iarbă din faţa bisericii şi deschise micuţa cutie de marochin roşu, pe care i-o dăduse Armand, privind în lumina lunii solitarul ca o lacrimă, cu montură estoniană subţire, împletită ca două fire de mătase.

— Minune! exclamase ministrul. Armand, ai un gust desăvârşit. Sper că banii ţi-au ajuns!

— Va trebui să-mi mai daţi 27.000.

— Face.

Închisese capacul cutiuţei şi-o strecurase în buzunar.

— Îţi mulţumesc foarte mult. Îţi rămân, ca totdeauna, foarte îndatorat. Nu ştiu cum am să mă pot plăti pentru serviciile pe care mi le-ai făcut. Dacă te întreabă Evelyne despre ce am discutat, îi spui că Mihai Antonescu m-a rugat o chestiune confidenţială, pe care nu poţi să i-o comunici. E vorba de devize. Asta îi închide totdeauna gura şi o face mai puţin curioasă.

Se întoarseră în grabă, sus, în *loggie*. Servitorii îmbrăcaţi în smochinguri albe serveau şampania, mişcându-se uşor, prin mulţimea care, perechi-perechi, dansa în sunetele discrete ale trompeţilor jazului *Corologos*, angajat pentru această noapte de principesa Martha Bibescu.

Evelyne, prefăcându-se că este foarte atentă la ceea ce i se spunea de către prinţul Basarab Brancovan, un domn de aproape şaptezeci de ani, purtându-şi cu multă distincţie hainele, fost ambasador la Londra, cu vagi studii de arheologie, numismat şi cavaler al Ordinului de Malta, aflat într-o scurtă vacanţă la ruda sa, la Mogoşoaia, îl părăsi pe acesta când crezu că lucrul devine convenabil şi luând lângă ea, din mers, o tânără fată îmbrăcată într-o rochie albă de muselină, cu un guler brodat la Lyon, cu o figură copilărească, uşor bosumflată, cu nişte priviri aproape uimite, cu braţe lungi, albe, statuare şi cu mersul leneş, cu voce uşor grizată de şampania băută, surâzând parcă trist celor din jur; i-o prezentă lui Armand:

— *La princesse Irene-Nathalie Mavrocordat*.

Armand îi sărută mâna, privind-o atent numai o clipă, făcându-le loc la amândouă ca să găsească un scaun liber undeva, pe un fotoliu de paie, pe care i-l oferi nevestei ministrului.

— *C'est le peon don't je* t'*ai parlé*, *mon neveu*. *Il a été élevé parmi les vaches et les taureaux*. *Un type péril leux*. Armand, fă-i curte, dansează cu ea, e cam sălbatică Nu ştiu unde a ţinut-o maică-sa până acum. După ce faci un tur, să vii să-mi dai raportul. Sunt sigură că Puiu iar te-a pus să faci vreo prostie pentru el, codoşule!

Jazul *Corologos* cânta *Chatanooga Chou-chou*, un dans săltăreţ, la modă în acea vreme, perechile se înmulţiră, făceau mişcări bruşte, rupte, partenerii se depărtau şi se apropiau când tandru, când uşor, lăsaţi pe spate, studiindu-se parcă, încălziţi de şampania bine frapată. De Evelyne se apropiase principesa Martha Bibescu, interpelând-o în stilul ei neaoşist:

— Ce faci aici, fetiţo? Te-au lăsat toţi curtezanii? Am văzut că ai luat-o pe-aia mică şi ai vârât-o în braţele lui Armand. Spune-mi, barem, e un băiat delicat? Să ştii că fata se pare că e neîncercată. Sper că nu e o *demi-vierge*. Vrea să meargă cu popi la altar. Am căutat s-o mărit cu unul din spiţa noastră, dar nu-i place nimic. Ce-i drept, şi ăştia au degenerat. S-au apucat de sporturi brutale: bob, rugby, hochei pe gheaţă... Dacă ai mai pomenit... Fata mănâncă caş de bivoliţă, proaspăt, numai eu ştiu ce păţesc cu ea, că stă de trei săptămâni la mine, vrea să-şi ţină tenul spre *nemoartă pomenire*. Dar frumoasă cum este, te pomeneşti că o să se lase violată de văcarul dumitale. E cam apucat, după aspect...

— *Ah*, *princesse*, *il est très bien élevé*. *Aucun péril de sa part*.

— Să nu-mi spui mie treburi de-astea, pentru că pericolul

vine din partea ei, să ştii. E ca un măr pârguit şi astea din spiţa Mavrocordaţilor au sânge arăpesc. Irene-Nathalie concurează la întreceri ecvestre cu militarii, dacă ai mai pomenit! Sub înfăţişarea ei gingaşă se ascunde un bărbăţoi. Pe Saşa, un văr de-al ei de-al doilea, l-a cravaşat, lăsându-i semne pe obraz, s-o ţină minte toată viaţa. Se pare că o cam înghesuise pe la Hurez, unde eram cu toţii, într-o firidă, vrând să-i arate de ce-i în stare blagorodnicul său neam, în veac.

Ionescu-Tismana, care încercase să i-o smulgă pe Diby Necşeşti lui Roger Cantuniari şi nu reuşise, se apropiase de cele două femei, căutând un unghi favorabil din care pândea o secundă fericită pentru operaţia ratată.

— Ministrule, mi-a zis doamna Iamandy că n-ai făcut nimica. N-ai reuşit s-o ajuţi. Te ştiam mai abil.

— Prinţesă, te rog să mă crezi, am făcut toate diligenţele posibile. Totul se opreşte undeva, sus. Mareşalul e intransigent.

— O să vadă el pe dracu' cu intransigenţa asta. Politica este o chestiune de rafinament, de subtilitate, de schimburi de interese. Ăsta parcă şi-a băgat bastonul în fund şi nu-l mai scoate de-acolo. Dă toată ziua decrete şi vrea să facem drepţi când îl vedem. Dar pe noi, care avem descăpăţânaţi în familie, ne lasă reci ifosele militare. O să ajungă şi el acolo unde au ajuns toţi care i-au semănat. Ah, ţara asta a avut domnitori înţelepţi şi iată ce degenerescenţă! Să ai pe tron, în locul lor, nişte regi nătângi sau escroci! Nu te uita aşa speriat la mine, domnule Tismana, că la recepţiile mele nu pătrunde nimeni de la poliţie. Dacă te exclud pe dumneata, pe care numai osul Slătinenilor te mai scuză.

Armand o aducea înapoi pe Irene-Nathalie Mavrocordat, căreia Ionescu-Tismana îi sărută mâna parfumată, înclinându-se uşor:

— Ce plăcere, domnişoară, nu v-am mai văzut de la serata

dată de domnul Calomfirescu. Am cunoscut pe tatăl dumitale la Paris. Ah, ce tip, ce tip! Păcat că a murit atât de tânăr!

Şi apoi către Armand:

— Armand, ar trebui să dansezi şi cu Evelyne. Îmi dau seama, după privirile pe care mi le aruncă, că iar am făcut-o geloasă, dar o să se simtă mult mai bine în braţele unui *chevalier servant*, decât cu mutra mea obişnuită, de fiecare zi, în faţă.

Şi pentru că jazul *Corologos* ataca acum un *swing*, se îndreptă decis spre Diby Necşeşti, căreia rugbistul îi săruta, cu evlavie, mâna.

Evelyne, într-o rochie *betterave*, simplă, croită la cea mai bună cuturieră din Bucureşti, doamna Moineau, franţuzoaică pripăşită prin 1932 în România, văduvă a unui diplomat scăpătat, rămas în Capitală din cauza unor încurcături financiare (cea care le îmbrăcase, pe rând, pe regina Maria, pe prinţesa Ileana, pe prinţesa Elena şi chiar pe madam Lupescu, făcându-le vizite discrete, fără a spune vreuneia dintre ele că ea croieşte şi celorlalte, faimoasele toalete), cu o camee albă în decolteu, îl fixa cu atenţie pe Armand, căutând să afle, o clipă mai devreme, ceea ce ştia bine că el îi ascunde.

— Cum ţi-a plăcut micuţa depravată?

— Nu mi se pare deloc depravată. E o fată la locul ei.

— Îţi dau voie să te îndrăgosteşti de ea, nu prea mult însă, trebuie să fii foarte atent, nu mi-ar plăcea să faci o căsătorie à la *vapeur*. Eu şi cu Puiu ne gândim să-ţi găsim ceva convenabil, o fată care să-ţi şi placă, inteligentă, aşa cum eşti şi tu. Nu vreau s-o fac pe sfătuitoarea, pe pilotul în chestiunea asta, dar când ai să simţi că te aprinzi, să-mi spui, nu te poţi lipsi de sfatul unei femei ca mine. Eu le cunosc pe toate, ştiu cu cine au trăit, ce e în capul lor, pe urmă lucrurile astea se fac şi în funcţie de relaţiile dintre

familii. Într-un cuvânt, n-aş vrea să gafezi.

Armand o ținea lipită uşor de el, nu voia să sublinieze, în niciun fel, relațiile dintre ei doi, fapt pe care îl înțelegea foarte bine şi Evelyne, dar ochiul necruțător al celorlalte femei aflate la această recepție nu se lăsa înşelat de aerul condescendent al tânărului bărbat sau de glacialitatea jucată a nevestei ministrului.

— Şi acum să-mi spui ce serviciu i-ai făcut lui Puiu, că te cunosc. Nu cumva nenorocita de Diby Necşeşti i-a căzut cu tronc? Că are boală la slăbături de-astea. Acum vreo zece ani, tot aşa, căzuse după o ovreică, una Segal, care semăna ca două picături de apă cu nevasta lui Necşeşti şi care acum a ajuns dansatoare, sau aşa ceva, pe la Las Vegas ori în Mexic, că tu ştii mai bine ce e pe continentul ăla acolo. Nu-s cazinouri la Las Vegas?

— Ba da.

— Aşadar, ce te-a rugat să-i cumperi lui Diby? Spune repede şi fără ezitare, că vă cunosc pe amândoi! Vă înțelegeți din priviri ca doi ticăloşi ce sunteți.

Lui Armand i se mai întâmplaseră astfel de scene şi parase cu finețe:

— Evelyne, îl crezi pe Puiu idiot să-mi încredințeze mie chestiuni de felul ăsta? Sângele apă nu se face şi pe urmă, un bărbat ca el ştie cum să procedeze, ca să evite să mă folosească, tocmai pe mine, în chestiuni delicate.

— Ei, de ce să te evite tocmai pe tine?

— Pentru că orice om inteligent, în situația lui, ar proceda cu totul altfel. Şi dacă vrei să ştii despre ce este vorba, deşi fac o indiscreție, află că m-a rugat ceva, e vorba de nişte devize pentru cineva sus-pus, al cărui nume nu pot să ți-l spun.

Femeia îl privise neîncrezătoare:

— Armand, mă minți, îl acoperi pe ticălos! Şi am să mă înfurii într-o zi, şi n-are să fie bine. Şi atunci o să-ți pară

rău.

— Evelyne, totdeauna procedezi aşa, mă scoţi din sărite, ca să-ţi spun numele. Ei bine, ţi-l voi spune... E vorba de Mihai Antonescu, dacă te interesează. El are nevoie de nişte devize care trebuie transferate. Asta înseamnă o întreagă dandana, trebuie să vorbesc cu cei de la Externe, cu un director de la Finanţe, e destul de complicat.

— Şi pentru asta trebuie să daţi ocol palatului, de parcă ar fi fost vorba de răsturnarea Mareşalului?

— Ştii bine că sunt chestiuni care nu pot fi auzite de urechile indiscrete ale acestor tipi care fac pe binecrescuţii, dar sunt destul de curioşi.

— În sfârşit, fie un lup mâncat de o oaie, Armand, dar să ştii că odată tot am să aflu şi n-o să mă împiedic de nimic şi de nimeni ca să rup cu tine.

Se smulsese din braţele lui, nu cu violenţă, pentru ca ceilalţi să nu observe.

De undeva, dintr-un colţ al *loggiei*, unde stătuseră răstigniţi în fotoliile de paie, se ridicaseră Pavel Candrea, Dionisie Mocanu şi Lupu Rădulescu. Erau urmaţi de Marcu Greceanu, ce căuta cu privirea coşurile în care se aflau ţigările lăsate la discreţie de către chelneri şi vâra în buzunare, discret, profitând de penumbra *loggiei*, pachet după pachet, fumând ca un turc ţigară de la ţigară, grizat şi glumind cu cei trei din faţă:

— În casa asta nu se mai poate mânca nimica? Unde e principesa? Ce naiba, face economie cu nişte sărmani artişti?

Lupu Rădulescu, sumbru, cu o cămaşă impecabilă, strălucind în noaptea cu lună, în smochingul strâns pe şoldurile înguste, apariţie elegantă totdeauna, trăgând dintr-o ţigară de foi, privea spre nevastă-sa, o pianistă care luase lecţii cu marea Toneghini, la Berlin, acum destul de beată, căutând în frapierele aşezate discret lângă stâlpii sculptaţi

bucăți mici de gheață, să şi le vâre în sân. Cei mai în vârstă, ca generalul Dobrescu şi Frânculeştii, începuseră să-şi ia la revedere de la invitați, ca să-şi acopere o retragere care să nu-i indispună pe ceilalți. Maşinile se apropiau, bâzâind uşor, de uşile de fier forjat, încărcau câte doi sau câte trei invitați şi ieşeau pe sub turnul clopotniței cu un zgomot mare, lăsând în urmă un nor de praf alb. Se răcorise bine, luna spânzura deasupra celor două coşuri înalte ale acoperişului palatului vechi; păunii țipau sfâşietor, spărgând liniştea aceea unanimă, tulburată rar de orăcăitul îndepărtat al broaştelor de pe lac. Principesa lăsase pe cei tineri în grija jazului *Corologos* care îşi făcea programul său agitat, cântând totuşi cu discreție şi îi chemase pe intimi dincolo de uşa sculptată. În salon mai ardeau câteva lumânări. Intraseră pe rând, fiecare cu un pahar de şampanie în mână, aşezându-se pe divanele joase, orientale, acoperite cu covoare de Ispahan, aduse cu ani în urmă din Persia, țară care-i inspirase frumoasa ei carte: *Cele opt raiuri*. Îşi lepădase camilafca călugărească şi rămăsese într-o rochie lungă de *soie-ecrue*, simplă, elegantă, care scotea în relief formele trupului sănătos al unei femei de cincizeci de ani, cu o față oacheşă, cu priviri foarte vii, inteligentă, cu părul strâns într-un coc enorm la spate. Nu purta bijuterii, doar un mare inel de argint cu bordura lată, în care strălucea o piatră de caledoniu. Pe pernele aspre, acoperite cu țesături care aduceau cu chilimurile călugăreşti, invitații căutau un punct de sprijin, rezemându-se de pereții acoperiți cu covoare roşcate de rugăciuni, în care dominau motivele persieneşti ale păunilor, arcade ziggurate şi flori de frezia, stilizate. Pe jos, într-o dezordine studiată, stăteau aruncate vase armeneşti în care îmbobociseră, abia aduşi de la serele palatului, crini voluptuoşi, atunci deschişi, emanând un miros greu, care cotropea totul. Talgere şi vase roşcate, cu litere arăbeşti, într-o caligrafie de păianjen,

vegheau colțurile. Aici nu mai ardeau decât nişte candele, în pahare de Chios, de culoarea vişinei putrede, aruncând o lumină şovăitoare asupra unor icoane brâncoveneşti aduse de la Hurezu. Servitorii intrau pe rând şi serveau cafele după moda orientală, din filigene de alamă.

Marcu Greceanu, care nu putea să se obişnuiască cu Stilul acesta de a te aşeza direct pe podele, căutase un tatfuret încrustat cu sidef, pe care-l ştia mai de mult. Îl găsise, se lăsase pe el, comunicând în gura mare impresiile lui Mitu Palade, care de mult zăcea pe canapeaua joasă a principesei numai în cămaşă (el nu se îmbrăca niciodată în costum de seară, apărea la recepțiile de acest gen în pantaloni de doc, ca zidarii, dacă era vară, şi într-o cămaşă cu mâneci scurte, iar iarna cu un pulover marinăresc pe gât, destrămat pe la încheieturi, flendurit ca şi când ar fi fost muşcat de câini). Martha Bibescu, care nu se formaliza de aceste chestiuni, se făcea că nu bagă de seamă.

— Ce dracu' o avea principesa, domnule, de ne invită aicea, unde mi se pare că şi doarme? Asta-i treabă? Să ne aşezăm pe vine ca pe closetul turcesc, în loc să stăm pe terasă şi să fim serviți ca nişte domni? Tu înțelegi ceva, Palade?

Protestatarul de profesie, omul pe care nu-l constrângea absolut nimic pe lumea asta, încălțat în pantofi de tenis, atât de contrastanți cu pantofii de lac ai celorlalți, fără ciorapi, ca şi când atunci ar fi sosit de la ştrand, căscase imperturbabil şi-i spusese celuilalt:

— Marcule, sunt lucruri şi mai rele pe lumea asta. Aici cel puțin nu ne plictisim.

— *Tu* nu te plictiseşti nicăieri, pentru că suferi de insomnie.

Pe uşa sculptată ca un fagure, intra triumfător Raul, fratele lui Tismana, ținându-l de braț pe domnul Necşeşti, explicându-i ce titluri deținuse Carol al II-lea pe vremea când încă se mai afla în țară:

— Păi avea *Banlocul*, 15.000 de bucăți (astea erau acțiunile); la fabrica de ciment *Portland* – 3 550; *Cloşanii* – 20.000; S.T.B.-ul – 6.400; *Letea Veche* – 9.743; *Minerva Motors*, părți sociale – 90; *Azuga* – 2.082; *Royal Dutch – 3; Banca generală a Țării Româneşti* – 1.211...

— Ce memorie fenomenală, dragul meu Raul!

— Stai că n-am terminat: Citroën-ul – 350; *Marmorosch* B*lank* – 10.000; *Pivnițele Rhein* – 380; *Societatea română de sticlărie* – 600; *Buştenii* – 34.160; *SAR-Telefoane* – 27.500; *Reşița* – 163.739; *Societatea Goetz* – 80; *Dacia-română* – 7.000; *Banca Națională a României* – 10.606; *Astra vagoane* – 477...

— Potoleşte-te, Raul! intervenise ministrul, bătându-l uşor pe umăr. Ce-o să zică principesa care te aude? L-ai servit, ai fost la curtea lui şi acum spui tot ce ştii despre el! Nu-i frumos!

De fapt, puțin îi păsa de cele ce spunea frate-său, el o urmărea cu ochi lacomi pe Diby Necşeşti, care se aşezase cu Evelyne lângă principesa Bibescu. Pavel Candrea îl acostase pe prințul Brancovan, căruia îi povestea cum luase Hitler puterea.

— Dar cred că vă spun lucruri deja cunoscute, prințe! Thyseen a subvenționat cinci ani pe Hitler în opoziție, dar la treaba asta au mai dat bani şi Krupp, şi Voegler, care au plătit cheltuielile de propagandă. Mai adăugați la asta şi pe Detterding, care voia să acapareze piața germană a petrolului, în valoare de 15 miliarde de lei anual, şi o să aveți imaginea completă. În mai 1933, Creusot a furnizat 500 de tancuri franțuzeşti unei firme olandeze, care le-a trecut în Germania. Să ne mai mirăm că căcăcioasele astea de democrații nu-şi explică ce au pățit de la 1938 încoace. Un imbecil, pe numele Georges Suárez, scria într-o carte a lui, puțin înainte de invadarea Franței, că popoarele sunt bolnave de prea multă pace. Dacă e posibil...

Prin ferestrele acoperite cu o împletitură fină de metal se vedea noaptea care începuse să se înverzească. Se deschisese o uşă metalică îngustă, încărcată de nituri circulare şi conice, formând nişte romburi, apăruse un fel de ţigancă cu părul strâns sub o maramă albă, care făcuse un semn principesei.

— Sper că n-o să ne aducă lichioruri, mârâise Marcu Greceanu. Eu aş mai bea şampanie.

Mitu Palade studia ferecăturile uşii metalice, şildurile şi mânerele care închipuiau frunze de stejar stilizate.

— Ce răbdare aveau meşterii ăştia ţigani! spunea el admirativ, consultând, ca un medic, fiecare detaliu. Lucrau din ciocan. Totul e bătut, nituit...

— Parcă văd mâine că ai să scrii un poem despre şătrari, rânjise Marcu Greceanu şi-i dăduse cu cotul. Fii atent că principesa iar a adus ghicitoarea şi o să ni se uite în palmă şi cine ştie ce dracu' o să ne mai spună. Eu nu pot să sufăr treburile astea.

Într-adevăr, principesa Martha Bibescu o trăgea pe ţigancă spre Evelyne şi Diby Necşeşti, invitându-le să întindă palmele spre privirile ochilor albi ai servitoarei.

— Care începeţi, fetelor? întrebase. Şi în secunda aceea, Diby Necşeşti îşi dăduse seama că uitase pe deget inelul primit în timpul dansului de la Ionescu-Tismana. Dar ca să nu bage de seamă cealaltă, începu ea, arătându-şi palma:

— Aoleu, domnişoară, se arată cu multă baftă şi cu dar la aşternut, de la un bărbat de ghindă, care te iubeşte, dar e încurcat, are multe belele pe cap. Şi să ai grijă matale să nu-ţi strici casa, că eşti la casa dumitale şi el e la casa lui. Şi o să se lase cu ceartă şi cu vorbire în târg. Că tare mai eşti frumoasă, dă babii cinci sute, ca să arunce la spate răul şi să-ţi mai nenească.

Principesa Martha Bibescu se prăpădea de râs, îi plăcea limbajul colorat al ţigăncii şi ghicea, sub stratul fin de pudră

al obrazului lui Diby Necşeşti, jena tot mai tare pe care i-o provocau cuvintele servitoarei.

— Până se scarpină dumneaei în pungă, dă şi dumneatale palma! îi ceruse lui Evelyne, smulgându-i-o aproape şi căutând în ea, în lumina slabă a candelelor. Matale să fii cu băgare de seamă, eşti cam pe la mijlocul vieţii şi ţi s-arată o încercare, şi o să fie cu pagubă mare, să ai grijă şi la sănătate. Dar, până atunci, se arată cu noroc, şi cu baftă şi cu belşug în casă. Şi ai şi unul tânăr, aşa, care te gândeşte îndoit, şi altul, tot tânăr, care te iubeşte.

Tismana căuta ceva de băut, nu era amator de cafea, pentru că asta l-ar fi silit să nu mai doarmă. Făcuse un semn unuia dintre cei care serveau şi apăruseră trei sau patru sticle de şampanie cu care fuseseră umplute paharele lui Dionisie Mocanu (tăcut, înţepenit, cu un zâmbet blând cum avea ori de câte ori se îmbăta) şi al lui Lupu Rădulescu. Pavel Candrea ceruse cafea, Marcu Greceanu, în schimb, însetat, fericit că se mai adusese ceva de băut, ascunsese sub canapeaua joasă una din sticle, ca să aibă o rezervă mai târziu.

— Puiule, unde este Armand? Aş avea nevoie de el! spuse Evelyne lui Tismana, văzând că secretarul nu intrase după ei.

— Cred că dansează cu Irene, afară. Ce vrei, dragă, sunt tineri. Lasă-i să se distreze!

— Tu nu vii să-ţi ghicească şi ţie ţiganca asta?

— Ştii că nu-mi plac pronosticurile.

— Hai, te rog eu, vino! Ghiceşte foarte bine, să ştii. Scoate o hârtie de cinci sute, bagă-i-o în sân şi dă-i stânga.

Tismana le întorsese spatele fără să comenteze, invitând-o, înainte de asta, pe Diby Necşeşti la dans, dar ea-l refuzase:

— Nu pot, sunt tare obosită. Mă scuzi, Puiule. Mai danseaz-o şi pe nevastă-ta.

Dar nici Evelyne n-avea chef să se mişte. Se aduceau acum

îngheţatele de fragi şi fistic, puse în sonde lungi, în care erau înfipte *langues-de-chats*. Femeile se aruncaseră lacome pe aceste dulciuri, în timp ce bărbaţii fumau discutând în grup despre ultimele ştiri de pe front. Tismana, care era sătul de politică, îi lăsă singuri şi ieşi în *loggie*. Rămăseseră câteva perechi care dansau înfrigurate. Dinspre lac venea o briză rece, se lumina, cerul se albise, se vedea stuful proaspăt, izbucnind din lacul încreţit de vântul de dimineaţă. Pe promontoriul umed aterizaseră câteva păsări şi, de undeva, din ostroavele misterioase ale heleşteului cumpărat cândva de stolnicul Cantacuzino, se auzea orăcăitul impudic al broaştelor aflate în rut. Jos, printre spiralele acelui labirint verde, tăiat cu foarfeca de grădinarul francez, se plimbau Armand şi Irene. Fata refuza haina de *homespun* pe care el i-o oferea, preferând să-şi expună umerii goi acelei umezeli de dimineaţă, bravând, râzând, uşor înfrigurată, cu ochii sticlind de şampania băută, privindu-l drept în luminile ochilor pe Armand. „Ce şi-or spune oamenii ăştia? se întreba ministrul. Sunt foarte potriviţi. Armand e reuşit, dacă mă gândesc bine, nici fata nu e rea, dar el e cam rece. L-am simţit eu, face curte la toată lumea, dar probabil că nu este prea agresiv. Are un eros oratoric, ca orice băiat timid, crescut la ţară. O s-o ameţească, nenorocita. În loc s-o invite sus, la el în cameră. Pun pariu că principesele astea ori o încep la 12 ani, culcându-se cu valeţii, ori rămân fete bătrâne. Şi Irene asta nu-mi face impresia uneia care să se arunce de gâtul primului venit”.

*

De fapt, convorbirea dintre Irene-Nathalie Mavrocordat şi Armand începuse banal. Secretarul ministrului nu era prea vorbăreţ, părea ros de oboseală sau de nişte preocupări pe care nu putea să le ghicească, dansase cu ea corect, nu ca Roger Cantuniari, care o absorbise, ca o gorilă, în braţele lui

de rugbist, purtând-o mai mult pe sus, lăsându-i de înțeles că este un senzual în timpul celor câteva dansuri, lăsându-şi obrazul pe care începuse să răsară o barbă aspră, scurtă şi iritându-i tâmplele. Roger mirosea a spirt sanitar, de altfel totul respira o igienă îndrăcită la acest rugbist, părul tuns scurt şi bine pieptănat, obrazul dur, privirea glacială, hainele bine periate, cravata în ton cu costumul, fără exagerări în croială, o cămaşă impecabilă şi mirosul discret al obrazului stropit cu o colonie fină. Celălalt, Armand, care o însoțea, părea nedecis, nu timid, îşi dădea seama că o plăcuse, era reținut, se căznea să dea convorbirii lor un aer neutru, neafectiv, povestea lucruri despre lumea artistică din Parisul în care stătuse câteva luni înainte de a veni încoace, un Paris în marginea prăpastiei sau ocupației, cu boema lui strălucită. Îl văzuse pe Cocteau la *Café de la Paix*, la *Flore* şi la *Deux Magots*, pe el şi pe Montherlant, pe foarte tânărul, pe atunci, Jean Marais, abia lansat într-un film, de o frumusețe stranie, L'*Eternel retour*, care rulase şi la Bucureşti, în sfârşit, evocase micile ateliere ale pictorilor din Montmartre şi din Montparnasse, acele seri tulburi de pe Sena, când credea că nu se va mai putea despărți de acel oraş atât de frumos şi încărcat de istorie.

— Şi ce te-a adus aici? De ce n-ai rămas acolo? întrebase Irene, care nu văzuse Parisul şi n-avea să-l vadă niciodată, dar asta nu ştiau niciunul din ei doi în seara aceea de sfârşit de primăvară a anului 1942.

Armand nu putea să vorbească despre adevărata lui viață, care nu semăna deloc cu povestirile sale, adică despre cei trei ani petrecuți sub arşița Spaniei, în tranşee sau în hoteluri sordide, sub bombardamentele *Stukas*-urilor nemțeşti, sau aşteptând teribilele atacuri ale marocanilor din Cádiz, aduşi peste mare de către Franco, valurile urlătoare ale sălbăticiților soldați atacând călare şi căzând sub caii loviți de şrapnele, cu burțile spintecate, din care

ieşeau pachete însângerate de intestine. A, câte erau de povestit şi el trebuia să repete istorioare edulcorate sau să-i recite versuri de Francis Carco:

Sur le quais le long de la Seine

A Montmartre, *pres du moulin*

Mes souvenirs entrent en scene...

Parisul lui Mallarmé, al lui Barrès sau al lui Léon Daudet, Parisul văzut de sus, de la Sacré-Cœuer, sub perdeaua fumurilor cenuşii, albe-roşii, opaline, negre şi azurii, cântate de Charpentier, care compara fumurile cu nişte pisici.

— Ce frumos spus! se mirase, cu ochii ei uimiți, cenuşii, Irene-Nathalie Mavrocordat.

— ...sau cavourile literare născând mereu genii. Parisul de margine al ecluzelor Senei, cu micile lui vaporaşe, încărcate de bărbați şi femei care cântau în cor, aşa cum copiii cântau pe treptele străzilor ce coborau din Montmartre:

Nic, *Nac*, *Nac muse Chez le pere Lunette Nic*, *Nac*, *Nac*, *muse 'Y a du bon vin*...

Atât de uşor era să suceşti capul unei fete de 18 ani, care nu ieşise din această capitală balcanică, visând să evadeze vreodată de-aici (şi asta era programat să se întâmple peste un an, dar nu se mai întâmplase), să-şi facă o studenție pitorească, cu colegi săraci, prin mansardele acelor hoteluri de mâna a treia, despre care citise în romanele lui Murger...

— Cred că ai făcut foarte rău că ai ales acest colț de lume. Tatăl meu, cât a trăit, spunea fata, ținea foarte mult să transfere ce mai avea pe-aici; să ştii că suntem nişte principi scăpătați, numai numele a mai rămas de noi; voia să deschidă o galerie de artă. Avea prieteni mulți acolo, picta şi el, din păcate, eu nu l-am moştenit. Uită-te la mine, domnule Sachelarie, sunt o mică tâmpită, la care lumea priveşte înduioşată, care visează să-şi ia doctoratul la Sorbona...

— ...doctoratul la Sorbona? întrebase Armand. Fete ca

dumneata îşi petrec vremea la ceaiuri, sau jucând *lawntennis* pe malul Herăstrăului.

— A, nu, nu, vorbesc foarte serios, studiez limbile slave. Vorbesc croata, bulgara şi rusa foarte bine. Am avut o bunică care se chema Dorofteea Zahaciński, jumătate poloneză... dinspre tată suntem greci, nu vezi ce harababură?

Armand o privea înduioşat. Părea că această fată se teme de ceva pe care nu-l mărturisea, aşa încât, intuind spaima sa de acel lucru necunoscut şi pentru a prelungi conversaţia care îi plăcea foarte mult (fata nu semăna deloc cu acele creaturi cinice, zglobii, accesibile, care se învârteau în mediul pe care îl frecventa), o întrebă:

— Ce se întâmplă cu dumneata? Eşti o fire melancolică. Te temi de ceva, nu-i aşa?

— Nici eu nu ştiu prea bine de ce mă tem. Am avut doi fraţi, au murit amândoi foarte tineri, unul la 11 ani, de leucemie şi celălalt la 15, într-un accident de planor, a căzut cu un planor. Îi plăcea aviaţia. Ce idee, să te sui într-un aparat aşa de fragil, făcut din hârtie sau din pânză, pe care primul vânt poate să-l răstoarne! De altfel, la noi în familie toţi au murit în accidente. E foarte curios. Ne urmăreşte un blestem sau aşa ceva, nu-mi dau seama. Dar nu doresc să-mi mai amintesc de toate astea. Nu vrei să vorbeşti mai bine despre Parisul dumitale, despre cafenelele unde vin boemii aceia care beau *calvados*...

Era foarte frumoasă cu ochii ei trişti, cu chipul foarte tânăr, deschis în lumina acelei dimineţi de sfârşit de mai, o lumină verde ca frunza de ceai, cum avea să-i spună, puţin mai târziu, când simţise că se îndrăgosteşte de ea.

*

Gerdei Hoffmann i se permisese să facă primele plimbări prin curtea clinicii de psihiatrie. În dimineaţa de după vizita Claudiei, profesorul Busbaum intrase în rezerva ei, însoţit

de sora Ethel.

— Bună dimineața, doamnă! Aud că vă simțiți foarte bine şi avem semnele noastre... Ştiu că v-ați eliberat singură, făcând chiar un tur în jurul camerei. Asta e foarte bine. Nu vă doare nimic?

O privea profesional, căutând să distingă pe chipul ei urmările acelui şoc îngrozitor, provocat de accidentul de automobil.

— Spuneți-mi, vă doare ceva? Simțiți vreun loc atins? Dureros, adică?

— Nu. Nu mă doare absolut nimic. Am numai o senzație de vomă, din când în când, şi crize de plâns.

— A, asta e foarte bine. Trebuie să vă explic. Ați sărit peste un parapet cu maşina, v-ați dat peste cap, cum se spune în limbaj automobilistic, dar n-ați pățit nimic din cauza suspensiei foarte bune a B.M.W.-ului. E vorba numai de pierderea echilibrului psihic. Ideea că ați fi putut să muriți sau să fiți rănită grav a rămas în subconştient. Asta o să mai lucreze încă o vreme. Trebuie numai să nu vă mai gândiți la accidentul dumneavoastră. O stare de izolare se impune. Dar nu trebuie exagerat nici în sensul ăsta. Vă place muzica? În alte cazuri nu procedez aşa, dar dumneavoastră am să vă instalez un radio aici.

— La asta mă gândeam şi eu. Mă plictisesc. Mi-ar trebui şi nişte cărți de citit.

— A, asta nu! Vă oboseşte şi nu este permis.

— Atunci, plimbări.

Doctorul ezitase puțin.

— Dacă v-aş putea transporta în altă parte, dar în spitalul nostru sunt şocați, oameni veniți de pe front, vederea lor nu v-ar face bine.

Gerda Hoffmann surâsese:

— A, sunt obişnuită cu astfel de lucruri. Vin din Polonia, doctore Busbaum.

— Îmi închipui, spusese şeful clinicii şi pe urmă se întorsese către sora Ethel: Vă rog să aduceţi doctoriile pe care le-am prescris şi să explicaţi pacientei ce are de făcut. Dacă vrea să se plimbe, n-are decât. O face pe propria-i răspundere. Doamnă Hoffmann, i se adresase, sunt dator să vă atrag atenţia că vă prelungiţi şederea aici. Spuneaţi că aveţi crize de plâns, ăsta este un semn rău. Dar, în „sfârşit, faceţi cum ştiţi. Şi către soră: Atunci, soră Ethel, aduceţi radioul. Muzica o s-o liniştească pe doamna Hoffmann. Sper că n-o să ascultaţi discursuri.

Şi ieşise băţos, cu mersul lui greoi, nemulţumit de un lucru pe care nu-l mărturisea. Sora se reîntorsese după zece minute cu un aparat de radio, instalase antena aruncând un fir prin fereastra deschisă, strigase ceva la un individ care îl întinsese şi-l agăţase de o antenă comună, pe urmă vârâse un ştecher în priză şi-l încercase. Pârâia, avea paraziţi, în sfârşit, în regulă. Funcţiona.

— Prinde Berlinul? o întrebase pe soră.

— Da, noaptea târziu, după douăsprezece.

— Spune-mi cum să mă îmbrac ca să ies în curte, să fac o plimbare? N-am niciun fel de rochie în dulap, niciun obiect personal.

— O să luaţi un halat de-al spitalului. E obligatoriu. Hainele dumneavoastră vă vor fi aduse când vă vom face fişa de ieşire.

— Oh, sunt internată? Parcă suntem într-o cazarmă.

— Acesta este regulamentul, doamnă Hoffmann.

Sora îi întinsese un halat albastru, pe care Gerda

Hoffmann îl îmbrăcase peste o pijama, şi ea aparţinând clinicii doctorului Busbaum.

— Să vă însoţesc? întrebase sora.

— Dacă eşti drăguţă, până am să mă obişnuiesc cu împrejurimile, pe urmă o să mă descurc singură, ai probabil multă treabă.

— A, nu, îmi face plăcere să vă însoțesc. Când o să vă simțiți obosită, să-mi spuneți. Coborâm cu liftul. Pe aici!

O condusese de-a lungul unui coridor foarte curat, cu pereții vopsiți în ulei alb, lucind de atâta frecat, cu un aspect aseptic, dând spre nişte geamuri imense, pe unde intra lumina soarelui. Un lift greoi le cără până la parter, unde se aflau laboratoarele. Mirosea a medicamente. Printr-o uşă întredeschisă, Gerda Hoffmann zări un rastel de eprubete. Cineva striga de sus de la etajul doi, de pe rampa scării:

— Trimiteți repede o targă la 211!

În stânga intrării, doamna Hoffmann zări o firmă mică, albă, pe care scria *Morga*. Nu comentă nimic, o lăsă pe sora Ethel s-o conducă. Parcul era frumos, copaci mari, castani sau stejari sau altceva, izbucnind din iarba tunsă proaspăt, stropită de un grădinar care împingea un fel de tomberon, pe care se afla un furtun răsucit. Aerul proaspăt, de sfârşit de primăvară, păsări care zburau în cerul albastru şi, pe urmă, iar alei, bănci, mici refugii pe care stăteau câteva femei în vârstă, împletind sau privind absent înainte, nemişcate, cu ochi sticloşi, fără să clipească.

— Cine sunt? întrebase Gerda.

— Nişte surori medicale. Au fost bombardate pe front cu *katiuşa*. Ştiți ce e aia *katiuşa*?

— Parcă nişte aruncătoare de mine.

— Chiar aşa. Am văzut într-un jurnal UFA. Sunt teribile.

— Da. Războiul nu e un lucru prea plăcut.

De undeva se auzeau voci bărbăteşti, cântând în cor:

Eni meni mic mac
Clic clac
Ozo bozo capati
Feier vaier vi!

— Dar asta ce mai este? întrebase doamna Hoffmann.

— Secția de bărbați. Ajungem imediat la gardul care ne

desparte de ei. O să-i vedeți. Sunt foarte drăguți. Unii au căzut în mintea copiilor, fac castele de nisip, se joacă cu lopățica. Poate sunt mai fericiți.

Aleea pe care mergeau se înfundă într-un zid viu de lemn câinesc, tuns cam la un metru şi jumătate înălțime. În acest parapet vegetal se croise un mic intrând, prin care probabil că pacientele, curioase, priveau dincolo de o plasă de sârmă, înaltă de trei metri şi jumătate.

Cele două femei se apropiară, curioase.

— Noaptea bagă curent în plasa asta, spusese sora Ethel.

— De ce?

— Ca să nu treacă nimeni dincolo sau invers.

— Înțeleg.

— Mai este şi dorința de a evada... a unora. Cei mai mulți sunt blânzi, nu fac niciun rău, dar există printre ei şi furioşi. Aceştia sunt internați într-o secție specială, dar doctorii nu-i depistează pe toți de la început şi pe câte unii îi apucă criza din senin. Acum o săptămână, un căpitan a strâns pe o colegă de-a mea de gât numai la vederea seringii cu care voia să-i facă o injecție.

Gerda Hoffmann privi peluza de iarbă strălucind în soare, dincolo de plasa de sârmă. În dreapta, o mică capelă cu uşile deschise lăsa să se audă o orgă.

— Avem şi un preot de front aici. Ăsta e cel mai bun pacient. A făcut o formă de depresiune care aduce cu inocența. E un bărbat foarte frumos, nici treizeci de ani. Blond, înalt, îmbrăcat în negru. Păcat de el! Doctorii spun că n-o să-şi revină.

— Şi acolo ce este?

Un grup de bărbați, în halate albastre, ca şi ea, stăteau încremeniți în jurul unui bazin, în care sticlea o apă albastră foarte curată.

— A, ăştia se cred statui. Îşi fac jocurile lor de dimineață. Dacă aveți puțină răbdare, o să vedeți ce frumos or să se

arunce în apă. Priviți la copacul acela din stânga. Îl vedeți? Unul dintre ei s-a urcat sus de tot. Au vrut să-l împiedice de câteva ori, dar e ca o maimuță, nu poți să-l prinzi. Ciudat lucru, are un simț al echilibrului neașteptat pentru un om care și-a pierdut mințile. Umblă pe garduri ca un acrobat.

— Și acolo?

Sora Ethel privi spre o bancă pe care stătea un bărbat cu părul albit, sur ca un lup, cu un monoclu sub sprânceana stângă, studiind, cu o atenție extraordinară, un strat de nisip pe care desenase, cu o trestie de mare, niște linii. Era îmbrăcat în uniformă de general, lucru curios în masa aceea de internați.

— A, generalul conte von Gumplowitz. Scăpat de la explozia comandamentului din Odessa, unde se afla în vizită. L-au găsit pe un acoperiș.

— Și ce face?

— Probabil că se crede la Statul major. Studiază situația frontului.

Sorav Ethel râse crâncen:

— Cred că asta o să vă distreze foarte mult. Eu vin zilnic aici și-mi pierd câte o oră ca să uit de crizele nebunilor, de strigătele lor, să nu mai știu că trebuie să le țin plosca la câte unii, să nu-i mai văd lovindu-se cu capul de pereți. Sunt și de-ăștia. Priviți!

Nebunul aflat în copac aruncase o minge roșie drept în bazin. Cinci sau șase bolnavi se azvârliseră s-o prindă dincolo de bordura de beton, înotând, după ce-și aruncaseră halatele.

Gerda Hoffmann se amuzase destul.

— Ne întoarcem?

— Cum vreți.

— Mai curând oamenii ăștia ar trebui să fie lichidați...

Sora Ethel o privise foarte mirată.

— De ce să fie lichidați?

— Cui foloseşte spectacolul ăsta? Un general care se joacă cu bățul în nisip, nişte foşti soldați glorioşi care cer găletuşe. Dumneata crezi că este atât de amuzant?

— Mai sunt şi recuperați.

— A, mersi, recuperați! Viitori clienți ai balamucului.

Nu-i trecea nicio secundă prin cap că, de fapt, ei înşişi i se putea întâmpla aşa ceva, dar nu avusese nicio clipă de când ajunsese în starea asta ca să înțeleagă ce se întâmplă cu ea.

Sus, în rezervă, înainte ca sora Ethel s-o părăsească, o întrebase:

— Dumneata eşti convinsă că eu n-aş fi în stare să mă întorc la lucrul meu? Că mai e nevoie să fiu internată câtva timp?

— Eu nu am nicio părere, doamnă Hoffmann. Doctorul Busbaum hotărăşte. El crede că cel puțin trei săptămâni o să mai trebuie să stați aici.

— Cât? Trei săptămâni?

— Da. Este o boală care are repercusiuni târzii. Puteți să vă simțiți foarte bine şi deodată să se ivească criza.

— Ce criză? Eu doar nu vin de pe front. Am avut un accident de automobil banal şi m-ați adus aici. Mă simt foarte bine şi vreau să plec.

Sora Ethel părea foarte încurcată.

— V-am spus, nu eu hotărăsc ce trebuie făcut cu dumneavoastră, ci doctorul Busbaum. De altfel, vreau să vă spun că la internarea dumneavoastră au existat unele semne că suferiți de delir de persecuție.

— Ce delir de persecuție? Asta ce mai e?

— Erați foarte furioasă şi declarați că sunteți victima unei maşinațiuni, că cineva a vrut să vă provoace moartea.

Gerda Hoffmann o privise cu o mare curiozitate.

— Spuneți adevărul? Nu mă mințiți?

— Nu! Prima oară când v-ați trezit din şoc, maiorul von Braun era aici. Ați vrut să aruncați cu ceva după el. Abia v-

am oprit. Îi reproşaţi nişte lucruri îngrozitoare. Dar dumneavoastră aţi uitat, desigur, nu mai ştiţi nimic.

— A, bine. Dacă e aşa... Şi-i făcu semn că poate să plece. Deschisese radioul, ascultase puţin, pe urmă îl închisese furioasă, se întinsese pe pat cu faţa în tavan, cu mâinile sub cap. „Ah, asta era! Dacă nu reuşiseră cu maşina, or să mă declare nebună". Nu era rău jucat. N-avea decât să-i lase cu impresia că într-adevăr e şocată, să le înşele vigilenţa şi s-o şteargă cât putea de repede de-aici. Dar cum? Îi trebuiau haine, o rochie sau altceva. Băgase de seamă că uşa era închisă noaptea cu un grilaj de fier, geamurile se deschideau înăuntru şi aveau, şi ele, obloane. „O puşcărie deghizată, deci. Ei, vom vedea".

A doua zi primise vizita Claudiei, care în asemenea momente se arăta devotată. Intrase cu aerul ei zăpăcit, cu un buchet de flori, deschisese larg ferestrele, lăsând să intre soarele, dăduse deoparte obloanele, o sărutase, îi desfăcuse câteva cutii cu bomboane fondante, silind-o să mănânce ceva, mângâind-o ca pe un copil şi izmenindu-se:

— Papă, iubiţico, papă! Să te faci mai repede bine, să vii la fetiţa ta, să te joci cu ea. Că urâţii ăştia abia m-au lăsat să intru înăuntru, a trebuit să-i fac ochi dulci portarului, să-i aduc ţigări şi lui, să mă lase la iubiţica mea...

Nu stătea locului, se învârtea în jurul patului ei, aşeza florile în cele trei glastre pe care le găsise, pe urmă îşi adusese aminte şi scotocise în poşeta lungă şi adâncă cât un sac.

— Uite ce ţi-a adus fetiţa. O păpuşică. Hai s-o botezăm! Cum să-i zicem?

Gerda Hoffmann se uitase drept în ochii Claudiei:

— Spune-mi, ai auzit ceva? Ăştia cred că sunt nebună cu adevărat? Ce-i cu păpuşa asta?

I-o smulsese din mână şi vrusese s-o arunce pe fereastră, cu un gest patetic, ca o actriţă ratată ce era.

— Nu! Te rog, nu! Vrei să plângă fetița? Eu ți-am adus-o să te joci cu ea. Poate te plictiseşti.

Privirile încărcate de furie ale Gerdei Hoffmann nu-i spuneau nimic bun.

— Claudia, te întreb încă o dată: ți-a spus cineva că sunt nebună? Că de-aia m-au internat aici?

Cealaltă ezita. Cât era de mincinoasă, nu putea să nu-i spună adevărul.

— Da! maiorul von Braun m-a trimis cu păpuşa asta la tine. Te compătimea foarte mult. Spunea că n-ai să-ți mai revii. Că, de fapt, ai o tumoare la cap şi o să trebuiască să te opereze. Dar acum, doctorul Busbaum nu poate face nimica. E adevărat?

Izbucnise în lacrimi.

— Nebună eşti tu şi cu maiorul Braun. N-am nicio tumoare la cap.

Se îndreptase spre ferestrele deschise şi privise curtea înverzită, peluzele tunse, copacii care se mişcau lent la vânt. În secunda aceea realiză că puteau s-o țină ani de zile în această cameră cu gratii, să-i administreze tranchilizante şi s-o declare nebună. Şi cu asta, totul putea fi încheiat. Fire rece, calculată, fără să-şi piardă cumpătul, Gerda Hoffmann se întoarse spre Claudia şi-i spuse:

— N-am niciun ban la mine, pentru că mi-au luat hainele, tot. Ascultă ce-ți spun! Mergi acasă, în strada Londra, ai o cheie, ştii unde țin rochiile. Îmi cauți uniforma, taiorul acela, vezi că jos sunt pantofii mei. Într-o cutie ai să găseşti un revolver. Îl aduci aici. Desigur că, dacă te vor vedea cu un pachet mare, or să te controleze la poartă şi asta nu vreau. Eşti atât de deşteaptă, ca să reuşeşti să le aduci până aici?

— Bineînțeles! Taiorul am să-l îmbrac pe mine şi peste el am să pun un trenci. În mână, într-un pachet mic, am să aduc o rochiță de-a mea, pe care am s-o îmbrac la plecare.

Pantofii îi bag în poşetă. Îmi iau o poşetă mai mare. Ţi-aduc şi ciorapi, şi furou...

— E bine. Dă ţigări portarilor şi vino şi poimâine. Îmi trebuie un lucru pe care îl am tot în dulapul cu haine. Ai să găseşti acolo un rucsac. În el este o scară de alpinism. Nu ocupă loc mult. Ascunde-o într-o păpuşă.

— Ce păpuşă?

— Ştii magazinul *Galeries Lafayette* din Calea Victoriei? Au adus ai noştri de la Nürnberg nişte păpuşi splendide, mari cât o fetiţă de 12 ani. Cumperi una, capul se deşurubează şi vâri acolo scara de alpinism şi pistolul... Spui că m-am cam sonat şi că ţi-am cerut să-mi cumperi păpuşi. Asta o să le convină şi lor. Acum ai înţeles ce ai de făcut?

— Am înţeles!

— Vezi să nu mă dai de gol. Banii ştii unde-i ţin, ia şi tu cât îţi trebuie, dar mai lasă ceva. Când ies, îţi mai dau eu alţii.

Claudia se smiorcăise alintată:

— Vai, tu, cum o crezi pe fetiţa ta aşa lacomă şi interesată? Dar mă duc şi fur pentru tine să-ţi aduc ce-ţi trebuie. Că fetiţa te iubeşte.

— Hai, cară-te, că n-am timp de pierdut şi fă ce ţi-am spus!

A treia zi, Braun, care vorbise la telefon cu Claudia şi aflase de la aceasta că secretara lui îi ceruse să-i cumpere o păpuşă, apăruse la spital încărcat de daruri, între care şi o Isoldă cu păr blond, lung, de fir sintetic, îmbrăcată într-o rochie aeriană de gaz verde, care dădea ochii peste cap şi vorbea, o minune a fanteziei păpuşarilor din Nürnberg, cumpărată şi ea tot de la *Galeries Lafayette*, de unde Claudia, conform celor cerute de doamna Hoffmann, achiziţionase, la rândul ei, o minune, tot blondă, tot cu ochi verzi, tot îmbrăcată într-o rochie aeriană de gaz, de culoare roz.

— *Gutten Tag*, *Gerda*! *Was machts du*? zisese maiorul, privind-o foarte atent pe doamna Hoffmann, care, în halat, în vârful patului, se juca cu prima păpuşă adusă de Claudia, privind la celelalte două (von Braun o lăsase pe podele pe a lui, lângă cea cărată până în rezerva de la etajul trei, mai înainte, de către Claudia).

— Vrei să ne laşi puțin singuri? o întrebase pe aceasta din urmă maiorul.

Şi Claudia o sărutase pe Gerda şi plecase.

— Apoi eu mă duc, la revedere, am să vin şi mâine...

Urmase un minut lung de tăcere, pe urmă femeia spusese cu glas absent, scrutându-l fără a avea aerul că o face:

— Ce bine îmi pare că ai venit! spusese. Nu te-am mai văzut de când ai plecat la Predeal cu baronul Killinger. Nu trebuia să ne întâlnim?

Braun se plimba cu mâinile la spate, prin dreptul ferestrei, agitând uşor mănuşa pe care o ținea totdeauna în dreapta şi care făcea pereche cu aceea care îi acoperea mâna arsă.

— Lasă asta! Nu-ți mai aminti.

— Ce să-mi amintesc? întrebase ea cu o curiozitate care-l neliniştise pe bărbat.

— Spune-mi mai bine: îți place păpuşa pe care ți-am adus-o?

— Da! E foarte frumoasă. De unde ai ştiut că vreau o păpuşă? Alaltăieri a fost Claudia la mine şi mi-a adus-o pe asta mică. I-am spus că vreau una mai mare şi uite că ea mi-a adus una mai mare şi mi-ai adus şi tu una tot mare, şi am să mă joc cu ele, să le dau dulceață, să le pieptăn, să le culc... Ele sunt fete foarte cuminți, cel puțin asta mică mă ascultă, nu ştiu cum o să mă înțeleg cu celelalte două.

Maiorul Braun o privea din ce în ce mai neliniştit. „Să fie cu adevărat şocată, sau a luat în serios cele ce am spus eu despre ea? Şi tâmpita aia de Claudia i-a băgat în cap că e şocată!”

Gerda Hoffmann deschisese sertarul noptierei şi scosese de-acolo o pereche de foarfece, cu care începuse să taie atent faţa de pernă, pe care stătuse rezemată până atunci.

— Ce faci? o întrebase maiorul.

— Stai numai puţin, ai răbdare, de ce te grăbeşti?

Scosese puiul de pernă, îl tăiase şi pe el, cu atenţie, pe urmă se îndreptase spre cele două păpuşi aduse de Claudia şi de Braun şi aruncase fulgii în sus. Aceştia cădeau ca o ninsoare măruntă peste cele două siluete din *papier-mache*.

— Vreau să văd dacă nu le este frig. Uite cum ninge peste ele. Îţi place?

Maiorul o privea din ce în ce mai intrigat. „Dacă nu-i nebună cu adevărat, atunci este o actriţă perfectă". Începuse să-i fie frică. Un sentiment nedesluşit de nesiguranţă îl cuprindea puţin câte puţin. Femeia devenise dintr-odată serioasă, uitase de păpuşi şi-l întrebase direct:

— Spune-mi, ce mai e nou pe front?

— A, nimic important. Bătălia de la Kerci s-a terminat. Sunt 260.000 de prizonieri. Un succes colosal, colosal, Gerda, înţelegi? în curând se va termina războiul, o să mergem acasă şi o să ne amintim ce frumos am lucrat noi doi împreună şi cum ne-am înţeles.

— Cine ştie? zisese femeia, cu o privire rătăcită, uitându-se la grămada de fulgi care umpluse camera. Ce spune doctorul Busbaum? Când îmi dă drumul de aici?

— A, încă vreo câteva zile doar; trebuie să-ţi mai facă nişte radiografii, să vadă dacă nu ai vreo coastă fisurată sau altceva. Trebuie să pleci din spital perfect sănătoasă. Marele Reich are încă nevoie de tine, ca să nu mai spun că de când lipseşti este o harababură la mine la birou de nu-mi mai văd capul!

Urmase iar o lungă tăcere. Braun nu ştia cum să continue această convorbire stranie dintre ei doi. Căuta o diversiune. Voia să-i atragă atenţia asupra unor lucruri secundare. Nu-

şi dădea seama dacă ea e conştientă sau nu de intenţiile lui, aşa încât minţi cu seninătate, vrând să-i vadă reacţiile:

— Baronul von Killinger vrea să dea o mare recepţie în cinstea victoriei de la Kerci. Sper că ai să participi. Te-am propus pentru o decoraţie. Sper că o voi obţine. O meriţi din plin. Acum, că ţi-am spus toate astea, am să plec. Vine în inspecţie un general de la Berlin. Trebuie să-l primim la gară. Ştii şi tu ce obligaţii avem. Poate mai trec peste vreo două zile... Ce să-ţi mai aduc? Ai vreo dorinţă specială?

— Poate nişte portocale. Pentru păpuşi... Ele sunt foarte lacome. Tu n-ai avut de-a face cu păpuşi. N-ai de unde să le cunoşti. Dacă nu găseşti portocale, poate mi-aduci nişte dulceaţă de trandafiri. Le place foarte mult dulceaţa de trandafiri. Ai să ţii minte?

— Cum să nu? Portocale sau dulceaţă de trandafiri. Şi altceva?

— Dacă mi-ai mai cumpăra o păpuşă ar fi foarte bine. Ştii, acasă la noi, când eram copilă, aveam trei păpuşi: Clotilde, Grete şi Matilde. Clotilde şi Grete sunt aici, o aştept pe Matilde.

— Foarte bine, o să vină şi Matilde. Pot să te sărut?

Gerda Hoffmann îi întinse obrazul, simţindu-i buzele reci şi-l urmări până ajunse la uşă. Pe urmă, îi ascultase paşii sunând pe coridor, auzise liftul vechi coborând, zdrăngănind până la parter şi-l privise de la fereastră cum se urcă în maşină. Maiorul ridicase privirile şi o salutase scurt, cu un zâmbet nedecis.

Cu mişcări bruşte, femeia se îndreptase apoi spre păpuşa adusă de Claudia, îi deşurubase cu violenţă capul, căutase scara de alpinism şi revolverul, pe urmă, mulţumită, pusese totul la loc. „O să vedem noi, domnule von Braun, cum stăm cu nebunia mea”. Pe urmă deschisese uşa dulapului cu haine, în care pusese taiorul, pantofii şi ciorapii aduşi de către Claudia şi le ascunse sub saltea, pentru că observase

că sora Ethel avea obiceiul de-a controla prin toate locurile. Claudia îi adusese şi o oglindă, în care se privi cu atenţie. Nu avea o privire rătăcită, cum ar fi sperat maiorul, dar undeva era mândră de scena pe care o jucase, de altfel deloc originală, pentru că o văzuse într-un film, înainte de război.

*

Doctorul Busbaum, directorul clinicii de psihiatrie de pe lângă spitalul Cantacuzino, afectat pe lângă unităţile germane de pe frontul de Răsărit, locuia în Parcul Domeniilor, pe strada Aviator Zorileanu, la numărul 83, într-o vilă care aparţinuse lui Constantinescu-Porcul, cunoscut om politic liberal, şi care fusese eliberată şi închiriată corpului auxiliar german, aflat la Bucureşti, ca multe alte locuinţe. Sosise în România prin 1940, odată cu forţele de instruire, cunoştea că cei de la Statul major pregăteau agresiunea din Răsărit, făcând parte dintr-un serviciu special de medici, aşa că izbucnirea războiului, câteva luni mai târziu, nu-l surprinsese. Locuise un an în Polonia, dar acolo nu avusese de lucru, fusese mai mult în vacanţă. În vacanţă fusese şi anul trecut, până la atacarea graniţelor sovietice. Apariţia primelor cazuri de şocaţi şi ambuscaţi de pe front îi dăduse adevărata proporţie a profesiunii sale, exercitate până la război într-o clinică din Kiel. Trierea săptămânală a celor care trebuiau îngrijiţi mai atent sau supuşi şocurilor violente, cu băi fierbinţi şi foarte reci, cercetarea simulanţilor, destul de numeroşi, diagnosticele, solicitarea de medicamente speciale de la Berlin, tabelele şi rapoartele pe care trebuia să le întocmească îi luau destulă vreme, dar meseria îi făcea plăcere, se simţea foarte util; corpul de colaboratori pe care-l avea îl satisfăcea. Se scula foarte devreme dimineaţa, la cinci, îşi făcea programul de gimnastică, o scurtă alergare în trening, în mica curte a vilei pe care o locuia şi, dacă avea timp, trebăluia cu o greblă şi cu o sapă la grădina

improvizată în spatele vilei. Casa era prea mare pentru el, nu mobilase decât două camere: una pentru oaspeții din Germania şi alta în care locuia el. La parter, instalase spaliere şi un *puncing-ball*, folosind un vechi salon de fumat în dublu scop, şi ca bibliotecă, şi ca sală de gimnastică. Cărase din toate locurile reviste de psihiatrie, manualele lui Jung şi chiar ale lui Freud, devenite clasice, care abia cu zece ani în urmă constituiseră calul de bătaie al umoriştilor din toată lumea. Şi iată că războiul acesta, prin teribilele lui consecințe, făcuse din ceea ce părea literatură o adevărată ştiință. Văzuse multe cazuri destul de grave, unele din ele nerezolvate, de altfel nici nu se puteau rezolva, atât de repede şi de eficace cât s-au lăudat după 1945, mai ales în America, o serie întreagă de şarlatani ce-au profitat de buna-credință a oamenilor.

Doctorul Busbaum, un neamț cu dragoste pentru meseria lui, luându-se în serios, avusese şi rezultate frumoase, nu atât de încurajatoare cât sperase, dar care formau, oricum, un punct de pornire. Odată terminat acest război, pe baza cazurilor întâlnite, cu o experiență câştigată şi din lectura materialelor publicate de alții, dar, mai ales, bazat pe câteva cazuri foarte grave pe care le tratase în această clinică, până în 1944, avea să devină o somitate, care ajunsese, prin 1965-,66, foarte aproape, de premiul Nobel.

Dar acum ne aflam într-o seară de vară a anului 1942, pe la orele 11, într-o locuință liniştită din Parcul Domeniilor, pe strada Aviator Zorileanu, într-o casă cu două nivele, acoperită cu tablă, înconjurată de o mică grădină.

Doctorul locuia într-una din cele două camere pe care şi le rezervase la etaj. Se culca în jur de ora 12, după ce asculta ultimul buletin de ştiri. Dimineața citea ziarele sosite cu avionul din Germania, pe care un curier i le aducea la clinică. Nu-i plăcea stilul lor emfatic, în care recunoştea frazele găunoase ale lui Goebbels, pe care nu-l suferea. Nu

era ceea ce se numea pe vremea aceea un *nazi*, purta uniforma partidului numai la ceremoniile oficiale şi asta pentru că era obligat. În convorbirile cu germanii aflaţi în România, oficial sau nu, era foarte rezervat, împingând discuţiile pe terenul medicinii, pe care se simţea foarte bine. Interesant era faptul că mai ales cei care aflaseră despre clinica lui şi despre rezultatele spectaculoase ale tratamentelor lui îi arătau o curiozitate care-l măgulea. Însă nu tot ceea ce făcea el acolo i se putea pune în sarcină. Avea un specialist, doctor Kristofer, care-l seconda discret, dar destul de eficient, pe care i-l recomandase serviciul politic al armatei, nume sibilin sub care se ascundea de fapt Gestapoul. Cel care deţinuse postul maiorului Braun până la venirea acestuia, căpitanul Oberg, şi el de la serviciul politic al armatei, îl recomandase pe Kristofer ca pe omul care răspundea nu numai pe linie medicală de cazurile din clinica sa. La început, Busbaum nu înţelesese ce înseamnă să răspundă *nu numai pe linie medicală* de cazurile din clinica sa. Dar pe urmă se lămurise foarte repede, dar având oroare de complicaţii şi mai ales de ceea ce presupunea că se ascunde dincolo de halatul alb al doctorului Kristofer, îşi propusese să execute cu docilitate tot ceea ce îi cerea acela. Existaseră, la început, liste de pacienţi, fiecare cu diagnosticul, perioada de tratare, rezultatul, locul unde fuseseră trimişi după recuperare sau după mobilizare în cazurile nerezolvate. După izbucnirea luptelor din 1941, la câteva luni, mai precis la începutul acestui 1942, doctorul Kristofer adăugase la tabelele sale, bătute la maşină şi fotocopiate, o rubrică nouă, care îl surprinsese pe Busbaum: simulanţi. Denumirea rubricii îl surprinsese, pentru că avea despre armata germană o părere asemănătoare cu a tuturor germanilor din acei ani, când cucerirea Austriei, Cehoslovaciei, Poloniei şi Franţei dăduse fiecărui cetăţean al Reichului o mândrie din care era exclusă de la sine ideea că

vreodată s-ar fi putut ivi în rândul soldaților Reichului această maladie: a fugii de răspundere, a dezertării de pe front, sub masca unei sănătăți şubrezite. Dar cazurile se înmulțeau, în aproape şase luni de zile se ajunsese la cifre îngrijorătoare şi, curios lucru, ofițerii erau cei mai numeroşi. Examenul lui medical era destul de amănunțit şi comporta un minimum de eroare. Doctorul Busbaum nu-şi dăduse seama că, odată stabilit că indivizii minţeau, erau înaintați curților marțiale şi câțiva chiar fuseseră executați. Asta începuse să-i dea coşmaruri şi între onestitatea lui profesională şi răspunderea pe care credea că şi-o asumă iscălind acele buletine medicale, de fapt condamnări la moarte, îşi făcuse loc o teribilă îndoială. Locul de muncă începuse să-i devină odios. Dar nu aici se opriseră toate lucrurile acestea ciudate. În ultimele două luni, în mod foarte straniu, se luaseră măsuri cu care nu era de acord. Doctorul Kristofer era nu numai un medic care punea diagnostice, dar şi trata pe bolnavi. În ultimele şase săptămâni îi muriseră câțiva pacienți care, după părerea lui, n-ar fi avut niciun motiv să decedeze. Nu se putea amesteca, aşa încât se mulțumi să audă numai că, de fapt, tratamentul prost aplicat, în special unor ofițeri, fusese dubios, socotindu-se cazurile irecuperabile.

Cu o lună în urmă, un anume maior Müller, reprezentant al poliției secrete al armatei, îl vizitase în mod discret, supunându-l unui interogatoriu, din care el dedusese destule lucruri. Discuțiile lor avuseseră o primă parte tehnică. Omul nu era străin de anumite cunoştințe medicale, sau cineva îl pregătise în acest sens. Avea un dosar plin de acte cu certificatele de deces, dosar semnat de doctorul Kristofer, pe la care, în mod curios, nu trecuse.

— Domnule doctor Busbaum, spusese maiorul Müller, puteți să-mi relatați ceva despre cazurile Houl, Holzweber sau despre cazul Aspern?

— În ce sens?

— Credeți că tratamentul care li s-a aplicat şi starea lor generală îndreptățeau sfârşitul pe care l-au avut?

Doctorul Busbaum vrusese să pareze cu abilitate, aşa încât îi răspunsese maiorului că aceste cazuri intrau în competența doctorului Kristofer şi că n-ar fi putut să-i răspundă la întrebările sale.

— Niciun medic nu s-ar încumeta, decât dacă ar fi însărcinat cu asta de organe superioare, să controleze un diagnostic al doctorului Kristofer. Este o chestiune de *fair play* profesional.

— Domnule doctor Busbaum, sunt trimis aici de către Serviciul secret al armatei tocmai pentru a stabili dacă moartea unor ofițeri, foarte bine pregătiți profesional, a fost firească sau nu. Unor oameni de la Berlin li s-au părut suspecte aceste decese, întrucât după fişele medicale inițiale, cazurile lor nu erau atât de grave.

— Ce vreți să spuneți, Herr Müller?

— Vreau să spun că sunt însărcinat să fac o anchetă, pentru că îl bănuim pe doctorul Kristofer de omucidere cu mijloace medicale.

— O, asta este o altă chestiune! Dacă dumneavoastră aveți un ordin scris în acest sens, eu pot să întreprind o anchetă pe cale medicală, dar să ştiți că treaba este foarte delicată, întrucât doctorul Kristofer este trimis de către Gestapo, eu fiind obligat să-i raportez orice lucru, fapt care mă va obliga să-i spun ceva despre vizita dumneavoastră şi despre acuzațiile pe care i le aduceți.

Convorbirea dintre ei doi se terminase aici. Ofițerul plecase şi nu mai revenise, aşteptând probabil dezlegarea de la mai-marii săi. Dar vizita lui Müller îl făcuse pe Busbaum ceva mai bănuitor. Reconstituind unele lucruri, el putea să-şi dea seama că cele trei cazuri nu fuseseră dintre cele mai limpezi. Despre Holzweber se ştia că murise atingând din întâmplare

rețeaua de sârmă care despărțea cele două secții, bărbați şi femei, ale clinicii, deşi avize metalice anunțau în limba germană pericolul pe care îl prezenta acest gard încărcat noaptea cu curent. Nici cazul Aspern nu era prea limpede. O infecție care avusese consecințe neprevăzute îl dusese la moarte pe acesta, cum şi cazul Houl avea, şi el, fisurile lui. Un gardian îi făcuse duşuri scoțiene atât de des şi atât de energic, încât căpitanul de artilerie, abia scăpat dintr-un infarct, decedase într-o dimineață, sub ochii îngroziți ai celorlalți pacienți.

După plecarea maiorului Müller, doctorul Kristofer îl acostase întâmplător în curtea clinicii. Vorbiseră câtva timp despre un caz nou, al unui furios, adus în cămaşa de forță de pe front, pe urmă omul Gestapoului îi spusese, nu amenințător, ci cu o amabilitate plină de sensuri:

— Nu-i aşa că te-a vizitat maiorul Müller?

— Da! S-a interesat despre nişte cazuri pe care le-ai tratat dumneata.

— A vrut să facă vreo anchetă?

— Da. Dar am refuzat să fiu eu acela care să te controleze.

— Ce voia să ştie?

— Voia să afle dacă celor trei li s-au aplicat tratamentele corespunzătoare.

— Şi dumneata ce i-ai răspuns?

Lui Busbaum nu-i plăcuse tonul acesta de interogatoriu, dar trecuse peste asta, spunând cam de sus:

— L-am rugat să-mi arate un ordin scris prin care aş putea să deschid ancheta, dar el nu a mai venit la clinică şi nici măcar nu mi-a dat vreun telefon.

Doctorul Kristofer îl luase de braț, cam familiar, şi-i spusese cu o voce surdă, din care nu lipsea, de data asta, amenințarea:

— Dragul meu doctor Busbaum, ai fost foarte înțelept că nu te-ai amestecat în chestiunile astea complicate, care nu

te privesc. Vreau să ştii că oamenii pe care i-am îngrijit s-au bucurat de toată atenția mea, deşi unii dintre ei au o fişă foarte proastă la Gestapo şi, într-un fel, aceste decese au rezolvat foarte multe lucruri. Nu fac un mister din ceea ce spun, dar eu nu sunt numai medic. Cred că ai bănuit. Şi pentru că ai fost atât de franc cu mine, aş vrea să te rog să preiei un caz dificil pe care îl am. E vorba de contele von Gumplowitz, cel care a fost găsit pe acoperişul unei clădiri la Odessa. Ar trebui să te gândeşti să găseşti o metodă de tratament adecvată, pentru ca această boală tragică de care suferă iubitul nostru general să fie curmată. Rudele sale sunt foarte nelinişte de ceea ce i s-a întâmplat şi insinuează că nu se bucură de atenția cuvenită. În cercurile în care funcționez, cazuri ca al contelui Gumplowitz sunt socotite ca deprimante. Vezi dumneata, pacienții noştri se comportă destul de curios. Nu toți, evident, dar un general care stă în patru labe, se joacă cu găletuşa de copil în nisip şi face scheme tactice pe pereți, constituie un spectacol penibil. Gândeşte-te că jumătate din cei care sunt tratați aici sunt recuperați. Ei se reîntorc pe front sau la familiile lor şi se apucă să povestească ce au văzut în clinica doctorului Busbaum. Crezi că, pentru moralul trupelor noastre, povestirea penibilă despre generalul conte Gumplowitz este un lucru care ne-ar face nouă bine?

— Nu vă înțeleg, sunteți un adept al eutanasiei?

Doctorul Kristofer râsese amar. Avea o față uscată ca pergamentul, nişte buze subțiri, vinete şi ochi cețoşi de morfinoman, cum erau mulți medici în armata germană în acea vreme.

— Nu spun asta, dar e mai uman să curmăm o suferință penibilă. Este o recomandare a Führerului, ca spiritul spartan al armatei germane să fie apărat de exemple care duc la ridicol şi la fapte penibile. Rasa noastră a dat totdeauna exemplare admirabile, superbe creaturi, cum nu

s-au mai întâlnit din antichitate. Spre deosebire de cei trei, de care se interesa maiorul Müller, generalul conte von Gumplowitz nu e acuzat de nicio greşeală politică. El a fost un militar integru care a luptat foarte bine, dar noi nu putem să-l expunem la ironii, şi nu putem să dăm un exemplu prost armatei.

Busbaum înţelesese exact ce i se cerea, dar celălalt nu-l cunoştea. Aparţinea unei vechi familii din Pomerania. Bunicul şi tatăl său fuseseră de asemenea doctori militari. Avea despre această meserie convingeri ce nu puteau fi strămutate nici chiar de ameninţările subtile pe care le ghicise în cuvintele lui Kristofer.

— Domnule doctor, dacă într-adevăr dumneata ai depus vreodată jurământul lui Esculap, trebuie să mă înţelegi că n-am să fac niciodată ceva împotriva conştiinţei mele, că n-am să-l duc, de pildă, pe generalul Gumplowitz în faţa unui gard prin care trece un curent electric, sub pretextul că un nebun e inconştient şi că poate fi ucis de propria-i imprudenţă.

Doctorul Kristofer se oprise lângă el, silindu-l să rămână pe loc. Îşi căutase o ţigară prin buzunarele halatului, o găsise, o aprinsese, privindu-l drept în ochi.

— Îmi pare foarte rău pentru dumneata că nu m-am făcut înţeles. Eu n-am spus să-l omori pe generalul conte von Gumplowitz, ci să-i aplici un tratament care l-ar scuti şi pe el şi pe noi de neplăceri îndelungate. Dar nu face nimic. Probabil că, peste o lună sau două, altcineva o să vină să-ţi ia locul şi dumneata o să însoţeşti un spital de campanie pe undeva, prin Rusia. Nici războiul la faţa locului nu este o experienţă de dispreţuit.

— Doctore Kristofer, este o ameninţare?

— A, nu! Este o măsură care se aplică totdeauna în astfel de cazuri. Există şi mijloace mai drastice, dar pentru că ai fost loial şi nu mi-ai ascuns ce voia maiorul Müller de la

dumneata, am să mă mulțumesc să-ți fac doar un raport de refuz de serviciu.

După care, cu un salut scurt, îl părăsise fără nicio altă explicație.

*

În noaptea asta doctorul Busbaum nu putea nici să citească, nici să asculte aparatul de radio la care umbla în neştire, mişcând butonul de la un post la altul. Nu era atent la frânturile de cuvântări care se auzeau de undeva, din eter, la fragmentele de simfonii, frânte într-o secundă de alte fragmente muzicale, sau de alte voci iscate de cacofonia aceea sonoră, interminabilă. Sosise târziu acasă, pe la 11. Era foarte-tulburat. Se întâmplase un lucru îngrozitor şi, pentru prima oară, conştiința lui de medic şi de german fusese clătinată cu violență. Pe la 10 coborâse în *Morga* clinicii împreună cu sora Ethel Wassermann. Aceasta smulsese cearşaful de pe fața cenuşie a generalului von Gumplowitz.

— A murit acum cinci minute... electrocutat, spusese femeia.

— Mi-am închipuit.

Sora îl privise înspăimântată, dar nu spusese nimic.

— Cine va semna certificatul de deces?

— Doctorul Kristofer lipseşte. Ar trebui să-l semnați dumneavoastră.

— Refuz! Să-i spuneți mâine dimineață că am refuzat să semnez certificatul de deces.

— Bine, domnule doctor! zisese femeia şi acoperise fața mortului.

Deci asta era! Acest aparat îngrozitor de represiune, Gestapoul, printr-o simplă unealtă, ca doctorul Kristofer, putea să execute pe oricine. Ce simplu! Un certificat de deces, vârât într-un dosar, trimis într-un plic, ştergerea din controalele armatei, condoleanțe rudelor, poate o decorație

post-mortem, totul era curat, făcut meticulos, fără urme... Cine urma? Poate că femeia aceea, Gerda Hoffmann, despre care maiorul von Braun, şeful doctorului Kristofer, îi spusese că este foarte suferindă, deşi examenul medical nu arăta deloc aşa ceva. Două sau trei săptămâni de injecţii cu tranchilizante, exercitarea unei presiuni psihologice, făcute aşa cum ştia să lucreze doctorul Kristofer, ce uşor aveau să meargă lucrurile după aceea!

În momentul acela se auzi soneria de la intrare. Doctorul Busbaum crezu la început că e telefonul, dar se lămuri repede. Se îndreptă spre vestibulul mic, în care aprinse un bec, întrebând cine sună.

— Comandatura!

Vocea bărbătească de afară mai dădu câteva explicaţii destul de încurcate, într-o germană corectă. Fără să bănuiască ceva, deşi nimeni nu-l vizita la ora asta, Busbaum deschise. În faţa uşii stătea un om într-o scurtă de piele, cu o şapcă care îi acoperea fruntea şi care-l împinse uşor, cu vârful unui revolver, spre interiorul casei, vorbindu-i în continuare în nemţeşte:

— Domnule doctor, nicio mişcare, vă rog să ascultaţi exact ce vă spun!

Îl urmau doi indivizi, şi ei în haine de piele, cu mâinile în buzunare, cu feţele ameninţătoare, care nu prevesteau nimic bun.

— Despre ce este vorba, domnilor? Cine sunteţi, mai întâi?

— N-are nicio importanţă, zisese Colonelul. Am venit la dumneavoastră pentru o afacere foarte precisă. Nu încercaţi să faceţi vreun gest pe care să-l regretaţi mai apoi. Cunosc foarte bine limba germană.

— Da. Îmi dau seama.

— Ridicaţi telefonul de colo şi cereţi de la clinica dumneavoastră o dubă sanitară care să vină aici. O să ne daţi, la toţi trei, din dulapul dumneavoastră, halate albe şi

bonete. Cred că aveți. Dacă nu, o să ne descurcăm noi. Deocamdată chemați duba sanitară şi cereți-i numărul pe care vă rugăm să-l scrieți pe acest carnet, ca să vă putem controla. Niciun cuvânt în plus!

— Şi dacă refuz s-o fac?

Colonelul îl privi drept în lumina ochilor. Era un bărbat între două vârste, cu un obraz dur, de militar. De asta îşi dădu seama imediat doctorul Busbaum.

— Sunt un soldat ca şi dumneavoastră, domnule doctor, n-am să ezit să vă împuşc. Este o chestiune de viață şi de moarte. N-o să vă cerem nimic care să vă dezonoreze, aşa încât conştiința dumneavoastră poate fi liniştită. Vreți să telefonați?

— Numai după ce îmi veți spune care este scopul acestui raid.

— Bine, se învoi celălalt, am să vă spun. În clinica dumneavoastră se află internat un anume profesor Vrăbiescu. Noi suntem români. Vrem să-l smulgem din ghearele Gestapoului, care vrea să-l transporte în Germania. Nu suntem de acord cu treaba asta.

Doctorul Busbaum ridică receptorul, formă numărul clinicii, aşteptă câteva clipe, telefonul suna în gol, pe urmă cineva ridicase receptorul la celălalt capăt al firului.

— Aici e doctor Busbaum. Am nevoie de o dubă sanitară. Da... În zece minute să fie la mine acasă... Cunoaşteți adresa... Nu, fără însoțitor. Am să vin eu cu bolnavul la clinică. Spuneți santinelelor de la poartă că doctorul Busbaum va sosi acolo peste zece minute, pentru a-l transporta pe generalul Gumplowitz.

După care lăsă uşor telefonul în furcă.

— Despre ce general Gumplowitz este vorba, domnule doctor Busbaum?

— Nu va fi niciun general Gumplowitz! Probabil că, la ieşire, santinelele vor controla ceea ce vom avea noi în

această dubă sanitară. Şi trebuie să avem un mort. Omul dumneavoastră va trebui să fie acest mort şi se va numi generalul Gumplowitz. Probabil că nu înțelegeți nimic din ceea ce vă spun, dar nu e timp să vă dau nicio explicație.

Se ridicase şi căutase într-un dulap din care scosese halatele cerute.

— Îmbrăcați-le! N-aveți figurile unor sanitari, dar în vremurile astea de război şi pe mine mă poate lua cineva drept un bandit. Şi acum să aşteptăm...

*

Duba sosi după zece minute, cu o punctualitate nemțească. O conducea un intern, care îl salutase, în curte, pe doctorul Busbaum, privind curios la cei trei necunoscuți, îmbrăcați în halate albe.

— Willy, rămâi aici, casa e deschisă! Aşteaptă-mă, lipsesc o oră. O să conduc eu duba. Am treabă cu dânşii.

Celălalt nu întrebă nimic.

— Domnilor... le spuse doctorul Busbaum.

Colonelul, care stătuse tot timpul cu mâinile în buzunarele halatului, urcă lângă directorul clinicii.

— Sper că nu ne duci la Gestapo.

— N-aveți nicio grijă, domnule. Ştiu ce-o să mi se întâmple după asta, dar ați avut un mare noroc. Mi s-au întâmplat nişte lucruri personale, care explică într-un fel ceea ce fac eu acum.

Ceilalți doi, Ciorogârla şi Tronaru –, pentru că ei erau, deschiseseră uşa dubei şi se instalaseră pe bancheta dinăuntru.

Ciorogârla, de meserie vatman la tramvaie, slab ca un țâr, tipul de cărător care duce la greu fără să crâcnească, cu o față smolită, mică, strânsă, ca de babă, cu nişte ochi vii şi o gură spurcată, înjurând tot timpul, cârtitor şi neavând nimic sfânt, îl întrebase pe Tronaru:

— Tu nu crezi că neamțul ăsta o să ne bage-n rahat?

— Cum adică? se mirase Tronaru.

— Uite, foarte bine. Doar mi-ai spus că spitalul sau clinica aia, ce-o fi, e păzită. Când s-o vedea el între nemții ăia ai lui, noi, trei, şi ei nu ştiu câți, nu crezi că or să guițe?

— N-o să mai aibă când să guițe, pentru că nu e singur şi Colonelul e hotărât să-l curețe.

— Doamne ajută! făcuse Ciorogârla, cu un haz trist.

— Ascultă, dar tu ştii vreo boabă nemțeşte, pentru că intrăm în spitalul ăsta şi o să ne întrebe vreunul cutare, cutare...

— Pe dracu'! Facem pe surdo-muții.

Maşina ajunsese la poarta clinicii. Doctorul Busbaum semnalizează din faruri şi cele două uşi de metal fură date într-o parte. Cineva îl salută din gheretă. Maşina porni uşor pe aleea de asfalt. Se auzea foşnetul bătrânilor copaci ai parcului, era lună plină şi se vedeau castanii purtând grelele lor candelabre de flori. Mirosea a iarbă cosită. De undeva, de la un etaj, se auzeau strigătele celor din secția *furioşi*.

Duba opri. Înainte de-a coborî, Colonelul îi spuse însoțitorului:

— Domnule doctor, contez pe loialitateadumitale. Mi-ar fi foarte neplăcut să te împuşc, dar o voi face fără ezitare, la cea mai mică mişcare suspectă. Ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles!

Pavilionul unde era ascuns profesorul Vrăbiescu avea un singur etaj. Jos, la parter, se afla un depozit de medicamente, nu exista lift, nu exista pază. Inventatorul fusese ținut cu tranchilizante care i se administrau zilnic şi se afla într-o stare de semiconştiență. Sora Ethel Wassermann îi aducea de trei ori pe zi mâncare, dar profesorul Vrăbiescu nu manifesta un prea mare apetit. Slăbise, rareori avea o idee limpede despre locul unde se află şi despre starea sa de prizonierat. O slăbiciune generală îl

silea să stea culcat, rareori se mişca în micuța rezervă în care se aflau numai trei piese: un dulap, un pat şi o masă, şi asta numai ca să privească prin fereastra îngustă şi înaltă spre curtea care dădea către secția *furioşi*. Nu înțelegea decât foarte vag ce fel de pacienți avea acest spital, pentru că era evident că se afla într-un spital, după păturile cazone şi cearşafurile ştampilate. Dar în rarele clipe când era conştient că fusese răpit, îşi amintea vag de teribilul incendiu pe care-l văzuse prin ferestrele cancelariei colonelului Decu Dabija şi de zgomotul exploziei ce aruncase în aer parterul şi o aripă a vilei ocupate de el, şi disperarea pe care o simțise în momentul acela, ideea că fiica lui murise sub dărâmături, fuga spre acel loc şi sentimentul imens de uşurare când o văzuse întâmpinându-l. Şi, pe urmă, iar senzația îngrozitoare de zădărnicie, că tot ceea ce făcuse până atunci se risipise într-un singur minut, şi această inexplicabilă întâmplare, pe care nici acum n-o înțelegea, urmată de brutalitatea maiorului acela care împreună cu oamenii lui, se transformaseră, din nişte oaspeți în nişte ofițeri furioşi, care-l amenințau cu revolverul, împingându-l într-o maşină. Totul se încâlcea, era nelămurit. Nu ştia de unde să înceapă raționamentul care să-l ducă la adevăr şi, pe urmă, somnolența asta nesfârşită, starea de lâncezeală, mereu somnul care revenea, coşmarurile pe care le avea, urmate de câteva clipe de luciditate, când încercase uşa, care era mereu încuiată şi fereastra parcă plumbuită, ce nu se putea deschide sau n-avea el energia s-o deschidă.

*

Într-unul din aceste puține şi rare momente de luciditate, profesorul Vrăbiescu auzise nişte paşi grei care urcau spre rezerva în care se afla. Vorbeau nemțeşte, asta era limpede, nu desluşea ce-şi spun unul altuia, încercaseră uşa, cineva mârâise nemulțumit, pe urmă se auzise un zgomot înfundat

de broască forțată, în afară săreau aşchii şi un fier viola locul unde ar fi trebuit să fie o cheie; cei de dincolo renunțară şi izbiră cu, umărul uşa care rezistă la câteva asalturi, pe urmă se prăbuşi.

— Tronarule, spusese un bărbat îmbrăcat într-o scurtă de piele, adresându-se altuia, din spate. Îl recunoşti?

— Da! E profesorul Vrăbiescu, afirmase celălalt, în care, vag, inventatorul îl recunoscu pe mecanicul Samoilă de la Mija.

Dar totul se încâlcea în memoria lui, simțea şi un fel de frică în fața acelor necunoscuți. Profesorul Busbaum îi zisese repede, în nemțeşte, Colonelului:

— Acum, că l-ați recunoscut, e bine să ne grăbim! Luați pătura de pe pat şi spuneți-i să nu se mişte până la ieşirea din spital. O să mergem într-o secție apropiată, să luăm o targă.

Tronaru se apropiase de profesorul Vrăbiescu şi-l luase blând de braț:

— Domnule profesor, sunt trimis de fiica dumneavoastră, vrem să vă eliberăm, nemții v-au răpit. Vor să vă ducă în Germania. Înțelegeți ce vă spun?

— Înțeleg.

Era lipsit de orice voință, simțea o slăbiciune îngrozitoare în tot trupul, abia putea să se mişte.

— Rezemați-vă de mine! O să vă întindem pe o targă. Vă rugăm să nu vă mişcați, să nu întrebați nimic. Când veți auzi voci, să nu mişcați deloc; dacă puteți, țineți-vă respirația. Sunteți într-o mare primejdie.

Coborâră toți cinci scările. Profesorul, între Ciorogârla şi Tronaru, care-l susțineau, în față doctorul Busbaum şi Colonelul.

— Domnule doctor, duceți-mă la locul unde găsim o targă.

— Poftiți, mergem pe jos. E aproape.

Ajunseră în fața unui subsol, spre care ducea o scăriță de

fier.

— Aici ar trebui să fie o targă, dacă nu cumva e încuiat. Ah, ordinea noastră germană!

Locul unde ar fi trebuit să se găsească targa era încuiat, într-adevăr, dar de data asta Busbaum şi ceilalți aveau în față o uşă de metal, care nu mai putea fi forțată.

— Pe dracu'! exclamase enervat doctorul. Urcați-l în dubă pe profesorul Vrăbiescu şi dumneata hai cu mine să cerem de la secția „urgențe" o targă.

Profesorul Busbaum se urcă la volan cu Colonelul; în spatele maşinii, Ciorogârla îl săltase uşor pe Vrăbiescu, încă glumind:

— Sus poalele, părințele, că se udă evangheliile.

Pe urmă trântise uşile metalice ale dubei după el.

Secția „urgențe" se afla lângă poartă, la ieşire. Era încurcată rău. Trebuia întâi să ceară o targă şi pe urmă să se prefacă că merg spre *Morgă* „unde se afla cadavrul lui Gumplowitz. Busbaum coborî în fața unei uşi, urmărit atent de Colonel. Sus, la etajul întâi, o fereastră era deschisă.

— Hei, Horst, Weber, aduceți repede o targă! Aici este doctorul Busbaum.

Sus apăru un cap ciufulit şi după câteva minute doi zdrahoni coborâră cu o targă.

— E nevoie să vă ajutăm?

— Nu, mulțumesc! Lăsați targa, că o iau eu cu dânşii.

Şi-i arătă pe Colonel şi pe Tronaru care coborâseră din spate.

— Mergem să-l ridicăm pe generalul Gumplowitz. Vor să-l depună la capelă.

Cei doi se priviră nedumeriți unul pe altul, cam cu neîncredere. „Ce-l găsise pe Busbaum să aducă oameni din afară ca să care un cadavru?"

Colonelul înşfăcă cele două brațe ale tărgii şi Tronaru apucă de celelalte două.

— Mergem, domnule doctor? spusese Colonelul în nemțeşte, ca să liniştească curiozitatea celorlalți.

— Da! Băgați targa în maşină şi ne întoarcem să-l luăm pe general.

Targa fu vârâtă în spatele dubei. Tronaru rămase înăuntru şi Colonelul se aşează lângă Busbaum, care întoarse automobilul.

Ceva nu era în regulă: şeful clinicii, conducea duba, doi necunoscuți cărau o targă... Unul dintre sanitarii coborâți de la secția „urgență" merse la şeful gărzii spitalului, care se afla în cabina de la poartă.

Peste trei sau patru minute, când maşina apăru în fața santinelelor, bariera era trasă. Şeful gărzii spitalului, locotenentul Reineke, făcu un semn:

— Ce s-a întâmplat, locotenente? întrebă doctorul Busbaum cu glas răstit.

— Mi s-a spus că îl transportați pe generalul Gufriplowitz. Am ordin de la doctorul Kristofer să nu permit ieşirea cadavrului din incinta clinicii.

— I s-a făcut autopsia, există acte. Rudele îl cer, vor să-l depună la capelă.

Locotenentul Reineke îşi privi ceasornicul de la mână.

— Domnule doctor Busbaum, ştiți cât e ceasul? E unu şi paisprezece minute. Nu credeți că-i o oră nepotrivită pentru transportarea unui mort la o capelă? Vă rog să coborâți imediat!

— Accelerează! îi spusese scurt Colonelul doctorului.

Duba țâşni violent, rupse cele două brațe ale barierei, zgâriind parbrizul cu aşchiile lor. Din spate se auzi o rafală lungă de armă automată.

— Goniți cât puteți de repede! mai zisese Colonelul, privind prin oglinda retrovizoare.

După cinci minute se aflau undeva, pe un bulevard pustiu.

— Opriți! poruncise Colonelul. Vă mulțumim, vă rog să

coborâți! Nu mai e nevoie de dumneavoastră. Sau nu mai aveți curajul să vă întoarceți?

Doctorul Busbaum desfăcuse portiera dubei. Colonelul îi luase locul la volan. Înainte de-a porni motorul, celălalt spuse:

— Cred că în noaptea asta am să mă plimb...

În clipa aceea, Colonelul auzi vocea lui Tronaru, care bătuse până atunci cu pumnul în pereții dubei:

— Domnule Colonel, l-au omorât pe Vrăbiescu!

— Cine l-a omorât?

— Dracu'! zisese Ciorogârla.

Coborâseră amândoi din dubă. Vatmanul de la tramvaie se ținea cu mâna de umărul stâng.

— M-au atins şi pe mine.

Colonelul, care nu apucase să pornească, strigă după Busbaum:

— Hei, domnule doctor! Avem aici un rănit!

Doctorul Busbaum ori nu-l mai auzi, ori nu-l mai interesa nimic. Dăduse din umeri şi pornise mai departe pe bulevardul pustiu. Colonelul urcase în dubă şi văzuse cadavrul lui Vrăbiescu, întins pe podeaua maşinii.

— Cum paştele mă-sii s-a întâmplat?

— Când a pornit maşina brusc şi au început să tragă ăia cu pistolul automat, Vrăbiescu s-a ridicat ca un copil de pe targă şi rafala l-a prins în snop. A căzut fulgerat.

Tronaru se trezi primul din această uluială:

— Şi-acuma ce aşteptăm? Să ne prindă nemții din urmă?

— E mort-mort? mai întrebă o dată Colonelul.

— E foarte mort, spuse, cu umorul lui lugubru, Ciorogârla. Eu zic să lăsăm maşina asta şi s-o întindem. Pe mine vă rog să mă duceți repede la un doctor, să-mi scoată glonțul ăsta din umăr, că numai iepurele se mănâncă cu alice cu tot.

*

Era într-o miercuri, foarte de dimineață. Gerda Hoffmann

abia avusese timp să facă o baie, să îmbrace o rochie proaspătă, călcată în grabă, să cheme un taxi (maşină nu mai avea, fusese sfărâmată în accidentul acela) şi să se oprească undeva, în bulevardul Creţulescu, în faţa unei clădiri cenuşii, cu arcade largi, păzită de santinele germane. Plăti şoferului, arătă legitimaţia Gefreiterului de la intrare, apăsă pe un buton şi urcă la etajul şase, cu liftul.

— Maiorul Müller e aici? întrebă pe secretara colonelului Brandl, cu care lucra acesta când veneau în scurtele lui incursiuni în Bucureşti.

— Da, lucrează cu şeful.

— Fii drăguţă şi şopteşte-i că îl aştept aici. Când termină, vreau să-i vorbesc.

După vreo douăzeci de minute apăruse Müller, în uniforma lui impecabilă, cu aerul acela de sportiv, abia ieşit din competiţiile de performanţă, cu o uşoară surpriză pe chip.

— Gerda! Ce-i cu tine? Mi se spunea că eşti grav bolnavă, că ai avut un şoc. Voiam chiar să-ţi fac o vizită.

O împinse uşor spre o uşă care dădea într-un birou gol, spunându-i, peste umăr, secretarei:

— Să nu ne deranjeze nimeni...

Intraseră într-o încăpere rece, mobilată sobru, cu dulapuri metalice sigilate, cu un birou sumbru, masiv şi cu câteva fotolii de piele neagră; un portret al Führerului, luminat de două ferestre mari care dădeau înspre Bulevardul Creţulescu.

— Ce s-a întâmplat? Pari foarte agitată!

— Acum două ceasuri eram încă într-o rezervă încuiată a clinicii lui Busbaum, de unde am evadat.

Celălalt o fixase cu multă circumspecţie:

— Cum adică: ai evadat? Ceea ce se ştie despre tine e că ai avut un accident de automobil, din care ai scăpat şi erai în tratamentul acelui doctor.

— Accidentul n-a fost deloc accident, dacă vrei să ştii.

— Dar ce-a fost?

— Un atentat.

Müller apucă cinci sau şase creioane aflate într-un pahar de piele, aruncându-le pe muşamaua care acoperea o mapă. Creioanele făcură un zgomot de cuțite aruncate în apă.

— Tu nu glumeşti, nu-i aşa?

— Nu glumesc deloc. Cu o zi înainte de accident a venit la mine Kurt, şoferul lui Braun, care mi-a spus că va face verificarea tehnică a automobilelor celor din serviciul auxiliar. Ai idee de aşa ceva? Maşinii tale i-a făcut cineva vreo verificare?

— Da' de unde! Şoferul mi-ar fi spus. Nu mă dau jos din automobil, pentru că sunt foarte grăbit. Nu-mi amintesc să mi-o fi ținut vreo zi în garaj.

— Atunci totul coincide perfect cu ceea ce am să-ți spun. Deci, cu o zi înainte de-a mă convoca la Predeal, unde Braun plecase cu baronul von Killinger, Kurt a venit şi a umblat la maşina mea. A doua zi dimineață, Braun mi-a telefonat de la Predeal, convocându-mă urgent pentru o chestiune pe care n-am aflat-o nici acum. Undeva, pe serpentine, am pierdut controlul maşinii. Cred că a fost ceva la bara de direcție. Pe urmă m-am trezit în clinica doctorului Busbaum. Nu mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama că şeful meu dorea ca eu să trec drept nebună, dacă un accident de automobil poate să te aducă în starea asta. În sfârşit, lucruri de astea s-au mai văzut.

Müller îşi freca gânditor bărbia în palmă, mormăind:

— A, încep să înțeleg! încep să înțeleg din ce în ce mai bine.

Se gândise puțin şi adăugase:

— Nu faci niciun raport la Berlin şi nu spui nimănui nimic. Îți vezi de treabă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. De rest mă voi ocupa eu...

— Şi crezi că se va opri aici?

— Dacă ar fi deştept, s-ar opri, într-adevăr, aici. Dar nu-i.

— Şi atunci?

— Atunci, încă o dată, lasă-mă pe mine să mă ocup de el.

Peste o jumătate de oră, Gerda Hoffmann era acasă. Claudia sosise cu cinci minute mai devreme:

— Vai, ce spaimă mi-ai făcut, iubiticule! Am fost la spital, au turbat cu toții, dragă. E o zarvă acolo! N-au vrut să mă lase să intru. Nu ştiu ce s-a întâmplat azi-noapte. Sanitarii vorbeau că l-au arestat pe doctorul Busbaum. O chestie, tu, cu un mort, cu generalul ăla... Ştii ceva? Am crezut că te-au omorât, scumpişor. Am venit aici într-un suflet. Spune-mi, cum ai fugit?

— Am profitat de înghesuiala care se produsese şi am ieşit pe poartă, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Şi acum, ce-o să fie cu tine?

— Cu mine? Cu alții ce-o să fie...

Avea o voce amenințătoare, care nu prevestea nimic bun.

Sunase telefonul.

— Alo! Cine e?

— Eu, Braun, se auzise vocea maiorului. Ce bine îmi pare că te-aud! Te-am căutat de dimineață la clinică. Mi s-a spus că nu mai eşti acolo.

— Da. Am jucat-o pe Julieta în scena balconului, râsese Gerda, făcându-i semne Claudiei să se astâmpere, pentru că aceasta, neînțelegând nemțeşte, voia să ştie de ce se amuză atât de tare.

— Vreau să vorbim, spusese Braun. Pot să trec pe la tine?

— A, nu, sunt foarte obosită! Am pe cineva aici. Dar mâine vin la birou, o să avem timp destul.

— Voiam să-ți aduc nişte flori. Spune-mi, cum te simți, eşti bine?

— Da! Mă simt foarte bine, din moment ce mâine reiau lucrul.

— Ai auzit? L-au răpit pe Vrăbiescu, dar locotenentul

Reineke şi cu garda au tras în dubă. L-au găsit mort pe o stradă. A fost o încercare de-a comunişţilor de a-l răpi. Va trebui să facem o anchetă foarte severă. Despre asta voiam să-ţi vorbesc. Dacă au ajuns să atace şi sediile noastre, clinicile înseamnă că ceva nu e în ordine. Am să vorbesc cu baronul von Killinger. Este inadmisibil! Te rog să fii foarte prudentă!

— Nu-ţi face nicio grijă! O să fiu foarte prudentă. Pe mâine. *Auf wiedersehn*!

— Stai, stai puţin! Ai auzit şi de profesorul Busbaum? Se pare că, stând între nebuni, a înnebunit şi el. El i-a ajutat pe necunoscuţii aceia să-l scoată pe Vrăbiescu din spital. L-au găsit patrulele noastre pe stradă, umblând de unul singur. E limpede că e nebun şi ăsta. (Profesorul Busbaum nu era nebun, fusese judecat peste o lună şi trimis într-un lagăr de lângă Frieburg, de unde, în 1945, îl eliberaseră trupele americane.)

— Da! Sunt foarte mulţi nebuni la ora asta în lume. Totuşi, pe mâine!

Şi lăsase telefonul în furcă.

*

În ziua de 2 iunie 1942, pe la 11 dimineaţa, Ionescu-Tismana bea o oranjadă la *Yodl-Club*, pe malul Herăstrăului, privind caiacurile suple care străbăteau apa lacului cu mişcări de ţipar. Trupuri de fete şi băieţi, bronzate, musculoase, în slipuri albe, portocalii şi albastre, alergau pe sub sălciile malului. Se auzeau strigăte din larg. Un vaporaş cu pasageri, fluturând drapelul la prova, încărcat cu vreo treizeci de inşi beţi, o amestecătură de nemţi şi italieni, sosiţi de pe front în permisie, cântând în cor, spărgeau liniştea locului. Ministrul o privea prin ochelarii de soare pe Diby Necşeşti, abia pârguită de soarele de început de vară, aşezată într-un şezlong şi bând cu paiul dintr-o oranjadă. Tismana fuma *Chesterfield*, urmărind fumul abia destrămat

în vântul uşor.

— Ţi-am mai spus, dragul meu, rostise în cele din urmă Diby Necşeşti, cu o voce uşor răguşită, ceea ce îmi ceri este peste putinţă. A, un flirt, aşa, o prietenie, asta înţeleg. Ne cunoaştem de-atâta vreme, Evelyne mi-este prietenă, ne îmbrăcăm la aceeaşi modistă, vin la voi în casă cu soţul meu. Eşti nebun? Cum să stricăm totul, numai pentru că tu o faci pe cocoşul?

Tismana chemă pe un picolo care moţăia sub streaşina barului aflat pe malul lacului:

— Un whisky dublu!

— Ai să te îmbeţi. E cald afară şi tu nu prea bei, zisese femeia.

— Şi ce te priveşte pe tine ce-o să mi se întâmple mie?

— Ascultă, Puiule, tu vrei să ne certăm? Vrei chiar să nu te mai văd? Mie îmi ajunge... Ai un fel autoritar de-a fi, care nu-mi convine deloc.

— Te cred şi eu că nu-ţi convin decât rugbiştii dumitale! Puşti de ăştia, numai muşchi, şi bicepşi, şi balon oval, şi *melé*... Cretinii ăştia cu cap de berbec, de la *Stadiul român*, care îşi bagă duminica, unul altuia, nasul în fund şi o fac pe frumoşii! Şi voi vă duceţi pe *Federaţie* duminica dimineaţa, la Arcul de Triumf, să bateţi din palme şi vi se pare că e ceva de capul lor.

Diby Necşeşti îşi scuturase lungul păr negru, privindu-l batjocoritor.

— Şi, mă rog, ce ai tu cu rugbiul, şi cu rugbiştii, şi cu Roger Cantuniari, şi, în general, cu tinerii care îmi fac curte? Nu-mi ajung scenele pe care mi le face bărbatu-meu? Am nevoie şi de tine?

— Dar, draga mea, ţi-am spus că aşa nu se mai poate! înţeleg să-mi fi respins avansurile, să mă fi pus la punct, dar am priceput că nu-ţi sunt indiferent, că primeşti curtea mea şi că n-ai să mă amâi ca pe puţoii ăia care-ţi trag

clopotele cu aerele lor de Tarzan!

Picolul adusese whisky-ul şi-l lăsase pe masa de nuiele, întrebând-o pe Diby Necşeşti:

— Doamna?

— Nimic. Îți fac eu semn dacă am nevoie de ceva, răspunse, în locu-i, Tismana.

— Dar tu nu înțelegi că nu pot să fiu amanta ta? Pot să mă culc cu oricine, în afară de tine. Sunt prietenă bună cu Evelyne. Nu pot să nu-i fiu loială!

— Ah, loialitatea femeilor! Ce vorbe, ce vorbe! Tu mă crezi tâmpit? Ce e aia loialitate între femei? Tismana o privi cu o ură neascunsă: Diby, să ştii că este ultima oară când te mai rog. Nu mă umili! Sunt ditamai bărbatul! Am o vârstă. Pe urmă, să ştii că nu mi-a rezistat nimeni. Când am vrut o femeie, am avut-o fără nicio dificultate.

— Pe mine n-ai să mă ai, spusese, cu răutate, Diby.

— Bine!

Se apropia patronul restaurantului, domnul Helldorff.

— Bitte, Herr Tismana. La telefon vă rog...

Ministrul mârâi ceva, scuzându-se față de Diby Necşeşti şi porni furios spre locul unde se afla telefonul.

— Da! Cine e? Nu mă lăsați nici aici? Ce mama mă-sii s-a mai întâmplat? Tu eşti, Mizdrache? Spune-mi despre ce-i vorba... Cum? Vrăbiescu mort?... Cine l-a omorât?... Ei, cum aşa?... Păi spuneai că ați organizat paza, că o să puneți mâna pe comuniştii ăia... Vai de mama voastră, cu poliția voastră... Acum n-am chef de nimica. Încheie şi tu dosarul, să-l înaintăm unde trebuie şi să mă lase-n pace, că m-am săturat de tipi de ăştia, răpiți ca orfelinele, pe care-i găsim la *Morgă*. Mai vorbim noi...

Şi trântise telefonul.

La masa la care şezuse cu Diby Necşeşti nu se mai afla nimeni. Avea s-o revadă pe aceasta abia prin noiembrie, după ce aflase că toată vara stătuse la Mamaia-sat cu Roger

Cantuniari şi cu bărbatul ei, paparuda asta de bărbat de şaptezeci de ani, şi că îşi făcuse de cap, dansând la *Rex*, unde sosea cu maşina seara, la nouă, şi pleca în zori, locuind într-o casă de paie, la nişte lipoveni, cu un grup de malagambişti, de sportivi, cu care petrecea toată noaptea. Suferise îngrozitor în tot acest timp, pentru că, încă din aprilie, o abandonase pe Mariejeanne. Aceasta simulase că vrea să se sinucidă, dar lucrul îl lăsase rece. Primise emisarii ei, care îl ameninţaseră că lucrurile se vor termina cu un scandal monstru, dar bravase şi, puţin câte puţin, totul se stinsese... Vara fusese plecat la Helsinki, într-o misiune de o lună de zile. La întoarcere, Evelyne îl rugase să o însoţească la mare, dar el, ştiind-o acolo pe Diby Necşeşti, pretextase că este reţinut la Bucureşti, la minister, cu treburi foarte importante. Anul acela vara fusese foarte călduroasă. Ploua puţin în fiecare zi, de dimineaţă, pe urmă dădea o vipie înfiorătoare. Ministrului nu-i ardea de nimic, se simţea bătrân, zăcea ceasuri întregi singur în casă, încercând să citească ceva, fără să reuşească, jurându-i acelei femei o răzbunare groaznică, deşi la fiecare început de săptămână se simţea îndemnat să se urce în maşină şi, sub pretext că petrece câteva zile cu soţia lui, care se afla la Carmen Sylva, să treacă pe la *Rex*, să vadă ce-i făcea pramatia de Diby Necşeşti. În cele din urmă renunţa, neuitând însă să se informeze discret de la Mizdrache ce se petrecea pe litoral. Inspectorul-şef, ştiind ce pojar ardea în sufletul ministrului, încercase să-l consoleze cu câteva persoane pe care le trimisese pe rând sub diferite pretexte să-l caute pe ministru, dar care căzuseră, una după alta, la examen.

După 15 septembrie, într-o sâmbătă după-amiază, la o recepţie la o ambasadă, undeva, pe strada Washington, o revăzuse pe Diby Necşeşti. Arăta strălucitoare după cele trei luni de mare, era însoţită de soţul ei, se salutaseră rece,

evitându-se, lucru care o intrigă foarte mult pe Evelyne, care îl şi interogase în felul ei direct:

— Dar ce ai, dragă? Iar e foc în Hanul cu Tei? De ce o buclezi pe Diby? *Elle est ravissante après le traîtement suivi avec le docteur Roger Cantuniari*... A ţinut afişul toată vara la mare. Fată bună, fată bună...

Ura lui faţă de Diby Necşeşti luase aspecte monstruoase. Ar fi vrut să audă că a suferit un accident de automobil sau că şi-a pierdut vreo mână sau vreun picior, dar nu se întâmpla nimic. Ea arăta mai bine ca oricând. O mai zărise o dată, la *Parcul trandafirilor*. Era tot cu bărbatu-său, cu Necşeşti, şi cu doi diplomaţi spanioli. Cu Roger Cantuniari, după câte ştia el, terminase. N-o ţinea mult. Îi schimba repede, trimiţându-i la plimbare cu cinism.

Mai trecuseră două luni grele, îngrozitoare pentru el. Era nervos, se certa cu subalternii, dându-le sancţiuni câte nu dăduse niciodată. Voia să-i ceară ministrului să-l trimită în diplomaţie, să nu mai stea în oraşul ăsta puturos. Îl sâcâiau până şi ploile nesfârşite ale acelei toamne. Ar fi vrut să stea măcar o lună pe Coasta de Azur, ca pe timpuri, să joace la ruletă, să uite... Dar nu se întâmpla nimic. Trebuia să citească rapoarte în fiecare zi, să facă sinteze care îi răpeau o mulţime de timp. Asta nu era viaţă.

În sfârşit, într-o după-amiază fumegoasă de noiembrie, la sfârşitul acelei luni, când pe bulevardele Bucureştiului izbucnise un crivăţ neaşteptat şi Bărăganul arunca în oraş serpentinele lui de gheaţă, aduse de cine ştie unde, secretara bătuse la uşă şi-l rugase:

— Domnule ministru, ridicaţi telefonul!

— Cine e? făcuse mahmur.

— Vă rog să ridicaţi.

Îl ridicase.

— Alo! Aici e Diby. Vreau să te văd... Cum când? Acum! Să nu-mi spui că n-ai timp pentru mine...

Tismana simțise că asudă, că-i bate inima ca la 16 ani.

Vrusese să-i spună că n-are timp, că nu poate să vină, că e în şedință cu ministrul, dar nu găsi să spună decât atât:

— Unde eşti?

— La o prietenă.

Femeia îi spusese un număr de casă din strada Lutherană. Ministrul se precipitase afară din birou, o rugase pe secretară să-i cheme urgent şoferul şi să spună oricui ar fi întrebat despre el că a fost chemat la o reuniune foarte importantă. Îşi privise ceasul de la mână, era cinci şi un sfert. *Djaburov* deschisese. I se părea că maşina înaintează ca un melc. Cauciucurile patinau. În parbriz băteau valurile de ninsoare măruntă. Era o vreme apocaliptică-Oraşul părea mort, pustiu. Intrase la bijutier, agitat, febril. Acesta îl cunoştea, îl invită în spatele perdelei micului său cabinet, ca nu cumva, sosind un alt client, să fie zărit.

— Ce plăcere, domnule ministru, n-ați mai trecut de mult pe la mine! E drept că domnul Armand mă vizitează mai des, dar plăcerea mea este să vă văd pe dumneavoastră. Nu-mi spuneți nimic. Ştiu ce vă aduce. Am un lucru extraordinar, extraordinar! O parură în aur, numai perle şi mozaic, italiană. Ceva făcut înainte de 1800. Vă spun, e un lucru unic. Nici n-are cine s-o cumpere în oraşul ăsta decât dumneavoastră. Ce coincidență! Luați loc, luați loc, să v-o aduc s-o vedeți. Minune!

Bătrânul bijutier dispăruse după o perdea. Tismana îl auzise umblând într-un seif pe care-l deschisese cu greutate, după care, fără să-i arate bijuteria, închisese uşa de la intrare, ca să nu-i deranjeze nimeni, şi aprinsese mai multe becuri, ca să dea o strălucire mai mare acelui lucru prețios.

Ministrul nu privi decât o clipă bijuteria. Avea un ochi exersat, nu era nici timp şi nici bijutierul n-ar fi îndrăznit să-i vândă un lucru de mâna a doua.

— Cât? întrebase el.

— 250.000, pentru dumneavoastră.

— Bine. Trece mâine Armand şi lichidează. Te rog, multă discreție. Nu m-ai văzut...

— Se poate, domnule ministru!

Îl condusese până la uşă. Ministrul se urcase în limuzina lui şi-i spusese şoferului:

— Dă bice, dă bice! Unde dracului e Lutherana asta? Că parcă sunt picat din provincie!

Strada Lutherană era mai aproape decât îşi închipuia.

*

A doua zi de dimineață Bucureştiul era acoperit de nămeți de zăpadă. Rarele autovehicule îşi făceau cu greutate drum în urma plugurilor care încercau să deschidă drumul pe marile bulevarde. Încă viscolea cu fulgi mărunți. Magazinele se deschiseseră târziu, lumea se înghesuia în tramvaiele rare, dar toată această mizerie a unei ierni care venise mai devreme ministrului i se părea feerică.

— Ce i-ai spus doamnei? Probabil că te-a întrebat? Unde m-ai lăsat?

— La Consiliul de Miniştri, conaşule. Daravelă mare, au ars lămpile toată noaptea!

— Şi te-a crezut?

— Ei, nu ştiți şi dumneavoastră cum sunt femeile? S-a uitat la mine, de era să intru în pământ. „O să te dau afară, măgarule!” mi-a spus.

— Ei, lasă că-i trece ei. Na cinci sute de lei, să bei o țuică şi opreşte undeva şi cumpără nişte ziare.

Limuzina stopase peste drum de cinema *Scala*. Şoferul întârziase câteva minute, întorcându-se cu un vraf de foi umezite. Tismana vru să le lase, să le citească acasă, dar un titlu mare, cu litere de-o şchioapă: „*Opt sute de mii de morți. Marea bătălie de pe Volga*” îi atrase atenția. Literele comunicatului Comandamentului de Căpetenie se înşirau,

unele sub altele, într-un chenar care marca importanța evenimentului. Ministrul strânse ziarele şi privi bulevardul pe care tramvaiele greoaie abia se mişcau. Ajunse peste zece minute în Aleea Alexandru, îşi scutură paltonul în micul vestibul, încredințându-l valetului Anton, îşi scoase şoşonii rezemat de umărul acestuia şi urcă scările. Era devreme pentru Evelyne, ca s-o trezească din somn, aşa că intră în cabinetul lui, sperând să aibă răgazul de-a se privi o clipă în oglindă.

— Bună dimineața! zisese soția sa, îmbrăcată într-un capot lung de catifea, cu brațele încrucişate sub sâni, privindu-l ironic. Ca băieții! Ca băieții! Ai întinerit! Vii în zori!

Avea vocea ei nimicitoare, care îl făcu să presimtă că-l va-trimite pe Armand, chiar peste o oră, la celălalt bijutier, la *Resch*, ca să mai cumpere o bijuterie.

— A, sărut mâna, Evelyne, sărut mâna! Sunt frânt. Ne-a ținut Mareşalul până acum. A fost îngrozitor, îngrozitor! Să nu mă invidieze nimeni. Ştii ce e aia... nimeni?

Femeia zâmbea într-un fel care nu poate fi descris, jucându-se cu cordonul halatului.

— Ce spui?

— A căzut Stalingradul, draga mea! închipuie-ți! A căzut Stalingradul! anunță ministrul, după care o sărută pe frunte, făcându-i un semn şi lăsând-o să înțeleagă că după un asemenea eveniment merita şi el să facă o baie.

SFÂRŞITUL PRIMULUI VOLUM

CUPRINS

I. CALUL TROIAN
II. POLIGONUL MORȚII
III. UN PROCES CU MULTE CONSECINȚE
IV. CAMERA CU GRATII

Lei 13
editura albatros